
BÜYÜK MİLLET
MECLİSİ
KÜTÜPHANESİ



لغت
چغتای و ترکی عثمانی

جلد اولی لغاتی حاوی وجلد ثانیسی آسیای وسطی اقوامنك ادبیات
وضروب امثالیله احوالنه دائردر

درعصر

﴿ سلطان عبد الحمید خان غازی ﴾

اثر

شیخ سلیمان افندیء بخاری

جلد اول

معارف نظارت جلیله‌سی جانبندن تقدیر وتحسین قلنمشدر

استانبول

(مهران) مطبعه‌سی - باب عالی جاده‌سنده نومرو ۷

۱۲۹۸

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

حمد وسپاس فراوان اول خلاق جهان وترتیب فرمای کون ومکان حضرتلرینه اولسون که نوع انسانی شرف نطق ایله مخلوقات سائره دن ممتاز بیوردی * وصلوة وسلام بی پایان اول نبی ذیشان وافصح بنی عدنان افندمز حضرتلرینه اولسون که اقطار عالمی شعشعهٔ نور ایمان ایله تنویر بیوردی .

اما بعد ارباب لغات عندنده معلوم اولدیغی وجهله چغتای لسانی دنیاده بولنان انا لسانلردن بری اولوب اسیای وسطانك عموم اهالیسی بونکله متکلمدر اشته بوجهتله لسان مذکورك اهمیتی درکاردر بالخصوص لسان ترکیٔ عثمانینك اصل ومأخذی اولمق مناسبتیله ممالك محروسهٔ شاهانه ده تعلم واعتنایه شایان اولدیغی محتاج بیان وایضاح دکلدر .

فی الاصل بخارا اهالیسندن اولوب مدت مدیده دنبرو ممالك عثمانیه ده متمکن اوله رق حسب الامکان ایکی مملکتك دخی لسانه وقوف عاجزانهم اولدیغندن وطن ثانی اهالیسنه یادکار عاجزانه اولمق اوزره وطن اول لغتنی جمع وترتیب ایلدم * هر یرده اولدیغی کبی بولسان اربابی دخی طوائف مختلفه یه منقسم اولوب هر برینك کندوسنه مخصوص الفاظ وتعبیراتی وارایسه ده بوحقیرك معتبر شعرا وادبا عندنده مستعمل اولان لغاتی انتخاب ودرج ایتدم * وهر لغتك صحتنی وصورت استعمالنی مبین مشاهیر شعرا اثارندن بر بیت ایله استشهاد ایلدم .

ممالك عثمانیه ده ابوشقه اسمیله معروف بر چغتای لغت کتابی موجود ایسه ده بك مختصر اولدیغندن اشبو اثر عاجزانه مك وسعت ومکملیتی جهتیله اربابی عندنده مظهر حسن قبول اوله جغی اعز مأمولدر .

چغتای لساننده موجود مؤلفات کثیره دن مشهور میرعلیشیر نوایی * وحسین بایقرا * ومیرحیدر ودیکر بعض ادبانك اثارلری ممالك عثمانیه ده دخی معروف ومتداول

اولدیغندن اشبو تألیف عاجزانهم انلرك فهم مزایا وکشف غوامضنه مدار کلی اولهجغی مجزومدر .

ماوراالنهرده اوزبك ترکمان قذاق مغول قیرغز قبچان وقلماق کبی چغتای لسانیله متکلم اولان بالجمله اهالی بیننده مستعمل برچوق ضروب امثالی دخی تکثیراً للفائده علاوه ایلدم مطالعهسندن معلوم اولهجغی وجهله الیوم عثمانلی لساننده موجود اولان ضروب امثالك اکثری چغتایجهدن منقولدر اکثر لغت کتابلرنده اولدیغی مثللو چغتای لساننده صرف واصول ترکیب وتلفظنه دائر بعض قواعد دخی علاوه قلندی .

بالاده بیان اولندیغی وجهله مقام استشهادده ایراداولنان ابیاتك منسوباولدقلری یوزدن متجاوز شعرای بنامك مختصراً ترجمهٔ حاللریله غزل ونعت شریف وقصیده کبی بعض اثار معتبرهلری دخی ضمیمةً درج اولندی .

اشبو لغت کتابی ایله دردست ترتیب اولان دفتر ثانیسنك مندرجاتنی مبین چغتای لسانی اوزره برمقدمهٔ منظومه دخی الحاق ایدلمشدر .

اشبو اثر ناچیزانهم خلیفهٔ زمان حامیٔ علم وعرفان ناشر عدل واحسان سلطان البرین والبحرین خادم الحرمین الشریفین پادشاه کردون وقار وشهریار بلندم اقتدار السلطان ابن السلطان السلطان عبدالحمیدخان غازی خلدالله ملکه افندمز حضرتلرینك زمان سلطنت پرمسعدتلرنده صحیفه پیرای ظهوراولمغله تیمناًنام نامیٔ همایونلریله توشیح قلندی هرنقدر عبدکینهنك بوکا استعدادی یوق ایسهده لطفاًومرحمة ملحوظ لحاظهٔ ملوکانهلری بیوریلور ایسه مضبوط اثارسلف وعبدکبضاعهلری دخی حائز نصاب فخر وشرف اولهجغی اشکاردر ومن الله التوفیق وهوالمستعان فی کل حال وآن .

شیخ سلیمان



مقدمهٔ چغتای

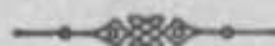
حمد بی حد وثنای بی عدد* اول حضرت احد قدیم * وصمد واجب التعظیم غه کیم وجودمکوناتانیك قبضهٔ قدرتیده ایرور* نظم* اول تنکری اتی بیله بونامه* کیم بردی جهاننی انتظامه* دانای ضمیر مرغ ماهی* بینای سرایر کاهی* بخشندهٔ رزق انس و جان اول* قیوم خدای لامکان اول* ستار عیوب جرم عصیان* علام غیوب راز پنهان* طاش بطنیده بردی روزیٔ مور* نیسانده درایتدی قطرهٔ یامغور* توقوزفلك ایلاغان معلق* یرمر کزین ایلاغان مطبق* خلاق جهان خدای اکبر* رزاق کریم بنده پرور* جل جلاله وعم نواله* بعد الحمد والتحیه والصلوة علی رسوله محمد وآله واصحابه واتباعه خیرالبریه* دانش اصحابی نینك دقت پسند کاشف لاریغه* وبینش اربابی نینك فطرت بلند واقف لاریغه کیم الفاظ ومعانی رعنا شاهدلاری نینك مشاطه لاری دورلار* ضمایر خورشید نظایر انور وخاطر عاطر مطهر لاریغه واضح وهویدا ایرور کیم حضرت قادر بچون وخالق کاف ونون بنی نوع انسان وجودی نینك احسن التقویم صوریله جمیع مخلوقاتدین مستثنی وممتاز خلق ایلایوب (ولقد کرمنا بنی آدم) خطابی برله تشریفنه مشرف وسرافرازایلادی* وکمال قدر تیدین بنی نوع بشر نینك طبایع ومزاج شکل وشمایل دین مذاهبده الوان وانواع مختلفه ده فریق فریق وخیل خیل هر ریغه برنوع امتیاز بیریب هرطائفه وفرقه نینك برعلاحده اوزکا لسان ایله کویا ایتمش* وخصوصا اولین وآخرین خلقیدین انبیا علیهم السلام نینك پشواور هما ایلایب هر بیرلارین برجماعه امت غه ارسال ایتدی* وحضرت خیرالبشر سید المرسلین وخاتم النبین صلی الله عله وسلم افندیمز نینك رحمة للعالمین قیلوب (لولاك لماخلقت الافلاك) خطابی غه مشرف ایلاب سلطان الانبیا ایتمش دور کیم سایر انبیا علیهم السلام اول صاحب التاج والمعراج نینك وجود مسعود یکتا وذات بهبود بی همتا لاریغه مفتخر ومباهی دورلار* وامتلارنینك دخی جمیع امم دین مستثنی وممتاز دیمشلاردور* وعالم امکان ضبط وسرشته سی اوچون اقالیم سبعه نینك هرجهاتنده اعلا واوسط وادنا حاکم وحکمرانلار * وعاقل وعادل دانا سلطانلار

خلق ایلیوب نسق ونظام عالم وجاهل وسفهاء زمان وبی خبرد بخشی و یمان فریقیغه وفنون غریبه وصنایع عجیبه امتیازین اول کروه والاشکوه پسندیده نیك بداقتدار وقبضه اختیار لاریغه قویمش کیم جادهٔ ومنزلت قاعده وقانون عرف و رسوم امورلاردین اظهار وجاری ایلاب عالم وآدمغه ربط وانتظام بیرمیش لارکیم قرون ماضیه دن تاحالا غجه عملغه کیلور* فاما اشبو طوایف برکزیده نیجه صنف ایله ممتاز ونیچه قبایل ایله فرق اولونمش دور* بو فقیر حقیر نیازمند درکاه باری* الحاج شیخ سلیمان بخاری بر کوب تواریخ وعددسز سلسله نامه لار کورمیش ودشت بی پایانلرده کزیب نهایت سیرطوایف وقبائلك ایچلرنده یورمیش طبایع واصطلاحاتلردین وقوف پیداقلاراق یافث علیه السلام نینك ظهوریله ابتدا سیدین اوغوزخانغه جه اتراك اقوامینك اولغی نخستین بییك صاحبقران خانیدورکیم ترك قبایلی واقوامی* اوزبکییه وچغتای طوایفی نینك خاص وعامی غه ابتدای اسلامیت آندین شایعدور* واول خان عالی مکان زمانیدین جنکیزخان دولتی نینك قویاشی یتی اقلیم بحر بریغه پاش اولغونچه واندین تابوآوان سعادت توآمان غجه نیجه نیجه تاجدار بی همتا سلطانلار ونامدار شجاعت آثار حکمرانلار اقالیم سبعه غه حکمران وفرمانفرما بولاکیلیش لار* اوشبو معاصر ودوران دولت آل عثمانیانه معطوف ومنحصر اولونمیش دور حقیقتاً بوخاندان ذوی الاحتشام پاك نجاتدین سلسلهٔ انسابی بطناً بعد بطن ترك طایفه سنه منسوب اولنوب منشا وعروج لاری دخی ماوراالنهر اقالیمی کیم الحال آسیای وسطی نامیله معروفدر مواطن قدیمه لری اولدیغندن الیوم ممالك شاهانه وقلم روخسروانه ده استعمال اولونان لسان عثمانیه لسان چغتایی دن یعنی ماور النهر ممالك لاریده الحال استعمال اولونان لساندن منشعب اولندیغی بولسه هم مع هذا مذکور لسان عثمانیه تحویل ایله شیوه والفاظجه یننده چوخ چوخ مغایرت وتفاوت لار ظاهر وصریحدور* ترك اقوامی برقانچه قبایل وعشایره تفاریق ومنشعب اولندیغی کبی هرقوم وقبایل نینك دخی اصطلاح وتعبیرات لاری بربرلارینه متفاوت ومتخالف اولوب لسان چغتایی نینك بعضاً اصلاحات لاری الیوم هم استعمالدن مسقوط قالمقده دور* پادشاه فلك دستکاه کامکار وشهنشاه ملك قدر معدلت شعار ناصر الملته والدین مروج الشرع المتین باعث الامن ولامان صاحب العدل والاحسان خلیفه زمان السلطان ابن السلطان (السلطان عبدالحمیدخان غازی) خلدالله ملکه افندمز حضرتلارینك عصر معارف حصر خسروانه لاریده چون ارباب فضل

وهنر زياده اولمق سببى دين انواع كرم عميمه واصناف نعم جليله الطاف وعنايات بيغايات سنيه‌يه مستغرق وسرافرازاولمقده دور بوخيرخواه قديمى ورضا جوى صميمى داعيلرينــه موجب شوق وغيرت اوليب اليوم ماوراءالنهر يعنى آسياى وسـطى‌ده متداول ومستعمل بولنان ولسان عثمانيدا تغير وتبديل قيليلغان لغات‌لارنى جمع ايلامك بوشهريار كريم الاخــلاق وپادشــاه عميم الاشفاق نينــك زمان راحت توامان لاريغــه كيم خــلايق مهــد آسايش ومســند راحتــده دورلار بودودمان پاك نهاد اجــداد عظــام واجب الاكرام لارى مــواطن اصليــه‌ده استعمال اولنان لسان معنويه لاريغه تكلم ايديلان لسان ولغاته وقوف اتماكليكه مايل بولنان اكابر واعاظم اشراف واقوامغه برتحفهٔ شايسته اولمق اميدى برلااوشبو صحايف رقمزده (لغات چغتايى وتركى عثمانيه) غه موسوم ايتيلدى وبوزدين متجاوز آسياى وسطى شعراى بنامى نينك آثارلريدين لغتلارغه شواهد ومثال كيلتورديم* وايكنجى دفتريغه ماوراء النهر يعنى آسـياى وسطى اوزبك قبايل لارى برلاس مغول تاتار نيكوز قانكلى قتغــان چيم باى چوپوت منجر اياقلى توپاقلى يوزمنيك اويغور قيشــلق ختاى قپچاق قيرغز قذاق قره‌قلپاق سراى متين ســولدوز قورلاس قونغورات كذكى منغت ارلاس تراقلى اباقلى اچه‌ميلى عرب ايرغــيز دورمان نمان قيره‌سالدى اون چلاير ارغين الچين اورماق توادق كجيق قلماق قارلوق كيلجى بوپراك ادرات قيــات فنكلى اوزارلات چوپلاجى قوشچى اوتاجى اوعادت ارغيت ميسيد مركيت بورقوت اوكلان اويشون تاتار يابو تمه بدين ارلات وكــيت قــلان وچوپلاجى قارى ويــلا ويابو فولادجى غجر وبدى آس جيورغان وكيلجى ايلچ بيــات بويادت تركن كــوداى تنكى اغار جورات اوغلان نوباى على هذا القياس توقسان ايكى اوروغ وتيره اوزبك لار اپجيده ســويلنلكده اولغان چغتايى ضروب امثاللرى وحروف هيجا ترتيبيله ثبت ايلدم* وبالاده ذكرى كچغان يوزدن متجاوز آسياى وسطى شعراى بناميتك اثار بركذيده‌لريدين بيرار نعت وقصايد وغزل وتخميس وبحر طويل كبى اشعارلريدين دخى درج قيليلدى * منظومه اولان مقدمهٔ كترانه‌مده ذكر اولنديغى كبى لازم ملزوم الفاظلر وچغتايى لسانى اوزره بعض عهدنامه وياللبغ وانشــا واوحوالنيك عادات واطــوارى وحكمــدارلرينك منصب ورتبــلرى ومماليكلرايله فرسخــلرى وچغتايى عــلم حال وقواعــدلر ايله بعض اثار مفيــده‌ى ميــدان انتشــاره وضع

ایتمك اوزره عاجزانه ثبت دفتر قیلدم امیدیم اولدورکه منظور اولوالابصار اولوب حسب المقدور البشریه بو یتیشتورغان اوراق وظهوره کلشان بولغان خطای عاجزانه م نینك لطف احسان اصحابی فصاحت وانصاف اربابی پردهٔ اصلاح ایلان مستور ایلاماك مرحمتیله سرافراز ایلاغایلار آمین یارب العالمین .

تمت



مؤلفك منظومه چغتایی مقدمه سی

حمد جناب باری * ونعت حضرت پیغمبری * القاب چهار یار عظام * و آل اصحاب کرام * مدح و ستایش پادشاه عصر * (سلطان عبدالحمید خان غازی) * وترجمهٔ حال مؤلف * وسبب تالیف کتاب *

* بسم الله الرحمن الرحیم * مطلع اول قران کریم *
* حمد اوسون تنکری بی همتاغه * اول خدای احد یکتاغه *
* قیلدی اول عزی دانا بینا * بزی آدم خیلی دین مستثنا *
* دین اسلامی اوخلاق قدیر * ایتدی بیزلارغه نصیب وتقدیر *
* شکر کیم بیزلاری بینا ایتدی * امت خاص بنی نا ایتدی *
* یلقب اول سروره امت قیلدی * سنی واهل جماعت قیلدی *
* هادی شرع رسول الثقلین * سید عالم و شاه کونین *
* شرع ایله عالمی پرنور ایتدی * رحمتی برلا بتون نور ایتدی *
* بعد ازان امته اصحاب کرام * شرع پیغمبری ایتدی اعلام *
* یتی اقلیمده بعون باری * تون کون بولدی شریعت جاری *
* آل اصحابی قویاشتیك تابان * بردی اسلامه شرف تابو زمان *
* بوزمانینك هم اولوغ صاحبی بار * جیغه لیغ عادل دریا دلی بار *
* جمله عالم غه بتون رهبردور * خلف و نایب پیغمبردور *
* حضرت (عبدالحمید) خان دور بول * دهرارا خسرو سلطان دور بول *
* بو یله سلطان معارف پرور * بو یله شاهنشهٔ فرخ آختر *
* بو کبی عادل فرخنده نژاد * بو کبی شاه مراحم معتاد *

* موندین پادشـهٔ طالعی اونك * کلمامیشدورنه کلورموندین صونك *
* شرع وفضل وهنر وعلم وکمال * مونینك عصرنده ایرورمالا مال *
* سایه‌سـنده هم عارف اولدی * کوب کیشی اهل معارف بولدی *
* کرمی جعفر برمکدین خوب * عدل ودادی کرمیندین مرغوب *
* بای یانکلیغ بورورعصرنده کدای * بر کدای دریدور حاتم طایی *
* جمله‌دین بنـدهٔ ناچیزی مین * بردعا کوی سحر خیـزی مین *
* مینی هم کوپ یره مامور ایتدی * کوپ کوپ اکرام ایله مسرور ایتدی *
* هم سـفارتله سیاحت قیلدیم * هند وسرهندی زیارت قیلدیم *
* کنك دریاسیدین هم ایتدیم عبور * دهلی واکره‌ده کزدیم بحضور *
* عزم عنبر سر ولاهور ایتـدیم * پندی یولیـله پیشاور کیتدیم *
* برنیچه راشو کوتلدین آشـدیم * کابلینك قورغانینـه یتشدیم *
* کوپ کورونیش لار ایله ایتدی قبول * شیرعلی خانکه مین اولدیم مقبول *
* بخشیلیغ برلاهم الفت قیلدیم * تینك توروب یانیده صحبت قیلدیم *
* آشـوری رومی رعایت ایلب * بی نهـایت منکا حرمت ایلب *
* لطف وانعام فراوان ایتـدی * خلعت وآت وزر احسان ایتدی *
* شیر دلخان دیکانی ایتدی رفیق * تابخارایه تیك قیلدی ترفیق *
* خوش قیلیق برله اوزال توردی مینی * کوپ عطا برلا اویال توردی مینی *
* بامیان بوتلر ینـك آستی بیلان * هندوکوش طاغلر ینینك اوستی بیلان *
* ایبـك وخرمه واصل اولو بان * طاش قورغان ایلا خلومی کوروبان *
* کابل وبلخ وهیراتی کـیزدیم * ملك ایران وکلاتی کیزدیم *
* خیوه‌و بحر خزرده یورودوم * اخل ومروده کوپ اولتوردوم *
* ترکمنیك حالنی بر بر بیلـدیم * جنس ومقدارینی دفتر قیلدیم *
* قـدر یم ایلتی بخارایه قـدر * یورودوکیم بر نقدر دور نقدر *
* چون بخارا ارا داخل اولدوم * حکمدارنیك قاشیدا اولتوردوم *
* کوروشوب ایلدی چابك مهمان * ایتدی کوپ تنکه‌وطلا احسان *
* برنیچه کون یانیده توردوم مین * بخشی لیغ برلا تیك اولتوردوم مین *
* صدر ایتب رتبه ویرلیغ بیردی * نیچه کون اورون کونلیغ بیردی *
* کیماقیت ماغه ایتـدیم تقریر * چاره‌سز بیردی منکار خصت امیر *

* تینج دریای امودین اوته راك * كابل وهنـد یولینی توتارك *
* روماقیتماق لیغا قمایل اولـدوم * ریر ایلا منبیٔ یه‌واصل بولدوم *
* شـور در یاسینه کیردیم ناچار * محنتیم بولده کیدان اولدی دوچار *
* ملك بغداد ایله عودت ایتدیم * کوه چنبردن حجـازه کیتدیم *
* برزمان یسرب وبطحی ده یوروب * مصرده برنیجه کونلار اوتوروب *
* یخشی برساعت اشرف بولدوم * استانبولغا مشرف بولدوم *
* بویله بیرکشور اقدس یوقتور * بوکبی شهر مقدس یوقدور *
* کلیبـان خـدمتم ایفا ایندیم * نیکا مأمور ایسام اجرا ایتدیم *

---

* مونده بعض یره اعضا بولدوم * فخری خدمتلره حمبا اولـدوم *
* بر سیاحت بنه چیقدی باشمه * یالباریب قو یمادیلار خاهشمه *
*ملتنك نامنـه کیتکین دیدی لار * مجره تیزیوری یتکین دیدیلار *

---

*برنیجه ذات ایله یولداش اولوبان *برچه مبعوث ایدی سرداش اولوبان*
*طونه نهریدین اوتوب کیتك لار * سـکدین شهرینـه تایتیکلار *
*بوله چیقمش ایدیلار خلق تمـام * بویله بر غلغلهٔ خاص وعوام *
* کوروشوب پشته‌ساری کیتك بز * مینك‌لك ادمـلی یرایتیك بز *
* اویغین واوغر یوی الحـال * شوراده سو یلاماغیم امر محال *
* کوریبان بزلاری بولغاج حیران * مجار عثمانلی دیبان ایتدی فغان *
*هرکیم عثمانلی دیبان قیچقیریشار * ترك دیب کته کیچیك حیقر یشار *
* جمله بر بر کلیبان ایل اوپدی * ترك دیب القیشله قیامت قوپدی *
* مجارسـتانی تماماً کـوردوم * کل بابا تربه‌سنه یوز سـوردم *
*شرق السنه‌سی نیك طالبی کوپ * جغتای ترکی‌سینك راغبی کوپ *
* اسـکی عثمانلی اسـانی دیرلار * چغتـای ترکی زبانی دیرلار *
* آسیادن کلیشـیم اکلادیلار * چغتای بیلدیکمی تیکلادیلار *
* کوپ کپ اورماقغه تلاشلاشدیلار * بول لغت اوزره کینکاشلاشدیلار *
* آنیك اوچون منکا رغبت کلدی * برلغت بیتماغه غیرت کلـدی *

---

* هم هوس ایلارایدی بعض کسان * مهترو کهتر ایلان نوهوسـان *
* طو پلادیم مین نقدر اولسـاقتی * چغتـایده متـد اول لغتی *
* بر مثـال هر لغته کیلتوردوم * شاعر ینك اسمی بیلان بیلدوردوم *

* توقسان ایکی اوروغی یاد ایتدیم * تیره و جنسینی تعداد ایتدیم *
* ینه بر قنجه ضروب امثال * صرف لفظ جغتای مثل طیتال *
* فرض عین و توتوق و جوره سوزی * اوشوك وقوشوق و کیم ر بغوزی *
* جغتایجه غزل بر قچه نعت * انلر ینك ایچلار یده کوپ بولغت *
* خیوه دن بلخ بدخشان قچه تاش * یاخود اوزبك قچه تیره قچه باش *
* مثلا مرو بخارا اره سی * نیچه فرسخ قاچ اغاچ دور قره سی *
* آسیاده نیچه شاعر بولسا * چغتای لفظنه ماهر بولسا *
* یرلیغ و نامه و انشاسی بیلان * چغتای رسمی نینك املاسی بیلان *
* حکمداران عملین بیلماك اوجون * شغاول ایینین اورکانماك اوجون *
* کیما دیرلار یساول و قراول * کیما دیرلار بکاول و کتاول *
* ندور اول قوشون و کیمدر الامان * قل و کورك ونی دور ترخان *
بدرقه قیسی و کیم آق او یلی * قتاغان نیدور کیم دورلولی *
* بر بر التنجه تیزیلدی همه سی * جلد ثانیده یاز یلدی همه سی *
* (نقشی) بیتدیم بو یوسون اوزره کتاب * یارب اولسون بو لغت هر یره باب *
* بول اثر شیخ سلیمانیکدور * بو کتاب و بو لغت آنینکدور *
* اسمی (ترکی جغتای لغتی) * (قدیم عثمانلی لسانی) دور آتی *
* جغتای ترکلرك اصلیدور * خلفهٔ روی زمین نسلیدور *
* یعنی بو سلسله نك تاج سری * چیغه لیغ خسرو والا کهری *
* حضرت (عبدالحمید) سلطانیك * بو اولوغ خسرو عالی شانینك *
* نجل و امجادینی یارب شاد ایت * عمر ایله شوکتنی مزداد ایت *
* شأن شهرتله معمر بولسون * خصم و اعداسی مکدر اولسون *

تمت

﴿ قواعد ﴾

ترك اقوامنك اصل ومنشئ وقاچ قبائله منقسم اولدیغنی بیان وتعداد ایلدکدن صکره لسان چغتاییه دائر بعض معلومات ایله اصول وقواعدینی بیلدیرمك ایچون ایضاحات اتی‌یه ابتدار قلندی

لسان ترکئ جغتاییه تعلق ایلیان قواعد وضوابط ایچنده جای ملاحظه بعض شیلر واردرکه انلری وارد خاطر ایتمك لازم کلور * مثلا توران زمینده اقامت ایلیان اوز بکلر واهالئ ماوراء النهر بعض کلماتی کاف عربی ایله تکلم ایلیوب اهل خوارزم وترکمانلر همان لفظی کاف عجمی فارسی ایله تلفظ ایده‌یورلر فقط بورالرینه دخی زیاده دقت ایتمك لازم کلوب انجق املای کلمات ترکی نزدنده شوراسی مقرر ومحققدرکه رسم خط زبان ترکی‌یه خاص اولوب تحریری دخی تقریرینه مطابقدر لاکن کتابتده بعض حروفات واردرکه تلفظ اولنمیور نه‌کبی الف بیان فتحه وواو بیان ضمه ویا بیان کسره‌در بعض اسملری بوقاعده اطراد ایتمز * مثلا (تفنکجی) معنی سنه اولان (مرکن) کبی (وسنجق وسنجره وغیره) کبی بوندن ماعدا بعضا دال وتأیکدیکرینه تبدیل اولور فقط بودخی مطرد دکلدر * مثال دیمك وایتمك دیماك وایتماك کبی‌که بوراده تبدیل جائز دکلدر غین وقاف وخاً حروفنك بکدیکرینه تبدیلی ممکندر فقط بودخی مطرد دکلدر (یغماق) جمع ایلمك (وسیغماق) سیغمق (یاغماق) یاغمق‌که غ ایله هردائم یازمق لازم کلور (یقماق) خراب ایتمك (وسیقماق) صیقمق و (یاقاق) یاقق (ویاقین) یقین) وقریب الفاظنك خلافنه که بونلری هردائم (ق) ایله یازمق ایجاب ایدر * وبعض الفاظ دخی واردرکه * مثلا (قرچغای) قرغی وقارغاول یبانی طاوق (وتوزغونك سیاه قرغه وتوزغالان آشوب کبی بونلرك اوسطنده بولنان غینی تبدل ایتمك جایز اولوب (قورقو) خوف (وایقو) خواب (وتوقوز) طقوز (وچاقین) برق) الفاطی دائما قاف ایله یازمق لازم کلور ومع هذا لسان اتراك وروم وایرانیده بعضا کاف عربی داله بدل استعمال اولنیور * مثلا (ایتکان) ایدن معناسنه (وایتکای) ایدای معنی‌سنه‌در * و بوجمله‌دن اوله‌رق سین صاد

مهمله‌یه وتای قرشت طای حطی‌یه ویا داله تبدیل اولور * مثلا (تورلوك) دورلوك دورلو كبی و (توتلوغ) و (طوتلوغه) كبی و (طاغ) طاغه و (آت) آده واسم و(سو) صویه و(آسیغ) آصین نفع و (ساسیغ) صاصین فنا قوقولو ومتعفن كبی (واو ویا) یای حطی بولنان اكثر حروفده تحریر ایدلمز *مثال (الماس) و (توتماس) المز وتوتمز كبی و بعضاً زای حوز ایله یازیلور * مثلا (ایتكاز) ایدرم‌وایدوروز دیورلر) كبی و ینه بعضاً كلمه‌لرك اخرینه كلان قاف غینه تبدیل اولور (یاق) و(یق) خراب ایت (یاغ) و(یغ) جمع ایت امرلری دخی هروقت عین ایله یازلمق وهكذا كلمه‌لرك اخرنده الف وها حرفلری یكدیكرینه بدلدن استعمال اولنیور * مثال (ایدا) و (ایده) حضورودر برابر و (یانیغه) و (یانیغا) یانمه جانبه و (اینچا) و (اینچه) بوقدر* كبی فقط (منكا) بكا و (سینكا) سكا و (اوزكا) بشقه وغیر و(ببزكا) بزه بونلر یالكز الف ایله یازیلور

وتنكه وتنكا اسیای وسطی سكه ونقره‌سی و (اتكه) و (انكه) لالاودایه كبی های هوز ایله یازیلور و (اوستینه) و (اوستینا) اوزرینه لفظی هرایكی طرزده یازیلور وینه غای وكای‌ده یالك ذكری ویاخذفی جائزاولوب (ایكی) ایكی و (یتی) یدی و (توقوز) طقوز وینه لسان تركیده هرفعلده صیغه‌نك اصلی امردر وسائر صیغه‌لرك علامتی اكا ملحق اولوب افادهٔ معنی‌یی تجدد ایدر مثال (آل) و (كیت) كبی‌كه ارادهٔ مصدرده (ماق) و (ماك) علامت مصدرلری اكا التحاق ایدیلوب (الماق) و (كیتماق) الماق‌وكیتماك كبی فعل ماضی‌نك بناسی(دی*وتی)اولوب بوایكی كلمه‌لری امرك اخرینه الحاق ایدلدكده ماضی حاصل اولور (الدی) و (كیتی) كبی* فعل مضارعك بناسی دور و (آلار) لفظنك علاوه‌سیله حاصل اولور * متلا (آلار) (الادور) وكیتار كیتادور (غان) و (كان) لفظی مضارعه‌یه ملحق اولدیغی وقت معنیٔ مصدری ومعنی‌مفعول حاصل اولور* مثال (دورارغان) الارغان وكیتارغان كبی وینه استعمال صیغه‌قاف ویاغین ایله اولور مثال (قیلاق) و (قیلغای) وینه (بیلاك) و (بیلكای) بونلرك هرایكیسی سماعه موقوفدر قیاس ایله بیلنمز ومضارع صیغه‌سی ضمایر متصله ایله معنیٔ مصدری افاده ایلر * مثال (باروری) یعنی كیدیشی وینه (بارورنك) كبی ضمایرمنفصله مصدری بیان ایتمز نكبی (بارورمین) یعنی كلیرم* ومیم ضمیر متكلم وحده جمع‌اولدیغی

حالـده معنیٔ مضارعی افاده ایلر مثال (بارورام) یعنی کلیورم واکـر حروف مضارع یعنی راء مضمومه و یا مکسـوره میم ایله مرکب اولـدیغی حالده معنیٔ مصدری افاده ایلر مثال (بارورم) یعنی کیدرم و (چکارم) یعنی چکرم* واکر راء مفتوحه ایله مرکب اولور ایسه مضارعی افاده ایلر مثال (بارورام) یعنی کیدرم وینه صیغ حالی * مثلا (اقارا) و (توکولا) مصدر معنی‌سنده‌در (یعنی اقارمق وتوکمك) (اقان) و (توکان) هم لفظ مصدردر و بعضا فاعـل و بعضا مفعول معناسنه کلور مثال (ساچکان)(ساچان) وکیلکان (کلان وکلش وکلك) کبی (چقماس) فعل مضارع ومنفی غایبدر (یعنی چیقمز فقط هر وقت‌که لفظ مذکور لیغ ایله منضم ومرکب اولور ایسه مصدر منفی معناسنه کلور (چیقماسلیغ) یعنی (چیقمزلق) کبی ومش لفظی دخی علامت مفرد ماضی مغایبدر*وکای دخی بعضا علامت مفعول و بعضا ماضی مجهول و بعضا دخی بوکا یای مصـدر ملحق اولـدیغی وقت مصدر واسم مصدر معناسـنه استعمال اولنور*مثال (اسرایشی) (یعنی محافظه‌ایدیجی) ویاسـایشی) یعنی اعمال قیلیجی) کبی و بوطریقه دخی مفعولیتدن کنایه‌در ولاوواو وراء حرفلری برفعلك اخرینه کلور ایسه کرك کلمات جامدهٔ ترکیده ویالسـان ترکیده استعمال اولنان الفاظ مشترکه‌ده اولسون مثال (باشلاماق (باشلمق) وتیشلامق (دیشلمك) کبی والفاظ مشترکه‌یه مثال (کارلامق) وکذارلامق (ادا ایتمـك) وهوسـلانماق (هوسلنمك) و یوه‌لانمـق (بوله‌اتمق) (واورکورماك) وموتکراماق (محزون‌اولمق) وسبته‌راماك (دیوانه‌اولمق)وکندرامق) (متعفن اولمق) کبی وانفعال بابنـك بناسی بونلرك بعضاً لام ایله استعمال وتلفظ ایتمك ایله اولور (مثال توتولماك) یبارلماق (کوندرلمك) کبی و بعضا دخی نون ایله اولور (باغلانماق) وکورونماك کبی و بعضاً دخی کرك لام ایله وکرك نون ایله استعمال اولنیور مثال (یاسالماق) ویاسانماق یعنی یاپیلمق*فقط یاپیلمش نسنه‌بشقه‌سی طرفندن اجرا ایدیلور ایسه لام ایله وکندی نفسـنده اجرا ایدلمش اولور ایسـه نون ایله استعمال ایتملیدر* وبعضاً دخی بنای انفعال لامسز دخی استعمال اولینور* مثال (آیریلماك) وایریماك کبی (اکریلك) وهکذا نونسز دخی استعمال جائزدر* مثال (قالیناماس وقالماس) (قالنمز وقالمز) و بعض کلمه دخی لام ونون ایله استعمال اولنیور قوتلماق وتالینمـاق (قورتلمق واضطراب ایتمك) باب مفـاعله‌نك علامتی شین حرفنك کلمه‌یه داخل وعلاوه ایدلمسی ایله اولور مثال اوروشماق یعنی (اوروشمق)

كبی* وبعضاً دخی فعلك كنديسنده شين حرفی موجود اولور* مثال (توتوشماك) (توتشمك) كه توشماك مصدرندن منشقدر* هرفعل لازمك علامتی هرصيغه‌ده مختلفدر*مثال (قوتولماق) (خلاص اولمق وتونقارلمق) وتوبماق) وقويغارمق كبی وهكذا تعدينك نهايتلری مصادرده در*ويا كسر ايله در (وتور) تای قرشت ايله كلور*مثال اورماق واوردورماق وتوتماق قوتورماق(واوچراماق اوچراتماق) كبی بعضا ايكی تانك التقاسی وقوعبولديغی حالده بر تاحذف ايدبلور مثال(تاتماق وتاتورماق)وياتماق ياتورماق) كبی فقط بعضاً تايی حذف اتمك جائز دكلدر مثال (آتماق واتتورماق)وتو بور وتوبتورماق) كبیو بعضاً دال وتا دور وتوردن حذف اوله‌رق فعل امرك حرف آخری مضموم اولوب راء مهمله ايله منضم اولور مثال (اشماق وآشورماق) وقاچماق وقاچورماق كبی فقط بعضاً دور وتور لفظی كلمه‌نك اجزاسندن اولوب اولوقت حذف جائز دكلدر مثال (توتورماق) وتودورتماق والتورتماق) كبی فعل متعدی اكثر اوقاتده ايكی بنا اوزرينه ياپيلورمثال اولتورماق) (اوتورمق)واولتورتماق واولتورغورماق)وكورماك و(كورساتماك و كوركوزماك) كبی* و بعضاً هرايكی علامت متعدی برصيغه‌ده كلور مثال (تيكورماك وتيكوروتماك) كبی* و بوجمله‌دن اوله‌رق مصدر مضاف تضمير متكلم وحده مكسور اولور ايسه مثال (الماقيم وكيلماكيم) كبی * بونلر اولوقت معنیٔ مصدری افاده ايلر وغيننك ضميله مثال (الماغوم) كبی مضارع منفی معناسنه كلور مصدرك نهايتلری قاف وكاف ايله اولديغی بيلمك دخی سماعی اولوب عادت واستعمال لسانه موقوفدر فقط بونكله برابر بونلر اشتقاق ايدن صيغه‌لر قياسيدر*اتراك وايران واسيای وسطی اهاليسی اوقدر مصادرك قاف ويا كاف ايله منتهی اولمسنی زياده دقت ايتمزلر نكبی ايرماك (ايرمك ويتوشمك ايرماق)دخی استعمال اولنيور* اتراك روم حرف مصادری كرك نهايتی قاف ايله اولسون وكرك كاف ايله اولسون حين اضافه‌ده يابعض حروفه منضم اولديغی حالده تخفيف‌ايچون انی حذف ايدرلر مثال (الماق والماس) (آلمق وآلمز) والمادين (المه‌دن) وكيلماك (كلمك) وكيلماسی (كلمسی) وكيلمادين) (كلمه‌دن) كبی وينه ماضی متكلم مع الغيرده دخی قاف وكاف مصدر حذف اولنيور مثال ايلادوك ويغلادوق (اغلادق) كبی فقط بونلره كاف وبی قاف مصدری منضم اولور ايسه معنی مصدرحاصل اولور (مثلا ايلادوكيم وآغلادوغيم) كبی وايضا (توكدوك) وتوكدكجه)وآلدوق والدوغين بنای اسم‌مصدر ايچون كلور* وبعضاً

دخی بوتا ایله کلور*اونوت واو یات (خجالت) کبی و بعضا قاف وغین ایله کلور بو یروق (فرمان) وآلـداغ قریب) و بعضاً دخی کاف ایله کلور مثال بیلیك (دانش) وتیلوك (دلك) کبی وبعضاً شن ایله کلور مثـال (اورش) (جنك) (و یورش) رفتار) وبعضاً یامیم مثال الوم ویولوم کبی و بعضاً نون ویا جیم ایله کلور* مثال سوکنج دشنام وساغنج (اندیشـه وخیال) کبی و بعضا دخی لام ایله سیورغال (بخشیش واحسان) ویا سال (صف ومنتظم) وبعضاً نون ایله مثال ییغین (جمعیت) ویاغین (یاغمور) وبعضاً غو ایله مثـال یارغو (تفریق) وسورغو (سورش) والغو (اخذ) و بیرغو (ویرش) و بعضاً دخی مختلفه ایله (الغو بیرکو الش بریش الیع سانیغ الیش سانیش قیلیغ قیلش) کبی و بعضاً دخی (غوروکور ایله چیقغور) کبی ماضینك علامتلری دی وتی در مثلا الدی وکیتی کبی و نه (دیلار وتیلار) مثال الدیلار وکیتلار) کبی دوتیك ودونك وتیك وتونك دخی علامت ماضیدر الدینك (اورونك وکیتینك وتوتونك کبی) و بنه دینکز ودینکلار (ودونکز ودونکلار وتینیکز وتینکلار وتونکوز وتونکلار) دخی علامت ماضیدر* مثال (الدونیکز وآلـدینکلار) واورتونکز واوردنکلار) وکیتینکز وکیتینکلار) وتوتونکوز وتوتونکلار) کبی*ایضاً دیم ودوم وتیم وتوم مثال (آلدوم واوردوم) (وکیتیم وتوتوم) کبی ودوق وتوق) ودوك وتوك) مثال آلدوق ساتوق کیلدوك وکیتدوق) کبی و بان مثال البان (الەرق) و یب مثال آلیب و کیتیب کبی*بونلر جملەسی علامت ماضیدر ماضی ایله مضارع اراسـنده مشـترکا استعمال اولنیور الفاظ میش مثال (آلمش والنمش) واورولمیش والادورمیش) واورا دورمیش) کبی وثانیا غان وکان مثال اچیلغان وتوتکان و یاشورلغان وآلورغان وآلادورغان و کیلورکان و یاشـورتورغان و یاشونادورغان و بوتکاریلورکان و بوتکار یلا دورکان) کبی بعضاً مضارع منفی ماضئ منفی معنیسنه کلور مثال (باریلمایدور) واچیلمایدور) کبی هروقت کیم مضارع ماضی ایله ربط اولەرق استعمال اولنیور ایسـه حکایت حال ماضی حاصل اولور*مثال کیلور ایردی وکیلادور ایردی مضارعنك علامتلری ایکی نوع اولوب بری رادر* مثال آلور وچیکار وایستار و یوور (یتیورودیر) ودیکر علامتی دخی (دوردر) مثال الادور وکیلادور کبی بوندن ماعدا دورك ماقبلنه یاحرفی علاوه ایله اولورکه (استایدور (استیور) ودیدور (دیور) و بیدور (بیور) یا آخیرك شباعیله و یائینك بریسنك اسقاطیله مابین مضارعده وغیره الفاظ مشترکەده غای وکای وسون ودیك

مثال (آلغای وکیلکای) کیلسون وکیدیك کبی و بعضاً فعل امرك مفردمغایب افادەسی
چیقار امرك اخرینـه فتح کلور ایسـه مثال تیشا وتاریله (یعنی زراعت ایدیله)
و بوصیغه هم معنی مصـدری وغایب وحالی افاده ایلر اسم فاعلك علامتی غوجی
وکوجی اولوب بونلر امرك آخرینه الحاق ایدیلور مثال (الغوجی وکیلو کوجی)
(آلیجی وکلیجی) کبی افادهٔ استـدامتده اسم فاعلك اخرینه غان وکان کلیور
مثال (توتاغان وچاپاغان وکولاکان وکیسا کان) چاق دخی علامت اسم فاعلدر
مثال یاسانجاق آچار لفظی مشـترکان فعل مضارعدن اولـوب اسم فاعل مصدر
معنی‌سنه دخی کلور بالاده ذکر اولنان (غان وکان) علامتلری دیکان وبیزکان کبی
اسم فاعله شامل اولدیغی کبی مصدر وماضی ومفعول معناسنه دخی کلور * اتراك
روم بونی تخفیف ایدرك قیلغانی قیله وابلاکانی ایلیان‌دیه استعمال ایدیورلر *مفرد
مغایب اجناس بولسـا لفظی کبی بعض کلمه معنیٔ فاعل منفی‌یی و مصدر منفی‌یی
افاده ایلر*بوندن ماعدا (غورو کور)علامتلری مثال اوجغور (یعنی اوچر)واوتکور
واوبقاتماغور) دخی معنیٔ اسم مصدری افاده ایلدیکی کبی معنیٔ فاعل منفی‌یی دخی
بیان ایلر*غون کاف فارسی ایله کون مثال غادغون (واوتکون وچانغون بعضا
چایغونجی هم بومعنی‌یی افاده ایلر اسم مفعولك علامتلری زیرده بیان اولنانلردر*
اولا بعضی افعال داله مفعول معناسنه کلور*مثال سینوق و بیتك کبی (مکتوب)
ثانیا میس وغان وکاف فارسی ایله کان لفظلرینك فعل امرك اخرینه الحاق ایتمك
ایله اولور مثـال اولمیش واولغان واولکان * ثالثاً غون وکاف فارسی ایله کون
لفظلرینك امر فعله الحاقیله اولور مثال یورغون وسورکون کبی نسبت معنی‌سنده
اولان الفاظ داله بونلردر (لیغ ولوغ) وکاف تازی ایله لیك ولوك الفاظی اوتالیغ
و بیوکلوك الی‌هذه و بعضاً دخی یای نسبت طهرانی کبی و بعضاً مصدری بزرکی
کبی و بعضاً دخی ذو وذا ذامال و ذومال (یعنی صـاحب مال) کبی زبان ترکیده
اساس صیغ اولان فعل امره بعضاً غیل وکیل لفظلرینه اکا الحاق ایدرك مثال
قیـل قیلغیل وکیت کیتکیل کبی * وبعضاً غیل وکیلك لامنی نونه تبدیل ایدرك
تیلاکین وتیلاکیل کبی وبعضاً دخی فعـل امرك اخرینی مضموم ایدرك بارور
واختارور وبار واختار کبی تنـین وجمع امر نون وکاف ایله اولـور مثال کورنك
وکورونکیز وکورنکلار وتوتونکلار کبی *بوراده نهایت کتوریلان لار علامت
جمع غایبدر کاف تازی ایله دیك وتیك وسـون وغای وکاف فارسی ایله کای فعل

امر مغایبه ملحق اولدیغی وقت معنیٔ استقبالی افاده ایلر * مثال اسرا واسرادیك (یعنی اسراك) والفاظ من یوره‌نك سایرلرنده دخی مفتوح الاخر اولان فعل امر كاف تازی وكاف فارسی لفظیله معنیٔ استقبالی افاده ایلر*مثلا یاراشـده یار اشكیر الك بولغای دیه استعمال ایدیلور* لسان تركیده علامت نهی میم مفتوحه‌در مثال بار بارما و بعضاً دخی (بارماغیل وبارماكیل) دیـورلر و بعضاً دخی لام نونه مبدل اولور بارماغیل معناسنه بارماغین كبی والماغیل معناسنه اولان الماغین*وینه علامت نفی میم مفتوحه‌در مثال (كیلمامك والمادی وكیلمادی) كبی وینه مایدور لفظی دخی علامت نفی‌در مثال كیلمایدور بعضاً علامت متكلم وحده مان لفظیدر مثال(كیتمان وكیتم وكتامان) وایده من‌وایتـامان) كبی ومانام لفظی بعضاً عـلامت متكلم‌نفی ایچون كلور مثال ثایمـان كبی ولفظ (ماس مین) مثال ایتماس مین (ایتم) والماس وقیلماس) لفظـلری بعضاً اثبات ایچون وبعضاً نفی ایچون كلور* مثال اولمسی كبی علامت‌حال فتح آخردر*مثال كولا وبودخی تكریراً دخی بعضاً استعمال اولنیور مثلا كولا كولا وبعضاً یای سا كنه‌در مثال اوینای اوینای وتكریر وبعضاً دخی یای مضمومه‌در (اوینایو) كبی وبعضاً یای مفتوحه‌در(آغلایه آغلایه)*علامت مذ كوره‌دن بشقه كاف فارسی ایله(كاج وغاج)محض وچون‌معناسنه اولان (الغاج وبتكاج كبی (زبان‌عثمانیده جق‌جك كبی (الیجق صاته‌جك) وكاف فارسی‌ایله(غای وكای)لام تعلیل معناسنده اولوب‌حتی عباره‌سی مقابلنده‌در(كیتغالی بتكالی) كبی* (وغو وكو)كاف‌فارسی‌ایله‌حاصل‌مصدر معناسنده‌در مثال (آلغو وبیركو) كبی*ومان لفظی دخی فعل نفی‌دن علامت متكلم وحده‌در مثال (المان) كبی وماس‌دخی فعل نفیدن علامت مفرد مغایبدر*مثال (الماس) كبی (اغوجه وغونجه) وكاف‌فارسی‌ایله (كوجه وكونجه‌وكانجه)الی‌معناسنه‌اولوب‌وزن‌ومقداری‌افاده‌ایلر مثال(اوشالغونجه) كبی*وهكذا كاف فارسی‌ایله (غولوك) وكاف‌تازی ایله (كولوك)قابلیت معناسنه‌كلور* مثـال (الغولوق‌وكیكولوك) كبی وآخرلری كاف تازی‌ایله كلان (غودیك‌وكودیك) قابلیت ومماثلت‌معناسنده استعمال اولینور مثال(ارغودیك وایككودیك) غوم وكاف فارسی‌ایله كوم)علامت‌متكلم‌وحده‌در(الغوم‌والغومدر كیلكوم‌وكیلكومدر)غومیز‌وكاف فارسی ایله كومیز) علامت متكلم مع الغـیردر مثال آلغومیز والغومیزدر)وكیلكو وكیلكومیز)در كاف فارسی‌ایله (غونك وكـونك) علامت مفرد‌مخاطبدر(الغونك وكیلكونك) كبی كاف فارسی ایله (غونكوز وكونكوز) علامت جمع‌مخاطبدر مثال

(آلغونكيز وايتكونكوز) كبى (غوسى وكاف فارسى ايله كوسى) علامت مفرد مغايبدر مثال (الغوسى ويركوسى) كبى (زبان عثمانى ده (السن وكلسن) استعمال اولينور) (غوسيلار) وكاف فارسى ايله كوسيلار) علامت جمع مغايبدر (الغوسيلار دور وكيلكو سيلاردور) كبى (سالار علامت جمع مغايبدر كيت سالار) كبى (وسام علامت متكلم وحده در كيت سام) كبى * وساق كاف تازى ايله ساك علامت متكلم مع الغيردر مثال (كيت ساق وكيت ساك) كبى * كاف فارسى ايله سانك علامت مفرد مخاطبدر * مثال (كيت سانك) سانكيز) دخى علامت جمع مخاطبدر مثال (كيت سانكيز) لفظ مذكور برده علامت متكلم مع الغيردر مثال (كيت سانكيز) كاف فارسى ايله لينك علامت متكلم مع الغيردر مثال (الالينك) متكلم وحده ومفرد مخاطبه لرك علامتى مين وياى سا كنه در مثال (آلاى وآلامين (نك ونكيز وبنكلار علامت جمع مخاطبدر * مثال (الينك والينكيز والينكلار) كبى دورغان ودوركان الارغان) كبى (اليجى والان) معناسنه استعمال اولينور * (سام) معنىٔ فاى شرطدر اكر معنى سنه (كيدسام) ميم علامت ضمير متكلمدر (الم) كبى (وميز) دخى ضمير متكلم مع الغيردر (اجاقيز) كبى (ينك) علامت مفرد مخاطبدر (باشينك) كبى * جمع مخاطب وامر ونهى علامتيدر * مثال (الينك والمانك) كبى (نكيز ويكوز) ضميرجمع مخاطبدر مثال (باشنيكيز) وكوز ينكز) كبى * باوسى) لفظى دخى هر ايكيسى علامت مفرد مغايبدر * مثالى (باشى وباشى سى) كبى * لار علامت جمعدر مثال (بخشيلار) كبى (وميزلار) لفظى علامت جمع مغايبدر مثال (كيتدى لار) كبى وعلامت جمع مخاطب دخى اوله بيلور (ايرونيكلار) كبى (مين يعنى بن وسين يعنى سن) وبيز يعنى بزسيز وآلار انجه يعنى بوقدر) اول وشول) يعنى اووشو) واوشال يعنى او وبو هون يعنى چون ومونكا) وحروف ربط نون ساكن اولوب (ونى) دخى كاف ساكنه ايله حرف ربطدر * سونونك وميننك) كبى عبارەنك ابتداسنده (نى) معنى استفهام ايچوندر نى ديدى) نيننك مثل نون ساكنه كبى كاف ساكنه ايله حرف ربطدر (غه وغا) وكاف فارسى ايله كا لفظلرى حرف متصلدر (كيتماغه) كبى (اوچو) لفظى لام تعليل معناسنه در * كيتماق اوچون كبى * ايله وايلان ويله بيلان وبيرله وبيرلان) كافه سى مع معناسنه در * مثال فلان ايله كبى وهكذا (ودر ودور) لفظى حرف رابطه در فلان دور كبى (ايدنيكز وايدونيكز) ايدنيكلار وايدونيكلار) هم ربط ايچون كلور مثلا (ايولا ايدينكيز) تيمول) لفظى الوانك اخرينه كتورلديكى وقت يارىم رنك معناسينى اشعار ايدر (اغتيمول وياشيلتيمول) كبى يعنى (آغراق ويشيلراق) وكاف تازى

ایله دیك لفظنك مخفق بوانان لـ حرفی انتها معناسنه کلور*مثال فلان شهره‌دك (راغ وراك) زیاده برتفصیلی افاده ایلر (مخشی راغ و مخشی‌راق و مخشی راك) کبی وغی وکی یای‌نسبت معناسنه کلور (انداغی وکیچه‌کی) کبی*ودوروق) لفظی آلت معناسنه‌استعمال اولنیور مثلا (بو ینددوروق (شیار) واکون دوروق (یموق التی) (لا ولان) لفظی معیت معناسنه کلور (ایکاولا وایکاولان(ایکی‌ایلان) چاق وچاك آلت معناسنه‌در (الیمجاق و یارغوجاق (ال‌دکرمانی) وسیلکینجاق (تعو یذوحمایل) وجاق بعضاً علامت اسم فاعـل اولور یا ساـنجاق (زیب وزینت) وآر لفظی مزیدن شان وتزیین‌و بیان ایچون کلور (بیرآر واوچ آر) کبی و یکان‌وایرکان حرف زایده جمله‌سـندن در (دور وتور) دخی حروف زایده دندر مثال (یلا دورسیز) (قیلا تورسیز) توك لفظی دخی حروف زایده دندر (امیش‌توك) کبی چی لفظی دخی حروف زایده‌دندر مثال (مین یلچی لیق) یعنی (بیـك یلاق) سی لفظی دخی حروف زایده‌دندر (آرتوقسی) یعنی آرتوق وزیاده وشی لفظی دخی حروف زایده‌دندر مثال (قورشماق) یعنی قوریمق وقورتمق و (یاروشماك) لفظی یعنی (یاروماق) وروشن اولمق کبی‌در

تمت



لغت

چغتای و ترکی عثمانی

جلد اولی لغاتی حاوی و جلد ثانیسی آسیای وسطی اقوامنك ادبیات و ضروب امثالیله احوالندن باحثدر

اثر

شیخ سلیمان افندی اوزبکی البخاری

جلد اول

معارف نظارت جلیله‌سی طرفندن تقدیر و تحسین اولنمشدر

درعصر

سلطان عبد الحمید خان غازی

استانبول

(مهران) مطبعه‌سی ـ باب عالی جاده‌سنده نومرو ۷

۱۲۹۸



بسم الله الرحمن الرحيم

آ — حرف ندا وتعجب اولوب «آی» و «یا» کبی مستعملدر • مخففنك آخرینه علامت جمع اولان لار لفظی کتوریله رك اسم اشارت یرینه استعمال اولنور «آلار» یعنی آنلر کبی

—« مثال »—

«آنکارم هم کچیك سین هم چوچوك»
«ظلم ایتارسین تنکریدین قورقمای نیچوك»

اُرتماق — انبات ایتمك • بترمك • نباتاتی وجوده کتورمك • بر پا ایتمك •

اُرماق — ثابت وپیدا اولمق • تخم وسائره نو ایتمك •

ابا * ابه — جد • بابا • بیوك عموجه •

—« مثال »—

« ایلاکان یتی آتانك چکمای ایلیك »
« یتی آبا میرز قاشیده بنده لیك »

ابادان • آبدان کوزل • ایو • معمور • توانا • کوسترشلی • نیکوحال •

—« مثال »—

«بو یتماسمو دورینکده ای نوجوان »
« که ایل واولوس برچه سی آبدان »

آبادانلیغ — معموریت • کوزللك • موفور •

اباغه * اباقه عموجه • عم • هلاکوخانك بیوك اوغلنك اسمیدر •

اباکو — یان • طرف • جهت • کنار •

اباماق — منع و دریغ ایتمك • براقمامق • قاچیرمق • کریزان ایتمك •

ابدراماق — قورقمق • خوف و تلاش وخلجانه دوشمك • سندلمك •

ابرش — آلاجه بکلکلو آت • اسب خالدار •

—« نوائی »—

« نی ابرشدور که شکرتمش ینا میدانغه اول مهوش »
« قیزیل آق کل بیله بیلدین مکر خلق اولدی اول ابرش »

یا خسود مطلق آتدر •

ابرکنه — برنوع عادی قپو اغاج وسائره دن معمول •

ابره — جامه ولباسك قاشی ویوزی •

ابره آستر — یوقسز اوله رق ساده قماش واستاردن معمول جبه وانتاری •

ابره کینه — عادی وتکلفسز جامه • اوروبه •

ابسم — ساکت • اوصلو • مبهوت • اصم • خاموش •

ابسم اولمق قاله قالمق • ساکت اولمق •

—« نقشی »—

«هرکیمی کورسانك تواضع قیل خم اول»
«کوپ کب اورماقدین اویالغین ابسم اول»

ابسم ایتمك صوسدرمك •

ابسیك — کوریه • یاورو • حیوان بچه سی • معلل • عیبناك •

ابلغ * ابلق آقی آق و قره سی قره اولانشی •

ابلغ آت — سیاه و بیاض نشانه لو آت •

آبله — قبارجق • اوفورلمه • میخ • چوی • قبله • اسپرمدنك برنوعی •

ابو — پدر • والد • جد •

ابو شقه — ار• زوج • شوهر •

—« خمسهٔ نوائی »—

« بیریاندین اوغـول غم شکنجی»

« بیریاندین ابوشقه دردورنجی»

ابو کن — جد • بیوك بابا • دده •

ابو نجان — قپجاق صحرالرنده واقع بر طاغـك اسمیدر •

—« یار »—

«ابونجان تاغیدین سینی آشورسام»

«اولوس کورماس الیس بر دەیاشورسام»

ابیل سبیل — بیکس• صاحبسز• بی مربی• سرسان•

—« هندی »—

«فلك کج روینك جفاسـنی کور»

«دهلی خلقینی قیلدی کوب ابیل وسبیل»

اپ — ادات تاکید ومبالغه در •

آپ — آنکسزین• بردن بره• بغتهٌ کبی•

آپ آغ — بسبتون بیاض• پارلاق•

—« حکمت »—

باشم توپراق اوزوم توپراق جسمم توپراق

حق وصلیغه یتارمین دیب روحم مشتاق

کو یدوم یاندیم بولالمادیم هرکیز آپ آغ

شبنم بولوب یر آستیغه کیردیم منا

اپا * ابه — بیوك همشیره • ابلا •

اپارماق — کوتری ویرمك• آشرمق • آلوب وارمق •کرزان ایتدرمك •

—« مثال »—

«کیجما نامرد کوپریسـندن

قـوی اپارشون سو سنی »

اپاق چپاق — صلح وصلاح • تجدید مناسبت • کالاول • بارشق•

—« مثـال »—

« اپاق چپاق اولدیلار »

« بر بری سین بولدیلار »

اپاق — زیادەسیله آق وبیاض •

اپاقکینـه — چوقجه وکوزلجه بیاض •

—« مثال »—

« مکەده برجای بار یالپـاق کینه »

« خدایم اوغول بیرسون آپاق کینه »

اپریك — اسکی• عتیق •مندرس •اختیار ومسن

اپکین — سیسام یاغنك سیاه طـورتیسی • سیاه ایلکه وحریره دخی دینلور•

اپمکاجی — ابەکوجی • خبازی • پتیرك • کل یوغاچه سی •قزغین قومده وقور آنشـده پشمش خمیرسز درکه کاج وکمه دخی دیرلر •

آت — فرس• اسب•آد• نام•شهرت• ننك•

—« نوائی »—

« بوکلشن ایچره که یوقدور بقا کلنده ثبات»

« عجب سعادت ایرور چقسه بخشی لیك بیله آت»

«چون پری وحور دور آتینك بیکیم»

«سرعت ایچرا دیو دور آتینك بیکیم »

«هرخدنکی کیم اولوس اندین قاچار»

«ناتوان جانیم ساری آتینك بیکیم»

—« مخدوم قلی »—

« درد یوراکینکدا اوت بولور »

« سـوز بوجهاندا آت بولـور »

اتا — پدر• والد • بابا• مسن • اختیار• محترم آدم• سید آتا وبدراتا کبی•

—« مثال »—

« اتا اناك اولسا اولسون »

« قدر دانینك اولماسون »

اتابیك — پادشاه لالەسی • مربی• ناظر دولت• آسیای وسطیده بیوك بر رتبه در •

—« خمسه نوائی »—

«هم اول فرهادغه ایردی آتابیك»

«کوروب فرهادخودآنی آتادیك»

اتارتوتار — شدت • حدت • دبدبه • زوربالق • رد و بدل • طوپ ادوانندن بر آلت اسمیدر •

اتاش — اداش • سمی • همنام •

اتاغ — نامزد • عهداولنان شی • منذور • نذر • وعد • حصه • قسمت •

اتاغلامق — پیمان و نذر و وعد ایتمك • نشانلامق •

اتاغلانمق — اتسام اولمق • نشانلنمق • منذور اولمق •

اتاغلیغ — اداقلو • یاوقلو • نامزد اولمش قیز • تنذیر ایدلمش شی •

—« خمسهٔ نوائی »—

« مهر زلفیغه کونکلی یاغلیغ ایدی »
« کوییا بوانکا اتاغلیغ ایدی »

آتالا — بولاماج آشی • حریره •

—« مونس »—

« بخشی دورشاه قرص شربتیدین »
« فقر ایچره اتالاو اوماج »

اتالیق * اتالیغ — بابالق • ابوت • مربی • پدرمقامنده • پادشاهك طوتدیغی و پدری کبی اعتماد ایتدیکی آدم • ترکستانده بر رتبه در • اتالیغ اهالینك عرض و دادینی استماع ایدەرك پادشاهه تبلیغ و عرض ایتمکه و بابالق صفتیله مشفقانه حال و کیفیتلرندن آگاه و خبردار اولمغه مأمور در •

—«نقشی»—

«امیر لطفینی تنکری کوردی لایق»
«تیلا وابن قیلیج اولدم اتالیق»

اتالینلیغ — اداقلو • نامزد • منذور • یاوقلو •

اتاماق — آدقومق • تلقیب و وضع اسم ایتمك • نشانلامق •

—« نوائی »—

« اتاب کوب پیره زالی خاله آنی »
« آتادیب دلهٔ المختاله آنی »

آت بوغزی — آت یمی •

اترك — ایرانك شمالنده قبایل ترکمنیه ایچنده واقع بر نهرك اسمیدر که «یوموت» قبیلەسی اوراده ساکن در •

—« قوشوق »—

« اترك بویونده کی برچه ترکمانلر »
« دوستوم خبر بیرکین امان ایسنمی »

آتسیز — یافث حفیدلرندن و تاتار خانك بیوك اوغلی و خوارزمك بر حکمداری اسمیدر • آدسز — بی نام و نشان • بی اسب سواری •

اِتسیز — ضعیف • لاغر • قاق •

اتغی • آتغو — قولان • مکیك • آییل • ماکو •

آتغوجی — تفنك و سبقان و سپان و کمان و فلاخن انداز و نشانجی •

آتغولاماق — تیر اندازلق ایتمك • ارما ایتمك •

اتغولانماق — مداخله و تعرض ایتمك • اتلق •

آتغونجه — صاجه دیك • تاسحر •

—« نوائی »—

وصل بزمیده نوا قدرین نوائی بیلادینك
کیجه فرقت ایچره تانك آتغونچه افغاندور سزا

اتقماق — خبر و دعا و القیش ایتمك •

اتقیماق — القیشلانمق •

اتقاماق — قرأت و تلاوت ایتمك • برشئی ازبردن اوقومق •

آتقولاش — حرب • جدال • مضاربه • رمی •

ات قولاغی — مارول مانند بر نوع گیاه اسمیدر •

آتکلو — آدلو • بنام • مشهور •

اتکه * اتاکه — اتالق • بابالق • آسیای وسطیده بر رتبه در •

اتکه لیك — حکومت • درەبکی • ریاست •

اتلاماق — صچرامق • عبور ایتمك • یرندن بردنبره قالقمق • تسمیه ایتمك • آدقومق •

آتیل

آتلانماق — اته بینمك • سفره چیقمق • دشمن اوزرینه عسکرسوق ایتمك • آدونام قزانمق • شهرت پیدا ایتمك • موسوم اولمق •

آتلانورایاغی — سفره کیدرکن آت اوزرنده ایچیلان شراب وغیر نسنه •

آتلیغ — آدلو • مشهور • نامدار • موسوم • آتلی • سواری •

آتماق — ارما وانداخت ایتمك • شفق سوکلك • تانك اتماق •

آتچه — طوغانه مشابه برنوع شکار قوشی • باشه • برنوع طوپ اویونی •

—« مثال »—

«آتماچکنی سنمنکا توغری لب آت»

«توخته میش مین آنه چك سین بات بات»

اُتون — بالواسطه عفو اولنمق • قبول صفح •

—« ترکان »—

«هجرینك اولتورماقغا قصد ایتدی مینی»

«وصلینك ایله اوتونوم آل اوتونوم»

آتیز — تزلا قطعه سی • مزرعه • کولیچه •

آتیش توتوش — آتار دوتار • رد و بدل • کیرودار •

آتیش لیغ — تیرانداز لقده ماهر •

آتیغ — سوتی و یغورتی ایچنه اته رق چالقادقلری کوچك یایق وکوپی •

آتیقماق — کسب واشتهار ایتمك • نام وشهرت قزانمق •

اتیك — جزمه • چکمه • موزه •

—« نوائی »—

«آلتون ایسرغه که قولاق اغریتور»

«زرحل آتیك تورکه ایاق اغریتور»

[ادیکه مراجعت ایتملی]

آتیل — روسیه ده واقع ولغا نهری •

اچا

آتیم — منزل • براوق آتیمی کبی یر • معتاد •

اجاملی — طوایف اوزبکیه دن برقبیله اسمیدر •

اجنه — جن • شیاطین • زیان •

اجنه اورماق — زیانزده اولمق •

آجی — ماما • بیوك والده •

اجیتماق — تلخناك ایتمك • جانسوز ومرارتلو وشدید اولمق • اغرتمق • تفجیع ایتمك • جفا واذیت ویرمك •

آجیرغانماق — آجیوب مرحمت وانصاف ایتمك • حمایت وصیانت ایتمك •

—« نوائی »—

«اول دم آجیرغیندی بیر اهل قبول»

«کیم بو کیشی لارایر ورایرکین فضول»

اجیرغه — یبان توربی • فجل • چیر • اجریق

آجیشماق — کدشوب قاشیغه ایله حرارتلنمق •

اچیغ — آجی • مر • سرت • تلخناك • درد • کدز • الم • وجع •

—« حکمت »—

«تیل اچیغ دلم قتیغ اوزیم ظالم»

«قرآن اوقوب عمل قیلمای یالغان عالم»

آچیغی کلماك — طارلمق • خشم و غضب ایتمك • قهرلنمك • حنق •

—« حکمت »—

هرکشینك آچیغی کیلسکاندہ ہی قیلماق کیراك

تورسا اولتورسه طهارت قیلسا اول ایتماك کیراك

آجیغلانمق — کوجنمك • منفعل و رنجیده اولمق •

آجیغلانتورماق — کوجندرمك • اغضاب ایتمك •

آجیغلیغ — مرارت • سرتلك • تلخی • کدورت • غیظ • خشم • غضب •

آجیغماق — اغریمق • الم ویرمك •

اجیماق — اجی ومرارتلو اولمق •

اچا — والده • مادر • مسنه خاتون •

اچار —— مفتاح • كليد • انختار •

آچار —— ترشی • اكشيله تربيه اولمش ميوه وسبزه‌وات •

اچاق —— قوجاق • آغوش • كنار •

—« نقشی »—

«اولوب راه‌دا بير بيربرينه دوچار»
«اچاق‌لاشديلار يغلاب اول ايكی يار»

اچاملی — خيار ترشيسی • آسيا وسطی‌ده برقبيله اسميدر •

اچيراشماك ايرلمق • جدا دوشمك • پراكنده اولمق •

اچربغ —— چابر • مرج • چمنزار •

آچماليق — صابون • كبر و پاس آچان شيلر •

آچوق — مكشوف • مفتوح • كشاده • آشكار • هويدا • بی حيا •

آچون — بو عالم • بو دنيا • دهر •

—« لطفی »—

سين ديك آچون‌دا بير كوزی عين بلاقانی
مين ديك انينك جفاسی بيله مبتلاقانی

اچه —— ايچی • اهك • اژه • والده • مادر •

اچير * اچر حمام اوتی •

آچيغ‌باش — باشی بوزوق • غير منتظم • بی اوضاع كروه • سربرهنه •

آخ —— حرف ندا • افسوس • درد • ضجرت • شور وفغان • انقباض • بعضاً آفرين معناسنه مستعملدر •

اختا * اخته ايكديش آت • خادم • خصی طواشی •

اختاتماق — ايكديش ايتمك • انده‌تمك •

اختاجی — بيطار • سائيس • جلودار •

—« مثال »—

«باغ اراچونكه كيردی اول محزون»
«اختجی ايلكی دا ايدی كلكون»

اختارشماق تفحص وتحری ايدنمك • طرف طرف اقتارمق •

اختارماق اقتارمق • طلب تجسس وتفقد ايتمك • آرايوب طرامق •

آختاماق — انده‌مك • اخصا وامعال ايتمك •

اختبق — طورون • نبيره • حفيد •

اخجه * اقچه افغانستان قطعه‌سنده بلخه قريب برمملكت اسميدر • پلوس و پاره‌يه دخی اطلاق اولنور •

اخسا دورغه اكرك‌ارقه‌سنده‌كی باغی و طوقه‌سی • قانجوغه • تركش بندی • منطقة الكمان • صداقك باغی •

اخساق — طوپال • اقساق • لنك • اعرج •

اخسوم — آتيش • حمله • سرخوش • مست •

اخسوملاماق — حمله وصولت ايتمك • سرخوش اولمق • بد مستلك ايتمك •

—« نوائی »—

شفق كون‌می ساری چوق قول اوزاتيب
چو اخسوملاب قوياش جامين اوشاتيب

اخل —— اترك وكوركان طرفلرنده قبايل تركمانيه‌دن تكه تركمانلرك اوتورديغی يردركه قزيل عورت وكوك تپه وعشق آباد تعبير اولنور •
برنوع ديل خسته‌لكی • ديل قبارجغی نقطه •

اخلات — مزبله • خس وخاشاك • سپورنديسی •

اخلاو — اوقلاغو • مهلاج • اوقلاق •

آخور — اصطبل • طويله • سائيس‌خانه •

آخوند — افندی • خواجه • مدرسين واوقومشلره مخصوص عنواندر •

اد —— تل • يوكسك ير • تپه • بلندی •

ادیرغان

ادا — اطه• جزیره• فداء افناء ختام وتمام معناسنه درکرچه دها چوق معناسی وارسه ده بو قدرله اکتفا اولندی•

—« مثال »—

نه کرشمه وادادورسنکا کیم اسیر اولور خلق
دل وجان ادا نك بولسون بوکرشمه واداغه

اداشجی — قلاغوز• بلید• دلیل• رهنما• رهبر•

اداشماق — یولی غائب ایتمك• شاشیرمق• سهو و خطا ایتمك• مشارکتله تغنی وترنم ایتمك•

—« مثال »—

«اداشیب توغری یولدین چپ توشوب
مین مینکا راحت یوق * همه نیك حالی
تینج ویخشی دورمینکا فراغت یوق»

اداغ * اداق ساحل• کنار• نذر• موسم• فصل• اطه• جزیره• حصه• قسمت• عراوه• ترکستانده واقع اندجان شهرینك اسم قدیمیدر•

—« مثال »—

«یوز ایکی یوز جا کیشی بیر لاقزاق»
«که ییری خوارزم ایدی کاهی اداق»

اداغلیغ — نامزد اولمش قیز• نشانلی• منذور• موعود• اناغلیغ•

ادر — تپه• طپراق ییغندیسی• بلندی•

ادرا — آوه یرده طوپلانمش طوپراق یصی تپه•

ادرس — حریردن منسوج بر نوع قماش در اکثر بخاراده نسج اولنور•

ادون — ایلقی• خرکله• رمۀ اسپ•

ادونجی — ایلقیجی• ایلقی یی مرعیه کتوران راعی• رمۀ اسب• اودی ییلی یعنی سال کاو•

ادیر — بوش و نامزروع ترلا• یوکسك یر•

ادیرغان — تل• پشته• تپه•

ارایجی یلدوز

ادیك — جزمه• چکمه• موزه•
[اوتوکه مر اجعت ایتملی

ارا * اره — اورته• میان• هنگام• اثنا• مابین•

—« آکهی »—

رشکدین کل اوت بولورسنبل اول اوتغه اورتانور
کل یوزینکا باغ اراقیلسا نك معطرا کاکلنك

ارابك — نسا طائفه سنك برونلرینه پکور دکلری حلقه در•

ارال — ارالری یقین آطه لر• آطه• برقبیله اسمیدر•

ارال تینکزی جیحون ایله سیحونك منصب اولدیغی خوارزم قطعه سنده کی جسیم کول• آرال دکزی•

ارالاش — قارمه قاریش• پیچ درپیچ• مخلوط•

ارا لاشماق قاریشمق• کیرشمك• کندیسنی اورته یه آتمق• سبر کلشمك•

ارالاماق — ارا ایدوب آیرمق• ارالق ایتمك• تفریق وجدا ایتمك•

ارالیغ — ارالق• ارالنمش• واسطه• فاصله• میانه• مسافه• طاریول• ارا معناسنده دخی مستعملدر•

اراماق — یوقلامق• تفقد و تجسس ایتمك•

اران — اغیل• آخور• قوش و شکار حیوانلرینك رهگذارلرنده قونیلان وچاقیلان سیخ و قازیقلر• هواسی معتدل یر•

اراول — هنگام سفرده اردو پیشداری• طلیعه• قلاغوز• سپاه•

ارایجی — جوینده• متلاشی•

ارایجی یلدوز فرقدان یلدیزلری• دب اصغرك ایکی پارلاق یلدیزلریدر که بونلره بعضاً «آق آت» و «بوز آت» دخی دینیلور•

ارباب — محله و قریه اختیارلرینك باشی • مختار • کنخدا • بعضاً رؤسا و رجال دولته دخی اطلاق اولنور •

ارباغ — ییلانی قوغوغندن چیقارمق ایچون ویاخود ایصیردیغی یره زهرك سرایتنی منع ایتمك اوزره اوقودقلری افسونه دینیلور • ئیرنك • افسون • حزبه • افسانه •

—« مثال »—

زلفی سوداسی دابطاس لار نوائی نکسته سین
کیم جنون کفتاری دور یاخود ییلانیك ارباغی

ارباغچی — افسونکر • ساحر •

ارباماق — افسون اوقومق • حزبه ایتمك • نصیحت و پند ویرمك •

اربق — اوراق • طریان •

اربا * اربه — انجه • باریك • اربه • شعیر • علم • اربانخان بن منکوخان •

اربارغان — اربه یه شبیه بر نبات اسمیدر • سومتره دخی دیرلر •

ارت — یکید • طاریول • ارده • تحت •

—« مثال »—

« آرتینکدا بدو آت بار »
« دشمن قاشینه بات بار »

ارتاماق ـ ارتاتماق — آشمق • تجاوز ایتمك • قطع منازل وطی مکان ایتمك •

—« نوائی »—

«تینکیز ایلایان قطع و تاغ ارتانیب»
«یوروراپردی یول دوم عزمی قیلب»

ارتماق — یوك • دنك • بار •

آرتماق — تحمیل ایتمك • یوکلتمك • افزون وزائد اولمق • ارده صرتنه قویمق • فضله کلمك • باقی قالمق •

آرتورماق — تزیید و توفیر و تکثیر ایتمك •

ارتوق — فضله • ارتیق • اعضای بدنده زیاده بر عضو بولنمق •

ارتوقسی — ارتیق • فضله سی • زیاده سی •

—« مثال »—

یوزاوزره خال سیاهك ی خوش یاراشیبدور
که داغدین تاپار ارتوقسی زیب و لاله

ارتوقاج — کندی نوع و جنسنده قیمتده برآز زیاده تقدیر اولنان شی •

ارتیلاق — اوته یه برویه قوشمق • قالقمق • سندله مك •

—« نوائی »—

یوز کورور هر کیم پیکیم کا ارتلیب بیر قطره یاش
شوخ یاشلاردیك که اوینادلادچبوق مرکب قیلب

ارجه — جام اغاجی کبی برنوع قوقولو اغاج •

ارجین — انقسام ملك وولایت • بعض یرلرده تومان دخی دینیلور • قضا و لوا معناسنه در •

ارد * ارت — صرت • ظهر • پشت • ارقه • تحت •

اردوج — ارس • عرعر • اردیج •

اردلاشماق — ارده • ارداه آته بینمك • یول کیتمك •

ارزوادی — برنوع سرود و شرقیدر که قبائل ترکمانیه ایچنده اوقونیلور •

ارزوق — اکرك اوزرینه قونیلان حشا •

ارزیماق — دکری وقدر وقیمتی اولمق • بهاسی اولمق • لایق و شایسته اولمق •

—« مثال »—

«شادآنی بیل دهردا کیم غم یماس»
«دهر ایشی چوق غم ییکالی ارزیماس»

ارساری — طائفه ترکمانیه ایچنده بر قبیله اسمیدر • مروشاه جهانده اکثری آمودریا و جیحون کنارلرنده مسکوندرلر

ارسون — قازغانك دیدیکی قازه جق آلت قرغیج دخی دیرلر •

ارش	ارابه اوقی • قول • بر قریش •
ارشون	ارشین • اوچ قریش در •
ارشونلامق	مساحه • اندازه ایتمك •
ارطغرل	سلجوق پادشاهلرندن بر پادشاه اسمیدر • جد آل عثمان •
ارغا*وارغاو	آقار صو • دره • چای •
ارغاج	پود • سابل • بزك اوستنه آتیلان آتقی که کیك ایپلكی وارقاق دخی دیرلر •
ارغامق	صارمق • ارغاجلاماق •
ارغامجی	یوکی دوه‌یه تحمیل ایدر ایکن قوللانیلان خلط
	—« الله یار »—
	«یمان خاتون شیاطین قمچی سیدور»
	«قولو لنك باغلاغوبجی ارغمچی سیدور»
ارغدال	بدخصلت • زشت • خویسز آدم • طاغ بلی • پکیدی • دام • دزاق •
ارغدالیغ	پکیدی • دوزاق • چوق بر خویسزلق •
	—« نوائی »—
	« زلفی نینك هرچینی دایو زفتنه دور دین اهلیغه »
	« ارغدال ایچره قراقچی ایلاکانیا نکلیغ کین »
ارغداماق	مکروفریب ایتمك • الداتمق •
	—« نوائی »—
	« مین بی دلسنكا جان اوینامق بیرلا بارای دیرمین »
	« بلی سین طفل نی بو خدعه بیرلا ارغدای دیرمین »
ارغماق	یوریجی • قوتلو • برزورآت •
	— « مثال » —
	قلماق آلغان قاریماس • ارغماق مینکان هاریماس

ارغوشتك	موسیقی فننده بر اصولدر • برنوع اویون • وساز •
ارغون•ارغنون	بر نوع رباب وطنبوره نوعندن ساز اسمیدر • ارغون . قلیج ارسلان نام پادشاهك اوغلیله هلاکوخانك اوغلی اقاخانك اوغلی اسمیدر •
	—« نقشی »—
	«دف وچنك وکمان وارغنون قانون و سنطوره • جلاجین و رباب وغژکو ناقوس وطنبوره»
ارغیت	طائفهٔ اوزبکیه دن بر قبیله اسمیدر •
ارغیش	غله معامله‌سی • تجارتی •
ارقا و ارقه	صرت • پشت • عقب • ارد • نسل •
ارقاغلیجه	بر نوع قزل کیك •
ارقالانماق	ظهیر • حامی بولمق • تکیه ایتمك • حمایه بولمق •
ارقالوج	حال سمری •
ارقان	اورغان • خلاط • ریسمان بزرك •
	— « حکمت » —
	اولقیصرنك مالیکاقو دوغدین سوآلور غا قرق تو یه نینك یوکو ندین ارقان تیلغان ایردیا
ارقش	کاربان • قافله •
ارقودق	ایکیز • توأم • توأمان • چفت •
ارك	سرای • حاکم نشین • قلعه • بالا حصار • ایچ قلعه • قصر • اریکه •
	—« نوایی »—
	«نی قورغان بیر حصین وبیرك قورغان»
	«فلك حصنینی ارکی دین یاشورغان»
ارکاش	طلاطم • موج • طالغه •
ارکج	اوچ درت یاشنده کی پکچی • تکه سوری • اولوس رئیسی • سرکه •

ارکین	مجرد• بیکار• ایرکینلیك تجرد• عزبه• سر وآزاد •
ارکنه	طاغ بلی• کری• تنك • طار •
ارکنه قون	ترکستانده برطاغ اسمیدر• قیان • نکوز•اول طاغك درەسندەمسکون ایدیلر وسیونج خان قاپوسنی سد ایتمش ایدی برمدةدن صکرە سدی بوزوب عالمه منتشر اولدیلر • —« مثال »— «ایرکنه قون بردرەدورتنك وتار» «قیان نکوز برقاچه بیلدور یاتار»
ارکه	ناز•استغنالی• استغنا ایله تربیه اولمش• —« نوایی »— «اولما کیمنی تاقا هجر اینکغا ای سلطان حسن » « قتل حکمی ایتسا شدنی ایرکی بارجلاد نینك •
ارمان وارمانه	حسرت • مقصد• آرزو • چاره• —« نوایی »— مین سالوب قول بو یغماکه مین سالوب بو ینونکغا قول «ساغ وسول دوران سوروب اولسك نی ارمان ایکیز
ارمانلیغ	آرزومندلك • طلب • اشتیاق • خواهش• تمنا• —« مثال »— «قاریلیق دردبی درماندور آخر» بو ایش کونکلومدا کوب آرماندور آخر
ارمغان	هدیه• پیشکش • تحفه• یادکار• برکار• —« مثال »— یوز اوردی جرخ درکهیعنه تهنیت اوجون » « ایلیکیدا دولت ابدی ارمغان ایرور»

آرماق	ضعیف • ناتوان • خسته اولمق •
ارمك	قبا• قالین بز••
ارن	صو • جوی• ایرمق •
ارنا	جدول•دریا•نهردن آیریلان برقول صو•
ارناك	پرماقلرك اوجی • سرانکشت • خوارزمده برطاغ اسمیدر •
ارنداق	شرق • ترکی • برنوع مانی •
ارندوك	اورکوچ• کوه• دوه •
اروجان	قیات طرفنده ترکستانده برقبیله اسمیدر•
اروك	اصواتدندر• جاری باغرتمق ایچون قوللانیلور • یوحا مقامنده دخی استعمال اولنور • —« نقشی »— « زاهدی کوردیلار ریا دورایشی» « می پرست لار انکادیدی اروك»
اروکسون	عسکرك واردونك قوندیغی محل • برنوع اریك •
ارون	ایو • صاف • پاکیزه •
آری	زنبور• تمیز• پاك• صاف • بلی •
اریش	نجار ومرانغوز دکانی• نساجك دستکاهی اوستنه آیلان ارغاجدر•
اریغ واریق	جدول • خرق • ضعیف • زبون • دوشکون•صاف• پاکیزه• مبرا • طاهر • —« مثال »— «اوزاقینك قبرلارینینك رنکی ساریغ» «کوزیدین یاش آقادور مثل اریغ» —« دیکرمثال »— « نور بحریدین آریق ذاتینك دورور دریتیم» • « مین نیتیب ایتای آیننك دیك کوهرآتین مأوطین »

ازیتماق

اریتماق — تمیزلمك • تطهیر تنظیف ایتمك • قالدرمق •
اریك — هنوز اولمامش زردآلو •
اریلماق — شفایاب اولمق • خسته لقدن قالقمق •
اریغلیغ — طهارت • نظافت • نزهت • ضعفیت •
اریغلیغ صو — بر جدوللق صو •
اریغیر — پیس • مردار • پلید •
اریغلاماق — ضعیف ولاغر اولمق • زبونلشمق •
اریغماق — زبون • ارغین اولمق •
اریتاق — تمیزلمك • پاکیزه اولمق • خسته لکدن شفایاب اولمق

—«مثال»—

« پرده حجابینی یوزینکدین اریت »
«صف اراسورایلکه اوزنیکنی تانیت»

اریتاق — ییقانمق • تمیزلمك • تبریه ایتمك •
از — ازجق • جزوئیجه •
آز — قلیل • کم • اندك • نادر •
ازالتماق — دره اوتك قوقوسی • جلجلان •
آزالماق — تقلیل وتناقص ایتمك • کسیلك •
آزاغلاق — تنزیل • تنقیص • تقلیل ایتمك •
ازبوی — خلجان • تالاش •
ازتماق — کیسه •
ازیتماق — تزیین • تنظیم • ترتیب ایتمك • آرایش ویرمك • یولدن شاشرمق •

—« نوایی »—

اورکوراب یولدین آنی چیقغان ایمیش
« بیرایکی قول ایله ازیتقان ایمیش»

ازوق و ازوقه

ازرغماق — آزصایمق • حقیر طوتمق • آزکورمك •
ازغاشماق — یولدن شاشمق • ازمق •

—« مثال »—

« مبارك اوغلی برکون آزغشیب راه»
« عجایب سوساغنده کوردی برچاه»

آزغینه • آزکینه — جزئیجه • جزئی • آزجق •
ازغورماق — ازدرمق • حددن چکویرمك • اغوا ایتمك • باشدن چیقارتمق •
ازغون — عاصی • سرکش • کمراه • حدید • طغیان • شر •
ازغونلیغ — کمراهلق • یرامزلق • حشریلق •

—« صوفی »—

« خالقا کوکلومده دنیای دنی »
«مین ایرورمین بنده لارنیك آزغونی»
«کرچه بنده نك موندابولسه روسیاه»
« یوزلارین آق ایلاکیل محشر کونی

ازغونلاشماق — ازغینلق ایتمك •
ازغوردونك — ازدردنك »
ازغیج — آزلق • شقاوت • طریق صوابدن عدول ایتمکلك • برنوع صارماشیق نبات •
ازکیل — موشموله •
ازلیغ — ندرت • قلت • آزلق •
ازماق — باشدن چیقمق • یولدن شاشمق • عصیان شقاوت ایتمك • کمراه اولمق • زبون ونحیف ولاغر اولمق •
ازماشماق — ازشمق • یولی غائب ایتمك • کندی بیلدیکنه کیتمك •
ازن — دوداق • کنار • یان • طرف •
ازنا — پچید • طاریول •
ازوا — صبر وتحمل •
ازوق وازوقه — طعام • غذا • ذخیره • زاد •

ازوقلاماق — طعام یدرمك • غذا ویرمك •
ازوقلانمق — ازوقه آلمق • یکنمك • تغذی تعیش ایتمك •
ازوقلیغ — محسن • مطعم • منعم • غنی •
ازیقماق — ازماق • یولی غائب ایدوب سرسری کزوب طولاشمق •

—« مونس »—

« وصلینك حرمی ساری مینی باشلا خضر دیك»
«کیم هجر غمی بادیه سیدا ازیقیب مین»

—« نوای »—

« کرچه کوجیم یوقیدن آتی ینیشیب لیکن » « هوش وکونکلوم یوق اوچون هی نفس اندین ازیقیب »

آس —— قاقم • سبریا طرفنده بر ولایت اسمیدر • دکرمان معنیسنه دخی کلور • آس لفظی امر در آص دیمکدر •
آس آس — قره سودا علتی • مالیخولیا •
اس —— قوقو • رایحه • عطر • نکهت •
اس سیز — حیف • افسوس •

—« حکمت »—

«قول خواجه احمد ناصح بو لسانك اوزنیکا بول »
« عاشق بو لسانك جاندین یچوب بیر یولی اول »
« نادان لارغه اس سیز سوزونك قیلماس قبول »
« محکم بولوب یرآستیغه کیر دیم منا »

آسابقور — قوزی قیرارتمه سی •
آساو —— متوحش • رام اولمیان آت •

—« مؤنس »—

« مینکسانك ای شاه فلك مرکبینی کون یانکلیغ » « بولما مغرور که ول اشهب ایرور اسرو آساو »

اسپره —— ترکستانده • بر قریه نك اسمیدر •
آست —— آلت • زیرین • پست •

—« مثال »—

« سبزی من نی آیتامین اوخشاتامین »
« قیز غینه مه جکنك یومشاتامین »
« قیز غینه مه جکینك یومشاتاسام »
« پارماقیم تاش آستیده اوشاتامین »

استیغ —— آصوق • قادینلرك صاچلرینه طاقدقلری زینت • عوق • قولاق کوپه سی •
استیلاغی — برنوع دستار وعمامه •
آستین —— پسین • تحتانی • سفلا • الت • حرکت کسره •
آسیجم —— طائفهٔ اوزبکیه ایچنده بر قبیله اسمیدر • حرکت کسره •
آسر —— ایو • اعلا • کوزل • بنك • راز •
آسرار —— کیزلی • محافظه ایتمك •
اسراغاماکی نکهبان • حامی • حافظ • حارس •
اسراغوجی حفظ اولنغه • و صاقلانلغه •
اسراغولیغ سزاوار •

—« مثال »—

«مغجه دیك جان بیلا کل دیك مین اسرا دیم سینی » « کل بو لیب آچیلدیغکده یاد ایتکای سین مینی »

اسرالماق — قورولمق • صاقلانمق • محفوظ اولمق •
اسراماق — بسلك • حفظ • حمایه • وقایه • صیانت ایتمك • قورومق •
اسرامیش ضبط • اداره • حمایه • نکهدارلق •
اسرغه — کوپه • کوشواره •
اسرکیش — رحم • مرحمت • حفظ • صیانت •

اسرو — چوق • وافر • زیاده • مبذول •

—« نوائی »—

« مونی بیل کیم جهان فانی دوراسرو »
« حقیقت اهلی زندانی دوراسرو »

اسروك — سرخوش • مست • مدهوش •

اوسرروماك — ایضاً •

—« نوائی »—

« اسرویالغان وعده سی کیم کویمیش ایردی جانیمی » « اینکیان بیر کیجه توشتی ایلکیما اسروك کنـه »

اسغز — فایده سز •

اسغوروق — آکصریق • عطسه •

اسلم — آت ودواب •

اسلمناك — وداع ایتمك • استیذان • تحصیل رخصت ایتمك •

آساقویمق — صاللاندرمق • اصیلو براقق •

—« نوائی »—

« کرقو باش زنکین فلك رفتارلیغ رخشینکغه آی » « کیم توزار اول زنك نوحینك نغمه سین افغانارا »

اسماق — آویخته • تعلیق ایتمك • آسمق • ایلدیرمق •

اسمه — آصمه • واصیلو طوران شیلر •

اسن — صحیح • سالم • صاغ • صاغلام •

—« الله یار »—

« ولی امت اکر غوث زماندور »
« اسـن کیتماکی آخردر کاندور »

اسن لیك — صحت • عافیت • تندرستلك • صفوت •

اسکنه — نجار آلتی • واسباب منبت کاری •

اسکه — ترکستانده بر رتبه • وبوقریه نك اسمیدر •

اسیر — یازق • حیف • افسوس •

اسیغ — نفع • فائده • تمتع • تجارت •

—« نوائی »—

« بو دعوی دستکاهین بیر زمان بیغ » « چو دعـوی ایچره معنی یوق نی آسیغ

اسیغلیغ — کارلو • منفعتلو • فائده لو •

—« مثال »—

« ایروربیر لوح سیم اوزره یازیغلیق »
« تاپارسین دیو بو بیتی دااسیغلیق »

آسیغلانماق — کار • انتفاع • تجارت ایتمك •

ایسیغ — صیجاق • حرارتلو •

—« مخدوم قلی »—

« چولده آچلق مشقتین کورمیان » « اویده ایسیغ نانینك قدرین هیچ بلماس »

آش — طعام • غذاء • و پلاوه دخی دینیلور •

—« نوائی »—

« نکبت ایاغیغه اوروب تاشنی »
« شه باشی غه توکتی ایسیغ آشنی »

آش آش — معجز • ومتصـدع آدم • شلقین • عش عش دخی یازیلور •

اشاتماق — یدیرمك • اطعام ایتمك • اوقلق •

آشاماق — ایضاً

اشار — دوه سوریسی •

اشارراق — حددن تجاوز ایتمك •

آشاری — پك چوق • پك زیاده •

آشام واشامه — طبقه • مرتبه • اکل وشرب • برنج حلیمی •

اشـتر کردن — دربن • ومنحنی جدول •

اشو قتورماق

اشماق — اوقلق • سحق ايتمك • سورمك •
اشج — تنجره • قزان •
اشفش — القيش • خير دعا •
آشپيان — تركستانده برقريه اسميدر •
اشكك — كوراك • يعنى مطلق قايقجى كوراكى •

—« نوائى »—

« بحراشك ايچرا ايكى كوز بولدى
لارزورق مثال» «ايكى صف كيرپيك
لاراشكك لاربولوب دورهرطرف»

اشكو — طبراق تنجره •
اشكى — اوصمش • چيقمش • بيوك ديش •
اشاماق — يمك • اكل و طعام ايتمك •
آشلاتماق — اطعام ايتمك • آش و طعام بيدرمك • آغاج آشلق • پيوند •
آشلار — حيوانلره صو ويرمك اوزره قويولرك يانى باشنده قونيلان طاش • ويا اغاجدن معمول بيوك قابله و تكنبه دينيلور •
آشلاماق — اطعام ايتمك • يمك ويرمك •
اشليغ — مأكولات • حوايج • لوازم • ذخيره •
اشليغجى — ارزاق ملتزمى • ذخيره متعهدى • اردو وكيل خرجى •
اشماق — يونيله يونيله اوقدلنه اوقدلنه كهنه وافسرده اولمق •
آشوله — تركى وشرق كبى برصوت ونغمه نك اسميدر •
اشوق — مكيك • كعب • آشيق •

—« الله يار »—

«يوماق ايكى اياغين فرض ايوورهم»
«ايكى آشوقنى هم قيلق انكاضم»

آشوقتورماق — تعجيل ايتمك •

آغ باشليغ

آشوقلوق — ديز قپاغى • ديز اغير شاق •
آشوقماق — عجله وشتاب ايتمك •

—« نوايى »—

«هركيمسه كه ايلاماز آشوقاقنى خيال»
«يابراقنى ايلك قيلور چيچك بركنى بال»

آغ — آق • سفيد • نسج • دام • مشبك شيلر • شبيكه •
آغا — بيوك افنـدى • سركار • بيوك قرنداش • بر محـل مخصـوص • برجاعه سرآمدى • القاب •

—« نوايى »—

« شاهى كه اتانك انكا اغا دور»
« اول سنكا اتا دور و اغا دور »

اغارماق — بياض و سفيد اولمق •

—« مثال »—

«سـاچ و سـقالينك آغاردى
كوزلارينـك فيروزه ديك» «قول
اياغينـك قيب فيرزيل خمدانده
بيشكان كوزه ديك»

اغاليغ — بيـوكلك • اخوت • برادرلك • شهرسبزونسفده بيوك بر رتبه دره •
اغاوركا — آغاج و چوبدن معمول بر نوع الاچوق خركاه •
آغاوى وآق اوى — الاچوق • آسياى وسطيده قبائلك اسكان ايتدكلرى بر نوع چادرلر يعنى كبنقه •

—« نوايى »—

«كرچه تون بولدى خلق ارابرده »
« نيكنى لاراق اوى وسراپرده»

آغ بازركان — حيله وتليسدن خالى كاروان •
آغ باشليغ — اختياره ومسنه خاتون •

آغ بوغا ناغ بوغا اوکوز و جامیسه مانند بر نوع یبانی بیوك قویون • جنکیز خانك احفادندن بریسنك اسمیدر •

آغ بادشاه — ترکستانده روسیه ایمپراطورینی بو عنوان ایله یاد ایدرلر اق دخی تلفظ ایدرلر •

اغاج و یغاج شجر • درخت • منزل • مسافه فرسخ •

—« مخدوم قلی »—

« آبادی خرابی دریاسی دوزی »
یوزقرق آلتی مینك اغاج یولدور بودنیا

اغاج قازغان اغاج قاقان • قراع •

اغاج قاونی — ترنج • بادرنك •

اغاچه —— لسان چغتاییده بعض عنوانلره تأنیثنده میم حرفی علاوه ابدیلەرك بو صورتله بك خاتونلرینه بیکم و خان زوجه‌لرینه خانم دنیلدیکی کبی بعض عنوانلره دخی چه حرفی علاوه‌سیله اغادن اغاجه دینلمشدر • اغاچه خانم و خاتون معناسنه‌در • کاشغر ممالکنده زیاده مستعملدر •

آغنیول — آقه مایل • آقلو •

اغچیل —— بیاضه مائل • آقلو • کران • سنکین •

آغرقو — ککیك • هقك

آغرمن —— اغیر • وقارلو • بطی • تنبل • ثقیل • رنج •

—« مثال »—

«آغرمن هرکز سینك تیك یاردین »
« خوش قلیق لیغ نازنین دلداردین »

آغروف —— احمال • اثقال • درهم کبی بروزندر •

اغرتماق — ایجاع و ایلام ایتمك •

—« مثال »—

دوستلار بو بی وفا دنیا ومال و ملك او چون» « بیر بیر ینی آغرتیب ناشاد قیلماق ارزیماس »

آغریغلی — درد • رنج • وجع • آغری •

—« مثال »—

« اول صنوبر دلربانیك تامورین»
«ای حکیم آهسته توت آغریغلی دور»

آغریغو — دردناك • غمناك • اللو آزارلو •

آغریكن — الم • وجع • درد • غم •

آغریماق — اجیمق • مضطرب اولمق • دردورنج چکمك •

آغزیماق — آقتمق • توکمك • طاملتمق • چکیدن • یاش آغزیماق • یاش توکمك • کریه وناله ایتمك •

آغسقال — محله وقریه و اصناف اختیارلرینك باشی • کتخدا • مختار •

—« نوائی »—

«آغسقالیغده کولار خلق زهی رسوالق»

آغسو آق صو ترکستانده کاشغره تابع بر شهر و نهرك اسمیدر •

آغ سونکاك مهتاب کیجه‌لری • چوجقلرك اوینادقلری بر اویوندر • بر کمیك پارچه‌سنی اوزاق آتیورلر ایلك اوبجه کیم بولور ایسه ارقداشنك آرقه‌سنه بنوب بر محل معینه‌یه قدر کتوریلیور • اول محله دخی بله دررلر

آغلیغ —— بیاضلق بر نوع دوزکون غالیهٔ سفید • غازه •

اغماق —— طیران • وعروج وصعود ایتمك • هر یانه قایوب دبه‌لنمك • میل •

اغنـاماق — کلکدن یاتلق • تلبط ایتمك • دبه لنمك • کندندن یکمك • غیلیدن •

— « نوائی » —

« خار آییبدا یاتقغونك یوق سودا کر یوز ییل » « کوك اطلسی اوستیـدا جسمینکی یاتیب آغا نات »

آغو — زهر • سم •

— « راجی » —

« احسان اینسانك قیطاغیل منتدین ایلنی تلخکام » « بو لغای مو بذل آغو سالیب بیر ساکیشی نان اوستینه »

آغوز — نهر • دهان • فم • هنوز طوغران حیوانك ایلك ویردیکی سوتی ویله سی •

اغولامق — تسمیم ایتمك • زهرلمك •

اغونانماق — مسموم اولمق • زهرلنمك •

آغیر — ثقیل • کران • ثمین •

اغیرسانقوچی — بهالو نسنه‌لر صاتیجی

اغیرلاماق — توقیر وتعظیم ایتمك • بورینی اعزاز و اکرام ایتمك • جیرزویرمك •

آغیرلامیش — اعزاز • اکرام • حرمت • جهیرزویرمش •

آغیل وآئیل — ماندره • طوار وقویون سوریسی طوپلانوب یواتلق طوردیغی حالده اطرافنه چکیلان محوطه خطیره حولی • قرص قرك

آغیـلانماق — قرص قر • هالالنمك • جواله

اغیمتـول — اقه ملئل • آقلو • بکلکلو • بر

آغر — بخاراجوارنده مشهور برقریه اسمیدر •

افت — بروزن کشت • ذی قیافت • هیئت • شکل •

آفد — بروزن رفت • عهد • میثاق •

افر — دعا کیتورمك •

افسم — ساکت • خاموش • اوصلو •

افشار — طائفهٔ اتراکدن بر قبیله اسمیدر •

افق — طوغری • کوچك •

افق — بروزن رفق • وحشی • یبانی •

افلیج — فالج •

افـه‌جان — حشری • آفت جان • یرامز •

آغارواغار — طائفهٔ اتراکدن بر قبیله اسمیدر •

آقاری واحاری — دومه‌یونندن معمول برنوع اینجه عباء •

آق باش — برهنه‌سر • مصرداریسی • جواری

آق تپه — ترکستانده برمحل اسمیدر •

آقسرای — امیر تیمورك پای تختی ومحل ولادتی اولان شهر سبزده یاپدیغی رفیع بر بنانك اسمیدر •

آق رخت — پموقدن معمول برنوع قاش •

اقساج — بخارا مضافاتنده برقریه • برقوش اسمیدر • وبیاض اولمش ساچ •

اقساخ — اقساق • لنك • طوپال • اعرج •

اقساماق — طوپاللامق • اغسامق بر ایاغی قیصه اولوب ده بریانه زیاده تمایل ایدرك یوریمك •

اقسرمق — اکصرمق • عطسه اورمق •

آقسنقر — بیاض سنقار • سلطان محمود سلجوقینك امراسندن بریسنك اسمیدر •

اقسو — اغسو کاشغرده برشهر اسمیدر •

اقسوم — اخسوم • حمله •

— « نوایی » —

« میایچسانك اولماغیل اقسوم که پیردیردیدی » « که بو ایش اولدی بیزینك دبر ارا کینه یازوق

اکچی واکه چه	
اقسین	شوخ وجلف آت • یرامز • حیاسز • حشری • بی باك آدم •
آقش	اغزدن ترشح وسیلان ایدن صو • جریان • سیلان • وریك روان •
آق قویروق	چایك برنوعی • دنبه •
اقلاؤ	اوقلاغو • مهلاج •
اقلیماق	جریان وسیلان وسیل ایتمك •
اق مسجد	ترکستانده طاشکنده تابع بر شهردر • روسلر الیوم پروفسکی توسیم ایتمشلردر سیحون وسردریاسی کنارنده‌در •
اقوشاق	یورکلك اورته سی • پرنجك اوفانتیسی • کورمك • بیاض اغا • خواجه سرای •
اقوقق	بابیله جق درجه ده قهقهه ایله کولمك •
اقیرماق	آقیتمق • جاری ایتمك • یاش اقیرماق • اساله • دموع ایتمك •

—« صوفی »—

« خالقا توکدیم عبادت طاسنی »
«سین توزرسین بنده نینك كم کاسنی»
«قوللرینك بو لغانسه عصیان لایغه»
« آقیز ورسین مغفرت دریاسنی »

اقین	غلبه لك • عسکر • کشف • جریان یری •
اقینجی	کشفه مأمور • عسکر بولکی • غارتکر • استیلاکر • باشی بوزوق سپاه •
اکاك	دوربی • مصقل • سوهان • اکه •
اکال	چکیك دیك • چلیك وچوماق اویونی •
اکچی واکه چه	آبلا • بیوك همشیره • اغاچه • بوراده چه تأنیث ایچون کتورلمشدر • اکه •

—« نوایی »—

« نی جان فدا کم اتا وانا اغا اکچی »
« ایا جیب بو بارچه محبتینکمه فدا »

الاتوغانك	
اکرم	برون • کوشه • محدب مقوس •
اکرمجی	اکیز • صمان • صاپی • اوجی • یایك کریشندن پرمقلری محافظه ایتمك اوزره پرمقلره چکوریلان حلقه •
اکز	یتیم • اوکسز • بیکس • توأم • جفت •
اکلاشماك	اوتوروب آرام ایتمك •
اکلاماك	توقیف و اقعاد ایتمك •
اکلانماك	چرخ اورمق • تدور ایتمك • چوریلك • فرطولایی دونمك •
آکو	شخص • آدم • انسان •
اکه و اکا	بیوك برادر • اغا • بیوك قرداش •
اکیتماك	کتورمك • آلوب وارمق • ایرشدیرمك •
اکبرمی	اوفق چبوی • لوفجه • دسار میخچه •
آل	قوبی پنبه رنکی • حضور • عند • نزد • فریب • خدعه • یر • چامور • طپراق • ترك پادشاهلرینك تمغالری •

—« الله‌یار »—

« اکرذیح اینسالار قایتارمغای باش »
« کورونمس باش آینك آلدندا برماش »

—« نوایی »—

« قانلار ایله عارضینی آل ایتیب »
« یوزیده کوزمردمینی خال ایتیب »

الاوأله	نیرنك • خالدار • بکلکلو • منقوش شیی • برص • سیما •
الاباش الاپکه	اوردکك انواعیدر • باغرتلاق •
الابوغه	ایضا •
الابولا	مختلف اللون • قاریشیق • وبولاشیق •
الاتاغ	ترکستانده واناطولده واقع برطاغك اسمیدر •
الاتوغانك	غرابك برنوعیدر • زاغ وقرغه •

الاچاپغون دونه دونه اسن یاغان بوران • قار و یغمور فورطنه‌سی • بوره •

الاچوق — ترکستانده واناطولده قبائلك مسکن اتخاذ ایتدکلری کبتقه‌لر و اوبه‌لر •

الاچه — پك قاریشیق نقشلو برنوع ایپلیك قماش • ابلق • ابرق •

الاچه سرچه برنوع چیل رنکلو سرچه •

آلاچی — قاتل • جلاد • اولدیریجی • جان آلیجی •

آلار — ضمیردر یعنی آنلر • ایشان •

الارتماق — حدت وغیظدن کوزی تیره‌لنمك •

الاشا — صرت • ظهر • ارقه • پشت •

—« الله یار »—

«وجودینك خرمنی ایرمیش الاشه»
« الاشه کلکان اولتورماس تلاشه »

الاشماق — انتخاب • تفریق ایتمك • صچمك ایرمق • کزیده ایتمك •

الاقاخته — حق اوران قزیل قرینك برنوعی •

الاق بولاق مهملاتندر • شوریده • قاریشیق • بولاشیق •

الاقاراق — نیم رس یموق غوزه‌سی • کوراسك •

الاقارغه — غراب البین • حکه وعکه • زاغ •

الاقشماق — یکدیکر ینه قاریشوب قالقیشمق • عصیان ایتمك • درهم اولمق •

الاقماق — قاریشمق • قالقشمق • عصیان ایتمك •

الاقورغان هرات شهرینك بالاحصارینه دینور •

الاکلنك — سین نوعندن کوچك بد بوی بر جانوردر •

الاماق — یرسز • ایشسز • بیخانمان •

الامان — باشی بوزوق عسکر • غیر منتظم •

الامان الاخان بیخانمان • یرسز • ایشسز •

—« نوایی »—

« خانماندین ایریب قیلغاندا توفراغ ایچره حبس • قیلا لطفونك مین الامان والاخاندین جدا »

الامانجی — غصاب • غارتکر • شقی • یغماکر •

الانج — ایلك دفعه تزویج ایدیلان خاتون •

الانغرات — بیوك فاره • وصیچان •

الانك — ارقلرك ایکی کناریده و سائر محللرده تپه‌لرکبی مطول تومسلنوب طوپلانان طپراق •

—« مثال »—

« قائم اول چیککالی هر کیچه ریاضت ای شیخ • خانقه ایچره شیشوب یاتمه انینك دیك که آلانك »

الاو — لهب • علو • زبانه آتش •

الاولاماق — تلهیب ایتمك • علولمك • شعله‌لنمك

الاولاتماق — حرارتلنوب التهاب ایتمك • حدت وغضب ایله تهیب ایتمك •

الای بوزن قرابنه تفنکی • وشمخال •

الابوتلی — البسه‌سنده ایکی رنك اولان آت صاحبی • اسب ابلق •

الباق — زینت ایچون دامنه حاشیه طرزنده تیکیلان پارچه • زه وکنار •

البستی — اوبما • اوبماجی • بوجو ایدر شیٔ • مخوف و مهیب نوع پری •

البوتو — زینت • تاج • زیب کمر •

البورغا — قولاق کوپه‌سی • حلقه اسرغه •

الپ — پهلوان • بهادر • شجیع • قهرمان •

الپ ارسلان سلاطین سلجوقیه‌دن بر پادشاه اسمیدر •

التسان	قربمده پادشاه اولوبده خان باليقده اوتورانه بوعنوان ويريلورايدى•
آلتاو التاولا	التيشر • والتيسيده بردن •
آلتابى	تلكى يوكلكنده بر حيواندر دريسندن كورك ياپرلر• پاچه•
	—« نوايى »—
	« روشن ايلار شعله اوستى دين كورونكان دودنى• دلبريم ايكنى را التابى بيله باشى داكيش »
آلتيلق	جكر • شش •
التمش	ستين• شصت• تركستانده طوائف اتراكدن برقبيله اسميدر • طليعه عسكرلرينه عنواندر •
التوت	شورش • انقلاب• قاريشيقلق •
التون	طلا • زر • ذهب •
التون بيلكا	منشور • فرمان يارليغ پادشاه تركيه•
التون تمغا	ترك حكمدارلرينك مهر وطغراسى•
التون موغ	زربفت • ديباى طلا •
الچين	طوائف اتراكدن برقبيله اسميدر • طاغ اتكى • بر نوع شاهين كبى شكار قوشى• اندازه • كز• ذراع •
الچى تاشى	كوكب الارض • سنك درخشان•
الچى	اهك • اثره • جبس •
آلچى	اليچ• آشيق اويونى• اصطلاحنده بك كلورسه الچى اولور• طاغك چيقمه سى • اوستون • غالب •
الچيق	جاسوس • عيار • خفيه •
آلداب سولداب	يعنى الداده رق ويالواره رق •
	—« مثال »—
	« دوى مالينكى دالغه سال »
	« ساچنى اولاب بيلكه سال »

	« الغان يارينك ياش ايكان »
	« آلداب سولداب يولغه سال »
الداراماق	بى حدسيونمك • مجذوب اولمق• اضطراب ايتمك •
	—« نوايى »—
	« بير قدح مى بير سالار وه غايت افلاس دين • نيجه لعل قيمتى تاپقان كدا ديك آلدارای »
الداشمق	يكديكرينه فريب ويرمك • محايله ومخادعه ايتمك •
الداغ	فريب• آل•خدعه • حيله• نيرنك•
الداغجى	فريبكرلر حيله كار •
	—« مثال »—
	« حيله سى چوق آلى وآلداغى كوب»
	« مكر ودغاتونى بيله بويى چوب»
الداغوچ	فريبجيلق •جابلوسلق [•
الداماق	آل وفريب ايتمك • خلاف سويله مك•
الدامجى	فريبجى • خدعه كار • مكار •
الدكن	خدعه• حيله • مكر • الدنمش•
الغت	دوزكون • غازه • سفيده•
الغو بيركو	اليش ويريش•اليم صاتيم دادوستاد•
الغوت	اهاليدن حكومت طرفندن طوپلانيلان ذخيره وغله وخرج
الغوجى	اليجى• مشترى• طالب• آوجى اولان قوش • قاتل •
	—« لطفى »—
	« دين ودل و عقل بولدى يغما »
	« جان آلغوجى اول قراقينكزدين»
الغور	چابك •تيز• تند • اليجى •
الغوليغ	آلنه جق شئ آلنغه شايسته •

— « نوایی » —

« صبر وقرار وهوشنی الماغلیغینك
نیدور • ای جانلار آفتی سنکا
جانیم دور آلغولوق »

الغون — تپه • تل • کوجك طاغ •

الغونجق — ماشه • کیرا • دست پناه •

الغین — جمعیت • طوپلانمش • انبوه •

القاب — قوج • طاغ قوچی • ایغر • قویون •

القـاماق — خیر دعا ایتمك • تحسین وسپاس ایتمك •

— « نوایی » —

« سین دا ناز اولدی نوایی دا نیاز
ایرماس عجب • کیم سین آنی قارغاغان
سایی سینی اول القامیش »

القیشلاماق — القیش ایتمك • تشویق ایتمك • دعا وثنا ایتمك •

— « مخدوم قلی » —

« یخشی سوزه قولاق صالغین »
« سحر وقتی بیدار بولغین »
« یخشی لر دین القیش آلغین »
« عمرونك ارتیب زیاد قالسون »

الله — چوجغی اویدرمق و نی نی ایچون سویلنان ترکی •

— « مثال » —

« ال له دیسم اویقو کلور »
« قادر ایکام رحمی کلور »

الکن — کنك • ابسم • لال •

— « آکهی » —

« عیش بزمی می خماری بیلا »
« تیلیم الکن قولاغیم ایتدی کرنك »

اللیك والی — خمسین • بنجاه • اللی • الدیوان • بهله • اوك • صاحب دست وقوم •

— « نوایی » —

« تون ایتاکی بالجیغ اولوب آلی اول »
« آلی اول اما اینك الیداکول »

المـالیغ — ترکستانك شمال جهتنده اویغور قبیله‌سی ومغوللرینك شهریدر •

الماشقورماق — باغداش قورمق • چارزانو اوتورمق •

المجق — ایکی رنکلو • دورنك •

الل — اکرك اسبابی • لوازمات زین •

النجق — اوچنجی پدر • جد • بابا •

النجیل — جنکیز خانك اوچنجی جدی قبل خانك اسمیدر •

النجـا — ترك ابن یافث ابن نوح علیه السلامك اوغلونك اسمیدر • تاتار خان و مغول خان النجه خانك اوغلیدر •

النکه — اتشك پرتوی • شعله‌سی • حرارتی •

النی دا — عندنده • نزدنده • حضورنده •

— « مثال » —

« ساقی ادب شرطنی آماده طوت »
« النی داتو قوزیوکونوب باده توت »

آلوج — اریك • یبانی معطر برمیوه‌در •

الوس — حال • کسب • ایش • شغل •

الوق — بوداله • مجذوب • مجنون • یینی اوینامش •

— « نوایی » —

« بنفشه نینك نیجه بولمیش دماغی
مونجه الوق • که خطینکاسینك
اول هندوی ابرور مایروق »

الونك — اوقك صاپی • چوپ تیر •

آلیا — برنوع میوه‌در •

الیس — اوزاق • بعید • دور •

—« مثال »—

« الیس طاغدن آشورملی »
« قرق کشی یه تاپشورملی »
« دشمن کورسا یاشورملی »
« یغلا ماکین جکی جکی »

الیشماق — معاوضه و بدل ایتمك • مونس اولمق • دوستلق ایتمك • مبادله مناهبه ایتمك •

الیغ ساتیغ — الیش وریش • اخذ وعطا

—« نوایی »—

« الغالی دنیا عروسین ای که ساتینك نقد جان • عمر ساتیب مرك آلیب بول نیچوك آلیغ ساتیغ •

الیك — ال • ید • دست • ایکی رنکلو • قدرت • اقتدار • قوة •

آلین — پیشانی • جبین • جبهه • سوتلو ممه •

الینی — اشاغی • تحتانی • پستی •

الوغ — معاش • وظیفه • آله جق • علوفه • تنخاه •

—« مثال »—

«آلوغ وسالیغ بیلان منلاوخواجه بارچه نی • یوز جفا وجور ایلا افساد قیلماق ارزیماس »

الوانج — صالنجاق •

—« مثال »—

«بومهد الوانجیغه قیلغان نکارش»
« بو یانکلیغ قصه غه بیردی گذارش»

ام — دوا • علاج • درمان • تیموردن معمول شیارآلتی • فرج • هندستانده برنوع لذیذ میوه نك اسمیدر •

اماج — هدف • نشانه •

—« کامل »—

«سین بولوب تیرطعنه آماجی »
« تاپدی الطاف شاهنی راجی »

ام اغاج — صو طولابنی ودکرمانی چویرمك اوزره حیوانك باشنی باغلادقلری اغاج •

اماوتی — برنوع گیاه • ودوا •

امان قرا — برنوع اغاجدر •

امجاك — امجیك • ثدی • پستان • ممه •

—« مثال »—

«اولانکینکنی من ایتیب اوخشاتامان»
« تاشتیك امجاکینکنی یومشاتامان »

امرالی — طائفهٔ ترکمانیه‌دن برقبیله اسمیدر . خوارزمده مسکوندرلر •

امکاك — امك • سعی • جهد • رنج • زحمت • و امکله مکلك •

—« نوایی »—

« بیردایوری آلماسی دابی شك »
«ورزش قیلیبان کیجیك دین امکاك»

امکاکلاماك — امکه‌لك •

املوك — صغری صاغمق ایچون اولمش طانه‌نك دریسنی صمان ایله طولدیروب یاننه قویدقلری شی • وصورت •

امنك — کوچك حبه • اصلی مغول لساننده مأخوذدر • امن هوش دیمك اولوب آخرنده کی کاف دخی حرف تصغیردر •

امودریا — جیحون نهریدر پامر طاغلرندن ظهور ایدرك بدخشان بلخ و بخارا مضافاتیله وخوارزمی اسقاوادروا ایتدکدنصکره ارال دکزینه منتهی اولیور اموبه دریا دخی دینلور سیحون ایله برلشور .

امیدون — زنده • دیری • حی •

ان اند — مفاصل • بند • بوغوم •

انداق وانداغ

انا — والده • مادر • اشته • بوراجقده دیمکدر • انا کده یورانا کورندی کبی •

اناتماك — ایکدیش اخته ایتمك •

اناماك — حیوانی اخصا ایتمك •

انبور — کرپدن • قیصاج • اکوبرینه دخی مستعملدر •

اناکه اناکا — والده مقامنده • اوکی مادر • دایه • حکمـدارك والده لغی • مربیه • سوت انا ودایه سی اتاکه کبی ایسه ده خاتون اولمق شرطدر •

انبه — هندوستانده بر نوع طاتلو قوقولی میوه اسمیدر •

—« نوایی »—

« طاس لارساز ایتیب ایدی مقبول »

« نیجـه دا انبه نیجـه دا تنبول »

انت — اند • قسم • عهد • پیمان • سوکند •

انت ایچماك — عهدپیمان ایتمك • یمین وسوکند ایتمك •

انتلاشماق — عهدلشمك • معاهده ایتمك •

—« مثال »—

«هرکیشی آنت ایجدی شرارت بیله»

«کذب ایسه دفع اولدی کفارت بیله»

انتـوتای — طاتلو • شیرین • حلاوتلو •

انچا انچه — اولقدر • اورتبه •

انچیلایین — انك کبی • آنجنان •

اندا — برقبیله نك دیکر قبیله دن قیز المه سی • صهریت • اخوت • اوراده •

—« حکمت »—

« درویش من دیب طاعت قیلور خلق ایچنـده • ریاقلیب یوکوروب یوروراند موند ه »

انداغ — اوراده کی •

انداق وانداغ — اویله • اومرتبه • اودرجه •

انکغت

—« خمسهٔ نوایی »—

«که ملکی انداغ وآیینی مونداغ »

« سپاهی آنداغ وتمکینی مونداغ »

اندجان — فرغانه قطعه سنده مشهور بر بلده اسمیدر نام قدیمی سی اداق در •

اندخوی — افغانستان قطعه سنده هراته قریب برشهر اسمیدر •

اندوز — پیل کوش • راسن دنیـلان اغاج یعنی اردج نوعندن چالی • ارچه

اندیق — قوردو کفتاردن طوره یان حیوان •

اندیب — بلاهت • بلادت • ادراکسزلق • فتور عقل •

—«مثال»—

«ساقیامی حدتیدین عقلم اندیب دور»

اندیـنه — اورادن • اویردن •

اندیز آتیز — چالیلق • ترلا • ویرجه یر •

انغیش — دوزکون •

انغعال — آوده مستعمل بر نوع بیوك اوق •

انقره — اوقلك اوجی • برمملکت اسمی •

انقوت — سرخاب • قیزیل • قازدن بیوك بر قوش •

آنك — درك • فهم • عقل • ذهن • مدرکه •

انکماق — ذهنه کتورمك • ذکر تذکر ویاد ایتمك •

انکا — اکا •

انکاچه — اکا قدر • اولوقته قدر •

انکاك — چنه • زنخدان • چکه •

انکدماق — کین مترصد اولمق • پایلامق •

انکدنماك — ایضاً •

—« نوایی »—

« خلوتدا انکا بو نوحه لارایش »

« انکدیب اناسی کین دا ایرمیش »

انکـغت — دوزکون • وغازه • سفیده •

انکلاك — ذوق • ذکاوت • ادراك • تفهیم • فراست •
انکلاماق — ادراك • تفرس • فهم ایتمك • خاطره کتورمك • یادلامق •
انکلاتماك — تفهیم تعلیم شرح و بیان ایتمك •

—« مثال »—

« تاپسا هر کیم پرورش کیم شور سودین ماه وسال • قایدا ممکن انکلاغای کیفیت آب زلال »

انکسیز — عقلسز • مدرکه‌سز • بغتة •
انکسزین — تصورده یوغیکن بغتة ظهور ایتمك •
انکیزماك — احاطه ایتمك • اطرافنی چویرتمك •
انا بی — اواناق • احمق • سوزی رابطه‌سز وثبات‌سز آدم •
انکیز — آتیز • حاصلاتی هنوز بیچلمش ترلا •
انلیدور — اوکله‌نك ایکنجیسی اولان نماز • عصر اول •
انماچی — دلال • جارچی • منادی •
انن — انك ایچون •

—« نوایی »—

« انن بو جهتدین خطا ایلدی »
« که شه بو یروغیدین ابا ایلدی »

انوك — وحوش یاوریسی • وطانه‌سی •
اینجوك — بچاق • سکین • کارد •
انیقماق — بیومك • نشو ونما بولمق • کسب اقتدار وتجسم ایتمك •

—« نوایی »—

« بکیك ایکاچ ایقی نفسینك انیقمادین اولتور • که اولتور ورسینی چونکیم اولالا اول بدخو •

انیق — محقق • یقین • شبهه‌سز • کرچك •
ابن — بوزولمیان طوپ • قماش وامتعه •
آو — صید • شکار • بیرآو • برنفر • بر شخص • بریسی •

—« نوای »—

« سکندر صفی دین بیرا وسوردی رخش • انینك دیك‌که توشکای چاقیندین درخش »

اوا و بکا — جد • دده • بابا بیوك پدر •
اوالانماق — دورایتمك • چرخ اورمق • دونمك • یومالامق •
اوبا و اوبه — کوچك خیمه • خرکاه • میت وچادر خلق • جماعه •
اوبان — آیغردوه • بخارا مضافاتنده بر زیارتکاه موقعك اسمیدر •
اوبای جوبای — بوراده • اوراده • پراکنده و پریشان •
اوبلاك — خسته • مریض • بیمار •
اوبوجین — خسته‌لك • علت • مرض • بیمارلك •
اوبوسون — علف • حشیش •
اوبوك — باشلرنده تاج اولان قوشلر • وهدهد •
اوپ — پوس • قبله • بوسه •

—« مؤنس »—

« دلر بالیغ کور کوزوب کیرکیل قوجاغم ایچره کیم • جرماشیب بیلنکعه هر دم سول وساغیکنی اوپای »

اوپا و اوپه — ریه • شش • اوفکه •
اوپچین — اسلحه • وسپر • زرخ •
اوپچین لیك — زرخلی • ساوت •

—« نوائی »—

« ولیکن اوشبو پیکر پای تافرق »
« بولوب اوت دیك تیمور اوپچین اراغرق

اوپرانماك — سلنمك • نايديد أولمق • محواولمق •

اوپروك — جوف • مقعر • چوكوك • اويوق

اوپروماك — قويو چوكمك • باتمق •

اوپرولماك — اويولمق • چوكمك •

اوپكا — ريه • شش • اوفكه •

اوپكالانماك — طاريلق • حدت • وغضب ايتمك •

اوپماق — ستر واخفا ايتمك • قپامق •

اوپتماق — قپاتماق • پنهان ايتمك

اوپماك — بوس ولثم وتقبيل ايتمك •

اوپوشماك — بربرى ايله معانقه ومصافحه ايتمك •

—« غايب »—

« يارىمك حالين سودا يين »
« بير قانچه اوپوش بيرايين »
« تويغونجه يوزون كور ايين »
« درديمه درمانى كيلتور »

اوپوجين — خسته لق • علت • مرض • بيمارلق •

اوت — آتش • نار • نبات • علف • چاير اغو • زهر • سم • كج معناسنه دخى كلور •

—« نوائى »—

« بقا سرچشمه سى ظلمتده ديرلار
يوقكه اول ظلمت • سكندر آهى
اوتيدين ييغيغان دود حرماندور »

اوتا — ماورى • اوته طرف • واويان •

اوتايقا واوتايان — اوته طرف • قارشو • اول جانب •

اوتارجى — طوائف اوزبكيه دن برقبيله اسميدر • اردو وكيل خرجى • الاى امينى •

اوتارى دين برى — اوته دنبرو • من القديم •

اوتاغ واوتاو — اوطه • طارم • خركاه • چادر • كبتقه •

—« مونس »—

« چرخ كوك خركهيدين بولماس
ايدى هيچ غمى • بزم مى توتساق
ايكاولان قوروبان بيرآق اوتاو »

اوتاغه — تاج • ومحاربه اثناسنده باشه نصب ايلدكلرى توك وجيغه •

—« مونس »—

«باش اوزره اوتاغنكده كوهرمو
ايكن آيا • يا آيغه قران ايشكان
اخترمو ايكان آيا »

اوتاك — يبانجى • اجنبى • غريب • ميان اورته • اوته كى • بروكى •

اوتاكى كون — يچن كون • روز كذشته •

اوتاماك — اوده مك • ايفا اداايتمك • جواب ويرمك •

اوت اغاسى — اصلى اوتاق اغاسى اولوب قزاق وقيرغيز رؤساسنه ديىلور • خانه باشى •

اوتراق — محل اقامت اوتوره جق ير • منزل • نشيمن • آرام كاه • متقاعد •

اوترار — يچيد • تركستانده برموقع وترمذ شهرينه دخى دينور • برقبيله اسميدر •

اوترو — برابر • ومقابل • ومواجهه •

—« نوائى »—

«اندا بيئيب كيم بولوبان اوتروسى»
« هرنيچه كوزسالسا باقا كوركوسى »

اوتروك — يلان • كذب • اراجيف •

اوتغاتماق — اوتنمق • حجاب شرم حيا ايتمك •

—« نوائى »—

«يارايرنى بيله قيطانكيزاى قندشكر لاف»
« چون آب حيات اوتغانيب اندين
ياشونوب دور »

اوتغوزماق — اتدن دوشورمك • غايب ايتمك • يكلمك • يوتلك •

—« نوائى »—

كل اول اوبونغه چوهوس كوركوزوب
جيبى داغى خرده لارين اوتغوزوب

اوتكارماك — اوتورمك • كچورمك • امرار اجرا ایتمك • ازبردن اوقومق • تشییع ابعاد ایتمك • وكتاب مقابله ایتمك •

—« نوایی »—

« كوپ ای كل اورمه بلبل جانیغه بیدادخارینك كیم • سین و مین دیك كل و بلبل نی كوپ اوتكاردی بو بوستان »

اوتكاری — سبب وعلت ایچون برشیئه راجع ومتعلق • اجل • سبب • دائر •

اوتكاریشماك — اوتوشدیرمك • كچیشدیرمك •

اوتكانماك — امرار ایام ایتمك • یشامق • تقلید و رقابت ایتمك •

—« نوایی »—

« قامتینكغه سرو تقلید ایلابان تاپتی شكست • بو سزا دور كیم ینه سرو سهی غه اوتكانور »

اوتكور — حدید • شدید • كچیجی • سریع • قاطع • كسكین • تیز •

اوتكوزماك — كچورمك • آشورمق • ارسال ایتمك •

—« نوایی »—

« كنج امید بیرلا عمرین اوتكو زیب »
« هردم اول ویرانه بیریاینین قازیب »

اوتكون — عابر • آمر • مؤثر • اوقلق تیمور یری •

—« نوایی »—

« تیرباران غمینك جان وكوكل دین اوتتی • الله الله نی بلا بو یاغین ایرمیش اوتكون »

اوتكونجی — یول • كچن • عابر • رونده •

اوتكه — خرس • دب • آیو • آیق •

اوتلاش — طرف • یان • قسم • قطعه • طبقه • مرتبه • آزآز • اندك اندك •

—« مثال »—

« غم و دردن ندانی ایچرا كونكل كا »
« توشوب اوتلاش اوتلاش كرفتار لیغ »

اوتلاغ — علفزار • مرعی • چراكاه • چایر •

اوتلاماق — آتش یاقق • اتش اورمق • الاولامق • طوتشدیرمق • آتشلمق

اوتلاماق و اوتغارماق — ارعا و رعی ایتمك • چرا ایتدرمك •

اوتلكو — بر نوع شكار قوشی • كركس • اوشاق قپان •

اوتلوغ — چراكاه • علولنمش • آتشلی • آتشین •

—« آكهی »—

« جانم اورتاندی سینینك اوتلوغ جمالینكی كوروب • كونكلوم ایچره توشدی اوت رخسار آلینكی كوروب »

اوتلوكانی — سه بركه دینیلان كیاه اسپیدر • بورونجه •

اوتماق — طوز قوپارمق • غالب مظفر اولمق • یكمك • قیللرینی كیدیرمك اوزره • بر دری یی آتشده طوتمق •

—« مثال »—

« اونور چرخ دین رفعتی پایه سین »
« ییتور دهرغه عدلی نینك سایه سین »

اوتماك — آسمق • كچمك • صاومق • عفو ایتمك • الحان وتغنی ایتمك • اوتورمك • كچورتمك • آشدرمق •

—« راجی »—

« دیمان اول آی هجرایدا نی نوع اوتار آی ویلینك • تون كون چیكارمین تیغایین افغانلر افغان اوستینه »

اوتمه — اوتوش • لحن • تغنی • تازه بغدای صابلری كه آتشده بشوریرلر •

اوتوجی — قبرقیجی • برنده • كسیجی • قطع ایدیجی •

اوتور — خیمه• خرگاه• میت• بدوی•

اوتورکو — نشیمنگاه • آرام گاه • حاضرلنمش خیمه وکبتقه •

اوتوزالتی — خطوط • قرن •

—« نوائی »—

« قیل نواییی هم اول نخط بیلا
عازم یارب • کیم بیرا ویا نیـدین
ایریلدی اوتوز آلتی خطوط »

اوتوزایکی طوائف اترا کدن برقبیله اسمیدر• ودیشلرك مجموعندن کنایه در•عدد•

اوتوزماك — کچیـویرمك • براقیـویرمك • صالیویرمك •

—« نوایی »—

« ساچیب یوز نوع کلدین دانه اندا »
« چوساچتی کام قوبمای یانه اندا »
«اوتوزمای وقتی دین بیر لحظه سویین»
«طمع ایلاب بوسودین آب رویین»

اوتوشماك — سرود الحان تغنی ایتمك•

اوتوك — جزمه• ادیك • مژده • وحکایات کتابی• چکمه • بخشش •

—« نوایی »—

« حلقهٔ زرین قولاغ آرایشی »
« کینك اوتوك اولدی ایاغ آسایشی »

اوتوکجی — قوندره جی• جزمه جی• کفش دوز•

اوتون — اودون• حطب• هیزم • هیمه•

اوتونج — اودونج• قرض• بورج •ویرەسی•

اوتونماك — التماس رجا ونیاز ایتمك• استرحام ایلك •

اوج — ثار•نقم•مکافات•نوك•نهایت•منتها•

—« مثال »—

« شهر ایچرا یوروتماس بیرنی یاربنك
قهری • ترك ایده لم اول ماهینك
اوجندن شهری »

اوچا — پشت • ظهر • پناه • ملجأ• ارقه• بیوك• کبیر •

—« نوایی »—

«نی دی اولیچه اول خوان قپاسی ایدی»
که توقوزمینك آت نینك اوچاسی ایدی

اوجار — برنوع حطب • پازار • مهلت • اوچر اوچر• طیور• سفینه وکیمه• اوچورمه• بادبرك •

اوجاراق — اوج وکنار ویوکسك محل•بالاتر•

اوجارکو — اکر اوزرینه قونیلان یاستق•

اوجاش — نزاع • عداوت• مباحثه•جدال• باندوپست• بربریسنه سردسویلك•

اوجاشماق — بحثه طوتشمق • ادعایه دوشمك• مخاصمه وعداوت ایتمك•

—« نوایی »—

« آغزینك بیلاپسته اوچاشور
پیچلغیدین وه • بیلان که اوشال
آغزی آچوق قایدا بوتوبدور »

اوجاغ — اوجاق• آتشدان • هیئت خاندان• برقبیله خلق • اصحاب جنحه نك کردانلرینه آصدقلری زنجیر •وقت•

اوچاغاج — دار اغاجی • صلب آلتی ومحلی • بخارا مضافاتنده بر موقعك اسمی•

اوجاغلاق برنوع کیاه اسمیدر • یورونجه•

اوجاق — تکیه • تخت • صدر • طوان • وطام• هودج • پیشکاه• بالا•

اوجاکو — اوچنجی• سیومین

اوجالاسی — اوچیسیده

اوچان — سفینه، کمی، پرنده.

— « مثال » —

« اتام کیت دیکانده کیتغای ایدیم »
« مال نینك شیرینلیکینك تاتمغای ایدیم »
« اوچانده آلتی آی یاتمغای ایدیم »
« ازلده قسمتم صوغه غرق اولدی »

اوچاو — اوچیده، اوچ عدد، اوچ نفر.

— « مثال » —

« چیقیب شهزاده بیرلا شاه ایکاولا »
« وزیر کاردان بیرلا اوچاولا »

اوچراشماك — ملاقات و تصادف ایتمك، راست کلمك.

— « مثال » —

« خوش تورور بیر تیره شامی ایکی یاری اوچراشیب ، تانوشوب بیر بیرلارین محکم قوجوشوب یغلاشیب »

اوجراماق — تصادف ایتمك، راست کلمك.

اوچرو — صوك وقتلر، مؤخر زمان، اوجور دخی دیرلر، فال نیك.

اوچغور — سریع السیر، طیار، وایجدون باغی.

اوچ قات — برنوع مجوف اغاج ایکی اوچ قات قابوغی واردر، سه طبقه.

اوچقلانماق — ملایمانه وطرز مخبانه ده معامله ایتمك.

اوچ قولیق — بونوع اوچ دیللی اوقدر، سه شاخه.

اوچ پیان — ترکستانده بربلده اسمیدر، آشیان.

اوجقون — شراره، قیغیلجم، آتش کیبی.

— « نوائی » —

« ییتی دوزخ آنده بر اوچقون کیبی »
« سیکز اوچماق آنده بر شودرون کیبی »

اوچقونلوق — شراره پاش، سریع السیر.

اوچقوسی — اوچوب کیتملی دیمك، قوش اوچماق.

— « مثال » —

« اول پری اوچقوسی رعنالیقدین »
« آدمی مونچه بولور مورعنا »

اوچکی — کچی، بز، سرکه، اوغلاق.

— « نوایی » —

« طرفه سقالین آسیبان کولکودیك »
« ایکی ییغاج اوزرا چیقیب اوچکودیك »

— « مثال » —

« سوتی اوچکونینك شیر مجان بولوب »
« آنینك قطره سی درغلطان بولوب »

اوجلاماق — عداوت وشقاوت اظهار ایتمك، مخاصمه ایتمك.

اوجلیب — جل وجوال تیکدکلری قالین ایپلیك قنب

اوچا — اوچروم، جر، بادبرك، سفینه.

اوچماق — جنت، فردوس، بهشت.

اوچماك — طیران، پرواز ایتمك، کوز قیمق، یورك چارپمق، سونمك.

— « نوای » —

« کوز ییلا کونکلوم مکابولمیش کوییا وصلینك چاغی ، کیم کوزوم نینك اوچماغی تیز اولدی کونکلوم سالماغی »

اوچماك — سونمك، منطفی اولمق، کول اولمق.

اوچمان — صانجاق، الوانج، دولاب، چرخ فلك.

اوچغورماق — پران ایتمك، دیلك، دیوار ویاروددن دوشرمك، ترقیش ایتمك.

اوجور — فالك راست کلسی، اصابت سعد، برکت، فال خیر، وقت هنگام.

اوچورماك — اطفا ایتمك، سوندرمك.

— « آکهی » —

« جان وتنیم الم اوتیغه کویدی سربسر »
« اول اوت نی التفات سوبیدین اوچورمدینك »

—« دیکر مثال »—

« آهی بیلی تو فراغین اوچورسا »
« اشکی سوییدین اوتین اوچورسا »

اوچوز — اهون • ارزان • رخیص •

اوچوزلاماق ارزان اولمق • فیاتی اکسیلمك •

اوچوغ — تبخاله • ام الصبیان خسته لکی • کوزده اولان خال ونشانه • طوائف اتراکدن بر قبیله در • معاینه وتفتیش •

اوچورمه بادبرك • اوچورتمه • طیاره •

اوچوك — خواموش • یاریم سونمش موم وآتش افسرده • سلمش یازو •

—« مثال »—

« بولوب پروانه دیك اطرافیغه جمع »
« ولی اول یاتیب انداق کیم اوچوك شمع »

اوچون — لان • از بهر • سبب بیان ایدر • ایچون بو دنیا • دار دنیا •

—« نوایی »—

« میندین ایر یلغان بلاو دردا وچونمو یغلایین • یا انکا کیم باریان اغیارله قایلدی یار »

اوچه — ترکستانده واقع بر شهرك اسمیدر •

اوچ یلدوز میزان یلدیزلری • ترازو • قولاج • بر قری • ایکی کز •

اوخراغ — اثواب • لباس • اشیاء •

اوخشاتماق تنسیب لایق رواکورمك • بکزتمك •

—« لطفی »—

« بنچه خورشید اباقینك بنچه سیدین فرقبار • قایسی نادان اوخشاتور جانا یوزینکا ماهنی »

اوخشاش — مانند • مثل • شبیه • بکزمك •

اوخشاماق بکزمك • مماثل اولمق • تلطیف ایتمك مدح وثناقیلمق • مساس ایتمك •

اوخشوش کوشك • طورون • یعنی برپاشنده کی دوه یاوریسی •

اوخلاماق اویمق • تنوم ایتمك • نائم راقد بیخبر اولمق •

—« حکمت »—

« خالقیمدین خبریتدی شاکر بولدوم »
« هر کیم سوکدی بلکه تیپتی صابر بولدوم »
بو عالمده هیچ اوخلامای حاضر بولدوم
« های و هوس ماو مینلیك کیتتی دوستلار »

اوداك — تضمین • اوده یش • • جزاء •

اودلك — محجوب • خائف • یورکسز •

اودم — خانه • او • دیوار • بیوت •

اودور — یوم • روز • کون • نهار •

اور — خندق • شهر وقلعه ویرانه سی • اوکی خندقلی طابیه • برج وبارو • صدر • بالا • مرتفع محل • یوقوش • وسنکر وتومسك • اوربکی قلعه بان •

—« نوائی »—

« خرامی اورکا چیقماق داتوتون دیك »
« ایکبرماتوقتی دشت اوزراقویون دیك »

اورا — طلیعه • اوزاقده قالان قول • حفظ غله ایچون یرده قازیلان مخزن • وانبار زمینی •

اورا — حرف ندا تعجب وتحسین ایچون مستعملدر • ات کوستکی • فکر وخیال •

اورت

اورانلاشماق — عسکرلرك قوندقلری محلده یکدیکرلرینی طانیمق اوزره باغرشملری حین نزولده عسکرلر یکدیکرلرینی چاغرشمق٭

اورانلاماق — لایعنی سوز سویلك٭ تخمین٭ کشف تصویر مسئله ایتمك٭ حشو ولغو دیمك٭

اورار — دوکمك٭ ضرب ایتمك٭ زرعی بچمك٭

—« مثال »—

« مزرع دهرغه ساج لطف ایله احسان تخمی ٭ هرنه ایکسانك آنی اوق چونکیم اورارسین آخر»

اوراز — سعادت٭ بخت٭ اقبال ٭ تجلی٭

اوراق — طارپان٭ داس٭ ترکستانده بررتبه در٭

اوراق قوشی — چرتلاق٭ اوجاق چکرکه سی٭

اوراماق — طوپلامق٭ اوراقله بچمك٭ حصار٭

اوران — صفت ٭ پیشه ٭ کسب ٭ مقیاس ٭ اولچی٭ تناسب٭ اوران ایکی قاعده یه منحصر اولوب بری هرطائفه نك کندیسنه مخصوص اوله رق بیلله دیکی اوران دیکری بتون اردونك انتخاب ایلدیکی اوراندر محاربه اثناسنده هرکس کندی قومنی بونکله بیلورلر ایمش٭

اورباغ — خبر صولو دوشدیکی وقت قابنه یاپشماق اوزره سرپیلان اون٭

اوربرماق — توك چیقمق٭ نباتات نمو ایتمك٭

اورام — سوقاق٭ محله٭ فارسی کذر٭

اورت — نار٭ سعیر٭ زهر٭ آغو٭ خاکستر٭ حریق٭

—« نوایی »—

«بولوم اوزره منزل چو بوتورت ایدی»
« چیقاریم بیلیك ایلا کیم اورت ایدی»

اورغوشتك

اورتا — وسط ٭ میان٭ بین٭ عدل٭

اورتانجی — توسط ٭ میانجی٭ قلاوز٭

اورتاجاغلیغ — حد وسط ٭ معادل ٭

اورتاماك — یاقق٭ احراق ایتمك٭ قاورمق٭

اورتانماك — یاقیلوب قاوریلق ٭ حدتلنمك٭

—« نوایی »—

«باردور نوایی بی کمی عشق ایچره اندافکیم خسی ٭ چون اورتادینك آنی بسی دوزخ کاکویدورمایانا »

اورتوق — یانیق٭ محروق٭ سوخته٭

اورتوك — قپاق٭ لحاف ٭ سرپوش٭ غطا٭

اورچین — سنجاق٭ هندستانده پرکنه٭ خراسان و بخاراده تومان٭ فرس ایچنده پایه وزینه ونردبان٭ اردو وخیمه کاه سلاطینه اطلاق اولنور٭

اوردو — عسکرك قوندیغی محل٭ قوشون٭ لشکر حرم سلاطین٭

اورده — سلاطین حرمخانه سی٭ اریکه

اورده بیکی — حرم کتخداسی٭ حرم اغاسی٭ ناظر٭

اورس — سندان٭ سلوی اغاجی٭ وارچه٭

اورسا — جاهل٭ نادان٭ معاند٭ غضب ایدلمش٭

—« مثال »—

« خدا اورسا کیشینی سخت اورغای »
«سقر غایا تغوتیك یك لخت اورغای»

اوروس — روس٭ وروسیه لی٭ مسقوف٭ اسلاو٭

اورغاجی وارغوجی — طیشی٭ مؤنث٭ ماده ٭ زوجه٭

—« الله یار »—

« تجرددین قاچیننا ای وفادار»
« یمان اورغاجی غه بولمه کرفتار»

اورغوشتك — فن موسیقه ده برنوع سرود در٭ شرقی٭ ترکی٭

—« نوایی »—
«وه که اول آی حسرتی دردی وداغ
فرقتی • هم ایرورجانیمغه ارغوشتك
حیاتیم آفتی »

اورك — طمار • ریشه • طناب •
—« مخدوم قلی »—
« کیمه‌دور بیل بیرو کوکینك قوتی »
« ای و کون یولدوزینك اورکی
کیمه‌دور »

اورکا — چادر • خیمه • خرکاه • ثریا • پروین •

اورکاریم — قلعه خندق • طابیه • استحکام •

اورکانماك — تعلیم تدریس ایتمك • الیشدیرمق •
—« نوائی »—
« بیرآه ایله کول بولدیم ای چرخ
تیلاب تاپیب • فرهاد ایله مجنونغه
عاشق لیغ ایشین اورکات •

اورکاسون — خوار • تیکان • جنکل • مغیلان •

اورکاك — خائف • قورقاق • وحشی ترسنده •

اورکامجی — عنکبوت • اورومجك • عکاشه •
—« نوابی »—
« دوستینك آلیدا ایبردیك پست
خیبر قلعه‌سی • دشمنینك دفعی غه
اورکامچی اوبی حصن حصین »

اورکان — اورغان ایپ • خلط • ارغامچی •

اورکانماك — اوکرنمك • الیشمق • تعلم ایتمك • ازبرلمك •

اورکاو — پروین یلدیزلری • اولکر • ثریا •

اورکنج — خیوه خانلغنده یکی وکهنه اورکنج
نامیله ایکی شهرك اسمیدر • خوارزم
وخیوق دخی دیرلر •

اورکوج — کوهان شتر • بورونده اولان یومری •
آتك یالی • سرشانه • برج •

اورکورماك — اورکله‌مك • خم اولمق •
—« نوایی »—
«بولوت ایلار رطوبت اول صفت فاش»
«که نرکس اورکورار سالیب قوی باش»

اورکولمك — درت طولاشمق • دوران جولان
ایتمك • منقلب اولمق • دونمك •
—« امیر »—
«عشق سیدین اورکلای کوپ زور ایکان»
« بیر یمز نقشبند ولی پرزور ایکان »
«بیر اشارت بولسه قاشینکدین سینی»
«اورکلای یوزقاتلا باشینکدین سینی»

اورکون — طوفان • فورطنه • طلاطم • امواج •
—« نوایی »—
« دردکور کیم ایستاسا کیتاك غیم
سورماقغه یار • راضی ایرمان کیم
سرشکیم سیلی نینك بار اورکونی »

اورکونج — خوف • دهشت • تلاش •

اورکوماك — صعود ایتمك • چیقمق • عروج ایتمك •
—« نوایی »—
«که اورلاب چرخ طاق غه منارلار»
« که اینیش لاب یتی بیرکا اینارلار »

اورکوت — سمرقند جوارنده برشهر اسمیدر •

اورماك — نسج ایتمك • رفو ایتمك • وپیوند •

اورماك — دوه یوکندن منسوج برنوع عبا •

اورماق — آتراکدن برقبیله اسمیدر • ضرب ایتمك •
—« نوایی »—
« مؤذن کعبه طاق اوزرا کلبانك
صمداوردی • برهمن دیر ایوانیدا
آهنك صنم چیکتی »

اورمه — اصیجاق صودن چیقوبده صغوق صویه کیررکن بدنك اوزرینه چیقان قبارجقلر • آبله • اسپرمه • بافته •

اورمیتن — ترکستانده واقع برقریه اسمیدر •

اورون — عوض • بدل • جای • مکان • محل • رتبه صاحبنه مخصوص اولان مقام تشریفات •

—« مؤنس »—

«اویله بی برو الیرورسینك کیم قاشینکغه یالواریب • هرنیجه حالیمنی عرض ایتسام بیری تو تماس اورون »

اورناك — نمونه • اورنك • نسخه • مثال • صورت • رسم • قیلق •

اورناتماك — اوتورتمق • تمللشدیرمك • اورناشدرمق یرلشدیرمك • جابجاقویمق •

—« مثال»—

« ایکی یاندین قول حایل بیرك بیرك انداغ چکیب • کیم ینه بیر بیردین آیریلماس مثل لیسك اورناشیب »

اورناماق — یر ایتمك • اوتورمق • جایکیر اولمق •

اورنماق — اوتهیه برویه کندینی اتمق • چالمق • تلواسه ایتمك • سندهلمك •

اورنوقاق — علی العجله فورا ایش کورمك فجاءة اولمق • بغتة بر ایشه توتولمق •

—« مثال »—

« ایشینکغا ایتمه تعجیل آفتی دور »
«هم اورنوقاق شیاطین صنعتی دور »

اورو — زراعت ایچون صقلنمقده اولان تخمك محافظه سیچون قازیلان یر •

اوروت — یورت • ارام محلی • منزل • مرحله •

اوروتماق — نزول ایتمك • مکان انتخاب ایتمك • دکلنمك • مکث آرام ایتمك •

اوروش — محاربه • مرازمه • مجادله • جنك • دوکوش • اوزوش •

—« مثال »—

«جهان ایلی کر اوروشسون وکر یاراشسونلر»
«کدنی اوریشم الاربیرلا بارنی باریشم»

اوروشماق — دوکوشمك • محاربه منازعه ایتمك •

—« مثال »—

« چرخم طناب تاشلایدور »
« بیر بلانی باشلایدور »
« کونداشلیغی قوروسون »
« کونده اوروش باشلایدور »

اوروغ — تخم • جنس • سلاله • آل • شعبه • تیره •

—« الله یار »—

« اوروغ لوغ من دیمه تانکلا اوروغ بار • حساب و نامه و وزن وسوروغ بار »

اوروق قایاش — قسم • اقربا • تعلقات • جماعت •

—« نوایی »—

« چارلانقی روان اوروق قایاشین »
« سالدی اراغه اول ایش کینکاشین»

اوروك — خلاط • کوستك • زردآلو • قیصی • مشمش • منزله • جیش • ریشه •

—« مثال »—

«اوروك لار رنکی تام آلتون عیاری»
«مزه سی دورعسلدین کوپ اوتاری»

اوروم — فن عسکریده ملکه و مهارت • نصارانك برفرقه سی •

اورونجی — فقیر • سائل • کدا •

—« مثال »—

«اورونجی دیك دولاشمه دربدرسن»
« قناعت ایله دایم کامورسن »

اوروندلاماق انتخاب وتعیین ایتمك • آیرمق • سیچمك •

اوروندوق اکرك اسبابی • لوازمات زین • جبدوق •

—« مثال »—

«آتی ایردی چو صرصر تیز رفتار»
اوروندوقیغه جوهر ایردی خروار»

اورونك — پارلاق • لامع • خیمه نك اورته سنده کی دلیك • روزن •

اورونلی — حفید • طورون • نسل • صاحب مقام ورتبه • بدل وعوض •

اوره — ستون • یردن قازمه انبار • امر اورنك •

اوره تپه — بخارانك سمرقنـد طرفنده خجنده قریب برشهرك اسمیدر • استروشن •

اوری — قویروغی قالقیق حیوان •

اوز — ایچ • مغز • جوهر • قلب • فصیح • ماهر • اقربا • بیلدك • آشنا • قطع و قویرمق • طوائف اتراکدن برقبیله اسمیدر •

—« نوایی »—

«ای کونکل امیدیادین کلشن دوراندین
اوز • هم طمع شمشادیدین هم لاله و
ریحاندین اوز •

اوزاتماق — تشییع • تقدیم و اماله • استدبار ایتمك •

اوزاغوکون یکن کون • روزکذشته • دیروز •

اوزاق — بعید • دور • ایراق •

—« مثال »—

دوستلار محبوبدین توشتوم اوزاق
وهم ایراق • یاندی جانم اورتادی
هجران وهم درد فراق»

اوزاق آغری ورم خسته لکی • کسل سل •

اوزاك — بر شیئك ایچی • چکردك • کوبك • دکزك صداسی • جراحت •

اوزالیش — کسیلیـوب اوزالمق • بردوزی یه کیتمك • برمنوالده جریان ایتمك •

—« حکمت »—

«اوزالیشدورمی اولاشدورکین»
«یخشی لارغه یانداشـتورکین»

اوزاماق — اوزون اولمق • باش قالدرمق • بویون سونمك •

—« نوایی »—

«کوزونك که لاله و نسرین اوزا
اوزاله یاتور • حناچیچك لاری اوزرا
مکر غزاله یاتور »

اوزان — مانی طرزنده وزنسز برنغمه وترانه درکه قراخان و اغوز خان حکایه وداستاننده سویلرلر •

اوزانجی — دول ودف چاله رق اوزان یعنی مانی وشرقی اوقیان آدم •

اوزدره — نهرك درین یریکه • آتلری اوزدیره رك یکررلر • جریت وبغین یاریش دن کچمش و اوزمشه اطلاق اولنور •

اوزره — اوزریشه • اوستنه •

—« امیر »—

« خال عنبر ینینکمو شکرین لبینك
اوزره • یا مکر چبین قوندی شوق
بیرلا بال ایچره »

اوزغانماق — اوزلاشمق • مصالحه ومسالمه ایتمك • برشمك •

اوزکا — بشقه • دیکر • بیکانه • اغیار •

—« نوایی »—

«اوزکانینك حسـنین تماشا ایلاسا
چیقسـون کوزوم • قیسی بیرکوز هم
سنینك حسنینك تماشا ایلاسا »

اوزکاجه	یشقه جه • ایرجه •
	—« مؤنس »—
	« ساده لیغدین روزن انکلاب سین آنی
	آی باغبان • کوزآچیپدور کل تماشا
	سیغه دیوار اوزکاجه »
اوزکو	کندیسنه مخصوص • ذات خصوصی •
	—« نوایی »—
	«تانکلاسی ایل کیلیش اوزکو حالیغه »
	« باقیب اول پرزنك ایله اشکالیغه »
اوزکون	صولرك طغیان و فیضانی • تاشقین •
اوزکی	نردبان • مردوان • زینه • پایه •
اوزلاماك	کندیسنه طلب و خواهش ایتمك •
	آرزو و تمنی ایلك •
اوزلوك	کندیلك • ذاتیت • خصوصیت •
	—« نوایی »—
	« اوزیدن اوزلوکی داغی ایلتتی »
	« اوزیدین اوز خیالین اریتی »
اوزلیك	سقاق • برنوع نبات اسمیدر • سپند •
	اوزرلیك • هزار اسپند • نباتات اوزی •
اوزماق	کروب اوزادوب کیوشتمك • کسندن •
اوزماك	درملك • قیرمق • کوکسندن
	چیقرتمق • اوزمك •
	—« مثال »—
	«فسون رشته سین سربسر اوزکانین»
	« طلسمات نیتك فتحی کورکوزکانین»
اوزوك	خاتم • انکشتر • خیمه یی اورتان پچه • نمد •
	—« نوایی »—
	«تو تای جهاندا سلیمان سینی ویاجمشید»
	«نی مونکا جام وفا ایلدی نی انکا اوزوك»
اوزولوش کینت	بخارا مضافاتنده غجدوانه قریب
	برقریه اسمیدر •
اوزون	دراز • طویل • بلند • رسا •

اوزون ایشاك	برنوع لعب • اویون • خرسنك •
اوزی دیك کا	کندی کبی یه • اوزی کبی یه •
اوس واس	عقل • ذکا • فراست • هوش • ادراك •
اوسال	فنا • کوتو • قصور • نقصان • مهمل • ضایع
	—« نوایی »—
	«چوباردی کیشی سورکالی شرح حال »
	« که اوز خدمتین نیچون ایتمش اوسال»
اوست	فوق • بالا • یوز • روی •
	—« مثال »—
	«سبزه خطینك سوادی لعل خندان
	اوستیغه • خضر کویا سایه سالمیش آب
	حیوان اوستیغه»
اوستالاماق	ترقی • تفوق ایتمك • چكمك •
اوستان	جدول • ایرمق • نهر •
اوستی	ترکستانده جیحون کنارنده واقع
	برشهردر • فوقی • یوقاروسی •
اوستیداکی	اوزرنده کی • فوقنده کی •
	—« نقشی »—
	«لبینك اوستیداکی خالینك کورانلار
	طرفه حیراندور • که بیرهندو
	قیلیب مسکن کنار چاه زمزمدا »
اوستون	اوزری • فوق • حرکت فتحه •
اوسروك	مست • سرخوش • سکران • مدهوش •
	—« نوایی »—
	« بیرکون مینی اول قاتل مجنون شعار
	اولتورکوسی • اوسروك چیقیب
	جولان قیلیب دیوانه وار او لتورکوسی»
اوسروماك	مست اولمق • آزمق • بیخود اولمق •
اوسلوق	شورش • اختلال • افساد • فتنه
اوسماقلاماق	پرده ارقه سنده کندیسنی اخفا ایتمك •
	کیزلتمك • پنهان اولمق •

اوشاغ	
او سماق	استخوان اوسماق، یعنی آتی کمیکدن قوپارمق، صویمق، پوست کندن ،
او سماك	بیومك ، عادت ایتمك ، نمو ایتمك ،
	—« نوایی »—
	« دیدی بیلورم ندر دواسی »
	« اوش یازلو بندەدردعاسی »
اوسوب	بیومش،نمو ایتمش، اوزامش،
	—« بایقرا »—
	« اول زمرد خط که چیقمش لعل خنـدان اوستنه ، سبزه ٔ دورکیم اوسوبدور آب حیوان اوستنه »
اوسون	صو، آب، ماء، اول جانب،
اوش	ترکستاندەبر شهراسمیدر، اوکبی اسم اشارتدر، تاك، آصمه،
اوشانجا	اولقدر، شولقدر ،
اوشندا	اورادە ، همان یردە ، ههنا ،
اوشنداکاجا	اورایه دکین ،
اوشانداق	اویلەجه ، آنك کبی ، الی آخره ،
	—« حکمت »—
	« وای اوشنداغ درویش لاردین پناه بیر کیل ، اول نادانغـه الفت قیلمای جانم الکیل »
اوشالمق	اوفالمق، اوالمق،
اوشالتمق	پارچه پارچه ایتمك،تقسیم وتجزی ایتمك
	—« مثال »—
	« ساقی ایاق کیلتورو توت بیز که بات»
	« عهد باشین توبه ایاغین اوشات »
اوش مونچه	بوقدر، اولقدر،
اوشاتمق	تجزی ایتمك،اواتمق،اوفاتمق،قرمق،
اوشاغ	اوفق چوجق،خدمتکار،خورد، وریزه

اوشوقاق	
	—« مخدوم قلی »—
	« غافل آدم اوشق دوشك کاربیله »
	« عمراوتی نیمـه قلیب یاتیب سن »
اوشاقلاماق	تجزی ایتمك، اوفاتمق، ریزەریزه ایتمك،
اوشال	او،شو،واول،بعیدەوغائبه اشارتدر،
	—« الله یار »—
	« خلیل الله اوچون یاندیردیلارنار »
	«قدم قویمای اوشال اوت بولدی کلزار»
اوشانماق	حس وحرکتدن قالمق ، ناتوان و ضعیف اولمق ،
اوشبولك	دودك،نای،مزمار،اصلق، هشتك،
اوشتولوم	ستم ظلم وتعدی، حیله،
	—« مثال »—
	«اول قیلیان اوشتولوم خیل ریو »
	« خیل شیاطین اوزی او ساده دیو »
اوشقه	ار، زوج، شوهر، ایشقه،
اوشلاماق	طوتمق،اخذ،کرفت،حفظ،قبض ایتمك
	—« مثال »—
	« یول بیلان بارا تورغان آرابه دور »
	«یاربیلان اوشلاسالارچارم نیدور»
	« یاربیلان اوشلاسالارحالم خراب »
	«اورتەدەکی غرضکولارچەکارەدور»
اوشماق	تجمع ایتمك،بیغلق،ازدحام تحشد ایتمك،
اوشمونچا چاغلیق	بوقدر، بومقداردە ،بو اولچکدە ،
اوشوقاق	تعجیل،عجله ایتمك،سرعت،
	—« نوایی »—
	«دیدی لاراول شوخ هردم اوشوقوب اویدین چیقار ، جان ایشی چیقماقغه هردم اضطراب اولدی بنه »

اوشـول— اوشال •

—« نوايى »—

«لكن اوشول چهرهٔ عشاق سوز»
« كيم انكا هر لمعه دور آفاق سوز »

اوشـولوق كمان• فرض• تصور • ظن •

اوشـوندى هجوم ناكهانى• بغتةً تسلط• آكسزين بردن بره هجوم •

اوشلان — امر اطرفندن سپاه واهالى يه ويريلان طعام وضيافت •

—« مثال »—

طبق لارى تاپيب اطباق چرخدين ترتيب
« صباح وتون چيكيلوردا اويوشغه اوشلانى »

اوط واوت مانده • اوطه ئيلى • سال تركانك ايكنجى سنه سيدر• بقر•

اوغ —— الاچوقك فوقانى چوپلرى•

اوغان واوغون صاحب• ناظر• الله• خداوندكار• رب•

—« نوايى »—

« بوكون يوز شكر كيم قيلدى اوغانيم »
« سينى مينك انجا كيم بولغاى كمانيم »

اوغان شـال افغانلره دينيلـور• اصلى افغان شعار اولمليدر •

اوغرى — سارق• خرسز• دزد »

—« مؤنس »—

« آيينك ايليدين نيچه او باشلر »
«كه اوغرى لق اوچون قوشوب باشلر»

اوغريلوق سرقت • خرسزلق •

—« خجات »—

«كوشه تو تكان خال ايماس اول قاش مشكين اوسنينه • اوغريدور هند ملكندين كيلورچين اوستينه »

اوغرينجـه كزليجه• خفيا• پنهانى •

اوغلاق — بكچى ياوريسى• كوچك حيوان• اولاق•

اوغلوق — خندق• وقلعه نك اطرافنده اولان اور

اوغلان — چوجق• ولد• فرزند• بچه• مغولى شهزاده لرينك عنوانيدر•

—« مثال »—

« انجم كبى يوزلارى درخشـان »
صف صف اوتوروب قيز وهم اوغلان هـوان »

اوغـور — طوائف • اتراكدن بر قبيله اسميدر•

اوغـور— سعد • بركت• اصابت• فال خير•

اوغوراوق سعديت• بركت •

اوغورلاماق چالمق• سرقت ايتمك• دزدى كردن•

اوغورلاين خرسزجه• خرسزوارى• دزدمثللو•

اوغورماق اصابت ايتمك• راست كلمك• موفق اولمق

اوغـوز — صاف • پاك طينت • صافدرون• صحرائى• خسروبن قره خانك عليدر• خانان ترك بوكا منسـوب وقبائل تركه ابلك اول وضع اسم ايدن بوذات اولوب تاريخ اتراك دخى انك اساطيرندن باشلار •

—« بابرنامه »—

« آنيم دور اوغوز بيلينكلار عيان »
« نامم دور خسرو وبيلينكلار يقين»

اوغوش — حفيد • نبيره • طورون•

اوغولجاماق تعظيم وتكريم حرمت ورعايت ايتمك•

اوغـون— اوغان كبى• جناب واجب الوجودك اسم شريفيدر•

—« مثال »—

«يلغوزنه بوكيم خصلت پاكك جهتيدين»
« خورسند خلايقدور وخوشنود اوغوندور »

اوقونتورماق	
اوغولدروق	بالق یمورطه سی •
اوفنکاواوینکا—	قهر• غیظ • خشم • تهور• شش•
اوفنکالیـك	مغضوب• خشملو• عنیف•
اوق ——	چابق• تیز• تیر• نقد• موجود •
	بالتمام•چوق•خیمه چاتیسی• ارابه اوقی•
	—« مثال »—
	« داد کری شرط جهـاندارلیق »
	« نصرت دین ایلکاکم آزارلیق »
	« عدلدین اوقملك بولورپایدار»
	«هرایشینك عدلینکدین اولورنامدار»
	کمان ظلم غه ای کیم جفااوقینی قورمیش سین
	«خبردار اول ایزینکابار دورور یوزناوك
	دلدوز»
	« اوقنـك کرتیزلیکیدین جوشن
	فولاددین اوتسه • اوتارکوه فلك دین
	آه اوقی چون برق عالمسوز »
اوق یبلانی	تیرمار• انکرك•
اوقار ——	کلنـك • طورنه • بو تعباره دخی
	اطلاق اولنور•
اوقرا ——	باده• قدح •برنوع چارپایی علتی•
اوقراماق—	آتلر صو و یایم ایچون کیشنه مك •
	—« مثال »—
	« ییری تیترا تور ایردی کشنه ماغی »
	« فلك دین هم کیچردی اوقراماغی»
اوقلاماق—	اوق یاغدرمق•چوق آتمق•برطرفه
	فرلامق•
اوقـلاو—	اوقلاغو• مهلاج•
اوقوماق —	قرأت • تلاوت ایتمك • مطالعه
	وتحصیل ایتمك•
اوقینق —	نفس اورمق• چیغرلمق• قیغرلمق •
	توسیع اولمق•
اوقونتورماق	اوقوتدرمق• چیغرتدرمق »

اوکسو٦ك	
اوك——	انسانك بدننده کی قیللر•تکیه•پیش•نزد
اوکات——	هموار رفتار• یواش کیدش•
	—« مثال »—
	« نه بولغای بوجسارت بیرلا عاشق
	لارنی اولتورماق • که بو تورلو
	فدای لارغه اوکاتینك ایرورجلاد»
اوکارتماك—	اوکرتمك•تعلیم•افهام•تدریس ایتمك•
اوکالکا——	پیشکش• هدیه • ارمغان •
اوکای——	اوکی•
اوکای اتا —	راب• اوکی بابا •
اوکتا ——	زور• قاتل• قوتلو•بهادر•پهلوان•
اوکتالیك—	بیهوده لك•لزومسزلق•قوت•اقتدار
	—« نوائی »—
	«یوق ایرساسنکااوکته سوزیوق ایدی»
	«نی بولسه بیزینك ساریدین اوق ایدی»
اوکتای —	جنکیز خانك اوغلیدر •
اوکتاك —	طارغین• غضبناك• عنیف•معاند•
	بدخشم•
	—« مثال »—
	«ایستایورمین لعل خنداندین علاج
	هجرنی • قورقامین اوکتاکدورور
	اول کوزلاری جلاددین »
اوکتم——	نامدار••شهور•معروف•بهادر•قوتلو
اوکچه——	مستحکم•صاغلم•کم جرأت•قورقاق•
	خائف•طوبوق•عقب•پاشنه•
اوکچه لاماك	تپه لمك•
اوکچه لاتماك	تپه لتمك•
اوکرا آشی	رشته آشی• وشعریه•
اوکسـاك—	مرتفع• یوکسك• بلند•
اوکسوماك	ازالمق• تدنی ایتمك

اوکوز

اوكسولماك — ايضاً
—« نوايى »—
«بيريوزين يامغورسوبى بيرلايودى»
«كيبروچركى اول يوماغ دين اوكسودى»

اوكماك — طوپلامق • جمع ايتمك • ييغمق •
—« نوايى »—
«غنيمت كوردى هريان حددين افزون»
«اوكولكان هرطرف يوز كنج قارون»

اوكلان — طوائف اتراكدن برقبيله اسميدر •

اوكولماك — مجتمع اولمق • ييغلق •

اوكمش — طوپلانمش • جمع اولنمش • ييغلمش •

اوكو — يوهو • جغد • كيجه كلاهى • صو آلمق ايچون صوبى دلدكلرى ير •

اوكوت — نصيحت • پند •

اوكوتلاماق — وعظ ونصيحت ويرمك •

اوكور — درت ياشلو قصراق • الشيق حيوان •

اوكورفه — بل كميكى • فقرات پشت •

اوكورماق — دوندرمك • ايكارمك • چويرمك قايتارمق •
—« امير »—
لب اوكورتكلم غدزلفينكى پريشان قيل
قندقيمتين سيند ورنرخ عنبرارزان قيل

اوكورماك — اوفكوردەمك • جكردن آغلامق • نوحه كر •
—« نوائى »—
«ايشيم تاغ اوزراهريان اشك سيلابينى
سورماك دور • فراق آشوبيدين
هردم بولوت ينكليغ اوكورماك دور»

اوكوز — كاو • ثور • پند • نصيحت • سال تركانك ايكنجيسى يعنى اودى ايلى •

آول

اوكوزكوزى — ارنيقه دينيلان كياه اسميدر •

اوكوزماك — نصيحت ويرمك • بيان رأى ايتمك •

اوكوش — كثير • وافر • چوق • زياده • آشورى •
—« نوايى »—
« هربيرى ذاتى يوزغرائب ايلا »
« جلوه قيلغاى اوكوش عجايب ايلا »

اوكوتماق — طحن ايتمك • صلايه ايتمك •

اوكولكان — طوپلانان • خرمن اولان • جمع اولان •
—« نوايى »—
«اولكولكان نافه دين خروارخروار»
« توكولكان مشك خودانيار انبار »

اوكوماق — يومشتمق •

اوكون — غير • يشقه • ديكر •
—« لطفى »—
«وصلينكدين اوكون هيچ نيمه حقدين
تيلاماس مين • يارب كه اجابت اولا
بوبنده دعاسى »
—« ديكر »—
« ديماى كه لطفينى جورينى داغى
مينسدين اوكون • برو خياليغه
اوتكورمه ناكهان يارب •

اوكونج — ندامت • پشيمانلق •

اوكوندوروق — بوق دانه سندن آيرمق ايچون قوللانيلان آلت • هلاجى » چقرق •

اوكوندوره — اوكوزى ضرب ايچون استعمال اولنان ايكنه لودكنك • خله چوب •

اوكونماك — پشيمان • نادم اولمق »

اوكيرتماك — بشيكى صاللامق • تحريك ايتمك •

آول — ايلاتك جمعيتله مسكن ايلدكلرى محل • قريه
« يسساليد ورآولده هرسارى »
« قورولوب داغى اوروده بازارى • »

اول — اسم اشارت بعیده وغائبه اشارتدر• اصـلاق• کول • دریا• تازه وتر امر مردن اول معناسنه •

اولا — تپه • کوچك طاغ• تل•

اولات — خسته لق • وبا• صالغین • حیوان قیرغنی• قولرا •

اولاش واولوش — مفرزه•بولوك•حصه• پای•قسمت•

اولاشماق — وصـول • بالغ اولمق • یتشمك • پیوند ایتمك •

اولاشماك — تقسیم ایتمك• بولشمك•پایلاشمق•

اولاغ واولاق — بارکیر• صو مجراسی• ناوه •

—« مونس »—

«حریم کوینکا ییتسام اکر ییراق ایرماس»

که عجزیم اولدی یولنده قوی اولاغ بنکا

آولاق — شکارکاه • صیدکاه •

اولاقاق — شاشمق• یولدن چیقمق• ضلالت•

—« مثال »—

« اغیار سوزینه باقاس ایردینك »

« افسونی بیله اولاقاس ایردینك»

اولاقلمق — یولی شاشرمق• آداشماق•

—« مؤنس »—

«تامین اولاقیب دشت جنون ساری

چیقوب مین• دل شورشیدین عقل

بناصینی ییقوب مین »

اولالماق واولغایماق — عظیم•بزرك اولمق•پیر و معمر اولمق•

اولاماق — بند عقـد ایتمك• تلصیق توصیل ایتمك • باغلمق•

اولاماك — اوزون اوزون دهشـت انگیز بر طرزده کلابك اورمه سی سینله مسی•

اولاتماق — بولاشمق• درده کرفتار اولمق•

—« حکمت »—

«تاکیشی درد چیکمایین بیلماس دوا نینك

قدرینی • هرکیشی دردغه اولاندی

اوزکه درمان آختارور »

اولتـانك — جزمه یماق• پنجه • سرکی •

—« نوایی »—

« اوتوك اولتانکی تخته نعلین انکا »

« بولوب بیر قدم اورنی کونین انکا »

اولت — قرمزی• سرخ• دوزکون لعل•

اولتـاش — قومشو• همسایه• جیران•

اولتورغوزماق — اوتورتمق•اجلاس اقعاد اسکان ایتمك•

—« نوایی »—

«تمامیغه شایسته ییرکور کوزوب»

ینجوککیم ایرور لایق اولتورغوزوب

اولتورماق — بر یرده ساکن• مقیم اولمق•

اولتورماك — اولدرمك• اهلاك• افنا ایتمك •

—« خجلت »—

«قیرکون خالینك مودوریوز اوزره یا

شوکت بیلا • اولتوروبدور هند

شاهی تخت سیمین اوستنه »

اولتوروشلق — اوتوروشلی•یرلشمش•اوتران•ثابت اسکان ایدلمکه صالح موقع •

اولته — قلاب • شصت • قارماق غولطه• وقنجه• قلماق •

اولجا — اولقدر امر چکمك ومیزان ایتمك• چوق• بسیار• اسرا•

—« نوائی »—

«اموریدا اولجه• غرائب دوردر »

« که اول ایشته کوپراك عجائب دوردر»

والغويماق

اولجار — خبر• حادثه• عسكر ييغمق•

—« نوايى »—

« چيريك كا ايلابان ميعادو يولجار»
«تواجى هر طرف ييتكوردى اولجار»

اولجاش — مغوللرده جارى براصول تعظيمدر• برديزينى يره وضع ايله برالنى دخى باشنه قويه رق حرمت ايده جكى آدمك ديزينى بوس ايتمكدن عبارتدر•

اولچاك — وزن•كيل•مساحه•مساوى•مطابق•

—« نوائى »—

«چيدارمين هرنيجه زخم اورسا اول
قاتل ولى بولماس • چيداماق كربيرين
اوزعضوى داقيلسا كيشى اولچاك»

اولجاماق — يغما ايتمك• غنيمت آلمق• تاراج ايتمك•

اولجاماك — اولجاش اصولنى اجرا ايتمك• بر بيوكه هديه و پيشكش تقديم ايتمك•

اولجاشماك — ايضاً•

اولچاماك — اولچمك • مساحه اندازه ايتمك • طناب و دونمى و اراضى حدود اربعه سنى بيلديرمك•

اولجاى — ميمنت• سعادت• اقبال•

اولجايتو — صاحب ميمنت• ارغون بن اباقاى بن هلاكو خانك اوغلى نك اسميدر•

اولجابش — اولجاش اصولنى اجرا ايتمكلك• هديه وارمغان تقديم ائلكلك•

اولجه لاماك — تاراج وغارت ايتمك•نهب ويغما ائلك

اولجوم — اورتى• لحاف• پوشش•

اولغاماق واولغويماق — بزرك و پير و معمر اولمق• بيومك وچوق يشامق•

اولوتماك

—« نوايى »—

«اوتوب عشق ايچرا عمروم زاهدا
قوى زهدا رشادين • كيشى موندا ق
اولوق صنعتنى اولغالغاندا اوكراتماس»

اولغاتماق — پيرلشمك• ياشلنمق• اختيارلنمك•

اولغايتماق — بيوتمك• كالله ايرشدرمك •

اولكه — مملكت• ديار• ير• خطه •

—« نوايى »—

«يوزكيشى رشك ايتكو جاجر كام قانى»
«مينك يكيت انلانغوجه اولكام قانى»

اولكان — بيوك• عظيم• جسيم• اولوق• كالله ايرمش• بالغ • رشيد •

—« مخدوم قلى »—

« اول ندركيم اولكان دريا باشلدى»
يوزاون درت يردن انكا كوپرى تاشلدى

اولكان — اولو• واولمش•ميت•مرده• بيجان•

اولكو — ميزان• ترازو• وزن• واولچمك •

اولكوچيان — برج ميزان•

اولكور — اولكر يلديزلرى • ثريا • پروين يلديزلرى•

اولكوش — پژمرده•افسرده•صولمش•زايل اولمش

اوللوك — اصلاق• مرطوب• نملى •

اولماك — اولمك• ترك حيات ايتمك•اولتورمك• اهلاك افنا ايتمك •

اولنك — چاير• چمن• برنوع شرق•

—« نوايى »—

«كوك اولنك اطرافيدا هر كونه ورد»
« انجم ايله دائره لاجورد »

اولوتماك — ترطيب ياش ايتمك• اصلاتمق•

اولوس — عشيرتك بيوكى • جماعه • قبيله • طائفه • هر اولوس • نيچه ايله وهر ايل نيچه اويماغه و هر اويماق نيچه بويه وتيره واوروغه منقسمدر •

—« بايقرا »—

حدّدين اوتكارماحسينيغه جفاورحم قيل كيم اولوس شاهى تو ورلكن ايرور چاكرسنكا

—« لطفى »—

« اى اجل آسوده قيل هجران بلا سيدين مينى • بر يولى قوتقار اولوس نينك ماجراسيدين مينى »

اولوستوك بسمل • نيم كش • نيم جان •

اولوش — حصه • پرچه • دنك • پاى • بولوك • اداق •

—« مثال »—

كتورساقى چيكيب ييغلارا اوچون اون مينكاتوى دين اولوش برجام كولكون

اولوشماك — كلبلرك يكديكرينه اورمه سى •

اولوغ — بيوك • كبير • جليل • اعظم • اجل •

—« صوفى »—

«يو ليدا بول آ نينك يولى بيلا بول»
«مبارك قوتلويولدوربو اولوغ يول»

اولوغ بك — اسياى وسطى حكمدارلرندن و تيمورك احفادندن اولوب سمرقندده زيج ورصد بنيادىله كسب شهرت ايتمشدر

اولوغلوق بيوكلك • عظمت •

اولوغلانماق تكبر • تعظم • احتشام ايتمك •

اولوك — اولو • ميت • جنازه • كيوشك • بيمدار •

—« نوايى »—

اولوكنى كيشى دفن ايتا بيلماس ولى هر كون يوز تيغ قيلور دفن كوزونك بولغالى جلاد

اولوم — موت • اجل • دوه سوتيتك كوپوكى •

اولوملوك اولوملى • واجب القتل • اولوملوك دنيا دارفنا •

اولوماك — اولالمق بيومك • اورومك •

—« نوايى »—

«اى نوايى اولماكيم انكلاب اول آى نينك كوييدا • ايت لارى هردم اولوب بيرنوحه توزدى بوكيجه»

اولوتك — اوقلك چوبى ودسته سى •

اوليليق — هيئت • موجوديت • وارلق • وتوانكرلق •

اوغان — تنكرى • بيروبار • عزى • پروردكار • كردكار •

—« مؤنس »—

«يلغوزنه بو كيم خصلت پاكى جهتيدين»
«خورسند خلايق دورو خوشنود اوغان دور»

—« لطفى »—

اول آدمغه وديعت قيلادى نوريني اوغان اوشبو سوزنى بيلكانلار بولدى مردودو لعين »

اوما و اوماجه اوما كيكى • استخوان • مفصل ران • مدور شيلره دينور •

اوماج — اوغماج • ترخانه يه مشابه بر نوع آشدر •

—« مؤنس »—

«فقرا ايجرادو رسلاطين قندين طعاميدن خوب • اهل همم كاتوزسيز اوماج ايله آماله »

اوماغ — نسل • شعبه • آل • اوروق • اصلى كميك معناسنه در •

—« نوايى »—

«جفانى جان غه تالاى آلدينكيز آلاى موبولور • سيزينك اوماق دا ايكاج رسمينكيز بولاى مو بولور »

اوماق — اترا کدن برقبیله اسمیدر• اویماق دخی دیرلر•

اوماقلانماق جسارتلنمك• جرأت پیدا ایتمك• تهورلنمك•

اومالماق — معلق آشمق•معلق طورمق•چراغ پایه

اومانج — طمع• امید• انتظار• توقع•

اومجه — ادون پارچه سی•کوتوك•کنده وریشه

اومماق — طمع ایتمك• بکلەمك• اومق• مترصد اولمق•

اومکو — حلقوم• بوغاز• کلو•

اوماق — امید ایتمك• ارتجا ایتمك• بکلەمك•

—« مثال »—

« بونه فکرو بونه کینکاش بونه حال»
« اوماق اولمز بوایشه امر محال »

اومودوق هنگام شکار و سفرده و جریده وکوکواریده کیلان شلوار•

اون — دقیق• آرد• ده•عشره•ناله•فریاد• فغان•آه•انین•

—« نوائی »—

« اون تولون آی نینك قیراغیدین
چو آلدینك اون هلال•کیردی تو فراقکا
هلال آیچی تولون آیکا جال »

اوناماق — برایشه راضی اولمق•بکنمك•ترجیح ایتمك

—« نوایی »—

«میسر اولمادی جان بیرماك ولبین اوپماك»
« نیدین که قالمدی جانیم آنی اوناتقونجه »

اونامان — راضی اولدم• قبول ایدەم •

—« مثال »—

« تاموغ اوتیغه اوتاب هجرینك
اوتیغه اونامان • باشیم بارورغه
چید ازمین فراقینکا چید امان »

اونان — صداقت• صحت• طوغریلق• استقامت• راستلك•

اون طارتمق تأوه تفرد ایتمك• آه چکمك• بغدای طحن ایتمك• ناله

—« نوایی »—

« نوایی اولدی کرپروانه کویدی بلبل
اون چیکدی • اولار کر بخشی
دورلار عشق ارامین هم یمان ایرماس»

اونتوج — اودنج• ویرمسی• قرض• بورج•

اونتوجماق اودنج پاره آلمق•استدانه استقراض ایتمك

اونجو — اینجو• در• مروارید• لؤلؤ•

اونجود — طلب• اودنج• برج• قرض•

اونچی — جراح• طبیب• حکیم•نوحه جی•

اونداق — اومنوال• اویله• او رتبه•

—« نقشی »—

« اونداق مونداق کیشی کاسو نماکینك
بوی نیکی•بوتماس بوچك ینکاقدین
تولد ورماسون قوی نیکی »

اونداماق — صداچیقرمق• دعوت ایتمك• ندا ایله چاغیرمق•

—« نوایی »—

« جهان کشته مسافرلارنی اوندار»
«سورار بوتوشونك احوالین سراسر»

اوندوچی منادی• جارجی• دلال• پادشاهك جلوسنی خلقه ندای بلند ایله اعلان ایدیجی•

اوندور — یوکسك• بلند• رفیع• چرکین• عیبناك• بی قدر• بی رتبه• امر ازرو یانیدن•

—« نوایی »—

« ایلا ماك پست جرم غبرانی »
« اوندور ایتماك سپهر خضرانی »

اوندورماق — دیندرماك• تسكين ايتمك• تخفيف ايتمك•

اونزل — يلان• كذب• دروغ•

اونغاتى — اهون• ارزان• اوجوز• رخيص•

اونقان — آت واشك ياوريسى وطانه‌سى•

اونك — اوك• صاغ طرف• يمين• پيش• طوغرى• مستقيم•

—« نوايى »—

« راستلار مأمنى دوردير توزوور اول سرى كام• كيم كه اول ايكرى قدم اوردى ايشى كتادى اونك »

اونكامت — طوائف اتراكدن برقبيله اسميدر•

اونكارماق — ايشى طوغرى يه چويرمك• ايويه دوندرمك• تنظيم وتحويل ايتمك•

اونكالماق — صحت بولمق• فتح وظفر بولمق• افاقت ايتمك• طوغريلنمق•

اونكاى — قولاى• سهيل• آسان• وزن• كيل• رطل• مشترى• برجيس•

—« لطفى »—

« اونكاى بارى روضه ايچرا نركس »

« چون لطفى ايرور كوزونك قيتلى »

اونكسول — چپ راست• يمين يسار• صاغ صول•

—« مثال »—

و•نيدتاى جان وكونكل بولدى اسير وبنده بيرى، اوك كاكليغه بيريسى سول كاكليغه

اونكقول — صاغ ال• دست راست• يدالیمنى•

اونكماك — ثابت اولمق• بيومك• نشوونما بولمق• موفق، دسترس اولمق•

اونكو — معند• مصر• غدار• محيل• شلقين•

اونكولوك — عناد• اصرار• ستم• حيله• ستيزه•

اونكوت — طوائف، اتراكدن برقبيله اسميدر•

اونكورتماك — ييقمق• كورشده ييقوب باصمق•

اونكور — دامن• كريبان• يقه• اتك•

اونكولماك — ايويه چويرمك• خوبلغه تحويل ايتمك•

اونلاماق — عشره عدديني اكمال ايتمك• اوناون اولمق• فرياد وفغان ايتمك•

اونماك — تضعيف ايتمك• ازدياد ايتمك• ترقى ايتمك• اونكمك•

اووا وهوا — آرى• بلى• اوت• نعم• كبى لفظ تحسين وتقديردر•

اوواد — ارقه‌سنى چويران حيوان•

اووادبو — حيوانك يا كطرفنه دوشمسى بى مجال قالمسى•

اووانماق — بى حس وحركت اولمق• ناتوان•

اووج — كف• يد• مشت• آوج•

اووج اويونى — تكمى چفت اويونى• وبچه اويونى دخى ديرلر•

—« مثال »—

بچه ايلكده مينيك قيسى ايلكمده مينينك

اووق — خيمه‌نك كيريش اغاجلرى•

اوول — آول•

اوونماق — متسلى اولمق• كوكل الداتمق•

—« مثال »—

بو فرماندين سينوق كونكلوم سيويندى

بو معنى ليق اوونجاقدين اووندى

اووتماق — كوكلى متسلى ايتمك• الداتمق• اميد ايله وقت بكچورمك•

اوى واويى — خانه• او• بيت• خيمه• مانده• انديشه• فكر• خيال• قوناغى•

—« نوايى »—

« چرخ بير اويدور ايشى بولماق انينك هر دم نكون• دوشمكان يخشى اقامت مونداغ اويده اتفاق »

اویا — کچوك همشیره. قزقرداش. اخت. سینکلی.

اویات — حیا. حجاب. شرم. عیب. قباحت.

—« مؤنس »—

یوسف اکرچه حسن ازلدین یکانه دور
لکن جمالینك آیی قاشیدا تاپار اویات

اویاتلیغ — اوتانشلی. شرمکین. عیلو.

—« مثال »—

« مین که بذل وسخاده آتلیغ مین »
« بولسا یوزمونجه هم اویاتلیغ مین »

اویاتماق واویالماق — اوتانمق. محجوب اولمق. خجالت چکمك. حجاب ایتمك.

اویاز — سیوری سینك. خرمکس. ذباب. پشه.

اویاغ — اویانش. بیدار. مستیقظ. اوطرف.

اویاقاق — شمس. نجوم غروب ایتمك. باتمق.

— مثال —

«ای مدام آی وکونیله بله طوغان اویاغن»
«اولمدك قطبله ثابت سن وسیاره کونکل»

اویاك — سنجاب قارننك وبوغازنك التنده کی دری. التی آیی.

اویاکو — پهلوکیکلری. قابورغه. بقین.

اویالماق — اویاتماق. حیا ایتمك. حجاب ایتمك.

—«مشرب»—

« فش ودستار ومسواکینکغه کوپ غره هواقیلمه . عبادت قیل اویال خلاقدین هر کیز ریا قیلمه »

اویان — انك جلاوی. دوه نك برنوعی. طرف. جهت. اویان بویان. اوطرف بو طرف. اوجانب بوجانب. اوراده بوراده.

—« حکمت »—

« اویان بویان بوکوردی اول یکیت نی سوراردی . هیچ نشانه تاپمدی حیران بولوب قالدیا »

اوبداچی — ادب صوم وصلواتی تعلیم ایچون قریه لرده کزن طلبهٔ علوم. جر.

اوبداق — نمناك. بتاقلی. اطرافی چالیلی چمن و چایرلی یره دینور. زه کش.

اوبرات — طوائف اتراکدن برقبیله اسمیدر.

اوبروق موبروق — متعاقباً یکدیکرینك ایزینجه. متوالیاً. پی درپی.

اوبساك — برشیك کنده و ماهیتنی اکلامقسزین بلاتصور انی تصدیق ایدن ادم.

اویشون — طوائف اتراکدن برقبیله وبرکیاه. برکیاه اسمیدر. یاوشان.

اویغاتماق — اویاتمق. ایقاظ ایتمك. بیدار ایتمك.

اویغانماق — اویانمق. تیقظ ایتمك.

اویغاغ — بیدار. متیقظ. خبردار. آگاه.

—« نوایی »—

« جلوه قیلدی نظر فضاسیغه »
« نوم و اویغاغلیغ اراسیغه »

اویغانماغور — اویانمامش. بی خبر. غافل.

اویغور — طوائف اتراکدن برقبیله اسمیدر. اوبر واویغون شی.

اویقوواویخو — اویقو. نوم. خواب. غفلت.

—« مؤنس »—

« مصفا عارضینك مهری بیله زلفینك هواسیدین . منکا ممکن ایماس کوندوز قرار وکیجه لار اویقو »

اویکا — اوککه. اوفکه. شش. ریه.

اویکالاماك — طاریلق. اوککه لنمك. اویکه لانماق. خشمکین اولمق.

اویكن — ریه • شش • اوپكه •
اویكو — غفلت • تنبللك • كاهللق • بی‌پروالق •
اویكونماك — تقلید ایتمك • اطوارینی دكشمك • بشقه قیافته كیرمك •
اویل — خطه • مملكت • اولكه • ولایت • سنجاق
اویلاج — طوایف اتراكدن برقبیله اسمیدر •
اویلامه — مشورت • شورای مجلس • كینكاش استشاره •
اویلاشماك — دوشنشوب طاشنشمق •
اویلانماق — تفكر • تأمل • ملاحظه ایتمك • دوشنمك • طاشنمق •
اویلانماك — اولنمك • تزوج • تأهل • خانه‌دار اولمق •

—« مخذوم‌قولی »—

« كتخدالق كوزل یولدور »
« قیغی قالدیران اولدور »
« یكیتلك برقیزیل كولدور »
« صولای دیسك اویلانكین »

اویلوشماك — ایوشمق • كاهل اولمق • غفلت ایتمك •
اویلوق — ران • فخذ • سان • بت •
اویلوك — صاحب‌خانه • اولی • اولنمش • متأهل كدخدا •
اویله — اوكله • نصف‌روز • وقت ظهر • نماز پیشین • مغوبجه شغل وكار دیمك‌در • فكر واندیشه •
اویماق — یوكسوك • انكشتپانه • شیمه فصله • قازمق • دلمك •
اویماق — افغانستان طرفلرنده برقبیله اسمیدر •
اویماق — تبعیت • اطاعت ایتمك • بیرولك ایتمك • نائم غافل بیهوش اولمق •
اویمه — خیك • مشك • اویولمش شی • قربه •
اوپناش — عاشق • دلداده • شوهرندن غیری •

—« مثال »—

« اوپناشی برلاقیلور هردم صفا »
« خاتون اما بیـو فادور بیوفا »

اوپناشماق — دوستلق ایتمك • ملاعبه وتعشق ایلك •
اوپناق — اوپنارشی • مفصل • بوغوم • كیكك اشدیكی‌یر • جلف آت • خدعه •
اوپناماق — حركت • رقص • یورك ایتمك • خلجان • غلیان ایتمك • ملعبه •

—« نوایی »—

« شوخ ایكی غزالیكنی ناز اویقوسیدین
اویغات • تا اویخولری قاچسـون
كلزار ایچیده اوپنات »

اورتلاماك — انتخاب • كزیده • نصب ایتمك • سچمك •
اویوز — جرب • خارش • قوتور • كچمه • كرعلتی •
اویوش — غوغاجی • نزاعجی • جنكره • جنجال •
اویوق — اویولمش محل • كاولنمش • مغاك • شكاف •
اویوغماق — سوتی اویوتوب یوغورت یاپمق • قتیق • ماس • جغرات •

—« مثال »—

« نیقیان پخته قیلدی محكم آنی »
« اویوق نینـك اغزلارینی یعنی »

اویغوشماق — كاهل اولمق • ایوشمق •
اویون — حركت • رقص • لهو • لعب • قسمت • حصه • شكار • بازی •

—« كامل »—

« كاه اوپناب كه كولوب جانم آلوردا
استارام • تانككیچه برلحظه تیغای
نیچه میدان اوپناسا »

اویوندی — دعوت اولنمیـه‌رق ضیافته كیدن سومسوك • شلقین • عارسز •
اویوك — دلیك • مغاره •

آی — شهر • ماه • قمر • ارغون خان بن قراخانك اوغلی اسمیدر •

ایا — ال ایچی • وایاق طبانی • اورته سنده کی دوزلك • عوجه • مسطح شیلره اطلاق اولنور •

ایاوایکا — اصل • ایکا • مالك • ایکام • مولی صاحب • رب • تنکری •

—« صوفی »—

« قیلور اکاه قیلان قطشلاریغه »
« یتوشماس عقل ایکام نینك ایشلاریغه »

ایازوایاس — صاف • شفاف • آیلو کیجه نیك صغوغی • سلطان محمود سبکتکینك محبوبی و وزیری اسمیدر •

ایاغ — قدم • کام • پا • قدح • پیاله • کاسه • نهایت • پایه •

—« نوایی »—

« مینی دین اهل یانکلیغ می پرمست ایت »
« تولاچینی ایاغ لاربرلا مست ایت »

ایاغچی — ساقی •

—« مثال »—

« ایاغچی کرم قیل شراب نجات »
« که قیلماش مکدر مینی حادثات »

ایاغلیغ — ایاقلق چوبباز جانباز نعلینی •

ایاقاق — افتاب • ماه • نجوم غروب ایتمك • باتمق •

—« نوایی »—

« آی ایاقغاچ یانا کونکلومنی بوزوب یالغوزلوغوم • تیره شامیم اندوهی دین یغلارم کوب درد ایله »

ایاکا — رضاعی انا • سوت انا • اناکه •

ایاکو — پهلوکیکلری • قبورغه •

ایالاماك — تصاحب ایتمك • تملك ایتمك • صاحب ومالك اولمق •

وایکالاماك —

ایکالانماك — صاحبلنمك • مربی لنمك •

ایالغو — نغمات تحریرنده قوللاندقلری مد • نوطه • لحن • آهنك • نغمه • سرود • اولنك •

—« مثال »—

« ایالغو بارجه‌غه فرهاد حالی »
« سرود اول خستهٔ ناشاد حالی »

ایاماق — دریغ ایتمك • اسیر کدمك • محافظه ایتمك • قیمامق •

—« نوایی »—

« برنظر کوردوم قول اولدوم آیه مین »
« اول سبب دین جان ودلدین آیه مین »

ایپ — نخ • صاب • مهارت • بر ایشی بولنه قومق • کسره نك اشباعیله لایق • سزاوار • مناسب • زیبنده • شایسته •

—« الله یار »—

« دیدی ثوبان طمع دین بولمغای دیب »
« الیب برکیل دیمکنی کورمدیم ایب »

ایپار قورو غی — سمرقند طرفنده برقریه اسمیدر •

ایپار — مشك • عود • عنبر • خوشبوی • معطر اولان شیلر •

آی بالتو وآی بالته — تبرزین • تبر • حکمدارلرك معیتنده بولنان صاحب رتبه مأمورلرك الده طوتدقلری برنوع بالطه در •

ایپك وایفاك — ابریشم • حریر •

ایپکین — برنوع سیاه قماش • وسیاه ایپلیك •

ایپلاماك — انشا • احداث ایتمك ومناسب ایش کورمك •

ایپلیجك — عرق معدنی • رشته علق •

ایتاك

ایپتماك	صوطوقندرمق•ترطیب تبلیل ایتمك اصلاتمق•
ایپیك	طاق• تپه• تپه‌لك تاج خروس•
ایپیتلمك	اصلانمق ومرطوب اولمق•
ایبـین	پارلاق • لامع • درخشان•
ایپیاك	حركت وجنبش ایتمك •
ایت	كوبك•كلب• سك•سال تركان دائر سنك اون برنجی ییلیدر•ایت•لحم•ات —« مثال »— «ای رقیب اوزنی انكاتوتسانك هم ایت» «بیزكارحم ایلاب انینك كوییدین ایت» «كرچه باردوزخ جه عشقینك شعله سی» «بیزنی اوزایلینك بیله اول ساری ایت»
ایت اوزومی	عنب الزئب• ربرق • —« نوایی »— «قابلغه تربیت تورور اولنوعكیم كهر» تو شسانجاست ایجره یوغای كیمسه آنی پاك «كرایت اوزومی غه كیشی می بیرلا بیرسه سو• بوتربیت بیلا قیلاآلغای موانی تاك»
ایت براق	اوغوز خانه تغلب ایدن حكمدارك اسمیدر•
ایت بالیغی	طلح• كفلچیر بالغی•
ایت خیاری	قثاةالحیار•ابوجهل قارپوزی•حنظل•
ایت دبرسكی	اریه جق كبی برجبان •
ایت بورنی	نسرین تخمی •
ایتاسالماق	دورتمك•رد•نهر•دفع ایتمك•كیروقاقق•
ایتـاك	ذیل•دامن•ایتك•آغزكنار•لب• —« نوایی »— « جهان شغلی كردیكاشیلكیب ایتاك » «توتوب ایكی ایلكیكا ایكی سونكاك»

ایتماك

ایتا كلاماك	ایتكه برشییی طولدرمق•اتك صللایوب یلله‌مك• اتكلمك •
ایتـالكو	چرخ• برنوع شكارقوشیدر• —« مثال »— « ایماس مژكان وقاشی كوز اوزه ایلاب هوای صید • همول آهواوزه پرواز كوركوزكان ایتالكـودر »
ایتـالیك	دامنك حاشیه سی•دامن•اتك•زیل• زه‌جامه• ایده‌لم معناسنه • —« مثال »— « كیلیب كلاریوزكیشی مونی ایتالیك » اوروب چاپیب اوتوب اوزدین كیتالیك
ایترتمـاك	شق فك ایتمك • پارچه پارچه پاره پاره بولك بولك ایتمك •
ایتقـا	پازار قوریلان محل • پنایر یری • بازار جایی•
ایتقوجی	مخبر•مداح•چوق سویلرآدم•سازنده وافسانه كوبخشی وعاشق•
ایتكو	غایب ضایع اولان شی • چالنمش اسباب واموال•
آیتماق	سویلك• دیمك• انشاد ایتمك• نطق• ایراد ایتمك • —« مثال »— « دمی یوق یاوه ایتوردین قرارینك » «جنون ایلكینكدین آلمش اختیارینك»
ایتمـاك	غائب•ضایع• نایدیداولمق• درتمق• مفقود ایتمك•
ایتمـاك	ایتمك•قیلق•یاپمق•كردن•
ایتمـاك	ایلروسودمك• یوروتمك• ایته‌لمك•

ایچان

ایتورماك — ایتکورماك٭ مفقود اولمق٭ غایب و ضایع ایتمك٭ دفع رفع ایتمك٭ کسکین ایتمك٭ بیلانمك٭

—« مثال »—

« ایتوردوم آهایله اغیارنی اول یوز هواسیدین ٭ اینك دیك کیم کیشی سودین کینارکای خس نی دم بیرلا »

ایتوك — ادیك٭ چزمه٭ موزه٭

ایتوکجی — ادیکجی٭ قوندره‌جی٭

ایتی بولك — ابو جهل قاونی٭ هر کوکنده قرق اللی دانه پیدا اولوب جویزدن زیاده بیومز٭ حنظل٭ هندوانه٭

ایتیك — اوتکین٭ کسکین٭ بران٭ سرت٭ تیز٭ غایب٭ ضایع٭

—« نوایی »—

« کونکلو ماسانچارغه‌ای کل قیلامز کانیکنی تیز ٭ کیم یتسکان نینك ایکنه‌سین حاجت ایماس قیلماق ایتیك »

ایتیکلاماك — دورتمك٭ قاقق٭ تسریع تعجیل ایتمك٭

—« نوایی »—

ایتیکلاب ایردی نوروز اوزیوروشین
« ایشیقی ناکهان آت لار تاووشین »

آیتیم — سرود٭ ترکی٭ شرقی٭ اولانك٭ عاشق٭ بخشی٭ ورساقی٭

ایچ — درون٭ قلب٭ دل٭ امر نوشیدن٭

—« نوایی »—

« فراق نیشلاری‌وه که‌یانار حم ایتمای» نفس نفس نیکا مجروح ایچیم کاسانچیلاسز

ایچان — بغدایی بریان ایدرك دوکوب طاتلو ایله قاریشدیره‌رق یدکلری برنوع طعام٭ لحم٭ کوفته٭ معجون٭

ایچین

ایجا — والده٭ مادر٭ آنا٭ ننه٭ بیوك همشیره٭ ابلا

ایجاك — امعا٭ باغرساق٭ روده٭ احشا٭

ایجرکو — غشا٭ تکلتو٭ اکر اسبابی٭

ایجغیرماق — ککیرمق ٭ هقك٭

ایچقینماق — متعجب٭ متحیر اولمق٭

—« نوائی »—

« ایلیکدین ایچقینیب بالغنی سالدی »
«تانکیر غاب پرماغین تیشلادی قالدی»

ایچکا اصلی اینچکا — نازك٭ اینجه٭ باریك٭ خیال٭ نال٭

ایچکاراکی — ایچرووده‌کی٭ درونده‌کی٭ وسطنده‌کی

ایچکو — مشروبات٭ مسکرات٭

—« مثال »—

بولوب هوش انکاز ایل ایچکولوك دیك
یاتیب برتخته اوستی دا اولوك دیك

ایچکولوك — مشروب ایچیلمکه صالح٭ سرخوش٭ ایچکی‌جی٭

ایچکویلك — مصاحب٭ محرم٭ سردان٭ خادم اغاسی

ایچکه — پدر٭ آتا٭ والده٭

ایچکی — کچی٭ بز٭ سرکه٭ اوغلاق٭ درونی٭

—« مثال »—

« کلیازی چول یرده‌یتیب یورور »
«ایچکی مینیب تیوه سینی یتیب یورور»
«بیتماسالك شور تاقلاردین اوق یای ایتیب»
« توغماسك کیکلره آتیب یورور »

ایچمك — پوستین٭ کورك٭

ایچین — ایچلو٭ ایچکین٭

—« نوایی »—

«چان وکونکول نیچه دیدی اسرایی اوزنی کیلکاج اوق٭ وپاتاقوزغالاشتی لار کورکاج آنی ایچین ارا »

ايروآير

ايد —— قوقو• رايحه• عطر• بوى• اصى• كبى صاحب• مالك•

ايداجى —— اردووكيل خرجى• خركلدمأمورى• باشى بوش حيواناتك محافظه مأمورى• بادهچى• صرتماج•

ايداغاجى —— بخور ايچون ياقدقلرى قوقولو اغاج• سنبل• ارچه•

ايدكو —— فراستلو• فهملو• ذكاوتلو•

ايدلامك —— قوقومق• استشمام ايتمك• بوكردن•

ايدموك —— خال• بن• مين•

ايدى قوت —— صاحب سعادت• دولتلو•

ايدن —— خيمه نك طرف تحتانيسى • چادرك اشاغى قنادى•

ايدى —— صاحب• مالك• ايكا•

ايديش —— اوانى• ظرف• قاب•

—« نوايى »—

« ساقيا جينى ايديش بيرلا تكلف قيلا كيم »
« بى تكلف لارغه خوشراق دور صراحى دين سبو »

آيدين —— نور• ضوء• اصلى آى وتون يعنى آيلو كيجه در• مهتاب• روشن• مبارك• باهر• ضيادار•

—« صوفى »—

« كوزونك كيم تابشى خورشيدقايدين »
« كيجه لار آلدى قايدين آى آيدين »

آيدينلق —— طام بجه سى• پنجره• توملوك• روزن•

ايروآير —— اركك• مرد• اير كيشى• رجل• ايشقه• ذكر• آلت• رجوليت•

—« صوفى »—

آتانك ايردورسين هم ايرديك قيليق قيل
يمانليق ايلا كان كايخشيليق قيل

ايرجايتماق

ايرليك —— مردليك• جوهرمردلك• حميت• شجاعت• سن بلوغ • رجوليت •

—« مثال »—

« كيمكه زوروپردل اولسه بيله اير »
« خشم نى كيم يوتسه خلق اير آنى دير »

ايراغ —— اوزاق• بعيد• دور• طاغ چكيسى• ايچكد

آيران —— چالاب• دوغ• مذيق•

ايران —— حرآدم• ايرانليك• رجوليت• آزادلق عجم ممالكى•

—« نوائى »—

« بيل كيل اياكاسب صاحب عيال »
« كيم سنكا ايرليك وايرانلبق حلال »

اير اول —— طليعه• مقدمة الجيش• پيش جنك•

اير ابش —— اشاغى محل• پستانى• الچق موقع•

ايرتا —— اوبجه • مقدم • ايركن • صباح• يارين• فردا•

—« نوايى »—

« بارينك كونكول بيلا جان كيم وداعيتكز قيلديم• فراق كربوتوروز ايرتا كون نى كيچ قيلاسز »

ايرتاكى —— قديمى سوز • افسانه • حكايت • قصه• داستان•

ايرتانك —— اول صبح• ايركن• پگاه• اول روز•

—« مثال »—

« ايرتانك بيله كيلكاى سن بيز كا سلام بيركاى سن • تانك وفيتنه توروبان بخشى قيليق قيلغاى سن »

ايرتغو —— تميز• فرق • تفريق• طيب• پاكيزه •

ايرتون —— ايچ دون• ايزار• ايشتان• سروال•

ايرجايتماق —— كولركن ديشلرينى كوسترمك تبسم• خنده •

ایرکاك

ایوزیو — امتناع • موفقیتسزلك • بجرلماق • حقندن کلمامش •

ایرسا — حرف شرط • فرض واحتمالی افاده ایلر فعل ایله حرف ترکیبیدر • ایرماس ایرسانك نفییدر •

—« مؤنس »—

«اکرایر ایرسانك ایمونس طلاق ایتکیل
اوز ینکدن کیم • اوکوش مکاره
بر فن جهان محتالهسین کوردیم »

ایرغاماق — سچرامق • خبر ایتمك • اتلامق •

ایرغاتماق — قلداتمق • تحریك ایتمك • درپتمك •

—« نوایی »—

«بیرکیجه کوندوز اولوکلاردیك یاتیب»
« اول صنم حالیغه باشین ایرغاتیب »

ایرغانماق — قیلدانمق • دیرپنمك • حرکت لنمك •

ایرغاق — قارمق • قلاب • غولطه • شصت •

ایرغی — برنوع سوکوت • چوب بید • تال •

ایرقولاغجی — عود الصلیب کوکی •

ایرك — انتخاب • قدرت • اختیار • قلعهنك اورتهسندهکی یوکسك یر • بالا حصار • حکمدارك سرایی • ارك •

—« نوایی »—

« نیچه افغاندین ایتسا آغزینی بیرك »
« یوق ایردی ناله چیکماکدا انکا ایرك »

ایرکاج — بکچی آیغری • هنوز معناسنه فعللرك اخرینه الحاق اولنور • کیتاس ایرکاج • یعنی هنوز کلمزدن دیمك •

ایرکاشماك — برمحله بریکمك • جمع اولوب طورمق • بیرولك ایتمك • ارقه صره کیتماك •

ایرکاك — ارکك • رجل • مرد • سرود • رتبه • مرتبه • غیرمتاهل آدم • دلاور • شجیع •

ایرماك

ایرکان — ارکشی • مجرد • تجرد • ایمیش • هست اول وقت •

ایرکاك — بیریکمك • ییغیلمق • ادخال اولمق • توپلانمق • مجتمع اولمق •

ایرکلیك — دوستلق • بدخویلق •

ایرکه — غنج • دلال • ناز • استغنا ایله تربیه اولمش • بط • اوردك • مرغابی •

ایرکشینك — تسبیح دانهسی • سنجد و خورما چکردکی کبی بعض شیئلرك دانهسی • چکت • ایکده •

ایرکین — استفهام ایچون فعللرك اخرینه کلور •

—« مثال »—

« کوملا ککا ایرکینور ایل برسوزکه
دیسا مجنون • اول سوزنی جمع
قیلسا کوملا کنی ایلار افزون »

ایرکنجاك — برطرفه آغمق • تمایل ایتمك • ترازو ویوکینك آغر طرفی •

ایرکینه — الاچوقك کبتقه باش طرفنده اولان چوب •

ایرموت — طوائف اتراکدن برقبیله اسمیدر •

آیرلمش — صونزك و یوللرك محل انشعابی •

ایرماجوق — کوچك ایرماق • جوی • چای • یاپ •

ایرماق — ایرمق • نهر • نوخانه • ارنه •

آیرماق — فك • شق • تفریق ایتمك • جدا ایتمك •

آیریشماق — ایریلشمق • بربرندن واز پچمك • بیکانه اولمق •

ایرماك — واصل • نائل اولمق • مظهر اولمق •

—« مثال »—

« ایشمیش ایردی آینك وصفینی هم »
«کزین فرهادغدا ایرکان نی همدم»

ایرن —— آلت طوداق • لب پایان • شفه •

—« نوایی »—

شربت یحیی العظام ایرنی می تابنده دور
قاب قوسین اتحادی قاشی محرابنده دور

—« دیکر »—

« صفحهٔ حسنو نکدا جانبخش ایرنینك
ای سیمین بدن • اوخشاشور کیم
ایلاکای عیسی قویاش ایچره وطن »

ایرناك —— حواله • چیت • محوطه • حلقه • ایرکنك

ایروام و ایروم فن عسکریده مهارت و ملکه • مانور
معلی • قوماندان لشکر •

ایروق —— بیگانه • مفرق • آیرو • جدا • سوا • بشقه •
غیر • حیوانی سمیرتمك ایچون
ویردکلری لاپه وآرداب •

ایروقی — فرد • انفراد • انزوا • وحدت
یکانه • تنها •

ایروم —— کرداب • کولاك • تموج •

ایره‌لیك — قوی • قالین • یوغان • غوص •

ایری وایرچ ایکی اوتکنجلی دوه دوکوهانه •
اصحاب جنحه نك کردانه آصدقلری
کوستك • بشقه • غیر • جدا • چتال •
اغاج • دوشاخه •

—« مثال »—

« قادر مولام یوره کیمه اوت توشدی »
« یوسفیمی مندین جدا ایلاما »
« دنیاده آیری لیق بیریمان ایشدور »
« اوز باشینکا مینی کدا ایلاما »

ایریش —— بزك بویدن بویه کیدن جوزکی
تللری • مشتوت •

ایرشماك —— ارقه دن یتوشمك • وصول بلوغ
اولمق • اطاعت ایتمك • نائل اولمق •
مظهر اولمق •

ایریك —— یوغان • جسیم • بیوك • جحملو •
جثه لو • زور •

—« خجلت »—

طمع دندانینی تیز ایلاماك کا حرص اسبابین
« ایریك سوهان ایدی زاهد آنی مسواکه
دوندوردی »

ایریکماك — قتی • سخت اولمق • پکیمك • ارکن قالقمق
اوصانمق • بیقمق • تنفر • استکراه ایتمك •

—« نوایی »—

« برکون ایریکیب مؤدب »
« توشتی باشی غه هوای مکتب »

ایریم —— بشارت • تفأل • امید • فال خیر •
نیك نیت • اوغور •

ایریماك — اریمك • مایع اولوب اقار اولمق •
انحلال ایتمك • محو •

—« الله‌یار »—

نم چشم ورنك کاهی غم وحسرتیم کواهی
« چیق بیرسه کوکسیم آهی ایریماس
موسنك خاره »

ایرین —— اکرك پکه‌سی • برنوع جزمه •

ایرینجاك —— تنبل • کاهل • متکاسل • لوند •
بی‌پروا • آغر •

ایرینك —— اولغون یاره‌لرك صویی • جراحتدن
چیقان فساد وجیرك •

ایرینکلاماك منفسخ اولمق • ایریك طولوب بریکمك •
چرك وکیر تراکم ایتمك •

ایز —— پی • اثر • نشانه • نقش پا •

—« مثال »—

« قوی کیلادور قوزی بیلان »
« بیر بیرینك ایزی یبلان »
« منیم یاریم اوینار چیقار »
« همسایه نینك قیزی بیلان »

ایزی — الله• خدا• خالق •

—« مثال »—

« اوغان ایزیم جور و جفا سالغای باشقه »
« هر نی کیلسه عاجز بنده کودار ایرمیش »

ایزلاماك — پیه دوشمك• تجسس ایتمك • تکاپو ایتمك• جستجو ایلمك•

—« مشرب »—

« امیدینك اوزمغیل مندین شفیع روز محشرمن • پیمبر ایدیلار روز جزا امت نی ایزلارمن »

ایزنجی — ایز له کیده رك سارق بولیجی• ایزکشاف• ایاق نقشنی طانیجی •

ایزماك — ازمك• یاصلانمق• سحق ایتمك• حل ایتمك• کم کم ایتمك• صلایه ایلمك•

ایزمه — برنوع طعامدر • لاپه کبی سوقان • لافزن• بیهوده کو• شلقین• شلاینك•

ایس — هوش• عقل• قوقو• رایحه• ترنك زنك• بوی •

—« مثال »—

« اورونوب آنچه شور و شعب قیلدی »
« که ضعف ایلاب ایسی ازیب ییقلدی »

ایسالاماك — قولاق ویرمك • استماع ایتمك • اصغا ایلمك •

ایسپیر — باز• برنوع شکار قوشیدر• سایس• جلودار• بیطار•

ایستاماك — استه مك• طلب و آرزو و خواهش و تمنا ایلمك •

— نوایی »—

« بو نوع ایستای دور ایمدی رای عالی »
« که قیلغای فکرینك دیو ان خیالی »

ایستماق — استمه طوتمق• تسخن ایتمك• حما اولمق•

—« مثال »—

« شام هجراندین قوتولغونجه ایسیتیم مهردیك • اشك سیلین آقیزیب تیتراب عذار زرد ایله »

ایسیتمه — ایستمه• حما• ورجه• بیزکلك• کبزك•

ایستی اوت — فلفل• سیاه بیر• مرچ•

ایسرماق — یملك• دیشله مك• اصرمق• گزیدن•

—« مثال »—

« هر که نیتوك ییغدی انینك دیك قویار »
ارتوغ ایسورغان قوسار ایت لار تویار

ایسره — بو طرفده • بویانده • حرکت کسره• زیر• تحت •

ایسری — برنوع وزندر• شرق• ترکی•

ایسز — اویقو• نوم• خواب• رؤیا معنا• توش• حیف• افسوس•

—« حکمت »—

« واحسرتا ایسز عمروم ضایع اوتتی »
« توبه قیلمای اجل کیلیب یقام توتتی »
« کیمکا ایتیب کیمکا بغلای باشیم قاتتی »
« اوتکان عارف ایرانلارنی سورونك دوستلار »

ایسقوجی — جاسوسی• عیاری• خفیه• واقعه نویس

ایسکارماك — خیالنه کتورمك• عقل و هوشنه کتورمك • قبول ایتمك • داخل حساب ایتمك• تخطر•

—« مثال »—

« کیچه کلبم غه کیلسانك مدعی منعینی ایسکارکا• تولون آی سیر ایتار دا ایت هورار اردین قایدا پروایی •

ایسلیك

ایسکی — کهنه، فرسوده، عتیق، سابق، قدیم •

—« نوایی »—

« می‌کیتو رایغ که یوز حیرت ارا
قالمیش مسیح • بو العجب لار کیم
بو ایسکی دیرخفا شیندادور »

ایسکیرماك — کهنه وفرسوده اولمق •

—« نوائی »—

«عشوه‌کرلار داغیدین جان‌پرده‌سین
کورآه‌کیم • بو حریر ایسکیردی ظالم
شاه لار تمغاسیدین »

ایسکیلماك — پجوره اولمق، افسرده اولمق •

ایسلاتماك — اصه‌کتورمك، مرطوب ایتمك، نمناك قیلق، هول‌لتمك، قوقولتمك •

ایسلارماك — تسلیم تودیع تقسیم توزیع ایتمك •

ایسلاماق — قوقولامق، استماع ایتمك، قولاق صالمق •

—« نوائی »—

«تیلارمین ایسلاب ایسلاب غبغبیکنی»
«که اوپسام غارضیکی که لینکنی»

ایسلاتماق — اصلاتمق، اصه‌کتورلمك، نمناك اولمق مرطوب وآبدار اولمق •

ایسلغ — صفیر، قوشلرك الحانی، ایصلیق • بوغ، سورنا، زورنا، اشپولك • کرنا، هشتك •

ایسماك — اسمك، وزان اولمق، هبوب ایتمك •

—« نوایی »—

«خصوصا کیم فنا دشتی‌دین ایسکای»
«اوشول‌تو فراغ اطرافیغه صرصر»

ایسن — صاغ، سالم، صحیح، عافیت، صاغلام •

ایسنلیك — صحت، عافیت، صفوت، سلامت، تندرستلك •

ایش

ایسناماك — تحول تاب ایتمك، اسنه‌مك، خمیازه چکمك، کرشمك •

ایسیرغان اوتی — کزنه دینیلان برنوع نبات اسمیدر •

ایسیرغاتماك — قزارمق، اوتانمق، حرارتلو اولمق، حجاب ایتمك، خجل اولمق •

—« مثال »—

« آلیب کیلدی آنی اوز مسندیغه »
« ایسیرغاندوردی لطف بی حدیغه »

ایسیرغه — کوپه، حلقه، کوشواره •

—« مثال »—

«التون ایسیرغه که قولاغ آغرتیور»
«زرحل اوتولدور که ایاغ اغریتور»

ایسیرکاماك — بر آدمه عاطفت ایتمك • برشیی قورمق، صیانت ایتمك، وقایه ایتمك، برنسنه بریسندن دریغ ایتمك •

ایسیغ کول — ترکستانده دشت قبچاقده واقع بر کول اسمیدر، اطرافنده ایلچه‌لر وحمام قدرت پك چوقدر، سسق کول دخی دیرلر •

ایسیك — خال، تخاله، بن، منك •

ایسیماق — تسخن ایتمك، ایصیجاقلنمق، کرم اولمق

ایش — عمل، شغل، کار، رزم، حرب، صلح، فعل •

—« مونس »—

کوکلوما کویونك ساری بارماقدور ایش
مدعیغه آنی قیتارماقدور ایش

ایش — جوره، جفت، رفیق، مانند، شبیه، معادل، قوشه، دوکانه، وامزاز تابیدن

—« نوایی »—

« بیل‌تاری هجردین جسمیم بولوبتور
تاردیك • ای فلك رحم ایت بو
ایکی رشته‌نی بر برکا ایش »

ایشاك — اشك• حمار• مرکب• خر•

—« نوایی »—

« دنیلارکا بیر اوکه زر فشاندور»

« ایشاك الیغه توکاك زعفراندور»

ایشاماك — کیوشیوب یاتلق• تبول وشاشه ایتمك• سیمك• تیش ایتمك•

ایشانماك — ایناتمق• اعتقاد تصدیق اعتماد ایتمك• یقین وباور ایتلك•

—« حکمت »—

«ای مؤمنلار طاعت قیلیب تا یانمانکلار»

« امانتدور عزیز جانکا ایشانمانکلار »

حرام حریش ییغمیش مالکا قوانمانکلار

«مال لارینکنی قریش آتلیغ یلان قیلور»

ایشانیلیق — معتمد و معتبر توتمق • پسند دلنشین ایتمك •

ایشانمغور — منکر• ایناتمز • معاند• قنغیر•

ایشانمکین — ایناتمکین• قبول وتصدیق ایتمکین • باور ایتلکین•

—« مثال »—

« ایشانمکین دوستونکغا »

« سمان تیقار پوستونکغا »

ایشتان وایشتون — ایجدون• سروال•

—« مثال »—

«کونکلاك وایشتانیغه لایق دکل»

« هر نی بها بیرلا موافق دکل »

ایشترك — طلاطم• موج• طوفان• فورطنه• تاشقین•

ایشقرماق — صفیر اورمق• اصلیق چالمق• هشتك اورمق• بوغ چالمق•

ایشریق — یغمورله روزکار ایله چاقان ییلدیریم• شمشك• برق پارلدیسی• یلدیرم•

ایش قور — محل حرب• میدان رزم• جنك گاه• محاربه یری• میدان ومعرکه جدال• موقع کارزار• جای قتال•

ایشقیرینك — قره صوغوق • برودت شدیده • سرمای سخت• غایت خنك•

ایش کوج — کاروبار• امور ومشاغل•

ایشکی — برنوع قامش ونی•

ایشکین — اقارصو• رهوان• یوررآت• یورغه•

ایشلاماك — اعمال ایتمك• مشغول اولمق• برشیئی برشیئه بند ربط ایتمك •

ایشلاك — سریع• سلیس• تجربه لو• امتحان اولنمش

ایشلکان — شغل• عمل• ایشلنمش•

ایشماك — قازمق• طرمیقلامق• بورمق• ربط ایتمك• مشدود ایتمك •

—« مثال »—

«بیلی تاری هجریدین جسمیم بولوبتور تاردیك • ای فلك رحم ایت بو ایکی رشته نی بیر بیرکا ایش»

ایشنار — پارلاق• لامع• درخشان• ضیادار• منور• ییلدیز بوجکی•

—« مثال »—

« سین که یوق سین ماهرولار جلوه ایلارلارولی • کیجه ایشنار قورت کوزی دیك مهر جیققاج بیلکودور»

ایشناماك — پارلدامق • روشن منور اولمق • پرتو انداز اولمق • چاقمق• چاقین ایشناماك• ییلدیرم چاقمق• شعشعه لنمك•

—« مثال »—

« اول چیبن کیم کوزکا آلتون یانکلیغ ایشنار خلعتی • کوبرا کی بیل کیم نجاست اوزادور آرام انکا•

آیغر

ایشانج — اعتماد• اعتقاد• تصدیق• باور•
—« الله یار »—
« خالقا قائل مین اوز نقصانیمه »
« کوپ جفا قیلدیم اوزیمی جانیمه »
« ذات پاکینکدین عنایت بولماسا »
« هیچ ایشانجیم یوق عمل قیلغانیمه »

ایشیق — لمعه•نور•ضیا•سراج•روشنی•آیدین• مصباح• پرتو•
—« نقشی »—
« کلبه سالغاج ایشیق عارضیدین »
« کیتی اندوه و فراقیم یریدین »

ایشیك — درگاه•بارگاه•آستانه• قپونك طشره و طرف• دروازه•
—« آگهی »—
« شاه لار خدمتینك امیدی بیله »
« ایشیکینك توفراغینی قیلدی مقر »
—« مؤنس »—
«جهان براوی ایکان ایکی ایشیکلیك»
« بریدین کیردیم وچیقدیم بیریدین »

ایشیك اغاسی — قپوجی باشی•قپواغاسی•تشریفاتجی•

ایشیکای — کیجه• نمد • کیکیز•

ایشین — یلدیرم • چاقین• برق• پارلاق•

ایغرلاماق — آغیرلاماق•میهمانوازلق اجرا ایتمك• برآدمه رافت وعاطفتده بولنمق•

ایغرماق — خروج ایتمك • چیقمق • نمو و ظهور ایتمك »

آیغر — نرکله سوران حیوان•ایغیر آت•
—« مثال »—
« اورغاجی لاری رمه مثالی »
«ایغیر کبی هرطرف سوراردی»

ایکار

ایغماق وییغماق — طوپلامق•جمع ایتمك• ادخار وطوپ وتوده ایتمك• خرمن• ییغین

ایغناك — انسان• بنی آدم•ییغلمش• طوپلانمش• گروه• جمعیت •قوشون•

ایغور — ملصق • چسپنده • یاپیشان • طوائف اتراکدن برقبیله اسمیدر•

ایغیر — کون بکون کسب شدت ایدن مرض• مزمن خسته لك• ورم• سل•

ایق — اقندی• ایو• خرس• اداق•

آیغاق — نمام • کوتی آدم • بیهوده سوز سویلیجی • بی فائده • چابقین • هرزه گرد• قیزیل ایاق• بیباك •

ایقلیغ — برنوع ساز اسمیدر•غژك•کمانچه•

ایك — حدت• شدت• تهور• برنوع فنا خسته لك•قوقو• اید•دوك• چلیك•

ایکا وایکم — صاحب• مالك• بانی• مربی •

ایکالاماك — تصحب تملك ایتمك• صاحب مالك اولمق
—« مثال »—
«یغاج کارسان بیله سوکیلتوروب»
«اوی ایکاسی باشلادی خدمت توروب»

ایکاج — ایکن معناسنه • ایمك فعل ناقصك مضارعیدر• افعال سائره صیغه سنك ازمنهٔ ترکیبنده مستخدمدر •
—« لطفی »—
فلاح اهلی ایکاج لطفی فامتینکنی کوروب
اگرچه باردی اوزیدین ولی صلاح ایردی

ایکاجی — بیوك همشیره• ابلا• رجال وکبرا مصاحبی• همنشینی •

ایکار — اکر•زین• سرج•کشت وزراعت•
—« خمسه نوایی »—
«هم آلتون ایکارداغی آلتون لجام»
« هم آلتون تاقاداغی آلتون بسام »

ایکارجی — ایکارکوجی — اکرجی•سراج•زینکر•فلاح•دهقان چوبریجی•چوبردیریجی•میکردانه کی دوندریجی•

—« مثال »—

«دشت اوزره ایکارکوچی هوبونلار»
«آشوب دا اویلا کیم قویونلار»

ایکارلاتماك — اکرلتمك• آته طاقم اوردرمق• ابذال انجام ایله مهیا ایتمك•

ایکارلاماك — اکرلمك• آته اکر اورمق• حیوانی حاضرلمك•

ایکارماك — اغزال ایتمك• اکرمك• دونمك• تعقیب ایتمك• چرخ• کردش•

—« مثال »—

«ایکارماك دابوق چرخ دواردیك»
«که هرنقطه دوری داپرکاردیك»

ایکاك — ذقن• زنخ• دوربی• ایکاو• سوهان•

—« مثال »—

«تشوقیدین ایاریك بندلرخلاص ایتمیش»
«بوبندنی کیسا آلماس کیشی ایکاك لارله»

ایکاکلاماك — دوزلدمك• جلاویرمك• اکه‌لمك• صیقل ایتمك• پرداز ایلمك•

ایکاکو — ایکیسیده برابر• ایکیسیده برلکده•

—« خمسه نوایی »—

«ایکاکو بیر بیری وصلین قلیب قوت»
«یاراشدایاندا شیب جون درویاقوت»

ایکالا — ایکیسیده• هردو• معا•

—« مثال »—

«ایکالاقاشلاری نینك وسمه‌سی بار»
«ایکالا کوزلاری نینك سرمه‌سی بار»

ایکالاماك — تصحب تملك ایتمك• استملاك ایتمك• صاحب ومتصرف اولمك•

—« مثال »—

«باریان اول نقودنی ایکالای»
«یاناهم لات ومنات ساری کیلای»

ایکالانماك — مکث• آرام• توقف ایتمك• اکلنمك• دم آلمق• استراحت ایتمك• قوناق•

ایکان — روابطده مستخدم اولوب خبر ایچون مستعملدر•

—« نوایی »—

«یوزعهدایله مهوشلار کونکلومنی آلیب ایمدی• قتل ایلدیلار آخربد عهد ایکانلار دور»

—«دیکر»—

«مجنون اتاسی ایکان نی بیلدی»
«آه اوردی والدیغه بیقیلدی»

ایکانجه — اولدقجه• اولدیغی قدر• ممکن مرتبه•

ایکانماك — برشیئه تمیل ایتمك•

—« مثال »—

«دوستلارمین دین تیلامانك سیز داغی صبر وقرار• اول قویاشنی یوزلوکین کورکان ایکان بی اختیار»

ایکاو — ایکیسیده برابر• هردو بیکبار•

—« امیر »—

قدموزونونکا شمشادوصنوبر ایکاوی بری آزادینك دورور اول بیر بسیدور سنکاقول

ایکاولان — ایکیسیده برلکده• همراه• برابر• جفت• جوره• قوشه• معا•

ایکری

—« نوایی »—
« نه‌خوش بولغای ایکولان مست
بولساق وصل باغنیدا • قولوم بولغای
سنینك بوینیكدا اوآغزیم دوداغینكدا »

ایکولیك — ایکیلیك • اثنینیت • دوبی •

ایکده‌وجیکده — سنجد • ایکده •

—« مثال »—
الهنی بر کی کوك کنه جیکده نی بر کی
دیك کنه • کیل ایکاو دوست کبر الیك
لیلی ومجنون دیك کنه »

ایکدیش — ایغری بشقه • قصراق دخی بشقه جنسندن اولان آتدن طوره‌یان آت انسان ایچون دخی مستعملدر • آخته یورمه آت •

ایکرانماك — تنفر • استکراه ایتمك • اجتناب وپرهیز ایتمك • خوسیدن • هراس •

ایکرامك — ناله و فریاد ایتمك • درد والم چکمك آه انین ایتمك •

—« مثال »—
کیجه کوندوز ایکرادی اول یار اوچون
بیمروت شوخ بیر دلدار اوچون

ایکریلیك — درد • رنج • الم • محنت • اندوه • خسته •

ایکرمجی — یایك کیرشندن برمقلری محافظه ایتمك • اوزره پارمقه طاقیلان حلقه •

ایکری — آکری • کج • برنوع ساز • کلیب • تابناك • بوکوم • خم •

—« هویداسن »—
« کرالف دیك راست بولسانك هیچ بلا
یوقتور سنکا • لام الف دیك اکری
بولسانك هربلا یاددور سنکا »

ایکن

ایکربچه — برنوع مکس وچبین • سنك •

ایکریك — صوچیورندیسی • کرداب •

—« مثال »—
« عشق بحری ایکریکی کاتوشمامیش مین
چیققودیك • عشق اول دریادا
قیلدی اسروسرکردان مینی »

ایکریم وایکرم — برج وبارو • کنیج • قومشوق • صو چیورندیسی • کردابجه •

— مثال —
« هم ایلدام لیقی داصرصر دیك روانه »
« هم ایلانماق دا ایکریمدین نشانه »

ایکنورالك — دهایوکسك • دهامرتفع • بلندتر •

ایکلتمالك — توقف ایتدرمك • مشغول وسرکردان ایتمك • حیلی ایتدرمك •

ایکلیك — دردناك • الم ناك • غمناك • سوزناك •

ایکما — خیده • اکش • مقوس • چارپیق •

—« مؤنس »—
« بلاوقلارین آتغلی جانمه »
« ایکی ایکمه قاشینك کاندورکان »

ایکماك — اکمك • برشیئی مقوس چارپیق ایتمك • برطرفه منحنی ایتمك • میل وکج ایتدیرمك

ایکماك — سرپمك • زرع حرث غرس ایتمك • یولده براقوب صاوشمق •

—« مثال »—
« ایکتی ساچیبان سرشك انبوه »
« تن مزرعی ایچره تخم اندوه »

ایکن — اکین ارقدنك اکلور طرفی •

—« مثال »—
« ایکنی کاقویوب بیر بنی حالی »
« انداق که قویاشنی چرخ زالی »

ایکیز

ایکنچ — ایکنجی، دویم اثنین.

ایکندی — عصر ثانی، نماز عصر، نماز دیکر.

ایکنه — سوزن، ابره.

—« مثال »—

«اوزکا یوزکا باقه دیب اورساچیقارسا
کوزلاریم • ایکنه بیرلا بیریسین
اول بیرنی اویماقی بیله »

ایکنی — اکنی، آستین، یینك.

—« مؤنس »—

«توکل دین ایکنی زره پوش اولوب»
«رضاخودی اوزره سرآغوش اولوب»

ایکـه — بیوك، جسیم، بزرك، عظیم، صاحب.

ایکورماك — فرمان فرمانلق ایتمك، حکمی نافذ اولمق.

—« خمسه نوایی »—

« سلیمان کیم ایکوردی انس وجندین»
« آنینك فرمانی ایردی بیر نکیندین »

ایکی — اثنین، دو.

ایکی ابوسون — ایکی همشیره، ایکی قیز قرداش.

ایکی تیولیك دولوم — کنایه صبح صادق، وکاذب.

ایکی دا — ایکی دفعه، ایکی کره، دوبار.

ایکیر — یسان مرسینی، برنوع بیاض اجی علاجدر.

ایکـیرماك — غزل، اغزال ایتمك، ایپلیك ورشته ایتمك

—« نوایی »—

نوایی رشتهٔ نعتینك ایکیردی کوز
اوجی بیرلا • اکر باقسانك مطیع
اولغای انکا سراج ایله نساج »

ایکیرمه — یکرمی، بست، عشرین، ایکمه.

ایکـیز — توام، توئمان، جفت، جوره، دوکانه.
قوشه، بردن طوغان ایکی قرداش.

ایلات

آسیای وسطی ده ایکی ارکك اکیز
قرداشه حسن وحسین وایکی اکیز
قیز قرنداشه فاطمه وزهرا آدقورلر.

—« نوایی »—

« یوزینك قویاش مو ایکین یاقویاش
یوزینکمو ایکین • که قایسی قایسی
ایکن فرق ایماس نیچوککه ایکیز»

ایکی واره — ایکی به، دوکسه، ایکی نفوسه.

ایکیلای — ایکی دفعه، ایکیشرکره، ایکیشرمره.

ایکین — صجبا، ایا، تخم، دانه، ایکین، مزروعات
سبب، باعث، علت.

—« مثال »—

« ای کونکل کویدور طمع تخمین تما
مزرعین • بو ایکین نیچون که هرکز
ایلاماس داناپسند »

—« دیکر مثال »—

«کونکلو نکانی ایش دین ایکین بوتعب»
«بوتعینکغه نی ایش ایرکین سبب»

آیل — قولان، ایبل.

ایل — ییل، عام، سنه، سال، ال، ید، دست،
خلق، کروه، جمعیت، عالم، قبائل، ایل،
انسان، متفق، مطیع، تابع.

—« مثال »—

کیل کیل ای آی ایلالی بیر عهدو پیمان ایکیمیز
اولتوروب ایل کوزیدین بیربیرده پنهان
ایکیمیز

—« مثال دیکر »—

«ایکیسی چون بالداشیب اولتوردیلار»
«هرساری حیرت بیلا ایل توردیلار»

ایلات — ایللرك اوتوردیغی محل • عشایر •
یوروکلر • قبایل.

یل تورو یل تور — یچن سنه • سال گذشته • اوتکان یل

ایلاق — کول • ارل •

ایلاك — الك • اونی الیه جق آلت • نیمتن •

ایلاماق — الكدن یچورمك • کیك ون جدا ایتمك •

ایلاماك — ایلك • قطلق • ایتمك •

—« نوایی »—

« کوز یوزونکدین الماسام عیب ایتما
کیل ای مغیجه • ایلای المان دیده دین
غایب مین حیران سینی »

ایلان — مع معناسنده در • مار • و حیه • مغولجه
چکر • سال ترکان دائره سنك آلتنجی سی

ایلان اوتی — برنوع گیاه اسمیدر • و ترکستانده
سمرقند ایله جزاغك اورته سنده بر موقع

ایلانا — چوره • دوره • کردش • کشتن • دونمه •

ایلانماق — فرطولایی دونمك • دور ایتمك • اینالماق •
چوریلك • احاطه ایتمك •

—« آکهی »—

« قچان سورسه سمند اول شهسوار
ایلانه ایلانه • بارورکونکلم انکابی
اختیار • آیلانه ایلانه »

ایلانمه — دونمه • جوریرلمه •

ایلای — ادات عطفدر ایله معناسنه • حضور •
عند • نزد • پیش •

—« مثال »—

« ایلاییم داکیساك کوه بلادور »
« کوزوم کا بیررسن بیر اژدرهادور »

ایلبارماق — پیشمك • یانمق • یاقطق • صویك
حرارتندن قبارجق پیدا ایتمك •

—« مثال »—

« کیم که قیرنیق سوغه ایلیکین اورار »
« هرنیجه کیم ایلکی ینار ایلبارار »

ایلبارسون — برنوع اوردك • بط • مرغابی •

ایلتمك — کتورمك • قالدیروب ابارمق • نقل
ایتمك • ارسال ایتمك • برون •

—« آکهی »—

« مشکین قاشینینك هیئتی اول چشم
جلاد اوستینه • قتلیم ایچون نص
کیلتورورنون ایلتبان صاد اوستینه »

ایلتوزر — ایلات وقبائل ایشینی بولنه قویجی •
خیوه حکمدارلرندن بریسنك اسمیدر »

—« مثال »—

« خیوقدین چابغه چیقان باطوررلار »
« بخارا یولنده قاچوب غرق اولدی »
« ایلتوزر یاو بولوب کیلکان زماندا »
« آمودریا یوزی تیلپك کا تولدی »

ایلتی — ایکی برادرك زوجه سی وحرمی •

ایلتیرماق — پارلدامق • درخشان • پرتو انداز •
لمعان • شعشعه دار • براق •

ایلتیرارغوچی — پارلایجی • ضیادار • منور •

ایلچی — سفیر • فرستاده • رسول •

—« مؤنس »—

« که ایلچی یوسونلوق یاریب توردور »
« بیری قاتدین کرچه باریب توردور »

ایلچی لیق — رسالت • سفارت •

—« مثال »—

« ایلچی لیغ بیرلا سیاحت ایتدم »
« هندوسر هندی زیارت ایتدم »

ایلچیکان — بغولی • حمار • خر • اشك • چندر •

ایلچیلاشماق — یکدیکرینه ایلچی کوندروب مخابره یه
کیرشمك •

ایلخان — مغوللرك حکمدارلرینه ویردکلری
عنواندر • علم • مغول خانلرندن
بریسنك اسمیدر • ایلخان ابن تنکیزخان •

ایلغو

ایلدام — سریع• چابوك• ایلرو• تیز• کسکین•
—« نوایی »—
«وه که سلمی ناقه سی ایلدام دورورمین
خسته حال • لطف ایتیب ای ساربان
فتراکنی بو یبنومغه تاق•
—« خمسهٔ نوائی »—
« تاپارکوی چوکاندین ایلدام لیق »
« ولیکن بولور آخر آرام لیق »
« مونی بیل که هرنی که بارجنبشی»
« نهایتده یتکاچ سکوندور ایشی »

ایلدیریم — شمشك• چاقین• برق• یلدرم•

ایلدیز — نباتات واشجار کوکی• کوکب• ستاره•

ایلك — الدوان• دست پوشك• بهله•

ایلغار — مفرزه• محاربه دن اول بر طرفه سوق اولنان محافظه واحتیاط عسکری•
—« راجی »—
«یلانك آتلیغ بولوبان ایلغار ایتیب»
«سحروقتی سوروب ایل جیك کا یتیب»

ایلغارجی — یغما کر• اقینجی• چاپاولجی• تاراج وتالان ایدیجی •

ایلغارماق — درتله کیدرکبی قوشمق• سورمك• صالدرمق• لوكلوك• یورتیورت•

ایلغاماق — اقین ایتمك• دشمن مملکتنه صارمق بغتة هجوم ایتمك •
—« مثال »—
« آز کیشی بیرلا هرطرف کیتمیش »
« خصمی باشیغه ایلغابان یتمیش »

ایلغامیشی — اقین• تاراج• صولت• یغما• غارت تازوباز•

ایلغاو — متین ومستقیم بر نوع دکنك • آغر اغاج• قیزیلجق اغاجنه مشابه •

ایلکون

ایلغین — کز• طرفا• یولغون•

ایلق وایلاق — مسنکی• ساقز• سقیج• برنوع سازك اسمیدر

ایلقی و یلقی — باشی بوش کزن آت• خرکله سورکی• رمه • توار• سال ترکان دار سنك یدنجی سنه سیدر •
—« مثال »—
«آت انکابیرورکه یوزایلقی سی بار»
« سیم انکابیرورکه یوزایلغی سی بار»

ایلك — قلبور• پرویزن• غربال•

ایلکچی — الك یاپان• قلبورجی•

ایلك — اولکی» ابتدا کی• مقدم• برنجی•

ایلکا — انسان• ایل• بنی آدم• ناس•
—« مونس »—
«شربت کوثرکبی دفع کدورت ایلبان»
«آب حیوان یکلیغ اولسون ایچکان ایلکا خوشکوار »

ایلکارماك — ضبط قبض ایتمك• قاورامق طوتمق
—« مثال »—
« سنکا تیکماس که ایلکار سانك یمن نی»
«جبریك تارتیب طمع قیلسانك عدن نی»

ایلکاری — ایلرو• قدام• قبل• اول• مقدم• پیش• نخست• ابتدا •
—« الله یار »—
« دیدی ترسا ایا شاه جهاندار »
«خدادین ایلکاری کیمدور قیل اظهار»

ایلکاك — توکمه• عروه• حلقه• اسیرغه• زنجیر•

ایکاماك — عقده • پیوند• باغ ایتمك• باغلامق• بند ایتمك •

ایلکون — ایل• عالم• انسان• کروه• جمعیت • خلایق• انبوه •

ایلکوی — عزت نفس ایله تربیه اولمش آدم، تنبل، کوشك، لاوبال، بی پروا،

ایلکی دا — النده، یدنده، دستنده، معیتنده تصرفنده،

—« کرامی »—

«باری باشیدا خود نصرت بولوب»
«باری ایلکیدا تیغ غیرت بولوب»

ایلاق — غضبلنمك، آلمق، ضبط وقبض ایتمك، دقت ایتمك، بند ایتمك،

—« مثال »—

کل ساری قطلان نظر زیبا جمالینك باریدا
کوزکا ایلان سرونی نازك نهالینك باریدا

ایلاك — دوکمه، باغ زنجیر بند، ایلك،

ایلاس — آلمز، بکمز، پسند ایتمز، صایمز،

—« حکمت »—

«حیف آدم اوز قدرینی اوزی بیلاس»
«منلیك قیلیب بخشی لارنی کوزکا ایلاس»
«ایرانلارنی صحبتیکا قاجیب کیلاس»
«اول بی وفا حقده نه دیب وفا قیلسون»

ایلن — ادات عطف در، بیله صحابت، و وساطت بیان ایدن مع کبی،

—« مونس »—

«کوهر اقبال ایلن تاجینك تاپیب
زینت مدام، مسند دولت سنکا
همواره بولسون جایکاه»

ایلماق — اکلمك، ملاطفه ملاعبه ایتمك، الدهمك،

ایلیماق — تغییر ایتمك، صیجاق ایتمك، صوینی آتش اوزرنده قویوب برودتنی براز ازاله ایتمك،

ایلچاق — نیم کرم، ایلنمش، ایلق، صیجاق، کرمابه و آب نیم کرم،

ایلیش ایل — اختیار آدم، قوجه آدم، آقسقال، کتخدا، مرد پیر،

ایلیشماك — بند پیوند اولمق، باغلنمق، پیوستن، ملصق

ایلیغ — نیم کرم، ملایم صیجاق، قیزغین، ایلیجه،

—« مثال »—

ساوغ آهی کیم چیقارمین کرم اولوب
آقاقغه اشك، چشمه لاردا سو
بولور ایلیغ هوا بولغاج ساوق»

ایلیك — ال، ید، دست، قول، قولپ، مغز، مخ،

—« مثال »—

«تن غه تاش وقولغه تیش زخمی که
سالدی تیلبه لیك، فاش قیلدی ایل کا
کونلاك سیرزیدین ینیك سیر ایلیك»

ایلیك واللیك — پنجاه، خمسین، اللی، الدوان، قبیله دار،

—« خمسه نوایی »—

«یوز ایلیك قاری اوج رفعت انکا»
«بنا مونجا داغی رخامت انکا»

ایلیکلاماك — ال الله قالدیرمق، معاونت ایتمك، یاردم کومك ایتمك، اعانت مدد ایتمك، قوللانمق،

ایلیغماق — صوغوغی قیرلمق، فاترا اولمق، منکسر اولمق، صیجاق وحرارتلنمك،

—« مثال »—

«ساقی قیلیبان عفو کناهیمنی قدح توت»
مونس کبی کرشیخ سوزیغه ایلیقوب مین

ایم — قوجه قری ایمی و دواسی، الس،

آیم — خانم، زاده کان قیزی وحرمی، بی بی توتی، بیکیم، خاتون، بانو،

ایماس —— دکل• یوق• لا• خیر• نی•

—« مونس »—

« سن سیزای کلرخ ایشیم جزناله
وفریاد ایماس • کیم نوید وصلدین
بیرلحظه کونکلوم شاد ایماس »

ایمــاق —— اویماق• چوق قویونی وسورکی‌سی اولان کویلی• اوروق• شعبه• آل• تیره• قبیله• آسیای وسطی‌ده برقبیله اسمیدر•

ایمانماق —— اوتانمق• حجاب ایتمك• احترازاجتناب ایتمك شرم و حیا •

—« مثال »—

« کراندین فکرکیم قیطان ضین اخر »
« اتانك بیرلا اناکدین ایمان اخر »

ایچاك —— ممه• پستان• ثدی•

—« قوشوق »—

« جارباغ ایچنـده بیچـك »
« دردینـك یمانی چیچك »
« خاصـه کویلك ایچنـده »
« جولان اورارقوش ایچمك »

ایمدی —— شمدی• الحالة هذه• الان• اکنون•

—« حکمت »—

« خاتونی سوز باشلادی ایکی کوزین
باشـلادی • ایمدی سنکا من بودم
بر سوز ایتای دیدیا »

ایمدیکاجه —— شمدی یه قدر• بوآنه قدر• هالیه قدر بو وقته دك•

ایمراغ —— مطلوب• مرغوب• مقبول• پسندیده شایسته• سزاوار• لایق• دلنشین•

ایمغا —— طاغ یکیسی• بکید• دره• دربند•

ایمــاك —— زحمت• مشقت• جهد• سعی• اقدام•

ایماس —— ایمز• دکل معناسنه•

—« مثال »—

« طره‌سین لیلی آچیب دوربیل عبیر
آسا ایماس • داغینی مجنون قاناتمیش
لاله حمرا ایماس »

ایمکاك —— تعب• جدوجهد• رنج• غیرت• کوشش چوچقلر ال ایله یوریمك•

—« مثال »—

« قدم اوردی و ترك مهد قیلدی »
«قوپوب ایمکاك یورورکا جهد قیلدی»

ایمکاکداش —— امکداش• همپاه• همراه دوکانه •

ایمکاکلاماك —— چوجقلر ال ایله یوریمك ایمدلك•

—« مثال »—

« هرزمان کوزدین یاشیم یمکاکلاکان
بیر باشی دیك • میل ایثار توفراغه
وه اولتورکوسی بو ایمکاکیم »

ایمکان —— یمغولی قادین• عورت• زن• مؤنث• مکیده شده• وشیرداده •

—« نوائی »—

«فراق تیغی هلاکیدین انچا ایمکاندیم»
که یتساداغی اجل اولماماکاکا اورکاندیم

ایمکانماك —— زحمت ومشقت• دردوالم چکمك•

—« مؤنس »—

« التفات ایت کاه کاهی ناتوان
کونکلیم کا کیم • بول اسیرك کوب
غم حرمان بیلا ایمکانماسون »

ایمــل —— اکر• سرج• زین•

ایمالداش —— همپاه• ارقداش• اکرداش•

ایمــاك —— امتعاص• رضع• جذب ایتمك• مکیدن•

ایموشــاك —— دپنه دپنه ممه• ایجك وپستان امك•

ایمو کداش — ممه داش، سوت قرداش، رضاعی.

— « مثال » —

« سین امکاندا سعادت دایه بولدی »

« تیلی چیقفاج هنر همسایه بولدی »

ایمه — علاج، دوا، چاره، درمان.

ایمه‌چی — شجاعتلی قوجه قری، کاردیده قادین، کهن سال جادو خاتون، باشده قورشون دوکیجی و بوکبی مداوا ایدن عجوزه‌لره دینیلور.

ایمه‌لاماك — مداوات، معالجه ایتمك، جوجوقلرك ال ایله یورومسی، کاوك، قوزی قوزی، مع.

ایمیز — سس، دومان، بخار، مکانیدن، تومان، بوغ.

— « نقشی » —

« کریتیمی قالسه اوغول یاکه قیز »

« اوزونك اولادینك کبی آنی ایمیز »

ایمیزك — ممه اوجی توکه‌سی، قاب بورونی ولوله‌سی.

ایمیزماك — امدیرمك، ارضاع ایتمك، مکانیدن.

ایمیز یرماك — ایمزدرمك، سوت ویردرمك.

ایمیغ — پك قرانکلو ظلمت، دیجور، سیاه و تاریك

این — حیوانلرك خانه و مغاره‌سی، قوغوق، کوجك غار وقوش و طیورك مکان و یواسی، اینی.

— « مثال » —

« تار اینی سیجغانغه سالیب ایردی غم »

« قوبروغی غه باغلادی غربال هم »

ایناتماك — ایکدیش اخته ایتمك.

ایناشلاماك — اینشلك، انیشه تمایل ایتمك.

ایناغ — یار صادق، وهمراه موافق.

ایناق — رفیق، ندیم، مصاحب، مؤتمن، مستشار، مشاور، مقرب پادشاه، ترکستانده بیوك بر رتبه اسمیدر، خدیو

— « مونس » —

« کورکه شاهنشه خوارزم عوض
بیك ایناق، قالدیمو کورمایین‌اندین
ستم وظلم ونفاق »

ایناك ایناکا — کچوك برادر، وسوت ننه‌سی، دایه، ماده کاو، اینك.

— « خمسه » —

« ایناکاسی بار ایردی آنی سوسن »

« تیلی تیغ ایردی کاهی کاه سوزن »

اینال — بغولی محرم خاص، مستشار، شهزاده، شیخ قبیله، سردار، امرازکشتی.

اینالجیق — شهزاده، بك، دره‌بکی، دولاب، چیقر.

آینالماق — چوربلك، دونمك، تبدل تحول ایتمك، طولاشمق، کردکشمك.

اینا لماك — تمامق زیاده‌سیله اصرار واقدام ایتمك، حصول مقصد ایچون باشندن دونمك

— « کامل » —

« قدی شمشارلار سروخر امانینکدین
ایناسون، دهانی غنچه‌لار کلبرك
خندانینکدین ایناسون. »

ایناماك — حیوانی اخصا امعا ایتمك، اندمك، اخته.

ایناملی — صاحب اختیار، معتمد، موثوق، مؤتمن

اینان — دوه‌نك دیشیسی، اروانه.

اینانج — اعتقاد، اعتماد، ائتمان.

اینانماق — اعتقاد ایتمك، قانع قائل اولمق، تصدیق، اعتماد ایتمك، ایشانمق.

اینـاو — برنوع آت خسته‌لکی، تکه ترکانلری ایچنده بر موقع اسمیدر.

اینجو

اینـاولی — آوده حیوانلری طوتمق اوزره یرده قازیلان خندق •

اینجـا — نازك • نارین • باریك • رقیق •

—« مخدوم قولی »—

« قیلیجدین ایتی دورکوب قیلدین اینجه »
« لنك ولونداندن کیجسا کبرا کتور »

اینچکه — اینجه • نارین • رقیق • باریك

—« مشرب »—

« اسروقاراراق اولماسون کوب »
« بسیار اینچکه ویوغان کوب »

اینجکالیك — حیله • خدعه • نازکلك • دقت • زکاوت فراست • ظرافت •

اینجـکیرماك — آهسته آهسته کریه ونالـه ایتمك • خفیف خفیف اه وانین ایله اغلمق •

—« مثال »—

« چرخ ظلمی داکه بوغزومنی قیریب ییغلار مین • ایکیرور چرخ کیبی اینجکیریب ییغلارمین »

اینجماق — ترقیق توهین ایتمك • اینجه ایتمك •

اینجمـاك — کونکلی قالمق • تألم تکدر ایتمـك • آرزده اولمق • دل مانده • شکسته خاطر • رنجش •

اینجو — در • لؤلؤ • مروارید • بنده • کوله • مملوك

—« نوایی »—

« پرده‌لار بیر بیریکا ایلانغان »
« دروانجم دین اینجو تورلانغان »

—« دیکر خاطف »—

« تیش اوزه لعلی مو دوریا کیم لطافت تاریغه • حسن ایلی منظوم اینیب یاقوت اینجو اوستنه •

اینك

اینجولوك — اسارت • عبودیت • کوله‌لك •

اینچی — خانم • عرفانلو • ظریف • محتال قادین •

—« مثال »—

« یانا بیر نیجه کون همای الدی ملك »
« ایرایللار باریب اینچی قالدی ملك »

اینچیرماك — ایقلایوب صقلارکبی نفس المق •

اینچقیرماق — دردایله فیقلایوب اغلامق •

اینچیك — قبضه • سقط • فریق • رحن • اینجیق معجز • زوزك • شلقین •

اینداماك — خانه‌سنه چاغرمق • دعوت جلب ایتمك • فراری قوشی ایـنداب الـه یکورمك •

—« خمسه »—

« چارلا مراعات ایله اصحاب نی »
« اینده تکلف بیله احباب نی »

— دیکر —

« دیدی که بیرکون قیلیان جشن عام »
« ایندابایدیم بادیه اهلین تمام »

ایـنداو — اشارت ایله دعوت ایتمك • قبول ایچون بیون اکمك • سیسامه بکزر برنوع دانه‌در • اویوز علتنه مبتلا اولان دوه‌لره انك یاغینی سوررلر •

ایندرماق — تنزیل • القا ایتمك • اشـاغی آلمق • دعوت ایتدرمك • چاغرمق • قرایه دوشورمك •

—« مثال »—

« ایندورماسانك جیب نی بزم وصالینکا »
« کوبك ایتی کاقیل انی همخانه بولماسا »

اینقمـاق — عادت ایتمك الفت ایتمك •

اینـك — بقر • صغیرك دیشیسی دوزکون • یکالك • کول • پنبه • ماده کاو •

اینکیماك

—« مثال »—

«اینکینك آی عارضینك كل ساج سنبل»

«بو لارشوقیدین ایجار تونوکون مل»

اینکاك — زنخدان، جکه، منه،

اینکان — دوه‌نك دیشیسی، تیلاق ماده،

اینکرانماك — دردله کیز نیجه اغلمق، ناله ایتمك،

—« نوایی »—

« ایچمدایوز باشاق ای کل نی عیب

اینکرانسام ، الم تاپار تاپا نیغابر اوکه

خار بارور »

اینکراماك — حزین حزین اغلاماق ناله ونوحه ایتمك،

—« مثال »—

« ایستاسام درداهلی دین عشقینکنی

پنهان ایلاماك، کیجه‌لارك انکیراماك

دور عادتیم که سینکراماك »

اینکشماك — نوحه ایتمك، حزین حزین اغلیه‌رق تغنی ایتمك،

اینکلاماك — تألم تغیم ایتمك ، تأوه تفرد ایتمك، ایك چکمك،

—« حکمت »—

« اینکلا کیل عاشق سحرداول وصال،

یاراوچون ، تیلبه ودیوانه بولغیل

لذت دیدار اوچون »

اینکلداماك — اون جکماك آه انین

اینکلدو — ناله، فریاد، فغان، اه، انین،

— مثال —

اینکلادی کوب نوحه لار ایتدی حزین،

اینکین — نافه، مشك، مسك، کوبك،

اینکیماك — منحنی اولمق، مقوس اولمق،

—« اتالار ضرب امثالی »—

« اینکیکانغا اینکای کیل باشینك یرکا

یتکونجا ، قنقایغانغا قنقایکیل

باشینك کوکغا تیکونجا »

اینتماك

اینکیشماك — تمنی ایتمك، آرزو، خواهش،

اینتلماك — بوکلمك، خم اولوب برشیئی آلمق، کوزینی سخلاب، اخسوم اولمق، مولدورداماك،

اغماك — نزول، تنزل، تدنی ایتمك، اطاعت ایتمك

اغاق — متغیر الحال اولمق،

اینو — لسان ودل و زبان خسته لغی، آنك لسانده چقچك برنوع مرض، قبائل ترکانیه‌ده ایچنده اخل ده عشق آباده قریب درهکز مملکتی حذاسنده بر قلعه وموقعك اسمی،

—« کرامی »—

« کیلدی خوارزم شاه ازسرنو »

« اخلی ضبط قیلدی تا اینو »

اینوقتی — عجیب، غریب، مثلی کورلمامش برشی

اینوقسه — سانسز، حدسز، غایتسز، نهایت بی پایان،

—« اللهیار »—

«قطلشیم قتیغ ایکاندور طالعیم اینوقسه

شوم ، هرهمانینك سایه سیغه باشیم

الغاج بولدی بوم ،

اینوك — انیشلی، درنده، سباعك یاوروسی،

اینی — کچوك قرداش، برادر خورده، اوك،

—« مثال »—

« که ای جانیم تاییب جانینکغه پیوند »

« کونکل تاشی اینی شاکردو فرزند »

—« دیکر »—

« اینی یانکلیغ و یااوغول یانکلیغ »

« شهغه خدمت قیلورداقول یانکلیغ »

اینتماك — کسکین ایتمك، بران ایتمك، تیز وتند ایتمك

ایوورکاچ — ایورماق

ایوق وآییغ — ایو٠دب٠ خرس٠آیی٠

ایورماك — چویرمك٠ دویرمك٠ و اڤ كون وسرنكون ایتمك٠دوندورمك٠

ایوروشماك — برشیئك اطرافنده دونمك وطولاشمق دوره قازمق٠حفرایتمك٠احاطه ایلمك قلعه اطرافنده اوروخندق٠

ایورولماك — برشیئك اطرافنده كزندرلمك٠مستدیر اولمق٠ چویرلمك٠

—« مثال »—

«سورغالی كیلدی ایورولوب باشیغه
قولداب مینی ٠ كیم ایماس دور
لحظهٔ باشیم اوزا اولتورغودیك »

—« آكهی »—

« تن وجانیم هدف ایلاب اوق وتاش
آتسانك ای چابك ٠ بیری اوقونكدین
ایورولسون بیری تاشینكدین ایلانسون

ایوماك — چابك٠عجله٠شتاب٠ سرعت ایتمك٠

ایوورکاچ — چوریجك٠كردانیده٠

—« خمسه نوایی »—

«ایوورکاچ نیزهٔ مسین دور فلك وار»
« بولوب قالقان اوزیكا چرخ دوار»

اییغ — دب٠ایو٠هوشیار٠مستیقظ٠اچیق كوز كندینه كلمش٠

اییغ اوتی — برنوع نبات وعلاج اسمیدر٠

اییغلیق — هوشیارلق٠ افاقت٠ تیقظ٠

—« خمسه نوایی »—

«ببركیشی طاغ ایجره بیر آییغ توتوب»
«اوركانیب ایردی انی كوپ قان یوتوب»

اییلماق — تیقظ ایتمك٠ هوشنه وكندینه كلمك٠ واقف اولمق٠

اییلیغماق — چویریندرمك٠دوندیرنمك٠ ایلندیرلمك

—« مؤنس »—

« شعلهٔ رخسارینكا كونكلوم قوشی
ایلانه دور ٠ تانك ایماس كل شمعیغه
بلبل اكر پروانه دور »

آییم — خانم٠خاتون٠زوجه٠عورت٠مؤنث نساء٠ اشارت٠ رمز٠

ایورماق — تفریق٠ تمییز ایتمك٠

بابا — آتا•آنه•جد•پدر•ابو•دوه•

—« مثال »—

«بابام بیلنده دودك• بزهم بر معما دیدوك»

باب — یمن•سعادت•فال خیر•مناسب و نیکو• آستانه• مراد• قاپو• دروازه و ایشك•جهت•

—« نقشی »—

«بندی نقشی بو یوسون اوزره کتاب»
«یارب اولسون بو لغت هر بره باب»

بابای — زلف•زلف پر چین• تابدار پیچیده• چیکیل•عقده•

بابیر — دکز قاپلانی کبی بر سباعدر•پك اسکی کهنه مش•پك بیوك•عتیق و عظیم•ببر•

بات — چابق•سریع•زود• تیز•عجله•اقدام

—« مثال »—

«اکر فرهاد غه ظلم ایتدی خسرو»
«عوض بات ایلادی چرخ سبك رو»

بات بات — چابق چابق•تیز تیز•عجله عجله•

—« نوایی »—

«بات بات آلیب ایلکیمه اول جامنی»
«سیبقاریب اول باده گلفامنی»

باتراغ — چاپقراق• علی العجله•

—« مثال »—

«باتراق اول کشور غه عزم ایتمك کیراك»
«هر قایان تار تار قضا کیتماك کیراك»

باتقاق — چامورلق•بتاق یر•لایدان•لایقه•

—« مثال »—

«عدد سیز کریزان اولوب تاق ارا»
«نیجاسی توشوب قالدی باتقاق ارا»

باتقاقلیق — چامور تراکم ایتمش یر• باته جق چامورلی کول• کوزر•

باتماق — غرق اولمق•غروب ایتمك•چوکمك• صو یه باتمق• انحطاط ایتمك• غطس ایتمك•

—« حکمت »—

«دریاغه طاش آتمغین باتیب کیتار»
«اوزاقغه قیز ویومکین آلیب کیتار»

باتو — قوی• زور•قتی• سخت• مستحکم• زبردست• وردش•

باتور — شجیع• قهرمان• بهادر• جنکی• محارب• پهلوان• جثور• غیور• صفدر• تهمتن•باطور•

—« مثال »—

«باتورلار یکیتلر قیلیب انتظار»
«که بولغای قچان خصم ایلا کارزار»

باتورباشی — بهادرلرك باشی وسرآمدی•ترکستانده بر رتبه اسمیدر•

باتورماق — مستغرق ایتمك•غطس ایتمك قهر تدمیر ایتمك•تسریع و تعجیل ایتمك• معدوم وتلف و برباد ایتمك•

باتوق — آغر• ثقیل•کران و زبین•

باجقیر — بجرمك وبترمك• طوائف اتراکدن بر قبیله اسمیدر•

باجناق — ایکی قیز قرنداش زوجلری و قوجه لری•

باج — کمرك•رسوم• ویرکو•زکات•

—« مثال »—

«فرمانیغه بویون قویوبان بارچه تاج دار• بیرسون خزینه داریغه هر ییل خراج وباج»

باجبان — کومروکچی • زکاتچی • رسومات ناظری •

باجه — دریچه • بادگیر • جامسز دپه پنجره سی •

باجی — باجه • بیوك همشیره • اخت • بیوك اپه • سینکیل • خواهر •

باچین — چین حکومتنك پایتختی • مشهور پکین شهری •

—« نوایی »—

« ای خسرو جم کلاه افریدون تاج »
« احسانینکه شاهلر کدا دیك محتاج »
« و برسون سنکا حق جهانده اولنوع رواج • کیم روم خراج بیرغای و باچین باج »

بادقان — بیوك قاشیق • ملعقه •

بادرین — خیار • بادرینك •

بار — وار • موجود • بود • هست

—« مثال »—

«بار ایکاندور بیر عجب دیوانه»
« عشق میدانده بیر مردانه »

—« نوایی »—

« کیم که آنینك بیر ملك سیما پریوش یاری بار • آدمی ایرسا ملك بیرلا پیریدین عاری بار »

باریدا — حضورنده • نزدنده • عندنه •

—« مثال »—

کل ساری قیطان نظر زیبا جمالینك باریدا
کوز کا ایلتان سروینی نازك نهالینك باریدا

بارچه — جمله • قو • کافه • عموم • همه • هپ •

—« مثال »—

«بولسون آچون ایچره اریغ کونکلی شاد»
بارچه اولوس اوستی کاسورسون مراد

بارانت — یغما • تاراج • غارت • تالان •

بارداق — بردق • قولپلو صو کاسه سی • چوملك طوبواق برداق • تونچه • اياغ •

باردان — بیوك زنبیل که انبار مقامنده مستعملدر

—« حکمت »—

«عشق بابنی مولام اچغاج مینکا یکدی»
« توپراق قیلیب حاضر بول دیب بوینوم ایکدی »
«بار دان صفت ملامت ینك اوق تیکدی»
«پیکان آلیب یوراك باغریم تیشدم منا»

بارس — ارسلان • شیر • اسد • غضنفر • یولبارس • سال ترکانك اوچنجی ییلیدر •

بارس ایلی — بارس ییلی سال ترکانك اوچنجیسیدر •

بارش — صلح صلاح • باریشق • عقد مصالحه • رفت وآمد •

—« مثال »—

بلا سپاهی بیله در دوغمده کوپ اورشوب
«جنون ارا باریشیب کاه قیچقیریشب»

بارشماق — مصالحه ایتمك • کلوب کیتمك • ترك عداوت ایتمك •

بارلاماق — جستجو ایتمك • تفحص و تفقد ایتمك • ترددو فروحش و تکاپو •

بارلیغ — وارلیغ • مالدارلق • ثروت • سامان • غناء • دینچ • وتنچ •

—« نوایی »—

« نوایی اشك ودر لعلی دین نی وصل تاپقای کیم • بو دولت بیمادی قارون مثل لیك بارلیغ لارغه »

بارماق — وارمق • محافظه ایتمك • کتمك سلوك ایتمك • ذاهب عازم اولمق •

—« مثال »—
« بارماغای وکورمکای و تو تمغای »
« ایتمکای و ایشلکای بو تمـاغای »

باری —— تکری تعالی• جناب حق موجودلق وارلق•

—« مثال »—
« یتی اقلیمـده بعـون باری »
« تون وکون اولدی شریعت جاری »

باری —— هپه•همه• جمله• کافه•قو•

—« مثال »—
مبنی عیب ایتما که عالمده اسیر اولدی باری
اوزبك و تاجیك و ترخان و مغول کاکلیغه

—« مؤنس »—
«دولتك باریده دورلار بارچه عالم آشنا»
«قایتغاج دولت جهاندا تاپیلور کم آشنا»

بارچه —— هپسی• کافه‌سی• جمله‌سی• عموما•

باریش —— کیدیش • رفتار• مصالحه• باریش کیلیش•رفت‌وآمد•عزیمت‌وعودت•

—« آکهی »—
باش جیقارمای کلبه‌سیدین تو تکلاب اولماك وهمیدین • منقطع بیلکیل بولوبدور ایل ارا باریش کیایش»

باستوق —— برنوع میوه شروبی •

باسروق —— باصتورق• روزکاروحرامدن آتلری محافظه ایچون اوزرینه باصدقلری بکچه وچول• الاجوقك اطرافنه جیکلان نمد وکیکیز•

باسغون —— باصمق•آغیر• سنکین• کران•غالب• هجوم ناکهانی • شابخون • بخش•

باسقاق —— نظارت• اجبار• محافظه• ضابط• محتسب •

باسقیچ —— مردوان • مصعاد • سلم • نردبان• زینه وپایه •

باسلایش —— غلبه•تفوق•التدالمقلق• جیکنه یش• زیرپا ایتمك •

باسماق —— جیکنه مك• پایمال ایتمك• استیلا و هجوم ایتمك•غالب کلمك•بخش کردن•

—« نقشی »—
« کوزوم اوزرا ایاق باس کلبه دیدمنی ایت روشـن • غبار خاك پایینك دیده‌مه کحل سلیمانی•

باستورماق —— باصترمق•تسکین اطفا ایتمك•تفوق• غلبه ایتمك •

باسلماق —— جیکینلك•مغلوب پامال اولمق• سکونت بولمق• زیردست•

باسن —— باصمه • مطبوع بز • و مطبوعات سائره • جیت •توقه•

باسرغانماق —— اویقوده خواب پریشاندن قورقوب قالقماق• اغیرلق باصوب مضطرب اولمق• آغیر اویقوکورمك•

باش —— سر•کله•رأس• ابتداء •بدأ• منشأ• دپه• طوپ شی•کله• آمر•رئیس• سرکرده• مقدم• فهم•ذکا• دماغ• برنجی•اول•نخست•

—« مونس »—
« یتار باشیمغه هجرینك تیغی وغم تاشلاری بات بات•نه بولدی وصلدین مرهم یتورسانك زخمیمه که که »

باشجی —— یول کوستریجی•قلاغوز•رهنما•رهبر• دلیل•پیش رو•سردار•اوکدوشمك•

—« مثال »—
« خواجه نی باشلادیلر اویساری »
« که نهان ایردی مه رخساری »

باشغه و باشقه

باشتوبان — باشی اشاغی• نكون• سرزیر• سرپایان

باشارماق — بجارمق• مبادرت ایتمك• موفق مظفر اولمق• باش ایتمك• تسویه ایفا ایتمك• یولنه قویمق•

باشاق — سنبله• خوشه• اكین باشی اوق•

—« نوائی »—

«نوایی انجمن شوق جان اراتوزسانك»
«اینك باشاقلیغ اوقین شمع انجمن قیلمغیل»

باشاقچی — خوشه چین• اوق اوجی اعمال ایدن اوسته• پیكان ساز•

باشسیز — ترتیبسز• بی نظام اوباش• بی سر• باشی بوزق• خودرو•

باشسیزلیق — بی باشلق• اوباشلق• ترتیبسزلك• پریشانلق• خودرولك• رئیسسزلك•

باشقارماق — باشارمق• بجارمق• اوجنه وارمق• اداره ایتمك• باش ایتمك• اهتدا ایتمك• یول كوسترمك•

—« مونس »—

« ره ضلالت ارامونس اوردی پای جهالت • هدایتینك چنی ساری باشقارآنی خدایا »

باشقارو — قولاغوزیله برابر كیتمك• برلكده یول المق• دلیل ورهبرله برساری و بر طرفه كیتمك•

—« مثال »—

« الدكیل وربولسه مجنون شیوه سی بی اختیار • قویماین اوزاختیاریغه بوساری باشقارو »

باشغه و باشقه — ایری• غیری• دیكر• جدا• تفریق•

باغ و باغو

—« ادا »—

« كونكلوم ایمدی چون باشغه توشتی عشق سوداسی• باشقه بارو یوقدین كیچ نقد داغ سامان قیل »

باشقالیغ — ایزیلق• اختلاف• مغایرت• جدالق•

—« مثال »—

یارنی كوردوم قیب قیزیل كل یوزلاری
سورمه سورمیش سبب سیاه دوركوزلاری

« یوزوكوزی آفتیدین باشقه جه »
«اولتورادور طاتلی طاتلی سوزلاری»

باشقیان — دوه اوزره یوكلنان طوپ آلتیدر•

باشلاماق — مباشرت• بدأ• مبادرت• شروع• آغاز

—« مثال »—

«یاندی لارشهر ساری یول باشلاب»
« بیرایكی ایسكی كیكولوك تاشلاب »

باشلاتماق — افتتاح ایتدیرمك• ابتدا قیلدرمق بدا و مباشرت ایتدیرمك•

باشلایش — بدا ایدیشی• امر ایدیشی•

باشلانغیچ — باشلا دیغش• بدا ایدیغش•

باشلیغ — رئیس• آمر• سركرده قومندار• ریاست• باشلو• دهنه لو• لكام ولجام سردار• سركرده•

باشماق — نعلین• ایاق قابی• چپك• كفش• وكوسنله

باشماقچی — قواف• پابوشچی• قوندره جی•

باش اولكو — نصف النهار• میزان یلدیزلر ینك برج واشارتی• قسطاس• ترازو•

باش مینلیك — انانیت• سركشلك• اباء• عناد• خودرأی منمنلك•

باغ و باغو — باغ• كلستان• چارباغ بندقید• صارغی

چنبر• پوپك• كروكريجه• بوناوريشه و پيوند• عقد• كره•

—« امير »—

چيكل چيكل كرهين تاركاكليدين آچيب
كونكل قوشيني اياغيغه قيلدي باغ تراغ

باغليغ — مربوط• معقد• متعلق• مسدود موقوف• مقفول•

—« مثال »—

« اير نينك قولي دورني شكراى جان
بيلي باغليـغ• كل داغي يوزونك
بندەسي دور توني ياماغليق »

باغ بيراق — قلاغوز• رهبر• دليل• بند• لفافه• صارغي• پيچيده•

باغام — تكيه اغاجي• ديرك• دستك• تمه• متانت• تمل•

باغان — قوزي• حده ايرمش ياورو• وكاله ايرشمامش بره• وتوقلو•

باغانه وبغنه — قوزي دريسي• بره• روسيه وايرانده قراكولي تسميه ايدرلر• ايرانلرينك باشلرينه كيدكلري قالپاق بودر•

—« مثال »—

« باشنه بورك قو يو بتوربغنه »
« برسياه آت اوزه كافرجه غنه »

باغداى — اينيش• ميلان• نزول پستي• هبوط•

باغرين — طراق• شانه• موشط•

باغري قرا — دل سياه• مكدر• مأيوس• برنوع قوش اسميدر•

باغشلاماق — بخش ايتمك• انعام• عطيه• احسان ايتمك• عفو لطف ايتمك• معذور طوتمق•

باغشلايجي — عفو ايديجي• كناهني كچيجي• غفور• رحيم•

باغلاغولوق — باغلنلمش• مربوط• معقد• مسدود• بند اولنمش•

باغلاماق — بند• ربط• عقد• ضبط ايتمك•

—« مقبل »—

« اول پري عسكري باغلادي چار آينه »
« حسنيكا دورت يانيدين بولدي دوچار آينه »

—« ديكر نوايي »—

« يالانك جسميم كوروب آنچه بلاتاشيني
ياغدوردينك• كه زخم باغلاناندين
ايمـدي ايرماس تورتنيم عريان »

باغلامه — اوچ كبريشلي برنوع سازدر• بند و ربط ايتمه•

باغلان قاز — قيرمز براق قازك برنوعيدر•

باغلطاق — برنوع قفتان• البيسه• و دكلمه‌ك• قباء وعباء چكمن•

باغير — جكر• كبد• چاغيرمق• وصدا ايتمك• وقبائل تركمنيه ده عشق آباده قريب بركوى اسميدر•

—« مثال »—

« كياه ايرماس كه عشق اهلي شهيدين
بغريدا قالغـان• شجر ايرماس
الارنينك جسمي هجر اوتيغه قاقشالغان »

باغيرتلاق — سنكخوار قوشي• توسبغه• سنك پوشت

باغيرداق — بشيكده كي صبيلرك صاردقلر بند• باغلداق• بيلدبجك• ميان بند•

باغيرساق — بغيرساق• روده• مصرين• امعا•

باغيرماق — بغرمق• هايقرمق• نعره ايتمك• چاغرمق• اوكروب بوكرمك•

باقیر

—« مثال »—

« بیر باغیرسا عالمه دهشت کیلور »

هایقیرورسا جهانه وحشت کیلور »

باغیریشماق — بغرشماق• هایقرشماق• قیجقیرشماق•

باغیش — باغداش• دیزلرك بوكلمه‌سی• مربع وچارزانو • خیمه‌نك خلاطلری • صولت• وسطوت•

— نوایی »—

« قیلدی باغیشره اولتوروب بنیاد »

« شه دعاسین که چرخ کهنه نهاد »

باغینداش — دیزلرك بوقارومی • باغداش• صان• ران•

باغینماق — باریش• مصالحه ایتمك• دوست اولمق

باقاق — باقق• نظر نکاه ایتمك• تابع ملحق اولمق

—« نقشی »—

وعده وصلیکله بر ایام قاندوردینك بزی

باقه باقه باقادن آخر او صانتوردینك بزی

باقتورماق — باقدرمق• کوسترمك• منظور ایتدرمك نکاه کنانیدن •

باقیشماق — بقشمق• باقه‌قالمق• تحسر ایتمك• عموما باقق•

—« آکهی »—

« یوز نظرغا اوزکالار قانع ایماس »

« آکهی غابس دورور بوباقیشینك »

باقینماق — بقنمق• اطرافه متحیرانه نکاه استغراب ایتمك• بقماق•

باقوی — بیوك• بزرك• جسیم عظیم• فخیم• خدیو• قوی•

باقه‌چناق — قاپلمباسنك پوشت• طاش بغه•

باقیر — بقر• نحاس• میس• زنکار• جنکار•

بالار

باقیش — باقاقلیق• نظر• تماشاکاه• نکاه•

—« مثال »—

« غم چیکاردا بیتمادی یالغوز ایشیم »

« دوستلار اوشبوایشیم کا باقشینیك »

باقیشلیغ — نظرکاه• وجای تفرج سیرانکاه• تماشا یری•

—« امیر »—

« بیر باقیشینکا جمله جانانه تصدق »

« شهلا کوزینکا عاقل و فرزانه تصدق »

باکوری — بر نوع نشادار دوا وعلاج• درمان• دارو•

بال — عسل• انکبین• شهد• جناح• یورك• قلب

—« صوفی الله یار »—

« آنینك حکمنده دور ادبار اقبال »

« تیکندین کل چیقار ورزهردین بال »

بالاوله — یاورو• چوجق• بچه• طفل• ولد• صبی

—« مثال »—

« کم که اویلاندی مبتلا اولدی »

« بالاسی باشیغه بلا بولدی »

بالاچقه وبله‌چغه — چولوق چوجق • خوردوریزه• اوغلان اوشاق•

بالالاماق — یاوریله‌مق • یاورو طوغورمق • چوجق طوغرمق•

—« مثال »—

« چوق بولور ایردی بالالاب ذوقنانك »

« مور بالاسین قیلور ایردی هلاك »

بالار — دیرك• عمود• کریش• ستون تیرك• تیرسك

—« الله یار »—

« بالارغه تکیه قیلماقلیق خطادور »

« حرامدور کیمکه بو ایشنی ایتادور »

بالاق	ایچدونك اشاغیسی، پچه سی، بالدیراق، ایاغی چیپلاق، حاف، ساق،
بالتو	بالطه، تبر، فاس، —« مثال »— « هرنیجه که بولسه تاشی قاتیی » « بالتـولر ایله آنی اوشـاتیی »
بالجیغ وبالجاق	چامور، طین، لایی، کیل، —« نوایی »— « غم یوق که کوبی کردین کوزلاردین آه اوجوردی ، کیم اشك بالچیغ ایتکان بیر کوشـه ده قالیب دور»
بالداق	قلیج قولاغنك حلقه سی، قولپ، صاپ
بالدور	پچه، ساق، بالدیر، بجاق، صـان ران ، پاچه ،
بالدوز	بالدیز ، زوجه همشیره سی و قیز قرداشی ،
بالدیرقرا	پرسیاوشان علاجی،
بالدیرغان	برنوع نبات اسمیدر ،
بالش	یاستق، بالین، مخده، ومغول لساننده مبلغ، نقد، آلتون بالیشی ۲۰۰۰ دینار اولوب کوش بالیشی ۲۰۰ دینار در ، —« مثال »— « بالشلر بیریب قیلدی ایسارزر » « کداو فقـیر اولدیلر بهره‌ور »
بالغاو بالقا	برنوع تبر، و بالطه، اوفاق جکوچ برطرفی بالطه لو، تبرزین،
بالغاماق	قازمق، ایشمك، حفر ایتمك، کاویدن کندن ،
بالغیچین	طورنه انواعندن برطیردر ، بوتیمار دخی دیرلر،

بال قاباغی	قبغك برنوعیدر، بال کدو، پلوکه و،
بالقان	صارپ مسلسل طاغ، بیوك بالقان کچوك بالقان ترکستانده قبائل ترکمنیه صحرالرنده ایکی طاغ اسمیدر،
بالیغ	بالیق، ماهی، سمك، مغولجه شهر وولایتدر، خان بلیغ کبی،
باتمق	ایصلانماق، صوقمق، صولو شیئه باسمق، تبلیل تریت ایتمك، ایبتمك،
باور	خلاط، ایپ، جل، ریسمان، ار غمچی ارقن ،
باورچی	آشچی، اشپز، طباخ،
باورچی لیق	آشپزلیق، آشچی لیق، طباخلق، —« مثال »— «توی ده بکاول ایدی باورچیلار» «قوش لر، آشلار کوتوروب آشچیلار»
باولی	تعلیملو، تربیه لو، سریع الحرکت، ایرکه للك، نازایله پرورده اولمش،
بای	زنکین ، توانکر ، غنی، مالدار ، صاحب ثروت ، —« مثال »— « مجموع بیك ایله وبایغه هم » « شاهنه تمایین وکدایغه هم »
بای بای	های های، په په کبی کلمهٔ تحسین و آفرین درکه بی بی دخی استعمال اولنور —« مثال »— « بی بی نه عجایب ایش قیلیب سن » « کیکان کیشنی آلیب کیلیب سن »
بای بیردی	یوتولدی، بای داد، بی سرمایه قالمق،
بای اوغلی	قرعه، ویرکو، صالغو، افندی زاده بر قوش اسمیدر،

بای بچـه — بای اوغلی • بای زاده • اوز بکلر قادینلره بای بچه دخی دیرلر •

—« مثال »—

« های های اولنك جان اولنك پناه برکین یار یار • بای بچه غه دائما صفا بیرکین یار یار »

بای خاتون — بای قوش • جغذ • خفج • قوقوقوشی • بای اوغلی •

بایداغ — سورکی • خرکله • رمه • کله • بیداق • برقوش اسمیدر • جیریش • جیرید • بایکه •

بایر — صحرا • طشره و بیابانده یوکسك یر •

—« مثال »—

« یقیلدی آت ایله بویدان بویغا • بایورغا توشیتی بر سیجقان اویغا »

بایری — امکدار • قدیمی • اسکی خدمتجی • کهنه • عتیق •

—« مثال »—

« بو ایشیکا هر لوندی توتمه »
« بو بیری قولینك بیلیب اونوتمه »

بایسون — ترکستانده بلخ ایله سمرقند بیننده بر بلده اسمیدر •

بایغزی — یابانی • صحرایی • روستائی • کوهی • خوراسان طرفنده بر محلك اسمیدر •

—« نوائی »—

« آغزبنك بیله تینك لیق تالاشور بسته او یالماس • اول آغزی آچوق بایغزی نینك پوچ لیغین کور »

بایقا — دوکون • توی • سور • ولیمه وسنت جمعیتی •

بایقـوش — جغذ • خفج • اوکو • قوقوقوشی • بای اوغلی •

بایلماق — غشی ایتمك • بیخود اولمق • زیاده کندندن کچمك • باغلاق • بند •

—« مثال »—

« علم نظر ایچرا کوزوم دریا اکر بولمایدورور • کفریك قامیشیدین کوزوم یوز اوزه سالی بایلامیش »

بایماق و بایرماق — تغنی ایتمك • زنکینلشمك • توانکر اولمق • افسون ایله الداتمق • خدعه • نیرنك •

بایندر — آغورلی • میمنلو • برکتلو • سعادتلو • قدملو •

بپرتون — کورك • وکورکه قاپلانمش اثواب • و پوستون •

ببك — کوزین بیکی • مردمك • قرة العین • مردم •

بت — جهره • بکیز • یوز • روی • وجه • رخ • عارض • رنك • کهله • متعفن بوجلك • شوبوش • قل •

بتر — فنا • یمان • کنده • ابتر • بد •

—« مثال »—

آه بیل بیلدین بتراق بولدی رنج وفرقتم رحم قیل بوقائیغ احوالغا ای ترساجوان

بخته — پموق • پموق • ترکستانده قدیم ومشهور بر شهر اسمیدر • پنبه •

بتماك — یازو یازمق • تحریر • ترقیم ایتمك •

بتیـك — مکتوب • ورقه • پوصله • محررات • سندات •

—« نوایی »—

« سکندرغا یازغانلار ایرمیش بتیك »
« بورونی یبارغان ایمیشلار ایتیك »

بتیکجی —— یازیجی • کاتب • دیوان • خطاط •

بتـوی —— بر برینه یاپشمش • وصل • بی وست •

بخشی —— سازنده • مغنی • عاشق • مترب • قوشوقجی •

—« مثال »—

« سارتغه گرچه یوبارور بخشی لار »
« ترك ایله هم بخشی بادور بخشی لار »

بدابالغه —— قلاغوز • مهتدی • رهبر • دلیل • یول کوستریجی •

بدق —— متعفن بر حیوان اسمیدر • اوزون توکلی کوپك •

بدنوس —— صرتلان انواعنـدن بر حیـوان اسمیدر • خروس •

برانغار —— اوردونك میمنه سی صـاغ جناحی • بیش دادی •

براغو —— صغیر • کوچك • صبی • طفل •

برتاس —— مملوکیت • اسارت • عبیدیت • کوله لك • غلامی • بندکی •

برتیك —— کیك • استخان • عضم •

برك —— قوی • متین • رصین • قانی • سرت • مستحکم • صاغلام •

—« مثال »—

« مین بولاردین بیل براق قول مین
الله مولی غه • قورشانیب قول لوق
قورینی برك تونار مین یرلیغین »

برقت —— هیکل • بتخانه • بر کوت قوشی • اسیای وسطی ده بر قبیله اسمیدر •

برلاس —— سمرقنده قریب بر مملکت • طوائف اوزبکدن بر عشیرت اسمیـدر • جنکاور • سپهدار • سالار •

برندق —— اکرکاورتیسی • زین پوش • کوپ چوك •

بری —— جمله سی • هپسی • همه سی • کافه سی •

—« مثال »—

« بیری اژدها بیری شیر ژیان »
« بری ببر بیری هنر بر دمان »

بز —— بز • میز • غضوض •

بزك —— زینت • آرایش • تزیینات • زیبایش •

بزنك —— سـولکونك دیشیسی • یبان طوقی • قرغاول »

بساغا —— مرقد • مزار • لحد • قبر •

—« مشرف »—

« بسـاغالار زیارت ایلیان عبرت تماشا قیل • گدا وشاهنی یر آستیغه یکسان قیلار ایرمیش »

بستان —— قاپسول • پتقه • پتسقه • اجزا •

بش اریق —— فرغانه یه قریب بر موضع اسمیدر • بش ایرماق •

بشیر —— اموردریا وراسـنده قارشی جهتنده ایرساری ترکمنی قبیله سنك مسکنی • بشیری کلیمی مشهوردر •

بشیق —— کونش • آفتاب • شمس • مهر • خورشید قویاش •

بغیرماق —— بغیرمق • چاغرمق • حایقرمق • نعره ایتمك •

بغناق —— مغوللرك کلاهلرینه و لباسـلرینه تیکدکلری بر نوع دآن طلاو نشاندر •

بغنجاق —— اتك دیزلرینك الت طرفی •

بغلان —— ترکستانده بلخه قریب بر شهر اسمیدر •

بقام اغاجی —— تیرخون دیفیلان بر نوع اغاجدر که اندن بویه یپارلر •

بقه —— قوربغه • ضفضع • قوربقا •

بلن

بیك و بك ——	بیوك• آمر• عظیم الشان •
بیــك بورکی	بر نوع پك رنكلو و قوقولو كل اسمیدر• باشه قونیلان مزین قالپاقدر•
بكاول ——	دستورسالار• چاشنكیر• وكیل خرج• دیوان بیکی•
	—« نوایی »—
	« خدمت ارابار ایدی برقول آنكا »
	« پایه خدمتـده بكاول آنكا »
بكتر ——	برنوع سلاح• و بكتورمه•
بكره ——	برنوع كوچك بالقدر• ماهی•
	—« كامل »—
	« كر اولسـه مستلیغ دریغی تاپماق
	مقصدینك ای ریند • كیریب كوكنار
	دریاسیغه چومكیل ایلا كیم بكره »
بكمـز ——	قویولدلمش شیره• دوشاب• شرنی•
بكلماك ——	انتظارچكمك• حفظ حراست ایتمك• یولنه بقمق• توقف ایتمك• دودك• ضماره•
بلبان ——	برنوع آهنك وسرود •
بلبسـلی ——	اقامت• جایکیر اولمق• بیتوتت ایتمك•
بلتونه ——	مقیم اولمق• خانه نشین•
بلجیق ——	چامور• لای• بطاق• طین•
	—« کرامی »—
	« اوچاركردی دوران لكدكو بیدین »
	« بولور بالجیق اول سونیك آشو بیدین »
بلشیلداماق	یاوه سویلمك• بوش بوغازلق ایتمك• ساچمه و بیهوده سویلمك •
بلكا ——	دوه یاوریسی• كوچلاك• تیلاقچه•
بلســورطاغی	تركستانده فرغانه ایله كاشغرلك ارا سنده بر طاغ اسمیدر •
بلن ——	ككلیك • كبك

بو بو

بلی ——	اود• نعم• آری• هوه•
بنك ——	خال• یوزده اولان لكه• اسرار• حشیش• منیك •
	—« مثال »—
	«آچون نیكوبدیدین بولمادل تنك»
	« جهان بر رنكدور چون نشأ بنك »
بنارس ——	هندیستانده برشهر اسمیدر• حریردن باضی غالب برقوماش• بی قصب• نورس
بنـابی ——	كوزل• نفیس• اعلا• برنجی• ظریف• مخاراده بر نوع قاشدر• بخششی• نشان• وعلامت• دقتلی•
بندوق ——	تفنك• ملتیق• تورفان•
بنایر ——	افغانستانده صوادجوارنده بر موقع اسمیـدر• بر نوع رایحه لی برنخ كه بنایری تعبیر ایدرلر
بنكزاماق ——	مشابهت• تقلید• مماثله ایتمك• شبیه نظیر عدیل اولمق•
بنكزاش ——	مشابهت• مطابقت• مانند• هم رنك• بك سان• همتا•
بنكیز ——	یوز• جمال• چهره• لون• بت• رخ•
	—« مثال »—
	«بنكیزی آنك صارغاریب عاشق كبی»
	« خسته دل سوخته وامق كبی »
بنكی ——	سرسری• نشامند• تیریاكی• اسرار كش
	—« مثال »—
	« عاقل وهوشیار بولسـانك غم یما »
	« بنكی و تیر یا كـبنی آدم دمه »
بو ——	بو • حاضره قریب و معروفـه اشارتدر •
بو بو ——	فلفل• بیر• مرچ• قلانفور• اواو• شوشو•

بوته

—« مثال »—

« بو بو بر یاربی همتا »

« غلام کمتری من من »

بوبه‌جیق — بیك. مردمك. قرت.

بوت — فخذ. ران. سان. محبوب. معشوق. بت. بتپرست.

—« فضولی »—

« بوت نورسیم نمازه بنجه کونکه راغب اولمش • بونه‌دندندور الله الله بوته سجده واجب اولمش »

بوتا — یاورو. بالا. بچه. بیك. بیکانه.

—« ربغوزی »—

« بوته‌توغدی اول تیوه‌دین بارجه قومی کوردیلر • نوبت ایله شو اولاشدی ایچدی کندوحصه‌سین »

بوتا وبوتون — بتون. کامل. یکپاره. تمام. یك لخت. بلا نقصان.

—« مقبل »—

« تارتیبان تیغ جفاباغریمنی یوزچاك ایلدی • باردی اول کیم دیرلار ایدی ایل‌مینی باغری بوتاو »

بوته — دسته. نباتاتك ریاحینك وفدانك دیبی. ریشه وفیلیذ. بون. توبی. کوك.

—« مثال »—

« خرکوشلار آنده چاپك و تیز »

« هر بوته تو بیدین ایلابان خیز »

بوته — قویومجی و زرکرنك کداز نامنده استعمال ایتدکلری یادم یمورطه شکلنده کیل حکمتدن بر نوع قالب.

—« مشرب »—

« کاردشمن بیز کابو لماس حیله ساز »

« بوته دشمن کاتابکان بیز کداز »

بوتون

بوتراماق — پریشان. پراکنده اولمق.

—« مثال »—

« جهاندابو ترآتیپ سیاحلارنی »

« تینکیزلارکا سالیب ملاحلارنی »

بوتراشماق — داغلماق. هرطرفه یایلوب پریشان مضمحل اولمق.

—« نوایی »—

« تشلاب که ساچینك اوردینك آچغانده‌پریشان‌قیل • آفاق‌سوادیدا جان رایحه‌سینك بوترات »

بوتراق — پریشان. مختل. پراکنده.

بوتکارماق — اثبات ایتمك. تکمیل استکمال ایتمك. یاره‌یی باغلامق. یاری اغزی قاوشمق.

بوتکه و بوته که — برنوع علف اسمیدر. معده. قورساق.

—« مثال »—

ایستابان کیلسایانا کوکسوم شکافین تاپماغای • وه‌که بیرمرهم قویوب اول چاك کوکسوم بوتکارو »

بوتم — کنج دوه. و بلا. یورو.

بوتماك — ثابت. پیدا اولمق. تخم وسائره باش چیقرمق.

—« راجی »—

« نظاره قیل غیل آتشین رخساری بیرلان قامتین • کرکورمسین کل بوتکانین سروخرامان اوستینه »

بوتون — بتون. تمام. یکپاره. یك لخت.

—« نقشی »—

تاکه آرام ایتدی دل‌یارك وفاسندن بتون • چیکتم ایل من‌جمله عالم دل رباسندن بتون »

بوخانخو

بوچاق وبوچاغ | كوشه، زاويه، كنج، انزوا، كناره، جيت، بوآن، بو وقت، كارد، سكين،

—« حاذق »—

« قولومنى زلفينه اوردم كيجه كيم اويغاندى • ديديم تراغ قيلورمين ديدى بوچاق تراغ »

بوچقاق — كناره، چكيلك، مونزوى ومنهى اولمك،

بوجك — حشرات، مؤزيات، قورت، موچك،

—« مثال »—

« بوجكسيز ير بولماس »

« مريدسز پير اولمس »

بوجور — چيچك بوزوغى، اوفاق تفك، بيوك كوچك قبارجيق، قوتور،

بوچورغا — بوجرغاد، ارغاد آلتى،

بوچوق — پيچوق، بورنده برعيبى اولان آدم، مردكار ومزدور وحال ادواتى نصف، نيم، يريم

—« مثال »—

« بر بوچوق بيلدور سكاخذ متده من »

« كيجه كوندوز دائما ايتمكده من »

—« ديكر مثال »—

« انا اوغلى كنده بولسه برچوجق »

باشدين ايرلماس بورون بولسه بوجق

بوجول — عاشق، بجيل، كيك پارچه لرى ايله اوينانور بر زار اويونى • قارباز اوينى، توبوق، اوج، عاشيق اوينى، الجى خره يوكه جكه نامليه قار وايون ايدرلر الا دخى مستعملدر •

بوخانخو — بوغماق يرى، مفصل، عقده، بند، كوستك، زنجير •

بودر

بوخاق — زخم ويارهلرك اوزرلرينه باغلنان باغ وبند •

بوخساماق — اضطراب وخلجان ايله بوغونه بوغونه اغلامق،

—« مثال »—

« هجراندوهى دا بوخساب مين بيله المان نيتـاى • مى علاجيم دور قويوب دير فناغه عزم ايتاى »

بوخار — بند، كوستك، زنجير، سلاسل، غل،

—« مثال »—

« ايلكا توشانى كتيردى بير بير »

« يـونده بوغاو اياقده زنجير »

بوداغ — اغاجك دال اولهجق سوركونى • خيحه، چبوق، شاخچه،

بودال — محل، موقع، اغاجلرى بودارکن يره دوشان سوركونلرى، تخم، چم •

بودالماچ — برشى اوزون ونازك ايتمك، بودالمق بودهمك، پيراسته ايتمك،

بوداماق — بوغدمق اغاجلرك دالنى بوداغنى بوتهلرينى كسمك، شاخلرينى دوغرى وآرسته ايتمك •

بودانور — اوچنجى جد، بابا، بودنجق، آراسته وپيراسته اولهجق،

—« مثال »—

« بودالمكان يغاج بركاى ميوه آز »

« دهقان بولسانك طرابتوركين قيش ياز »

بوداى — اوزبكره مخصوص بر شرقيدر • اولانك مقامنده حزين حزين،

بودر — قيصه، بويسز، بوتلرى قيصه، بجاقسيز، كوته وكلته، ناقص، اليق •

بودروماك — باشی اشاغی کلك، سرنکون اولمق واژکونه، چپه،

بودنه — بیلدیرجین بی دانه،

—« مثال »—

« کل یازی یاتغان بری خست اولور »
« چیله کیرسه نرتیوه‌لر مست اولور »
«قاری اولسه اول خدا اینك خاستیدور»
«یکیت اولسه بلند طاغلر پست اولور»

بور — چوقور یر، دلیك، دیشیك، ترلا، طباشیر، قیر آت، الچی طاشی، آهك، شوره،

بورداق و بورداغ — سمیز، فربه، سمین، بورداق، تقوم، بیسله

—« مثال »—

« بورداق آت قیونلار بی عدد »
« پیشکش کلغانغه نی سان ونی حد »

بوراغان — قاصرغه، شدید، فورطنه، کولاك، طلاطم، دالغه،

بوراك — بورك، توپی قالپاق، کیش و سنجاب وقاقوم بورکی، مزین کلاه،

—« مجاهد »—

« کشمیری فوطه کل لاری نی دال کیلتوروب ، ایکی قاش اوزره قیرمزی بورکین قیا قوروب »

بورتاغ — بوزق، ناهموار، پریشان، ترتیبسز قاریشیق،

—« نوائی »—

« کوزآچ اشك ندامت ساج اوز احوالینکغه کیم باردور، تونونك تیره کوزونك خیره بولنك بورتاغ آینك اقساغ »

بورته — یوك، بارکیر، یابو، کرایجی حیوانی، پلتر آتی،

بورج — بیبر، فلفل، کنکره، برج، وباری، کوشه، مرج، سیاه بیبر، قرض، دین، مورچل،

—« مثال »—

«کشمشاه همراه قیلینك مرج سیاه »
«اوغور ایچره یانجینك تا اولسون تباه»

بورچاق — نخوده مانند بر حبه در، بکرك، کادانه،

بورچاك — لوله، غلوله، صاچ، جعد، کیسو، کاکل، طوره، ومرغوله،

بورچالیق — صحرایی لاله، یانی شقایق، وصغن دشتی، پیاز، شقاقیل،

—« مثال »—

« اتیکز زادراهی آماده »
«بورجالیقلر آجلدی صحراده»

بورجغن — سیاه راق، مژکانلری سیاه، وکوزلرینك بیاض یری بیاز اولان،

بورچك — جاپان، کشیر براوتدر،

بورچین — آهونك واوردکلك دیشیسی، بعضا بولدرجین وبودانه ورتیشکه دخی اطلاق ایدرلر،

بورداماق — سمیز، فربه، وسمین اولمق، پرورده وپرورش ایدیلان،

—« مثال »—

«کتك داقالان بورداغان ماکیان »
« نی معلوم اوچاقغه سودوزیان »

بورسو — پناشمیش، فسورده اولمش، یازده بیجوب قورودوب قیشده حیوانلره ییدیرلان علف، و یورنجه، طولنمش اوت وکیاه، بیده، دالغه کنارمآتمش

اولان قیش ولوخه دنخی اطلاق اولنور.

—« مثال »—

«موروڭ اولدی وقاونلار پورسیدی»
کوپلیکندین خرس وقورت وایت یدی

بورسوق — نی کبی برکیاهدر. اشقار. رودق. وشاق. سکه مشابه دیریسی سیاهلی و بیاضلی برنوع حیوان که اندن کورك پیارلر.

بورش — پیچ. چین. کره. حلقه. تاب. عقده. بند. مرغوله. جعد. حلقه. کوشواره.

بورغو — مثقب. دیلهٔ آلتی. برمی. اورمه تیغی. سمه. حربی نك اوجی. قرین ویورك و حاملهنك درد و بورمهسی. تاج وکلاه وکردکسی. تاب.

بورغوت — بایقوش و بورکوت وبوم وجغذ و بای اوغلی. طوائف اتراکدن بر قبیله اسمیدر.

بورقتلیق — دیر. صومعه. بوتخانه. آتشکده. جای صنم. بر قبیله.

بورك — کلاه. توپی. قالپاق. وکلاه کیش. قاقوم

— نوایی —

« یارب بونه کلدورکیم باشیغه چیچك
سانچار. که ایکری قویار بورکین
که بیلکه ایتاك سانچار »

بورکاو بورکه — پره. کیك. برغوت. بورکه.

بورکا — نقاب. لحاف. پرده. حجاب. چشم بند. بورقع. یوزاورتیسی. پچه.

بورکاماق — باشنه برشی اورتمك. بشتمالی تلفیف ایتمك. بورمك جورمك.

—« مثال »—

باغ اطرافیدا اغزینکدین قیزاریب
سارغاریب . غنچه زنکاری لباسی
بیرلا باشین بورکادی .

بورکوت — برنوع جسیم شکارقوشی. عقاب. لحاف. لفافه.

—« مثال »—

کیردی بورکوت اورتاغه یعنی عقاب
دیدی ای قوشلار ارا مالك رقاب

بورلا — یوزك. مهر. نکین. انکشترین. خاتم.

بوریلغون — بورولمش. بوکلمش. خم ومقوس اولمش

—« مثال »—

« کاکلینکنی بورماکین ای سرو ناز»
«پیچ تاب ایتمه مروت قیل برآز»

بورماق — بوکمك. تفتیل. بورمك. پیچیدن.

بورمه — بورلمش. موصلق. بندکیسه. قاپجوق. بورغو. برمی.

بورنا — ابتدا. مقدم. اولان. اولا. ایلك. نخست

—« مثال »—

«ایش کونی قویغاندا عدو ساری یوز»
« توره بیلا بورنا یسالینکنی توز »

بورناشماق — بکدیکرینه تقدم ایتمك. چالشمق. کچیرمك.

بورق — سانجی. خلجان. اورمان. وجع قولنج. وبورمه. صوفیه دن بر ذاتك اسمیدر.

بوروت — بیغ. شوارب. موی لب. مزلف. بیق.

—« مثال »—

کوپ شرارت صورتی دور مثل قورت
سلهسی سد پیغ افغانی بوروت

بورولدای — کوچك پرنده. اوفاق طیور. ریزه جانورلر.

بورون — انف بینی • اول • اقدم • ابتدا • نخست •

—« مثال »—

« که بورون سال ایکی قولیغه شکال »
«ایلاکیم تورغای اوزیبری داغزال»

بورنغی — اولکی • مقدمکی • سابقی • یکننکی • اسکی

—« مثال »—

«زیب وزینت فزون بورونغدین کوپ»
عیش و عشرت بورونغی کوندین کوپ

بورنجاق — بورونجك • اینجه بز • لحاف • بشقه • دولبند •

بوروندروك — دوه نك و یرامز حیوانلرك بورننه طاقراق جیکدیکلری حلقه • طوغناق •

بوری — قورت • کرك • داب • بوغ • نفیر • کرنای • کوك واری • برنوع لعب اسمیدر •

—« مثال »—

« اکر قوی بوری خیلی مالی دور »
«یقین بیل که چوپانغه ایت حالی دور»

بوریا — حصیر • فرش •

—« هویدا »—

«تواضع پیشه قیل هر کیمنی کورسنك
بید مجنون دیك • قامیشینی کورمدینکمو
باش کوتردی بوریا بولدی »

بوز — بز • کرباس • قوبورنك • کوك رنکی • نیله رنك • قیررنکی • فراستلو • فهملو آدم • مدرك • جامد • یخ • امر خراب کردن

بوزاغو — صغر یاوریسی • کوسله • دانه • و بوزغه • جوانه •

بوزاغو باشی — عقربه ماند برحیوان • دانه بورنی • قوککوز • خونفسان • کهوسسك •

بوزاو بورنی — طرناقلره چیقان زخم • ناصور یره سی

بوز تاغی — ترکستانده برسلسلهٔ جبالدر •

—« مثال »—

« ایسار دین برودت بیله زمهریر »
« بولوب ایردی بوز بیرلا آهن پذیر »

بوزچی — نساج • کرباس باف • بزجی • بافنده •

بوزه جی — طوائف ترکمانیه دن برقبیله اسمیدر • بوزه فروش •

بوزبوغا — دمرقازق یلدیزیدر قطب شمالی •

بوزرق — بوروندروق • بیوندروق • قوش اغاجی

بوزروغان — چوماق طوقاق • کرز • کودونك • کتوك • ورزش کتوکی • وکونده اغاجی •

بوزغونج — یبانی قابوقلی فستق • بویه ایچون دخی استعمال ایدرلر •

بوزلاغ — سولکون دوراجك دیشیسی • یبانی طوق • قرغاول •

بوزلاماق — دوه یاوریسنی چاغرمق • صغودن بوزلمق • یاورلمق •

بوزاغولاماق — اینك وامثالی یاوروله مق •

—« مثال »—

«جفا تاشین سینوق کوکسی کا اورسا»
«بوتام دیب کا بوزلاب کا اوکورسا»

بوزماق — جرح • ابطال • محو • قلب ایتمك • لغو فسخ • ترقین ایتمك • برباد ایدوب خراب ایتمك •

بوزوغ — مختل • خراب • ویران • مضل • فاسد • مکسور • غیرمنتظم • برنوع طنبوره در قوپوز کبی •

—« نوایی »—

« ناتانك اکر اوقو یران کونکلغه
راغبدور • قوروق نهال بوزوغ
باغ ارا مناسبدور •

بوزوك — اساس• تمل• این• قوغوق• آشیانه•

بوساغه — عتبه• ایشیك وقپونك الت طرفی• آستانه• منکله• جناب• باب

—« مثال »—

« بوباده‌دین انکاهم بیر ایاق توت »
بوساغاسین اوپوب مندین قولاق توت

بوستاغان — بیوك قدح• رطل• ایاغ• کاسه چوبین

—« مثال »—

« حلال اناسوتی دیك دورکر اول
قویاش توتسا• تاپوغ قیلیب بوکونوب
بوستاغان ایچنده قمیز »

بوسراق — برنوع حلوادر•

بوسکورماك — یوسکرمك• برشینك اوزرینه صو پوفکرمك• کیرو دفع ایتمك•

بوسماق — دام• حیله ترتیب ایتمك• انفعال ایدوب سیتمك• فرار مهاجرت ایتمك کمین قورمق• پوصمق•

بوسو — کمینکاه• پوصو• کمین• بکمه•

—« مثال »—

« بوسوده ایدی نیجه آتلغ همان »
« عدو ساریغا قوشدیلار بی کمان »

بوسون — بت• کهله• متعفن• حشرات• قمل• بوجك• قورت•

بوش — بوش• خالی• قوف• اجوف• قاغوق مغاك• کواك• ساده• غیرمزروع• سورولمامش ترلا• ایلاق• کوشك• ایشسیز•

بوشار — اضطراب• خلجان• طلاش سراسیمه• عجله کار•

بوشاق — ایدك ویتك آت• نمایش آتلری• الای ودونما آتلری• دسته باغلانمش بغدای خوشه‌سی•

—« مثال »—

«قطارده کی کیت کان بوشاق آتلرغه»
«قولین یشینك خان احمدی میندورونك»

بوشاماق — تخلیه وخالی اولمق• بوش وایشسز اولمق• ایریلق وجدا اولمق•

بوشانق — واهی• پوچ• سبکمغز• بی مال• غافل• بی خبر• سست• کاهل• بی کاروبار• بی مغز

بوشناق — بر قبیله اسمیدر•

بوشغانج — اجنه• زیان• عفریت• غض غض•

بوشق — صارق• سله• عمامه• دستار• پوشك•

بوشماق — تسکین عطش ایتمك• تلذذ ایتمك کوشمك• مضطرب اولمق•

—« مثال »—

«نی باك صاف کونکل ساری چرخ
سالسا کدورت • زلال کوزکوسینی
سایه قیلغالی بوشمیش »

بوشنماق — ایریلق• منفك اولمق• جدا اولمق• مطلقه•

بوشورغانماق — تألیم تفجیع ایتمك• اضطراب ویرمك کدر ویرمك•

—« مثال »—

«بوشورغانمای سالیب بارغانلاریغه»
«اجازت بیردی هم قالغانلاریغه»

بوشوقاق — متعفن اولمق• خلجان ایتمك• ضجرت چکمك• مغموم اولمق•

بوغ — دومان• بخارات• اسلیم• کرنای• لحاف• اغاجلرك قابوغی• سورنای• بورو• نومان• دم• ایصلیق• نفیر•

—« مثال »—

« ذیل و زنك وبوغ وناقوسه قیاس
اتمانك مونی• خوش نوادر خوش
صدا خوش نغمه خوش آوازنی »

بوغا — صیغیر آیغری • طوشونك بیوکی• حیوانلرك وقت ازدواجی • قید وزنجیر•غل•ایشکیل•کیشن• جنکیز خانك سکزنجی جدی بوغاخان•

بوغاچه — بوغوچه•بوغاز•غرتلاق•حلقوم• نای• کولو• طماق•

بوغاق — خفقان• اختناق• کوکل صیقلق • بوغوق • کند • حلقه • قولاده• پای بند•

بوغاو — بوغاو•بند•کوستك•زنجیر•دست بند

بوغجامه — بوغچه • بیوك بوغجمه ولحاف• چارشف وچادرشب•مزین ومکلف اورتی • دوکون ایچون قوریلان چادر•یتاقلیق جامه خواب•

— « مثال »—

« ته بته دور بوغچه بوغ جامه لار »
«بی عدد کیم خواب زربفت جامه لار»

بوغجی — یایك کوشه لرینی تحکیم ایچون باغلنان ایپ• باغ• کریش•

بوغداق — اغاجلرك قبارمش اولان یری • ودال چیقه جق محل• بوداق•کره وعقده• نباتات•

بوغدایق — هماقوشی•عنقا•سیمرغ•

بوغدای — کندم• حب•آلتنجی بر وجه اطلاق اولنور• سنبله•

بوغدای باشی — خوشه•دسته•وشق•سنبله•

بوغری — آیغر • ایکی کوهنلی نردوه • ایکی هورکوشلی شتر

— « مثال »—

«هر تیوه دین بوغری بولماس نر بولماس»
«هر آدمدین سید بولماس ایر بولماس»

بوغرا — شعریه• رشته آشته بکزر بر نوع طعامدر•اوبرا•اون آشی وآش آره تسمیه ایدرلر•

— « مثال »—

آش بوغرا ایستیان آخشامکه قالمی اولامن • اوبراتیز کیلتورمه سنك بیربیر صاچینیکنی یولامن »

بوغم وبوغوم — بند•کره•عقده•پیوند•بوکوم•

— « مؤنس »—

« بولسه تنیده بوغوم نشانی »
« کیسکین خطیکا یتر زیانی »

بوغماق — تضییق•تخنیق ایتمك•صیقمق• بوغمق•

— «مثال»—

بولیده آسان اولوم ایستار ایرسانك
« زلفی ناریغدا آسیل یوقسه بوغول »

بوغماق — بوغوم یری•بند•حلقه• فاصله•عقده•

بوغمه — بوغندی• بوغوق سس• اختناق• خرخره•غغه• امر بوغمه•

بوغناق — یاغمورسز شدید فورطنه• بوغوق سس• بوغلق•

بوغو — آهو•کیلك• غزال•بوغلش• نخجیر• زوانه•قلاده•برقصبه اسمیدر•

— « مثال »—

« کوییا صیدلار دین اول چنکل »
« واقع ایرذی تولا بوغوومرل »

بوغور — بوخور دوه•ایکی کوهنلی جمل•

بوغور سیماق — دوه قیرمق• دیشی دوه یی بوغوره طالب ایتدرمك• الشدرمق•

بوغورساق — بیرام ومبارك کیجه لرده اقمه یرینه کیجمشلرك روحنه پیشرمش اولدقلری مثلث خمیردن بر نوع طعامدر•

بوك

بوغوز — بوغاز• حامله• پكيد• منصب• كولو• ناى•

بوغورداق — بوغورتلاق• حنجره• برنوع قيل قو يروق• حلقوم• ككرداك•

بوغوزلاماق — ذبح• قتل• اعدام• واهلاك ايتمك• بو ينندن كسمك• اولدرمك•

بوغوزلغو — حلقومى• حنجره سى• كلوسى• ناى• بوغازى•

—« مثال »—

« بخشى دوسته هرنيمه نى ايچورما»
«حرام حريش بوغوزينكدين كيچورما»

بوغون بوغون كسمك — بندبند پاره لمك• بوغوم بوغوم جدا ايتمك•

—« مثال »—

« بوغوم بوغوم بوغيميندين كيسار
بوسانك ايلكيم • ينه مينك
ايتا كينك كرديدين جدا بولماس »

بوغين — شوكينه• بوكينه ديمكدر•

—« مثال »—

« دوستلار تلبه ليغيم عيب ايتمانك »
« آلدى عقليمنى منيك بوغنا كينه »

بوقتو — كمين• دام• پوصو• كمينكاه• كيزلنمك• پنهان ومخفى دورماق»

بوقتورماق — دام • حيله • ترتيب ايتديرمك • پوصدرمق• كمين قوردرمق• بوكتورمه

بوقتورمه — دشمنك ظهر ينده پوصويه ياتديريلان عسكر•

بوقچورمه — يايلك كيريشى• وزه• وتنابى•

بوقاق — قطع ايتمك• پاره لمك• توزيع وتقسيم ايتمك• پوصمق• كمين قورمق• شق و كسمك•

بوك — اورمان• يول پكيد• اغاجلق ديه• طوغاى• چنكل• چكلك• امرتافتن• كمر• كوشه وكنار• خم•

بودر

بوكولمش — تاولنمش ايپ• پيچيده• ريسمان• يافته•

—« مثال »—

« هجر دشتيدا غمينك بركوه قاف »
«بار عشقك دن بوكولمش دوربيلم»

بوكاوبوكه — كوراشچى• پهلوان• كشتى كير•

بوكاول — بكاول• وكيل خرج• كهيا• آش خانه ناظرى•

—« مثال »—

« شدآ لديده ايكاوى اويله مقبول »
« ديوان بيكى بيرى بيرى بكاول »

بوكات — سرآب• بند• بستن دريا•

بوكاتلاماك — سد چكمك• تسديد ايتمك• صواوكنه حدچكوب• ايركيردرمك• بوكسلك يره صوچيقارمق•

بوكالماك — استغراق• غشيان ايتمك• سرسم مضطر اولمق• ناچار قالمق• عاجز•

بوكبولدوك — يوغورت• ماص• جورغات• قتيق•

بوكر — طولو• چورور•

بوكراك — بوكورك• كرده• كليه• بوبراك• ميمنه• ميسره• صاغ بوبراك ميمنه• صول بوبراك ميسره•

بوكراكچى — محاربه اثناسنده يمين ويساره ترتيب ايديلان عسكر• ونظام وطابور•

بوكرايماك — انحنا ايتمك• اكرلمك• پيچيده اولمق• خم اولمق•

—« مثال »—

« چرخ شب كرديغه كويانقد عمرينك
دور غرض • نيكرانكاهرتون كه
ايكى بوكرايب ايلانه دور•

بوكرولجه وبوكرلجوك — ثامر• ماشى• حركت• يول يوريماك•

بوكرون — تپيكاه• اكرك الغى• بوش ير• بر مهمه يرامزشى• مستدرك•

بوكسا —— بدنك قوشاق يرندن يوقارو طرفی· كرك بالاسی· سینه· ظهر·

بوكمك —— مقوس ایتمك· منطوی غزل تفتیل ایتمك· درهم ایتمك· پیچ وتاب ایتمك·

—« مونس »—

« بار عشقیدین بوكولسـه قامتم
ایرماس عجب · كیم بو بیر یوكدوركه
خم بولمیش آنك آستیندا قاف »

بوكان —— بوكون· الیوم· امروز·

بوكوتلاماك بوكوتلاماك· آقرصویك یولینی بند وسد ایتمك· باغلمق· قیردوكمك·

بوكور —— جنب· پهلو· كوه وكنار· كور· مزار· یان· چیت· حد·

بوكورتكن —— بوكورتلن· شجر· موسی· ترموش·

بوكورماك —— حیـوانك تفرد ایتمسی · باغرمق·
دیرین سس چیقارمق· فریاد وفغان ایتمك

بوكول —— اكراسبابی· ادوات زین· خم وچم اولمق

بوكولوم —— قوریلمش· طابلنمش· پیچ وتاب· مونحنی· اورمه· شكنج· قات· چین· طولاشیق·

بوكی —— بوجی· بوكو· سحر· افسون· جادو· ذیرك · البستی · پری خان · باشجی خاتون · بابالو· ءارقی· سـالوس· وجابولوس·

بوكیلداماك خفقان اولمق· یورك چارپمق· نفسی صیقلوب خلجان اولمق· زیق ودل تنك

بول —— بانك اشباعیله اوقونمق اوزره وافر· چوق· مول· واسع وكنیش· زاید· فراغ· مبذول· بركت· كثیر·

بول —— بو· شو· حرف اشارتدر قریبه و حاضره· حصه وشق وتقسیم ایتمك· پارچه وپاره ایتمك· اول·

—« الله یار »—

«غیبت ویالغان بیله بولسونك سوزونك»
«تهمت وبهتان بیله بولغیل اوزونك»

بولاآلماق —— ممكن اولمق· دسترس اولمق· موفق ومظهر اولمق· ایله كچورمك· وجوده كتورمك·

بولاشیق —— بولانیق· آلایش· اماره· لكه· ملوث آلوده· آمیخته· قاریشیق· مخلوط·

بولاغ —— چشمه· پیكار· عین· كاریز· ینبع قنات·

—« آكهی »—

«وصالینك آهولری رام ایسامی كاتانك
یوق· كه ایكی كوزدور ایكی موجلیغ
بولاغ مینكا»

بولاغ اوتی تره· صوكنارلرنده نشو ونما بولان· یابانی نعنا ع· پودینه وحولیوی·

بولاماچ —— آسیده وعصیده دینیلان اونله بولانمش آش· اوماج· بولاماق»

بولاماق —— اوجی ایصلیغی · برنوع طعام·

بولاماق ویلاماق قارشدیروب ملوث ایتمك· تیره لتمك· افساد ایتمك· بولاشدیرمق·

بولای —— اولهیم· بونك كبی· شوم ·

—« مثال »—

« یوكورمه جیفه كوب قطق یل وآی»
«بولای دیب بای بساتنك برمكیل بای»

بولباد —— اسكی· ویرانه و بوزوق· مندرس· خراب· فرسوده· كهنه· ویران·

بولته —— سوز· سخن· كفتار· كلام· نطق·

بوجار موجلار عسـكرك و اوردونك اجتمـاع ایده جك محل موعودی· مستحضره تجمع· تلاق · وردیش· مصـادف اولنه جق یر·

—« مثال »—

«چو يتوك آنينك جار وبولجار يغه»

« شه روم ايلى بيرلا پيكار يغه »

بوجارلاماق — بر آرايه كلك، وتجمع ايتمك اوزره وعدو يرمك، جمعيت و يغين ايچون بر يره طوپلانمق•

بوجاش — محل، وعود، بولشمق ايچون تعين اولنان جاى، وعد، موقع، جاى جمعيت•

بولدورماق — چاره كورمك، حل وبيدا ايتديرمك توقف ايده‌رك موجود ايتديرمك، ميدانه چيقارمق، ظاهر و نمايان، كبرو قالمق•

بولدورن — ديت، قصاص، انتقام، قيميق•

بولدوروق — بولدرجين، بودانه، ورتيشك، بيدانه•

بولرماق — تنزل ايتمك، كندو رتبه‌سنه لايق اولان وقارى برطرف ايتمك، غير مناسب ايش كورمك•

بولغار — آلوده و بولامق، وملوث، طوايف اتراكدن بيوك قديم برقبيله اسميدر كه آتيل ايله يايق بيننده متمكندرلر، وبر شهر اسمى واكثريسى دخى قسطنطنيه ملحقاتنده مسكن ومأوى اتخشلردر، تلاتينه دخى اطلاق اولنور•

بولغاغ — انقلاب، شورش، فتنه وفساد، تيره‌لك، كدر، قاريشيقلق•

—« مثال »—

«ديما كونكلونك ملكى قاى چاغدين بو نوع اولميش خراب، تابو كشور اهلى غه توشميش فراقينك بولغاغى»

بولغاماق — تلويث ايتمك، آلوده ايتمك، بولامق، مخلوط ايتمك•

بولغانماق — فاسد وتيره اولمق، تكدر وتنفر ايتمك

—« مثال »—

« اتش عشقمى قاريشتورما »

«دود آهم جهانى بولغاماسون»

بولغاشماق — سارى لكه وآلوده وملوث اولمق•

—« مثالى »—

«كوزوم بولغاندى موج اشكدين واى»

« كوزونك كولاكدين عاندا آشوب»

بولغانجق — تيره، فاسد، خيره، لاى آلوده، بولاشقلى•

بولغان — چاى و ايرماق صويى، و بر نهر اسميدر كه بلغا ولغا دخى ديرلر، آب جوشيده، قاينالمش صو•

بولغانجوغلوق — آلوده‌لك، انقلاب، شورش، اختلال كشمكش، قاريشيقلق•

بولغانوق — مغبر، تيره، فاسد، رونقسز، مخالف، پرتوسز، كوكل الوده‌لكى، روز تيره•

بولغاوج — قاريشدريجى، وايلانديريجى و جوريجى بر آلت ايله

—« كرامى »—

«كرامى غوزه وصفكنى تيردى آوجى بيرلا • يوماغو ياغدسين هم رشته لاب الغاوجى بيرلا»

بولغوسى — اولوجيسى، ايشده‌كى

—« آكهى »—

«اوشبو تعريف آكهى بس بولغوسيدور چاى غه • كم طرب افزاى بزم حضرت خان اولدى چاى»

بولغور — بورغول، قاينادیلوب، قيرلمش و وچاتلاديلمش بوغداى، نيم كوفته، مقشر، جوكوب•

بولغون — اسیر• بلریه• خلایق• چوری• قرناق• کوله• دوغما• بنده• ددك•

بولك — فرقه• کروه• جزؤ• طرف• حصه• قطعه• بشقه• ایروجه• طوپ وجمع پارچه وپاره• جدا ایتمك•

—« مثال »—

« بو عالمغه سین اعتماد ایتما کیل »
« خدادین بولك نرسه یاد ایتما کیل »

بولك — برالای• فوج• زمره• فرقه• کروه• جماعت• طائفه• انبوه• یغین•

بولماق — اولمق• کون• موجود• پیدا•

—« آکهی »—

« جهان شوخی غه آساندور اکرچه
آشنا بولمق • ولیکن سونکرا ایش
مشکل دوروراندین جدا بولماق »

بولماك — قسمت• شق• قطع• فصل ایتمك• پارچه وپاره ایتمك• جدا ایتمك •

بولاکلاماك — بونکلمك• تقسیم وتقطع ایتمك• پاره پاره ایلك• جدا جدا• لخته لخته • ایری ایری• دنك دنك• پای پای•

بولوشماك — بولشمك • حصه • اقتسام ایتمك• پایلاشماق•

بولوت — بلوت• سحاب• ابر• سونکر• میغ• دواء وعلاج اسمی•

بولوش — بیکس • بولمه• اقسام• امر تقسیم• کوروش• موجود و پیدا •

بولوم — بولغو• وجدان• ادراك • عرفان• حل• ایجاد• دریا• فنا•

بوم — بای قوش• بای اوغلی• بورکوت•

—« مثال »—

« جو بیراقبالسیز مین طالعیم شوم »
« کیجارسه الکیماطو یغون اولور بوم »

بونجوق — مونجوق• خرز• مینجاق• بوجك قاپی•

بونجه — بوقدر• بو رتبه• بومقدار• مونجه•

بونجیلایین — بوقدر• بومقدار• بونك کبی• بودرجه

بوندور — اخذ• قبض • ایپ• خلاط• ارقن• اورغان• ارغنجی• یمن•

بونکار — بیکار• عین چشم• پونکار• کاریز• ینبع بولاغ• قناط •

—« حسینی »—

« ای حسینی چرخ ظلمی بیرلا
بولسامین داغی • اشك طوفانی
بیلا کردون بناسین بونکتارای »

بونك — پی• اربون• ابونه• پیشین ویریلان اقچه• اختیار پاره سی• عربوق•

بونکوز — بوینوز• قرن• شاخ•

بونماك — اسکی• فرسوده• کهنه• خراب• ویرانه• فرتوت• مندرس•

بونوغ وبونوق — تشخص• هیات• قیافت• شکل وشمایل• صورت •

بوی — قد• قامت• شعبه• سلسله• قوقو• رایحه ایس کیجه سی• بلند• بالا

—« مثال »—

« بوی برماس بر سوه نوشتی آنی »
« منسلیب اولدی اودمده راحتی »

بویلوغ — اوزن• طویل• مدید• بوی صاحبی•

بوی اوتی — شنبلیله• حلبه• کارتنه• یابانی نعناع• پودنه •

بویاماق — تلوین رنك ایتمك• صبغ طلا ایتمك• الوان سورمك•

—« مثال »—

« وسمه بیلا قاشلارینی بویامش »
« کورایکی کوزلارینی سورمالامیش »

بوی نغو

بویاغ و بویاق — بویا•لون•رنك•صبغ•

بویاغجی — بویاجی• رنك‌ویریجی•لوان•صباغ• رنك‌ریز•نیل‌کر•

بویاغلیغ — بویالی•مصبوغ•ملون• رنكلو•

بویاوت — طوایف اتراکدن بر قبیله اسمیدر•

بوی‌باش — سراپا•باش ایاق•سرتاسر• بویداش• صاچباغه علاوه اولنان حریر و کوش‌دن بر نوع زیب و زینت•

—« امیر »—

«سنبل آهیم پریشاندور هنوز»

«ساچباغ و بویداشیدین سینی»

بوچه پوچه — بوی‌بوی• متخالف•قامتده متنوع• درجه درجه•

بوراکچی — اوردونك قلبگاهی ایله ایکی جناحلرینك اوکنده قونیلان عسکر•وقرمول•

بوراك — طوائف اتراکدن بر قبیله اسمیدر•

بوروغ — امر• حکم• فرمان• یرلیغ• اراده پادشاه• نافذ• برات•

—« مثال »—

«حکمی جاری اویله دل‌افروز ایدی»

«بو بریغی بودهرارا نافـذ ایدی»

بورولتو — حکم کاغدی•فرمایش•اجرای احکام اثنای راهده عزت وحرمت ایچون ویریلان فرمان‌نه کرمسی•

بویغالاق — بویالماق•رنك ویویاسورمك•صبغ و لون ایتمك•

بویکیر — بویالمش•رنك‌التمش•صبغ و لون اولنمش•

بویلاماق — بوی ایله اولچمك•بربوی کیتمك•باشدن آخره کیتمك•

بوی‌نغو — سرکش•مختل•معتد• کاهل•درشت و بدخوی•

بو یونك

بوینوز — حیوانات شاخی•بوینوس•قرن•

بویو — بوکو•سحر•افسون•جادو•سالوس• وچاپلوس•پری‌خان•ایصیق صغوق ایدیجی•

—« مثال »—

«ساحیر یغامـین عجب یار اولدوم»

«بر بوی چیغا کرفتار اولدوم»

بویورماق — فرمان•امر•حکم•اراده ایتمك•تبلیغ وسپارش•

—« مثال »—

« بیورماق سندین »

« یوکورماق مندین »

بویوك — عظیم•جسیم• اولو• کبیر• قوجه• سالخورده•ایری•کته•اولوغ•مهتر• اولکان• بزرك•

بویوکلار — کرام الناس•کبرا•رجال•امرا•وکلا• شرفا• اولوغلر•افندیلر• صاحبلر• ایوئلر•

بویون — بوین•عنق•کردن• رقبه•

—« کامل »—

« فرمانیغه بویون قویوبان بارجه تاجدار • بیرسون خزینه‌داریغه هریل خراج و باج

بویون بوران — یشیل و قرمزی یه مایل تاجلی بر قوش• وبرآلت•بیونبوکان•جلاد•قصاب•

بویونك — قوشلرك پری • وتویلری • بوی• قامت•قد•

—« مثال »—

«بویونکنی کوسترمنکا بوی باغلار آلای سنکا • مین شهر صفا کیتسام یادکاریم قالسون سنکا »

بيات	
بهرادون —	ميمنه• اوردونك صاغ جناحى• و قوشونك اولكطرفى• و راستى•
بهلم —	طوغان• مشهور شكار قوشلردن بر نوعيدر• چرخ واوتلكو تسميه ايدرلر•
بهلى —	طوغان•الدوان•دست پوشك•بيلاى بهله•بلاكاى•
	—« مثال »—
	« القصه شه خجسته كوهر »
	« تارتيب ايليكى كا بهله زر »
بى —	بويوك•اولو•آمر•بر نوع مأثوكزنده• اسياى وسطى ده بويوك بر رتبه اسميدر•
	—« مثال »—
	« شكر خوارزمشه عنايتى دين »
	«عبدالرحان بهادور اولدى بى»
بى بى —	ننه• بيوك والده• خانم افندى• والده سنك•اناسنه وپدرنك والده سنه دخى اطلاق اولنور•
	—« مثال »—
	« بولدى بى بى فاطمه جفت على »
	« اول على شير خدادور اى ولى »
بيا —	عادى• قديم• بياغى• بيات• صاده• اسكى• كهنه لنمش• جوقدن قالمه• شب مانده•
بى بى آتون —	معلمه خاتون• مكتب خواجه سنك حرمى•اووقات ودانشمند•
	—« مثال »—
	«نصيحت تينكلا كانلار بى بى آتون»
	«قولاق بيرماس يمان اورغاجى خاتون»
بيات —	اسكى• قديم• بر ترك عشيرتيدر• كيجه دن قالمش طعام• شب مانده• علم موسقيده

بيتماك	
	بر مقام ونغمه اسميدر. نوانغماتنك ملحقاتندندر.
	—« مثال »—
	« ايتدى بو نوانى راست قيلدى »
	« عشاق اوقوبان بيات قيلدى »
بيان —	دوانى تلخ وشيرين بويه•وبين• شرين بويان دخى ديرلر• اصل سوس•
بيباك —	بيك• مردمك• قرة العين• سربست• آلوفته• چاپقون• شرارت•
	—« مثال »—
	« ايماس بو خال كه كوز عارضينكغه يتكاندا• قاليب دورور ياپوشوب عين شوقيدين بيباكيم »
بيبى و بى بى	خانم• خاتون• بانو• آيم• بويوك انا و ننه•
بيتچاكا —	كوچك• چوجق•اوفاق• خورده• خورد• بچه وبالا• صغير اولاده اطلاق اولنور•
بيتوكجى —	كاتب• يازوجى• خطاط• ميرزا• نويسنده•ديوان•صاحب قلم•
	—« مثال »—
	بتكوچيلار بتماك اوچون صف توروب يازغوچيلار يازمغه خف اولتوروب
بيتماك —	نابت•نشوونما بولمق•يازمق بيتيلك• بيتمك• وخلاص اولمق• توكمك• اتمام•يابيتيق• اكمال اولمق•
	—« لطيفى »—
	« عارضينك دورنده كورديم نقش بسم الله نى• خط و خالينكا بتبدورلار كلام الله نى »

بیتی —— یازدی٭ تحریر و ترقیم ایتدی٭ نوست ونوشت٭ کتابت کرد٭ اتمام وخلاص اولدی٭ قالمدی٭ نمودار٭ ظهور٭ پیدا کوکردی٭

بیتیك —— یازو٭ مکتوب٭ رقعه ونامه٭ بتمش٭ خلاص٭ وثابت اولمش٭ جیحون یعنی امودریا ورا سنده بخارایه تابع بر کوچك قلعه اسمیدر٭

—« مثال »—

« درد هجر یمنی بیلـکای یوسه اشکیم صفحه نی ٭ اول مسافرساری کیم کاهی رقم قیلسام بیتیك »

بیتماك —— یازمق٭ بیتمك٭ تحریر وترقیم ایتمك٭ ثابت و پیدا اولمق٭ التیام بولمق٭ میدانه کلك٭ نمو ایتمك٭ انجام واتمام٭ ظاهر ونمایان٭ توکتمك٭

—« مثال »—

ظلم ایله یتیکورکان آزارینك رعایا کونکلیغه ٭ بیر جراحت دور که بیتمز هیچ بیر مرهم بیلا »

—« دیکر مثال »—

هم اوشـال تو فراغدین ساچیب قوروتونك نامه نی ٭ یازسنکیز اول آیغه جسمیم تو فراغ اولغاندین بیتیك»

بیتیملیك —— اوصللو٭ منتظم٭ مرتب٭ ترتیبلو٭ زیننده٭ یاقشیقلی٭ توانا٭ بی عیب و بی نقصان٭

بیچاق —— سکین٭ بیجاق٭ آلت قاطعه٭ کارد٭ بیچق

—« مثال »—

یوق ایسـه کیل قهر بیرلا کوکسما٭ ٭اور بیجاق واور بیجاق واور بیجاق»

بیچاك —— ایکنه٭ ابره٭ سوزن٭ بوغاجه٭ زینت٭ آرایش٭ سمبوسك کبی ایچروسی قباقلی وکوفته لی خمیردن درت کوشه لی بر نوع چورك٭

—« مثال »—

یارامی تیلـکالی باشینك اوزه بیجاك موایکین ٭ بیجـك دارشـتهٔ جانم یاخود ایپك موایکین »

بیچق —— دستره٭ اره٭ منشار٭ بورنده٭ کفش دوز و ایتکجی وقوندره جیلرك آلت قاطعه لری٭

بیچماك —— کسمك٭ بریدن٭ اجتزاز٭ احتصاد٭ قطع٭ شق ایتمك٭ بیچمك٭

—« غریب »—

« دولتلیغدین دولت کیتدی نوبت » رقیبلرغه یتدی ٭ ساقی اجل مین توتدی کفن تونوم بیچلماس مو »

بیچوق وبیچوغ یارم٭ نصف٭ کدك٭ بورننده سقط وعلتی اولان٭ وبورنسز٭ وبینی سز٭

بیچین —— باچین یعنی چین پایتختی٭ حصار٭ قاپو٭ میمون٭ مبارك٭ همدونه٭ بی عقده٭ بوکلومسز٭ بی جان٭

بیچین ییلی — سال ترکانیك طقوزنجی میمون ییلیدر٭

بیختی —— قورو تلمش٭ وصوینی چکمش ات٭ قدید٭ قاق٭ باستورمه٭ کوشت خوشك کرده٭ غلبار ایتمك٭ اله مك٭ بیختی٭ بر نوع شتور ودیو٭

بیخماق — تنفر ایتمك٭ بیقمق٭ اوصانمق٭ کلال وملال٭

بیداو —— صوی وجنس آت٭ بدوی٭ کحیلان٭ اسب عربی٭ دونده آت٭

— « مثال » —

« بیداو آتینـك تعریفینی دیالم »
« هرهنری‌اوج یاشنده بیللودور »
« اوج یاشندن قدم‌قویدی بیشنه »
« الم یتمز ایکر ینـه بیللـودور »

بیده — قوروعلف • یورونجه • سه برکه • یورونجقه • آت‌اوتی • بیچلمش و طولنمش اوت •

بیر — بر • واحد • یك • تك • طاق • یکه • یکتا • ویر • ده • اعطا •

بیربیر — بربر • یك‌یك • تك‌تك • ایری ایری • جدا • جدا •

— « مثال » —

« بدنلر یاتیب باشـلاردین جدا »
« بولوب جانلری بیر بیر یغافدا »

بیرار — برر • یکایك • ایری‌ایری • جداجدا •

بیرارته — بردانه • یك‌دانه • یکانه •

بیراو — بریسی • برکشی • برآدم • برکسنه •

— « نوائی » —

بیر اودین‌رشك کیلتوردوم کیچورمککا
خیـال ایچره • نی اوتغای حالیمه
کر ایل بیلا کورسام وصال ایچره

بیردیك — برابرجه • دائما • متوالیا • بردوزیه • بر رنکده • برهیئت وبرطورده و بر طریقده •

بیرکا — برلکده • متفقا • برابرجه • مجتمعه • همه‌کی • معا •

بیرکینه و بیرغینه — آزجق • براز • قلیل • اندك • کمتر •

— « مثال » —

« الدی کونکلو منی منینك بیرکینه
دلبر کینـهٔ • تیشی کوهر کینـهٔ
لبلری شکر کینهٔ »

بیرین بیرین — برار برار • یك‌یك • تك‌تك • جداجدا •

بیریول — برکره • بردفعه • برمره • برمرتبه •

بیراقاق — براقق • ارما و ترك ایتمك • فراغت ایتمك • خالی‌اولمق • صرف‌نظر • ماندن وکذاشتن •

بیراك — برنوع قالین بز وسائر بافته • ویلکن بزی • وسنجاقلره قونیلان‌پارچه و علامت وقوماش • اسیای وسطی‌ده توربه‌لرك دیرکنه • توغ وبیداقلره و بیراقلره علامت ایچون قونیلان الوان پرچه •

بیررسق — اورج • دوزه • صوم •

بیراق — بیراق • سنجاق • بیداق • علم • بلو •

— « مثال » —

« سـپاه‌لر الکیدا سنجاق و بیراق »
« بلولر سبز و پستاقی قیزیل آق »

بیرك — قاتی • سخت • سرت • محکم • حفظ و حراثت اسیای وسطی ده لشکرك محافظه‌سی‌ایچون برنوع عمل وتعبیه •

— « مثال » —

یکك محکم اولغاج چیکیب قیلدی پست
آتینك دیك که بیرك اولساماهی‌نی شست

بیرکاماك — برکلك • تجمع اولمق • طوپلانماق • تراکم وتحشد اولمق •

بیرکای — ویرسون • عطا ایتسون • تید • اداکنند •

— « مثال » —

« دریانیك اول یانیدین کیلدیم سبزا »
« جوره‌جان بیر بوسه بیر کایسز بیزا »

بیرکیشتورماك — برلشدرمك • الحاق و جمع ایتمك • طوپلاشدرمق • تقسیم وتوزیع و حصه ایتمك • بیرینه ویرمك •

بيركو — ويركو٭ صالغيت٭ آليش٭ مال ميرينك استيفا و استحصالى٭ زكواة٭ خراج٭ باج

بيركوبجى — ويريجى٭ عفوايديجى٭ غفور٭

بيركوسى — ويره جكى برشيى٭

—« مثال »—

« برى سيدين ايكى كس آلساحساپ »
« مملكت ايچره توشاركوپ انقلاب »

بيركيتماك — سدو مستحكم ايتمك٭ حفظ و قردوكك٭ بندوبست و متين٭ حبس و قپاتمق٭

—« مثال »—

بيركيتيبدوركه يانا كيتما كى امكان ايرماس
كسه اندين خبرى تاپماق آسان ايرماس

بيركيشماك — اراشـدرمك٭ قاتيلاشماق٭ تحكيم ايتمك٭ طوپلاشديرمك٭ وجمع لاشدرمك بريكتيرمك٭ صفى آراسته ايتمك٭

—« مثال »—

« عشـق آرايش باغريما اورسـام
ايچارمين قان داغى ٭ بيل چيكارمين
هجر اوقدين بيركيكان پيكان داغى »

بيرلان و بيرله — ادات ربطدر٭ برله٭ ايلان٭ ايله كبى٭ مع٭ وبا معناسنه٭ هم٭

—« مثال »—

« مينيك بيرلاهمراه كيتان مرداوله »
« كه قايترسه قانجيق ونامرداوله »

بيرم — بيرام٭ عيد٭ حيت٭

—« مثال »—

« قيلسـون كرم حى تبارك »
« بيرام حيتين سنكا مبارك »

بيرماك — ويرمك٭ تأديه وايفا ايلك٭ اعطا ايتمك٭ دادن٭ ادا ايلك٭

—« مثال »—

« الله ديكين جان بيركين »
« كيتمان اوركين نان بيركين »

بيرو — قديم٭ عتيق٭ اسكى٭ كهنه٭ فرسوده٭ قديم الخذمه٭ امكدار٭ مجرب٭

بيرى — برى٭ برو٭ اشارت تعريف ايچون زمانه ومكانه وقرينه دلالت ايدر٭

بيروبار — تنكرى٭ يزدان٭ حق تعالى٭ واجب الوجود٭ كردكار٭ خداوند٭ كبريا٭ پروردكار٭

—« صوفى »—

« عزازيل ديدى اى پروردكارا »
« كيم اوچون خلق ايتيب سين بيروبارا »
« عزازيلغه خداوند جهاندار »
« ديدى قتان بو سرى سينكا اظهار »

بيريكماك — بركلك٭ طوپلانمق٭ اجتماع وتراكم وتحشد ايتمك٭ برلشمك٭

بيريكتورماك — جمع وادخال ايتمك٭ بريكديرمك٭ طوپلاشديرمق٭

بيرى — قديم الخذمه٭ امكدار٭ پسنديده٭ مجرب الاحوال٭ اسكى٭

—« مونس »—

« پادشاها قيل كرم مونسغه تا اقبال ايله »
« تاپغاى اول بيرى قولونك ممتازليق اقرانيغه »

بيريكى — بيريسى٭ برى طرفى و يانى٭ ويرەسى٭ ويريله جك شى٭ نسيه٭ بورج٭ قرض٭

—« مثال »—

« بيريكيدين سوروب چو صورت حال »
ظاهر انكلاب كه نى دورور احوال

بيريكيت — بريكيت٭ جمع وتحشد٭ تراكم و طوپلانمق٭

بيز — ما٭ بز٭ يلديرم٭ شعله٭ آتشين٭ چاقين٭ بيز٭ اين٭ دليك٭ قوغوق٭ بوزو كرباس٭ بيزو درفش٭

بیش‌پارمق

بیزاك	آرایش• زینت• زیب• سرانداز• مرصع قصبه•زیورسرروی•
بیزاکچی	زینتلندیریجی• آصقیجی• مشاطه‌کر• آرایشچی•
بیزاکلیك	برکلو•آرایشلو•نمایشلو•
بیزاماك	تجمل وتزیین ایتمك• طوناطمق•
	—« مثال »—
	« اول قد و یوز هجریدین اولسام
	بیزاب کلبرك ایله • توفراغیم نینك
	باشی اوزره سروایکیب میل ایلاکیل»
بیزکاك	اصقمه•حبا•ورجه•تیترتما•قاقشاتما• تب• لرزه•
	—« مثال »—
	« قورقوسیدن تورمیوب ایشردی»
	« بزکاك لی کشیتیك تتراشوردی»
بیزلاووق	قوف واجوف قباقکه چوجقلرك ایچنه کیك وداش پارچه‌لری قویه‌رق اوینارلر•قبـاق اوینی دخی دیرلار•
بیسریك	قوتلودوه•شتور نرو زور•
بیش	بش•پنج• خمسه•برعلاج اسمیدرکه پرفی•وجد وارخطای یه مشابه‌در• زهرلی وسملی اولور•بیش میش هم درلر
بیشار	بشر•پنجی•خمسی•
	—« نوایی »—
	حواس خمس ایله مقصوداولمدی مدرك
	کونکل نی تاب ایکی اوچ عضو بیش
	ایماس بو بیشاو»
بیشاولا بیشالاسی	بشیده‌بردن•یکپاره•همه‌کی•جمله‌سی•
بیش‌بارماق	بش لیلی•عرفجه•بجاقردیکنی بر علاج•
	—« مثال »—
	«جنسی بیرلیك هرکسینك برعقلی بار»
	«بیش‌بارماق بردکل کوپ فرقی بار»

بیقین

بیشلاماق	بش ایتمك•
بیشتوغ	ایو بیشمش• بیشکین• پخته
بیش‌بالیغ	ترکستانده چینه قریب بر مملکت اسمیدر•
بیش‌اریق	ترکستانده خوقنده قریب بر موقع اسمیدر•
	—« مثال »—
	« حاکم فرغانه خان عدل ناك »
	«بیش‌اریغدین اوتمین اولدی هلاك»
بیشقارماق	دوشنمك•تذکر•تخطر وتفکر ایتمك• تخیل واندیشه•
بیشیك	بکدی•بسه•میشق•حره•کوربه•
	—« مثال »—
	بیش بیش دیدم بیشکرلریم قاچیب کیتی
	توتای دیدم توروب•هجراب آشیب کیتی
بیشیك	مهد• کهواره•
بیشیماك	صللامق• توتمك•
بیطاق وبیطال	قصراق آت•دیشی بیطل•بیه•ماچه مادیان•
بیغ	بیق•شوارب•موی لب•قصد•امل• فکر• عزم•
	—« مونس »—
	« ایکی یاندین دیلاورلار چیکیب تیغ»
	« قیلیبان بربرینك جانیغه بیغ »
بیغلامیش	اتمام اکمال•انجام• نهایت•غایت•پایان بی‌حد•
بیغو	طوغانه بکزر برنوع شکارقوشیدر•
بیقرنات	مصروف• خرج•
بیقین	پهلو•وتیکاه• یانباش•قبورغه•
	—« مثال »—
	« بهادورایدی رزم‌ده‌اولدی تنك »
	« بیقیندین اوتوب کیتی تیر تفنك »

بیك — بك • آمر • حاکم • کبار • متصرف • صاحب • سردار • دره بیکی •

بییك — بویوك • بزرك • جسیم اولوغ •

—« مثال »—

« بییك تخت اوزره مقام ایلدی »

« وصیت ایشیکا قیام ایلدی »

بیکات — بیوکلر • آمرز • آزاده قیز •

بیکاج — محترمه خاتون • خانم • آیم •

—« مثال »—

« دهر زالیدین مجرد ایلیان قیلدیم طلاق • بولدیم هر کزقوان کیدك جهاندا بیر بیکاج »

بیکانماك — بکنمك • پسند ایتمك • انتخاب ایتمك •

بیکز — ایشق • رونق • نور • درخشان •

بیکه و بیکا — محترمه قیز • کوچك خانم • اصلی بك خاتون • هنوز • تأهل ایتمیان قیز • هندیلر بیکم صاحب دیرلر •

—« مثال »—

عشق که یولسایامان وبخشی دین باك ای کونکل • یوق تفاوت کربیکه بولسه و یاخود کرمیرك »

بیکیك — بند • مربوط • باغل •

بیکیم — بك خاتون • خانم •

—« لطفی »—

« رازدیلی کمورکلی جانانمه آیتینك »

« احوالمی اول بیکمه وخانمه آیتینك »

بیکین — مانند • کبی • طبق • مثل •

—« مثال »—

« کیم کوروب نرکس بیکین کوز بیرلا کل دیك یوزلارین • بیل کابریب عقل و فهمین مست و حیران قالمدی »

بیل — بیل • کر • میان • کرکاه • اینجه طاریرلار

بیلاو بیله — اداتربطدر • ایله • ایلان کبی • مع • با معناسنه •

بیالی — الدیوان • دست پوشك • بهله • بلاکای •

بیلاغ — بیله کوطاشی • مسحد • قیراق •

—« مثل »—

« بدنی آیینه تیك صاف تورور »

« بیلکی نقره شفاف تودور »

بیلاك — قولك نبضه یری • رصغ • معصم • ساعد •

بیلاکیوزك — بیلازیك • معصم • اساور • دست بند •

بیلاکجه — مجرملرك اللرینه اوریلان زنجیر وبند کونده وحلقه •

بیلاکی و بیلالی — آنك یانده • مصاحبتده و معیتده برابر

—« مثال »—

« کیم کیلورتاجر خطایی زاد »

« بیلالی بیرکنیز خوب نهاد »

بیلاماك — کسکین ایتمك • ایتی ایتمك • تسنین تشحیذ ایتمك •

بیلان — با و برابر • ایله همراه • معاً

بیلاو — بیله کو • و بیلیکوطاش • قیراق

بیلباغ — قوشاق • کمربند • فوته •

—« مثال »—

« بازار بارادور قیز کینـه »

« بیلباغ آلادور قزکینـه »

« یوز نار کرشمه لاربلان »

« سودا قیلادور قزکینه »

بیلتور — بچن سنه • سال کذشته •

بیلتورغی — بچن سنه کی • اوتکان یل •

—« نوایی »—

اولسادیب ایردینك نوایی تیرکوزای وصلیم بیله • بیلتوراولکانلار بیله آنی برابر بولدی توت »

بیلیك

بیلدورکا — قامچینك دستکینه اوریلان حلقه.

بیلکات — اخبارات. حوادثات.

بیلکو — نشان. طامغه. اثر. مهر. علامت.

بیلکولوك — بللو. معلوم. نشانه لو.

— « مثال » —

« عشق اوتیدین قوللوغونك داغنی
قویدوم کوکسوما . اوزنی بو نوع
ایلادیم عشق اهلی ایچره بیلکولوك »

بیلکوت — طوائف آواکدن بر قبیله اسمیدر. بلغمش و طانیلمش.

بیلکورمه — اثر. علامت. نشان. اماره. فهرست.

بیلکورماك — افاده. بیلدیرمك. تبلیغ. اعلام اشعار ایتمك. تعلیمات ویرمك.

— « مثال » —

« زلفی وصلین ایستاسام رخسار مهر
آفروزیدین . یوق عجب چون
یل کیلیشی بیلکودور نوروزیدین »

بیلماك — وقوف علم. معرفت کسب ایتمك. اعتراف حل و کشف ایتمك.

بیلنك — مضطرب. کنك. ابسم. لال. الکن.

بیله و بیلا — بیلان و بیلجی. دانشلی. معلوماتلی.

بیله — برله. برابر جه. معاً. همراه.

— « فضلی » —

کل یوزونکدا زولفونکی باغ آرا
نمایان قیل . لاله بیله سنبلنی
داغ ایتیب پریشان قیل »

بیلی باغلی — طوغانه مانند بر قوش اسمیدر. کنایته استوره و سپورکیه دخی اطلاق ایدرلر

بیلیك — علم. دانش. فهم. مهارت. درایت. وقوف. معلومات. نشان. طامغه.

بییك

— « مثال » —

« بیلیك شاه ایلاسا حیوان نینك آتین »
« نی تانك کر کیمسا تابسا شاه ذاتین »

بیلیملیك — دانشمند. عارف. ذکی. دانا. حاذق. هنرمند.

بکیم و بیکیم — اغاجه. خاتون. خانم. بی بی. طوطی. آیم. هندستانده خانملره بیکیم صاحب دیرلر.

— « مثال » —

« بیکیم صاحب منیك عرضیمنی ایشیت
قپونکده برقولنك من دادمایت »

بنیجیك — قوشچی. آت. بندله جك آت و حیوان.

بنیك تات — بر نوع طعام اسمیدر. یمك و آش. وطورلو.

بنیکزاماك — بکزمك. شبیه. نظیر. عدیل اولمق. مطابقه. مماثله ایتمك.

بنیکیز — بیز. چوالدوز. چهره. یوزلر رنکی. روخ. جمال.

— « مثال » —

« سفره باستوروق وهم کیکزآل »
« پاکوی موی جنك وهم بکیزآل »

بنیکزیش — شباهت. نظیره. مطابقت. مانند.

بیوه — ثیبه. طول خاتون. ارامیل. بی زوج و بی شوهر.

— « الله یار » —

« شکسته بیولر نی دردی ایچون »
« اسیر خلقنی آهی سردی ایچون »

بیه بیه — قصراق مادیان. بیتل. اورغاجی.

بییك — بیوك. جسیم. بزرك. اولوغ. سردار.

فصل پا

پات پات — اصوانُدندر • چابوك چابوك • تیز تیزه دخی اطلاق اولنور• چوجقلرك دخی کیل و چامور ایله اوینادقلری بر لعب در•

—« نوایی »—

« تو توب کاهی زنخدانین مکرر ایلاسام پات پات • کوروب کل لار آچیلغان باده‌دین رخسار باغیدا»

پاچی — پیاده عسکری• والمان وسپاه•

پاخسا — چاموردن معمول دیوار قلعه• ورباط اطرافی• توپراق وطوله• وسرت کیل وچاموردن یاپلمش بنا•

پاداش — آیاق کیرامی• مزدپا• پایندار•

—« امیر »—

کلبم ساری کر کیر سنیکز جان نقدی دور پاداشینکز • کوز اشکی برله سوسپیپ مژکان بولور فراشینکز»

باده — سورکی • خرکله• صغیرت ماج• اوکوز واینك سوریسی•

باده‌جی — سوریجی• راعی• چوبان•

—« صوفی »—

«بو شبهه‌لی جهاندا بی شبهه مال قیدا» ای باده‌جی نادان آش حلال قیدا»

پارخی — حربه• نیزه• سنان• مزراق•

پارلاماق — منور منجلی • شعشعه کسب ایتمك • ایشق لنماق•

پارو — کورك• یل• کتمان •

—« مثال »—

«که بالچیغ پشته‌سین نوکی اینیك بیل» «و یا پارو بیله قار آریتور ایل»

پازه — صپان• فلوق•

پاس — زنك• ژنکار• پاصلنمش ولکه لنمش• بی جوهر و بی طراوت•

پتسك — پاپتاب• آری قوغانی• مخبت• ومکدر• پتك کفش•

—« مثال »—

«کوزدین اوزکا یوق ایاقینکغه مناسب برکفش • مژه‌دین لیف قیلیب پرده‌سین اینسام پتکینك »

پاکو — اوستره • موص•

پایه‌که — مسافرلرك قونده‌ره‌چیقاردقلری محل• اوزاقدن آت قوشتورمق• جیریت• قورصاق• روده • مصرین•

پتیسکه

پتسکه — صاریق• عمامه سونجندن صاریغنی کوکه آتمق• وهوایه فرلاتمق•

پخته — پاموق• پنبه• ماموق •

—« مثال »—

« تیقبان پخته قیلدی محکم آنی » « ظروفلارانك آراسنی یعنی »

پراولیك — اسارت• مملوکیت• عبودیت•

پران — اوق کبی اوچوجی• تیز• توند• چابوق

—« مثال »—

«اوق کیم اول اوت بیرلا پران بولوب» « عدوخیلیغه آفت جان بولوب »

پرپی — ییلان طاشی• جدوار خطایی•

پرتل — برتی• اوفق دفك• اشیا والبسه• اشتور و یابو یوکی پرتل •

پرزم — بر نوع فاصولیه ولوبیا وبقلا•

پروانه‌جی — فرمان بر• مابینجی• سرقورنا• باش وکیل وصدراعظم قایمقامی ومعاونی•

پلتك

	—« مثال »— «عرض ایتدی وقوللوغین یتوردی» « فرمانه‌جی پرلغین کیتـوردی »
پری خوان	جنداراوقوییجی•ساحروافسون‌کر• دف وچالغی وکورلتی ایله اجنه و زیانزده‌یی اوقوییجی وبوی ایدیجی• —« مخزون »— « زلفیدین عنبرساچاررخساراوتیغه اول پری • اویله کیم مین تیلبـه چون باشقار پری‌خوان اویناماق»
پست ——	المچق•واشاغ وپایان•تحت• —« مشرب »— «قدی خم لارده‌دورباری حقیقت» « یاغار پست یرکادائم ابر رحمت »
پسـتـه——	فستیق• —« مثال »— حرمتم باردوریارانلار بیر وبارینك آلدیدآ • اسمان‌نی پسته پوچاقی‌غه جاقیلدیم بوکون »
پشکال ——	یغمورموسومی•ایام بهار•ربیع•بلوتلی هوا•چوجقلرك کزلمه اویوننك پیل‌له وانا یری•
پشه——	سیوری‌سینك• ناموس•کوبه‌لك• —« خمسه »— « مکروافسون غایتیغه یتیکوجی » «پشه‌بیرلان پیل‌نی جفت ایتکوجی»
پـلال ——	ذخیره کومه‌جك محل • اوره و انبار زمینی •
پلپوش ——	طونك ودسته‌نك ونوانك‌الته‌قونیلان اغاج وپایه‌لر•
پلتـك——	طم‌طم • باصیق سوبلر• لکنتلو• کلالتلو• په‌په•طوطله•

پوچك

پلقته‌وپلحته	بریانی قرلمش‌یومورطه و بر بولکی ایریلمش• پارچه•جزو• پاره•اندك آلنمش وبرمقداری‌جدا اولنمش•
پنجر——	چوغندردنی‌دینور•سلق‌بوستانی• پازی • پانجار• اسیای وسطی‌ده لبلبی‌دیرلر•
پندوك ——	چیچك مغی ومغجه‌سی وفیندوق و بوداغ یری•
پنه ——	کوشه‌وکیزلی‌یر•پنهان‌اولنه‌جق مقام• وجای‌خم• سنکر• دشمن وظابطدن اخفا اولنه‌جق یر•
پنـه‌لاماك——	کیزلنمك•پناهلنمق•تسترایتمك• —« مثالی »— «دلبریم قایدین کیلاسین روی مالینك پنه‌لاب • مین سینکا الما بیرایم آلتی باغنی آرالاب•
پنیر ——	جبن•پنیر•لور• پلاه•پنیرمایه•
پو ——	چو•بو•تکو پو جستجوکبی کلمه سندندر —« رابجی »— « یتیب بر یریغه ایلاب تکو پو » « مونکا اول یتکیروب تیغین‌اکابو»
پوپاماق —	پلتکله‌مك•طم‌طم‌سویلك•په‌په‌لنمك• طوطله‌سویلك•
پوپوش —	هدهد قوشی•بوپتوش•پاخته•
پوچ ——	قوف•یرامز• بوش‌شی•اجوف•خالی وکواك•
پوچلیغ ——	بوشلیق•یرامزلیق•قوف‌واجوفلك•
پوچك ——	قلب‌وناسره‌پول وسکه• —« مشرب »— قلندر مشربینك مین ایکی عالمینی تیپیب‌اوتوم• بهشت‌وحوروغلمانین بوچك پولغه ساتیب اوتوم»

پوس	دومان• سبسك• كدورت• زنك• پاص•
پو لاماك	نفس ایتمك• و پوفلمك• شدتلی نفس
و پوفـلاماك	ایله كوركلاماك •
پول	پاره• اقچه• فلوس• كوپری وقنتره•
	—« مثال »—
	«یاراتغان تنكریكا قیلغیل توكل»
	«طمع قطع كیشیدین بیركینه پول»
پیاده لاماك	پایان كیتمك• مشی ایتمك• سواریسز
	یورمك •
پیازی	نوك• پیكان• بر نوع سلاح• دیوه
	یوكندن معمول بر نوع قوماش•
	ایرانیلرك اهاری دیدیكلری• تركمنیه
	متاعی و بافته سی •
پیچ	ولدزنا• هرشیئك اوفاغ ویرامزی•
	پیس• برص• طولنمش وبافته وطولشمش•
	صوبه وباجه و آتش دان وموری•
پیرالاماق	كندیسنی كوسترمك• ابراز وارائه
	ایتمك • بكزتمك • نمایش • میـدانه
	چیقارمق• شبه •

پیس	اویوزعلتی• برص• بهق• ماخو• مسكین•
	ایلق آدم• قاشی وكیربكی دكولمش•
	—« مثال »—
	«پیس علتی انكا اولدی تاری»
	«كیندی آینیك ایلدین اعتباری»
پیشماك	تخطر ایتمك• پخته اولمق• مطبوخ•
	پزنده• بیشمك•
پیشقـارماق	تذكر وتخطر و تفكر ایتمك•
پیشه و پیشی	یاغده پیشمش اوفق كوجه ایتمك•
	وچورك وقویماق• انواع لقمه•
پیشوك و پیشیق	مطبوخ• پخته• حاضر طعام• پیشمش
پیشیم	بر بشریم • بر كره ده بشه جك نسنه
	مقداری • بر دفعه لك •
پیله	قوزه• ایپك• غوزه سی • بوجك
	تخومنیك طیشاریسی• ایپك بوجكی•
	چوجقـارینك خانه خارجنده
	اویون محلی

فصل ت

تاب	یول• پرستش• زیارت• پیچ• بوكك•
تاپو	سند و حجت• سجل• اطاعت• پیرولك•
	سجده ایدوب باش اكمك•
تابوغ	عبادت• پرستش• بولنمش شی• انقیاد•
	بیعت• طاپو•
	—« مثالی »—
	« شمشاد قامتكا بولوب بنده باغدا»
	«ایلاب تابوغ همیشه توروب برایاغدا»
تابولغـو	طابولغه دو بولغه اغاجی• ایلغـای•
	ویلغین• كز•

تابین	بر بلوك عسكر• خدمه بلوكی• خاصه
	بلوكی• تابین وتابع وجزؤ وملحق•
تاپ	اثر• پی• نشان• علامت• امر بولمق• یافتن
تاپشـورماق	تودیع وتسلیم• سپارش ایتمك• امانت
	ویرمك•
تاپقـو	آزار• شتم• تقریعات• حقارت•
تاپقور	ارابه لر بر بریه زنجیرله قوشادیلوب
	درت وجهلو قلعه شكلنه كیرمش
	استحكام• طابور• مفرزه• كاهل• تنبل
تاپلاماق	چكنه مك• ازمك• شعشعه پاش اولمق•
	تلعب ایتمك•

تاپماق ــــ بولمق • پرسنش ایتمك • غایبی موجود ایلك •

تاپیتمق ــــ بو نه طاپمق • بیعت وتبعیت ایتمك • تلواسه

—« مثال »—

«اوغری اوشال لغم ایچیدین چیقیب»
« هرنه تاپیب اویده تمامین یغیب »

تاپشماق ــــ بولشمق • بیعت ایدشمك • تانلق • صداقت ایتمك •

—« نوایی »—

«شرط قیلدینك کیم سینی مین اوتورای
اولتورمادینك • چون تاپولماس
سینك سوزنكا عهد وپیمان قیل مغیل»

تاپیرجیماك ــــ حرکت ایتمك • قلدامق • جون بیدن •

تاپیماك ــــ حرکت جنبش ایتمك • قلدانمق •

تات ــــ ترك حکمنه کیرمش اولان قوملره دینور • تاجیك کبی • برشیئك لذتینی تاتمق • امر چشیدن •

—« مثال »—

« جوهر عرفاندورور سرمایه اصل
و جود • سود تاپماس سین
دیماکدین اوزبك اوزبك تات تات »

تات کند ــــ ترکستانده بخارا ایله سمرقندك بیننده بر قضا اسمیدر •

تاتلاماق ــــ ارامق • اقتارمق • برشیئه شکروقند علاوه ایتمك •

تاتار ــــ النجه خان بن کیوك خانك اوغلیدر • مغولی طوائفندن برقبیله اسمیدر • تاتارستان وقرم اهالیسنه اطلاق اولنور

تاتماق ــــ تشوق ایتمك • ذوقیاب اولمق • چاشنی آلمق •

تاتو ــــ میدللی • وصغیر آت • طای • تاتی •

—« مثال »—

«بدووسوقوم وتاتوسی بیلان»
« اوشتر پرتل ویابوسی بیلان »

تاتوغ ــــ طاتمق • ذوق • لذت • طعم •

تاجانماك ــــ کندینی بکنمك • تکبر ایتمك • نخوت و غرور •

تاجکین ــــ کبر • غرور • عظمت • اولوغ لوغ • خدیویت • جوش •

تاجیك ــــ یبانجی معناسنه در • اوائل اسلامك فرسدن ترکه عربی قاریشوب اهتدا ایدنلره یبانجی معناسنه تاجیك و طاجق دیمشدر • وشمدیکی حالده اسیای وسطی ده فارسی تکلم ایدنلره تاجیك وترکی تکلم ایدنلره تات تعبیر ایدرلر •

—« مثال »—

«ترك و تاجیك اوزبك وصحر[illegible]
« دشت قبچاقده کدای و بای لار »

تاخیل ــــ مزروعات • زخیره • صولی یر • پرنج • شالی ایکمکه قابل اراضی •

تاختوق ــــ غلاف • ظرف • قاپ • قین •

تار ــــ صیق • تنك • ریسمان • تیل • تاریك •

—« لطفی »—

« بیرآغیز تارلیغنی سورمادی هیچ
لطفیدین • کرچه اوپسته آغیز
فکری داحیران بولدوم »

تارتار ــــ داردار • تك تك • ریشته ریشته • چیکر • وزن ایدر • عروج •

—« مؤنس »—

« شعله تارتار بوکیجه آهیم فلکا یامکر »
شمع نزری ایلتادور عیسی پیمبر ساری بیل

تاراغ — شانه•موشط• تراق•

تارام — پاره• قطعه• پارچه•جزؤ• حصه• بولك •

تاراماق — مشط ترجیل ایتمك••ترالامق•ساچی صاپامق• شانه ایتمك•

—« مثال »—

« سنبلونکنی تاراغاندا کل اوزاتانك دورعرق• کیم بولوتلبغ کیجه نینك البته بولماس شبنمی»

تارایجی — ایکنجی•ذراع•کشت وکارصاحبی• دهقان•یر وترلایی یاریجی• صپان ایله شودکار ایدیجی•چفت وقوش سوریجی •

تاراولیك — طارغینلق• انقباض دل•وضجرت• الم وکدرلك •

تارباق — صیجان یوەسی• خانهٔ موش• فاره دلیکی• سچقان• چچقان•

تارتاغین — تارمار•پریشان•طاغنیق•پراکنده• افسرده•طارمه طاغین•دارماداغین

تارت وبیرت — طاغنیق• پریشـان• یغما وتاراج• قاریشیق• مشوش•

تارتماق — چکمك• الده صاللایوب آتمق•وزن ایتمك•انداز ومیزان ایلك•سنجیدن• حالنه وقوف پیدا ایتمك•کشیدن•

تاریجین تارتماق — دار ایچین تارتمق•تأوه ایتمك•آه چکمك• ایکلامك•اون وناله ایلك• افسوف وندامتله نفس چیقارمق•

—« حکمت »—

«مدینه کارسول باریب بولدی غریب»
«غریبلقدا محنت تارتیب بولدی حبیب»
«جفا تارتیب یار اتغانغه بولدی قریب»
«غریب بولوب عقبه لاردین آشدم منا»

تارتیش — انقلاب•معاند•چکشمك•وزن ایتمك• کشیمه کش •

—« مثال »—

« کارفرما بیر اولورسه ایل تارتیش کورمکای•کشمه کش نی ملك کورکای نی حکومت انقلاب »

تارتیشیق — چکشمه•کشاکش•معارضه•مدافعه• کفت وشنید •

تارتیغ — هدیه•پیشکش•تحفه•ارمغان•یادکار• برکذار•

—« مثال »—

«تارتوغی کرچه کورشده آزایدی»
«بی بها بر طویغون بر باز ایدی»

تارغاجی — مهاجرین کروهی•کندی مملکتندن دیکر بر حکمدارك مملکتنه یچمش اولان قبیله• ترك دیار ایدنلر•

تارغامیش — هجرت کورمش• طاغیلمش• پریشان اولمش•مال وملکنی ترك ایتمش خلق و اولوس• ایلات•

تارقامق — طاغلق•پراکنده• پریشان اولمق•

—« مثال »—

« کرآجب آیسالار کلکشت ای جان وکونکل تارقانك • نیدین کیم سبز دیرآی هجری غمیدین مبتلادورسبز»

تارقالماق وتارقاتماق — متفرق•پریشان اولمق•

—« مثال »—

« دیرآیلنیك خجلتی حددین آشوب»
« شیخنی تاشلاب اویاتین تارقاشیب»

تارقاتماق — تقسیم وتجزی ایتمك•پراکنده وحصه ایلك•پای و بولك لمك•

تارماتماق — طیرماشمق•اورمه لمك•کوج حال ایله قلعه ودیواره صعود ایتمك•

تارناو — جدول • اریق • جوی ویاب جه • نوا و میزاب • آب ریز •

تاریغ — داری • ارزن • طارغیلق • انقباض •

—« مثال »—

«تاریغ کبی سویولوب تلخ کام لیغ بیرلا»
«تاریغ تاریغ که ییغیشتوردی آلتونین تاریغ»

تاریقماق — منقبض ومتفجر اولمق • جان صیقلمق • خفقان ودلتنك •

—« مثال »—

«مین قوشی دورمین چندین چیقماغان»
«دشت ووادی سیریدین تاریقماغان»

تاریماق — پاش ایتمك • سپمك وروش ایلك • افشان وساجمك •

—« مثال »—

«اریه تاریب بغدای اودایو ایکین»
«کورمادوك آشلیغ بجی بوغدای پیکن»

تاز — حیاسز قادین • زن بی شرم • فاحشه • امر تاختن • قوشمق • تاراج تاز • چاپ •

تازکل — آبسم • لال • الکن • کلال • کونك • پهپه •

تازی — سك شکاری • عربی لسانی وخدامی اوایتی • کوربجی •

تاساماق — آرمق • ایحروسی یانمق • پرستش ودل سوزلك ایتمك • برسنك شرف ورواجنه وترقیسنه چالشمق •

تاسغراق — شراب قدحی • کاسه • پیاله • ایاغ •

تاسکی — سلی • طبانچه شپاتی • تارسکی • توقات •

—« مثال »—

«آنه‌سی بر تارسکی اوردی انکا»
«من نه قیلسام سین قیلوسین باق منکا»

تاسلاق — نامطبوع • نصارلنمش • نیرنك • چپلاق

تاسلاماق — فضولی ادعا ایتمك • بوش تفاخر • صاتمق • اوزنمك • لاف زن • بالا بردار •

تاسمه — چی قایش • چرم خام • قولان قایشی • قومار نوعندن بر لعب که تسمه اویونی دیرلر •

—« مثال »—

«بوقیماروبو اویونده مطلق»
«حیله‌سی تسمه سیداد برلار خلق»

تاسه — غصه • اسف • قایغو • غم • اندوه • کدر •

تاسه‌لانماق — تاسف ایتمك • مکدر اولمق • ضجرت وقساوت ایلك • ملول ومحزون اولمق

تاش — طاش • حجر • سنك • بعید • دور • فرسنك • فرسخ • خارج • بیرون اغاج وچاقریم • کلمه آخرینه علاوه اولور • دمور تاش کبی •

—« نوایی »—

«تاوش کیم اوی تاشیدین کل سه دیر مین باغری تاشیمدور • ایشیکدین سایه کیر کاچ ساغنورمینکم قویاشیمدور»

تاش باقه — قاپلوباغه • طاش باغه • سنك پوشت توسبغه •

تاشتق — بر نوع بوش یای • وکمان وقوس •

تاشقاری — طشره وطرفی • خارج بلاد • بیرون • طشری • بره •

تاشقون — طغیان • سرشار • خروشان • جوشان • فیازان • طاشمق •

تاش قورغان — ترکستانده بلخه قریب بر شهرك اسمیدر • قلعه‌سنکی نه دخی اطلاق ایدرلر •

تاشکنـد — ترکستانده مشهور بر شهر عظیمدر • شاش دخی دیرلر •

تاشراباد — بخارا ایله سمرقندك مابیننده بر شهر اسمیدر •

تاشلاماق — آتمق• انداخت•ارما•تبعید• دفع• طرد•رد•اخراج ایتمك•

—« مثال »—

« چوبر خاشدین خصم بولدی نژند»
« انکا تاشلادی ایلایجان کند »

تاشماق — طغیان وتجاوز وازدیاداولمق•

—« مثال »—

« همه راحتیم قاشمدین آقه بیردی کوزیاشیمدین • که جنون سوبی باشمدین تاشه بیردی باره باره »

تاشنو — ایاق قاپلری چیقاریله جق محل• پایکه•قاپونك ایچرو طرفی•

تاشیرغانماق — حیوان طرناغی • اشیندورروب کنارندن•سورتمك•طاشرمق•

تاشیق — طاشقین•جوش وخروش• پواره•

تاشیقماق — پك زیاره مجروح ومضروب•اولمق مضطرب• زخم خورده •

تاشیماق — بر یردن چیقاروب دیکر یره کتورمك نقل حمل کوچ ایتمك• طاشیمق•

تاغ — طاغ•جبل• کوتل• تپه•

—« مثال »—

« انی غم تاغیده آواره ایلاب »
«قیانی تیشه سیدین پاره ایلاب»

تاغار — قاپ•ظرف• طوبره• کیسه وخالته •

—« مثال »—

« یخشی قاوینك معدنی پیکندوآغار »
چارجوی ده تاغارکوبتور قراکوله زغار

تاغاجا — هلاکوخان و اباقا خانك امراسندن برینك اسمیدر •

تاغوغ — طوق•دجاج• مرغ•خورس•

تاغه — دایی• والده نك برادری• طاغایی•

—«مثال»—

«مو نینك اور تانجی اوغلی بای قرادور»
«جین دور بول انکا اول هم طغادور»

تاق — تك برنوع اغاج اسمیدر•یکه• بر• واحد• یکتا•بلند• ایوان وکیوانك شرفه سی بیوك بنالرك زوروه سی وبالاسی•پیشتاق• ورواق دخی دیرلر•

تاقر — قتی•قورو• صرت یر•قاق• کزرکن طاقردی ایدن محل• اوت بیتمز و طاشسز بر موقع • صو ایچون چوبانلرلك مراجعت ایده جك مکانی•

تاقاووتقه — نعل•آت نعلی•

—« مثال »—

«هم آلتون ایکارداغی آلتون لجام»
« هم آلتون تاقاوداغی آلتون ستام»

تاقاوجی — نعلبند• سوم تراش وبیتر• سایس• میرآخور•جلودار•

تاقتوق — لحاف•غلاف•ظرف•توتون وتنباکی تاوله سی•توکروك حقه سی•قاونوس تونجه•غولیچه•

تاقاق — ایلشدرمك• شدوصل ایتمك•باغلامق تعلیق وربط ایتمك•اصماق•اویزان• سرنکون ایتمك •

تاقه — قلاب• چنکل • صارغی • شست• غولطه•منفرد•برتك•تاقاو•

—« مثال »—

« بر تاقه کبوتر اوجتی تامدین »
« بشقه لری توره کیچتی بامدین »

تاقی وتقی — دخی ادا تدر• ینه• چنان وچنین • هم• بونی•

تاقیشماق — ایلشمك • مربوط اولمق • مشارکة ایتمك • طوقوشمك • جزل وشقه •

تاقیم — لوازم • آوانی • اثواب • زمره • کروه • اسباب خانه • آت طاقیمی • جبدوق •

—« مثال »—

« بر بدو آت منکا احساك ایتدی »

« تاقیمی برلا درخشان ایتدی »

تاك — آصمه • تالار • درخت انکور • تك فرد • یالکز •

تال — چپلاق • عاری • دوز • سوکوت • دال • سورکون • شاخ • نهال • بید • خلاف • مجنون بید •

—« مثال »—

« کونکلوم همیشه تال کبی تیترا سا نی تانك • کیم وعدینکیز منینك بیله دایم خلاف دور •

تالا — یغما • یشیللیك • چایر • غطس • غواص افکاره وارمق • دوشمك • تالان بعید دفعه • مره • کره •

تالاب — ایرمق • نهر • چای • حوض تاراج • طالامق • اسیای وسطی ده تومن خیرآباده برموقع اسمیدر •

تالابیــاق — استك ایتمك • دیرنمك • قبردانمق • طلب ایتمك • الحاح و دخالت • ابرام ایلمك

تالبیتماق — اوینانوب صیچراشمق • تلاشلنمق • تلباسه ایتمك • چارپنمق • تهته لنمك •

—« مثال »—

« قتیغ تاش اوزرا تالبیتماق غه دوشدی »

« سونکا کلار جسیده سیتماقغه دوشدی »

تالاز — کردباد • قویان •

تالاش — تلاش • خلجان • عجله • یقه یقه یه طوتشمك • کوشش • قودروب جنك ایتمك • دست بکریبان •

—« مثال »—

« انداکه غازی شه فرخنده بخت »

تاج الاین دیب تالاشورایر دی تخت

تالاق — طحال • سپرز • اسبرج • تلاق • اوت •

تالاماق — تالان ایتمك • اورمق • چاپماق • غارات وچپاول ایلمك •

—« مثال »—

« تیلرام عشق یولی ایحره سبك بار اولمق »

« یوق وباریم منینك ای دردو بلا خیلی تلانك »

تالان — تاراج • یغما • غارات • نهب • تاز وباز ایله اسیر ایتمك •

تالای — چوق • کثیر • فراوان • بسیار • کوپ • اوزاق و بعید • دور • مجهول و بیلدیك کسنه •

—« مثال »—

« قاشینك که روم ختن نی تمام اولجالادی ساچینك خیالیدا اولکیم ختن ایلین تالاغای

تالغه و تالغاق — موج • کوهه دریا • طلاطوم • کولاك •

تالغاماق — تفریق ایتمك • تجزی ایلمك • پریشان منتشر قلمك •

تالغان — یومشق • نرم • ملایم • میوه • اوك •

تالغان ایتماك — یومشاق ایتمك • جکشتمك • یاغه قورلمیش و بریان اولمش اون • تلقان •

—« مثال »—

« آلویب جولدو توتوب یارماقغه ...... قالغان • دیکیل کیم ایلامیش لارتاغ نی تالغان »

تالغوم — موج • کوهه دریا • کرداب • انقلاب هوا • تالغه •

تام	
تالقیچ وتالغیچ	طالیجی• اولان غـواص• دالیجی وغطاس•غولطه‌چی•غراق•
تالکو ——	بر نوع شکار قوشیدر اتالکو•
تالماق ——	طالماق• غطس• غواص• غوطه• افکاره وارمق• خسته و مریض یورغون اولمق•ملاحظه وتفکر•
	—« مثال »—
	« تالـه تالـه قوللرم تالدی »
	«خیوه‌دیك اوللکده تازلی‌یارقالدی»
	« سیویب الغان یاریم کیملره باردی»
	ازلده قسمتم سوغه غرق اولدی»
تاله ——	تلاش•قامیش•وبشقه بونك کبی شیلردن قیریلوب آیریلان پلاخته وپارچه
	—« مثال »—
	« تاله تاله‌نی اوقونك کونکلومدا
	کویاسیندی کیم • یتودولوب دور
	ناتوان کونکلومدا بربر لاله‌لار »
تالیجی تالغیجی	طالغیچ•غواص• غوطه‌جی•
	—« مثال »—
	قیل اوزلوك دشتنی طی‌ایستاسانك
	مقصد دا آسایش • نی تانك یتسا
	حرم ایچرا بیابان قطعی دا تالغان»
تالیقماق —	خسته و مریض اولمق•
تالیغه ——	خلجان•شتاب•اضطراب•
	—« مثال »—
	«باری‌آغزی‌دا تیلبه‌ایت دیك تالین»
	«عددا ولی ایت توکی دین قالین»
تام ——	دام• بام‌خانه • بنااورتوسی• سقف تمام• قطره‌ودامله•سطوح•
	—« مثال »—
	« یاغین دین‌انینك تامی‌تم‌کورماکان »
	« چاقین‌شعله تامیغه تیکوزماکان»

تاموغ	
تاماغ ——	دماغ•تماغ•کام•حلق•تماق•بوغار•
	—« مثال »—
	«سوزدورور کیم کیلتورور دیکوجی
	باشیغه بلا • ایستاسانك راحت
	اوتور تیلنی تاماغنکه تقیب•
تاماخسا —	بر نوع چیبوی•پنجعه•سبج•مسمار• انکسار•
تامجی تاشی	قطره•طامله مقدار•ریزه•دامله
	—« مثال »—
	« تامجی‌دیك• اشکیم ایرس کونکلوم
	اوتی‌دفعی اوچون• که بدن‌کلباسینی
	قیلغانی ویران تامادور »
تامشیماق —	طامله‌طامله صو ایچمك سقی‌اتمك•
تاملاماق —	تقطیراتمك•سابع• سیزوب قطره قطره دوشمك•
تامله ——	طاملا•قطره• ذره•دانه • دامله
	—« مثال »—
	« تم تم تامه دورخـون دلم ایکی
	کوزومدین • عیب‌ایلامکیز بیخود
	اولوب کیتسام اوزمدین »
تاماق ——	تاملاماق• قطره‌ودامله
	—« مثال »—
	« نغمه‌دین اونی دم تاپار ایردی»
	« باده دین یاغ هم تامار ایردی»
تامور ——	عروق• رك• طاشك واغاجك یول یول‌آیروسی‌ودمار• آخرتلك قرداش• ریشه•قبیله•اورغ•تیره•
تاموغ ——	جهنم• دوزخ•سقر• سعیر•
	—« مثال »—
	« نی که قلیب قصدانینك امری‌یوق »
	«اوچاغ‌امیدی وتاموغ‌بیمی‌یوق»

تامیزماق — تقطیر ایتمك • قطره قطره مایعی سیزدیرمك• طاملاتماق •

—« نوایی »—

«جامغه چون خود قویاآلمای آغیز »
« بخشـه بیلا آغزیغه آنی تامیز »

تامیشماق — سیلان ایتمك • تقطر ایتمك• داملق• قطره‌قطره نزول ایتمك• تامك•

تان وتانك — شبهه• انكار• تعجب غریب•

—« بهجت »—

ای بوی رو آسـتانینك اوزره قان توكسام نی تانك• خط یازلمق رسم ایرور شنكرفدین باب اوستنه»

تانسوغ — تنزوی خطایی• عجیب• ارمغان• هدیه نادیده یادكار• تنسوخ•

—« بهجت »—

« انداكه بودایره اوردی خیال »
«اور تاغه كیلتوردی بو تنسوخ مثال»

تانغو — منكر• دونمش• عدول ایتمش• طانمش كذب• دروغ •

تانقلدو — طانقیردی• انكارایتدی وعده‌سندن دوندی• چوردی•

تانك — سحر• صبح• شفق وعجب• طلوع• اول روز• پكاه

—« مثال »—

« مدرسه كنجینی غم آبادایتیب»
«تانكدین اقشامغه چه فریادایتیب»

تانك آتمق — شفق سوكمك• صباح اولمق•

تانك قالماق — طوكه قالماق• حیرتده قالمق• تعجب•

تانكوقلاتماق — استغراب ایتمك• محو وطالمق• طوكه قالماق• متحیر•

تانكلا — یارین• فردا• ایرته• كلیجك كون یوم آینده• آتی•

—« مثال »—

«ایش كوركین كوب حولوقا»
« لیكن ایش تانكلایابوراقا »

تانكلاغی كون — فرداسی• یارنكی كونی• پكاه• یوم آتی

تانكلایین — علی السحر• صباحلین•

—« الله یار »—

«ایدی خردقولاغینه باتورده آفتاب»
كیم بارسه پستلیك بیلا تانكلا علوچیقار

تانكلاماق — تعییب تقبیح ایتمك• شاشمق• تعجب ایتمك•

تانكلاتماق — استغراب ایتمك• سحر وصباحه قرشو اوتورمق• طلوعه قدر بكلمك•

تانكلای — آغزك یوقاروسی• كام• تماق•

—« مثال »—

«تاقلایدن قان آلنسون اول آتینك»
«بخشی اولماسه آنی تورمای ساتینك»

تانكماق — یوك باغلامق• دنك یاپمك• بار بسته• تنك• جفت• ایش• برابر ایتمك•

تانكوت — چین طرفلرنده برقبیله اسمیدر تونكانی چورچوت دخی دیرلر •

تانكیز تماماق — متعجب اولمق• حیرتله باقق• محو اولوب باقه قالمق•

تانلاماق — تفریق• تفرید ایتمك• آیرمق• كزیده ایتمك • جدا• انتخاب• طانیه جك درجه‌ده سچمك •

تانماق — انكار ایتمك• اقرارك ضدی• منكر•

—« مثال »—

« قرق تو قوزده عشـقنك توشدی كویوب یاندیم • مجنون صفت خیل خویشدن قاچیب تاندم»

تاتوق — شاهد• كواه• اثبات• برهان• دلیل•

—« مثال »—

« شاهد عادل آنکا یالغان تانوغ »
« تهمت ایدرکه درم آلغان تانوغ »

تانوقلاماق — اعتراف • اقرار ایتمك • ثابت اولمق • طوغری سویلمك • صدق ایده‌رك انكار ایتمامك •

تانیش — بیلدیك • معرف • آشنا • دوست • معلوم • کورلمش ومشاهده اولنمش • بیللی • دانسته •

تانیماق — بیلوب تشخیص ایتمك • بیلمك واکلامق • اکلایوب تصدیق ایتمك • تخطر ایتمك •

—« مثال »—

«هلال اوقین توزوك اورمش کونکل کا
تانما که بار • یاینده کیرپیك وقاشی
دین اوق ویاسی هنوز •

تانیال — طانیلمش • بیلنمش • بیلدیرمك • مجرب الاحوال • سنجیده • حال دان •

تاو — تاوتاب • هنكام • فرصت • بعید • دور • طاغ • چاغ • پیچ • سو • راده •

تاور — قاب وظرفك اطرافی وکردی • محیط وحلقه • دائره • چوره • جواله •

تاوسماق — عشقنده قدح تناول ایتمك • مسرور وشادمان اولمق • بریسنك اسمنده مدام ومی ناب ایچمك • قارقاف •

تاوشالماق — خسته • ومریض وبی درمان • بی حس وحرکت • رنجور وناتوان • ضعیف • کسل • دردلی •

— نوایی »—

« طاقتم کر قالمدی تارتارغه محنت
تاغینی • نی عجب بویوکنی کر افلاك
چیکسا تاوشالور »

تاولاماق — تاوه کتورمك • چویرمك • تربیت ایتمك • آت وحیواناته بیطرلیك ایلمك • پرهیز ایله اصلنه ارجاع ایتمك •

تاولانماق — تاو بولمق • سمیرترمك • قیورلمق • بتاب ایتمك • ایپ واوتی قوتلتمك • پیچ وتاب •

—« حکمت »—

عاقل ایرسانك غریبلار نیك کونکلین آولا
مصطفی دیك ایلنی کیزوب یتیم کاولا
«دنیاپرست ناجنسلار دین بویون تاولا»
«بویون تاولاب دریابولوب تاشتیم منا»

تاووشماق — اتمام واکمال • انجام • نهایت وغایتنه ایرشمك •

تاووش — صدا • ندا • سس • آواز • شماطه • طنطاب • ایاق سسی وسائر نسنه •

—« مثال »—

تاووش کیم اوی تاشیدین کیلسا دیرمین
یاغری تاشیم دور • ایشیك دین سایه
کیر کاج ساغینورمین کیم قویاشیم دور»

تاووشقان — طوشان • خرکوش • ارنب •

—« مثال »—

« هر بوته نیك آستیدین تاووشقان »
« سهراب توروبان بولور کوریزان»

تاووشقان قوردی — چیل • خفاج • برنوع وحشی یابانی طوق •

تاووشقان اویقوسی — مسامحه • اهمال • اندیشه وتفکره طالمق بیله‌رك بیلدرمك • نیم خواب •

تاووشقان ییلی — سال ترکان دائره سنك دردنجی ییلدر •

تاووشماق — جسارت ایله قیام ایتمك • قالقمق • صیچرامق • خیز ایتمك • سرعت ایله صاللانوب کیتمك • جلد وچابوك • پات پات یوریمك •

تاووشمیش — امانت• تسلیم• تودیع • سپارش•
تاپشیرمق•موقت براقاق•

تاووغ — طاوق• دجاجه•مرغ خانه کی• فرخ•

تاوولقا وتاوولغان — طوغلغه• بهادرلرك باشنه کیدیکلری
پولاتدن سووت وزره ادواتی •
دوبولغه •

—« مثال »—

«کوش دیك یاروق جمله نیك کوپه سی»
«باش اوزره تاوولغانلاری چرکسی»

تای — مدبللی •آت یاوریسی•تاتو •تك•دنك•
دومیوکنك برطرفی•دونان وغونان•
قای• لغزیدن•

تایاغ وتایاق — طیاق • طیانه جك دکنك • عصا•
صوپه•کلتك•تربیه خمچه سی•دسته•
چوپ• دستك•پشیتبان•

—« مثال »—

اوخشاتتی قامتینکغه صنوبرنی باغبان•
بیچاره بیطاس ایرمیش الف دین تایاغنی

تایاغلاماق — طیاق آتمق• ضرب یلتمك• استوار
ایلك• پاینده قویمق • طیاقلامق•
اورمق•تعزیر•

تایاماق — دستك و پاینده قویمق• یاصدامق•
تکیه ایتمك• قوت ومتانت ویرمك•
معاونت وحمایتلندیرمق•

تایانجاق — متکا• نبزه• تکیه کاه• خاده وعصا
طوتمق• ارقه ویرمك•

—« مثال »—

«منکا کوپ ظلمی یوك ایتدیك دیکر بر
کیمسـا کا ایتما • که بر باری کران
هیجر ینك تایانماس کسه بو دردا

تایجاق — قیاجق یر• طایریله جك محل•سیریله جك
یر• لغزانك• طایغاق• بوزلی موقع•
یخمالك•

تایش — خطای لسانجه معلم•خواجه•کاتب•
مکتبدار• اهـل قلم ودیوان•میرزا
ونویسنده •

تایغاج — قیاجق صولی وبوزلی محل•منجمد•
یخلمش• سیریله جك مواقع• ایاق
طوتمز ارض• سیوشیق یر•

تایغان — خون خور کوپك• ونجس حیوان•
روسیه ده بر مملکت ودربنداسمیدر•
بندر• جبل هندوکوشك فوقی•ایاق
وسم طوتمز کوه•

تایغور — چوق قایجی وطایجی• قیزاق ایله
قایجی •یخمالکباز•

—« مثال »—

« ییلکو سیز بحر و بری آموینی یخ
کوفریسیدین• باخبر بول کیجه منك
آتینك ایاغی تیاجاق »

تایلاق — ایکی یاشنده کی دوه• هنوز جهاز
قویولمامش بوته• دیوه یاوریسی•

تایماق — قایمق• طایمق•موازنه• یوکی دنك
دنك ایتمك•سرعت ایله طاقق ویوکلك•
ایلیشدیرمك•زیج ایتمك•

—« صوفی »—

«هدایت یولیدین تایدیدیرمه پایم»
« ضلالت اهلیـدین قیطه خدایم »

تایمغور — قایمایجی• طایمایجی• سیرطایجی•

تاییغ — قایار محل•قایر•طایغاق• وبولاق یر•
شیلتیق موقع•

تاییلماق — قایماق لك••طایماق لك•سیرطاکلك•

—« مثال »—

«کنه لاریدا بولسـه کیمسه اسیر»
تایلغاج ایاق بولسا اول دستکیر»

تتال و طتال

تب تب —— اصـواتدندر • قورقونق ایچون وکوپکلری قیزدیرمق ایچون مستعملدر• چوجقلرك چاموردن ایتدیکلری بر نوع لعبدر•

تبت —— تخوت دخی دینور• چین و تاتارستان و ترکستان و هندستانك اراسنده واقع برمملکت اسمیدر • خوتن ویارکند مجاز یسنده دشت پامیر حدنده و کشمیرك شرقنده‌در• لاداق دخی دیرلر•

تبسی —— سینی•لعلی• پانتوس•حرارت دل•

تبسیرماق — حرارتدن قوزیق • عطشـانلق• طوداقلری قبارمق•آتشلنمك•

تبی —— تپی• دوابك نجاستی• نوری و ترس• کوبره•ایر ودانه لو صیق قار•

تبنکو —— اکرك اطرافی وکنـاری • قالب• قالطاق•بلامه سی•

—« مثال »—

شهسواریم نیك ایاغین اوپکالی راضی ایدیم
آی ایله کون هر بریسی بر تبنکو الدیدا

تبه —— ذروه•طوپ• دومسك•توده• تل• کوتل•یوکساك ومرتفع محل• الانك•

تبه‌لاماق — باش اشاغی ایدوب ضرب ایتمك•لیاق التی ایدوب چیکنمك• طوپلاماق • ادخار اجماع ایتمك•خمیر ایتمك ایاغیله کیل وچامور ولای چیکنمك• طین حکمت وغفوری وکلال•

—« مثال »—

قل خواجه احمد نفسینی تپتیم تپتیم•
اندین صکره جانانمینی ایز لاب تاپتیم

تتال و طتال بحر طویل•لغزك بر نوعیدر•چیستان و بتلمجه و شبستـان خیال کبی مغالطه‌لی بر معما طورنده‌در• تطال دخی دیرلر•

ترایکغو

—« مثال »—

« نه طتال ونه شبستان دوربو »
« لغز اربابنه آساندور بو »

تته —— په په• که که•دیلی الکن• طوطولوب یاریم یاریم سویلك•توتله دخی دیرلر•

تتی تتی —— اصـواتدندر • طاوقلری چاغرمق ایچون مستعملدر• کیه کیه کبی•

تتسیك —— تیرانداز آدم • جست و چالاك • حامله دار• دلبر وتوانا و تتیج• دلی قانلی• قوتلو•

تجن —— طاغ کچیسی وتکه‌سی •قیزغین وشدتلی وغضبلنمش آدم•مرو ایله اخل بیننده قبائل ترکمنیه نك مشهور بر بلده سیدر• دریای طژن معروفدر•

تجن جاپی— کورکان واترالك بالاآبی وشرقی•دره کز وکلات مملکتی حذاسی وشمالنده واقع بر مملکت ترکانیه .

تحاقوو تاقوغ طاغوق•دجاج•مرغ•طوق•

تحاقو ییلی— سال ترکان دائره سنك اوننجی یلیدر• سال مرغ وتحاقو وطاوق •

تراغای—— سروی اغاجی• طویغار•قواق•ترغای• فاخته قوشی• موسیچه•

ترانجه —— ترك•بیج•بی ادب چوجق•ناموسسز•

ترانك —— دیرین•عمیق •کبریشلش دف وطبلك سسی• کبرلمش دری•

—« مثال »—

« دایره‌نی ایلادیلار کوب ترانك »
« همده مهیا ایدی قانون وچنك »

ترانکغو — تیرالك وعرعر وسپیدار اغاجی•قواق•

—« مثال »—

« قامتینك نازك وطوبی نازك »
« سرورعنا و ترانکغور عنا »

ترتمق —— بلمامك• طانيمامق•نامعلوم ومجهول• كوريشلمامش •

ترچك —— عاری•عريان• پردەسز• يشماقسز» برهنه•چيپلاق• لوچ•لوخ•

ترجيق —— بهار علفندن دوابك طوقلغی• چمن وچايردن اغنامك سميردكی•

ترخان —— عفوعمومی • امتيازلو • وتكاليفدن معفو اولان اعيان وقبيله•ترخان اولان آدمدن بر شی آلنمز محاربەده النه دوشيرديکی اغنامی ضبط ايلر وبلا رخصت حضوره كلور وتكاليفدن مستثنی و بريدر •

ترخان صياد بخارا خطەسندە قرەكول ملحقاتندن بر قضا اسمی• ودشت قپچاقده بر قبيلەدر•

—« مخدوم قلی »—

«اير تراق تر پانونك وقتدور يارانلر»
«منزل اير اقدور يو كلر آغيردور»
كيدان قيتيب كلمس بو براغوردور»
اجل يقانك طوتار بر كون ترخان الماس»

ترزيق —— قويون قويروغی• دومبه•كرت•

ترس —— ظهر•تقليب•معكوس•پوشت• ارقه• چپه•سركين•كوبره• تيرناك• بالفتح الحق ودون وبی حميت آدم•

ترسان —— بالطەنك صاپی•تبرك دستەسی•پالتو صوپەسی•

ترشش —— ايران وتركستانده واقع برشهر اسميدر

ترغون —— سميز• طولغون• فربه• تقوم•سمين• برداقی•

ترکوتيراك —— سروی•قواق•سپيددار•

—« مثال »—

«ترك سارغار تيدن يوززارلار ديك»
« ساريغ آغريق بيلا بمارلار ديك »

ترك —— ضمه ايله اصل اولان اوچ سلالەنك بريدر كه حضرت نوح عليه السلامك اولادی يافثه اشارتدر ترك انك برنجی اولادی وتركستان خانلرنك اوليدر• يافث اوغلانی هم ديرلر•صحرای رستايی•

—« نوايی »—

نوايی تركلارنينك تركی توتسه عيب قيلمانكيم • انكا برتوركن مهوش غمی محكم تولاشيبدور»

تركامك — احتراز • اجتناب • تبعيد ايتمك• صقينمق• ونفرت ايتمك• تيسكينمك•

ترك —— خام قاون• بيشمامش خربوزه• نارسيده بيطيخ•صيحه•تره•برنوع حقارت اسميدر •

تركستان — طاشكندك شمالنده روسيه جهتنده بر مملكت اسميدر•خواجه احمد يسوی حضرتلری انده مدفوندر •

تركمان —— بلخ ايله بحر خزر آمو دريا ايله روس وايران حدودی بيننده مسكون ومتمكن قبائله ديرلر •

تركمانليك — مرو•سرخس•آترك كوركان طرزن• اخل اراضی واسعەسنده اقامت ايدن تكه يوموت•ساريغ• سالور ايرساری قبيلەلرينه منحصردر•

تركنمك —— كنيشلنمك•بول اولمق•وسعت لنمك• فراخ •

تركی —— قنجوغه•فتراك•بوكتورمه• ايكرك ارقەسی•

تركی باغی — قنجوغه باغی • بوكتورمه باغی • وتسمەسی•

تركيلمك —— مانع اولمق• منع ايتمك•يساق ايتمك• براقامق• قداغان• دربار و رسم سلاملق وكورنش تعطيل كونی•

تغای

ترلان — بیوك برشكار قوشیدر• برنوع بیداو آتلرك رنكی ولقبی•

—« مثال »—

«ترلان آتلی یای سلاحلی قوچ یکیت»
«خبر بركیل بنم یاریم قیده دور»

ترموجاق — ترەاوتی• مدیونس• شبت• کشنیش• بوررونجه نك اولی•

ترمه — طاغلرده طوپلانوب قالەرق کوچن وتراکم ایتمش برف•

ترناك — برنوع خیار وتره و بادرینك•

ترنوه — کوچك دریا• ایرمق• چای• ارنه• نوخانه•

—« مثال »—

«ترنودن سوکلادور شلدیر شلدیر»
«بن سنکا عاشق بولدوم نیجه ییلدور»

ترنك — تازه• معتدل• صولمامیش میوه وفواکه• کبریلش طبل ودیریه

ترنه — مضراب طنبور• وناخون• سازآلاتی•

تسکری — ایکری• معکوس• ترسی• ناساز• طوغری اولمیان• چپه• واژ کون• یوزاوستی•

—« مثال »—

«کرهندایشی تسکری ایرماس نیچون
«ایسع بیر دین ساوغ طراوت قیلەسین

تسمه — برنوع لعب• قومار• قایش• حلقه•

—« مثال »—

«الده تورلار بوقیمارده هرکسی»
«بر اویون دور تسمه سنده حیله سی»

تغار — تکنه• جاموردن بیوك ظرف• عسکره ویریلان تعییناتك قروانه سی• تغاره•

تغای — دایی• والده نك برادری• تغه•

تکتیل

—« مثال »—

«بری جمو بریسی دورطغاسی»
«بری آغا بریسی اوت آغاسی»

تغایزه — تیزه• خاله• والده نك قزقرداشی•

تغماچ — افغانستانده کافری طوایفندن برقبیله اسمیدر• طامغه وکومرك وزکواة• وباج چینك• طامغاو علامتی ومهری•

تقتیك — اعلا انجه کچی قیلی• وقویونك بهارده قرقلان تازه یوکی وتویی• تبیت• وپتبی•

تقر — ترش• حامض• آچار• اکشی• قوری بر وزمین سخت• قاق• قدید•

تقرماق — ترشیماق• قوقیه‌رق اکشیمك• حموضت پیدا ایتمك• طعمی برآز متغیر اولمق•

تقوق — تحاقو• طاوق• مرغ• دجاج•

تقل — بریسنه خوش آمد• والتفات ایدرك قانع ایتمك• فوق العاده نوازش• و پولتیقه ویوزینه کولمك•

تك — اداتدر• حتی• دك• تاکه• محضا• کبی• مثل• مانند• انك تك• بونك تك• تیل• تاق• بر• یکانه• واحد• دم وخاموش•

تکاك — اصمه وخیار وقباق امثالنك سوردوکی اوزون قوللر• بورك• پاره• دال• قول• بلك•

تکامیش — تعجیل• شتاب• سرعت• جلدی• چابوك تیز• بات•

تکاو — دره صویی• چایر وچمنی صولی محل• کول• زه کش•

تکتیل — کربند• قوشاق• قوشاقی بر طرز ظریفانه‌ده باغلیوب براوجی بر طرفه صاللاندیرمق• فوته• بیلباغ تك بند•

تکروك — یوارلق• مدور• دکرمی• تکلرك چرخی• توغلاق • غرغره• غادراق• تکر• جیلالك• کردیش•

تکروماك — داورمك• دوندرمك• چویرمك• ایلانتورمك• کردانیدن•

تکورمه — مدور• دکرمی• دوار• امر دیکزمه• تیکیزمه• وطوقوندرمه• ترسان•

تکشمش — سلاطین حضورینه هدیه تقدیم ایتلك• پیش کش•

تکنه — خیوه وخوقند طرفلرنده قادینلرك باشلرینه صاردقلری بیاض صاریق وصارغی و قصبه• اوزونجه یاپیلان قاب• ناوه• اغاجدن معمول قراوانه وکارسان•

تکه — یکی• سرکه• اوغلاق• بوز• تکه قبیله‌سی قدیم ترکمن عشیرتی اولوب اخلده• طونده• پندی• مروشاهجهان وسرخس طرفلرنده مسکوندرلر•

تکیز — دوز• طوغری• مسطح• برابر• راست• یکسان• وتیره• توز• هموار•

تکین — آلت• زیر• تحت• تیکی•

—« مثال »—

« کل تیکیندا اولتوروب هر دمده
ساغیندیم سینی • ذره دردینك
اولماسون درددین خلاص ایتکیل مینی »

تلا وطلا — آلتون• ذهب• سکه زر• قیزیل دخی دیرلر•

تل — تپه• یوکسك• آلانك• بایر• آطه• اوفاق طاغ• کوتل• کوه خورد •

تلاج — شهلا• آهوکوزلی• خومار• سرمست بادام جشم• مستان•

—« مونس »—

نرکس نی اوخشاتور کوزینکا باغبانی کور
قیماغی هیچ تمیز ایتا الماس تلاجدین

تلخه — بر نوع آجی اوتدر• ککره• ودلتك کبی• تلخك دخی دیرلر•

تلاك — ذخیره کومه جك محل• اوره• انبار زمینی• اور•

تلپك — بورك• کلاه• قویون وقوزی دریسندن قوق• داغستان وترکمان وخوارزمی لرنك باشلرینه کیدکلری قالپاق• چورمه

تلغاك — بر نوع اوروبه• جامه• لباس• تون• سروپا •

تلقاسه — اضطراب• خلجان• سراسیمه• دهشت• وسوسه•

تیلماغ — تیلماك• پاره ایتمك• دیلك• کسمك• دیلم دیلم ایتمك•

—« بایقرا »—

«ایتلاری مجروح جسیمنی جوهریان
ســودرادی • خسته کونکلوم
تیماعیدین قانمادی تیغی آینینك »

تلکن — چوپدن معمول بر نوع عراوه‌در• غلتك• ایش ودهقان دوبه‌سی•

تلخاق — اضطراب• خلجان• شتاب ایتمك• تالواسا•

تلاماق — غصب• تاراج• غارت ایتمك•

—« مثال »—

« آتابابالك هنری اتماق وجاپماق تلاماق»
«سنکا کیم قویدی چوپا تاپماق وتوفراق یلاماق»

تلیم — شرحه• قطعه پارچه• دیلم• پاره•

تماجامیش — اضطراب • نکران حال• ضجرت• ایقباض• تلاش• وسوسه• صیقلق•

تمرقزوق — تیمورقازق•قطب شمالی•دیمورقازیق قطب یولدوزی•
تمرن —— پیکان•نوك تیر•اوق اوجی•
تمغا —— طامغه•نشانه•اثر•مهر•سورغوج• بالاسی قرمزی ایله یازیلورایسه آل طامغه• یالدیز صویله التون تمغا• وسیاه مرکب ایله یازیلور ایسه قره تمغا دینور•
تمق وتماغ بوغاز•حلقوم•کلاه• قالپاق•تلپك• بورك•
تمل —— قویوق•تمه•پاینده•تیرسك•متانت•
تمه —— کلید مقامنده قپونك ارقه سنه قونیلان اغاج•تمه•آلاتسده• آرقه ویرمك• استحکام•
تموغ —— جهنم•دوزخ• سعیر•سقر•برزخ•

—« مثال »—

« بوبسکه عین عنایت بیله کوزونك توشسا•قوغاوتیغه نوایی نی سودراب التورچاغ »

تنبل —— تنکیر•سمین•کاهل• مهمل•اوشنکن• کیوشك•لوند• سمیز•تن فراخ• خوش یاقمز•بی پرواه• فارغ البال•
تن —— سسله اقارصو•بدن•وجود•
تنبوك —— بیوك چادرك اورته سنده قوریلان کوچك خیمه حلقه واغاج•
تنبول —— چوب•پشت•پان• دوا•

—« مثال »—

« طاس لارسازاینیب ایدی مقبول »
« نیجه دا انبه نیجه دا تنبول »

تنبه —— تنه دار آت طاقمی• قوت ویرمك•
تنبه لاماق قپونك ارقه سنه تنبه اورمق• تمه•

—« نوایی »—

« نی دولتی ایروراولکیم نوایی دلدار » اویکاالتیب ایچی شیپ ایشکنی تنبه لاغای

تنتیك —— دلی•دیوانه•بودالا•آواناق.سرسری
تنشکل —— برنوع اریکدرو زردالی•وغولونك• دوجه• آلو•
تنقال —— جلب•دعوت•ایسته ثلك•اخبار•
تنکه —— اینجه معدن لوحی•چنکو•
تنکه —— بخارا وآسیای وسطی سکه سی مسکوکات نقره• کوش• سیم•

—« صوفی الله یار »—

« قالیب من تنکه دیب احوال تنکه »
« مشقت لار باشیغه رنکه رنکه »

تنیکه —— اسیای وسطاده ایپك دستکاهیدر و متعدد چرخ و ادوات ایله ال فابریقه سیدر• حریر دستکاهی•
تنکیز —— دکز• بحر•دریا•یم•

—« نوایی »—

کوزم یاشین ارتیب کرتو کاتماسا تانك یوق عجب دورور ساچبان سویونی قوروب تنکیز

تواچی —— چارچی•منادی•دللال•مخبر

—« مثال »—

« جریکه ایلبان میعاد و یوبجار »
« تواچی هر طرف یکتوردی اولجار »

توار —— سمورر حیوان•طاوار•دابه•مواشی• قماش• القی سوریسی• چین اتمه سی•
تواشی —— خادم اغاسی•خواجه سرای•اغاوات ایچ اغاسی•حرم اغاسی• غلام اخته•

—« مثال »—

« درکاه ده کوبتورور حباشی »
« بی حد و حسابدور تواشی »

تواغ —— دوابك اياقلری• وسم اسب• عرقچین• لحاف• پرده• توياغ•

—« مثال »—

« مركبی اوردی آی یوزیغه تواغ »
« ایلاكیم قالدی جبهه سی اوزه داغ »

تواكون — قرتال• بوركوت• بای اوغلی قره قوش

توب —— یغین• یوارلاق ومجموع اولان شیلر•

—« مثال »—

«بورون اندنكه سوده ل بولغای »
« سوتوبی كا چومار محل بولغای »

توب قازغان مدیلعبی• طوبك درونی قزان آلت• طوپ یاتان محـل • استراباد ایله خوارزم بیننده برموقع اسمیدر•

توب توغری طوپ طوغری• توب دوز• طوس طوغری• تپ تیكیز• یایلا• هموار•

توب توز — توب توغری• طوسطوغری•

—« مثال »—

« برجه سین توپ ایله قیل آمیخته »
« بولسه اول هاوان ایچنده كفته »

توب تولی — طوسطولی• زیاده سیله طولی ومملو • فراوان•

توپاوتوپه— مدور• قومسلش شیبی• طوپرلارق• مرتفع• تپه• توده• الك• كوتل• تل•

—« مثال »—

توپامنی سرزنش ایلكی تینك ایتی بیر بیرلا•
كه هر كیشی یتیلیب كوبی داباشیمغاقاقیب

توپارلاما — جمع ایدوب یوارلاق• طوس طوپرلاق ایتمك• كردغون ایلك•

توپارلان — یوملاق• طوپالاق• وجوانه كاو• دانه• بوزا• وصیغیر یاوریسی طوپال• لنك• اقساق• اعرج• مدور• نقره• ومیسك خورده سی•

توپاق —— یوارلاق• مدور• لونده• توپوق• بجول• عاشق• شیتالنك•

توپال —— اعرج• اقزال• لنك• آقساق•

—« مثال »—

« برجه نی ایتدی اسیر اول بدشكال »
« قالدیغی قری خاتون كوروتوپال»

توپالاق — طوپارلاق • طومبالاق • یوملاق• كوره• مدور• گرد•

توپالانك— یغمورسز بوران• طلاتوب• قارمه قاریشق• طوپراقلی بوران• گردباد•

—« مثال »—

قوز غالادی بوكون جهاندا هریان
توپالانك • ایل كونكلینی ایلادی
پریشان توپالانك »

توپان وتومان سرنكون• باشی اشاغی• یوزی قویی• خمیده قامت• اینش• مایل• منحنی•

—« نوایی »—

« یوزی توبان توشوبان مركبك
ایزیكـه ملك • بر اوزره قرسنی
قوی غان كبی كدای تلاش »

توپچاق — اسب عربی• سمیز آت• كحیلان• تازنده آت• بدو آت• اسب جهنده• اسب تازی•

توپچیمیش حزم• تدبیر • احتیاط • استحكام• اوسطاو دانا كاربرداز• دانشمند•

توپراغ — طوپراق • خاك• توفراق • تراب• توز•

توپراق سالماق غایب اولان برنسنه یی بولمق اوزره آتیلان طوپراق»خاك برتو •

توپك —— یوك• پشم• توی• جوك• تفتیك• تبیت•

توپو —— قارفورتنه سی• بوران • ایشقرك• قاراویونی•

توپورچاق— توپچاق آت• تپه وفرق سر• طلاتوب• فورتنه•

توتاش

—« مثال »—

« توپورچاق وبدو آتلر یتکـده »
«قطارنرلار یوروب زیرخطکده»

توپورلاماق طوپارلامق • یوارلامق • یوماغ ایتمك • یومالاق •

توپوز —— تپورچوماق • کورز • دمر توقاق بیکجی صوپه‌سی • دمرباش •

—« مثال »—

« بریغیك ایلکیدا توقاق وتوپوز »
«بری آلیش ایله‌مزداق ایله کورز»

توپوق —— غوزك پا • کعب • شتالنك • لونده کیموك • توپوق • برنوع کزلی اویوندر •

توپولغا ودوبولغا قامچی دسته‌سی یاپیلان اغاج • یلغین وکزه‌مشابهدر • بعضی‌لار ایلغای اغاجی دیرلر • قرمزیه‌مائل سرت براغاجدر • بهادرلرك باشلرینه کیدکلری سووت ادواتندن فولاد کلاه •

توپولماق — دشمنك اوزرینـه فوج ایله هجوم ایتمك • غلبه ایله بردن‌دوکولمك •

توپی —— عرقچین • طاقیه • کلاه • کله‌پوش •

توپیه —— صحرالرده وچایرلارده اوتلیـه‌رق سمیرمش قصراق • بیه دخی‌درلر •

توت —— مشهور توت اغاجی • منزله • جای‌کاه • طوت • بوراقه • کبر •

—« مونس »—

خیراولدورور که آخرة‌امادەبولغاسین
مونس‌جهانداعاقل‌ایسانك‌راه‌خیرتوت

توتاش —— پیوسته • مربوط • وابسته بردوزی • بتیشیك •

—« مثال »—

« حسن دیوانی اوزامطلع دوراول
پیوسـته قاش • کاتب تقدیرآیك
مصراع‌لارین یازغان توتاش »

توتسی

توتاشتوروق آتشی یاقمق ایچون استعمال اولنان خاشاك وسائر • قاو • چراغ • کبریت • فتیل •

—« مونس »—

« جانیغه اوردینك آتش سـوزان
توتاشتوروب • یاقدینك سونکاك
لارمنی اول اوتغه قالاشتوروب »

توتاشماق — آتش اشیایی طوتوب پارلانمق • تلهب ایتمك • آتش‌المق • مجادله ومعارضه ایتمك •

—« مثال »—

«تاپای دیب خبراوشبو مقصود دین»
« توتاشتی بسی قوم ایله صحبتیم »

توتاغان — اصریجی • قاپیجی حیوان • کزنده • قپان • دوزاق • دام • یاپشـیق اوت • ماشه • کیراه • توتوجی آلت •

توتاغلاشماق طوتشمق • کرفتاراولمق • محبوط اولمق • قیداولمق • اله کیچمك •

توتاق —— رهن • کروی • امانت • استدلال • ایجار • توتولیجك محل • قبضه • فرغانه‌زمینده فرجه دخی اطلاق ایدرلر •

توتاك —— پلتك • توتوله • پەپە • توتونوق سویله‌مك • لال •

توتالاماق — یولنی بولمق • سررشته‌آلمق واسطه وآلت ومربی پیدا ایتمك • مجرمك •

توتام —— طوته‌جق‌یر • قولب • قبضه • مقیاس • دورت‌برماق برطوتامدر •

—« مثال »—

«بیر توتام فش قویما جاهل‌لار کبی»
مسجدا کیت بولمه کاهل لازکبی»

توتاملاماق اوج ایله اولچمك • کز واندازه‌لمك • ارشونلمك •

توتسی — دومان • دود • بخار • دخان • توتون •

—« مثال »—

«خس وخار دیب یاقمه کین بلدیرور»
«سمان نینک توتی آدمی اولدورور»

توتساق — اسیر• اخیذ• حبس• مقید• بندی•

توتغاق — وضع حمل ایدرکن دردو محنه گرفتار اولمق• بورونتی•

توتغون — مأخوذ• مخسوف• مکسوف• گرفتار• منقبض• آی وکونش توتولمسی• کلف• لکه• توتولمیش غمام• بولوت هوا• مکدر•

توتقا — قبضه• اوچ• دسته• طوتام• کف دست•

—« مثال »—

« توتقای موسنان تیزالیغه »
«سیلابی سانجساراول بلیغه »

توتقار — جمع• انبوه• کروه• یغین• طوپلنمش• چوقلوق• کوپلوك• کثرت• محل شورا وکینکاش•

توتقاول — کچید• بوغاز• طار• دربول• راه باریك• مخاطره‌لی دربند وطریق•

توتلوقاق — طوتغون سویلك• کسالتله لاقردی ایتمك• اعتبار معامله ایتمك• اله کچرمك• سوز طوتدورمق• بند وبست ایتمك•

توتماج — رشته آشی• جوشبره• ماء الشعیر• آش آرد• اوماج وبولامق• اون آشی اوبرا• شهریه•

توتماق — اخذ• قبض• ضبط• توقیف• طوته جك آلت• کبرا• استیلا• احاطه• استکراه• عد• حساب•

—« مثال »—

« ای شه کرم ایلار چاغی تینك توت یمان ویخشی نی • کیم مهر نوری تینك توشار ویران و آباداوسنیه»

توتورغان — برنج• ارز• روز• کروج• دیوزیر••

توتورغون — پرده• لحاف• حجاب• برقع•

توتوق — لقوه‌یه مبتلا• فالج• طوتلش • زبان گرفته• توتوله •

توتوقلوق — خسوف• کسوف• اغبرار• غمام•

—« مثال »—

یانکی ایکاندا کورمادی کیم آی توتوق لغین
چین نی اوچون توتار قاشی یارب جبین ارا

توتوم — اکشی• حامض• سماق• اصول• قاعده• یول• معامله حرکت• ذکون• قانون• دستور• توتماك•

توتون — دومان• دود• دخان• توتسی• بخار• بوغ•

—« نوایی »—

«دودآهیم کایتوشماس چیقیبان ابر بهار»
«اویله کیم رفعت ایله ابر بهاریغا توتون»

توتی — ننه• بی‌بی• طوطی• اجه• تیزه• مادر کلان• والده‌سنك وپدرك اناسی•

—« مثال »—

«آی توتی دیب یغلادیم مین صبح وشام»
« رام بولمای اولمادی اهل مرام »

توج — طونج• برنج • مس• یای چله‌سی • وزه کان•

توجار — بلوط• بوزوق هوا• مترشح هوا• غمام•

توختاماق — طوروب دینکلنمك• پایدار اولمق• آرام صبر • تقررایتدرمك • بولندن آله قویمق• حیوانی طوردورمق•

—« صوفی »—

« نمازده نیجه ابرمیش مستحبات »
«آنی مین ایتاین کونکلند اتوختات»

توختامیش — مؤبد• مؤید• پایدار• مستقیم وثابت • طوائف ترکانیه دن تکه نك بر قبیله‌سیدر

تورشه		توران	
تورت	دورت•چهار•اربعه•	تور	یوقارو• بالا• صدرخانه• سرمحفل• قارشو•امرطور•پشگاه•
تورتاو	دوردار• دورت عدد• چهار کس• اربع نفر•		—« مثال »—
تورتلاسی	دوردیده•درچار•رباعی•		«قارشیدا قاریاغه دور موندا قیراو» «چار کنجك رومالکینه م قالدی کبراو» «چار کنجك روعالیم نینك جوانی مین» «تورداکی قرا کوزینك قربانی مین»
تورت اولوس	طوائف اتراکدن اك مشهوراولان برلاس ترخان وسـولدوروقیات قبیله لرینه دینیلور• هندروم ایران وتورانه دخی دیرلر •	تور	شبکه شیلر•دام•آغ• کاله ایرمامش کنج حیوان وبالا •
تورت انا	امهات سفلی• عناصرار بعه•	توراوتوره	خان زاده • بکزاده • زاده کانه و شهزاده لره مخصوص عنواندر•نظام• قانون• عادت•
تورت دفتر	کتب اربعه آسمانی•فرقان انجیل زبور تورات•		—« نوایی »—
تورتا	دوردی•چهاری•اربعه سی•		«غم غداسی اراسیدا قانی تورکانه ایاق» «توره آینی بیلا نامسانو قوز آقسا اوتوز»
	—« نوایی »—	تورالیك	طورالم • ایکلنه لم • افندیلك و شهزاده لك•سبب•علت•وجه•منتظم
	« ایستاسنك بیش کون فراغت کرچه کابین عمرایرور • دهرزالین تورت مذهب بیرلا قیل کیل اوچ طلاق»	توراق	ثبات• سکونت•موقع•وقفه•طور• حال•هیئت•
تورتان	کورك•پوستون•قرساق•		—« نقشی »—
تورتماك	الوآلت ایله صانجمق•اجبار•ایقاظ• اعضا تحریك ایتك• دورتمك• دکه ویرمك •		«کیعه کوندوز تیپرانوب سیماب تیك» «منده یوق هجرکله آرام توراق »
تورتوب	طوپلانیله جك محل• مجمعه• مجلس• دورت طرفلك آدمی •	توراق اوتی	کنکر دنیلان اوتك اسمیدر•شبیت وشیوبت• کشنیش•مدیونس•
تورتولماك	تحریك تخدیس•ارلنق•صانجیامق• دکه لنمك•	توراماق	طوپلانوب وجودبولمق•میدانه کلمك• نمو ایتمك•ظاهراولمق•
تورتی	چوکدلك• چوکندی• رسب•ثقل• پوص• عصاره• چامور و دورده• لای• آلوده •		—« مونس »—
تورسوق	درونده قیمیزیاپدقلری مشك•مطهره• طولوم•قربه•سناج•		«قیامندین قوبارشورش خرامندین تورارآشوب • جهان اهلیغه سین فتنه نه فتنه فتنه برپا »
تورشه	برنوع مقیاسدر• فرسخ کبی•چاقرم اغاج•طاش•فرسنك•میل•	توران	ترکستان طاغلغی• داغلق• خراسان وماوراءالنهره توران زمین دیرلر•

تورغی

تورغاق — کیجه قره‌غولی• پاسپان• نکهبان• بکجی وشب کرد• طوائف اوزبکیه‌دن بر قبیله اسمیدر•

تورغالان — خلجان• انقلاب• شورش• اضطراب کشمه‌کش•

تورغاماق — طوغرامق• قیمق• بیچاق ایله پاره پاره ایتمك• تکه تکه کسمك• پارچه پارچه ایلمك• بیجمك•

تورغامیش — دور ایتمك• اخراج• ابعاد• نفی وسورملك سورکون• بدرغه•

تورغانی بیرله — کافة• بالعموم• جملة• هپسی• همه‌سی• کل لیسی•

تورغای — بر نوع بیوك چایر قوشی• امیر تیمورك پدری اسمیدر• امر طورسون•

تورغو — حریر• نفیس بافتـه• ذیقیمت قاش• طوایف اترا کدن بر عشیرت اسمیدر•

—« مثال »—

« نامه‌سین جان بر ده‌سیله چیرمادیم کیم
عشق ارا• ایل حساب الغای نشانیم
باشی دا تورغو کوروب »

تورغوزماق — اقامت• توقیف• رکز• توختاتمك• ایقاظ ایتمك•

—« مثال »—

« ایماس مرد تورغانی یقسا کیشی »
« اکر کیلسه قولدین یقیلغانی تورغوز »

تورغون — هارمنك• مانده‌ها• یورغون• منقبض• ساکن• ساکت• راکد• براق• طورغون•

تورغونك — بر نوع چایر وچمن قوشیدر• تورغای دخی دیرلر•

تورغی — سرچه• چومچوق• کوندوشك ایرککی داغسار دیشیسی ماجولك• عصفور•

تورلوك

تورقا — بر نوع کتاندر• زغیروزاغون• ایندا و• طریق•

تورقورقه — سپر• قلعه دیواری• استحکام• طابیه• سنکر•

تورکان — قیوریق• کناری بورلمش شی• ترك واتراکلر• یافثك نخست اولادی• ترك اوغلان• بیکیم• بی بی وآیم وخانم• ترکان خاتون کبی•

تورلاق — صقالسز• کنج• جوان• قلندر مشرب• امرد• دلی قانلی•

تورلاماق — طور وآغ آتمق• دور ایدر کبی یوارلامق• اورملك• اوروبجی• قپامق• روفو• طی ایتمك•

—« مثال »—

« ضعف دین اورکامجی دامیغه یقیلغاج
چیرمانیب • اول چیبن دیك تورلادی
هر یان تنیم نی ایلانیب »

تورلوغ وتورلوك — نوع والوان• متعدد• هرجنس• حجاب• پرده• لحاف•

—« مثال »—

ایحکاری اول آی تولوغ نی کوترماس
لارنیتای • ای صبا فراش بیرلطف
ایلبان اول یان باری »

تورلوق — خوف• خطر• کدر• انقباض• خلجان الم• دهشت• ضجرة•

تورلوك — دورلو• نوع• قسم• جنس•

—« مثال »—

« حکمت بیلان چیقیب خوتن نینك شاهی »
« بریوزونی تورلوك الوان ایلدی »
« کوککا چیقیب فلك انجم سپاهی »
« باشقه دوران باشقه طوغیان ایلدی »

توروق

—« حكمت »—

«تورلوك تورلوك علامتلر بولدی پیدا»

« یوراكیمده جراحتلر بولدی پیدا»

تورلیق —— ایشیك· درگاه· آستانه· باب· قاپو· بارگاه· دربار· حصار·

تورما —— برنوع ذیقیمت شال وقوماش· ترمه حریردن معمول دارای وشاهی·

—« مثال »—

« اطلس كردون بیله مینك زیب وفر»

« تورماتونی آستی دا كوك آستر »

«لیك اوشال تورمایی هرتاری ایله»

«فقردا یوزمرشد اوچون سلسله»

تورماق —— توقف· سكوت· اقامت ایتمك· قالقمق· قیام ایلمك· صبر آرام ثبات ایتمك·

تورمك —— قیویروب دوشیرمك· قاتلامق· و بوكلك· صارمق· لف ایتمك· تمولك·

تورموجاق —— برنوع ماكول واكثنی صحرایی اوتدر· شوره· سمیز اوتی كبی·

تورنا —— معروف ومشهور هواده صف وقتار اولوب اوچار قوشلر· كوركور كراك·

—« مثال »—

« كوك یوزنده قطار اوچان تورنالار»

« خبر بیر ینك منینك یارم امانیمی »

تورور —— در معناسنده در· طورور· بمعنای آست·

توروش —— مسكن· مكان· وقفه· مأوی· ثبات· قرار· دوام·

—« مثل »—

« هم توروش فرصتیدا مثل جبالی»

« هم یوروش عجلتیدا چرخ مثال»

توروق وتونوق —— مصفا· شفاف· بی غبار مصیقل ومجلا· ناب· بی دورده· بی لای· بی لكه·

توزاتماك

توروم —— طایلاق· ایكی یاشنده كی دیوه· یاوریسی· بوته· شتر دو ساله·

تورون —— طورون· نبیره· حفید· نواده· اوغوش دخی دینور·

توری —— بورجه طون· صاف رنكلو اولان· مورو قرلونی· ارض وغبار رنكی·

—« مثال »—

« یكامیخ ده توری آت وهم جیرند »

« ایلانادور طوبچاق و هم سمند »

توز —— دوز· مستقیم· صحیح· طوغری· قوت· صبر· استقامت· مسطح اوه· قضا و دورستی·

—« نوای »—

«جاده شرع بیلا كیم اوزینی توزقیلدی»

دولت سرمدا نكا هرسار یدین یوزقیلدی

توز —— طوز وطوپراق· غبار· كدورت· خورده شیلر· چنك· خاكباد· توپلنك· پرچه· پاره·

توز —— طوز· ملح· نمك· شقاق كوشه سی· شور· امر كردن· یاپ·

—« نوایی »—

« قدینك توز نخل كل زار ارم توز»

«كه توزاشیاغا بولغای سایه هم توز»

توزآغاج —— اوزن· توزه دیجی راست ایدیجی پیوست توزچجی· بنیادكر·

توزاتماك —— تنظیم آراسته· تسویه· اصلاح· تعبیر· ترتیب· تزیین· طوغری ایتمك·

—« مثال »—

« نیلاب توزاتای قد كیم جسمم داشكنلاردور · نیلاب توزاورای دم كیم باغریدا تیكن لاردور »

توزلاتماق

توزاغ — طوزاق•دام•آغ•شبکه•تور•

—« نوایی »—

ساچی اسیری مین اوچمای هنوز خالین و•
« که دانیغدا آغیز اورمای نصیبم اولدی
توزاغ»

توزاك — طوغری•مستقیم•مسطح•راست•

توزانك — توزلو محل•طاشیز یومشق ارض خالی•شوره زار•

—« مثال »—

«نی بیلدکای اول کیشی کیم شهد و می نی
تاتمای دور • که وصل و هجر کبی
اول چوچوك دوزور بو آچیغ »
«یاور ذلیل مسافر که یویه ایلاردا »
«قوم و توزانك یومشاغ تاغ و خاره دور
قاتیغ »

توزغاق — طوایف اوزبکیه دن بر عشیرت اسمیدر• طولاق•پایتابه•دولاق•

توزکان — چابق•تیز•سریع•چالاك•دوزیجی• عجله کار•یاپیجی•عمال•

توزکو — مهر•نگین•خاتم•انکشتر•اوزوك• یوزوك•

توزکون — دوزکون•منتظم•آراسته•آقلق• قزیللق•رنك روی•غازه•سورخی و سفیده•

—« مثال »—

رشته سی کر اوزکون اولسه سیز اوزونك
توزکون اولسون تارسه تاری توزونك

توزلاغ — طوزلو محل•طوزکانی•ملح•و نمك معدنی•

توزلاتماق — باشی اوزرینه بوریمك•معلق کزمك• اپاق بوقاری•معلاق•سرنکون•

توزوتماك

توزلاتماك — تحمل ایتمك•قالدیرمق•صبر ایتمك• برداش•

توزلوغ — طوزلو•تلخناك•ظرف نمك•شور•مالح

—« مثال »—

« توزلوغ لینك دین ایردیم بیر معدن
نمکدان •ای حقهٔ ملاحت شوریم
اولدی دوجندان •

توزلوك — استقامت•طوغریلق•مسطح•اوه•

—« مثال »—

« نیزه بولوب توزلوکیدین سربلند »
«جیرماش اوچون بندار اقالیب کند»

توزماق — اسکی مك•کهنه و فرسوده اولمق•دوام ومقاومت ایتمك•

—« آکهی »—

«سرو قامتلار کییوب ایکنیکا خفتان
تو بتو • توزمای آینك بیرلا هم
تیترارلار انداقکیم قامیش•

توزماك — تهیه اصلاح ترتیب احداث تعمیر ایتمك•تنظیم وآراسته ایتمك• تصفیف وتسلیك قیلمك•

—« نوایی »—

« اکر خود وصل اقبالی میسر بولسه
بر ساعت • فریدون تختی اوزرا بزم
توزدی جام جم چیکتی »

توزن — طوسون•یکو نژاد•نجیب•محبوب• دلبر•سوکیلی• کوزل اولاده وساژه اطلاق اولنور•

توزوتماك — دوزقالدیرمق•توزاتمك• برباو بونیاد ایتمك• یوکسکه چقارمق• حصوله کتورمك•

توزوك — ترتيبلى • منتظم • آراسته • يولنده • مناسب • خوب • نغز • درست • كوزل

—« مثال »—

« بيرا وكيم تاپساشه ليغدين رياست »
« توزوك بولماس ايشى قيلماى سياست »

توس — اداندر • توس طوغرى كبى • ايلجه توك • يايك لحافى • طپراق • غبار • سرشت • نژاد •

—« مثال »—

« نيزه‌سى دورپچرخ دا ايرماس شهاب »
« توسى كبى ياپغان انكاسيم ناب »

توستوغان — كاسه جوبين • كوزه • دسته • ابريق مى • اياغ • چناق • ساغار • رطل • قدح • جام •

—« مثال »—

« حلال اناسو تو ديك دوركر اوزبكيم
توتسا تبوق • قيليب تيز اوكوب
توستوغان ايجنده قيمز »

توسلوق — عالى نژاد • نجيب • نيكوسرشت • زاده كان صاحب خصلت • ذى شرف •

توسقاوول — يول • محفظى • طريق نگهبانى • شاه بندر • پاسبان • قراغول وقراول • ديدبان •

توسماق — بكلمك • يوسكلمك • ثبات قرار ايتمك • يولنى توسمق وسدايتمك •

توسون — ياغ • روغن • نيكونژاد • نجيب • عالى كوهر •

توش — مقابل • يان • سمت • طرف • وقت ظهر • دوشمك • ونزول ايتمك • ايغك وفروز • كوكس • سينه •

—« مثال »—

« خانغه مكر دشت سارى ايردى بزم »
« آتلانيبان شهر توشى قيلدى عزم »

توش — واقعه • احتلام • رؤيا • تصادف • خواب

—« مثال »—

« ديديم كيم توشده محراب ايچره كورديم
كافرى مستى • ديدى كوركيل نوايى
كوزآچيب كيم كوزوقاشيمدور »

توشاماك — دوشه‌مك • تفريش تمهيد ايتمك • طيامق • آراسته ايتمك • لباس وپلاس ايله تزيين ايتمك •

—« مثال »—

« ساليب بير باركه كنجيده تختى »
« توشاب اول تخت اوزه شاهانه رختى »

توشاتماك — تفريش ايتدرمك • يسانديريب تزيين ايتدرمك •

توشاق — پاى‌بند • طوزاق • بوغاو • كوستك • ايشكيل • قيد •

—« مثال »—

« كنديردين قيلش قوشاغى »
« ايشا كينه لايق توشاغى »

توشانجيل — عقاب • پاى بندوبوغاو • ايشكيل • كيشن • توشاق • دوشاخ •

توشجى‌ليك — چاشتگاه • ناشتاوقتى • ظهر ايله فجرك بينى • توش وقتى •

توششو — غسلخانه • غسل تكنه‌سى • تن‌شوى • توشناو • بلاعه • طشت زمينى • آب رو •

توشك — فراش • بساط • مهاد • مندر • بستر • شيلته • كورپه‌چه •

توشك‌خانه — ساندق اوطه‌سى • كنجينه • اسباب اوطه‌سى • مهترخانه • امرا وكلانك خلعت خانه‌سى وسرپايرى • بوغچه خانه وجامه خواب •

توشكان — جامك كلخنى وآتش خانه‌سى • كولخن •

—« مثال »—

«سر تاسری داغدارا ولمیش یسی تیك»
یانمیش همه سی کلخانه توشکان کیشی تیك

توشکون — مجبور• مبتلا• افتاده• مغلوب• دوشکون• بای و یرمش وتحت دیواری• مفلس• قشاق• یوف •

توشلانماق تصادف ایتمك• راستلمق• تلقی ایتمك• مقابل و برابر کلمك•

توشلانماك چاشتکاهی یکورمك• توش وقتنده براز استراحت ایده رك یوله روان اولمق• قهوه آلتی ایتمك•

توشلوق — چاشتکاه• تنومند• وسیع القدر• توش وناشتا وقتی• قبل الظهر•

—«مثال»—

قاباب قورغاننی دیقور دیقور اول خیل
توشار کاقیلدیلار توشلوق توشی میل

توشماك — سقوط نزول ایتمك• اصابت تصادف ایتمك• اوغرامق•

—« مثال »—

«جهدایتیب مقصوداکر تاپسام زهی
بخت بلند • تاپماسام باری توشار
عذرم اولوغلارغا پسند »

توشکورماك تنزیل اسقاط ایتمك• القا و ایندرمك•

توشوراتوشورا بعض بعض • کاه کاه • اره صره • وقت وقت•

توشنماك — اوزون اوزادیه یبان تفکر مرام و اظهار مطـالعات ایتمك• اسیر فراش اولمق• دور و دراز تخیل ایلك•

توشوق — برنوع منظوم ترکی• شرقی• صحرای وروستایی لریك غیر منتظم اشعارلری• قوشوق•

—« مثان »—

«انکالامایین سوزدا تو یوق بحرینی»
«قایسی تو یوق بلکه توشوق بحرینی»

توشوك — دلیك• ثقبه• سقیط• شکاف• تو ملوك• اویوق• تنور وفرونه یاپشدیرلمش اککك پشمدن دوشمه سی •

—« مثال »—

«ای کونکل داشهد لعلینك حسرتیدین
یوز توشوك• هر توشوك دور شهد
زنبوری اویی یانکلیغ چوچوك»

توغ — یوك و توك• خوتاز• قطاس قویروغندن سنجاق وبیراق اوجنه طاقلان توی• وقیل و پشم•

توغ بیکی — الای بیکی• سنجاقدار• سرکرده• توغدارلرك ناظرلری و بیوكلری• اسیای وسطی ده بورتبه درکه حکمدراك توغنی قالدیریجی•

—«ربغوزی»—

دین شریعتر اینتی بخشی قیلغان مصطفی
کفر و ظلمت توغلارینی ییر کا چالغان
مصطفی

توغاغجی — طوغدار• سنجاقدار• سرکرده و صاحب رتبه• بر تومن عسکرك قوماندانی•

توغارماق — طویورمق• راحتلندیرمك• پرورده ایتدیرمك• پرورش•

توغالاق — طوپارلاق• مدور• یومرو• طوپ شیی• یوملاق• لونده• ایشتی• یوماق• کرهٔ ارض•

توغان — اوتلکو دنیلان برنوع شکار قوشیدر• چرخ و جرغ •

توغاناق — پلانقه • مانسقه • حلقه • غرغره • مقره • پهلوانلرك اياق طولاديرمسی • پای پیچ ایتملری •

توغانك — باشایه شبیه برنوع شكار قوشیدر •

توغای — اورمان • غابه • بیشه • بالقان • چنكل • پته زار • جكه لك •

—« مثال »—

«چونادر لشكری بردن كورولدی»
«توغای زارا یچره جون پنهان بو اولدی

توغداق — یشیل آبی رنكده برنوع قوشدر • توغانك • لای خورك • چایلاق • مارتین قوشی •

توغدوی — برنوع قوش اسمیدر • توغداق • توغانك • باشه • كیك و طوشان محللرنده بولنور •

توغراماك — تكه تكه كسمك • پاره لمك • پارچه پارچه ایتمك • دلم دلم ایلمك •

توغری — مستقیم • استوار • محقق • صحیح • صادق • اهل ثقه • راست درست • عفیف • محاذی • مستور •

توغغـان — برادر • همشیره • قرداش • نجیب • صوی قوش • آتابر آنابر قرداش • اغاوانی • اكه واوكه •

—« مثال »—

« حالی دلمی آیت كل خندانغـه »
«عرضمنی یتور كیل ینه توغغانغه»

توغغانليغ — صله رحم • اولولارحام • حق اخوت • محب • آخیرتلك • اخوان عارضی

—« مثال »—

« توغانم قرداشیم كل یوزلی یاریم »
« قیسی یره كیتسام سنی اونوتمام »

توغلوشلوق و توغوشلوق — كریم الطبع • نجابت • اصالت • مقبل • سعید • زاده كان • صوی • جنس •

توغلی — توقلی • قوزی • بره • بغنه •

توغماخان — خانه زاد • ولد • ابن • كوله • عبد • غلام •

توغماق — تولد • طلوع • ظهور ایتمك •

—« نوایی »—

«قاش و كوزینكنی منجم چونكه كوردی بی نقـاب • دیدی كوركیم قوس بر جیدین توغوبدور آفتاب »

توغمه — بنده • متولد • خانكی طوغمه بیومه • پرورده • یرلی قول • خانه زاد كوله • عبید و جوری و خلایق مادرزاد •

—« مثال »—

« كرم و خلعت ایله شادآندی »
« برنیجه توغمه نی آزادآندی »

توغور — قایمه • خیمه • خرگاه • چادر • كبتقه اوتو • خانه سیاه • الاجیق • امر زایانیدن

توغورقانمه توغورلوق — خیمه • خرگاه • چادر • اوتو • الاچیق • خیمه یی اورتان پچه • وككیز • ونمد و پوشش •

توغوز — ششیمش • جوارح • آشیانه • صداق • طوقوز • امر توغودرمق •

توغوش — تولد • طلوع • ولادت • نتاج • زاده لیك محل زایدن •

—» مثال «—

«نیچوك كیم حضرت صالح اوچون قاش»
«بالالیغ بیوه توغدی حكمیدین تاش»

توغوشلیك — نجیب • كریم الطبع • سـعید • بكزاده • اصل زاده • صوی • جنس • خانه دان اولادی •

توغیز — چوچق • یاوری • بالا • ولد • بچه • كیچیك • بوته • فرزند •

توفراق — طوپراق• خاك• تراب•

—« الله‌يار »—

«صبی تو فراغین ایتکاج جان ایله جسم»
«نجوك کم ایلدی دانای هر اسم»

توفکورماك — توکرمك• تف• ابزاق• تفشغ ایتمك• توفلامك•

توفکی — توکروك• تفل• بزاق• توف• اغزدن اتیلان توفکی•

توفورجوك — توفکروك کاغدی ریق• بزاق• تفل• نخامه•

توفوق — یومری• محدب• طومالیج• خیمه‌نك قبه‌سی• تپه• تل کیرد• مدور• مجلپا• غولك• شتالنك• توپه‌لاق کیبوکی•

توق — طوق• آچك ضدی• شبعان• سیر• دوق• مملو• پرخورده‌کی•

—« مثال »—

«بعدازان کونکل ایکاسی بولاسان»
«معرفت نوری بیله توق تولاسان»

توقلوغ — هجوه• طولغونلوق• امتلا• سیری وپری• ارزانی• برکت• رخیص• اوچوزلیك•

توقاچ — بر نوع آتمك• سورمه تنبه• نمل• توتکاج

توقال — اورتاقلرندن کوچك• پس مانده وحقیر طوتیلان خاتون• پالکو• ملی• دون وخارشده‌زن•

توقاماق — طوقومق• نسیج• اسفاك• ارمال ایتمك• بافتن• بافنده•

توقتاش — آرام• راحت• منزل• ارك وبالاحصارده سپاه اینی جك و بنی جك یری•

—« مثال »—

«آغرسین آی وکوندین ای قلم قاش»
«که یوق انلرده بول تورماغ و توقتاش»

توقتاماق — توختاماق• ساقلاماق• بکلتمك• آلەقوماق•

توقتاوول — توقساوول• میرشب• مستحفظ• حاکم بلده• کوتوال• عسس•

توقسابای — الای بکی• صاحب دسته• سرکرده• مشیر• آسیای وسطیده بر عمل ورتبه‌در• توقسابه•

—« مثال »—

«توقسابه و داد خواه کیلدی»
«یوزمینك کیشی چه سپاه کیلدی»

توقلاماق — طوقمق• کورز• آلات کودنك کر• دسته ورزیش کر•

توقار — اوجی‌ونوکی تیموردن یاپیلیان اوق• ساده• پیکان سبز•

توقاق — صوپه• کوتوك• کنده• مونجه• طوایف اتراکدن بر قبیله اسمیدر• کلتك کودونك کر آلاتی• منکه‌نه•

توقاق — دوقماق ترکیب• توصیل دکانجی• نساجی بافنده•

—« مثال »—

«بریسی بلبل کبی قرآن اوقور»
«اول بری ماکی آتیب دوکان توقور»

توقوز — طقوز• نه• تسعه•

—« نوایی »—

«چیقما توقوز پرده کینیدینکه عالم
کوپاسون• آلتی یتی برقع آلغیل
ساقلا ایکی اوچ نقاب»

توقوزتون — بر اغاج اسمیدر• طوقوزلباس

توقوش — صدمه• تماسی• شدتله بر برینه چارپلق• وصل• رسانیدن• اختلاط.

توقولغه — باد کیر اورتسی• چول• باستوروق• آت پلاسی• دیکدکه•

توقوم — پالان• سمر•

—« مثال »—

« طعام اول طعام علتی ماشغادور »
« ایشاك اول ایشاك توقومی باشغه دور »

توقوماق — طوقومق • نسیج • الاجه • توقومه • بافته •

—« مثال »—

« پخته و هموار توقولغان یوزی »
« کورکانی کاوصف دین آرتوق اوزی »

توقونماق — توقوشماق • مس و تأثیر ایتمك • ایلشمك • تصدی و تسلط • دخل • تعرض • ازاله بکر •

توقه — اشیا • اسباب • حلقه • ایل • آت قولانی •

توقه — مقره • ربطایده جك قوی باغ • بندك • عاشق و معشوق •

توك — توی • یونك • صاچ • قیل • توزاق • شعر • ریش • موی • خط • پشم • جونك •

—« مثال »—

« تانوای تیلبه ایت دورسین سیز ای
کلرخ پری • بر توکون هر توك
سایی کورکیل تن عریانیدا »

توکا — مزار • قبر • کورستان • مرقد • تربه • امر ریختن • تمام •

—« مثال »—

« غنیمت بودم اولغین اهل صلا »
« ساچنك آقاریب تیشلارینك توکالا »

توکاتماك — دوکتمك • انجام ویرمك • بترمك • اتمام • نهایت •

توکانماك — بتك • انقضا بولمق • انجامه ایرمك •

توکاتاش — قبرطاشی • لوحه • سنك مزار •

—« مثال »—

« هجرتاشین یاغدوروب کیم قای ده
اولسام ای رفیق • قبریم اوستی دا
توکاتاشیم جزاول تاش ایما کیل »

توکارتاشی — چاغیل طاشی • سنکلاخ • قیراقجه • چغیل • سنك ریزه •

توکاللاماك — جستجو • تفحص • تفقد ایتمك • پژوهیش

توکال — تفتیش • معاینه • سررشته • تمام آلمك • تر ددتام • همه کی • جمله تا •

توکالماك — تمام اولمق • انجامه ایرمك • انقضا • بترمك •

توکالولی — جمع • جمله • قمو • کافه • مجموعی بسبتون •

—« مثال »—

« وادریغا محبت تینك جامین ایچمای »
« اهل عیال خانماندین توکال کیچمای »
جرم وعصیان کریه لارین موندا چیچمای
« شیطان غالب جان بیرارده شاشدیم منا »

توکان — داغ • کافه • تیکان • خار •

—« مثال »—

« آفت الغی کیبی تیکن لار »
« لاله سیدا درددین توکن لار »

توکانکانیلماك — بتمك • انجامه ایرمك • ختام اولمق • نهایت بولمق •

توکانیش — حد • اتمام • سرانجام • پزیرای ختام • بتمش • خلاص اولمش •

توکراماك — قپامق • مسدود ایتمك • برشیئك اوکنه سد چکمك • سنکر •

توکماك — اسقاط • نثار • اساحه • اساله ایتمك • دوکمك • ریختن •

—« صوفی الله یار »—

« آلیب قولغاسنان جان ستانین »
« نیچه نیك اوزدی باشین توکدی قانین »

توکولماك — منصب • مسکوب منشور • ریخته • افاضه اولمق •

توکماك — باغلامق • بوغوب عقد ایتمك

توكون

توكولماك — تعقد ايتمك • كره و دكوم • بند •

—« امير »—

« عقده‌لار بيرلاساچينك تارين سراسر
توكا كيل • رشته جانيم غه يوز
برده كره‌لار توكا كيل »

توكه — عقده • كره • بند • دوكه •

—« فضلى »—

« لاله كون قباجينك توكه‌سون
آجيب كاهى • كل ياقاسنى چاك ايت
غنچه بغرينى قان قيل »

توكر — پيشانه‌سنده بياض بر نشانه‌سى اولان آت •
قشقه • پيشانه سفيد •

توكورماك — تو فكورماك • تف ايتمك •

توكوزوتكيز — بتون • تام • تمام • برنا • مسطح •

—« نوايى »—

« كل دا يوق سروقدى سرود اكل
رخسارى • سروكل رويم ايرور
حسن طريقنده توكوز »

توكوش — غوغا • مجادله • مضاربه • دوكوش •

توكوشماك — بوغوشمق • غوغا • محاربه • مضاربه
مجادله •

توكول — دكل • ليس • وما • معناسنه در •

—« مثال »—

« عشق جهانى اورتادى بونى بلاجال
ايرور • حديثم توكول بوكيم برتولا
يزال ايرور »

—« صوفى الله يار »—

« بو اسامينى شفيع كيلتورسون اول »
« كم كه شك كيلتورسه اندين سن تونكل »

توكون — دكون • كره • بند • عقده • دوكوم • توى •
سرور •

تولاماك

—« نواى »—

« ايستماس بولسانك ايشينك اوزره كره
يوزليك قيل • كيم ياغين رشته سيغا
قطره‌سى خود كيلدى توكون »

توكى — برنج • ارز • روز • كرنج • شالى •

تول — دول • قوجه‌سز قالمش متروكه و مخلله
ومطلقه خاتون • ارامل • ماتم • حزن •
صغير • وقويوزياوريسى •

تول — مشابهت ايچون الوانك اغزينه الحاق
اولنور • اغشيتول • قريتول •
ساريتول • كبى يعنى سارى يه و آقه قره يه
مانند ديمكدر •

تولك — يرينى دوكمش وينى توى چيقارمش
اولان حيوان وقوشلر •

تولا — طولو • وافر • مشحون • مبذول • مملو •
پر • بسيار •

—« نواى »—

« ايلكاكر جرعه توتى ور قطره »
« منكاتيتكانده دورقويدى تولا »

تولاشق — دولاشيق • اكرى • بوكرى پيچ وخم •
انعراج • مجعد • ملتوى • پيچان •
كلابه بى سر • ملفوف •

تولاق — طولاق • طورلوق • پاى تابه •

تولاك — تضمين • تاوان • جريمه • تولك •

تولاماق — طوغرى بوله سالك اولمق • رجوع
ايتمك •

تولاماك — تضمين ايتمك • چيلاق اولمق • قوشلر
موسمنده توك دوكمك • زياده اولمق •

—« حكمت »—

« چيرامتم ديب مهرى تولار »
« عزازيلنى خدايم اوزى قولار »

تولامش — عوض ویرمش • تضمین • تبدیل • جرمه قرشیلك • طاوان • اوده مش •

تولان — اودون • حطب • هیمه • هیزم • امر طولانمق • وایلن وکردیدن •

تولای — جمع • طوپ • طولای • کثرت وبسیاری و پری • مغول لساننده مشورة وفتنه وفساد • و بو اسمله خبردار ایتلك • طولامقدن مشتقدر • اودمك • خرکوش وارنبه دخی اطلاق اولنور •

— « صوفی » —

« ایرور مین بنده لارنی سرنکونی »
« تولای یارو برادرنینك زبونی »

تولغاش — بوکلوم • پیچ • عوق قوبروق •

تولغاشماق — پیچیده اولمق • دولاشمق •

تولغاماق — اطرافنه صارمق • احاطه واشتمال ایتمك • پیچ وتاب •

تولغامای — چویرمه • دورایتدیرمه • دویرمه •

— « مثال » —

« شفق بیرلا فروزین تولغامای باش »
« تاشیب ایش باشیغه اق وقیزیل طاش »

تولغاندورمق — طولاشدیرمق • چویرملك • کرد •

— « حکمت » —

« توقوزمده تولغانمدیم توغری بولغه »
« تبرك دیب آلیب یوردی قولدین قولغه »
« قووانمدیم بو سوزلار کاقاچدیم چولغه »
« اول سبیدین التمش اوچده کیردیم یرکا »

تولغانماس — طولاشمز • چورلمز • دونمز • ایلانمس • نکردیدن •

— « مثال » —

« نسیمی لاله رویوم مجملیغامیل قیتلاس کیم »
« قویون دیك وشکدین خالی تنیم یوز قاتلا تولغانماس »

تولغامه — کین • وبو صوبه یاتان عسکر • کیرلی • بوکتورمه • پند لتمك •

تولف — شغل • کاربار • مؤلوف کسب • ایش •

تولقاماق — رنج • دردوالم • کدر چکمك •

تولقانماق — دردوالم دن پیچیده اولمق • ورنجیده • استراب ایتمك • حلقه وخم چم اولمق •

تولقوم — طالغه • طلاطم • موج • کوهۀ دریا • جوش وطاشقنلق •

— « مثال » —

« عشق کیم بیر بحر بی پایان ایرور توشتنك همان • نیچه برکرداب تولقوملار کورارسن بی کمان »

تولکو — تلکو • روباه • تلکی • قرصاق •

— « نوایی » —

« جنون زنجیرده عاشیق یانیدا حیله کر زاهد • کیشی کورسا تصور ایلکای شیر آلدیدا تولکو »

تولماچی — منادی • جارچی • دلال • مخبر • مشوق •

تولماق — طولمق • مملو اولمق • پر مسیر •

— « نوایی » —

« سنك وصالینك نیلاب هجر ایلاتون لار تلاش ایتدیم • غمنك کونکل مدا طولماق لکدا ایردی ایلکافاش ایتدیم »

تولولماق — طولولنمق • مملولنلك • سیرویورلنمك •

تولنماق — استراحت ایتمك • آرام اولمق • سکونت ایتلك •

تولو — پر • مملو • مشحون • کوهی روستای وصحرای • طولو •

— « مثال » —

« منی برلطف ایله پابست ایتینك »
« برتولی جام بریب مست ایتینك »

تولوغوم — پیشانه‌نك ایکی طرفی • یمین و یساری • قاشلرك زوروه‌سی •

تولوق — طولو • مملو • مشحون • رنج • زحمت • ایش • کوج • شغل •

—« مثال »—

« نیکیم تو لا اقادور کوزلار یم یاشین
کورکیم • تیرابجی کیبی نی ینکلیغ
اقار تو لوق بولسا »

تولوك — زخیره • تولك • تضمینات • تاوان •

—« مثال »—

« چمن نینك هر یغاجی بیر ساریغ قوش »
« بولوب باری تولوك ایامی غه توش »

تولوکوم هی تولوم — شرقی و ترکیلرك آخرنده نفراتك اوقودیغی مقام و ترنم •

—« مثال »—

« ترکی سرودی یله سالیب قولوم »
« قیلسام ادای تولوکوم هی تولوم »

تولوم — غوغا • مجادله • تام و بتون • چیقرلمش پوست • سلاخ ودیری خیك و مشك قربه • کوبسر •

تولون — مملو • مشحون • لبالب • پراپر •

تولون آی — طولغون آی • بدر کامل •

—« نوای »—

« اون تولون ای نینك قیراغیدین
جو آلدینك اون هلال • کیردی تو فراغه
هلال آچدی تولون آی غه جمال •

تولونماق — باتمق • نجوم غروب ایتمك •

توله — قیصه • کوچك • بودور • کلته • قسقه • یکنه • کوتاه •

تولی — آینه • مرات • کوزکو • عینك •

توماغه — شاهین • قوشلرك باشنده‌کی تاج • ودبولغه چرم • دشت قبچاقده قزاقلرك باشلرینه کیدکلری قالپاق وقولاقچین

—« مثال »—

« اون تورت کیجه لیك آی کیبی »
« اوزی دولتلیغ بای کیبی »
« توماغه‌لی همای کیبی »
« کیلور ساللانه ساللانه »

توماق — ایرمق • کوچك اقار صو • چای • یاپچه اریق • نهر • جوی •

تومبالاق — یوارلاق • طوس طوپارلاق • لونده • یوماق • کولله • کره • ایشتی • غولك • کوزل • یاقشقلی • توغلاق •

—« مثال »—

« رب من اینیك دعامیز موبجه‌لاق »
« براغول برکای خدایم تومبلاق »

تومان — اون بیك • سنجاق • قضا • قویو • دیرین جوق وکثیر یرینه اطلاق ایدرلر • دومان • ایران شاهلرینك بر نوع التون وسکه ورتبه‌صیدر •

—« مثال »—

« او تونك عشرت اهلی که بیزارلرمز »
« تومان منیك بلاغه کرفتارلرمز »

تومانکی — هرشیئك اشاغیسی واوزاغی • اسفل وادناسی • پایان •

تومانماك — زنکین اولمق • صاحب ثروت • اغنیا • بای • توانکر و پولدار •

—« مثال »—

« اوزی مثــل آیه مینکزر »
« مینك تومان لیك بایه مینکزر »
« قاشی مثــل یایه مینکزر »
« یخشی برسردار کلیب تور »

تومپاك — اکری بوکری• دوزوطوغری اولمیان• خم وچم •پیچ تاب•

تومروق — محبوسلرك ایاقلرینه اوریلان کوستك وبند• وکونده•واشکیل• وطوزاق و پای بند•

تومشوغ — طومشوق• دوداق• لب ولنج•قهر وطارغینلق•ازارلمك•بورج وبادو• کوشه• بورون• کونج• پیاغان کبی بعض قوشلرك یومری اکری غاغه سی•

—« مثال »—

«تانك بلبلی تومشوغین تو ب رست»
«خفاش قنات لارین قیلیب سست»

توملوك — روزنه پنجره سی چادرك باشنده کی آچیقلق•طامدن آچلش دلیك وآیدین دوشه جك محل•

—« مثال »—

«بواو یونك توملوکی دین آی کوره من»
«بو اویونك ایکاسنی بای کوره من»

تومماق — طالماق• غطس• غوص•انغماص• افکاره وارمق•

تومماك — طولدرمق• مملو ویرو بسیار وزیاده ایتمك•چومولمك•

توموجی — طالغیچ•غواص•غطاس•غوطه چی چوچی•

تomوزغان — اصلی تونکورغاندر•یراشکی•کنبوز• طوکزلان•کنبوسك• دوموزغان• قونغوز•قودسقه•

توموشماق — برکوشه ده مغموم ومکدر اوتورمق •

—« مثال »—

«عشرت ایت کیم چرخ آلیدا تفاوت یوق دورور • خواه بزم ایچرا اسماع ایت خواه کنج ایچرا توموش»

تون — کیجه•لیل•شب•اخشام•تاریك•ظلمات

—« نوایی »—

« طره مرغولین آجیب رخسارمه سیماغه ساچ • تون سوادی عنبرین مهر جهان آراغه ساچ»

تون — طون•لباس•اوروبه•جامه•

—« مثال »—

« تاقزیل تون ایچرا بولدی جلوه کر ماهیم مینك • مهر ایتر هردم شفق خونابی ایچرا اضطراب •

تونلوق — طونلق • لباسلق • قماش والاجه • دیکله جك البسه وجوبه»

—« نوایی»—

«ایرور سرکشته خاکی تن ارا محزون کونکل هریان • تون ایتکان دیك قویوندین جسمیغه مجنون سرکردان»

توناماق — جاپلاق وعریان ایتمك• لچ و برهنه• یلاتغاجلك•

توناکون — یچن کون•دیروز• روز کذشته•

—« مثال »—

«توناکون کیلدی کلبمغه پریزاد»
« پریدور یاملك یا آدمی زاد »

تونبان — بول و کنش قیصه وکلته ایچ طونی• ایزار•سروال•ایشتان•

تونبك — دنبك•دنبلك• دول•طبل• قولتوق نغره سی•

—« مثال »—

«رعدنی دیب بزمی داتونبك اونی»
«برق کبابی اوتی نینك اوچقونی »

تونپوز — اینجه قامیش که اندن حصیر و بوریا ارمالیدرلر • نی قمیش• لاس• بانکس اغاجی•

تونچه — ابریق • آفتابه • قومغان • آبدسته • کوندوك •

تونغوج — ایلك طوغان اولاد • اول ونخست تولد ایدان • ابتدا میدانه کلان • ولی عهد •

تونقطار — کشیکچی ارك • اوردو نکهبانی • سفرده حکمدارك اوتاغ وخیمه سنك محافظی اسیای وسطی ده بر رتبه در • کیجه پاسبانی • بکچی • آمیرآنه سوار اولدیغی هنكامده آواز بلند ایله دعا ایدیجی •

—« نوایی »—

« تونقطار آنده مخت بیدارینك »
«صبح غه تیکرو کیم خدایارینك »

تونك — صوی انجماد ایدر • اغزی طار سفال کوزه و دسته • صوبی صغوق ایدیجی برادیه • وصراحی • صغوق • سرد •

—« مثال »—

«آه واشکی دین ابر وراوت وسوا یحره عاشـق • زاهدا نی غم آنکا کر قیرنیق اولغیل کر تونك »

تونکاریلماك — ترسـنه چیویرلمك • رجوع عدول تحول عکس ایتمك • دوندرلمك • واژ کون وچپه •

تونکتارماك — ارتداد ایتمك • عودت ارجاع اعراض تقلیب اعاده ایتمك • چیویرمك •

تونکراغو — چنغراق • قوکغراق • زنکوله • جرس •

—« مثال »—

« تونکراغو آوازیدین محملده یار اولمق کیراك • کوب نشـاط آور کیلور اول کلعذار اولمق کیراك »

تونکلاق — طوکوق • بوزلانمش • طوکش • یخلنمش • نجمد • بوز •

تونکلاماق — طوکمق • اوشیمك • منجمد اولمق • یخلنمك

تونکلوك — خیمه باشی طرفنده دومانی خارجه چکمك اوزره آچیلان روزنه وتوملوك

—« مثال »—

«زندان که تنیم دور آندا محبوس»
«هم تونکلوکی هم ایشیکی مدروس»

تونکماق — طـوکمك • صغـوق دن اوشیمق • انجماد ایتمك • زیاده اوشیمك • یخلمك •

—« اکهی »—

«کیلدی صاغوق شدتیدین اویله قتیغ اوشـبو قیش • کیم آغیز آیغاج تونکوب تیل بولغوسی انداقکه تیش»

تونکور — پری • غول • اوماجی • جن • البستی • آلابوجی • غض غض •

تونکوز — طوکوز • دوکوز • چوچقه • خنزیر • خوك • طوایف تاتاریه دن بر عشیرت اسمیدر • سال ترکان دائر مسنك اون ایکنجی یلیدر •

—« مثالی »—

«سنی انسان دیدیم اونکوز ایمش سین»
« بنی آدم دیدم طونغوز ایمش سین »

تونکوز بالیغی یونس بالیغی • دلفین •

تونکوزلان توموزغان • قونغوز • کبوسك •

تونکولماق مکدر ومغموم اولمق • طوکوقلانمق • کوکس قوتیله قاتیلاشمق • امیدسز اولمق •

—« مثال »—

«تو نکل ماتنکری تقریر یدین ای شاه»
«کوز آچقونجانی بیلمکای سین که ناکاه»

تونلاماق — کیجه یی یکررمك • صبـاحه قدر اوطورمق • کیجه یول یوریمك • قائم وشب زنده دار •

تونلوك — ازدحام• كثرت• وفرت• غلبه لك• جمهور• جمعيت• يغين•

تونماق — تاريك اولمق• تيره لشمك• قرا كلولشمك

—« مثال »—

«بير نظر دا كوزتونار بيلاس يوزونك
ماهيتين • مونجا روشـن بولدی
كيم اولدور دل و جان اورتكان »

توون — هنـوز طوغمامش قصراق• بيتل ماديان• توار•

توورلوغ — خيمه نك اطرافنه چكيلان نمد وكچه واوتو كيكيزی•

توی — دكون• سور• سرور• وليمه وسنت جمعيتی•

—« خالی »—

« كورونك بی عدد آت ايله قو يني»
«جهان كورمدی موندەين تو يني»

توی قوش — طويداری قوش• قو• آق قاز• پر قو•

تو ياك — يوك• بار• حمل• دك• طای•

تو ياماك — يو كلتمك• تحميل ايتمك• بار ايتمك•

تو يغار — طوراغای• ظفر• چاير قوشی• تورغای

توی غارماق — طويرمق• اشباع ايتمك • سير ايتمك• اطعام ايتمك•

—« مثال »—

«آج تو يغاريه ان يالانكنی يا پتيم»
«اولدوم د يكا نيداسينی تا پتيم»

توی غور — طوق• شبعان• سير• چابق طويرآدم امر طويدورمق•

توی غون — تويقار• آق وچاقر طويغان•

—« مثال »—

« خيلی ظلمت رنجی غه توشكان صفا
اهلی ابرور • يته كيم تانك تو يغونی
قالدی سورك خفاش ارا »

تو يلاماق — طوی ودكون ايتمك• ضيافت يديرمك• سورده اطعام ايتمك• قوناق ايدلمش مسافرو مهمانه قونوق ويرمك•

تو يماغور — جوع الكلب• دائمی آج• كوشـنه و كورسنه • جوع ويوح ويماغوز•

—« مثال » —

«بو تو يماغور كوزمكادور كورمكان
كبی • آی ديك يوزی كا نيچه كه بو
مبتلا باقار »

تو يماق — طويماق• شباع• سير اولمق• طوق•

تو يماق — طويمق• شباع وسير اولمق استماع ايله بيلمك• سزمك• احتساس ايتمك•

—« مثال »—

« تويه كتكانكدا تو يوب كيتكنيك »
«ينكی تو نينك بو لسا كيب كيتكنيك»

تو يدورماق — طويورمق• احساس ايتمك• شباع وسير ايتمك•

تو يناق — طواق• حافر• طرناق• طفر• طوياق• ناخون• سم•

—« مثال »—

«تو ينـاق ايماس اينكلاسام كاهی»
« يو قيش قدم اوچيغـه سيـاهی»

تو يناك — نيم رس قاوون وخربوز• ترك• سبجه• نيم خام• كلاك• لاشه•

تو ينك — پنجره• روزنه• تو ملوك• طاقه• شباك•

تو يوق — طويلش• فاش وشيوع اولش• بحر رمل ايله مسدس مقصور وزننده انشا اولنان بر نوع اشعاردر• بر لفظ ايله ايكی اوچ معنايه دلالت ايدر

—« مثال »—

«فرض عين وتو يوق وجور وسوزی»
« اوشوك وقوشوق وكيم ربغوزی »

تو بولـكا — قامجى اوجى، تازيانه نك نوكى، قرباچك باغلنمش باشى.

تو بولمك — ظاهر ونمايان اولمق، منكشف وفاش اولمق، ميدانه چيقمق، طويولمق.

تو يوملوق — غنيمت، منهوبات ميمون ومبارك، ذيقدر قدرلى، دكرلى.

تيب — توب دخى يازيلور، اسفل، كوك، غور، قعر، تمل، الت، اداتدر مبالغه ايچون مستعملدر، تيب تيك كبى.

—« نوايى »—

«كدا آيتك آغزى تارايدى تيب تنيك»
«اغزى روزنجه توبى اوى بيله تينك»

تبيت — يومشـاق تفتك، پشم ملايم، برنوع يكى نك كورفه يوكى.

—« مثال »—

« چهانده تواضع قيل ونرم بول »
« تبيتيك ملايم بولوب كرم بول»

تيراچلاماق — حركت احتلاج ايتمك، حدتدن يره اورمق، ايكى يانه چپلامق، دوكمك شدتله قزمق.

تير اشليك — اختلاجلو، خلجان، اضطراب، سوزش، تلاش، وسوسه.

تير اماك — تيرانماك، قلانمق، متحرك اولمق، تمزز وتحريك ايتمك.

—« مثال »—

«خلايق ايچره ممتاز ايله دشنامى ايله بارى»
«جوابى بيركالى تيرانماسانك لب كر سلاميغه »

تيبر اتماك — يردن اوينانمق، قملدانمق حركت فاحش —« نواى »—

كرنواى سايرايردى هجر دين غم طاغيده
تيراتالماس بو هجر ايكى كاقويدى غم تاغين

تيبرك — دمبك كبى برالتدر، اقاق طبل، دربكه، نقاره جه.

تيپرليك — باركيرلرك طوينـاقيله دبه لنمش يره پخته لنمش پست وبلند اولمش سم وطرناق جاى.

تيپنكالانماك — دبه لنمك، دوكمك، جاپتلك، يخيلمك.

تيپماك — ديپمك، حيوان آرد اياغيله اورمق ركض ايتمك.

—« ربغوزى »—

تيپدى براكى اياغين تاپدى يرده برقودوغ
بولدى زمزم نيتك سويينى اولدى عالمغه شفا

تيبن — بيوك ايكنه، چوالدوز، اوج پره لى طوغرى يبوجك يورغان، وكورفه، وقنار، وجادرجى اكنه سى.

تيبنكو — اكرك يان طرفلرى، اطراف وزهى.

—« راجى »—

« مطلا قوشقون اوزانكوسى هم»
« زرآلود ترليك تپنكوسى هم »

تيپوك — لكد، دبه، اياق ايله اورمه.

—« مثال »—

« تاپيب تسكين جفاكرلار هجومى »
« تيپوكدين تنساكونكلوم مرزبومى »

تيپه — دبه، ذروه، اوج، تل، بلند، كوتل، النك، راس، باش، سقف خانه، امر تپكى.

تيت وبيت — اصواتدندر، طارمه طاغين، قارمه قاريش، تمك، پاره پاره، رشحه رشحه، پراكنده لك، طارومار.

—« نوايى »—

«توبى ميخى بيلا سانجيب سمكنى»
« تيتب نوكى بيلا دور فلكنى »

تیترا اتما — دترەمە • لرزە • اصیتمە وتب ورجە • حما • بیرکاك • سورغوج • تاج • جیغە • امر دترتمە •

تیتراق — باشك ذروەسی اوچی • کلە • راس • نوك سر •

تیتراکوجی — عروسك باشنە کیدکلری تاج مثللو مزین جیغا • سورغوج •

—« مثال »—

« صنم دیك قیلیب هوش قصدیدا کوج »
« باشی اوزرە یوق تاج کیم تیتراکوج »

تیـترامـاك — ارتعاش • ارتعاب ایتمك • لرزەناك اولمق • متبزلزل تترر • رعشۀ اعضا فتی اوشومك •

تیتمـاك — دیدیك دیدیك ایتمك • نیمە نیمە ایلك • یولك وکتانی قبارتمق • پموق تخمندن ایورمق وسچمك • جدا جدا اتمك •

تیتنك — مجوهر • ذیقیمت طاش • لعل ویاقوت • وزمرد کبی •

تیتیك — چالاك • جست • متحرك • تیرانداز آدم • دلبر • قوتلی • نوجوان • هوشیار • زور • پشمیش • نورس •

تیتیکلك — حدت • حرکت • چالاکی • سربست • بی پروا • مغرور • زبردست • زوربە •

تیر — قایمق • طایرلمك • لغترش پای •

—« صوفی »—

اولوغ یولنی قویوب اولکونچە ای یار
« قدم قویمە تیریرلار کازینهار »

تیر — همشیرە • خواهر • ابلا • اخت • قز قرنداش • عرق • رشح • تیرە •

—« مثال »—

« ایماسی هریان آقار سولار بیلە یر »
« کە یر هریان ایسیغ دین آقیزودتیر »

تیرا — شعبە • آل • قبیلە • عصبە • ایل • طوایف • اوروغ • تیرە •

تیراجی — کارز • رودخانە • لغم • صویولی • نقب •

—« مثال »—

« نیکیم تولا اقادور کوزلاریم یاشین
« کورکیم • تیراجی کیبی نی ینکلیغ اقار تولوق بولسا »

تیراك — دیرك • دوز اغاج • عمودی اغاجلر • ستون • قواق اغاجی • سروی • سفید دار • عرعر • ستوم • بالار •

تیراماق — قوی طیامق • دیرکلك • دیرەمك • مقاومت ایتمك •

—« مثال »—

« تیغی قیلغانلار قوروق حسیم هلاك
« ضعفیتی » تن غە کونکلوم دین تیر
الکان هر طرف پیکان کورونك »

تیربانماك — دبرتمك • حرکت • تزلزل • قمـلدانمق • جونبیدن • ساللانمق •

تیرساك — دیرسك • مرفق • آرینج • تمل • تمە •

—« نوای »—

« قراقایغومینی ایلتیب قارازلفونك
اوجون هردم » قراباشنی توتوب
آوج قرایرکا با سیب تیرساك »

تیرك — مخالفت • مقاومت • تیریق • غرام • میر یقچی •

تیرکاك — پرسنش • قشاما کرکیدسی • تیرالەجك اشیا • چرکی •

—« مثال »—

« دردکورکیم دیوسیرتلار بیلادور
اولپری • کرچە باراندین ملك خیلیغە
دایم تیرکا کیم »

تیركاش — معروف تركشدر• وصداق دخی دیرلر• اوق وتیرك ظرفی اكركه قاشنده وضع ایدرلر •

تیركاماك — پرسش• سؤال ایتمك• دیزمك• دیركی برینه وضع ایتمك• تجسس ایلمك•

تیركشماك — قطار قطار یكدیكرینك عقبنجه كلمك• ترديف ایتمك• بربرینك ازنجه وآردنجه پیوسته كتمك•

تیركوزماك — احیا ایتمك • جانلتمق • اعمار ایتمك • دیریلتمك •

—« مؤنس »—

«اولار حالت غه یتمش مین غینك زهرین ایچیب هردم• كیل ای عیسی وشیم نوش لبینك بیرلامینی تیركوز»

تیرلاماك — عرق ریز اولمق• ترشح ایتمك • تیر ایچنده قالمق• ترلمك• خوی•

تیرلاتمه — بر نوع خسته لكدر• حماء• استمه تفو• كیزك • سیل كبی •

تیرلیغ — قازغانی بولایه جق آلتدر • كفكیر • وچوموچ كبی•

تیرم — خانم افندی • بیوك خاتون • تیزه • اقرابادن مرعی الخاطر بانو•

تیرما — برنوع جانفس • وقماش • حریر • دارای• طوقمه •

—« مثال »—

«تیرما كویلك برچه تونلو نازك یار»
« سلانه سلانه كیلور ساكور سم »

تیرماك — طوپلامق• جمع ایتمك• تیرمك•

—« صوفی »—

«چنده هر ساری شبنم ایماس نثارینك اوچون• قیزیل طبق اوزه تیرمیش دورور كوهر لاله »

تیرماماك — چنكل طاقوب چكمك• خراش ایتمك• طرناقله یاپشمق تخدیس ایتمك •

—« مثال »—

« اور كامجی شیاق قه جل نی تیرماب»
« تومشوغینی رشته بیرلا جیرماب »

تیرماشماق — یوكسكه صارلوب امكلر كبی چیقمق• طرناق وخنجار ایله بلند وبالایه صعود ایتمك• بورج وباروبه عروج ایلمك•

—« مثال »—

«قلعه نی الماق اوچون تیرماشدیلار»
«بورج باریدین امكلاب آشدیلار»

تیرناق — طرناق• ظفر• طولون• ناخون• سم•

تیری وتیریك — دیری پوست• قابوق• قشر• جلد• تر• عرق• ثور •

—« مثال »—

« آتی تیری زحمتی دین آریب »
«اعضاسی خراشی دین قیزاریب»

—« صوفی الله یار »—

« تنی تیرینكده تا تلیغ جان براتدیم »
« بهایم قیلادیم انسان براتدیم »

تیریق — بركیاه اسمیدر• درمنه• طریق• ارزن• تریق وتریغ دخی دینولور• داری• یول راه• قانون• رسم•

تیریك — دیری• حی• جانلو• زنده• سرت• قوی•

—« نوایی »—

« اكرچه اولتوروبان یوز تریك نی غمزه سیدین • ولیك جان تاپیبان نكته سی بیله یوز اولوك• زنده

تیریكلیك — دیریلك• حیاتلك• سرتلك•

—« نوایی »—

«هر كیشی بولسه تیریك اندین بیراق»
« اول تیریكلك دین اولوم كوپ یخشی راق»

تیر

—« کامل »—

تیریکلیکدا ایلینك لار یخشی یار وآشنا
قدرین • بوق ایرسه قیلغاسیز اولکاچ
پشیمان وندم احباب •

تیریکلای — حیاتلی وجانلی زنده‌لیك و دیریك هنکامنده •

تیریل — دیریل • حیات وجانلو اول • امر زنده شو • تترمك •

تیریلتماك — دیریلتمك • حیات وجانلو ایتلك • قوت پیدا ایتدرمك • پرورش •

تیریلماك — دیریلمك • حیاته کلمك • جانلانمق • سر تلشمك •

—« مثال »—

« اکر عفو وجرموم غدشامل دورور »
« تیریلماك منکا امر مشکل دورور »

تیریم — خوشه • باشاق • ساق • جماعت • تیر • خوی • عرق • پوستم • دیرم •

—« مثال »—

« آلولنوب کوندن کونه عشقنکدن »
« یانه‌یانه تنده تیرم قالمادی »

تیریمچی — طوپلایجی • اوت بیچی‌جی • غل وغش وخس وخشاك ایریجی • خوشه‌چین • کل‌چین • سخن چین • غوزه چوز حبوب طوپلیان • خشاوه‌چی • نوقان •

تیرینك — دیرین • عمیق • چوقور • ترنك • عور •

—« مثال »—

« قالین کیشی اولغاندا جنبش نمای »
« تیرینك بحر بولدی غرنیش نمای »

تیز — تز • شتاب • عجله • سرعت • چابوك • جلد • بالفور • آلان • شمدی • شندی • قوش • وچاپ • بات •

تیش

—« مثال »—

« قیلور ییکان لار ینك کونکلم اوتین تیز »
« اکرچه قطره بولماس شعله انکیز »

تیزلیك — عجلة • سریعاً • تیزیك • طارغینلق • بیباق • برنوع تون ودون •

—« مثال »—

« دیدی کیم جان برداغی اوپکیل ایاغیم
توپراغین • ای نوایی تیزلیك بولغین
پشیمان بولمسون »

تیز — دیز • رکبه • زانو •

—« حکمت »—

« قول خواجه احد غفلت بیر لا عمرینك
اوتیتی • واه حسرتا کوزدین تیزدین
قوت کیتدی »
« واویلا تاندامت نینك وقتی یتی »
« عمل قیلمای کاروان بولیب کوچتیم منا »

تیزك — کوبره • ترسی • فشقی • سرکین • نوری •

تیزکاك — برصف دوه‌نك صره‌لری • قطار • ایر کش مش دوه •

تیزکین — عنان • افشار • لجام • لکام • یکه جلو • کم • یوکن •

تیزکینماك — تبعد • تجنب • احتراز • نفرت واستکراه ایتمك • تسکینمك • خوف ودهشت •

تیزلاماك — تزلمك • تسریع واستعجال ایتمك • بیله‌مك • چرخ وقبراق ایتمك •

تیزماك — دیزمك • تنظیم وتسلیك وتنسیق و ترتیب ایتمك • صف ایتمك • یر یوینه قومق • رشته‌دن چکورمك • شغاول وتشریفات قاعده‌سنی اجرا ایتمك •

تیش — دندان • سن • ناب • دیش •

—« صوفی »—

« احد تاغنده پیغمبر تیشنی »
« شهید ایتی ینه یتمش کیشینی »

تیغه

تیشا د — دیشلر • دندانلر • سن لر • آناب •

تیش خالی — طیش قالی • اسیای وسطی ده قادینلرك طیشلرینه بر معتاد قوید قلری وسمه کبی بویه وورنك •

تیش سورکی — دیش بردازی • سواك • دندان پاکیسی • مسواك •

—« مثال »—

« کنج تنی سیغا بیر کیتدی تیش »

« بولدی انکا ناش تو بینی قازمق ایش »

تیشقاری — طیشاری • بیرون • بره •

—« نقشی »—

« ایچکاریدا ایرقاچه دیوانه بار »

« تیشقاریدا ایرنیچه بیگانه بار »

تیشکاری — دورلمش • منقلب • معکوس • واژکون • چپه • ترسنه • تیسکاری •

تیشلاماك — اصرمق • گزیدن • دیش ایله طوتمق •

تیشماك — دیلك • نقب و شکاف ایتمك •

—« حکمت »—

« اون ممکیزداچل تن بیرلا شراب ایچتیم »

« ذکرین آیتیب حاضر طوروب کوکسوم تیشتیم »

« روزی قیلدیم جنت کبزیب حورلار قوچدیم • حق مصطفی جمالینی کوردم منا »

تیشوك — دیلیك • ثقبه • شکاف • اویمك • حفر ایتمك

تیشی — دیشی • ماده • انثی • ماجه • مادیان • اورغاچی •

تیغریق — کوچك • طار • شقاق • یول • پکچیـد • بوغاز • تنك و تار •

تیغه — سد • طابیه • تیقه جق آلت • بند طوسماق • تیغ • شانه نساج • آلت قاطعه •

تیکرا

تیفتیك — تفتك • یومشاق یوك • تبیت • پشم • توی •

تیقماق — طیقمق • زور ایله صوقق • یرلشدیرمك •

تیقیلیش — صوقولوش • ازدحام و غلبه لك • صیق طار • قره بلیك • جمعیت •

تیك ودیك — ادات شبیه در • کبی • مثل • مانند • آرام • قائم • مرفوع • زیر • تحت • تیز طبع •

—« مثال »—

« تیك اولتورغاج هوای قیلدی تو روز »

« ایتارلاردی آنکا بادردو باسوز »

تیك — طوغری • راست • بلند • بالا • بی خم و چم • مستقیم •

تیك طورماق — راحت وساکت طورمق • خاموش اولمق • طوکه قالمق •

—« نوایی »—

« تنکلاکی کوثر اوچون دیرسن بو کون می ایچماکیل • تیك تورای زاهد نوایی سن کبی لاشیمیدور »

تیکاك — آصمه بوداقلری • تاك • تالار • اوزوم اغاجی •

تیکلاشماك — قائم طورمق • راست اولمق • برابر • بویداش •

تیکان — دیکن • خوار • خائل • شوك •

—« مثال »—

« مرکانیدین قادالغان باغریدا یوز تیکاندور • لیلی غمیدا مجنون دیوانه ایکاندور »

تیکدی — پچه و بلغاردن معمول چزمه • ایتیك • موزه • دوخت •

تیکرا — دوره • اطراف • چوره • کرد •

—« مثال »—

« ایله زنجیر جنون رسواسی مین کیم هر زمان • تیکرامادفرهاد و مجنون دین یغلش بیرسوروك »

تیکرانماق — اطرافنی چیــویرملك • فرطــولایی طولاشمق • ایلانماك •

تیکرچك — تکر • تکرلك • دوره • کرداکرد • حلقه • مدور •

تیکرو — قدر • الی • تا • اوج • نهایت •

—« مثال »—

« قضادین بولغالی عالم بناسی »
« انکاتیکروکه بولغای انتهاسی »

تیــکو — دکمك • رسیدن • واصل اولمق • یتشمك • پیوستن • لصق •

—« مثال »—

تیکوکوزلارم کا یوز نور وکونکول لارکا سرور • هر قاچان چینی قدح ایچرا نمایان اولدی چای »

تیکشلماك — طوپلامق • جمع ایتمك • تراکم وتحشد ایتلك • خرمن ایتمك • توده ملك •

—« مثال »—

«هرنه کی اوکسونسانك آلورچاغدا نرخ»
«عرض کونی بارجه نی تیکشار بو چرخ»

تیکلاماك — دیکمك • نصب • قایم • رکز ایتمك • وضع وثبت ایتلك •

تیکماك — دکمك • خیاط دیکش • دوختن • دوزنده • درزی •

—« مثال »—

« بیلکاج اول سوزنی خاطر پاکی »
« تیــکتی ایکی قولین آتیب خاکی »

تیکلمــك — دیکلمك • ایاقده طورمق • باقمق قالقمق • راست وطوغری طورمق • برپا استادن •

—« نوایی »—

«ای نوایی سعی ایله چون وصل حاصل اولمادی • یار لطفی غه تیکیل ایمدی و غیریدین تونکول

تیکشمــاك — دکشمك • تحویل وتبدیل وتغییر ایتمك • بجایش ایتمك • مبادله ایتلك •

تیــکوچی — دکیجی • درزی • خیاط • دوزنده • دوختن •

تیکورماك — اولاشدیرمق • بتوشدیرملك • دوندرملك چیــویرملك • دور ایتــدیرملك • ایلاندیرملك • کردانیدن •

تیکه — تکه • یکچی ارکلکی • سرکه • بوزغاله نر • کدی •

تیــکه — پارچه • شرحه • دلم • خاتونلرك زینت ایچــون دکــونلرده یوزلرینــه یاپشدیر دیکلری پول •

تیکه تیکه — پارچه پارچه • شرحه شرحه • بوللك بوللك • قطعه قطعه • دلم دلم • پاره پاره • لخته لخته •

تیــکیر — تکر • مدور • دوار • تکرلك • چرخی • کرد •

تیکیرلاك — چرخ • دائره • ارابه دواره‌سی • تکرلك •

تیکیرلاماك — یوارلامق • مدور شی تحریك ایتمك • دورملك • چویرملك • تحویل ایتلك •

تیکرلاشمــاك — یوارلانمق • چویرلنمك • دوندرلملك • دوراولمق •

تیکیرمان — دکرمان • اسیا • خراس • آس • طحونه •

تیکیرم — دکرمی • مدور • تکر • یوارلاق • لونده • طوپ • کرد •

تیکیرماك — دکزملك • طوقنمق • اصابت ایتمك • لمس ایتلك • یتشتورملك • وصل وپیوست والصاق • رسانیدن • جسپانیدن •

تیکیس — تکیز • دوز • مستوی • دنك • مسطح • مستقیم • طوغری • مساوی • برابر • هموار • یکسان • یكزیل •

تیکیش — دیب • قعر • نهایت • کوك • تحت وپایان • نشیب • پستی • چوقور • بیخ وریشه • بون

تیلار

تیکیش — دکیش• خیاطت• محاربه• تصادف•

—« مثال »—

« بو میعاد ایله جمع ایلاب سپاه »
«تیکیش جاباریغه بیریب خرج راه»

تیکیش — دوکوش • غوغا• اصابت • نزاع• جدال• دست بگریبان• جنجال• جنك• خرخشه •

تیکیلیك — دیکیلی• مرکوز• قائم• راست• برپا• اوستوار•

تیکین — بادهوا• مجاناً• بداوه• مفت• بلاش• اولقدر• اولمقدار•

—« مثال »—

«سوغه جاخارایبله بنیاد انکا»
«کوککاتیکین پاره• پولادآ نکا»

تیکنید — دیریدن تارتار کیلش اینجه قرباج وبلجام دیکدیکلری برنوع کرش•

تیل — دل• لسان• زبان• امرپاره ودلم ایتلك• یاصی اوزون شی•

—« مثال »—

«کونکل یاپراق چو کیتلایدور الینکدین»
«کونکلنی ییقما کینك باری تیلینکدین»

تیل — تل• سلك• سیم• تار• ایپلك• نخ• پاره• یارمق• درز• دیل• کس• بوریده•

تیلم — دلم• کرج• پارچه وپاره• بولك•

تیلجی — خبرجی• جاسوس• طلیعه• خفیه• جانسوس•

تیلار وتیلاك — دیلك• طلب• خواهش• تمنی• آرزو• ارجا• ارمان

—« نوایی »—

«یوزونك کورمك تیلار تیغماس نوایی
کونکلی سالماقدین • خدای اوچون
آلیب برقعکنی آینك کونکلنی تیندور

تیلاك

تیلاماك — طلب• آرزو• امل ایتمك• استمك• تمنی وترجی ایتلك• خواهش•

تیلانماك — دیلانمك• تسأل ایتمك• کدایلك ایتلك•

—« خمسه »—

« تیـلابان مال ایلاب ایلنی هلاك »
«یناتوبان کام دل بیـلان بی باك »

تیـلانجی — دیلانجی• سائل• کدا• فقیر ومسکین• محتاج• دریوزه کر•

تیلاو — دیلك• طلب• رجا• خواهش• آرزو• تمنا• استنلش• بهادر• شجیع• قهرمان• پهلوان •

تیلاق — دیوه نك یاوریسی• کوچلك• بوته• بالا•

تیلبه — دلی• دیوانه• مجنون• بودالا• مجذوب• شوریده• شیدای•

تیلبه لیك — جنت• دیوانه لك• جذبیت• سودا• مبتلالك•

—« مثال »—

« کهی تیلبـه لار بیرلا کلغن ارا »
«سوروب دورد کشلقده یوزماجرا»

تیلبه راماك — دیوانه لشمك• تجنن ایتمك•

—« مثال »—

« تیلبه راب ایتکان کونکلنی ایستادیم
هریان باریب • کوه ووادی وبیابان
لارنی بیربیر آختاریب »

تیلکـورماك — بربرده قائم• ثابت• پایدار اولمق• تیك طورمك•

تیلیق — فرج ده کی دیلجیك ودیله مشابه اوفاقات•

تیلماج — ترجمان• لسان اهلی• زبان دان•

تیلماك — دیلك• ثقب ونقب ایتمك• شرحه شرحه ایتلك• یارمق•

—« مثال »—

یوراکیمنی تبع هجرینك تیلا بیردی پاره پاره
کیما آیتایین بو دردیم نی دواقیلای نی چاره

تیلمورماك — احاله٭ نظر ایتمك٭ امیدو حسرتله باقق٭

—« حکمت »—

« تفسیم میسنی یولدین اوروب خار
ایلادی٭ تیلورتروب خلایق غمزار
ایلادی٭ ذکرایتورمای شیطان بیلایار
ایلادی٭ حاضرسن دیب تفسیم باشین
چاپتیم منا »

تیلوك — دلیك٭ ثقبه٭ شكاف٭ روزن٭ پنجره٭
سوراخ٭ تو ملوك٭

تیلیك — اثر٭ ایز٭ نشانه٭ آتك ایزی٭ نقش پا٭
ایاغ قالیبی٭

تیلبك — قویون و قوزی توقلی دیرسندن کلاه٭
قلفاق٭ بورك٭

تیسلیم — شرحه٭ قطعه٭ دیلم٭ کرج٭ قلم٭

—« مثال »—

« برتلیم نان بردی اول حالتده اول٭
« اولور هنکامنده اولمس می قبول »

تیلیمغاج — بر دیلیمجك٭ برآز ٭

تیلین — دلنمش٭ شرحه شرحه٭ یاصی کسیلمش٭

—« مثال »—

« خلق فزونی ایدی وعام یول »
« کیلکان ایزی بیرلا تیلین ایدی یول »

تیم وتوم — قبه لو بنا٭ چارسو٭ بدستان طوپ شیئی٭

تیم تیم — طامله طامله٭ قطره قطره٭

—« مونس »—

« فراقینك شدتیدین کوزلارمدین قان
آقار تیم تیم٭ کوروب انی رقیب کینه
ورهردم کولارقه قه »

تیمارغو — صاحب مرحمت٭ رحیم٭ مشفق٭ مکرم٭

—« مثال »—

« تیماغور اغیار ظاهر ایلابان کوپ
اضطراب٭ هجرارا قتلیم اوچون
مندین کونکل تیندور دی کوز »

تیمسی تیب — اویله می اویله دکلمی٭ این می دیکرمی٭
مانند٭ مشابه٭ شبیه٭

تیمن — چوالدوز٭ جوالدوز٭ تیونه٭

—« مثال »—

« تیمنه بولوب قناری تیکیل »
« تیوه نی الیب قطارده یتکیل »

تیمماق — منع ایتمك٭ مخالفت٭ مقاومت ایتمك٭
صاقلامق٭ داغتمك ٭

—« مثال »—

« توبی میخی بیله سانچیب سمکنی »
« تیتیب نوکی بیله دور فلك نی »

تیمورباش — بر یره مربوط ومختص اشیادرکه
خانه واراضی ایله برابر صاتلور٭
قطع علاقه٭

تیمور — دمر٭ حدید٭ آهن٭ آسیای وسطی
حکمدارلرندن مشهور بر حکمدار
اسمی در٭ امیرتیمور کوراکان٭

تیمورتکی — یره٭ افغانی٭ پشه خورده٭

تیمورتیکان — چوپان قالدران ظفرة العجوز٭
قالقیدان٭ بر نوع تیکانلی کیاه٭

خارمغیلان٭ هنوز قنات چقارمش
قوش یوریسی٭

تیمورقازوق — قطب شمالی٭ جدی٭ قطب یلدیزی٭

تیمورقانات — برنوع اوردکدر٭ یکی قنات چیقارمش
پرنده قوش٭

—« مثال »—

« تیمورقنات قوش کبی »
« تیریسی یوق موش کبی »

تیمورقزان — چوین تنجره٭ دوکمه روسیه قزانی٭

تیمور بالیق — سلجوقلرك جدلرینك لقبیدر.

تیمیل — ماعونه. بر نوع کمی. زورق. کیمه.

تینترکلاماك — اياق قايوب يره پالدر کولدر دشمك.
سرسان. سرخوش. تنتك.

تینج — دینج. آسوده. راحت. بی کدر. غمسز.
صاغ سالم. احتیاج سیز.

—« مثال »—

«کافر و مؤمن ساری قیلسانك ساغینج»
«نی آنکا یأس نی مونینك کونکلی تینج»

تینغو — دیمك. مکث. آرام. آسوده. ساکن.
چای مقر. استراحت ایتمك.
موله طاشی. بینك یری.

تینیق — یاتیق. ساکن. آسوده. قائم. طورو.
صاف. مروق. شفاف. طونوق.

تینیقلاماق — مصفا. براق اولمق. شفافلق. ترسب
ایتمك. بی غبار. لکه سیز. بی لای. بی درده.

تینك — دنك. ایش. برابر. جفت. مساوی.
یکسان. موازنه. مرتبه. رو برو. جوره.

—« مثال »—

«ساله سیز اول تخمکه دهقان ساچار»
«سونی تینك ایحماز نیحه یکسان ساچار»

تینکتاش — ارقه داش. همتا. رفیق. برابر. همسال.
جوره. تینك.

—« مثال »—

«سیندین اوزکه همدمم یوق کیشیم
یوق. الفتیم محرمم تینك و تاشیم یوق»

تینکتاشماق — برابر تقسیم. موازینه. مساوات.
اولچی. دنك اتمك.

تینکتاشتورماق — عدل. بوی اتمك. یکسان. بب برابر.
بر رجه. بر مسابه.

تینکشاماق — ماندو مشابه قریب اتمك. یك رنك. بر
دوزی اولمسنه چالشمك.

تینکشتورماق — موازنه. اسنبدال. معاوضه ایتمك.
دیکشتورمك.

—« مثال »—

« منکابوز قتله چور اتسا کوجنم
راحت جانم. مین آنیك هجرینی غیرنیك
وصالینه تیکشتورمام »

تینکالماق — دنك. موازنه. مساوی اولمق. تنفس
اتمك. آرام. آسایش.

تینکری — تکری. مولی. رب. متعال. واجب
الوجود. بیر و بار. یزدان. پروردکار.
کبریا.

تینکربلیك — الهیت. خدایی. صمدانی. جبروتی.
شبدیزی. آفرینش.

—« نقشی »—

« حمداوسون تنکری بی همتاغه »
« اول خدای احد یکتاغه »

تینکلاماق — دکلمك. استماع ایتمك. قولاق ویرمك.
اصغا. و کوش اتمك.

—« مثال »—

« کرچه ممکن دور معانی انکلاماق»
« یوقسه فرقان کریمی تینکلاماق »

تینکلاماك — دنکله مك. دنك ایتمك. جفت و برابر
ایلك. مساوات. یکرنك.

تینکلایی — بورنك اوجی. نوك انف. سربینی.

تینکماك — چکمك. موازنه ایتمك. تقدیر ایلك. کشف
وتخمین وزن. چکی. کیل. اولچك.
اوزنکی. رکاب. تپنکو.

تینکو — اوزنکی. رکاب. تپنکو.

تنکیز — دکز. بحر. مسطح. مستوی. دوز.
دریا. قلزم. یم. تنکیز. یکسان. محیط.

—« مثال »—

« باشمدازخم لارنیك قانی تیغماسدین
بولوب عاجز. فلك چاقین اوتیغا
کویدورورهردم بولوب تنکیز »

تینماغور — بی قرارلق • طاقتسزلك • آرامسز •

—« مثال »—

«هر قوروق شاخ اولدی دشت اوزرا
صبادین حله پوش • تیناغور جسم
جنون وادیسی دا عریان هنوز »

تینماق — دینمك • ساكت • ساكن • راكد • قاز اولمق • منع ایتمك • آرام •

—« مثال »—

«ایكنم اوجی سیندی دیب اور دینك
انام یاریار • ایمدی كتیب بار امان
تندینك انام یار یار»

تیندورماق — دندرمك • تسكین • مطمئن • آسوده ایتمك • راحتلندرمك • دوردورمق •

تیوراماق — تیكمك • سنجیلمك • باتمق • صوقولمق • خلیدن •

—« مثال »—

« تیوراب اياغيغه آیینك هر تیكن »
« هر تیكن اوستی دا مكرر تیكن »

تیورالماك — بورمق • ایچنه باترمق • صوقق • سنجمك • خلید •

تیوروك — كرد • دور • دكرمان طاشی • اطراف • محیط • میل • زوانه • منحنی • مسدود • چاقیلش شیئی •

—« مثال »—

«شجنینك ایلاكه عاشق غه ماموغ
استی داداغ • تیوروك قرقعه لار راستی
داتیكیلش درمی »

تیواره — پرده بولمه • احاطه •

تیوه — دیوه • شتر • ابل • جمل • تویه

—« صوفی »—

«اولوغ تو تماس كیچیك دیك مذهبین
كینك • تیوه تا یاقی ایر ماس قوی بیلا تینك

تیت — تماك • پراكنده ایتمك • پریشان ایلك •

فصل ج

جاجه چه — غایت • نهایت • الی • تا • انجام • حد

—« مثال »—

« فاختـه دین قمری و بلبـل كاجا »
« بلكه شجر یافراغیدین كل كاجا »

جابا — بخش • بلاش • جابه • مفت • كله پور • ارزان • رخیص • بداوه • تیكن •

جابوق — جابك • چاپوق • تیز • عجله • سریع • زود •

—« مثال »—

« جابوق بركین خبر اول نازنینه »
« قیسون الطاف بو كونكلی حزینه »

چابقالماق — چاپالامق • اضطراب ایتمك • دپه لنمك •

جاروجر — صدا • ندا • آواز • صیحه • نعره • سس • اوجروم یر • جری •

جارچكدرمك — منادی ایتمك • چاغرتمق • دلال • جرچی •

—« مثال »—

«چو ایل فكریدین كونكلینی تیندوروب»
«یوروش حكمینی ایل كاجرچیتكوروب»

جارلاماق — اعلان ایتمك • دلال چاغرتمق • بلند آواز ایله باغرمق • منادی ایتمك • جرچی و مخبر چیقارمق •

جارانك — عكس صدا • جر • ودره • وطاغدن وكنبذدن بالعكس ظهوره كلان محب سس وآواز • جرنیكاسی •

جبه

جارجی — دلال • منادی • مخبر • اعلان • پادشاهك بیعت جلوسنی خلایقه نشر ایدیجی • المان •

جاش — طونبج • صاد • روی •

چاش — توده • خرمن • تل • مملو • کوم •

—« مثال »—

« الته قویماسبن منی باش ایلاکین »
« خرمن اقبالمی چاش ایلاکین »

چالاوچاله — نصف • بچق • یاریم • نم و نیمکاله • آلا • ابلق • چله مسلمان •

جاملاتماق — استکراه ایله سویلتك • زور ایله تکلم اتمك • مزمز •

جاناق — اوزنکی • رکاب • تپکو • زنکی •

جانق — ایش • کار • مصلحت • مشورة • استشاره • کنیکاش • شورا •

جاوالاتماق — مصلحت • مشورة و یرملك • بیان رأی اتمك • ایشی بولنه قومق • ابراز •

جاورونتی — شنجرف • بغدایك ایچنده بولنان سیاه دانه‌لر • بیش بغدای • لوپك •

جاورونجی — فالجی • منجم • افسونکر • جادو • ساحر • فالبین • معبر •

جاهل — تازه • کنج • جوان • دلی‌قانلی • بی‌علم • بی‌بهره • جهالت •

جاهلیك — عدم تعقـل • معصومیت • کنجلك • صباوت • نادانلیك •

جبان — خفیاً نامزدی ایله قاوشوب پدرینك خانه‌سنده حامله قلان قز • بوغوز •

جبك — کردانلق • هیکل • نسا طایفه‌سنك بوینه آصدیکی زر وزیور •

جبه — جوشن • یوروش • رفتار • اسلحهٔ ناریه • جیب‌خانه • سلاح اباری • مهمات حربیه • قومبارخانه • زره •

چغتای

جت — انچـق آدم • دنی • چنکانه • ترس • پیس • بی‌مزه •

—« مثال »—

«ایبغ لعبی دین جت غه کیم نان ایرور»
«آنی ایـکاسالماق نی امکان ایرور »

ججك — کوچك اغاج • چالی • چرپی • خس وخاشاك • کل •

جدده — انقلاب هوا • بوران • طوفان • دیجور • توپلانك •

جدده تاشی — یده طاشی • یغمور ایچون اوزرینه افسوس اوقیوب صویه آتدقلری بر نوع طاش • حجر المطر • کاشغر طرفنده مشهوردر •

جراو — ذیقیمت طاش • جواهر • لعل و یاقوت • و انجو کبی •

جرجر — لافزنلك • محصولات ارضیه • جرار •

جرجرك — اوراق بوجکی • موصلوق •

—« مثال »—

« یاوه کوب ایتوردا بیری جرجرك »
«چرخ کوب اورمق دا بیری فرفرك »

جریده — یوکسز • خفیف • عسکر ساده • چول عسکری • قوشون • جریك • جریش •

جریدی — طوایف ترکانیه دن برقبیله اسمیدر •

جشته — برنوع بیوك دوتار در وساز • طنبوردن بیوك • آسیای وسطی ده مشهوردر • دوتار •

جشن — طوی • ضیافت • سور • جمعیت • دکون • کورنش • ولیمه • وختیان • شولان •

جغا — خاقانلره مخصوص تاج • سرغوج شاهی • اکلیل • افسر •

چغتـای — جنکیزخانك اوچنجی اوغلی اسمیدر • اسیاوسطی ده بررتبه • لسان چغتای

جوانغار وجوانقول

بو کا منسوب در. سـکاکی بونك ندیمی در. وفاتی سنه ٦٣٨

جلائر — طوایف اترا کدن بر قبیله اسمیدر.

جلب — فاحشه. اوروسبی. قحبه خاتون. لولی. غر. شرموته.

جمجه — بتاقلق. کرج خانه. لای خانه. بات‌قاق. لایقه.

جنجال — غوغا. نزاع. جنك و جـدال. خرخشه. کورولتی.

—« مثال »—

« زور لا تخته سینك حدم ووری اوتتی
سیندیریب ایل برابر ابجد بی دعوا »

جنجك — بر نوع اغاجدر. آتش ده یورلمش قیل وسایره. پچیده.

جندك — قوشلرك اودی. زهره. اوت.

جنده — درویشلرك کیدکلری یماولو خرقه. نمد

—« نوایی »—

« جنده کیدی کور کوزوب یوزمینك
نیاز. یو لغه توشدی شاه رندپا کباز »

جنس — سیوری سینك. پشه. مکس.

جنکیز — قوی. غیور. سرت. بیوك. بزرك. اولوغ. مشهور جنکز خان.

—« مثال »—

« هم اولدم که تخت اوزره قیلدی
مکان. لقب قویدیلار انکا جنکیز خان.
که جنکیز معنی سی بی اشتباه. مغول
لفظی ده کیلدی شدلارغه شـاه »

اصل اسمی تموجین. بن یسوکای.

جواتماق — صیلری تسکین ایتمك. الداتمك.

جواری — مصر داریسی. چواری. بیاض داری.

جواز — آت ویادیو ایله دونان یاغ منکنه سی.

جوانغار وجوانقل — میسره. لشکر وجبر کك صول جناحی.

جوجی

جوانه — کوکرجین یاوریسی. بوزاغ. کوساله.

جوبور — قیل. پچه وقویونك یوکی. ازدحام وغلبه لك.

جوجی — بغتة. وهلة کلان مسافر. سیویلی جوجق. دلبر جوجه. تازه.

جودرق — آوج. قبضه. کف دست.

جودری — امراء کبار. رجال. ایلروکلان اغا. بك. رئیس.

جور — اتماجه قوشی. قناریه. صعوه.

جورکه — بر نوع اوردکدر.

جوره — ارقداش. رفیق. ایش. دوست. چفت.

—« مثال »—

« بر جوره کبـوتری اوجوردی »
« پران اوجـوبان فلکده توردی »

جوزبویا — نارجیل. هندستان جوزی.

جوك — قوشلرك شیونی. قوشلرلش اوزرنده باغرشمق.

جوع — بویوندوروق اغاجی. زلوه. زوله.

جوکی — جنـکانه. مزنك. فال بین. رمال. ساحر. جادوکر.

—« مثال »—

« عجب تلبیس ایدر مانند جوکی »
« النسه بس دورور ترناغی نوکی »

جوم — کامل. تام. بتون. لخت. همه. جمله. لبالب. وفور.

—« مثال »—

« دانه توتوبان جهان یوزین جوم »
« اول نوع که کوك یوزینی انجم »

جومباق — ترکی. شرقی. سرود. بیلمجه. معما. لغز. چیستان طتال نغمه. حافظ خوانده.

جومجی — کوملك. پیراهن کورته. قمیص.

جوندوك — غاغه. غغا. منقار. لب و لنج. تومشوق. بورون. نول. چوندك. امیرك.

جیبه — جیرماق

جونك — بیوك بارکش دیوه• کمی• سفینه• مجموعه•قوی• یوك•پشم•قیل•

—« مثال »—

« بوقدرچونکه وایه قویمش ایدی »

«طرفه جونکی کیرایه تو تمیش ایدی»

جونوماك — عطف عنان ایتمك• برسمته متوجها حرکت ایلك• کیتمك• ذاهب اولمق• رفتن•

جووا — بیانی صوغان•پیاز دشتی•بصل جبلی•

جوون — نهر•ارمق•چای•جوی•نوخانه•اریغ•

جویا — بیوك واوزون قایق کورکی•

جویماق — برطرف ایتمك• اضمحلال وتخریب وناپدید ایلك• برباد اتمك•

جه — شبنم• رطوبت•نم•چی•شب ریزه•

—« مثال »—

«جه کلذارمنی انداق قیلدی شاداب»

« بولنماس ایردی برده قطرهٔ آب »

جهره — محرم• خدمه• باچی• پش خذمت• نوکر• اتباع• ایچ کویلك•

جیب — خندق• طابیه• سپر• برلوکیسه• استحکام• اور•

جیبار — رطوبتلی هوا• نمناك• نمریزه• غمام•

جیبای — چیسوی• میخچه• پاره• جراحت• قبله• مسمار• میخ•

جیبر — طاغ کچیسی• چالاك وتیتك انسان• ایش کذار•

—« مثال »—

« شه قاشیده بولورایردی هرروز »

« جیبورکشی ایردی اول دل افروز »

جیبریك — مجاوره• کهنه وفرسوده بز وباصمه پارچه لری• لته•

جیبه — اسلحه• قلقسان• سپر• جیبه خانه• باردخانه•

—« مثال »—

«جیب خانه سیده یراغ‌لرتل»

« دارو ایله ملطق مکمـل »

جیبه لاماك — قالقان اورتمك•سلاح لنمق•زرخ•

جیبین — سیوری سنك•ذباب•ناموس•مکس• پشه•

—« فیضی »—

«فلك یکرولغیدین شکوه کر قیلسانك
تانك ایرماس کیم• هماغه استخوان
تاشلاب جیبین غه طعمه قند ایتدی»

جیجیع — قویونك قویروغنك یاغی• دنبه•

جیحون — ایران زمینله ترکستانی تفریق ایدن نهر جسیم•آمودریا•

—« اکهی »—

« جسم زاریم سیل اشکیم اوزراهر
ساری بارور• اویله کیم آقغای قوروغ
خاشاك جیحون اوستیدا »

جیدا — نیزه•حربه•سنان•مزراق•

جیداماق — صبر و تحمل ایتمك•مقاومت ایلك• طیانمق•

—« نوایی »—

جید ارغا هرنیچه کیم کور کوزوب
کوپ سعی تیش قیصدیم•اوشا تیب سنك
شدتدین آیردی بارجه تیش دین قیش»

جیران کیك — کیك•جیران•غزال•آهو•نخجیر•مرال•

—« مثال »—

« کوزی جیرن قرامی مشك ختن »

« تامیر یب خال مشکین اول جیرن »

جیرایم — اوزبکلرك برنوع شرقی وترکیسیدر• اولنك کبی•

جیرجیر — جرجر•بوقی دانه سندن ایران آلت• حلاج وحلاجی•

جیرماق — طولانوب سکبرتمك• کردوغون•

جيريب — آلتمش آرشون مربع* شصت درشصت* طناب* دونم* يول*

—« مثال »—

« مساحت بيله بى فسون وفريب »

« يليب صوص ديك كيم ايرور بير جيريب »

جيريجى — البسه لرينى تميزلايجى* جامه شوى*

جيريك — جسور* بهادر* غيور* لشكر* جيد* قوشون* عسكر*

—« مثال »—

« لشكرى كتدى تاداغه قدر »

« جريكى يتدى كوه قافه قدر »

جيريلماك — بوكوم بوكوم اولمق* بوكولمك* خم وچم*

جيغ جيغى — قامش وحصيردن اورمه چيت* چيغ* فرياد فغان* سنك كرمدمك اوزره قيش وحصيردن قاپى پردهسى* غريو*

—« مثال »—

« كيمكا كيم دولاب چرخى ديك ساليب
سركشته ليك* بوغزين ايپ بيرلا
بوغار قيلغان سايى فريادو جيغ »

جيكى جيكى — امان امان* دخيلك* مكرر يالورمك* رجاء ابرام*

—« مثال »—

« باريب آيتنك يار كنه مه اوينامسون
جيكى جيكى* قرمزى فوته بيليكا
باغلسون جيكى جيكى*

جيغان — خالهزاده* مفلس بى خانمان* جلال وطن* سروآزاد* مجرد* بى تعلق*

جيغلدوز — پاداوان* اغنام* غربال* انبارغله* زنبيل كبى غايت بيوك*

جيغه — جغا* تاج* افسر* سورغوچ*

—« مؤنس »—

« باشيدا بولوب جيغه كيم جلوه كر »

« طلا افسريغه بريب زيب وفر »

جيغير — اوزرينه روزكار اسمه رك قاتيلمش قار* آتشه طوتيلهرق حرارتدن بورشمش اولان درى*

جيل — چيت* ترلالرى تقسيم وتفريق ايدن ديوار* حائله* كنار تزله* قيدوغول* بريسى بر جنحه ايله متهم اولديغى وقت استنطاقده رفيقنى بيان ايتمكه دينيلور. جيل كشيد* جيل جكدى*

جيلاماق — آرزو* طلب* خواهش ايتمك* تمنى وترجى ايلمك*

جيلاو — ايلرو* اول* يولار* كيم* يوكن* سايس* جلودار* پيشرو*

—« مونس »—

چونكه اولتورماك اوجون مونس
زارينكنى سمند* سوردونك اى قاتل
انكايتمك اوچون جيكمه جيلاو »

جيلاى — ادات نسبتدر* مثل* مقدار* كبى بونجه*

—« لطفى »—

« لطفى ديك هجران تونى دالال ايديم
حيران قاليب* كل يوزونك قيلدى ياتا
بلبل جيلاى كويا مينى »

جيلايين — بونك كبى* بو مقدار* بويانكليغ بومنوال

جيلجيك — قولك يوقاريسى* بالاى دست* كتف* شانه* اوموز* كورك*

جيليم وچيليم — نار كوله* قليان* حقه*

—« مثال »—

« من يغلاب اوتاى كوجه لارينك لاى
بولا قالسون* قاميش كوكاريب
چيليمكه نى بولا قالسون*

جيلدام — ايلدام* چابوق* سريع* عجله* شتاب* بات* تيز* جلد* زود*

جيلقاوه — باشى يارلاق توكلسو بر نوع قزيل قورت* بورى دريسى* كورك*

جیلغو — قوشـلرك بوغازلرینـه طاقیلان کردنلك• قلاده کبی•

جیله — تفقد• تجسس• یایك اورته یرینه قو نیلان ایپك پارچه زه• تك وپوی• اربعین• چله

جیللی — جلی• جدا• حقیقتا• دیوانه

جیلیکار — عنان اسب• یولار• کم• لجام• دزکن•

—« مثال »—

« آت اوزه اورغان ایکاری زرنکار»
« بلکه جیلیکار آنکا کوهر نکار»

جیمچیك — سرچه• جم جوق• داغسر• کندیشك•

—« مثال »—

«برایلنده جیمچوق یاربر ایلنده بیدانه»
« سرو نازیم اوینده یریوزنده بردانه »

جیمدیغان — قوشلرك توکلری• پرلری• قنات•

جیمدیك — قرحه• شکنبج• غمز• جمدیکلمك•

جیمدیماك — جمدیکله مك• غمز ایتمك• شقه وبازی• بروب آلمك•

جینك — ایش• ارقداش• کنبج• زاویه• کوشه• دنك•

جینلی — دیوانه• بودالا• آحمق• شاشقین• دلی• تنتك مجنون• جنی•

—« مثال »—

« جنی سن دیوانه سن یابنکی سن »
« هم ادبسیز بی حیا برهنکی سن»

جیورتکا — چکرکه• جراد• ملخ •

جیورونتی — چاورونتی• جوریلك• کردیدن• دور•

جیویر — تکه• یابانی کچی• سرکه• صوغان• بز•

فصل چ

چاپ — یغما• غارت• تلبیس• تدلیس• قوش• دو• یوکور• امر قطع کردن•

—« مثال »—

« ینغی بیك بولغان اوزایلنی چاپار »
« کویك توق بولسا ایکه سنی قاپار»

چاپاغان — یوروك• یلوب قوشیجی• سرعتله کیجی بچی•

چاپاق — ایری یوللو یاصی کول بالغی• ماهی•

چاپلاماق — چاپه لامق• اضطراب تمل ایتمـك• دپه لنمك چالشمق• سعی کوشش• ازلمك•

چاپان — طون• لبـاس• جامه• جبه• جکمن•

—« مثال »—

«کفش ایرور اوشبو یارلمیش تابان»
«خلعتیم اوش ایسکی یاماغلیغ چاپان»

چپاول — اعدا اوزرینه سفر ایتمك• یغما• هجوم• غارت• تارومار ایتلك•

—« مثال »—

« عسـکری ده ایچره چاپاول قلیب »
« هرنه طماق بولسه تناول قلیب »

چاپچـی — حلاج• سوریجی• اقینجی• یغماکر•

چاپدوق — انتها• انجام• نتیجه• بارلاق• لجام ولکام اسب• آت تقیمی• جبدوق •

—« مثال »—

« جبدوق انجام ایله یوز آتی بار »
« بای ایرور ملکی وراباطی بار »

چاپغور — بوران • طـوفان • قار و یغمـور فورتنه سی• شب دیجور •

قایغوراماق — قارو یغمور ایله وزان ایدن روزکار• بوران طوفان ایله قارشق•

چاپاق

چاپغولاش — دوكوش • محاربه • مضاربه مجادله • بر برینی قیرمق • غوغا •

چاپغولاماق — مضاربه و محاربه ایتمك • دوكوشمك • اوروشمك • جنك وجدال اتمك •

چاپغولاشماق — دوكوشوب اورشمق • پی در پی محاربه ایتمك • بر برینی اورمك وبجمك •

—« مثال »—

« ایكی اولوس بر برینی چاپقـولب »
« تون كون اولتورمی وتورمای طالب »

چاپغولش — قلیج محاربه‌سی • مضاربهٔ سیف • اوروشین • قیراین • چاپه ین •

چاپغون — قوشیجی • یوروك • اوباش طاقی • بی باك • سرسری • اجلاف • بوران طوفان •

—« مثال »—

« جودی خانی ییل خیلی دین اون سالیب »
« چمن كشوری ساری چاپغون سالیب »

چاپغونجی — یغماكر • آقینجی • سوریجی • تاراج كر •

چاپقالماق — چابالامق • دپه لنمك • مضطرب اولمق • حیران وسراسیمه • سعی ایله چالشمق • جهد كوشش.

چاپقوراماق — چاپغوراماق • زیاده یاره لمك • پارچه لمك • اوسبت اوستنه چاپمق • بوراقدن غارت ایتمك •

چاپماق — آتی سورمك • سكرتمك • قوشدیرمق • سرعتله الغـا ایتمك • آقین ایلك • آتله قوشمق • نهب وغارت ایتمك • قلیج ایله قطـع وپاره ایلك • شمشیر زدن وسیف كشیدن •

—« مثال »—

« دیدی ایمدی قیلینك نی كیم قیلورسیز
اسارسیز بارچابار درسیز بیلورسیز »

چاتاق

چاپوق — قلیج ایله اورلوب كوت قالمش وچاپلمش شیئی • عاجل • سریع • جلد وچابك • بات • زود •

چاپوق — یوروك • عاجل • چابك • دامن • ایتـك • كرد واطراف جامه •

چاپیشماق — مقارعه ومضاربه ایتمك • قوششمق • یوكورشمك • دویدن •

—« مثال »—

« چاپشدیلار ایكی سی بردن اوشلب »
« بری مین میش سمندی بری اشهب »

چاپیلماق — اوریلق • چاریتاق • ضرب دیده • مجروح

چات — چیت • كنار • دیوار • چالی • چرپی خس وخاشاك • خاروتیكان • غل وغش • چاتمق • كرفتار اولمق •

چاتاغ — چاتی • بنانك سقفیه سی • بالار • شریك سهیم • چاتلمش شیئی • چارتاق • چرتك • كازه •

چاتال — مفروق • ایكی باشلو • دوشاخ • منشق • جداشده • چتل •

چاتاللاشماق — ایكی باشلو اولمق • باعث تردد ومشكل • شقین • تردید • دوره ودوسره •

چاتاله — چتله • چوب خط • دست چوب •

چاتغال — تپه لو • ناهموار • محدب یر • دره ویوكسك یر • الانك • راش • بلند • كوتل

چاتلاغوج — سقبز اغاجنك ثمری • ایلق • مصتكی •

چاتلاماق — منشق اولمق • یاریلق • ایریلق • چاتلق • درز وموبك • رخنـه • و بشكسته • پاره لنمك •

چاتلاو — یاره لی وزخملی • چاتلاق •

چاتما — پراكنده وپریشان شیلردن قورنلمه لباس • یماق یماق • تكه تكه • خیمه • چوبدن اوره صیاد آغی جنـده • وچارتك • كازه •

— « مثال » —

« آوارا آزیقیبان بی کان »

« بولدی بیر اوچاتماسیغه مهمان »

چاتماق —— چوبی چوبه طیامق • ایلشدرمك • ربط وبند ایتمك • مصادم و مقارن اولمق • دوش و مصادف • راست کلمك •

چاتی —— سه پایه • اوج ایاق • سهایق •

چاتیلدو — چاتلاق • رخنه • زلع • شکاف • فرجه • روزن • تو ماوك • دلیك وثقبه • پنجره •

چادر —— خیمه • خرکاه • باراق • اوبه • اوتاق • الاجیق • بر نوع سرچه قوشی • چاتمش وقورولمش اوتو • سرانداز • چرکه •

چار —— قماش • ملحفه • ازار • چارشف • چادر شب • سر انداز •

چاراق —— ممنون • محظوظ • شادمان • شاز • مسرور • خرم • خورسند •

چارشنبه — اوطه لیق • سویملی خاتون • سریه • غما •

چارقب — باش اورتیسی • قصبهٔ سرپوش • چادر • فرجی •

— « مثال » —

«شفق دین چون قویاش زر رشته سیغه

چارقب قیلمش • شفق کون قیلغالی مهر

اهلی نینك انکین سبب قیلمش »

چارکه وچرکه — فشقریق • فواره • کوجك خیمه • چادر سر • سلك • حرمت • رعایت • رفعت • مقدار • مرتبه • عسکر • ۵ م موسیقی دن بر مقام • رتبه • قدر • منزلت • لشکر •

— « مثال » —

« اکلادم قیلمش کوزی الغان کونکل

میل یغه قصد • هر طرفدین چرکه

توزکان خیل مژکانین • کورنیك

چارلاماق — چارلاماق • کسکین وبراق ایتمك • چاغیرمق •

— « حکمت » —

«سن اصلی غم یمه ای بنده ربنا چارلار »

«شکسته امتنی تانکلا مصطفی چارلار »

چارلاتماق — قیرغرتمق چقرمق دعوت • وتکلیف اتمك •

— « مثال » —

«شه اول فکر ایلا کاج ایلدین نهانی »

« کیبروب خلوت ارا چارلاتی آنی »

چاروق —— چاریق • پوستال • چاروغ • پی پاغ

چاش —— ازدحام • غلبه لك • خرمن • اضطراب • توده • آغوش • خیروار • کوم •

چاش وبین پراکنده وپریشان • تارتار •

— « مثال » —

«شاه لاردور خرمن احسانیدین امیدوار »

آری هر یر ده کدا کر غور ایتار چاش اوستینه »

چاشلاماق یغمق • ادخار ایتمك • بریکدرمك • اوست اوسته قومق • بالای هم خروار اتمك •

چاشماق — شاشمق • استغراب استعجاب وتحیر ایتمك • عقل کیتمك • آزمق • یولدن ایرلمق • غلط وخطا اتمك •

چاغ —— وقت • زمان • اثنا • صره • هنکام • عصر • قرن • آن • بودم •

— « نوای » —

«اکر کلمیاسا انتظارم قویار داغ • ولیك

اضطراب اورتار اول آی کیلور چاغ »

چاغلیغ —— آلان بودم • زمان وقت • چالیغ مثلو دیمك مانند بو کبی او کبی •

— « خمسه نوای » —

« کرمنیك کنجی بوزجهان چاغلیغ »

« بحر فضلینك منیك آسمان چاغلیغ »

چاغاراق — خیمه قره‌ایو • اوتاو • خرگاه • کبتقه • آلاجیق •

چاغان — بیاض • سفید • روز عید • عزیز کون • قوی وقالین • اخترمجی •

چاغداول — جنود پیداری • اوردونك ارقه‌سنجه کیدن بلوك عسکر وسالار و سپاه • چنده‌ول • مقابل قره‌ول •

چاغرماق — باغرمق • ندا ایتمك • دلال اولمق • تغنی ونوا ایتمك • دعوت ایتمك • فریاد •

چاغرشماق — هایقروب باغرشمق • منادات ایتمك • شیون ایتمك • چوق کسنه چقیرشمق.

چاغلا — بر قوش اسمیدر • چاقلاو نشان ایت • هدفه اوق ونشانه تفنك آتمك •

چاغلب — سزنب • نشانه نب •

— « مثال » —

« طرب سوداسین اول کشورده چاغلاب
مشقت کاروانی رخت باغلاب »

چاغلاماق — وقتی انتخاب ایتمك • قوی لشدرمك • ملاحظه ایتمك • تصور وکمان ایتمك • نشان وهدفه ایو دقت اتمك •

— « مثال » —

« انجانی کیم ایلتان آلور چاغلابان »
« بیرك تانکیب ارقاسیغه باغلابان »

چاغلامه — آواز • صدا • ندا • سس چاغرمق •

— « مثال » —

« هیچکیم بیلاس ذاتنی »
« چاغلاپ سورانك آتنی »

چاغلین — قدر • اندازه • لایق • سزاوار • شایسته • رتب •

— « مثال » —

« قولدامیش کوپ یخشی یمانی »
« بو چاغلین آدم دنیاده بولماس »

چاغر — خسیس • بخیل • دنی •

چاغه — کوربه • چوجق • کودك • طفل • یوری •

— « مثال » —

« کوب زمانلار کورمدیکم قرداشیم »
« کتنه کیجـك بله چغا امان می »

چاغیرو چاقیر — شراب • خمر • باده • می • عرق •

— « مثال » —

« چاغـیر کثرتی می بطی دیك منکا »
« خردبلیلین کنك ولال ایلـدی »

— « دیکر مثال » —

« چاغرغه توشکالی یوقدور قرار
خواب منکا چواوتقه توشتوم ایماس
عیب اضطراب منکا »

چاغیرمه — شادروان • سایه‌بان • شمسیه • شامیانه • چتر • شکور •

چاقار — شرمپای قلعه‌نك خارجنه یاپیلان طابیه • استحکام • برج وباری •

چاقان — تبر • بالطه • پالتو • آی بالطو •

چاقاناق — ارش • قول • لیمان • کورفز • کنده •

چاقچاق — اصواتدندر • چاق‌چاق • ملاطفـه • لاقردی • مکالمه • صحبت • کپ •

چاقچاق قیلماق — محبت وملاطفه ایتمك • بربری ایله سویلشمك •

چاقچالاغای — انقلاب • برهم اولمش • دیورلمش •

چاقرچوقور — اتباعدندر • عقوف وچقور اولان یر پست وبلند •

چاقماق — رعد • شمشك • برق اورمق • قاذیق قاقماق • صوقمق • اصرمق •

— « مثال » —

« کوزاوستی داتوتوب نیجه یاشی اغیر
لاسام • ایلمکا چاقارمینی وهمول خونی
یاغیدور »

چاقناشیق — انقلاب • شورش • اختلال • فتنه •

چاقناماق — چیکنه مك•منقلب اولمق• دیورلمك• قارشمق•

چاقناشماق منقلب اولمق•قاریشلاق •

چاقنوشتورماق قاریشدرمق• انقلاب ایتـدرمك• فساده ویرمك•

چاقه —— یاوری•چوچق• کوچك•

چاقیشماق — طوپلاو طورمق • چیتیشمك• لایق مناسب کلمك•

چاقیل —— حصیه• دکزدن چیقان اوفق طاش• چغیل• دجغال• غربال کبیر•

چاقیلداق — دکرمان بندرسی•چرخنك دلی•چوق سویلیان آدم• پرکوی•

چاقیلداماق چاقل طاشلری یوارلانمسی کبی سس چیقارمق »

چاقیلدو — ایکی شیئك مصادمه سندن حاصل اولان سس•

چاقین —— شمشك• برق• ایشین •رعد

—« مثال »—

« یاغیندین آنینك تامی نم کورمکان»

« چاقین شعله تامی غه یتکورماکان »

چاقینماق — صاقنمق•استیعاذ ایتمك•احتراز اجتناب ایلك •

—« مؤنس »—

«چاقندیك درخشان خاموش بولغیل»

قیلیب خیره لیق کوکرامه ایلاکیم رعد»

چالقالدی وچایقالدی — حرکته کلمك• ظرف ایچندهصاللانمق•

چال —— قیرو بوز• قیررنکلی• آقلی وبیاضلی• سیاه وسفید•قرت واختیاره اطلاق ایدرلر• ماش وبرنج• ایران ودوغ چالاب دخی دیرلر• خس وخاشاك• دیوه یاوریسی•بوته•امرزدن وسرقت

چالاو —— نوا• ملاحی• اهنك•چالغی• سـاز•

چلو برنوع پلو کبی طعامدر• خیوه ده معروفدر •

چالار —— چبین•مکس•سینك•زباب•

چالای —— موش کیرقوش• طـوایف اترا کدن بر قبیله اسمیدر•

چالپاوچالپوق باتاقلق•چامورلی یر•لایقه•لایدان• اکری• خم•

چالت —— چابك•چالاك•عاجل•سریع•چلدی•

—« مثال »—

توربو یرلیغ بیلا عزیمت ایت» کنته لارنی بوتویه دعوت ایت»

چالغو —— ساز طاقمی• آهنك نوا اسـبابی• دف وطنبور•

چالقانماق — صارسلق•صاللانمق•دکز موج اورمق چوش وخروش ایتمك•

—« نوایی »—

«چریك عزم ایتدی اولیان فوج بر فوج•که چالقانتی تینکیز دریاسنی موج»

چالقایماق — دیورمك• ارقه سی اوزرینه اتمق• ویاترمق•یوزی یو قاری یاتمك•پهلوان وکورش کیرعلیاتندندر•

چالقوبین — ارقه سی اوزرینه یاتان•

چالماق —— ضرب ایتمك• اورمق• دوشرمك• غصب•سرقت ایتمك•قاتمق•اوروب کسمك •

چالیشماق — چابالامق•چارپمق• اجتهاد کوشش ایتمك• سعی وغیرت ایلك•

چالمه —— مچرخ دستار• اکرك یانی باشنه صـو ایچمك اوزره اصیلوطوران قدح• کاسه•فوته کشته دوزی•

چالیجی وچالغوجی سازنده•چارپیجی»جلدرمه جی.

چالیش —— سعی کوشش•جهد•اهتمام•اجتهاد غیرت

چاوالاتماق

چالیغ ——	سریعا• عجلة• چاپق یورور آت•
چالین ——	چاقق• چاقین• رعدوبرق•
	—« مثال »—
	«کویوك تن غه یالین اورماق نی ایردی»
	«ماموغ اوزراچالین اورماق نی ایردی»
چامور ——	بالچق• کل• لای•طین•
چاناق ——	طبق• طوپراق قاپ• قصعه•کاسهٔ جوبن• ایاغ•
چناق ——	اوزنکی• رکاب• قایش• اکرك یان طرفلری•
چانق ——	هوانك بوزوقلغی وتیره لکی•ابر غمام• بلوت•
چانقال ——	چنکال• پنجه• چنك• قبضه•اوچ کف• هوج•
چانك ——	جرس•جونغرداق•ناقوس• زنك• قونغراق• زنکوله• چنغراق• شق شقه• چقلداق•
	—« مثال »—
	« چانك وزنك کوس وناقوسده قیاس ایتمك مونی• خوش نوادور خوش صداخوش نغمه خوش آوازنی»
چانکاوچنکا	زنخدان• ذقن• چکه• عضام• زیرفم• زنخ• حقه دهان•
چانکیردی ——	جانغردی• چینغردی• جرنکاس•
چاو ——	یو• دشمن• عدو• سس• صدا• یاغی• غنیم ترکستانده برشهر اسمیدر• قائمه اقچه که اوزرنده پادشاهك اسمی محرراولوب پول یرینه تداول اولنور•
	—« مثال »—
	« طغای مرادا ولکان سونك واقف اولدی زمانه • جاولار قایتیب کیتکده باترچیقدی میدانه »
چاوالاتماق	مصلحت ویرمك• بیان رأی ایتمك • ترجیح مشورت• کنکاش•

چاولی

چاوجی ——	دلال• پای کار• قلاوز• سوجی• مشوق• میانه رو• رهبر• بغولی پاشنه پا• اوپکه•
چاودور ——	صاحب ناموس•عرضلی• شانلی• طوایف اترا کدن بر قبیله اسمیدر• علم کیوك خان ابن اوغورخان •
چاودورماق	کیشنه مك• سینمك• ایسنمك• خمیازه•
چاورتغا ——	جکرکه• جراد• ملخ• جکر دکا•
چاورماق ——	چیویرمك•انعطاف وتقلیب ایتمك• دیویرمك• دوندورمك• کردانیدن•
	—« مثال »—
	«یار کیلادوریانیکه چاورمه کین چورمه « کیم کیرادور قانیکه جاورمه کین چورمه »
چاوروتماق	اطرافی قوشاتمق• محصور قیلق احاطه اتمك •
چاوروك ——	قصره• کرداب• کریوند• چیورندی•
چاوش ——	سرهنك• خاصکی• بر رتبه اسمی در• سرکرده•
چوکی ——	شادیانه• سرور• آین• وشنلیك• نمایش• پادشاه بر مملکتی تسخیر یاخود دشمنه غالب کلدیکی هنکامده خلایقه اعلان ایچون آتیلن طوب واوریلان کوس طبل ونقاره کرنای وسورنای ولوله یه اطلاق اولونور•
چاولوق ——	طورون• حفید نبیره•
چاولی ——	شاهین• وطوغان یاوریسی• طوغانه•
چاومق ——	کسب• اشتهار ایتمك• مشهور ومعروف بنام اولمق•
	—« مثال »—
	« دنیاده جزحیدر صاحب هنر »
	« کیم چاودی مونچا تو کانماس کهر »

چاووت وچاورمه — كرداكرد، حواله، دور، چوره، اطراف، احاطه، تخته پرده،

چاوون — نهر، سیل، ایرماق، چای، دره، یغمور یاغین وقار فورتنه‌سی،

— « مثال » —

« دهر باغی دانیجون وصل كلی بوتسو
نكیم، هجر اوتی دورباغینی اشك سویی
دور چاوونی »

چای — چوی، ایرمغك كوجكی، یاب، اریغ، ومعروف اولان چای چینی كه، یشیل، سیاه، تخته، آق قوپروق، شبی، غوره، بانكه، آق چپان، اق بر، المه، لونقه، بخك، قرقمه،

چایان وچاغان — چیان، عقرب، كردوم، قرق اياق، برج عقرب، اكری قوپروق،

چای بار — جوی بار، رسته، خیابان، آب مصفی،

چاپر — مرعا، مرج، چراگاه، چمن اوتلاق، اجیریق، كوكلم، میسه زار،

چایقاماق — ییقامق، غسل وپاك ایتمك، اطهار ایلمك، تمیزلمك، شستن، یومك،

چایقانماق — اغتسال واستحمام ایتمك، اریغمق،

— « مثال » —

« بزم ایچره نوایی كوپ ییغلار ایسه
ای ساقی، هوش ایلنكوجی داروبی
جامیغد آینك چایقات »

چایقون — هوا وصویك جوشی، كرداب، قصره، طلاطم، امواج، طالغه، تولقوم، تاشقین، جوش وخروش،

چایلاق — حدانه، شوحه، غلواج، كلخات، غال

چایلاماق — رؤیا كورمك، اویخوده هزیان سویلمك، دوش وتوش كورمك، خواب دیدن،

جایلان — قوملی طوپراق، ریكزار، رمل،

چایلغان — قونكراد طائفه‌سنك حین نزولنده یكدیكرینی بللمك ایچون سویلدكلری كلام وتغنی، ندا،

چایماق — هوالانمق، صعود ایتمك، هوایه اوچمق، دونمك، رجوع ایتمك،

— « مثال » —

« كیچه كوندوز یغلادیم من زار زار »
« وعده سندان چایمسون اول كل غدار »

چایناماق — چیكنمك، مضغ ومسغ ایتمك، ایزمك واصرمك، قرمق بچمك، وپایمال ایلمك، جیغنك، دیمك

— « مثال » —

« كر اوتمك طفل اوجون چاینار اناسی
روا دور كر یانایوق دور غذاسی »

چپر — چوپ، ساز وچالیدن اورلمش حولی، چپراز واری قوریلان محوطه، چیت، كنار، برماقلق، قوتن، حواله

چپرشماق — یكدیكرینه چكمك، چاپراشمق، چاپراز وآری چیقیشمق، مغول لسانیجه جناح وبال، برابر قوشمك،

چبق — توتون ایچمك ایچون استعمال اولنان دكنك، دال، شاخ، خمچه، بوداق،

چتان — ارابه‌نك یاننده‌كی سپد قنادی، وطرفینی،

چتیك اوتی — یورنجه، سه بركه، برنوع كیاه یورنجقا

چچ — بالق صیدی ایچون برنوع شبكه درو، طور، آغ، سوت داللرندن ویولغندن اورمه، چنبردان، دام،

چچن وچاجان — فرزانه، ذكی، چابك، تیز، هنرمند، عاجل، برقبیله، چراكسه اسمی،

— « مثال » —

« اوزی آزاده وطوری یلك دیك »
« نه چچن دورنه چابوك پریك دیك »

چرن

چتر — شمسیه• سایه‌بان• شکور•

—« مثال »—

«بولسون انکا چتر عزو دولتی»
«باشی اوزره سایه‌بان حشمتی»

چدیك — نسوانه وزنانه مخصوص ایاق قابی• وپاپوش• مسحی• ترلیك•

چر — کنج• برنا• توانا• کلیا• عاری چرچیلاق• نر• ذکور بوزوجانور• برساز اسمی• شهرازه قریب برقریه•

چرانماك — چالشمق• اجتهاد ایتمك• سعی وغیرت کوشش• ایش کذارلیك•

چرجی — پیله‌ور• خردوات• یایمه‌جی• سرکیجی بسته‌جی•

چرچیچی — پیله‌ور• ایاق تخفیجیسی• کزدرمه‌جی• دانه فروش• چشتیچی• دستك فروش•

چرز — قورو• خفیف• پیه جلشیئی• میوه وفواکه ویمش• مویز• میز• زبیب•

چرکس — مخروطی الشکل• پیکان• نوك تیر• دم خدنك• برقوم

چرکه — کوچمه چادری• الاجق• اوتاو خیمه روستایی• قره‌او• کبتقه•

چرخ — نسا طائفه‌سنك ایپلك ایکردیکی بر نوع آلت ودوندرمه دولاب• چقریق

—« مثال »—

«برکونی بربیوه‌زن چرخ الکیکا»
«کیلدی ابراهیم ادهم یانیکا»

چرم — پوست دباغ• میشین• سختیان• تلاتین• کیمسان• کوکلك• کوسله• کیموخت• بولغار•

چرن — جیران• قومشو• همسایه• برنوع قرمزی ودوریه مائل آت وبارکیر• اسب جرند دخی دیرلر•

چکس

چره — بیاض طوغان• حیوانانك یوزی وقفسی• لون ورنکی• چهره•

چرغ — برنوع شکار قوشیدر•

—« آکهی »—

«کهی شهباز وکه چرغ وکهی شونقار آلیب قولغه• نهایت سیر شکار اثو اعیغه سالیب قران کلدی•

چری جریك — دری وچانلو• عسکر چیش• چریك• قوشون• الان• باشی بوزوق• نوکر•

چقاجق — اصواتندر• اوقـلك دیکدیکی برنك عکس ایلدیکی صـدا• چارچابوق• صحبت ومحبت ایتمك• پول وپاره•

چك — عقده وبند• دفتر• شهادتنامه• امضا• رمل قرعه• حجت• سجل• برات• حد• امرکش صلك و چکمك• وزن• قنطار•

—« مثال »—

«جان بیریب وصلینکنی بیع ایتکانی یازدم کونکلوما• درد عشق ایکی کواهیم چاکلیك کونکلوم چکیم•

چکچه — یوزه قراکلو وتیره کورن• متحیر ومبهوت• محو• اچیق کوز•

چکدبری — برنوع قایقدر• قادرغه• باستارده چکدرمه• زورق•

چکدیك — ایکده• میوه• سنجید• جکده•

چکردك — دانه• حبه• بزر• چکیت• میعانه• تخم موجنه•

چکس — چکه• قوم• رمل• قوش اوستنده آرام ایدن سه پایه• آلت•

—« مثال »—

«همه وحشی طویورلار دورقفسده»
«ایتالکو قارچیغای فوق چکسده»

چکمچه — پیشتخته• صندوق وطولاب کوزی• صندوقچه• کنجینه• قاصه•

چکمن — بارانی•یغمورلق• عبا• بلخ جوارنده بر مملکت اسمیدر•

—« آکهی »—

« انعام چوقیلدی شاه چکمن »
« بولدوم بیوك اویله کیم فلك من »

چکوج وچکوش — فسطیس•مطرقه•طوقماق•بالوقه•پتك

—« مثال »—

« کوکسوماغم طاغی وعشقینك بلا مسماریغی•بیر کیتوردا ایلادی فرهاد میتین چکوچ »

چکه — قوم•ریك•میل•آرینه•رمل•چکس•

چکه — پیشانه‌نك ایکی طرفی• شقیقه• پك کوچك• برشیئی• چکیده وسوزمه یوغرته‌وقاتیقه‌دخی دیرلر•

چکه‌جوکا — چکه یارشدرمق• لافزنلك• ایوق ساپوق سوزلك•مزمز•بیهوده کلامی چوق اتمك•

چکیل — طاولمش•مرغوله•طوره• بیجیده ترکستانده برموقع اسمیدر•

—« مثال »—

« چکیل بیر لایغمادین ایلاب عبور »
« نیجوك کیم چمن دین صباودبور »

چکیلدام — چابوق کیتمك• توندوتیز• سریع• جلدام وایلدام•

چکین — عاشق•اوموزباشیله بویون اراسی• مرج• چمن زار• سبزه•هلتك وسیاه دانه•قالموق لسانجه قولاق وکوش معناسنه•

چل — شیله • اوروجك آغی وطوری• اوروجك آغنه دوشان مکس•تارتنك•

—« مثال »—

«اورکامجی شیباق غه چل نی تیرماب»
« تومشوغینی رشته بیرلا چیرماب »

چلب — تکری•رب• الله• کردکار• بیروبار• عزی•

چلپك — یاغ ایچنده پیشورلمش اتمك ویوبقه• قاتلامه• قویمان•

—« مثال »—

« کرقولوم پیتوشمسه قاتلامکه »
« راضی مین بریوپقه یاغلی چلپکه »

چلبی — اوقومش • اوقومه بیلان• منلا• مؤدب• کاتب• آخوند•مکرم•نازك• زکی• توانکر• معتبر کسنه•

چلبیش — ماهر•اوستاد• کامل•حاذق•برنجی• دانا •

چلغاوه — قزیل تلکو• روبه• قرصاق•

چلك — قوغه• دلو• اغاج کوپ•برمیل• بال ظرفی•وسمرقنده قریب بر مملکت در•

—« مثال »—

« من اوزم شهر چلکدن کیلامن »
« سورسه کیز کته چکنکنی بیلامن »

چلمك — قارمه قاریش • غیر مرتب• یازو وسائره مشق •

چلنك — سورغوچ•بال مومی•پی جت• جیغه• تاج دبولغه •

چلی وچلپه — ریشته تارباغی• محنت مشقت• زه کریش•چل تار•زنار•

—« مثال »—

«طوقلار بولمیش چلی تار تارغه ایمان اهلینی•حلقه‌لار زنجیر زلفینك رشته زناریدا»

چلیش — باباسی ووالده‌سی ایروایروجنسدن اولوب‌اندن طورمیان چوجق وبله واطفال•پای بیجك•

چنکه	
چليك ——	پولاد• طابان• آهن جوهردار• کوراش طوطانلرك بر عمل وهنری• ایلشدرمك•
چليك ——	ایی• دوك• آلت قناب•
	—« مثال »—
	«یوکوردوم درکاهنکده نیجه ییلك»
	« قوشوشتوم هر طرفغه مثل چلیك»
چليم ——	اندام• رفتار• صورة• رویش• قیافت• نارکوله• قولیان •
چليمليك —	انداملو • چشملو• صورتلو•
	کیر یوماق•صابون ایله کوهنه لباسلری ییقامق و تازه‌لمك•
چماشير——	ییقانور اثواب• جامه‌شوی•
چمچه ——	کفچه• چمچاق• کفکیر•سوساق• بیوك اغاج قاشوق•
	—« مثال »—
	« یانیکغه کیلدم غنچه دیك »
	« آش ایله کیلکان چومجا دیك »
چمچه باليغی	یاصی بیوك بر نوع بالقدر•
چمندر ——	بطیء الحرکت• تنبل سواری واولاق ومرکب•
چنچك ——	بر نوع اغاج ودرخت وشجر اسمیدر•
چنداول —	عسکرك ظهر نجه کلان بلوك محافظی• ومدار•وساقچی• کیرووپس مانده قلان المانی توپلەیچی•قراول•جندیکچی•
چنكك وچنكال	چنك• جنکل• پنجه• کف دست• اوج• هوج• قبضه•
	—« مثال »—
	« بر چنکل ایله اورووردی شمشیر »
	« برقولی بیلان آتر ایدی تیر »
چنكه ——	چنکیلر عروسی قارشولادقلری وقت رقص ایدرك دف چاله رق چاغردقلری

چوب	
	بر لحن مخصوصدر• اکثری یاریار لفظنی آخرینه ردیف ایدرلر•
	—« مثال »—
	« قایسی چندین ایسیب کیلدی صبا یاریار• کیم دمیدین توشتی اوت جانیم ارا یاریار• « خمسه نوایی» ایاقچی کیتور جامنی لب بلب• که طوی اولدی ایام عیش وطرب •مغنی توزوب چنکه زیبنده چنك• نواچیك که های های اولنك های اولنك • دیسانك سین که جان قارداشیم یاریار• مین آیتسای که مونکلوغ باشیم یاریار• نوایی جوسر منزلینك چین کادور• سرودینك داغی سورار اچنکه دور• ایالغونك نیجه یاریار اوتغوسی•مینك یغلاریم زارزار اولغوسی»
چنكيز ——	مغول طائفه سنك خاقانی اولوب ٦٠٠ سنه اوائلنده بتون اسیای وسطی ده کی قبائل مختلفه یی تحت اطاعته ادخال ایله بعده چین هندایران روسیه ده بر چوق ممالکی ضبط وتسخیر ایله ممالك مذکوره یی حین وفاتنده اوغللری میاننده تقسیم ایتمشدر
	—« مثال »—
	« تموچین ابن یسوکی چینکیز انجم سپاه• بیش یوز وطوقسان طوقوزده دهره اولدی پادشاه»
چنه ——	قورت•بوری•کورك• ذأب•
چوپ ——	ریزه اوتلق•خس وخاشاك• مناسب• لایق•چالی• خمچه•اغاج• شاخ•
	—« مثال »—
	« بی ادبلارنی تیاق اتمسی خوب »
	« خرسنی ملا ایدر بیل ضرب چوب»

چوپوق

چوبار — قیر طونلوآت• آب روان•

چوباك — شکار قوشی• قرچیغای کبی• قرغی•

چوپان — راعی• رمیان• اغنام سوروجیسی• جوبان• پادەجی•

چوپان آلداتان فرشتك• قرلانغجـدن بیوجك بر قوشدر•

چوپان قوشی کوندشك وسرجه مانند بر قوش اسمیدر•

چو پچورغا قامجی نك دسته سنه اورەیلان چرم پارچەسی•

چو پچوق — سرچه• کنجشـك• جادو قوشی•

—« مثال »—

« نیجه بو لساچو پچوقغه جادو لقب »
«کوپی دین قیلور صید کرکوب طرب»

چو پچوماك ادخار ایتمك• یغمق• طوپلامق• جمع وتراکم ایلك•

چو پروماق یکدیکرینك ایزنجـه کیتمك• مرادف اولمق• تاقیلمق• قطار• ایزبایز•

—« مثال »—

« جو در بند نینك آغز یغه یاروشوب»
نیجه کون چیریك اوتتی لار چو پروشوب

چو پروشماق صیق صیق پیوسته• متصل• لاینقطع•

چو پور — صیق• چالیلق• بالق قیلچغی• ازدحام• چیچـك بوزوغی• قطور• دغل• پست وبلند• جوتور•

چوپوروش ماق سیفری سیفری یغلق• توپلنـوب حزین حزین بکا ایلك• تجمع•

چو پوشماق اوپوشمك• معانقه ایتمك• ملاقات• یوزندن بوس ایلك• اوپمك•

چو پوق — اوزون دکنك• قالینجـه خمچه• قصب• سورکون• دال• عصا• جوب دراز• طوغری یغاچ• اسلامبول وروم یعنی پای تخت آل عثمانده توتون

چوچوکانماق

چو پولماق ودخان اچمك اوزره بر آلت واسبابدر• تارتار• تعفن ایتمك• عقده آچیلق• چوزلمك• پوسیده اولمق•

—« مثال »—

« هر چو پولغان تاری دورافلاك قصر بغه کنند• اولکه بولمیش عشق ایسکی شالیدین کسوت انکا•

چوت — نجار تیشه سی کبیر• حساب تخته سی• که بردن ملیونه قدر بلنور• کرك پارە پول• کرك غله وزخایر• کرك اراضی طناب ودونم چوت ایله ضرب تقسیم• جمع تفریق• ایدیلور روسیه دەواسیا وسطی دەمعروفدر• فکرواندیشه یه دخی اطلاق اولونور•

چوتور — یاصی• چالق• برپارچه• دغل• قوتور•

چوتورغای صاپ• قولپ• دسته• قولاق• قبضه•

چوچاق — ظرف سفالین• صاج ایاق• سه پایه• بودور• جوجه• یاورو• صبی• طفل• ترکستانده جیحون نهرینك کنارنده برموقع اسمیدر•

چوچغه — طوکز یاوروسی• طوقوز• خنزیر• بلخ هذاسنده اموردریانك بر کذر کاهیدر•

—« مثال »—

«چوچغه تیك بدافت بدخصلت کیشی»
«کوب یمان وهم مضر تور هر ایشی»

چوچوتمك طاتلاندرمك• شکرلەمك• شیرین ایتمك

چوچەماك طاتلو اولمق• لذتلنمك• شکرشکن»

چوچوکانماك طاتلویه تمایل ایتمك• برشیئك طاتنی تقدیر ایلك• میلان ایتمك•

—« مثال »—

«خوبلار لعل خیالغه چوچور کانما که بار• اوزی هر نیجه کچوچوك هجرارا محنتی کوپ•

چوچوك — چوچوكليك کووار الذیذ• طاتلو• شیرین• لذتلو• شهدلو شکرلو•

—« مثال »—

«مونچه کیچیك بولورمی سین• تیلکه
چوچوك بولورمی سین• کلته کینه
بویونك بیله• عالمی کویدورورمی سین»

چوچولوك طات لو• لذتلو• شهدو شرین•

چوچومان لذیذ• طاتلو• شیرنه مایل•

چوق — بسیار• وافر• کثیر• چوخ• زیاد کوب•

—« مثال »—

«چوق کیشی عالمده سر کردان ایرور»
«روضهٔ پاکی ایچون کریان ایرور»

چودا — دیوه یوکی• پشم شتر• تویه توی•

چوداماك — مندرس شکست اولمق• قرلمق•

چور — اینجه چوپ وچالی• چالی چرپیدن معمول او• طوپ وطوپلانمش شیئی• اجتماع• بر قوش وقناریه اسمیدر• عافیت• خوب•

چوریه — سلکون یلیجی• یلیج• کوریه• کنیج• طاغ طوکوزیاوریسی• میچکای دخی دینور•

چورتکه — چکرکه• جراد• ملخ•

چورتن — لغم• جدول• ییلا بالیغی• تذر• نقب•

چورتن کولی خوارزمده قونکراد قلعه‌سی پیشکاهنده اولان کول• وچورتن بلغی•

—« مثال »—

« جورتن کولی نینك بالغی یخشی دور»
« لقه وزاغاره آتیك نقشی دور »

چورچاك — افسانه• بیهوده کلام• وقصه مهمل•

چوردوك — ذوقا• معطر براوتدر• سیاه دانه• جوره اوتی•

چورغا — یایبق• آتیق• کوبی• فیجی ایران• زمین وسیع• یایله•

چوریك — چورمش• رخنه لنمش• متعدم• خراب• فسرده• مورك• منفسخ•

—« مثال »—

«چوروك کوپرو کاقویماسین ایاغینك»
«یوررکاقولده بولسون بر تیاغینك»

چورکا — چای یتاقی• مجری• آب روان محلی•

چورکاماك — آتشده آلازلنمق• کویمك• وکرم اولمق• پیچ وتاب•

—« مثال »—

« اوت چیکیان شعلهٔ بی باك نی »
« چورکابان انجم بیله افلاك نی »

چورکاك — وچوراك چورك ونان• کماج• مدور• دکرمی• طوپلانمش• کلیچه• اکمك•

چوروماك — متعفن ایتمك• محو• خراب• متعدم اولمق• افسرده• جوریمش•

—« مثال »—

« حسرتنکدن قانلاریغلاب یوره کم
تنده چوریدی• ایریلنغیلك شدتندن
بدنده درمان قوریدی »

چوره — ایش• ارقداش• جفت• مناسب• لایق• یولداش موافق• دودانه• رفیق•

—« مثال »

« وصالینك استرم من چوره جانم »
« نیجه کون یولداشیم بول مهربانیم »

چوری — کنیزك• سریه• جاریه• خلایق• قرناق• ددك• غماء اوده لیك•

چوزماك — حل• فسخ• فصل ایتمك• تل تل• فتیل فتیل آیرمق• جداو منفك ایلمك•

چوزك — کیوشك• منحل• مفصول• غیر مربوط• آچیق• کشاده• ومنقطع•

—« مثال »—

« بزم وصالی توزکننیك بر کیچه دور
چکی چکی• بندقبانی جوزکینینك بر
کیچه دورچکی چکی »

چوزلغوج — چوزلمیش• منحل• پریشان• کشاده• منفك• واز• باز• یله•

چوسورماق — ایشکین وکسکین و بران ایتمك تیز• ایتی•

چوشکور — عطسه• فشقرمق• عکسه•

چوشکورماك — عطسه ایتمك• اکرمك• فشقریق•

چوشماق — جوش وخروشه کلمك• صولرقینایوب طاشمق• اظهار مافی البال ایتمك• جوشقون• مستانه سویلمك•

—« مثال »—

« لق لق چای جوش میز دور ذکر قلب
بایزید «غرغر کوکنار یمز دورمنیك
عبادالله شیخ»

چوغ — یویوندرق اغاجی• یوغزوله• زلوه• آتش کسلش کمور• قالموقلرك کلاهلرینه دیکدیکری زینت ومرجان• الوبی دود• نار• قزغین اوت•

—« مثال »—

« کربورورسن مونده بیل مردانه سن»
« تانکلا انکغلا چوغ ایچنده یانه سن»

چوغا — سباع یاوریسی• کورك• سایه• ظل کولکه• بنات• ماوت• چوخه•

چوغا — اریق• ضعیف واوزون• باریك• خراب

چوغالتماق — تکثیر• تزیید• توفیر ایلمك• بسیار• کوب

چوغالماق — چوق اولمق• تکثر• تزاید• توفر• فیض وبرکت بولمق•

چوغان — جوکی• ملبوساتك کیرینی کیدران• وبیاض ایدیجی برنوع ارك اسمیدر• توت خام• شهتوت

—« مثال »—

«اول نصیحت تنکلامس بوینی بوغان»
« بشمامشدور خام دور مثل چوغان»

چوغورچوق — کوچك بر پرنده اسمیدر صیغیرجق• ساچ• کبی

چوغول — نمام• غیبت کننده شکایتجی• بافنده• سوزجی• اویقات•

چوغوللاماق — نماملق ایتمك• فساده ویرمك• بدخو• واقعه جوی غیبتجی• شکوه کر•

—« مثال »—

« اوزی نیك عیبنی ایتمای اوغوللار»
« که بخشینی بماندور دیب چوغورلار»

چوقال — اورتو• رخش آهن پوش• زره سوت• دوری• دیکدیکا•

چوقالماق — چوغالتماق• تکثیر وتزیید ایتمك•

چوقلوق — سنجابك باشلرینی طوپلایه رق آنکله دیکیلان کورك• کثرت• وفرت• منکلنه

—« مثال »—

«هرنه غوغا کلسه چوقلوقدن کلیور»
« رنج محنت یکه یوقلوقدن کلیور»

چوقار — چوقاق• طوپوز• ایری باشلو چوپان کوپکی• توقاق• کلتك•

چوقاق — دیریك قازمق• بر یره اجتماع ایتمك• طوپلانمق•

—« مثال »—

« باروراپردیم چیقارغد کاه کاهی »
شهیم نینك سوزی کونکلو مکا
یاقاردین• چو یوسف خواجه چاقتی
ایمدی بارمین• آییوردی بیرتی اخربو
چوقاردین•

چوقور — چوف• کواك• قاغون• لغم قویوسی• درین• چای پستی•

چوقوشماق — قوشلر غاغه غاغه یه طوتشمق• دریك قازمق• کور ایتمك• کومك• دفن ایتمك

—« مثال »—

«كوزومنی چوقونك تنيم نی تيشلانك»
«آينك كوزين وتنين باغيشـلانك»

چوك —— رنك• لون• يالكز رنكلو اولان قاش• ملون• رنكه •

—« مثال »—

«چون اطلس دين ايلاب اوزی كالباس»
«كيبب بورك اورنيغه باشی غه طاس»

چوك —— ديز چـوكمك• اوطورمق• سجده• ديوه اشاغی كلمك• قضيب• لغم• جدول

چوكا —— ديوه نك كوكسی• توش• سينه سی• صدری• كوده سی •

چوكارماق ديوه يی اوطور ديرمق• چـوكرمك• چوكدرمك• ياترمق• ديزبو كدرمك•

—« مثال »—

«چوكوردی تيوه سينی كاروانيك»
«قوشاتی كردينی مشرب دوانيك»

چوكاری — مكه داريسی- بياض داری• مصر داريسی• اكری بيون• جواری•

چوكاك —— اكلمش• سجـده• بورن• اوموز• چوكوك• اونلش•

چوكاليك — بر نوع تورشيدر• لبحر• آچار•

**چوكان ——
وچوكاچ
چوكان وچويان** مطرقه• چكيچ• عكاذ• صـولجان• بالوقه پوتك سنكدان چكوچ• دوكه ديمور• خام تيمور• سياه مسكوف تيوری• جوين•

—« مثال »—

«هم خسيس وبی حيا اريغ ايرور»
«متين وچـوين كبی قتيغ ايرور»

چوكچاك — صيغيرجق نوعندن بر قوش اسميدر• ساج •

چوكر —— الاجـه لی• مختلف الالوان• امر•

او توردور• وشنانيدن• يول يول• دورنك•

چوكه —— بيراق• علم• سنجاق• بيداق• طوغ• بندره•

چوكمك —— اشاغی قويمق• ايكلمك• سجده ايتمك• ديوه اشاغی كلمك• خسف• انحنا اولمق• ديز بوكمك• چوكمك •

—« مثال »—

«تيوه تيـك زورآور قايم ايرور»
«قاقمق چوكمك ليغی دايم ايرور»

چوكندی كمی• وقايق قيچی• ارقه ودومان محلی•

چوكوچ — چكوچ• چكيچ• مطرقه• بالوقه• پتك•

چوكور — ايری ساز• وچنك• غايت ايری كمان• ديكان• خار • تيكان

—« مثال »—

«چوكور لاركيم سنينك يولونكدا
تيورلمش اياغيم غه • چيكيب اول
كوی كردين سرمه تار تار مين قراغيم غه

چوكورتكه چكركه• جراد• ملخ•

—« الله‌يار »—

«كيشت ايچنده قويسه لاربو لغای امان»
تيكما كای چوكورتكادين انكازيان»

چوكورماق ديوه يی اوطورتمق• چـوكدرمك• ديز بوكتورمك•

چول —— بريه• قير• صحرا• بيابان• دشت طشری• بيرون• هامون• جول• قيلدن اورمه آت پوشيده سی• دوری• آت اورتوسی• اورمجك آغی •

—« مثال »—

«باشيم آليب ديماى آباد ايله چول»
«هم اول مقصد صاری توتقـوم دورور يول»

جولغانماق

چولاق —— توپال • اجذب • اعرج • شل • لنك • اقساق •

—« مثال »—

« كرچه اول ظاهرده بر چولاقدر »
« حيله ونيرنكده ليكن طاق دور »

چولاك —— كرداب • قصرغه • كولاك •

چولان — زنجير • غل • كوستك • بنـد • قيد • اشكيل • شكن • بوغه • قفقان •

چولپا —— لافزنلك • كوزه لك • آت صولنى آتان •

چولپان — چوپان يلديزى • اختر •

—« مثال »—

« منجم كوردى چولپان كوزلرينك
آى ديك يوزينك اوزره • ديدى كيم
حسن اقليمى آرا صاحب قران دور بو »

چولپو —— پلوو چلو صاف ايديجى • چوبدن معمول كفكير • يلغـين وقميش دن كفچـه • شبكه لى ديلك ديلك صوصاق • سوزمه

چولچـو — بر نوع قوش اسميدر • چرچر • تورغاى

چولـدو — مكافات ايچون ويريلان انعام • معركه ده جنكاورلر الله يكن مال غنايم •

—« مثال »—

« هجر آراتوزدى نوا ايى وصل ملكين
ايردى يار • انداق ايش قيلغانكـه
موندين كم كير اكماس چولدوسى •

چولغـاماق — احاطه وبيچيده ايتمك • بورمق • قاپلامق • اورتمك • ستر ايلك • لفافه • چورمك • ايلانترمك •

چولغانماق — قاپلانمق • اورتمك • بوريغمك • پيچيده اولمق • اورلمق • تاب •

—« صوفى »—

« دريغا اير آتين بو لغاب يوروب مير »
« عمامه بر عبث چولغاب يوروب مير »

چومچاك

چولغـاو وجولغاق —— اورتو • لحاف • ظرف • طوبره • پوشش • پوشيده • قاب • يورغان • كورفه •

چولكا —— دره • ايكى طاغك اورته سنده كى مسطح اوه • كوى •

—« مثال »—

« چوا ير ديلار اير ماس ايدى اول دره »
« اچوق چولكه ايردى خوب وسره »

چوللاماك — چولده قالوب صويه طالب اولمق • صوصامق • تشنه وعطشان اولمق • شدة حرارتدن دشت وهامونده يولده قالمق • چولى مرك •

چولماك —— سفالين چوملك • قاب • چناق • سفال • غولچه • دسته •

چومادو — كوچك قارنجه • مورچه • نمل صغير • مور • قرنجقه •

چوماق — چوقماق • دكنك • كلتك • تياق •

چومالماك — چوعماق • صـويه طالمق • باتمـق • غواصلك ايتمك •

—« مخدوم قلى »—

« مخدوم قلى خطادين غيرى الدين ايش
كلمز • چومدوم كنه جشمه سنه بورك
قيناب جوش كلمز •

چوماله —— قاديلرك كلو بندى • غفه بند • كردنليك

چومان —— تنبل • كاهل • تنكير • تنبرور • فارغ بال

چومچا —— چومچه • كفچه • صوصاق • چاى كردان

—« مثال »—

« كوز آچتورمس هر ديليكدن ناظر دور
جمچه كبى طعام يسنك حاضر دور »

چومر ايماك — تشمير ساق • تلبث ايتمك • غيرت وجسارت • ايشى ايله لولتمك •

چومچاك — سرچه قوشى • چومچوق • كنديشك • داغمسر • ماجيك •

—« مثال »—

« للك للك لارى چول كولنكا كتادور
چومچاق لارى شهرابچيكا يتادور»

چومباق — بيلمجه • معما • لغز • چستان • طتال •
اوشوك • طويوق

چومرى — يلانچى • كذاب • نمام • يومروق •
موشت دست • ايل •

چوماق — صويه طالمق وباتمق • صويه طالوب
چيقمق • طولانوب باتمق • چومك •

—« مثال »—

«چونكه غسل ايلاما ككا كوزيو مغاى»
«قلاق وبورينى توتوب چومغاى »

چوموتماك — چوملك • يقانور كبى اوتورميه رق
چوكوب اكلشمك • اياقى اوزره
طورمق •

چومورغاى صوايله اويناشمق • صويه ياتوب جيقمق

چومور — شلغم • چوغندر • لبلبى •

چوموش — بيوك كفچه • كفكير • چومشوق دخى
دينور • چوموچ • صوصاخ وصوصاق
• بيوك قاشوق •

چوملوشوق — طوايف اوزبكيه دن برقبيله اسميدر •
خطاى

چوموك — بتاق ير • لايدان • لايقه • بالچيق • باتقاق •

چوناق — قولاقلرى وبورنوزلرى معيوب اولان
عيبناك • چونتوك • كسيك • ابتر •

چونتاى — چانطه • طغارجك • طوبره • چلبند •
كيسه • سناج پاره • هميان •

—« نوايى »—

« ايلاسانك دعوا بهاسين داغى آل »
« يولده خرج ايلاركا چونتا ينكلاسال»

چوندوك — ابريقك امزكى • نول آفتابه • برون •

چونچورغا — صاج اورمه سى • بافته •

چونچوق — قرلانغج • قالدرغاج • فراشتوروك •

چونقايماق — دنك دورمق باشى اشاغى • سجده
ايدر كبى •

چونكول — اوفق بتاقلق • كول • چقور • ديرين
صوبتاقلغى • حوض قديم آب كهنه دار •

—« مثال »—

« قدى خم ياشى ليكن يوزدين آشميش »
« كوزى چونكل كبى كيرويه قاچميش »

چويان — چوكان • جويان دوكه تيمر •

چويماق — برطرف ايتمك • لغو انعدام • انخراب
ايتمك •

چيپار — قير • وبكلكلو • والاجه لو • ابلق •
كلدار • چيپار • ماشى • كل بادام •

—« مثال »—

« برجيپار قوش اوچار باشم اوستندن »
« منكا كل اندامدن خبر برمس مو »

چيپارماق — قبارمق • انتفاخ • انتباه ايتمك • قبـله •
اوچوق • تبخال •

چيپريك — پچاوره • پاسپاره • لته • شرموته.

چيپقاليش — ازدحام • غلبه لك • دورتمه تقليش •
يغنليق • جمعيت •

چيپقان — قرحه • دمل • نمسى • چوبوشك • جيپان •

—« مثال »—

« شـه تامرى شيش هم قيزيل قان »
« كوبتوربده تنده مثل چيپقـان »

چيت — كنار • طرف • حصار • حايط • اكرتى •
ديوار • پرده • حدود داراضى • حدت
وعضب • جين جبين •

—« مثال »—

« بر جيتده باغينـك كل اندام »
« بريانيـده سروسيم اندام »

چيتماق — ترش چهره • ترش رواولمق • طارغين
بولمق • الده اوغوشدروب چقشدرمق

چارکه وچرکه

—« مونس »—
«ظاهر ایلارسین ؛ جبنینك اوزره
چین کورسانك منی • تنکری اوچون
مدعی خیلیغه هم قاشینکنی چیت »

چیتقلاماق —— یارمقلرك اوجی ایله دکن کبی نسنه
چیقرتمق • جیتله مق •

چیتوق —— طارغین • ترش روآدم • بدچهره •
بی نمك • بدشکل • دارغین •

—« مثال »—
« منی کوروب چتمه کنیك قاشینکی »
« غنیم رقیب بو حالمی کورمسون »

چیچان —— غافل • فرزانه • خردمند •

—« مثال »—
«صلاحغه خرداهلی مینی یاوق دیرلر •
کورونك که اوشبو چیچان لارسراغ
یانکیلیش لار »

چیچاوب —— طوایف اوزبکیه دن برقبیله اسمیدر »

چیچقان —— سچان • فاره • موش • سچقان •

چیچك —— شکوفه • ازهار • جدری • چیچك
علتی • کل وریحان •

—« مثال »—
« بر عجایب خانه دورباق کین بو
مادرقهبه نی • کوتی ده برتونی یوق
باشینه سچمیش یوز چیچاك »

چیچلاق —— سرچه یارمغی • جیجی لك • کوچیك
برماق • لیلیك •

—« مثال »—
« چیچالك برمق برلان آتی »
« پیل محمودی کبی دم یاتدی »

چیچماك —— چوزملك • عقده ودکه یی کشاد ایتمك •

چیچه —— عمه • خاله • کوچك همشیره • دیزه • ابچه

چیداماق —— صبر • ثبات • تحمل • قاتلانمق •

چاغلیغ

—« مثال »—
« هجر ظلمی غه چیدارمین اولکالی
یوق اکلاسام • کیم ایرور قتلیم غه اول
جان وجهان قایغور غودیك »

چیدام —— ثبات • رسوخ • صبر • تحمل • قرار •
چیدامك •

چیر —— ماده • دمل • قرحه • فوج ایله اوچار
بر قوش اسمیدر •

چیرای —— جهره • شکل • رخساره •

—« مثال »—
« بیتی ایجیدا کورونور بر قاری »
«ساچی پریشان چیرایی ساپ ساری»

چیرپی —— چرپلش • چالی وچرپی • تراش • رنده
خس وخاشاك •

چیرچی —— قصار • ایپك جی • ابریشم فروش •
حریری •

چیرت —— صو طولمی وطولابی • جریش • ات
یریشی • چاپ مق • مضراب •

—« مثال »—
«بخشی لارساز چرتر هر بردنا وقور •
صنوبردن غیری سنی دکلمم •

چیرتماق —— جارمق • اوینامق • ترنم ایتمك • ساز
چالمق • کسمك • نشتر اورمق • رخنه
اتمك • دلمك •

چیرچاغماق —— قهقهه ایله کولمك • بلندآواز ایله
خنده اتمك •

چیرغالانك —— هرات طرفلرنده سبزکاه • عشرت
کاه • حیت کاه • تفرج کاه بر محل اسمیدر •
ذوق وصفا • عیش وعشرت • ونشاط

—« مثال »—
« یتی اقلیم داهم سانجیش اوروش
یوق • کونی چاچیرغالانکدین اوزکه
ایش یوق »

چیرغاماق — عیش و نشاط و بزم ایتمك• ذوق سورمك
—« مثال »—
« اواولاب قوش سالیب چیرغاب
همیشه• کیجه کوندوز تنعم قیلدی پیشه »

چیرغامیش — عیش وعشرت• ذوق و صفاو نشاط• بزم• کورنك•

چیرغاولان — اختیارآت• قرت حیوان• پس مانده• سواری•

چیرکا — صف• قطار• شادروان• خیمه• خرکاه• برنوع شکار که اوجیلر حلقه قوره رق وحوش سلون قرغاولی اورته یه آلورلر• شکارکاهده عسکر حلقه سی و المان اوی• قوشون ولشکر صیدی•

چیرکاك — ملاحظه• مطالعه• تفکر• تأمل• خیال•

چیرکالیك — هم سلك• هم قطار• صاحب خیمه• خرکاه• صاحب دستکاه• بای• جادر چمن• اهل سروت

چیرکین — قبیح• بد• زشت• بدلقا• بدافت• قلیق وقیافتی بوزوق•

چیرکینسیماك — بکنمامك• منتخب پسندیده• ترجیح ایتمامك•

چیرکینماك — بداولمق• تسکین مك• کرح•

چیرلاماق — خراش تخدیش ایتمك• طرناغله دیدکلدمك• خدوش ایتمك.

چیرماش — سارماشوق• انحنا• بوکوم• چنکل• طرناق•
—« مثال »—
« قویون یا نکلیغ اوکارسا ابرشین
اول شوخ دم اورمانك• نوایی دیك
نیچون کیم بارااوشبو سرکوپ چیرماش

چیرماماق — تلفیف• احاطه• استیعاب ایتمك• صارمق•

چیرماشماق — صارماشماق• صارمش وطولاشق اولمق• درآغوش ایدشمك•

—« مثال »—
« بالتسه اوردیم تیسکی تاش• بیر
یاستوقده ایکی باش• پیچك یانکلیغ
چیر ماشمیش• ایکیسی هم قلم قاش »

چیرمانغان — صاریلان• ملفوف اولان• پیچیده• اورالمش•
—« مثال »—
« قاشینك ایچرا رشته جانیغه چیرمانغان
کونکل• عنکبوتی دورکه قیلمیش دور
وطن محراب ارا•

چیریك — عسکر• لشکر• جیش• قوشون• اوردو• المان• نوکر•
—« مثال »—
« نی بیکلانما کشورای شه مورخیلی
دیك چیریکتین کیم• سلیمان دیك بیلا
باردی بووادی ایچرا چندین لار »

چیر یکلاماك — عسکرولشکری سوق ایتمك• قوشون والمانی یوله سالمق•

چیریم — بوروشق جرك• ریم• ایرینك• کیر•

چیریماك — قورومق• بورشمق• فسرده اولمك• چورومك•

چیرتماك — حجاب ایتمك• جوزوفندق وبادام کبی میوه لری دیش ایله قیرمق جرتمك•

چیرکیماك — دوروجولان ایتمك• اطرافده دوران ایلك• چیرتمك• رقص ایلك•

چیرلیق — جریق• قویروق یاغنك قیقرداغی و یانیغی• حساس شیی• جز•

چیرزماك — خط چکمك• طی حذف ایتمك• رد• خطاسنی بوزمك• چزغی چکیلك• خط• اورمك• جدول•

چیرنیق — ارق کبی صیان یولی• طاریول• چیغیر• چیریك• خط• راه• چزکی•

چیزو بیز — کباب اسقرده بیشن بریان• خام وختله•

—« مثال »—

« سیزو بزو جیز وبزدن یخشی »
« چغیرو بوزه قیمزدن یخشی »

چیزیك — جزك• خط• مدیر• یول یول• جزکی•

چیزیلكا — اوراق بوجکی• جرجرك• پرنده•

چیسالماق — درت اياق قوشمق• اوچکه کیتمك• چاپمك• یوکورمك•

چیس — قدرت حلواسی• ترنجبین• کزنکبین•

چیسکین — قراغك اینجه سی• غایت اینجه یغمور• باران و بوران• قرو•

چیسیماك — غایت اینجه یغمور یاغمق• جیئك یاغمق• تولی وژاله•

چیشاك — طوشان یاوریسی• بچه خرکوش•

چیشماك — چیقرمق• دفع ایتمك• قضای حاجت ایتمك• تشل شول آچمق وکشاد ایلك•

چیشندرماك — بری سنك لباسنی صویوب چیقارمق• صویندرمق•

چیغ — چیغ• طاغ• یوارلنان قار کومه سی• قامش وچوپدن اورمه یوکسك چیت• فریاد وفغان• درپرده• فنون• آواز بلند• —« مثال »—

« پرده کیتکاج مین ضعیف زارغه آسان ایرور• یوللاردین چیغی نینك سالماق اوزومنی ایچکاری »

چیقاماق — چیکنه مك• پایمال ایتمك• جیئمك• ینجمك

چیغان — جیغان• خاله زاده عمزاده•

چیغاول — چیغلدان• دانه دان• قرصاق• قوش کردنلیکی

—« مثال »—

« بعض قوشلر باشیدا زرین توماغه سیمکش• بعض قوشلر بوینیدا سیمین چیغاول زرنکار »

چیغیت — عدس• چیل لکه سی• چکردك قابوقلی تخم• پنبوق تخمی• جیکیت• پنبه دانه•

چیغلدان — قوشلرك بوغازینده اصیلان علاقه• عوق• طوق•

چیغناق — دیرسك• زاویه• کوشه

چیغناماق — سس وآواز ایتمك• کورلدمك•

چیغیرغو — سس• آواز• کورلدی• ولوله لو سس• شماطه•

چیغیر — صو طولابی• قار ایچنده اچیلان یول ایز

چیغیرماق — سسلنمك• چاغرمق• دعوة ایتمك•

چیغیرشماق — برلکده سس بردن فریاد وغریو ایتمك• بربرینه ندا ایتمك•

چیغلدك — بیوك غربال چغیل قوش وتاوق چغلدانی

چیغین — بوغچه• دورت اوجی بر بره کلمش ودو کلمش اوفاق بوغچه• چکین•

چیفتا — حصیر• بوریا• فراش•

چیق — هوشت مقامنده سك وکلابی دفع ایتمك اوزره مستعمل بر کلمه در• چیپ• دخی دیرلر•

چیقار — قرقره قوش• حساب• منفعت• امر بیرون کردن•

چیقان — اوفورلمه• قبارجق• چپقان شبوشك• دونبل•

—« مثال »—

«باشدن ایاغنده کور چیقان• کویا بدینی مقام سچقان»

چیقچیب — قولاق توزی• یابك اوجی•

چیقریق — دواره• کوچك دولاب• قویی طولابی چهره منکله حلاجی•

—« مثال »—

« چیقریق دیك بوتون سرکشته لیکدین تشنه لب دورمین• ولی کوز یاشیدین کویی دا ایتدم چشمه لار پیدا»

چیقغور — چیقرآدم• عروج • خروج• تجاوز ایدیجی •

چیقغوق — چیقیق•خلع•سقط•زیاد•

چیقماق — یرندن حدندن خارجه وارمق•عروج وخروج وتجاوز ایتمك•ظهورطلوع تحدد ایتمك•

—« مثال »—

« نازنیم ایله مس هیچ ترك خواب »
« چیقمغونجه پای غـنـه تا افتـاب »

چیقیش — یوقوش•آتك صوانی تعزیر•حقارت• دارغنلیك•

چیقلدق — یارغوجاقك ودکرمانك دستهسی صاپی • آس وخراسنك زبانهسی• چقلداق دخی دیرلر•

چیك — خام•ناپخته•نی•وقیش•بانکس•بجی

چیکت — چیغیت•پوق چکردیکی•تخم پنبه دانه

—« مثال »—

« یکیت دیك قالمدی طبعـینداقوت•
چیکت دیك بولماغان فکرنیدا دقت »

چیکدا — سنجد•عناب• اکده•

—« مثال »—

«چکدهلیك یرده بولوشدیم یارایلان•
الله یانغاغلی کوزل دلدار ایلان »

چیکدالیك — سنجدی چوق اولان محل•اکدهلی موقع•جلال آباد ایله کابل بیننده بر موضع در•

چیکدیرماق — چیلدیرمق•دیوانه کبی بعض حرکتلر ده بولنمـق• بودالالق ایتمك• دلی• تلبه•شیدای•

چیکراماك — اویقووخواب قاچمق• کیوشدمك• اویویهمامق• اویقوسزلغـه مبتلا اولمق• بیدارخواب•

—« مثال »—

« اویله که اول یأس چو تأثیر ایتیب »
« چیکرایبان کوزدین اویقو کیتیب »

چیکلیك — چیلك•ای• اوره که•

چیکماك — چکمك•جر• جلب•جـذب وقبض ایتمك•ایجمال طارتمق• سورمك•

—« امیر »—

« تایوزده غازه چیکتینك قایغنی توکتی غمزهنك• نازایلکید انکارا بولسون حنامبارك »

چیکورتکا ی — چکرکه•جراد•ملخ•چوکورتکه •

چیکه — آشقك چوقورطرفی•چپهسی•چکه• خرسیز .

—« مثال »—

« سـاغ قالـدیغی چرکا یکابوکا »
« میـدانده کوردی چـکابوکا »

چیکین — اوموز•عاشق•عقده•بند•دوکوم•کره

—« مثال »—

«چیکنلیغ طره• زلفنکـنی آچغین تارتار ایله•شمیمندن بوعشرتخاننی مشك تتار ایله »

چیل — بودنه•بر نوع یبان طاغوغی•ابرص آدم•علت برص•وبحق اولان•ابرش یوزلی•

چین — غضب•حدت•چین ابرو•چین پیشانی• کره عقده پرچین• صحیح وراست•نام شهرخطا• —« مثال »—

« چین زلفیله جیکارابروی شـوخی اولتورور• چکدیکم اول قاش ایله زلف دوتاسندن بتون »

چیلاك — چیکتیك•جلیك•ای•دوك•

چیلیك — چلك• پای وبیچ ویرمـك• اياق

طولاشدیرمق • برنوع ایی • قیناب آلتی • حیله • پهلوان کورش کیر •

چیلامیش — تفقد • تفحص • اراشدیرمق لق • تجسس • جوست وجو • پژو هیش •

چلبق — بوزوق کوزلو آدم • قپاقلری جراحتلو وخام • شلفیق دخی دیلو نور •

چیلیش — اثنای کورشده ایاقلرینی خصمنك ایاقلرینه طولاشدیروب ییقمق • پای پیچك • توغاناق •

چیلپلداماق — چاترچاتر قونشمق • لافزنلك ایتمك • صوده قورقودن چرفتمك •

چیلدام — چابك • تیز • سریع • عجله • چابوق • یلدام •

—« مثال »—

« چیلدام جورنك كه چول اوزاقتور »

« بو چولده كی قیرغیز وقذاق تور »

چیلبور — آت رشمه سی • زنار • رسمان باریك • جل یكه چیلو •

چیلیم — نارکوله • قلیان • حقه •

چیلدوروك — پرده • بورقع • توتق • جبین لیسك • پشه خانه • ناموسیه • چیلدوروق •

چیم بای — شمرقند خطه سنده برقصبه اسمیدر •

چیم — بخارا مضافاتنده بر شهر اسمیدر • اجیرق • چمن • جیر •

چین — صحیح • صادق • راست • طوغری • بی شك وبی كمان •

— « مثال »—

« كم ایلانك چین ویلغان سوزلاریدین »

« كه كوپرا كنی یاساب لاراوزلاریدین »

چیناماك — تصور • سنجیده ایتمك • ایزمك

—« مثال »—

« چیناب تاپتی كه سرداری زبوندور »

« هیچ ایش بیلماس یراق سیر بی فنوندور »

چینچاناق — سرچه پارمغی • چیله لك • لیلیك • خنصر

چینداول — كیجه لین اوردوبی لاجل التفتیش كزن قول • عسس وشب كرد قوشون •

—« مثال »—

« تكردسنده كرچه عسكر باردور »

« چنده ول شب تا سحر بیداردور »

چینكراغو — چانك • جنغرداق • زنك • زنكوله • ناقوس • جرس •

چینك — كول • كنار • صرپر • جیت • چیل • عسكر نقطه سی • استحكام • جیك •

چینكسانك — خدیو • نائب الدوله • وكیل سلطنت •

چینكه — بو كلوم بوكلوم پرچین • عقده • مرغوله • طره • وبرنوع آهنك ومقام •

چینكریك — مصرداریسنك پایه سی • صاپی • ساق • چواری پایه • بیاض داری •

چیوراماك — چیویرمك • دویرمك • دوندورمك • انقلاب انعطاف ایتمك • ایلانتورمك • دور • احاطه •

چیورولماك — بوكلمك • دونمك • ایلانمك • بركشتن چرخ زدن • مغلاق •

چیوروك — چیورندی • قصره • كرداب • كولاك •

چیویلماك — اغزینه كلدیكنی سویلك • سایاقلاق • صاجه صفان تكلم ایتمك •

چیویت — نیل • چوید • رنك • بویه •

—« مثال »—

« جون بقم ایرمس توروربو رنك جیت »

« روین وزنكاروقرمیز وجیویت »

چورمك — فریاد فغان اتمك • جورمك • تضرع زاری • ورجا ایله مك

چیه — آلوبالو • آلوجه • ثمرقندی • دوجه • ایریك

چپی — چیغ • قیشدن در پرده •

چیودرماق — چلدرچلدر باقق • ملدز ملدر كوز دكك • متحیر •

فصل حا

حالتان وبالتان	مهملاتندر، عجله دوشه قالقه، حلتك يلتك دخى ديرلر،
حريش ——	غايب، نابود، ضايع، مردار، مكروه، مذموم،
	—« مثال »—
	« بيرايچرى بارجه حرام وحريش »
	« بو بيمالئ ايچما كدين آنكا پرورش »
حارمنك —	يورولمق، يورغون اولمق، مانده نشويد
حرون ——	يورغـون اولان، هـلاك وماندە، يوروليش كيشى،
حراماق وحارمق ——	يورلمق، يورغون دوشمك، مانده شدن
حشر ——	نهر وايرماق قازمق ايچـون هرسنه طوپلانيلان عمله، مكلفه، چوبكار، مزدكار، حشرجى، پنكار،
	—« مثال »—
	« كلدى حشر قازمغه هر خانه دن »
	« تاكه چيقارغاى صوى نوخانه دن »
حق حولاسه	كمرك، باج، خراج، ذكورة،
حق قوشى —	حق اوران برنوع قرى وفاختـه، حق كوى، اسحاق قوشى، چغذ،
حقلاماق —	اوده مك، ايفا اتمك، برجى اداو وعده يه وفا ايلمك،
حقلاتماك —	اوده تمك، ايفا ايتدرمك،

حقلاشتورماق	اوده شدرمك، مساوات اوزره قسمت ويردرمك، راضى لشدرمك، احقاق حق آتدرمك،
حقلاشماك	اوده شمك، تقسيم لشمك، اداى قرض ايدلشمك،
حكرى ——	رند، فرزانه، فراستلو آدم، آزاده، سربست، مغرور،
حنه ——	اكرك يوكسك محلى، شاخى، بر نوع علت،
حوجك —	حكايه، مثال، افسانه، مقال، نقل، قصه، اوشوك، سركذشت،
	—« مثال »—
	«جبيبم حسنى وصفين اويله مهلك انكلاكيم بولغان، قاشيد اقصهٔ يوسف بيراويقو كيلتورور حوجك»
حولاسه —	نوروزكونى، عيد، حيت، وروزفروز،
حولئوچوك	مهملاتندر، يعنى پست وبلند، نغزوبد، ايى وفنا،
حيد وحيت	بيرام، عيد، حيت، نماز كونى،
	—« قزاق »—
	« هى هى اولنك جان اولنك كيلدى حيت يار يار، باى بچه ديك بارمو كين بخشى ييكيت يار يار »

فصل خا

ختا خطای

خاتون —— خانم • صاحبه • نساء قادین • ضعیف • زن • خاتون قیامت آخرت قرداشی

—« مثال »—

« باق بو خاتونینك لباسی کوب دراز »
« کوز کامکر و کورونورای سرفراز »

خاده —— صریق • ابنجه اغاج • قولاج چوب •

—« مثال »—

« حمایل داغی تیغی بیجـاده دیك »
« قول ایجر اسانی داغی خاده دیك »

خاشه —— غاشیه • زین پوش • دوری • کوب چوك

خاقان —— پادشاه • شهنشاه • اصلی هوهانك در • اشبو عنوان عموما هر پادشاهه اطلاق اولنـه بیلور ایسـه ده فقط چـین حکمدارلرینه مخصوص و منحصردر • فغفور • خاقان چین •

—« نقشی »—

« جای جینی نیك بتون فغفوره آتمك نسبتین • بر کذار چینکرز و خاقان ایله جم دور بو جای »

خالـٔپلاك —— بر نوع اویوندر • وچین ده بر شهر اسمیدر • توفلك بازی •

خان —— پادشاه معناسـنه مستعملدر • اصلی خانغ وانغ اونکدر • اولوس بیوکی • خانه باشی • حکمدار •

خان بالیغ —— پکینك قدیمی اسمیدر • باجین دخی دیرلر

خانلاماق —— بر اولوسی ویا بر قومی کندیسـنه انتخاب ایتمك • بیوك قالدرمق •

ختا خطای —— چینك شمال قطعه سی • خطـای • قره ختای آق ختـای تنزوه • نافه •

خروس روپوکی

ختن —— ریوند • جای • چوب جینی • مامیران • جینی ختا بلده سنه منحصر بر اشیادر شهر عظیم وقلعه بزرك دیمکدر • ترکستانده کاشغر ویارکنده یقین بر بلده اسمیدر •

ختایی —— بر نوع قاون خطـای • طـوایف اوزبکیه دن بر قبیله اسمیدر • ختای قپچاق •

خوجند —— ترکسـتانده سیحون کنارنده بر شهر اسمیدر • کمال خوجندی مشهوردر •

خچیر —— استر • قطر • بغل •

—« مثال »—

« خچیر و تیوه بارجـه سی زیـبا »
« بارجـه نك رختی اطلس و دیبا »

خرخشه —— نزاع • دیر دیر • قارقشه • خش وفرخش جنك وجدال کفت شنید • بلند و پست سویلشمك •

خرخشه لاماق —— آزارلمق • تنکدیر و تقریع ایتمك • توبیخ ایلك • سوکمك • دارلمق •

خرخشه لاشماق —— دوکوشمك • منازعه ایتمك • سوکوشمك •

—« مثالی »—

« بوکش قرخش نید ورای مسخره »
« بر بوچك پولدیك ایرور سین ناصره »

خروس —— خوروز • معروف • ارکك طاووقدر •

خروس پوپوکی —— تاج خروس جیجکی خروز تاجی •

خزان —— ایل • شعبه • قبیله • بر خانه خلق • نهایت وموسم میوه • محصولاتك تبشی یفراق دوکیجك زمان تیره ماه •

خزر — طوایف اتراکدن بر قبیله اسمیدر. خزر بر بحر مشهوردر.

خراس — بیوك دکرمان آت وحیوان ایله دونر.

—« نقشی »—

« خلـق ایچنـده دانه یانکلیغ بر
وکوکدور بر خراس. کم توشارسا
اورته سیکا صاغ قالور ایمانك قیاس»

خشل — چیریشلی بر نوع اون آشیدر. آش اوبرا کبیدر. شعریه خمیر آشی.

خشت — کرج. قیصه ال نیزه سی. کرفیج.

—« مثال »—

« بناسی سبسیه ماند انکشت »
«اشردن قالمامشدر ور هیچ بر خشت»

خشیل — زینت. طایفهٔ نساء زیوری. آت تقیمی. خشه. دوری. دیکدیکه.

خفتان — قفتان. طون. خلعت. سروپا انعامی. لباس. وجامه.

خلته — کیسه. طوبره کوچك جیب.

—« مثال »—

« بر خلتـه ده دارو بار قویمش »
« بر کیسـه ده کرب بهار قویمش »

خله — قوزی. بره. بزغاله. توقلی.

خلج — رازوطوس شهرلرنده وافغانستان طرفلرنده وایرانده متفرق وپریشان وحسن ملاحتله مشهور وبنام بر بیوك اولوس اسمیدر. ترکستانده واقع شهر اسمیدر.

خنج — زخم. مهلك. یره جراحت.

خنجه وخمچه — نازك شاخچه. دال. اینجه دکنك.

—« مثال »—

« یاریم کیلادور مشرب کاکل لارینی
تاشلاب. خنجه بیلینی اوشلاب شکر
لبینی تیشلاب »

خو — قاو. سفان. قوروم.

—« مثال »—

« دیکل خو بیله کونکلی بولدی تاش»
« که آندین ایماس مطلقا شعله فاش »

خو چه ایلی — خوارزم قطعه سنده بر مملکت اسمیدر.

خوارزم — جرجان ایله دشت قبچاق وبحر خزر ایله بخارا اماراتی اراسنده واقع اولکای عظیمه در. پایتختی قدیمده کهنه اورکنج اولوب الیوم خیوه در.

خوال — بیوك چوال. عزار. قالب. قوال.

خوابلاماق — استه مك. آرزو. طلب. خواهش.

خو بلا — چاقاق.

خو بولماق — مزاردن اومابی چقماق. خورتلاماق

خودك — اشك یاوریسی. کوره.

خوران — اکال. چوخ ییجی. خورنده

خورلاماق — توبیخ تذلیل وتعزیر ایتمك.

خورنق — بهرام کور ایچون یمنده نعمانك یاپدیغی بر قصردر معماری دخی سنیماردر.

—« نوایی »—

« قصر عیشی آینك خورنق اولوب»
عشر تیدین یمنغه رونق اولوب.
بو یله قصر ینك یسار زمان معمار. چرخ
معماری دیك کیلیب سنیاد »

خورولداماق — خرلدامق. خورل خورل خورلایوب اویومق. اویورکن بوغازدن قالین سس ایتمك.

خوش — کوزل. ایو. لطیف. ظریف. مطبوع.

خوشلاشماق — وداع ایتمك. کندی کندینه خوشحال اولمق. نکو واعلا کویك

خوشلاماق — حظ ایتمك. خوشنه کلك.

خیر — بند. ربط. عقد. ارالق. چیزیك.

خینا — حناء. رنك دست.

خیوق — خوارزملك پایتختی خیوه شهری. اورکنج

فصل د

داراپی

داوده ـــ	اداتدر• ظرف افاده ایلر•
دابان ـــ	زاغ•جبل•کوه•تل•تپه•داغ کوتل
دابقو ـــ	طعن•سرزنش•تعیب•یازوق•ملامت
	—« مثال »—
	« سرکشته ودل شکسته کوردی »
	« دابقولدی وبویولدن اوردی »
دابغولی ـــ	چوی• بر نوع اسپرمه•اوفورلمه• قبارجق• اشکنه •
دابوسون ـــ	طوز• ملح• نمك•شوره•
دابقور ـــ	دسته•فوج•بلوك•دفعه•مره•قچه•
	—« مثال »—
	« یسالی که بوطول ایله کورکوزوب»
	« بودرطرفه کیم یتی دابقورتوزوب»
داخی ـــ	دخی•اداتدر•تاکی•کذا•وهم معناسنه بنه• بازهم •
دادا ـــ	دده• بیوك بابا•جد•والـدهنك بیوك برادری• پدرنك پدری•والدهسنك پدری•
دادك و ددك	کنیز• جاریه• اسریه• چـوری• خلایق• قرناق•
	—« مثال »—
	« زمانه اهلی که دولت چاغی قولونك دورلار• ملایمت یانا کوپ قیلااول دادك لار ایله•
دادونكلو ـــ	بو مقدار•بو قدر•بوجنس•بورتبه• بو پایه•
دارا ـــ	همیشه• دائما• علی الدوام•پیوسته• همواره • ابدی
دارایی ـــ	جانفس•حریردن منسوج قماش•شاهی•

داغار

داروغه ـــ	ترکستانده بر رتبه اسمیدر• کمیجی• ملاح•عشروخراج استفـا ایدیجی طرف حکومتـدن خرمن و ذخایر محافظی املاکدار•مشرف•
	—« مثال »—
	« بیری تاپتی داروغه لیق عشرتین »
	« بیری اوردی سرحدساری نوبتین »
داریماق ـــ	دوچاروگرفتار اولمق•اصابت ایتمك• کتورمك•
	—« مثال »—
	« حاصل اوشول اوی کابلادار یبان»
	« قیس بلا بلکـه وباد اریـبان »
داریتماق ـــ	کتورتمك•چکمك•ایصال وتقدیم ایتمك
داش ـــ	اوزاق• بعید• دور•معیت• بیرون• خارج• طیش•
	—« مخدوم قلی »—
	« ایکی سوکولی بر برینـه یقـین »
	« کلـسون داش بولماسـون »
داشیرغانماق	بوررکن ایاغنی طاشه طوقندرمق•
داغ ـــ	یانق نشـان• دامغه• یانق• علامت وضع ایتمك•
	—« مثال »—
	« بولدوم دخی داغ وداغدارینك »
	« جانان لارارانشانه دارینـك »
داغلاماق ـــ	آتش ایله نشان یاپمق•داغ اوروب یاقمق• سابقه لی کناه کاری داغ ایله بلمك• ایلـق وطواری داغ ونشتر ایدرك مرعایه کتدرمك•
داغار ـــ	حرب•رزم•وجـدال•حیوانی نعل بند ایتمك•

—« مثال »—
« بولوب لشکر آمادهٔ کاروزار »
« سیجلمیش بدولار بتون داغدار »

داغان — سه پایه، اوج ایاق، اوچاق سفری، ساج ایاق،

داغسر — سرچه قوشی، کندشك نر، چمچوق، عصفور،

—« مثال »—
« بشقه چه کربوق ایسه ده زحتی »
« داغسر وککلکه کوب رغبتی »

داغل — مکار، حرامزاده، داغولی حیله کار، تیزناك باز، کذاب،

—« مثال »—
« برداغولیه دوچار بولدوم »
« عقد اندیمو خاروزار بولدوم »

داغی — دخی، ینه، ایضاً، کذالك، باز، دیکر، دفعه، مره،

دال — ارقه، صرت، کیرو، اوموز، شاخ، ایل وقول،

دالا — بیابان، صحرا، اوه، قیر، دشت، هامون، چول، اراضی خالیه،

—« مثال »—
« کوی بکوی آختریبان یی کان »
« مجنون صفت دالاده یوردیم برزمان »

دالاو — آغو، سم، زهر، زقوم، دلاق واسپورج

دالای — دکز، بحر، عمان، دریا، بیوك کول، بر رتبه اسمیدر، چوق کسنه، انبوه و جمعیت

—« مثال »—
« بردالای آدم کیلور اطرافدین »
« توب ایتنك نی بولسا تیغ وشافدین »

دالدا — هرشینك صرتی، وارقه سی، واوموزی

—« غیبی »—
« بر دالیده بلبل سخن ور »
« بر شاخیده منتی خیلی کفتر »

دالداغای — بر نوع قوش اسمیدر، تورغای کبی

دالدالاماق — برشیئك ارقه سنه کیروب صاقلانمق،

دالدیرمه — ترس، مغلق، عکس، واژکون، چپه

دالغه — طالغه، طلاطم، موج، باشه کیدکلری دمیر کلاه، دبولغه، جوش خروش

—« مثال »—
« تاقادالغساده چین یالاوز پذیر »
« یاناجوشن اوستیکاچیتی حریر »

دالمق — طالمق، تفکر، کیتمك، نیم خواب، نیم بیدار، یقصه، پنك، غوطه، غواص

دالو — طاق، شانه، دوش، کتف، یغری، اوموز، قول شاخ تن،

دامارلوق — اوز، هر شیئك مایه سی، جنس، داموزلوق، خمیر توریش،

دامنالاماق — ایتکله کیتمك، یقه وکنارایله یول یوریمك، اطراف وچیت وچیلدن یورشمك،

دان بورنی — بوجك، طانه بورونی، برکیاه اسمی،

دانیشماق — مشاوره، استشاره، مذاکره، مشورت ایتمك، کینکاش، جلسه،

داوول — بوران وفورتنه، روزکار شدید، طبل زغامه، شمرقنده قریب برموقع اسمیدر،

داوولغا — زرهلی کلاه، دوبولغه، دیمیردن برك سوت ادواتی، والده نك بیوك همشیره سی

—« مثال »—
« کوش دیك یاروق بارجانینك کونه سی،
باش اوزره داوولغالاری چرکسی »

داین — دشمن، عدو، خصم، رقیب، غنیم، یو،

دینکو — اوزنکو، رکاب، تینکو،

—« مثال »—
« دینکوسی آلتون ایرور کارچین »
« یوکانی زرافشان وفیروزه زین »

دریا	
دبولغه ــــ	داوولغا•میر بورك• زره• جوشن• سوت آلاتی• کلاه آهنین• دوبولغای• اوتاغه دخی دنیلور•
دبه لاماق ــ	قهر وهلاك ایتمك•اورمك• چینمك• زیر پا ایتمك• تپکی لمك•
دبه لاتماك ــ	اعدام ایتدرمك•باش اشاغی ایدوب اولدرتمك• جنیتمك• یانجـدیرمك• ایاغ آلتینه آلمك•
دده ــــ	بیوك بابا• جـد•طریق باباسی• دادا• پدر ومادرك باباسی• —« مثال »— « ددمدن قالدی کوب مال فراوان » « بدی طاغازیم قورقای خدادن »
درغاش ــ	دشمن•عدو• یاو• غنیم •
درلوق ــــ	ایجودن معمول کردانلق•اویزه• نساء غفه بند• —« مثال »— «تولادورلوق صدف بیرلابولوب کم» «بودریا ابحر ایوزمینك چرخ انجم»
درخان ــــ	ترخان•عفو عمومی• ویرکوو تکالیف میریدن مستثنا اولان صاحب فرمان• تسخیر ممالکدن صـکره المانك یغما وغارتدن منع اهالینك عفوی وآسایشی —« مثال »— « المانی قان یغلاتی اوروشتی » « مملکتی آلدی ترخان ایلدی »
درماك ــــ	تیرماك• انتخواب ایتمك•چیدن•
دریلماك ــــ	تیرلماك• جان لنمك • زنده شدن•
درنك ــــ	جمعیت•ولیمه•انجمن•محفل• سرور کاه•
دریا ــــ	نهر• بیوك اقارصو•یم•دنکیز• —« مثال »— « دریانك اول یاغیدین کوردیم سینی• چادروچمن بیلاسیو دیم سینی•شونجه کسیودیم سینی• سـوکدینك مینی• نامردینك اوغلی بولای قویسام سینی

دکلشتورماك	
دسترخان ــ	سفره• سماط•یاینغی• دستورخان• —« مثال »— « کم که کیلسا انکا دستورخان قویار» بخشی سویلاب حرمت ایلاب نان قویار»
دسترخوانجی	سفره جی• مابین جی• ترکستانده بر رتبه اسمیدر•
دسلاب ــ	اول•نخست•ابتدا•مقدم• پیش• —« مثال »— اول دسیلاب یاریب خیبر طاغنده» کافرلار قانی صاچدی محمد »
دك ــــ	تیك• تیکتور•راحت•خاموش•دم —« مثال »— « بر زمان یانیـده تیك توردیم من » « سویلامای قاشیده اولتوردیم من »
دکشورماك	دکشمك•تبدیل•تحویل•تغییر•مجایش ایتمك•
دکشتورماك	مبادله•معاوضه•اسة بدال ایتمك•بر شیئی آلوب دیکرینی ویرمك• —« مثال »— « فظولی بنده ذوق عافیت آزایسته کم چوخـدن• بن آنی آرزوی طلعت جانانه دوکشوردم »
دکولودکیل	اداتدر•لیس•ولا معناسنه مستعملدر• یوق• نیست•نفی •
دکلاوتکلا	نیتن• منتان• سماغ کوش•اشیت
دکلنمك ــــ	اسـتراحت وسـکوت ایتمك• ارام وفراغت بولمق•اسایش قلمك• —« مثال »— « حال دیکلی یاره قاصـدا کر عرض اتسانك• ایکلانمه ودیکلنمه چابوك کیت وچابوك کیل»
دکلنتورماك	مستریح وآسوده ایتمك•تسکین ایلك• قصه وافسـانه ایله آرام اتدرمك• اوقومق• داستان سویلك•

دكه كركلو • لازملو • استكلو • ديكرلو •

دلبرچين — تخت • سرير • صندل • دنكل • هودج •

دلوچه — آزغين • بوغدا ايچنده اولان • فصله • زوان • لوپك •

دلوچه طوغان — مويمول • قوشى طوغانك •

دير — صبح • عالم • بيوك زل • كوس • دف • نغاره • طبل » دايره •

—« مثال »—

« چالغى چالمه رقص قيلالاى سره »

« اويون ايتما آلمه قولكادايره »

دمل — تپا كو بيراق دسته سى » دمت • پنجه • باغ • بسته • قريحه • جيبان • چوبوشك

دمور — تيمور • آهن • حديد •

دنكل — جمعيت • انجمن • مجلس • مشورت كاه •

دواج — حجاب • نقاب • پرده • برقع • برقوش اسمى • چشم بند • يوز اورتى سى •

—« مثال »—

« هم ايتى نافۀ صنعونك قرنى مشك دواج • هم ايتى كلشن لطفونك شفق نى كلكلون پوش »

دوبدورون — اياق طاقرديسى • وسس پاى •

دوتاقون — يدنجى جد • جدهفتم • پشت سابع •

دوتو — توتوق • توتوله • پپه • الكن •

—« مثال »—

« كوروب لال اولوب اوزيكا كيتادى • توتولدى تيلى آغزى آچملدى »

دوتور — رهين • كروى • استدال • ايجاره كير •

دودوك — توتك • چوبق • ناى • مزمار • صفاره • بلبان •

—« مثال »—

« بلبان دودك سورناى »

« چالدى لاركوس دف وكرناى »

دودبولى — حكومتك حين مضايقه ده سااليغ طرزند • هرخانه دن الديغى اعانه • نقديه دينور • مركان بولى • قيل قويروق دخى درلار •

دوراق — طوراق • بنيك يرى جاى آرام وتوقف • استادن •

دوروتور — ادات خبر ايچون مستعملدر •

دور باتماق — انهزام ايتمك • مغلوب ايدوب قاچيرمق

دوربان — مغولولر رؤساسى • وزير • رئيس • ارباب • دربان • آسياى وسطى ده بر رتبه در •

—« مثال »—

« فراشنك ايرورقپونكده قيصر »

« دربان درنيسك ايرور سكندر »

دورپى — تورپى • ايكه • مبرد • سوهان •

دورپلمك — تورپى ايله ايشلمك • خراش ايتمك • خورده وريزه ايتمك • تلاش •

دورسولماك — دورتلمك • تحريك • تخديس • خلاس اولمق • ايقاظ اولمق •

دورتشدرماك — حيواناتى كدر وطعن ايتمك • دورتمك دوكه ملك •

دورمه — حاجيلردن طرح اولنور برنوع خراجدر •

دورمن — طوايف اوزبكيه دن برقبيله اسميدر • وبر موقع •

دوزاق — طوزاق • دام • تور • شبكه • نچك •

دوزانليك — توزماك • آرايش ويرمك • زيب وزينت

دوزكون — توزكون • غاليه • غازه • سپيده • هموار مسطح • بى نقص وبى عيب •

—« مثال »—

« غازه ايله رنكى روى كول كون »

« هم غاليه ايله ايتى دوزكون »

دوزمه — توزمه • توقه • دوقومه • اويدرمه قوشمه • نوحه كر •

دوشونماك — اوزون اوزادیه بسط مقال ایتمك• اندیشه• تفكر• ملاحظه و تأمل ایلمك•

دوش — «روبرو مقابل دوچار اولمق

(حكمت)

سحر وقتی غافـل بولماڭیار انلار•
دركاهلر آچیلار چاغدر بو چاغلار•
رحمت دوش كیلدی بو وقت یار انلار•
حق نوری آچیلار چاغدور بو چاغلار»

دوغولان — طوپال• اقساق• اعرج• لنك• چولاق كجلك• كچل•

دوكج — دیبك ویپوك هاون طوقاق• صوق دستەسی• اغور صاقی•

دوكاچ — یاغه باتیروب یەدكلری صیجاق اتمك• ینجمان• تریت• پتە•

—« مثال »—

« كوماج ایله دوكـاج بر ایردی »
« الدیغەنی بولسا منیكا بردی »

دوكاق — ضرب جلدو سحق ایتمك• قیجقرمق• هایقرمق• دوكمك• زدن• شتە•

دوكوك — خفقاق• یورك چارپندیسی• دوكولمش ضرب خورده• دیاق لنمش•

دوكولداماك — دل چارپمق• دوكمك• خفقان اولمق•

—« مثال »—

« نی توش كه هجر بلاسین كورار داسیسكا نسام• دوكولداماك بیـله جانینی اویغاتور یوراكیم »

دوكولك — نارس خربوزه• اولمـامش بوطیخ• دوملك• ترك قاوون• صبجه•

دوكون — دوكم• عقده• بنده كره• ضیـافت• سور• ولیمه• سرور• ختان• جمعیت• توی• معركه•

—« مثال »—

«تااستو خوانم اینی جدا ییغ فرقتینك»
توشدی غمنیك لار رشتۀ جانیغه منك
دوكون »

دوكی — برنج• چلیك• میس• نحاس•

دول — عرق• ارق• مایه• تكرلك• طولام• ژاله• تولی• دول خاتون• سیبه• طبل• نقاره• دولتلر وقراللر• ودخی سمرقند جوارنده بر موقع اسمیدر• دول ولوله كوس• زغامه•

دولاشیق — ملتوی• ملتف• پیچ• انعراج سارلمش قارمه قاریش• مخلوط.

—« مثال »—

«اكری یولدەسنی هیچ كم كورمسون»
«دولاشیق یرلاردین كیتما كل اندام»

دولاماچ — كرداب• طولانباج• كولاب• مرج• قصیرغه•

دولاماق — احاطه و اشتمال ایتمك• صارمق• ملفوف پیچیدن• تنیدن•

دولاشماق — دور• سیر• جولان• مداوله ایتمـك• كشت وكذار• سـیاحت• چورلمك• كردا كرد طولاشمق•

دولاشتورماق — كزدرمك• صـارمق• ایلانترمك• بالاطراف كزمك• دور اتمك•

دولانه — الوجه نوعندن بر درلو اریك اسمیدر• جیلان عناب• دولانه اغاجی مشهوردر

دولایی — اطراف• حول• خط• مستدیر• كر• صاغر• اصم• اغبر قولاقلی•

دولتو — كورجین و كفتاره شبیه برحیـوان اسمیدر•

—« مثال »—

مكر ایله سواد عنبرآلود »
« دولتلو تیشوكی كاسالیبان دود »

دوجل —— یاورولیان قصراق• بیتل زاییده• طوار وایلقی یله سی• بچبۀ مادیان•

دولك —— رام• رفتار• نرم• رویش• ایکی یوز بك عدد اسمی• دولك توی چیقارمیش•

دولکنج — زغن• غیلواج• چایلاق• کلنجات• غال•

دولك —— رتیله• عنکبوته شبیه بر حیواندر• تارتنك• اوروبجك•

دوکو —— یارلمش اولان بغدای• بلغور نیم کفته• چوکوب• کندم کفیده•

دوله و دولامه ایچی طولمش شیئی• معروف بر نوع طعامدر• کباب تاکی• یفراغ دولمسی•

دولبولغه — توبولغه• زرهلی کلاه• برك آهن فولادن جوشن ادواتی• سرپوش• کله پوش•

—« مثال »—

قدی جوشن اراکونکلومدا آنینك
دیك کیم یوق• چرکسی دولبولغه
اوق اوزا پیکان یانکلیغ •

دولی —— طولو• پر• مملو• تولد• لب بلب• ژالەیە دخی اطلاق اولونور•

دومان —— هوا پوسی• آتش دودی• تومان• دوخان بوغ• دود•

—« مثال »—

«دومانلی کون بولا کیتسانك شاشرسین
بخشی کونده تاغده یورسنك اشارسین»

دومباق — تپه• تل• پشته• آلتون قارشیق طوج• لونده• یوارلاق• طوپ• تومبلاق•

دومبك — کچوك نغاره• طبل• کوس• دومبورك• دول• تك نقاره•

دومسایماق توموشوق و بورون صاللامق• طاریلق بدخشم اولمق•

دونان —— دورت یاشار آت• اسب•

دوناتماك — تزیین وتجمیل ایتمك• پیراسته بولمق•

آلایش• نمایش• مشهر آین چشن شنلیك• الای و کورونش•

دونبای — یتاق• شیلته• بستر• کورفچه• جای خواب•

دونبول — حبوبات و میوه جاتك هنوز اولمشی• نیم پز• نیم پوخته•

—« مثال »—

« نی سوار اول بخت نافرجام دور »
« نارسیده نیم دنبول خامدور»

دونماك —— چیورلمك• طولاشمق دور ایتمك• کردانیدن•

دی —— قیش• زمستان• شتا• سرما• کوز• تیر و ماه

—« نوایی »—

«ساقیا دی شدتیدین عقل و حس بی تاب
ایرور• چارەسی جام بلورین ایچره
لعل ناب ایرور »

دیب —— دیوب• دیبەرك• جای• تحت• اسفل• الت• زیر•

—« مثال »—

« اویله چوقور کم تك و پایانی یوق
دیبی انیك تحت سرایە یاوق (صوفی)
بنه صبیانغه مکروهاتدن بیش• دیب
ایردیم کیل ایشیت ای مرد درویش»

دیب یاقوسی النجه خان بن ترکك اوغلی اسمیدر• معنی ترکیبی بخت بلند •

دیزوتیزی— نظم• سلك• صف• صره• دیزملك• پی در پی• قطار•

دیزین دیزین صره بصره• صف بصف• سطر بسطر• دیز بدیز•

دیسا —— قزانی اوجاغدن الورکن اوزرینه وضع ایده جك اغاجدن معمول بر آلتدر• سرپوش دیك• قپاق•

دبساماق — ایاغ دپرتمـك• قپرداتمـق• ایکی طرفدن ایاق اورمق• دفسمك تپمك• تزلزل ونهزا ایلك• ایاقیله یری وحیوانی دپمك• اورمك•

دیبك — بشکده چوجقلرك التنه قونیلان اوتراق• هاون• دسته• غولیچه• توپك

دیبئی — طولو یغموری• دمه• ژاله•

دیبلیك — بر شیئك نهایتی والتینه دیزلمیش خصوص شی• پاینده• اساس•

دیرتوق — قطعه• پارچه• شرحه• تخته• بولك• کولیچه•

دیرسون — چـوق• فراوان• بسیار• کثیر• چوق• زیاد• افزون•

دیریم — الاچوقك اطراف ودوره سنده کی چوبلره دینیلور• انجمن• جمعیت•

دیریم ایون — الاچوق• خیمه• خرکاه• مجمع فساد• خانه سیاه• اوتاو• کبطکا• اوتاق•

دیز — تیز• زانو• رکبه•

—« مثال »—

« حکمداری کوریسان توردیم مین »

« تیز بوکیب قاشیده اولتوردیم مین »

دیزقاپاغی — دیزاغرساقی• ران وصپان• بندپای• دیزلیك بند زانو•

دیزکین — عنان• افشار• لکام• جیلو• لجام اسب• کیم

دیزلیك — طومان• قیصه طـون• پای جامه• تلوار• ایزار• چلور•

دیزه — کلین• عروس• عمه• اناسنك قرنداشی•

دیزی — کوی• قریه• قصبه• قطار• پیوست•

دیك — تیك• اداتدر• کبی• مثل• اوبو• انداق•

—« مثال »—

«اکر طوفان غمدا نوح دیك صبر ایتسانك آفتدین• بولوب فارغ سورارسین عمر دورانئی نامینك ییل »

دیکلاشماك — دیك دیك باقق• ایاقده طورمق• برابر اولمق• مساوات• بر یرده ارام وتوقف ایتمك•

دیکیر — قاوانوس• سفال• چوملك• دولاب وجیقره ربطایدرك زراعته صو چکمك ایچون یاپلمش ساقسی• غولیچه• سفال• کوزه•

دیکیلای — منتان• نیمتن• قیصه المان چپانی• دکالای ابا وقبا دخی دیرلر•

—« مثال »—

«ایکی بوزکاچه دیکیلای تون بیریب»

« یالانك طون الارجایانااون بیریب »

دیکین — تا• الی• نهایت• کبی• تیکین دخی دینور• سویله یورکوی معنی سنه دخی اطلاق اولونور•

دیلچك — بلاده• خروسـلك• زبان خورد• وتیلچك• تیلق•

دیلیم — تیلیم• پارچه• حصه• قطعه• پاره•

دیلیملاماك — شرحه شرحه پاره لمك• دلم دلم ایتمك•

—« مثال »—

« فرع ایدی کیم دیلملامادی بو فصل »

« علم فقر وفنا بولوب انکا اصل »

دیمان — دیمك• بیان وافاده وتکلم ایتمك•

دین — دن کبی• من وعن معناسنده در

—« مثال »—

«ییل ادب بهتر دورورشـاه فریدون کنجیدین• بلکـه افزون راق ایرور عالمده قارون کنجیدین»

دیناماك — امتحان• تجربه• آزمایش• معاینه ایتمك• صنامق•

—« مثال »—

« قیلا دیلارا اهل حق عالمغه مهرین اشکار• چیکتی لار علم وادب ساری عنان واختیار »

دینق	طوراق • وتنوق • براق • مصق • سکونت • فراغت • استراحت • آسایش وقفه • دکلنه‌جك محل • چای ایست •
دینکمك	ساکت • ساکن • فارغ اولمق • استراحت توقف • دورمق •
دیوان	وزیر • دیوان افندی • دفتردار • منشی •

دیوان	مأمور • منظوم اشعار کتابی • ترکستانده بر رتبه اسمیدر •
دیوان‌بکی	سرکاتب • ندیم • ترکستانده بر رتبه اسمیدر • کهیا • قاپی کدخداسی • وکیل خرج • بکاول •
دیوه	تیوه • جمل • شتور • ناقه • تویه •

فصل ر

رابعه	مطهره • آت قربه‌سی • مشك کبیر • طولوم • خیك •
رابعه‌جی	سقامشك آب صوجی • آب کش •
راسیق	راستق • وسمه • انتیمون طاشی • اوسمه •
راش	برجدولك ایکی کنارنده‌کی مسلوب قلان طوپراق • اورت • —« مثال »— « بولمه کین کیم دشتی اراتومید لیغ لب تشنه‌سی • عفو باغی ایچرا سوموجی یتار راش اوستیغه •
راك	بر نوع نغمه در • فریب • نیرك • حیله • خدعه • تلقین وصوت —« مثال »— «امیر اشعارینی هرخوش نوا مطربغه یادایتی • کال شوقیدین صوتنی رنك راکه دوندارادی »
رجه	مساحه • خریطه • انداز • طناب کشی • —« مثال »— « تارجه چیکمز یغه باغبان • باغی بولورجنکل مازندران »
رجه‌لاماق	بر محلك پلاننی المق • وخریطه‌سنی ترسیم ایتمك • مساحه قیلق • —« مثال »— « بر رجه‌ده باسه‌کم ایاغین » « قیلماس انی محتسب سراغین »

رخ‌رخ	خط خط • سطر سطر • یول یول • صره صره • کریج کریج • جزکی جزکی
رشالا ونشالا	کپوك حلواسی • نشاله • —« مونش »— « قیل نوشی لیبنکنی کزکیم باده ایچر دا • ایرماس مینکادر کارمربی ورشالا •
رعیت	اهل سیف وسپاهی اولمیان • زراع وکسب اهلی • اصناف •
رعیتچیلیق	زراع وکسبه اهلنه طرح اولنان ویرکو • تابع • ویبرولیك •
رفدان	تازه یمورطه • تخم مرغ • بیضه •
رنجیماك	زیاده سرخوش اولمق • سرمست بدمست وسکران •
روبه‌پران	شب پره‌یه مانند بر حیوان اسمیدر • کیجه اوطاغلرده بولنور • پروانه شپه‌لك •
روزان	بر نوع قویو قرمزی رنکی وبرور چالی اسمیدر •
رود	ایرمق • جدول • اقارصو • نهر • نوخانه کام • ارمنه روین • —« مثال »— « اناسی هم کوزی آلدیغه کیلدی » « کوزیدین ایکی قانلیغ رود آچیلدی »
روزکار	یل • باد • هوا • ریح • اشیا • اموال • املاك • تعیش • تعلق • روزکار •
روست	

چپاماك

—« مثال »—

« روزكار آشفته آتدی حالمی »

« بو تعلق قیلدی تنك احوالیمی »

روست —— قوی• قالین• صرت• پوشیدبست• متین • محکم •

—« مثال »—

«یوروب اولساری جاندین یوب ایلکنی

کیریب روستا ایتی ایجکاریدین ایشیکنی»

روستا —— من ایله یعنی قدرت حلواسیله تهیه ایدلمش شرب• مربی• کامه•

روشن —— اوچ طرفلی پیکان• سه‌رخه• پره• اوق•

ریزاندالیق —— زکام• نزله• صغوق کیچیرمه• سعال• صرفه•

زاجه —— وضع حمل•وجع وشدتی• درد• اغریق•

زاچه —— پوپه• قرا کوز رسملری• اویونجق• قبز بوبكلری•رسم تقلید• زاچه‌باز•

زاك —— زعرکلب• ژاج• طوزه شبیه بر معدندر• زاك‌مشهدی• آچیق تاش• نوشادر• شاف•

زغر —— او کوپکی•تازی• کورجی• خندان• صیدایتی• سك شکاری•

زغبوس —— بر نوع طوغان اسمیدر• طغرل• شاهین• برتیجی قوش•

زلك —— اخکر• آتش‌پارەسی• نار سوخته• خاکستر• کل اولمش اوت•

زمرق —— بر نوع مانطاردر•زمروق

—« مثال »—

« اولمادك سخت‌ای برادر مثل‌قاق »

«قلبینك‌اولسون زمرقتیك یومشاق»

زنبلوق —— اصواتندر•یتاق وفراش‌اوریلودکن چیقان صدا•

چپی

زنکو —— نردبان• زینه• سلم• مصعاد• پایه• بوصاغه•

زنکین —— غنی• توانکر• بای• اهل ثروت وسامان•پولدار• توق•تنج•

زورلاماق —— اجبار ایتمك•مکروها برشیی برینه یاپدرمق• برشی‌زورلمق•

زورلاتماق —— تسعیر ایتدیرمك• زورویردیرمك• زوراکی برینسندن‌برشیی آلدرمق•

زولان —— زم•یوقق•شیرەطاتاو•یوقو•شهد• زولانه‌غل وسلاسیله دخی اطلاق اولونور•

زولوم —— زنجیر•کوستك• بند•باغ• ایشکیل• کشن‌بوغه• کنده• پای بند•

زیبق —— قصیرالقامت‌آدم•کردنی و بویی قصه اولان انسان• قادینلرك الت‌رجل برینه قوللاندقلری‌آلات•

زیبقچی —— مساحتمه ایلایان قادین•مالك‌بجی• چسپك‌بجی•مشین‌وجرم ایله•سیماب وجیوه• و بر نوع کل اسمی•

زیرغ —— جوشن• زره• ساوت•بهادرلرك محاربه‌ده کیدیکلری اسباب•

زیرك —— رزشك• تتوم• وسماق کبی اکشی حبوبات•

زیغیر —— سسام قبیلندن یاغلو بر کیاه اسمیدر• زغیر وبذز دخی‌دیرلر•

—« مثال »—

« کرشتر بولسا ویا مرکب یغیر »

« فایده ایلارانکا دهن زغیر »

زیق —— جان•روح• حیات• روان•

زیل —— ذل•چنك•زنك• زیلچه•کلیم•وفرش

—« مثال »—

«ایپك‌زیلچه هم‌سالدوردی فی‌الحال»

دیدی‌اولتورسون‌اول شوریده‌احوال

زیلفت — هنکام شادمانیده حل حله وکورور تی یه اطلاق اولونور

زیلی وزیلوجه — زیلیچه• بر یوزی توکلی خالی وکلیم•

زینغیل — قوی هیکل•پرزور•زبردست•چست چالاك•غیورآدم•میتن•

—« مثال »—

« منکارقیب اولان زینغل »برآدمدور حیوانه بکزر»

زینه — نردبان ایاقلری• پایه سلم• زینه پایه• پلن پایه• نارورن•

فصل س

ساپ — تار•حبل•رشته•خیط•ایپلیك•اداتدر• صاپ صاری کبی•صاپ•قلب•دسته کوش•قولاق•رسمان•قتیم•

—« مثال »—

« رنکی طلاکبی خورشید مثال »
« ساپسری بر کل رعنا دور بو »

ساپا — اوچرا•کناریر•صاپه•صاپق• طریق مستقیمدر• وشهردن خارج• جیت کوشه•مخفی مکان•

ساپاغ — قول•قولب•دسته•قبضه•ساق•صاپ

—« مثال »—

« کویا توبید اوزون سپاغی »
بولدی اوزون ایلاکان ایاغی »

ساپان — فلاخن•منجنیق•محراث•فدان•ایچید• پازه•ترکستانده مرغینان جهتنده بر بلده اسمیدر•

ساپان اوقی — صاپانك قولبی وآغاجی•دسته سی•

سابغون — تیر•حربه• نیزه کبی نیچه شکلنده اولوب آنکله بالیق طوتارلر•پنج شاخه

ساتاشماق — چاتاشماق• مداخله وتعرض ایلمك• دوچار وتصادف اولمق•شقه ولطیفه ایلمك•

ساتان — بچاق•تکمیل پوت• ران•سان•ستن•

ساتغون — بیع شرا•خریدفروخت•صاتون•

—« ربغوزی »—

«اول آتا بیر لاناسین اولتوروب امت اوچون یالباریب حقدین شفاعت ساتغون الغان مصطفی•

ساتماق — بیع وفروخت ایتمك•صاتلمك•مبایعه•

ساتیشماق — یکدیکرینه برشی صاتمق•مبادله اتمك• مبایعات•

ساتیلماق — فروخت اولمق•سورلمك•رواج بولمق

ساتورماق — بیغ ایتدرمك• صاتدرمق•فروخت اتدرمك•

ساتو — بیع وفروخت • بام•طام• سقف• سطوح•

ساتیج — صنف• صره•سلك• دیزی•قطار•

ساتیغ — صاتی•صاتیم• مبایعه• فروخت•بیع وشرا•

—« صوفی »—

«بیری نادان ایله سوداوساتیغ•کرچه اندکی بولسه هم اولدور قاتیغ »

ساتیغجی — دللال•سمسار•بایع• صاتیجی• میانه کرد•قیلاوز•

ساج — اینجه تیمور تخته سی•طاوه وطبله• تشکه

ساج ایاغ — سه پایه• اوچ ایاقلی منقل• اوچاق•

سلج — کیسو• باش توکلری• موی• شعر• صغیرجق قوشی•پاش اتمك• صاچمك

—« مثال »—

« كاملجه بو لغای شعر امدحینكافصیح •

بلبل كبی نوا قیله الورمی سار وساچ »

ساجباغ — كیسو بند• نسازك ساچینه باغلدیغی زیب وزینت

—« مثال »—

«ساج باغینی ساج ایله چون قیلدی بند »

« نفس هوا بو نیغه سالدی كمند »

ساچاق — قاش ویادیكر بر نسنه نك كنارینه علاوه اولنان پریشان حاشیه• كناری پوسكوللو وطاغینق شیشلر حولی وسماط وسفره كبی نسنه لرك حاشیه سی• زی جامه ولباس

ساچراماق — پرندن قالقمق• اهتزاز وارتعاش ایتمك قیغلجیم• طامله و پارچه نسنه فرلاماق صیچرامق•

ساچماق — پریشان و پراكنده ایتمك• طاغیتمق• بذل ونثر وفاش ایتمك•

—« مثال »—

تخم وفانی ساچغالی مزرع جانیم ایچره عشق• آه سر شكیدین تیلار آب و هوانی اول ایكین•

ساچه — صاچاق• وصاچیلور اولان شی• آو توفكنه مخصوص خورده قورشون دانه لری•

ساچوق — طاغنیق• پریشان• منشور• مسلسل• پراكنده• سیم و زرو نقده سكه وضربه دخی اطلاق ایدرلر•

—« مثال »—

«كردون كوروبان بو ایش موافق »

«كیلتوردی طقوز طبقدا ساچوق »

« دیكر مثال »

« ایكی ساریدین شاه اوزه سر بسر »

« ساچوق ساچتی لار دمبدم سیم و زر »

ساخلاماق — حفظ ووقایه واخفا ایتمك• حمایه ایتمك• انكاره كیتك• كزلمك• پنهان ایلمك• صیانت•

سادو — نوحه• تغنی ایله بكا ایتمك• یغلامك• ماتمخانه لرده نمایش ایتمك•

سادوسادلاماق — نوحه وكریه ایله خانه صاحبنی یأسنلك ایدرك جزع وفزعینی افزون ایتدورمك آه وفغان وماتم ایلمك• مزد ایله یلان اغلامك•

سار — چیلاق• غال• كلنجات• غلواج•

سارپون — كیلر اوطه سی• غله وزخایر مخزنی• انبار غله• دیبوی• علاف خانه• مغاره آذوقه•

سارت — تركستانده متوطن اولان عشایره دینیلور كه اصلی تاجك وفرسیدر• تات دخی دیرلر•

سارج — سركش• ضارب• زننده• معاند• كج خلق• ساریلجی• اوریجی•

سارچا — جام• پهلو• شیشه• زجاج• سرچا• كداز•

سارراق — طرف راق• بریانه تمایل ایتمش• جانب• پهلو• یك سو•

—« مثال »—

« ای نوایی یار اوزار بولسا محبت رشته سین• كیلس اولسه اول سنك ساری سن آیینك ساری بار »

سارساج — بر نوع قوشدر• برینه صغیرجیق• وبرینه جیلاق دیرلر•

سارساماق — صارقامق • صارارمق • حركت وتنزلزل اولمق • لرزیدن• رعشه• تترامك• ورجه •

سارغارماق — صارارمق• اصفرار• خسته ومریض اولمق كبی• زرفرمه•

ساریغ

—« مثال »—
« نوایی عارضی سارغاردیغم بیب
بی‌خوداولماقدین • نیجوك سارغارمغای
اولنوع خوردوخواب ایلاعارض »

سارغوق — اصلمش • اشاغی کیتمش • آویزان •
سارقیق • کشال • سالقیم • اویخته •

سارغیماق — صارقق • یوکسکدن اشاغی اوزاتمق
پایان فرستادن •

سارماشیق صارلش • علف • پیاره • پیچك • افتیمون
سارپشق •

سارماق — تکویر • تلفیف • استیعاب • حصر •
طی ایتمك • طولاشمق • صارمق •
باغلامق • پیچیدن •

ساروق — صاریق • دستار • عمامه • سله • سارلمش •

ساری —— طوایف اتراکدن بر قبیله اسمیدر •
یوستن • کورك • جهت • یان • طرف • سمت
—« مثال »—
« مشرق امید دین صبح ظفر چون
بولدی فاش • چیکتی اصحاب غرضغه
تیغ هرساری قویاش »

ساری‌جه — باشی‌بوزوق عسکر • دواب خسته لکی
شکار قوشلری • اول طرفجه • اول
جانب جه •
—« مثال »—
« کرخرام ایتسانك عبیدی ساری ای
سرو روان • جان وکونکلی بیرلاجسمی
خاك پایبو لسون سنکا »

ساری‌چیغناق ترکستانده ارال دکزنده بر کورفز
اسمیدر •

ساری قوان سروکوه • طاغ سرویسی • عرعر •
تبرك • سفیددار •

ساریغ —— صاری • اصفر • زرد • مروشاهجهانده
ترکمان قبیله سینك بر صنفی در •

ساع

—« مثال »—
« دیماسارغاردی نوایی نینك یوزکیم
عشق اراه بیلا التونی قیلورغه
پایمالینك قازغانور »

ساریغ‌بوغا صاری‌مانده • اوکوز • کاوزرد • بقر
اصفر •

ساریغ قوش چغذك بر نوعیدر • بوم • بای‌قوش •

سارکان — صارماشیق • پیچك • عشق اندرپیچان •

ساریق آغریق یرقان علتی • ساریلیق • رزدیرمه •
—« مثال »—
« ساریغ آغریق بولدوم ای‌ساقی خزان
هجراراه قانی اصفر می که بار هر
قطره‌سی بیر کهربا »

ساریمتول — صاری‌یه مایل • صاری‌راق • مشابه
زردساریغ •

سار یمساق صارمساق • توم • سیر •

ساز —— صاز • حصیراوتی • سبت یاپیلان اوتلر •
نخ بوریا • لوخ • ساز نغمه • طرب • چور •
خوب • آلات موسیقی •
—« مونس »—
« نی‌بلا زیبا ایرورموزون قدینك ای
سروناز • کیم بولورلاربنده رعنالار
کرا ولسانك جلوه‌ساز • «مثال»
« مطربا سازینیکنی آوازینك بیلا • ایلا
سازوایلاسازوایلاساز »

ساز —— ایی چور • صاغ سلامت • درست • نخ •
آرام • راحت وخ •

سازقاب — مقاره • غرغره حلقه • طوغاناق •

ساسیغ —— قوقومش • متعفن • بدبوی • جرکاب •
تغیرایدن‌صو •

ساسیغماق قوقومق • متعفن اولمق • بدبوی‌شدن •

ساغ —— سالم • خالص • امین متین • صاغلام • یمین
• راست • امان • ایسن • سلامت •

—« صوفى »—

« جواب ایغیل انکاشرین ویو مشاغ
مکربو لغای جهالت خریدین ساغ »

ساغلیغ — صحت وسلامت وبر حیات اولمق•

—« مثال »—

« فلان بای کیم قوبی بیش مینکدین
اوتمیش• یانا هم مینکدین آرنوق
ساغلیغ اوچکو»

ساغاناق — دفعه کایتلو یاغوب چکن یغمور• صاغناق• بردن دوکلان باران وبره صات•

ساغداق — تیرکش•صداق•قربان• ترکش •

ساغر — صاغر•کر• اصم•قولاغی ایشیتمز•

—« حکمت »—

«قیامت کون یقین کیلدی قولاق ساغر•
ایشتمیوب نیچوك جواب ایغوم منا »

ساغراماق — صاغر اولمق•کرواصم•ایشتمامك•

ساغری — صرت وارقه•ظهر•پوشت• کیمخت•

ساغلماق — صحت بولمق•التیام•کسب عافیت ایتمك •براق• توانا اولمق•

ساغماق — ایل ایله پرماقلرله چیکوب صیغامق• صیقوب چیقارمق • مواشی وحیوانات سودینی استجلاب ایتمك جوشیدن•

ساغو — سادو• نوحه• ماتم کریه•مانی• فریاد وفغان• اولانك فضائلی• قوشوق• ترکی وشرقی•

ساغو ساغماق — نوحه ونالان ایتمك•ناوه وتفرد ایلك مرثیه اوقومق• وماتم خانه ده کریه ایتمك•

ساغوچی — اغلایجی•بکا ایدیجی• کریه کر•

ساغون — فریادو فغان• آه وآنین•ناله وزاری• یالوارمق•رجا ایتمك•سیغینق•تملوق•

—« مثال »—

« بو دهردەمنك تورلو بلا کیلدی
باشیمغه• بیچاره بولوب حضرت الله
ساغوندوم »

ساغیرتقه — چکرکه• جراد•ملخ•

ساغیش حساب — رقم•قویون تعدادی•اغنام شماری• سوت صاغمه سی •

ساغین — سوتلی قویون• هوشیارلق• آرزو وخواهش• سلامت• امانلیق•

ساغینج — آرزو وتصور• اندیشه• خیال تمنا•

—« مثال »—

« کافر ومؤمن ساری قیلسانك ساغینج»
نی انکایاس ونی مونینك کونکلی تینج»

ساغینماق — صایامق•اولوو میتنك فضائلنی صایوب اغلامق• یاد و خاطره کتورمك• تصور وتعداد نوحه ایتمك•

—« مثال »—

«جانبنك اینسام دیر کوییدانی تانك ای
پیردیر• ساغینورمین جام جم سینغان
سفالینکنی کوروب »

ساغیندی — یاد ایتدی• ارزو وخواهش ایلدی• کورمکی مراد ایتدی•

—« مثال »—

« ساغیغب چون چه زنخدانین »
« چکیپان بارجه رشتهٔ جانین »

ساق — طرف•یان•جانب•سمت•صوب•صاغ یمین•راست

ساقار — اتلرك النده صباح الخیر دینیلان نشانه یه دینیاور• قشقه، پشیانی• انی بیاض•

ساقاو — طوغری تلفظ ایتمیان•پپه•توتوله•الکن

—« مونس »—
« كولسه كل لارتوكادورسوز لاسا
اغزيدين شكر • طوطي الكن دورو
بلبل داغي الديندا اساقاو •

ساقساغان — صقساغان • عقق • كاكيجه • ففد غان •
بر نوع بياض طوطي قوشي •

ساقساول — ساكسول اغاجي • سزاق امو دريا
كناري هفت ريك خوارزم مروچار
چوي بينده زياده در • كوري معروف
وبي دودبر اغاجدر •

ساقلاو — رهين • كرو • پي • اسياي وسطي ده
حكمدارلرينك خدام وتبعه لرينك
خدمت ايچون مهيا وحاضر بولنديقلري
بر موقعدر • بيوك دهليز • سالون • مابين
مقام دربان وبواب •

ساقور — كوزي آچ آدم • خسيس • بخيل • دني •
كدا • سوقور • حاسد • سائل • الچق •

ساقيرغان — ساقاغان • بالاده ذكر سبقت ايدان
پاپاغان قوشي •

ساقيت — مريخ ستاره سي • سبعه سياره نك
بشنجي سي • درفلك خامس •

ساقيماق — اجتناب • حذر • استنكاف ايتمك •
چكنمك • مجانبت واحترازايلمك •
صاقينمق •

سال — صال • بر نوع كلكدر • بحر ونهر وبيوك
صولرده مربوطاً تاشنيلان ديرك
وستون • اغاج •

—« مثالي »—
« بحر اشكيم ايجرا كيم تاپماس ضرر
كوز مردمي • كويا كيريك نيستاندين
آينك سالي بار •

سالاجه — صالاجق • نشور • نشير • تخته مرده

شوي اولي بيقامق ايچون استعمال
اولنان تخته •

سالت — صالت • يالكز • ساده • محض • فقط • انجق
پس • تنها • منفرد •

سالتاق — ازدحام • غلبه لك • يغين جمعيت
انجمن عام •

سالداو — بر نوع صال • دكلك • كوبسرجوين •

سالغاماق — بعث • ارسال • خبر وتبشير ايتمك •

—« مثال »—
« اني هم سالغادي نوروز پيلان »
« كوچوردي طالع فيروز پيلان »

ساغوت — صاليانه • مبعوث • ساليغ • ذكات خراج
آلوق ويركوي ميري • اندازه •
اعانه تويلك •

سالغوم — خوشه • عنقود • اوزوم صالقومي
شينكله • صلقوم • آويزه •

سالغوم كوپه — بر نوع كوپه در • حلقه وكوشواره •
ايسرغه •

سالغينجاق — صاللانجق • بشك • مهد • ارجوحه •
اجل • كهواره الوانج • قولان •

سالوغ — سالمق آلماق • آلوغ ساتيق اخذ عطا
بيع وشرا •

—« صوفي »—
« اوتي عمروم برنيچه كون رندو
شيداليق پيلان • پاره سي بولدي جوبر
هم آليق وساليق بيلان »

سالقين — صپان • فلاخن • محراث • منجنيق فلخمان
جفت سوربجي صفاني • ماله •

سالقان — ابصيجاق كونلرده هبوب ايليان سرين
روزكارلي يرده • وسرين موقع صوق
جاي • مكان سرد

—« مثال »—

« حیوان سوینی دور شودرون عیسی
دمی دور سالقین• بستان ساری جانانیم
کویا که خرام ایتمیش•

سالما —— اغ• کمند• شبکه• دام• تور•

—« صوفی »—

« هر کیمنی بولسا نیتی احساندا نان کبی
کر سالسالار تنور ایچیـدین سرخ
رو چیقار•

سالماق —— قویمق • بنا و تأسیس ایتمـك • تسلط و تعرض ایتمك• انداخت• آتماق•

سالیماق —— هریانه تمایل اولمق• رفتار و خرام ایتمك• جنبش له یورمك•

سالینجاك —— بوینه اصیلان طومار• نسخه• تعویذ• قوطاس• بازبند•

سالور —— طوایف ترکانیه‌دن مروده مسکون بر قبیله‌در• سـالوجی• تاغ خان بن اغوزخانك اوغلی نك اسمیدر• معنی ترکیبی شمشیرزن و اوریجی قوم•

سالیق —— ویرکو• صالیان• نشان• اثر• طرح• اندازه•

سالیق بیرماك —— خبر و پیام ویرمك• بشارت ایتمـك•

—« مثال »—

« قیلور لعنت خدا سالیقچیلار نی»
« کدایدین پل بیریب الغوجیلار نی»

سالینجاق —— صلانجق• صالغینجاق• نسخه• طومار•

—« مثال »—

نی هوش امیدی کیم عریان نکون قد
بیر لااورسام تك• پری لارغه جنون
طوماریدور بوینومدا سالینجاك »

سامار —— سمر• هاوت• پلان• پالان• توقوم• جهاز• جغاز•

سامان —— صمان• کاه• تبن• کیاه• علف• خس•

—« مثال »—

« همه یخشی من یمان»
« بر جه بغدای من سمان»

سان —— بوقلمه• حساب• تعداد• صاق• پارچه• قطعه• شرحه• اعتبار•

—« مثال »—

« بیش بریم بیلکیل قدم میزانده دور»
«هرکیشی بطاس مونی نی سانده دور»

سان کورماك —— عسکری تعداد یوقلمه ایتمك• کورك معاینه• صای و حساب•

—« صوفی »—

« اکرسین یا یماسین ای عالم الغیب»
« بولورتنکلا معین سانی یوق عیب»

ساناج —— میشـندن بیوك چوال دغارجق • کولوار• طلوم• قربه• مشك• سناج• خیك• رابعه•

ساناغجی —— حسابجی• صایجی• محاسبه ایدیجی مستوفی• معاینه جی•

ساناغ —— حساب• تعداد• شمار• صایغی• صایوب اعتبار ایتمك•

—« مثال »—

« لعل حسابی داتوتار خوارەنی• اینجو
سانار بارجه صدف پاره نی »

سانجاق —— بیراق• علم• بندره• بیداق• توغ• تومان ولایت •

سانجیغی —— تیموردن اوجی ساپلانور بر نوع چنکل سه پره شب کرد• عسس لرده بولونور سانجی• معده اغریسی• وجع قولنج• سانجیغ•

سانجماق —— صاپلامق • صـانجمق• صـوقمق• خلانیدن•

—« نوایی »—

« انکا هر کور سام توشار کیریپك
لاری • خسته کونکلو مکا تیکاندیك
سانچیلور »

سانچیش — سانجی • مطاعنه • حربه و نیزه ایله یکدیکرینی اورمق • سانچمق • دورتمك خله اتمك سوقاق •

سانچیغ — کوچك حربه • سانجی • قونیج • وجع • خله • سانجیق •

ساندولاج — بلبله شبیه بر قوش اسمیدر • صعوه • چولك • قناریه •

ساندیراق — سانغی • سرسام • شاشقین • سرکردان • حیران • مبهوت • ساندرمه • سرسری •

ساندیراقلاماق — صیاغلامق • شاشقنلق و هزیان کلام سویلك • سرسام و مدهوش اولمق • بیهوده کوی •

سانغاراق — مغز • ایچ • مخ • لب • زبده • بادام ایچی •

سانغه — سکا • سنه • سنکا • سنغا • سزه • شما

—« مثال »—

« سانغاحق جون بیردی چوق مال
ومنال • کویتورور پس سانغه اولادو
عیال »

سانق — قوشلرك ترسی • وصخ • وسخ • کوبره • نوری • زیبال خس کش

سانق — سانغی • سرسم اولان باش • سرکشته • تلبه • باش ایلانما •

سانقولاتماق — ساندیراقلاماق • متحیر و بودالا و سرسم اولمق • سرسان • صندملك •

سانك — صولرك یوزنده انجماد ایدن بوز پارچه لری • یخ پاره لر • موز •

سانکراق — اوکوزك ایاغنده کی اولان بوینوز • سم • افاق شاخ وکوکلر •

سانماق — ظن ایتمك • عد • اعتبار • فرض • کمان زعم • خیال • قیاس •

—« مثال »—

« آلیب خاتم ساناب اوردی یاناکام »
« صول عشق اوستیکا تو تقو نجا آرام »

ساوچی — مبعوث • مرسول • توسط ایدیجی • مابینجی • قلاوز • میانه رو • میان جی کوریجی •

—« مثال »—

« ساوچی یاریب کیلدی رضامند آتییب
« آلدی دل آرامی کدا پند اتییب »

ساواشماق — مقابله • مرازمه • مجادله • محاربه • مجاهده • اوغراشمق • بوغشمق • میدان معرکده جنك و جدال اتمك •

ساورغاماق — بربسنه بر هدیه ویا انعام واحسان تقدیم ایتمك • بذل عاطفتده بولنمق •

—« مثال »—

« کیم اول بیرنی اورتار جلالیتی »
« بو برنی ساور غاری ولنیتی »

ساواشی — جنك • جدال • رزم • مدافعه • محاربه •

—« مثال »—

« کور اوغلی بیك یواش یواش سواشمنك
ایرایلان سواش • تلاش سنك مرد
ایلان تلاش نامرده سرنیکی برمه •

ساوغات — هدیه • پیشکش • تحفه • احسان • ارمغان

—« مثال »—

« قیلدیلور عرض خان مقالاتین • هر
نیچوك تحفه بیرلا سوغاتین »

ساوغون — آنی یوکدن خلاص ایدوب دیکلندرمك تبرید ایتمك • فراغت • سوتمك • کونکل اوزمك •

ساوماق — سودیکندن اوصانوب چکمك • سنجاغی بر طرف ایتمك • باردوخنك

اولمق• برشی بتون صوتمك•

ساون — دعوت• جمعیت• انجمن• یغین•

ساوو — شکاف• ثقبه• دلیك•جوف• مغاك• مغاره•لغم•تیلشوك•اویوق•

ساووت — زره•زرهپوش•جوشن•

—« مثال »—

« ساوت کیب معرکده جان برکان »
« کتمان اوروب کیجه کوندوز نان برکان

ساووت بوزان زره•شکاف•برنوع اوبجی طار وسیوری اوق اسمیدر اداق•نذر•قصمت•حصه• دنکانه•

ساوورن —

ساورمان — تشتیب ایتمك•پایه ایله خرمنی الت اوست ایدوب روزکاره آلدرمق• دوشاخه

ساووغ — صغوق•برد•خنك•سرد• سرما•

ساووماق — تبردوخنك اولمق•اوشیمك•تنفرایتمك بارد اولمق•

سای — نهر• ارمق•چای•بیـوك آقارصو• دره دن کلان آب روان

—« مثال »—

«قیمیز بوزه کوفوك ایجیب تو یکان لار»
« زیوه جانی سای بو ییده کورکانلار »

سایاغ — یول•سیاق• اوصول•قاعده•طرز• تنها طریق• بی پروا•سرسری•هزل وهزیان • قانون• دستور • زکون• سیاق یوریکان تیاق ییر•

سایاماق — خرج•صایمق•حساب ایتمك•تعداد•

سایپاماق — سیله مك•سرپه مك مالش ایلك•

سایتاجیلاماق طوراق اوزر اولان•

سایدام — اری•تمیز•صاف•پاکیزه•کوز طاشی• شفاف• جلالی• پرلاق• مصیقل•

—« مثال »—

« آبی تیرلدی سیدام ایدی اول یر »
« یقیلدی توسنـدن ییره اول شیر »

سایرو — اوزکون•خسته•مریض•سیل کملند ورم•برجامانده•

سایروساو یکچوب تأثیر ایتمك•

سایرون — سیرین•صالقین• معتدل هوا•خفیف صغوق•کوناش وقویاش سیز ایام•

سایره — بلبل کبی الحان ایدر بر قوشك اسمیدر• صعوه وسارد نجی دیرلر• سایره مك اورتمك اون چلمك• —«مثال»—

« بلبل کبی سیرار ساکل ساجیلـور آغزندن• طوطی کبی نطق اتسه شکر نوکوب ایلار لال »

سایغان — برنوع حیوان اسمیدر•سویلغان وکلته کلاس•ترکی کلتان کله•

سایغاماق — صایمق•تعداد•حساب•عد•تحسیب•

—« مثال »—

« عقل ودین نقدی فنادیری ارا کیرماس ایکاج•می بیلامغبچه لار یولیدا سایغا لدی یننه »

سایغون — صایغین• ملاحظه• حساب• پروا• حرمت•رعایت•خاطر•احتیاط•وقایه

سایغور — بیاض حریر قماش•سوف شسته•خاصه بوز•پیز•

— مثال —

« کفن ایلاب هریرایله سایغور »
سپیان اول کفن اراکافور •

سایلاماق — سیچك•انتخاب ایتمك• حساب طوتمق•

—« مثال »—

« سایلاب الدیم شهرر ومدن بر قیزی الماینکلیغ رنك روی قرمیزی »

سایلانماق — حساب لانمق•محترم مسموع اولمق•

—« مثال »—

«لیلی وشیرین وعذرا باردیلار ووی عجب• بولماغیم والله سنکا کیم سین قالیب سین سایلانیب »

سایماق —	تعداد و حساب و صایی • رعایت خاطر اعتبار • فرض ایتمك • حرمت •
ساین —	صایی • حساب • جمع • شماره ایتمك •
	—« مثال »—
	« داغ عشقینك سایی سینی نقشیدین سین سور مغبل • چون حساب انسانك فلك انجـو میدین یوزقت زیاد »
سایو —	ساین • صایو • عد • حساب • سایق حرمت و رعایت ایتمك •
سایی —	وقت • هنگام • آن • زمان •
	—« مثال »—
	« هر نیچه کونکلومنی چاك اینسانك قیلوره عشقینك سیتیز • اول صفت کیم اوتنی یار غان سایی بولور شعله تیز »
سایغ —	هزیان • لغو • فجور • فحش • هجو •
سایغلاماق	خسته لیق بحرانده واویقو حالنده هزیان کلام سویلمك • سپسته • غیر مربوط • ساچمه •
ساین —	ایو • خوب • سیچمه • منتخب • خرمتلو • صایلو • رعایتلو • ممتاز • علم • باتو یین خان ابن تولی ابن چینکیز خان اسمی •
سبزی —	هاوج • جوزر • کشیر • جذر • زردك •
سبزواری —	مرغ خانه کی طوق ماکیان معروف که بیضه سی نازك و سر ددر اورو شدیرر لرسبزوار خروسانده بر شهر اسمیدر •
سبیرجك —	سرچه قوشی • عصفور • کنجشك • داغسر •
سبکتکین —	سلطان محمود غزنوی نك لقبیدر • معنی ترکیبی قدمدر • مغول لسانچه سبوك قدم و تکین دخی اوغورلی و میمنتلی دیمکدر •

	—« مثال »—
	« کی خسرو و صاحب نکین لار کیحتی »
	« جمشید بیلان سبکتیکینلار کیحتی »
سختیان —	میشین • کوساله • چرم • کمسان •
	—« مثال »—
	« سختیاندن قربان قیلدی یاینه »
	« صداغ تکتی تیرفلك ساینـه »
سراق —	اوقدان • تیر کش • تیر انداز • سداق • مشهور ترکش •
سراوسرای	بیوك خانه و حوالی • وکاله • صـاف • میراء • کاروانسرای • محفـل وقصر سلطانی • دونی و آنخبرت •
سراغ —	سوراغ • خبر • نوید • بشارت • مژده •
	—« مثال »—
	« بار غالی اول شوخ کیم جانیم سراغین آلمادیم • جسم انی ابستاب نی صحرا کیم قد منی سالمادی •
سراغوج —	کیسـو پوش • بیحت • سورغوج • قیرمزی • موم •
سرب —	قوروشون سخت • صارب • متعسر • رصاص • دشوار • میغ • سیماب قورغاشیم
سرپماق —	صاچمق • نثرو نثار ایتمك • رش ایلمك • فاش ایتمك سیپمك •
	—« مثال »—
	« کوزلریمله صوسیپ یوب کریبکم بر لاتراب • زلف بیها بیحنی آهسته من اتسام طراق »
سرچا —	چومچوق • اوفاق کوك سرچه قوشی • کنندشك •
سرچك —	حکایه • قصه • افسانه • مثل • نقل و بیان مصال • داستان •
سرده —	مجلس • محفل • مجمع • جای شورا و مشورت
سرسان —	سرکردان • سراسمه • شاشقینلق •

(حکمت)
«انيك اوچون معشوقيغابولماس لايق»
يالغانچى نى روز محشر سرسان قيلور»

سرقوت — كيجه دن قالمش طعام• پس مانده جرعه• طعامدن قالان شيمانده•

—« مثال »—

« صبر ايلا ايوبغه همدست بول »
«جرعه سينك سرقوتى دين مست بول»

سركاك — اويانق• بيدار• بيخواب• متيقظ•

—« مثال »—

« مين اولدوم ناله دين ناز اويقوسيدين
يار آجماس كوز•نى سود اندين كه
هجران شامى بولغاى كوزلاريم سركاك»

سركه وسركا — كهله يومورطه سى• سرقيلش اوزوم صوبى• ثقيف• خل• بيت خانه سى•

سركى — بساط• سماط• مهاد• يايمه جى ودكانچى چرچى• خورده وات•

سرناق — قامچى باشى• سرتازيانه نوك قرباج•

سروپا — خلعت• انعـام• كورملك• باش اياغ لباس•

—« مثال »—

« منـكا بر يخشى سروپا بردى »
« باش اياغ خلعت زيبا بردى »

سريق — صيق• ضيق• طار• تنك• دار• تار•

سسكنماك — اويقـودن صيچرايوب اويانـق• اورپرملك• هوركمك تسكنمك•

سغد — صوغد• تركستانده برولايتدرمركزى سمرقند• لسان سغدى بخار افارسى سى•

سقا — جدول• قنال • مشككاب• آبكش•

سقاغ — غبغب• ذقن• زنخ•

—« نوايى »—

« كهى كوز سـورتارم وه يوقسه
هريان شادليغ اشكيم• كل اوزره قطره•
شبنم لار كبى سيمين سـقاغيندا »

سقال — لحيه• ريش• صقال

سقال دورلوق — بر نوع كردانلق اسميدر• قوطاس اسباب لكام ولجام اسب•

سقلاو — مابين اوطه سى• صاقلانيله جق محل• مابينجى لر مكانى• خدمه شاهانه يرى• اركان دولتينك تنفس محلى•

—« مثال »—

« سقلاوده اوتوردى شاهزاده »
« شه اسـتدى واوكردى ساده »

سقيت — مريخ سـتاره سى• بشنجى يولدوز ستاره فلك خامس•

سقيز — ساقز• اغاجلرك صمغى• بوصى• مصطكى• علـق چام • بحر سفيد رومده بر شهر اسميدر•

سقيق — زهره• ناهيت• صباح يلدزى كاروان كوچ• ستاره فلك ثالث•

سكاندور — زحل• كيوان• ستاره فلك سابع•

سكمك — صيچرامق• لبطه ايتمك• مسرتله شتاب ايلك• اطلامق• ايرغى لامق• جستن•

سله — صاريق• عمامه• دسـتار• دولبند• قاغوق•

—« مثال »—

« تورميشى هم چهل وغاوغادور
كورونك• سله سى سپه پيچ بالادور
كورونك »

سليغ — روزكارلو• فورتنه لو• شفاف صيقلى صاف• سيدم• تكبز•

سليقه ليغ — صليقه لى• مستعد• شايسته سزاوار• لايق برومند •

—« مثال »—

« ماهر دورور هرايشـده وفكرى
ايرور زياد• صاحب سليقـه دور
بوكيشى فيطانكير عناد »

سمسك — سومسوك• سرسری• بیهوده کرد• دربدر• هرزه

سمرقند وسمرکند — قدیمده مره کند توران اسکندر زماننده وسغد ولایتنك پایتختی• کند قریه دیمك اولوب سمر دخی بانیسی بولنان پادشاهك اسمیدر • سمرکند هم دینیلور •

—« مثال »—

« بوکشوردین کونکل اوزمق نه مشکل دوردیمش حافظ • سیه چشمان کشمری و ترکان سمرقندی »

سمیز — شیمان• یاغلو• سمین• فربه• طلغون• صقوم• برداق•

سمیزماك — سمیرمك• تسمین• لحم وشحم پیدا ایتمك• فربه•

سنانیك — چیان عقرب کژدم• ترسناك• خوفناك•

سنده لاماك — سرسام اولمق• صارسلمق• ایکی یانه دیورلور کبی یوریمك•

سنده لنك — سنده لایتجی• سرسام• بودالا• شاشقین سرخوش• سکران• مدهوش• لایعقل•

سنجر — استحکام• طابیه• مسترس• شنك• سپر• برقوش اسمی• سلطان سنجر ماضی معروفدر• سنجر سوقك• سانجمك

—« مثال »—

سین اول سلطان عادل سین نظرینك یوقدور دور اولسا• سزادور کردرینکدا پاسپانیك سنجر طغرل•

سندولاج — سندولوس بر علاج اسمی بر پهلوان آدیدر•

سنغراق — چنقراق• زنکوله• چکردك• نبات ایچنده کی لوز وحلوایه دینیلور•

سنکر — سنجر• طابیه• سپر• قلعه• استحکام• شنك • —« مثال »—

« لشکرنیك قورق سیدین وهم ایتدی• تاشدین اونکینا سنکار یایدی »

سنکرلاماك — برمحلی مستحکم ایتمك• طابیه قیلماق•

سنکسار — سنکسار• سوسار• سمور• سنجاب• مجرم وکناه سنکساری رجم ایتمك

سنسیزین — سن بولنمدقچه• سن اولمدیغی حالده•

—« مونس »—

« قبرآرمیش می ایجیب منسیز چمن دیك عارضینك کل کل• یوراکیم باغلا میش قان غنچه یانکلیغ سنسیزین تدته•

سنین — پیکان• تیر• مزراق• حربه• سنان• نیزه•

—« مثال »—

« دال اولدی سنینی شیدینکلیغ »

« هیئات بیله برك بیدینکلیغ »

سننا — تن• بدن• وجود• اعضا•

—« مثال »—

« مونی بیکلیل که هندوستاندا حالا اوچارکاه کافر سنناسی بالا »

سو — صو• ما• آب• سوی•

—« مثال »—

« سودیما کیم شیره• قندونبات »

« طعم داهمشیره• آب حیات »

سوا — پیشکش• برکذار• ارمغان• هدیه• یادکار• سوغا• تنسوق•

سواس — سپاس• ستایش• بری• وماسوا•

سواشماق — سعی وجهد ایتمك• طالاشمق• جنك وجدال• میدان معرکده رزم ایتمك

—« مثال »—

« معرکده سواشماکان قاطردور »

« اوروش کونی سن چیش کانلار باطردور »

سواقل — بر نوع میوه‌در• شقاقل•

سوپ — چاروب• سپورکه• مکنسه• سوپسه•

سوبا — مستطیل شیئی• اسطـوان• یوکسك بویلو• یوجه اولان• دراز• دیاق• دکنك• تیاق• سوپا•

—« مثال »—

« برقولنده برصوبه بشقه سنده دور توقاق• ایر نظرنی اورماقغه کیلادور خطای قبچاق »

سوباشی — ترکستانده بر رتبه اسمیدر• میراب•

سوبای — خفیف• سواری• سلط• سروآزاد•

سوبسون — انجو• در• لو•لو• • کوهر• مروارید•

سوبوك — ایز• نشانه• علامت• قدم• ایاق• نقش پا• ازجی• دیکر شومك•

سوبولامك — ایز ونشانه براقق• ایاقك طماریني کسمك• نقش پا•

سوپی — تلکو• روبه• بوری• تولکی

سوپچین — خوش خبر• ایو حوادث• بشـارت• موده جی• شادی• سونجی خور•

—« مثال »—

« کیلکونجه خبراوماه طلعت »

« سیونجیـکا بردی آت خلعت »

سوپورکو — چاروب• سپورکه• فونده• مکنسه• سوپ وسوپسه•

—« نوایی »—

« قضا فراش جیکتی صبحینك سمین سوپورکوسین• مذهب پرلرین انداغکه تاووس حرم جیکتی »

سوت — شیر• لبن• حلب• قیمیز

سوتاری — قابورغه• پهلو کیلری• مقلد• مسخره• شقه جی•

سوتکلاکان — سوتلکن• سوت ویران سولاین

سوچوق — صوچوق• باصتورمه• آت صوچوغی•

سوچوك — لذیذ• طاتلو• شیرین• سوجی• چوجوك•

—« مثال »—

« کیمدین سوچوك کلام ایلا سایسته خوچیقار• بودورایشتمشام که نیکودن نیکو چیقار »

سوجی — سقا• صوجی• آب فروش• مشکاب•

سوداق — سیهون نهرنده بولنور برنوع بالقدر•

سودر — معیت خلق• زیردستان• اوشاق طاقیمی• خذمت جیلر• خوردریزه• من تبعه•

سودراماك — سورملك• مس• طلا• مسح ولمس• تسریع وتمدید• دفع وطردونفی ایتمك•

—« نوایی »—

« بلکه بوینیم باغلابان عشاق عبرت الغالی• عشق ملکی دورکه بازاریغه سود راب کیلتورونك »

سوراغ — صوراق• سوال• خبر• تحقیقات• معلومات• معاینه•

—« حکمت »—

« اونسکزمینك عالمده توروب توروب حیران بولغان• تاپمای یارینك سوراغینك یوروب یوروب سرسام بولغان »

سوراماق — سوال وتحقیق وتفحص ایتمك• تجسس ومعاینه• خاطر سورمق•

سوروشماك — صورشمق• مخابره• سوال• استفسار• استنطاق• استخبار•

سوران — جمعیت وازدحام وغلبه لك ایچنده• لشکر تفردی•

—« مثال »—

« سپاهین توزوب شاه رزم ازمای »

« سوران سالدی وقیلدی جزم ازمای »

سورتماك — سورملك• دفع وطرد ونفی ایتمك• مسخ اولمیش• سورچمك• سودرمك•

—« مثال »—

«سورون یوقکه یوزمینك هزبریله»
«دیکن سالدی کوك طاقته ولوله»

سورتورمه — اخراج، سورکون علاجی، داروی عمل.

سورچا — ژاله، ثعر، لغو، سوریشمك، پرس وجو، تجسس، تردد.

سورچماك — زله وزلج ایتمك، قایمق وطایمق، لغزیدن.

سورچاك — قایله جق وطایه جق محل، سورچق، جای لغجیش.

سورغوچ — توغ، جیغا، افسر، قرمزی موم، بیجت، تاج، بال مومی.

سورغوجی — سوریجی، سوال ایدیجی، مستنطق، مستخبر، مستفسر، منکرونکیر.

—« مثال »—

«ایو به یتمك صبرده طاقتینك یوقتور
جبرده منکرونکیر قبرده سورغوجی
سوال حقدور»

سورقوت — جرعه نك دیبنده قلان شیئی، یوتوم، دوردلای می آلوده سلقوت، پس مانده.

—« مثال »—

«ساقیا دردی جامینك منکاتوت»
«نوشیدین اول داغی بیرسون سورقوت»

سورکاماك — سوربکلده مك، جرجذب، امسال ایتمك، کشاله، سودره مك.

سورکانماك — سوروکلنمك، مبتذل اولمق، برزده یاتمق.

—« مثال »—

« رنج هجران ضعفیدین تیبرانغاکیم
امکان ای ماس، انجاقوت قایدا کیم
کوریونکغه یارسام سورکانیب»

سورکاول — لشکرك عقبینی کوزتمه که مأمور اولان بلوك، وسپاه.

سورکو — قپونك اورته سنده کی سورمه، میل سورمه، علاج معل، داروی اخراج.

سورکوتاشی — بیلك طاشی، قیراق، مثقل قصاب.

سورکون — نفی، نهی، دفع اولمق، طرد وتبعید، اخراج ازملك، بدرقه، بدرغه.

سورماق — صورمق، سوال، تحقیق، تفحص، استفسار، پرس وجو، حال خاطر.

—« مونس »—

«اداشقان یولده قالغان زارو
حیرانی سورماسمو، توتاشقان بغری
کویغان خانه ویرانی سورماسمو»

سورماك — طرد، نفی، دفع، اخراج، سورکون، بدرقه، چکرمك، هنکامده ایرمك، مسح ولمس ایتمك.

—« نوایی »—

«ترك عشق ایتدیم مینی عشق اهلی
خیلیدین سورونك، چیقماسام طعن
وجفا تاشی باشیمه یاغدورونك»

سورمیشی — حرث ایتمکلك، تفحص، سوال، محاربه اثناسنده چکیلان نعره وفریاد، شادمانی، میمنت.

سورتماك — لمس ومسح، طلا ایتدرمك، مالش.

—« مشرب »—

«مین اورکولایین یوزینکی کورسام»
«شکرلبینکی برکینه سورسام»

سوروجی — یابجیك، آت سوران، مغز خانه اوشاغی، سایس، بایتار، تاتار، پوسته، داك، چاپار.

سوروش — صورش، تحقیق وتفحص، سوال، استفسار، خاطر سورمك.

سوروشولماق — پرسش، تجسس، تحقیق اولنمق، پرسجو، سوال، جواب.

سوروغ — صوراق، سوال، مسئله، پرسش، سورمك، منکرونکیر.

—« مثال »—
« الارجوشنی بارچاقایغالدورق »
«سنان‌قول‌لاری دانیچون کیم سوروغ»

سوروغ کونی — روزحساب، روزسوال، محشرگاه.

سوروك — رمه، سوری، خرگله، رای اغنام.

—« مثال »—
«الیغه یتیشتی برسوروك قوی»
«چوپانی کوروندی آشناروی»

سورون — سوران، پرسان، جویان، سورملك.

سوز — لفظ، کلام، کلمه، فقره، لقردی، قال وقیل، کب، سخن.

—« مثال »—
« بو سوزنی ایشتیب فریادقیلدی »
« قسم ایچتی خدانی یاد قیلدی »

سوزیتر کوریجی — نمام، سوز کزدیریجی، غیبتجی، شکوه کر، خبرکش.

سوزچی — سخنور، سوزاهلی، متکلم، حکایه‌دان، ترجمان، اوقات، تلاج.

سوزاول — فرار یلری طابورینه وفرقه‌سنه ارجاع ایتمك اوزره مأمور اولان شخص.

سوزکوچ — سوزیجی الت، کفکیر، کفجه.

—« نوایی »—
«نوایی اسروك اکردیر ایچنداا ور
تادی داغ، مکرکه سوزکوچ ایله کسه
باغلاغای سونکا کین.

سوزلاماك — سویلك، مقاله، نطق، سخن، کفتکو ایتمك، تکلم وبیان وافاده ایتلك.

سوزماك — تصفیف، ترویق، تشفیف، غرا یتمك، کوزلر مخمور اولمق، ایرلمق، خمار، مکار، مست.

—« مثال »—
« قراکوز کوزینك سوزولـور، اوستیکدا جانلار اوزولور، سن کیتسـانك مجلس بوزولور، من سنی سودوم قراکوز»

سوزن — سوزیلان نسنه، جکیده، ماس، سخت تیره کی، قتیغ.

سوزوك — سوزلمش، صاف وشفاف اولمق، براق.

سوسار — صنکسار، کوجکن، قرقدون، سمور، سنجاب.

سوساق — تشنه، عطشان، چچه، سوزیجی الت، سوس طوران آدم، متحیر، آب کردان، چای‌کردان، بیوك چوب قاشون.

سوسامق — تشنه لنمك، عطشان اولمق، حرارتلنمك، صوسیز، لب تشنه.

سوستایماق — سوست وبورغون اولمق، کوشك مانده.

—« مثال »—
«بو یول قطعی داتیغاغینك نی ایدی»
«کوروب مونچه سوستایماق نی ایدی»

سوسماق — صوص وساکت اولمق، خاموش، هلاکت، دم، سسی کسملك، ابسم اولمق.

—« مثال »—
«سوستوردی انی وخاموش ایتی»
«هرنه کسه دیدی انکا کوش ایتدی»

سوسون — آیران، چایلاب، آب دوغ، چالاب چال.

سوسونماق — صولانمق، صوایچمك، تسکین وعطش اولمق، سیراب شاداب.

ساوسیم — متحیر، صوص، سکوت، صمت، جیمجیق، صداسیز، خاموش.

سوغ — طام، بام، سقف، اواورتیسی، سرما وشتا، قیش.

سوغات — عطیه، احسان، تحفه، ارمغان، پشکش، یادکار، برکذار، برك سبز، تنسوخ، نارتوق.

— « مثال » —

«آلدی شه سوغاتنی قیلدی قبول»
«یانینه ناهنـده تیك قاتی رسـول»

سوغارماق — صوارمق، صولامق، اسقا ایتمك، یر واراضی یه صوو ورمك.

سوغالاماق — حربه اوجی ایله بریسنی صـانجمق، دورتمك.

سوغالماق — یاشلو کسب ایتمك، نملنمق، مرطوب اسلنمك.

سوغاشماق — سیوشمك، صویره باتوب طـوپراقلر طویمق، یرلر چکوب تأوه کلمك.

سوغان — صوغان، بصل، پیاز.

— « مثال » —

«پیاز و صوغان تیك سویوب کیتی لار»
«یقیب غارت ایلاب خراب ایتی لار»

سوغلی — شیش کبابی، کلباستی، قیزارتما، بره کباب، کباب تاکی.

سوغور — قوغه، دلو، قوغا، سوغارمقدن کلمه.

— « مثال » —

«جو کوردی یو سوقی سوغور ایچندا»
« که یاتمیش آفتابی ثبر ایچندا»

سوغورماق — جدا ایتمك، قنیندن چیقارمق، صیرمق، بر شیئی دیکر شیئك ایچندن صیروب چیقارتمق، قافندن چکمك.

— « مثال » —

« یعنی که سوغوردی تیغ بی باك »
« کونکلی اراسالدی چاك اوزا چاك»

سوغوجان — صولجان، امعاء الارض، دسـاس، کلتن کلاس سویولغان، برعلاج اسمی در، سورنجان.

سوغون — برنوع طاغ اوکوزی، سوغاك دخی دیرلر، بیوك دشتی کیك.

سوق — بدنظر، حاسد، غماز، طمع کار، کوزی آچ.

— « مثال » —

« بردن بره خیر و برکت اوچتی »
« سوق ایقی وآنی کوزی توشتی »

سوقاربارچوغی — صوینك یوزینه برطاش آتیلکده حاصل اولان مدور طالغه، کرداب.

سوقاغ — برنوع بیوك کیك، طاریول، یکید، رسته بازار، سوق، یول.

— « مثال » —

«سوقاغ ایچرا اولدی پری لار دوچار»
« کزیب جورجور ودیب یاریار »

سوقایار — ایکی ایرماقك چتالی، دملقاس، چت، وچتل، دوشاخه، بحرین.

سوقرانماق — مرادانمك، طـوداغ التندن یواش یواش سویلنمك، فشرفشر ایتمك.

سوقور — برنوع اوردك اسمیدر، صـونه، طورنه، کوزی چقمش ادم.

سوققور — بیوك دیك، هاون، سوق، اوغور.

— « مثال » —

«کورونك جاهل دورور بوقاری توق
عجب صوفی دورمیش مثل سوق»

سوقاق وسوقاغ — یبوك یوللرده منشعب اولان طاریول، شقاق، زقاق، راه باریك، تنك.

— « مثال » —

«باسیب مخلص بولین تو فراق آینك»
«چیقیب هرساری مینك سوقاغی آینك»

سوقاق — زهردار حیوانانك چاقسی، اصرمق، تسمیم وتهور ایتمك، دیشـلامك، زهرلمك، امردیل، شکاف ایت.

سوقان — بیوك یول چیرمه سی، برنوع اون حلواسی، سبغمان اواج دخی دیرلر.

سوقور — قورو، صـوری چکلمش اولان یر، کور، اعمی کوزی یاتلمش.

سوقوش — مطاعنه• حرب• جدال• صوقولش• بر برینی خنجر وسنان اوجی ایله ایچنه اشلمتمك• دورتمك• سوقق•

سوقوم — رضاءلله ذبح اولنان قربان• دواب• مواشی• ذبح ایچون حیواناتی سمیرتمك• فربه وپرورده•

—« مثال »—

«مال اویله یغلدی کوب سوقومغه»
« سیغمای یاری دشت تاغ قومغه »

سوقون — چکلنلش• ازیلش• پایمال اولمش شیئی•

سوقیری — زلوك• زالو• سلوك• شلوك•

سوك — پوستی النمش اولان ارزن• غم• اندوه• درد• امر حقارت• برنوع چرك یرن کبی•

—« اکمی »—

«اوزشهیدی حالیغه سوز اهلی ماتم
توتماسا• نیکه قری سوکیدین دور
سبز پوش اعضای سرو»

—« مونس »—

«تیره قیلدی دود آهیمدین جهان
کاشانه سین • هر برینك سوك اندو
هیدین ایلاب ناله•»

سوكدامیش اضطرابدن رهایاب اولەرق استراحت ایچون تنفس ایتمك• آسایش• آسوده لکی طلب ایتمك•

سوكدانیس قهوه التی• نهار طعامی• لقمة الصباح• ناشتا• قوشلوق•

سوكسوك — سقاول• برنوع اودون• سكساوك

—« مثال »—

«سوكسوك کبی کیم چو بولدمی یوق»
«یا تغای یاذی اوزره• توده توده»

سوكل — خسته• بی درمان• ضعیف• ناتوان• سقط• عایل• مریض• ناچار•

سوكلاماك اتی صویه قاینا تمق• شور باپشیرمك•

سوكلامه — صویه پیشمش اولان ات• یخنی• کوشت پخته•

سوكلون — سولکون • قیرغاول• تذرو• یبان طاوغی• مرغ تیتو• مرغ یابانی• مرغ دشتی•

سوكماك — برشیئی کوك وفرعندن چیقارمق• خلع• حل• جدا وشق ایتمك• حقارت وسرزنش ایلمك•

—« مثال »—

« آغزیغه هرنی کیلکانین سوکتی »
« بوکشی برقوچاق یغاچ توکتی »

سوكماك — سب• تشنیع• شتم• قدح• قذح• هتك ناموس ایتمك•

—« حکمت »—

« عرش اوستید انماز قیلدیم تیریم
توکدیم• رازم ایتب حق غه باقیب
یاشیم توکدیم• یالغان عاشق یالغان
صوفی کوردوم سوکدوم• اول سببدین
آلتمش اوچدا کیردیم یرکا•

سوكو — کوچك حربه• نیزه• مزراق• سنان•

سوكوچاك آوده قوللانمق اوزره اوجلری سیوری واوزون طوغری اوقلری اغاج اوقلاوه•

سوكود — سوکوت اغاجی• سوت• بید• خلاف• مجنون بید• دم القوم سوت•

سوكوش — آت کمیکلردن قاینایوب صویلش• منسلخ دریسی آلنمش• پوست کنده• تکدیر حقارت• ورز•

سوكوش — سب• شتم• قدح• حقارت• غضب•

سوكونج — شتم غایظه• زجرو عتاب شدید•

—« مثال »—

«قیلماق امیدوبیم ایله خدمتشه آلییدا
دربانی نیك سوکونج وتایاغی غه دار
زیماس»

سولو | سونقول

سول — صول• يسار• شمال• چپ طرف• ترس• جنوب• پایان• خطاستوانك اشاغى طرفى•

—« مثال »—

« ساغيده انيك تمام خانلار »
« سول يانيده جينى مهمانلار »

سولاق — يسار• عسر• چپ• يان•

سولاكاى — اغزدن اقان صو• مجاج• آب دهن•

—« مثال »—

«روح الامين اول سارى چون باقيبان»
«اغزيدين آنينك سولاكاى آقيبان»

سولاماق — اسقا ايتمك• صولمق• آب دادن• شاداب•

سولپوك — فسرده• پژمرده• فرتوت• سولپيماك• سوزولوب پك پورصويوب قالمق• استرخا ايتمك• فخك فوروق•

سولدوز — طوايف اتراكدن بر عشيرت اسميدر•

—« مثال »—

« نوايى سيودى بر لولى نى كبز ديك ربع مسكونداء اكر ارلات اكر برلاس اكر ترخان اكر سولدوز »

سولغون — سولپوك• فرسوده• فسرده• فرتوت• صولمش• پژمرده• سالق• پوروق• منفسخ• پوله• لافه تريت•

سولكون — يبانى طووق• مرغ تتو• قرغاول•

سولماق — سولپولمك• تازه لك و پارلاقلغى كيتمك• پژمرده• طراوت سيز•

—« مثال »—

«اول پرينك يوز سولدى كل ديك خزان ايچندا • تيلى يوق بلبل كبى لال قالمش بوستان ايچندا »

سولو — آبدار• كوزل• رونقلو• جلالو• زينده• براق• سولى•

سولوق — نفس• شهيق• زفير• صولوصولوق• كم ولجام دميرى• آت اغزلغى•

سولوماق — صولمق• نفس كسيلك• صيق صيق نفس المق•

سولوك — زلوك• زالو• شلوك•

سولكان — صولان• سيلقون• سولمش• سرخنه مايل•

سولونغان — ضيق النفس اولان• صدر علتى• قلب مريضى كوته نفس•

سوم — يك پاره• بتون• قوى• خالص• ايچى بوش وقاغوق اولميان• روسيه قائمه سى قاربون• يامو• آتيك تو ياغى• ناخن اسب• طرناق• سوم اسب•

سومك — رعام• سقاوه• حد• بورون صويى• سوموك• مخاط• فسك بينى• سويك چوچوق اوتراغى• توبك•

سومكورماك — امتخاط ايتمك• بورونده متراكم اولان پيسلكى خارجه دفع ايتمك• بورون قاقك• افشاندن بنى

سومكروك — سومك• بلغم• مخاط• توكروك• توفكى•

سومو — بى هوده• فائده سز• بوش• نافله• لزومسز•

سومورماك — سومك• بتون ايچمك• بلع وار تشاف ايتمك• حورت چكمك• امك• سبقارمك• مكيدن•

سونغار — سونقور• طوغان• اقسنقر• شونغار شونغور دخى ديئور•

—« مثال »—

«ديدى سونغار اى اولوس غه راهبر»
« امرينكا تابع كيليب اكا لار »

سونقول — صول دست• چپ ال• صولاق• پاپتاق• سرسام• مسكين• غريب•

سونماك

سونك —— صوك• آخر• نهايت• حد• نتيجه• ختام• انجام• غايت• پايان• حتى• الى•

سونكغى — صوكى• نهايتى• آخرى• عاقبتى• انجامى

—« مثال »—

«منى سودى ديبان قوانمسون»

«هر شيئك سونكغى تو شونسون»

سونكرا — صكره• ماخر• بعد• ثم• پس• ثانى•

سونكوجه صوكنه قدر• نهايت• غايت•

سونكغى اويقو اخر و صوك نفس• عاقبت حال• يوم موعود• نزع•

سونكراغى صكره كى• نهايتده كى• اخر كى•

—« مثال »—

«مين كيم واويقو كه هجران شامى آهيم صوريدين• ديسا بولغاى سونكراغى اويقو ايلتكان اويغانور»

سونكاك — كميك• عظم• استخوان• سويك•

—« مثال »—

«سو كيله دور كولدور كولدور سيو كانيم قيزيل كولدور• سينى بيز دين ايرغانلار سونكا كسيز قيب قيزيل تيلدور»

سونكو — مزراق• سنان• حربه• نيزه• سنجى•

سونكور — سومك• مخاط• مجاج• بلغم توكورك•

سونماق — صونمق• عرض تقديم ايتمك• اقداح مبادله• بيون سونماق• انقياد• باطاعت كردن داده• رضا اولمق•

—« حكمت »—

«تورلوك تورلوك بلا كيلدى بويون سونديم• ذاتى اولوغ خواجهم سيغى نيب كيلديم مناه»

سونماك — برلاق شيئك فرى وشعله سى كيدوب زائل اولمق• مطفى وجلاسى كيتمك•

سويغون

سون —— مسرور ايتمك• خورسند شادمان اولمق اركلك اوردك• طورنه• كرراك•

—« مثال »—

«سونه لار قطار اوچرباش اوستنده»

«خدايم اوغول بر سون آش اوستنده»

سووات — صويك مقسم وماخذى• منبع• بلاغ پنكار• سكوت• صمت• خاموش• ابسم•

سووارماق صوارمق• حيوان ومزروعاتى اسقا ايتمك• صوايچرمك• آب دادن•

سوورماق — قوتله امك• مص وملج• ايتمك• سورمك مكيدن• سپقارمك

—« مثال »—

«يوق كيم بو لباسينى سووردى»

«كيم جسمى دين آنى اوتغه اوردى»

سووق —— رونقلى• جلالو• اقار• جارى• خنك• بارد• سرما• شتا•

سوس —— سلسله• سلاله• اجداد• نژاد• حسب ونسب• صوى نسل•

—» مثال »—

«سوى سيز كشى كيماس يارنلار»

«اوزى آيلك قيلغيدن بيلو دور»

سوياغى — سياه ياغ• زغير ياغى روغن بذير•

سويال —— برنوع كليد• سوكه• قپوسو كه سى• سورمه• قفل وكليد

سويانماق — ياصدانمق• اتكا ايتمك• يان اوزره طيانمق• تكيه اتمك•

—« مثال »—

«كوانسنك ايرلاره كوان سويانسنك مردلاره سويان سرينكى ديما نامرده بخشى ايشينك بولغاى يمان»

سوياماك — يان اوزره طيامق• قوجاغنه المق•

سويغون — كيك• كوزن• سلب• غصب• البسه توپله يجى• صويغون•

—« مونس »—
«اویله امنیت دور وردور نکه قهرینك
بیمدین کیم ایرورسه ویغون بیله شیر
شکاری یارغار»

سویلاماك — سویلمك· تکلم وتلفظ· بیان وافاده اخبار واخطار ایتمك·

سویلاشماك — سویلشمك·مذاکره ومجاوبه ایتمك· اتفاق پذیر·متفق علیه اولمق·بربرینه تکلم ایتمك· گفت وگو·

سویلون — سولکون·بیان توخی·تذرو·مرغ تیتو·قرغاول· سلون·

سویماق — صویمق·تجرید تقشیر ایتمك· غصب وغارت وعریان ایلمك·

سویورغال — دائمی احسان وانعام·بخشش واکرام·

—« مثال »—
«هدیه تحف نارتغای ومال هم»
«مملکت وکنت وسویورغال هم»

سویورغاماق — احسان وعطیه· بخشش ویرمك· بذل وعاطفتده بولنمق·

—« مثال »—
« مکرایردی اول کنج ایله مال کم »
« که بویان نی قیلدی سویورغال هم »

سویوق — طار·اینجه·باریك· صویلش نسنه· پوست کنده·مقشر·

—« مثال »—
«پوستی سویوق ایلان تیك · رنگی
سیاه چیان تیك·بوی تیر کتیك اوزون
بولنده بادپای کوردوم »

سویه — تمه·عضاده·قپوسورگوسی·سورمه·

سهراعیش — بك قیصه اولمق·بهانه ارامقلق·سبب بولمق· واسطه وسیله·

سهنه — سرسام·مسکین·اوردك کبی یاپاغان· سونه· طورنه· کراك·

سیاست — عملیات حربیه· نمایش سیاست· غضب شدة ضرب دبدبه·

—« مثال »—
« اگرچه کده اولمس سه سیاست»
«تورار هرکونده منیك تورلوك علامت»

سیاغلاماق — سایغلاماق·اویقوده ساچمه صپان سویلمك·خواب ورؤیاده پریشان گویلق·

سیپا — مامور طابیه· استحکام سپر· تعبیه· مترس·سپاه·احتیاط وتحصن گاه المان وعسکر سپاهی·

سیپاشکان — برنوع بیوك قارابنه توفنکیدر·قوبور· جزایل·شمخال·ششخانه·طورفان·

سیپالاماق — مهربانلق ترحم وتلطف ایتمك·اوخشامق· صیغامق· ارقه وباش سیلامق· خاریدن ومالیدن مساس·

—« مثال »—
« سپالا باشینی یتیم کورسانك »
«بیلك خلق ایله کوب کیم کورسانك»

سیپالماق — قایمق·سورچمق· تایرلمق لغزش· لغجانك·یخمالك· سیپانماق·سیریلمك

سیپانجاق — لخشك·زحلوق·قایر محل·جای لغزش· محل یخمالك· موز موقعی·

سیپاو — ملایمت·مدارا·صیغامقلق·اوخشاش· مالش· مانند·سیو·

سیپقا — چوبوق·قلیان·غلیان·دخان وبنك· وافیون کبی شیلری ایچمك·

سیپقارماق — سوزه‌رك ایچمك·صورمق·یالابوب المق·سومدرك ایچمك· بردن بره خورت چکمك·

—« نوایی »—
«ساقی الیب کیل تولیه پیمانه·یوق غلط ایتدیم توله خمخانه·نالی کوپ کوپ آلیبان·سیقارای·کوپ کوپ ایچیب هردم اوزیمدین بارای»

سیقین —— بالیق صید یچون مستعمل بر نوع پنجه در، چنکجه، پنج شاخه، سفقان،

سیپکی —— سپی ترشح، رش، افشا، نثر، انتشار،

سیپکل — سرپندی، ارتشاش، انتشار، شاریدن، رشحه، چکیدن،

سیپماك —— پاش وپراکنده وپریشان ایتمك، طاغتمق، صاچمق، نثر وبذل افچه ایتمك، سیپمك،

سیپلماك —— دوکلوب، صاچلمق، ترشح، بذل ونشر نعمت ایتمك،

—« مثال »—

«فراقینك آتشیدین یغلاسم عشقیم اولور افزون، اوت اوزره سو سپیلسا هرزمان دودی بولور بسیار،

سیپورغا — دودك، سیس، اصلیق، هوشتك

سیچغان — سیچان، فاره، موش، سجقان،

سیچغان ییلی سال ترکان داوه‌سنك برنجی سیدر،

سیچان اوتی سم الفار، مرك موش، یومران اوتی، آق سلیمان، زرنیخ، سنکیا،

سیچانجیل — آینه، مرات، کوزکو،

سیچرتقو — شاهتره، مشهور بقلة الملوك،

سیچاك —— سیچان وسرچه‌نك ادلری، برقوشدر

سیاق —— کزکین، سیار، بیهوده، سرسری طولاشوب کزان،

—« مثال »—

«المایورکی ناردین کونکلوم قالوبدور یاردین، مین برزار خدا ایرزار، سیاق یوروکان یاردین»

سیخ —— عمیق اولمیان صیغ کچیدویرن قوملو صو، یول،

سیدم —— مصیقل، مجلا، شفاف، مصفا، براق،

سیردریا — سیحون، ترکستانده کاشغر طاغلرندن

طوغیان ایدرك فرغانه وطاشکند مضافاتی اسقاوارو وکول اراله منصب اولان بیوك ومشهور دریانك اسمیدر،

سیراق —— مغول لسانجه مسارت وتاجیك دیمکدر، تاجیك، تات،

سیراماق — الحان ایتمك، اوتمك، نغمه ایتمك، اون چکمك، سیرامك

سیرام —— ترکستانده قدیمی مشهور برشهرینك اسمیدر، خوجند قریبدر

سیرت —— صرت، پوشت، ظهر، ارقه، عقیب،

سیرتاق —— برنوع پالطودر، تبر، بالطه، ای بالطه،

سیرتلان — صرتلان، ارقه یه المق، ظهر، قویمق، درپوشت ماندن،

سیرچه بارماق خنصر، شیشه، الك کوچك بارمق، للیك، چیلالیك بارمق، انکشت خورد،

—« مثال »—

« سرچه پارماق ایله اوردی یره »

« مرد ایله نامردینی حالین قره »

سیرچه — شیشه، ابکینه، تند وتیز جست وچالاك، رند، زجاج،

سیرد —— چابق، سرد، تندوتیز، رند، قاتی، محکم، قوی زور، سرت،

سیرغاق — سیرنجك، قاریر، سیریلك، تیریلك،

سیرغان — مناره، فنار، فانوس، کنبند، علامت،

سیرقو —— خسته لك، مرض وعلت، درد، کدر، رنج، تعب مشقت،

سیرك —— ایش، وهمتا، ارقداش، رفیق، یولداش، همراه، آچیق وکشاده، جدا جدا، یکه یکتا،

—« مثال »—

«ملتق لاری اوزبك اتغو نجه هیهات»

«دوشمان تورامای آخر سیر کلندی»

سیرکاك —— علت سهر، اویقوسزلك، بی خواب وبی دار اولمق،

سیرمامك — المق• قاپمق•قالدرمق•صیروب المق• بردن اخذ اتمك. کرفتن

—« مثال »—

«صحبتدم دیرامجر مست اولسام مین
مفلس نی تانك•شیخ دستارین کیچه
مسجدغه کیرکاج سیرمادیم•

سیرمالماك — قاپلمق•صیریلوب المق•برایشدن قورتلوب چیقمق• بری اولمق

سیرماق — قایمق•لغزیدن•مالك•تغنی وترنم ایتلك• بلبل وصعوه قرینك اون چکمه سی• قوشلرك اوتمه سی•الحان طیور•

سیرنجاق — سرنجك•قایاریر•قذاق محلی•بوزلی یر•

سیره — صف•صیره•دیزی• سلك• ترتیب• سطر•متصل• نسق•نظام• قانون•

سیری — منبع•پنکار•بولاغ•کاریز• عین• قویو• چاه• بئر• چشمه• مصلق•

سیریغ — برنوع تیکیشدر•اویولغامه•اویما یوروما• عراق کلـه پوش دیکشی• کشیده دوزی•عمامه•دستار•

سیریق — صیرلمش ایجه اغاج• خاده• قاری• دال خمچه•تیاق چوپ•

سیریقماق — قاچمق•صاوشمق•برایشدن قورتلوب چیقمق• خلاص اولمق•

سیریم — صیریم• چرم•کون•دلم دلم دری• تسمه

سیریماق — اویولغامق•سکرلک سکرك خیاطا ایتمك•

سیریلماق — قاپمق•یواشجه سورتنور کبی صاوشمق• اویولغه لانمق•یماقلامق

—« مثال »—

« سیریلدم دیب توشتوم »
« سیب اوستیکا تیك توشتوم »

سیرین — صالقین• خفیف صغوق• طراوتلی• نمناك محل•حول•مرطوب

سیز — ضمیر جمع مخاطبدر•شما•سزکبی•انتم•

سیزغورماق — نقش•حك ایتمك•صیردرمق•ترشیح وتعرق ایتلك•سزدرمك•ایما ایتمك• ایریتمك• بللو ایتمك•

—« لطفی »—

«نیچه که سیزغوروب التون دیك
امتحان قیلدی• وفادا لطفینی تاپتی
فراق دیناری•

سیزکاك — کوزبردەسی• متفرس• متفطن•

سیزکی — جزع•فزع•شکایت•اغری•الم•درد• کدر• وجع سوزو کداز•

سیزلاماك — اغریمق•متالم اولمق•اشتکاو بکاو تظلم

سیزماق — جزمك•نقش وحك ایتمك•ترسم

—« مثال »—

« جانغه چیکیب رنج وعنا نقشینی »
« سیزماق اوچون اندافنا نقشینی »

سیزماك — تفرس•تفطن•درك•حس ایتمك•

—« مثال »—

«سیزیب ایردی که اول دشمن اسیری »
« همانا بولدی دشمن دستکیری »

سیزیلداماك — صیزلانمق•تشکی وتظلم حال اتمك•

سیزیندو — رشحات•آزآز نشف اولان صو• سیزینتی•قطره قطره اقان صو

سیسکانماك — دهشت ایله اویقودن صچرایوب قالقمق•بردن بره بیدار اولمق

—« مثال »—

«ناله کیم چیکتغیل سرکویدا مونس
کیچه لار•بارسه یارینك اویقوغه اول
ناله دین سیسکانسون»

سیغراق — پیاله•قدح•ایاغ•رطل•کاسه•چناق•

سیغنو — کنجایش•احتوا•اشتمال• سیغه جك شیئی• طرف قاب• محل•

سیغل — غارت، تاراج، نهب، تالان، یغما،

سیغماق — مشمول، محتوی اولمق، صیغمق، کنجایش،

سیغناق — بارو، عیاذ، ملاذ، ملجأ، پناه، اینجه یازو،

— «بابر» —

«خوبلار خطی نصیبنك بولماسا بابرنی
تانك، بابری خطی ایماس دور خط
سیغناق مودور،

سیغیر — صیغر، بقر، کاو، جاموس، ثور،
اوکوز، مانده، اودی،

سیغیر قوشی — صیغیرجق قوش، صاج، ساج،
چوغورجق، سار،

سیغیرقوروغی — سم السمك، بالق اوتی، زهره، ماهی،

سیغیرتماج — کاوران، صیغیر چوپانی، راعی، پاده‌جی،

سیغیرجین — سیاه و اقچیل بر قوش اسمیدر،

سیغین — کیکیدن بیوك بر نوع، کاوزن، کاواز
صغون، آهوی دشتی،

سیغینجه — کوچك حصار، پناه‌گاه، ملجأ، عیاذ،

سیق — صیق، ضیق، طار، طبق، غلیظ، کثیف،

سیقتاماق — صیقمق، ایقمق، یغلامق، اللـه
سینله‌مك، صیقنسه رق وجع والمله
آغلمق، قیصتامق، عجله ایله یکالیتمك

— «مثال» —

هر نه زمان کیرسا بوزوغ کونکلوم
ارلیار و دیار، عالم اهلین سیقتا نورمین
آمو افغاندین داغی،

سیقق — کیك، آهو، نخجیر، غزال، صیقیشمش،

سیقلیم — صیقندی، اضطراب، مضایقه،
ضجرت، مشقت، رنج، وجع، درد،

سیقلیق — اورمان، چنکل، بالقان، طوغای،
چوکلك، باسیق، کثیف، طارلك،
تنکلك، اشجاری حد چیقمش بر،

— «مثال» —

«سیق سیق منکا کیلسا اول کل اندام»
«هجران غیدین تاپار دم آرام»

سیقیرماق — آتی قوشتورمق، یورتمك، سورمك،
سوق ایتمك، چاپدرمك، یورغه لتمك

سیقماق — تضییق، اعذاب، اخبار، مضطر،
تعصر، شدت زجر، تصریع ایتمك،

سیقیش — تعصر، ازدحام، غلبه‌لك، زحمت
چکمك، توقیلیش، یغین جمعیت،

سیقندو — مضایقه، اضطراب، عذاب، صیقولش
میو، صوری، عصور، قیغو، غم، خفقان،

سکریتماك — اویقودن صیچرایوب قالقمق،
اوریرمك، صیچرامق، لبطه سورعتله
شتاب ایتمك، آز سیچرار کبی دورتمق،

— «مثال» —

«مرکب اوزا چیقتی سیکریبان بات»
«یولداش ایله یولغه توشتی هیهات»

سیکسان — سکسان، هشتاد، ثمانین،

— «مثال» —

«اکر سکسانکه کرسانك مثل سکسن»
«اکر نفسینك مرادین ایزلا مکسن»

سیکسانتماك — سیچرامق، سیکرامق، جسته بر
خواستن، اتلامق، خذله

— «مخدوم قلی» —

«یاتورایردیم توش کوردوم صیکسانیب
توردوم، عشق بو مشکل ایشدور
اوقودوم کوردوم،

سیکماك — جماع ایتمك، کایدن، ازدواج، سیکیش،
یاریلمك، منکوحه سیله ایش کورمك

سیکیرتماك — تکاپو، سکه سکه قوشمق، آدیمی
تسریع ایتمك، آت اوینانمق،

سیکیرتمه — یکیدکبی طار، واوچروم محل، جری،

سیکیز — سکز، هشتت، ثمانین،

— مثال —

«ثبوتیدور آنیك سكز صفاتی»

«صفات ذاتی ایماس نی غیر ذاتی»

سیكیل —— نجیب• صوی نسـلی پاك اولان• نژاد• بانو زاده• شهزاده• بك زاده• توره•

سیكین —— یواش• اهسته• عجله سز• بی شتاب• اصول ایله• تأنی• تأمل• سیكینك•

سیلاماك —— عزت و حرمت و رعایت ایتمك• تلطف و تعطف ایلمك• مهربانلق كوسترمك•

— مثال —

«باشین سیلادی فراق اوباش»

«كیم یاغدور غوم بو باش اوزاتاش»

سیلتاماك —— حركت ایتمك• قیملداتمق• سلكیب اتمك•

سیلتی —— قارابارق نام اغاجك كولی و خاكستری•

سیلكماك —— صارسوب دوشرمك• تفریح و تمزیر ایتمك• قاقمق افشاندن•

سیلكشماك —— قوشلر و حیوانات چرپنوب تمیزلنمك• توكلری دوزمك• توینی قبارترمق

سیلكو —— صاف• طاهر• آری• تمیز• شفاف• منور• روشن• آیدن•

سیلینجك —— كردانلق• آویزه• غبغه بند• سلكین جك دخی دیرلر• بیون اصقیسی•

— نوایی —

«نی هوش امیدی كیم عریان نكون
قد برله اورسام تك• پریلار غاجنون
طوماریدور بو بونومدا سیلنجیك•

سیلكنماك —— كندی كندینه صارسلمق• صاللانمك متحرك• قیملدامق•

سیلماق —— لمس• توز و پاس و زنكاری مسح و ازاله ایتمك• جلا و صیقل ایلمك• پاك و تطهیرلمك• نسخ و فسخ و محو•

سیلیغ —— سیلیك• محـو• دوزلنمش• ممسـوح• شفاف• یكرنك• مصفا•

— نوایی —

«حسن دین مهر غرض دورای عشق»

«بو مثل دور سیلیغینكدین ایلیغینك»

سیلیغ آقچه —— یازوسی و نقوشی محو و ناپدید اولمش سكه و پاره• ناصره پوچك•

سیلین —— بر نوع كیاه اسمیدر• صو كنارلرنده نابت اولور• پو دنه دشتی یابانی•

سیمیز —— ششمان• یاغلو• لحم و شحم لو ر سقوم• فربه• سمین• پرورده•

— مثال —

«سمیز قویو و قوزی كیلیب بی شمار»

«طوحف پیشكشلار هزاران هزار»

سیمیزماك —— سمرمك• تسمین و فربه ایتمك• لحم و شحم پیدا ایلمك• وجود و قوتلنمك•

سین —— سن• تو• انت• مزار• قبر• لحد• كور•

— مثال —

«سین سین سواریم• قاندور چكاریم»
بولونكده یوكورمكدور• بوقدور كار دیكریم»

سینیغ —— قریق• شكسته• مكسور• سنق• كفیده•

— نوایی —

« خرابات ارا كردیم اشفته حال »

«می ایستر غا الكیده• سینغان سفال»

سیناغلیق —— تجربه لی• مجرب• كزیده• كارآزموده•

سیناماك —— امتحان• ازمایش• تجربه• اختیار ایتمك• دكدمك• صینامق• سانامق•

سینجاماق —— كل و شكوفه ترمك• طوپلامق• سنجمك

— نوایی —

«فراق نیشلاری و ه كه یاناز خم ایتدی•
نفس نفس نیكا مجروح ایحمكا سانجیلا سین»

سیندی —— مقاص• مقراض• قایچی• كاز•

سینقماق — قریلق•بوزلمق•شکسته اولمق•ناتوان وبی درمان اولمق• کسسته•

سینکاك — پشه• بقه•بوجك سینك جبین•

سینکراماك حزن والم ایله اهسته کریه وبکا ایتمك•

سینکماك — هضم ایتمك• چوقوره کیتمك• یغمور طوپراغه پکمك•قوشلر باشـلرینی قنادلری التنه کزلمك•

—« مثال »—

«سینکورسام غصـه دین اولماك کرا

کـدور•ایشیمکا بارچـه ایل کولماك

کرا کدور•

سینکیر—— عصب•پی• اعصاب• سیکیر• تمار•

سینکیرلاماق جنکده آتلرك ایچاغینی عرقوبی کسوب تلف عرق ایتمك•آتك رباطنی چیقارمق• ایزینجه کیتمك•ارقه سنه دوشمك

سینکیل — کوچك همشیره•اوخت•ابلا•خواهر•

—« نوایی »—

«شاه غه سینکلی دیك عزیز ایردی»

«یوز تومان یرانکا کنـیز ایردی»

سینلیك — سن لك••منلك تو ومن•سیز و بیز•

سینماق—— قرلمق• بوزولمق• شکسته اولـمق• طهارت وابدست شکست اولمسی•

—« فضلی »—

«سینسه کونکل شیشه سی تدبیر ایله

بولماس بوتون•استخوان ایرماس که

آنی راست قیلسه مومیا»

سینوق—— قریق•بوزوق•شکسته•کفیده•یارق•

—« حکمت »—

«قایدا کورسانك کونکلی سـینوق

مرهم بولغیل•انداق مظلـوم یولدا

بولساهمدم بولغیـل• روز محشر

درکاهی غه محرم بولغیل•ماومینلیك

خلایقدین قاچدیم منا »

سینوقتورماك— صیندرمق•بوزلمق• شـکسته ایتمك• پاره وپارچه لمك•قرمق انکسار•

—« مثال »—

«کیم وفا اهلین سینوقتورسا بیلورمین

انجا کیم•کوب زیان قیلانوسا باری قیلما

غای کوب سودهم»

سیواماك — برشئی یوزینه سورمك• تلویث ایتمك•

—« مثال »—

«ییقمادی کوك کنبذین یاغیب حوادث

یامغوری•کیم سیوار ایرکین چیقیب

تامینی بوکاشانه نینك•

سیورماك — سیلوب سـیوری ایتمك•چکـوب چیقارتمق•حاد اولمق•بوی اوزامق• صیرمق•یونمك تراش آیتمك

—« مثال »—

«رشتـه کیم مهلك یارام اغزی تیکتی

انکلادیم• کیم کفن جنسی قیراغیدین

سیورغان تار ایمیش•

سیوری — مخروطی•حاد•تیز• اوزون شیئی• تنه• دراز• بالا بلند کسلین•

سیوری سینك سوری سنك• ناموس•پشه•خاموشك• ذباب• چین• مکس•

—« مثال »—

«مملکت ایجره نه دیسانك بول دورور»

«سیری سینك لارجین نی اولدودور»

سیوکوجی سویجی• محب• عاشق•واله•شیدا• فدا کار•دوست•یار•خوشدار•

سیوك —— سولمش•محبت جازبه•عشق•شوق•

—« ربغوزی »—

«سیوك سیودینك ایرسه اویاقدورمدام»

«سیوك سیوکان ایرکه اویومق حرام»

سیوكلوك — سیوكلو• محبتلو• دوست• آشنا• جاذبه لو• مشفق• خلیل• محب•

سیوكوم — مهر• محبت• سودیكم• دلخواهم•

سیوك — بدنك اوجی• اوفاق سفیری• سیویل• سیولجه• سیوال•

—« مثال »—

« سیووب اومصطفی محبتنی »
« یارایتی اوزی سیوكلو كیدبن آنی »

سیوماك — حب و محبت و مودت ایتمك• مقبول طوتمق• تعشق ایلمك• عاشق•

—« صوفی »—

« سیونه كرسنی دنیا سیوبدور »
« سیوبن دیب كوزنكانم قویوبدور »

سیوغاك — ممنون و مسرور اولمق• محظوظ و شادمانی• شادكام اولمق•

سیویشماك — سوشمك• ممنونیت ایلشمك• خوش كچنمك• محبت لشمك

—« مثال »—

« قرا كوزم جیكی جیكی• سین سین كوزلرینك بیكی• كوردیم جهانده بیرلكی• مین سینی سیودیم قرا كوز»

سیونچ — انبساط• سرور• فرح• شاد• نشاط• حظوظ• خورسند• لهو طرب•

سیونجی — مژده جی• بشارت جی• مخبر•

—« مثال »—

«وه نی كون بولغای كه اول غایب سفردین كیلدی دیب• ایستابان هریان سیونجی یتسا هریاندین خبر•

فصل شین

شاپرشوپور — مهملاتندر• زیاده سسله و وجدایله اوپمك• بربریله اوپشمك•

—« مثال »—

« بربریلان كوروشتی »
«شاپور شپور اوپوشتی »

شاپرداماق — عجله طعام اكل ایدركن آغز وطوداقدن شاپ شاپ چیقان سس• حركت• صدا آواز•

شاپردی — عجله ییركن وایزركن طوداقلردن صادر اولان آواز•

شاپات — طوقات• سللی• كف دست• تارسكی•

—« مثال »—

« تنبل كشی دور همیشه یاتور »
« شپاتی ایله یوزین قزاتور »

شاتورشاتی — نردبان• چاتی• خوازه• چاتردی•

شارتلاماق — صوو آب اقاركن چاغلامق• فشقرمق• صوجوق سسلنمك• شادروان و فواره دن اقان صو سسی•

شاریلداماق — صواقاركن سس و آوازی چیقامق• شارلاتمق• شلدیردمك•

شاریلدی — صوسسنه مانند آواز و كورلتی•

شاشغون — شاشقین• سرسام• مدهوش• سكران• متحیر• سرگردان• مبهوت• آحمق• مجنون سرگشته سرسری•

—« حكمت »—

«تجلی نی نوری بیرلان عقلی شاشقان»
«الله نی یوكونكل باغلاب طورغه آشقان»

شاشمق — طالق قالمق• تعجب و تحیرده قالمق• استغراب و استعجاب ایتمك• عقل كیدوب یولدن ایرلمق•

شاشی — كوزلری شهلاباقان احول• الوس• الابولا•

—« مثال »—

جون قل آلسانك كوزی شاشی اولمسون
چوری آلسانك لونی ماشی اولمسون

شاغچیماق — غیبابركسنه یی ذم قدح ایتمك• تمامك• آلوفته• جاقلك• غیبت ایتمك•

شاغیرداق — صوسسنه بكزر كورلدی• شارلدی•

شانکوراق

شاغیلداق — رطب• پشتکیل• قویونك دنبه سنده کی قویروق• دومغاز• زغردك•

شاق شاق — اصواتندر• شاقرشاقرسس ایتمك• ملاطفه• شراق شراق اورمق• برماق اویناتمك• قرسلداتمك

شاقیرشاقیر — اوست اوستنه قتی وقدید شیئلرك کوریلتیسی• لعب وبازیده اوچ دوت نفر برابر اوست اوستنه پی درپی پرماقلرینی س وصدا ایتدرمك•

شاقیردامق — یغموریغماق• بلبل خوش الحان ایتمك• نغمه پرداز اولمق• صولی قزان• سماوار ابریق قینامك• قیش شقردیسی•

شالدیرشالدیر — صوبالادن نزول ایدرکن حاصل اولان آوازوسس• شلدردمه•

شالغورت — هم صودهوهم قراده یشیان حیوانات•

شامار — طوقات• سللی• ترساکی• کف• شفاتی•

—« مثال »—

« برشماراوردی یوزیغه خاتونیك »

« کاری بونوع ایردی بی بی آتونیك »

شالی — قابوقلی برنج• پوستی التماش ارز• مقشراولمیان کرنج• روز•

—« مثال »—

وصل هنکامبده سیراتسه رقیب انجمنه•

«شالی نینك دولتیدین کورمك لویك صو ایچر »

شامیان — خیمه• خرکاه• چادراوکبنه ایوان کیوان کبی رکزاولنان چارکوشه چادر ومربع پرده•

—« مثال »—

«کورونوب خیمهٔ شامیانه هریان »

«نظر اهلنه سانسبز قصروایوان»

شانغور — زل وکوس ونغاره آوازی• کرنای• سورنای سسی•

شانکوراق — طویاق• طویناق سسی• سم آوازی

شته

شاوکله — قیرغیز قادینلرینك باش اورتیسی•

شاوخوم — ولوله• غلغوله• کوریلتی• شوقوم تلاطوب• غریوغوغا•

—« مثال »—

«بویوروشدن توروشونك بخشی ایرور»

« ایل ارا شوقـوم وغوغا سالما »

شاهین — برنوع قوشدر• لاچین• شهباز•

شای — سکنت• غناصاحبی• سودمند• خیرلو ایش• واقف• حوادث• ذرنك تبنج• مکمل• —« مثال »—

«ایحکالی اخفا ایچون تون مشکینی ایستار حکیم• شکر بوکا فورار اهم ظاهر ایرماس هیچ شای »

شایاق — ماوت چوخه وسائرنسنه لرك منسوبی•

شبرغان — هرات ایله بلخ اراسنده مشهور بربلده اسمیدر• برنوع سیاه اوزم بورادن چیقاراوزوم شبرغانی دیرلر.

شبك — برنوع دالله قویروغیله تشبیك آیدر قوروقلو میموندر•

شباخوم — شباخون• چپاول هجوم نا کهانی• لشکرشب المان اوروشی محاربه شبانه•

—« مثال »—

«یوروش اتدی قوشون ابرلا کوتل دن•

شباخون اوردی دوشمن ساری بردن»

شبیك — لکه• پیسلك• مندارلق• یاغلی• کیرلو• پاصلی• چرکین• یغیر •

شتل — دسیسه وتزویروادبسزلك ایله بریسندن برشیئی قوپارمق• نقل ایله آلمق•

—« مثال »—

«برشتل ایلایقین اولدی رقیب »

« عشق نیر نکی ایرور امر عجیب»

شته — اورمق ودپمك• حیوانك ارقه ایاغیله اورمسی• لکدکوبی•

—« صوفی »—
«آیینك دیلك هادی امرین قویمه زنهار»
«شیاطین شته لار آیر لسانك ای یار»

سچقان —— صباح•صبح•تاك•فجر•ایرته•موش• فاره• سیچان•

شران —— سریع• عاجل•تیز•چابق• چالاك•بات• شتاب• دررو• همان•

شرقه —— اصواتدندر• حطب یارکن چیقان اواز وشاقردی• قرصیلدمه•

شغدارلق —— قائممقاملق•نیابت•وكالت• خدیو• والی• حكمدار•

شغله —— اصلیق•آغزدن چیقان آوازوسس•

شفتالو —— شفتالی•خوخ•بوسه•اوپوش•موبجی•

شفشال —— پراشقسز•ناچسپسان البسه•كلامی وعقلی وفهمی صاچمه وپریشان اولان آدم•

شفه —— آشوری•زیاده•فوق نهایت•شقه• مسخره•آشوری دیوانه دیمكدر• شیلقین•هزل• لطیفه•بذل•شاق• هرزه•

شكانجین —— رزم•قادینلرك باش اورتوسی•چادر• چارشب•

شكل —— نكین•اوزوك•خاتم انكشترین•

شل —— کوتردم•مغلوج• اوتراق• سقط
—« مثال »—
« تیلنی خردلال تاپار بو محـل »
«یوقکه تیل اوق لال ایلیك داغی شل»

شلاین —— مسخره•شوخ• معجز• هرزه•کو•

شلتماق —— تزیین• تجمیل•ترتیب•

شلاقی —— بیحیا•لافزن•غوغاجی•خاتون شلقین• ضرب وتیاق معنی سینه دخی کلور•

شماته —— کوریلتی وهاریلتی لی غوغاو نزاع•

شمال —— روزکار• هوا•باد• دال•اغاج سور کونی•مقابل جنوب•
—«نوای»—
«سالورآهیم شمالی تند ایسیب سرسر کبی هردم•سرشکیم سیلیغه شورش نی شورش شورش دریا»

شودرغو —— برنوع دودك اسمیدر• بلابان•

شودرون —— شبنم•قیراو• اینجه یاغمورچی•
—« مثال »—
«یروکوکی نیتانك اشکیم سوی غرق ایتسه کیم یوقتور• قاشیدا نوح طوفانی بیرایکی قطره شودرونجه»

شودکار —— یری قازمق یارملك• صپانله سورلمش ترلا•
—« مثال »—
« ملا بو لسانك تکرار قیل »
«دهقان بولسانك شدکار قیل»

شور —— تلخ وطوزلو یر• مالح•نمکین•برکیاه اسمیدر•طوائف ترکانیه دن برقبیله نامیدر•

شورتاق —— شور وطوزلو محـل• برنوع شوره زارده حصوله کلان اغاج واودون•
—« مثال »—
«توی خانه نیـنك اوتونی شـورتاق ایکان یاریار•اوندین کیلکان یشکه لار یورتاق ایکان یاریار»

شوران —— قارشق لق• انقلاب•نحوست•تلاش• غرور• نخوت

شوری —— شور•کوکرچله• بور• کم طالع•
—« نوایی »—
« فراق اوتی دانوایی نی ای که کویدورەسین•چوعشقینك ایلادی خس جاالنکانی بس شوری»

شوپله

شوقون — سس • شماته • کورلدی • تلاش • غوغا • صدای بسیار • غریو • تلاتوب غل غوله •

شوك — طوغری • راستکو • صحیح القول • چین وصادق اولان • مثل وافسانه • قصه •

شوكور — شمسیه • سایه بان • شامیانه • چتر •

—« مثال »—

«باشیده شکور الینده طویغون»
«صیدا تـکه چقتی اول همایون»

شوكورجی شمسیه دار • ترکستانده بر رتبه اسمیدر •

شوكون — فال خیر • میمنت • اغور • عمل نیك • بو کون دخی دیمك • امروز •

شول — شو • اول • او • همـان • بول • ذالك • هذا حروف اشارتدر •

—« مثال »—

«پادشاهه شول کشی قیلدی سلام»
«شول سبیله کوردی اول کس احترام»

شولاكای — اغزدن اقان صو • ریق • لعاب • یلیق»

شولای — اداتدر • شـویله • بویله • همان زیل • هکذا • مثله • موندا ق بوکبی •

شولای بولای چنین وچنان • لیت ولعل • اوته بری • اویله بویله • انداق مونداق

—« مخدوم قلی »—

« بودوینی ده بومراده ایرمـدیم »
«شولای بولای ایلا عمرم بچمیشدور»

شومور — چراغ • لامبه • شمعـدان • ایشیـق • قندیل • روشنای • ایدین •

شونداق — شویلجه • بویلجه • مونداق • بوکبی •

شونغاجه — شول وقته دکین • تا • الی • نهایت کلمه سی • بو زمانه قدر • تا این وقت •

شونقار — شونغار • ایتالکو • قرغی • لاجین

—« غریب »—

«اوچوردم شونقار قوشومینی • هیچ
بریرداتوراری یوق • حسرت بیرله
بو صیادی تو تماغو بچه قراری یوق»

شویله — اداتدر • بویله • اویله • هکذا • مثـله •

شیرداغ

هم چنان • برنج لاپه سی • صولـوجه پشمش پلاو • وچلو • بشوله

شیب — یباغی • تالو • بورنجك • برنوع قاش

شیبا — افعی • تیرمار •

شیباق — اوفق دفك • خاروخس وخاشـاکه دینیلورکه ابنیه یی اورتمك ایچـون مستعملدر • یاوشان • اودونی •

—« مثال »—

«اورکانجی شیباقغه پرده سالیب»
« اول پرده ایچید اسـایه آلیب »

شیبکه — درفش • بیراق • بخره • دیلیك دیلیك •

شیپال — بهادر • قهرمان • شجیع • غیور • سالار •

—« مثال »—

«سپهدارلار ایچرا شپهال اولوب»
«تهورداچـون رستم زال اولوب»

شیپورمه — قوزدریسندن دیکلمش کلاه • قلفاق • برك • تلفك شب بوش •

شیت — بایك براسبابیدر • جیله کمان وقربان کبی • زه وشصت دخی درلر •

شیدورغو — برنوع نایدر • دودك • ذوق وطرب هنکامنده مستعمل در • بلبان •

—« مثال »—

« راست قیل اهنك نواو حجاز »
«توزیاتوغی بیرلا شیدورغونی ساز»

شیرالغه — شکارلحمی» صیـد • ومال غنیمتـدن اصابت ایدن حصه • انسان وحیواناتك بلندن یوقارو طرفی • نصف بالا •

شیرام — مقام • مسکن • مأوا • آرامکاه • وطن •

شیرتیلداماق شریلدامق • برشیدن خفیف اواز صادراولمق • صوسسی کبی •

شیرداغ — برنوع جامه ولباس • بیاض قفتان • زین پوش • قارنده اولان قزیل روده • امعا • شیردان شیرسوزان وسخم •

—« مثال »—
«مهر ایله کوکدا اشفق خوب ایرماس
انداق کیم منکا مأوی تیرلیك اوزرا
اول آی نینك قیزیل شیرداغی خوب»

شیرلاغان — سوسام یاغی• روغن کنجید• روغن پاك• روغن سیاه• بذیر یاغی•

شیرلاغانجی — عصار• سازقوللایجی• قوض• غزك•

شیریش — جریش• سریش• احار• شلیم• یلم•

—« مثال »—
«میل محبت کوب ایتر آدما»
«همده شریشدیك یاپیشور هر کیما»

شیش — سیخ• بیوك تیموردن ایکنه میخ• قبارجق• ورم• نفخه• اماس• لفظ شش• وآلتی• سته• مسمار طویل•

شیشك — ششکین• بر نوع یوك قویون• ایکی یاشنده کی قوزی• کوسفند•

شیشلاماق — شیشه صاپلامق• شیشه صاپلایوب دیزمك• اورمك• سنجمك•

شیشماك — ششمان اولمق• قبارمق• انتفاخ• انقباج ایتمك• سمیز و ملحم اولمق• ورم ایتمك• آماس کردن فربه شدن•

شیشوغ — ششکینلك• ششق• منتفخ• ششمان• سمیز• فربه• ملحم تنومند•

شیغاول — تشریفاتجی• مهماندار• ترکستانده بر رتبه اسمیدر• سفرا مصلحت وایشکذاری•

شیل — اوصول کوز• قیش وشتانك تدارکنی کورمك• قالدرمق• برداشتن•

شیلاپچی — قصابلر کتخداسی• جذار• لحام• سلاخ• ذبح ایدیجی• کوشنده

شیلاماق — سوق ایتمك• کوندرمك• تسلط ایتمك• ییبارمق• فرستادن• ارسال• اوزات•

شیلان — سلاطین وامرا اسماطی وسفره سی• اطعام عام عساکره طعام• وشولان ویرمك• کورنش وضیافت ویرمك

—« خمسه »—
« بیر کون آنینك بزمیده شیلان چاغی»
« شاه غه هم اشتهی اولغان چاغی »

شیلتاق — تهمت کاذب• یلان ادعا• چامورلی اولان محل• بطاق• شیلتاقچی بهتانجی وتهمتجی• بریم تاپیجی•

—« مثال »—
«ابر کلك واورغاجی سی قلتاق ایرور»
«ایشلاری هب تهمت وشیلتاق ایرور»

شیرغا — آو• شکار• صید• آوده توتیلان صاتیلان حیوانات• صیاد ودام انداز

شیلرغاماق — آولامق• صید وشکار ایتمك•

شیلقین — معجز• متصدع آدم• عقلی آزغارسز کسنده• ناموسسز• بقدریجی• اوساندریجی• بسیزدریجی

—« مثال »—
« سنم شلقین ادبسیز بولماز نهار »
«بولبتور بویوسنده کوب کثی خار»

شیلکی — اغزدن ترشح ایدن صو• مجاج• آب دهن• یلیق• غلیق•

شیلیم — صمغ• زمق• شیره• کندر• سمق درخت• اغاجدن چیقان طوتقال• شلم•

شیماق — چمرمق• قوللاری صیغه مك• تشمیر ایتمك• بر ایشده جد وجهد ایتمك• تیز

—« مثال »—
«قتلیما قول شمالیب تیغ نی چکما که
کیلور• قتل پولاد قیلیغدین بورون
اول سیم بیلك•

شیمدی — ادادر• آلان• حالا• همین وقت• بوزمان بوآن ایمدی• شندی• دررو•

تیز تیز چابك چابك دخی کلور.

—« مثال »—

« شمدی آهسته کیلور کیجکینه یار »
«کوزی شهلا قاشی یای لاله عذار»

شیمزماق — قاینامق. غلیان ایتمك. جوش خروش

شیمشك — چاقین. برق. درخش. لمح. رعد. یلدریم. چقماق. صاعقه. شمسك

شیما — امك. صو غورمق. استرضاع ایتمك. صورمك. مکیدن شیمیمك

—« نوایی »—

«شوموب بو تسام کهی حیوان صوری
دیك ذوقدین کورکاج. ترشح باده
دین کل بیراغی یانکلیغ دوداغیندا»

شین —— شوخی. شادی. جونبش. ذوق. صفا. عیش سرور. آیین چراغان نمایش.

شینك —— قطع. فصل. تسویهٔ امور و مصالح. مغوللرجا کلره بو عنوانی اطلاق ایدرلر.

شینلیك — شوخلق. شادمانلق. ذوق وسرور ومنونیت. انواع تماشا. آیین وجشن

—« مثال »—

«مجلسده شیخ دون کیجه کوب شین
باشلدی. سندوردی شمع نقلنی حوض
اجره تاشلادی.»

شیوران — برنوع شفتالو اسمیدر. خوخ. بوس.

فصل ص

صاحبی — منصرفی. ایکه‌سی. برنوع اوزوم اسمیدر. رزاقی دخی دینولور.

—« مثال »—

«یارایلان کیذردیم باغنیك تورنده»
« حسینی صاحبی اوزوملار قنی »

صافی پلاو— ایرانیلرنك پیشوردکلری برنوع پلاودر. صافی دخی دینولور.

صداغ—— ترکش. تیرکش. قربان.

—« مونس »—

«اتغالی اوق ایلا سانك عاشقلرینك
کوکسین هدف. یانکا جانیم قیلیب
قربان صداغینك‌نی اوپای »

فصل ضاد

ضعیفه—— قادین. قاری. خاتون. نساء. مؤنث. عجوزه. عورت. عیال. حلی.

ضینقیل — لونده. چابك زبده. کوزل. چقان. غیور. رند. قبصه. یوملاق.

—« حکمت »—

«ضینقیل دستارپوچك بولغه ساتیب
آلدیم. بی غم بو لوب یرآستیغه کیردیم
مناه.»

فصل طا

طناب —— شصت درشصت • هر يانى ٦٠ خطوه • مربع • بر طناب اوتوز قولاچ • سى قرى • تخميناً بر بچق دونم در •

طور —— ايو • كوزل • مناسب • خوب • حسنلى قيافتلى • دام • شبكه • توزاق • تور •

طنابان —— اوفق ايپدر • رسمان طناب كشى • وير كو اقچه سى املاك پارەسى • اندازه •

—« مثال »—

«زمانه اهلى دنى لارله كوب محبت ايتوب • قاچارلر اهل كالى كوروب طناب طناب •

طوطكى — يشيل • مأوى • سبز • نيل آبى كوك •

طيار —— حاضر • مهيا • اماده • تمام • مكمل •

—« مثال »—

«قول بولسا كشى خواجه سينك بار ايشيكينده • هرنه تيلسه ارزوسى طيار ايشكنده»

طلا —— التون زر • فضه • قزيل طلا • ذهب •

—« مثال »—

« افت اندامى ايرور ملا كبى »
« رنك روى قبر ميزى طلاكبى »

فصل عين

عار —— حيا • شرم • ناموس • ننك • فتك •

عراس —— حمارك انقرمسى • فريادخر • ايشك بغيرمسى • عروك • عرعر شوقون •

عريلداماقى —— ارسلانك باغرمسى • يير تيجى حيوانك آواز و صداسى • درندەنك شمتته سى •

عقار —— لق لقه مانند بر قوش اسميدر • عقاب • سقاى جانوران • لك لك •

عقرب —— قلماق • قلاب • شصت • جنكك • منتشه • جيان • كزدم • خواته

علانير —— حمال • باربردار • كراكش • مردكار • مزدور • باركش • يتم • نوكر •

عناق —— مقرب • قرنا • معتمد • آسياى وسطى ده بر رتبه در امين مهردار پادشاه •

—« مثال »—

« ايل توزار شهزاده عاليتبار »
« خيوه ده اولدى عناق مهردار»

علالا —— ولوله طنطنه كروفر شوكت

« نفير دولت اوروب در كهيده كردوندين • آشوردى تهنيتى ده اولوس علالانى »

عنقود —— اوردكدك بر نوع مرغ آبى در •

عمك —— عموجه • باباقرداشى • عمى • برادر پدر

عمه —— ديزه • پدرينك همشيره سى •

—« مثال »—

« بو طرفده اولانك ايتار عمه سى »
« اول طرفدن قوشوق اوقور خاله سى »

عيد —— معروف • حيت • بيرام • نوروز روز نماز

—« كامل »—

« عيدانه باده دين تاپيبسان قوت تمام »
« روزه رياضتى بيله هر ضعف ليغ مزاج »

فصل غ

غاجیماق — اوفدلمق•قرقق• جزوپارجه ایتمك• خراش• تراش رنده•قرندی•

غادبارماق — غربال ایتمك•ایله‌ملك•قلورلامق•

غازان — قازان• بیوك تنجره• روسیه‌ده ایالت مرکزی برشهردر• نوعی ممالکی•

غازی اباد — هندخوارزمده برقصبه اسمیدر•

غاشون — اشکی•تلخ•مر• حامض•نورش•

غالغالاق — غلاغوله•شماطه غوغا کورلتی•

غان — اوغان•باری• بیروبار• خدا• غری تنکری

—« مثال »—

«بوکون یوزشکر کیم قیلدی اوغانیم»

«سینی یوز انجا کیم بولغای کانیم»

غاتیش — خلاصهٔ کلام•نتیجه مرام رمز وایما

غجر — خجیر•قاطر•استر•بغل•

غجرجی — قاطرجی• خجیرجی•کراکش•

—« مثال »—

«غجرجی باشلارایر کان سهـوایتمش»

«یوروبان ارسلان یورتیغه یتمش»

غجغار — قوشغارقاچا رایران شاهینك قبیله‌سی

غجدوان — بخارامضافاتنده مشهور برشهراسمیدر•

غر — غار•فاحشه•روسپی•قحبه•لولی•جلب

غرو — نای•قیش•قصب•مزراق•نیز••

—« مثال »—

«کرنوایی کلکی دیك ایل کلکی ثکرریز ایماس•عیب قیلما بیر دیك او لیش نی شکر بیرلاغرو•

غزار — غزار•چوال•قنار•قاب•

غرپچی — تیرکش•صداق•شمشیر• تیریاغی•

غزناق — کنیز•جاریه•اسار•دوغمه•

غریو — دهشتلی فریاد وفغان•غل غوله•

—« مونس »—

«سالغالی کـونکلومکادوران دور هجراندین غریو•توشتی عالم اهلیغه من چیکیکان افغاندین غریو•

غرواش — نساج طراق• یافنده‌شانه‌سی•

—« مثال »—

«زاهد حقالیداسـوزوب می مغچه دردینی کور•اهاردیك کیم جولهه‌نی تولدوردی غرواش اوستینه»

غروبك — دوره•کرونك مجلس•کشتلك•

غرك — برنوع ساز• وچالغی•کمانه•وکمانچه•

—« مثال »—

«غژك وطنبوری ساز ایتکین ینا»

«بزمی برمیدان دزار ایتکین ینا»

غز — اوغوز• آغز•پله• دلمه• صاف پاك• صحرای•خسروبن قره‌خانك علی‌در•

غزن — غزنین•افغانستانده بربیوك شهراسمیدر•

غکه — عکا•قارغه•غراب•حکه البین زاغ رغن• قرغه•زاغچه

غلبه — ازدحام•چوق• زیاد• وافر• کثیر• بیار•

غلتك — ال‌عربه‌سی• عرابه دستی• دولاب•

غلچه — بودور•غوص•قیصه وقیصرالقامت اولان•اوباش•روستایی•آدم صحرای• درشت•طوایف آراکدن برقبیله‌در•

غلغله — اصواتندر • کورلتی• شماته• شاد خورم شادمان مسرور•

—« مثال »—

«سالدی بشر خیلدا غوغا بسی»

«خیل ملك ایچیدا غلغله‌سی»

غلکه — غلاکه چوبدن معمول کلید که قپونك اتصالنده کی دیوارك جوفنه قونیلور. بخارا مدارسلرینك حجراتنده مستعملدر. برنوع کلید. وقفل جوبین.

غنیم — عدو. دشمن. رقیب. خصم. یاو.

غوشون — بیوك جزمه. چکمه. اتیك وایدك. موزه. خواف. پیپاق مسحی.

غو — حواله. حجبت. برنوع چالی وچرپیدن انشا اولنمش تابیه وسد. حاله. قوتان.

غور — افغانستان خطه سنده بدخشانه قریب بر مملکت اسمیدر. غوریان. هجوم.

غول — یبانی آدم. ثقیل وچرکین ومخوف چهره لو اولان. نسناس. غول بیابان.

غول وقول — قول. ایل. دست. ید.

—« مثال »—

« قیلیب انداق آراسته بیتی غول»

«که بیل خیلی تاپمس اراسی دایول»

غولچه — ترکستانده کاشغره قریب برشهر اسمیدر. قاوانوس. ودستهٔ سفال. تنك جه.

غوما — قوما. اسیره. جاریه. چوری. اوده لك. خلایق. کنیز. دوغه. ددك.

غونان — دورت یاشنده کی حیوان. وآت.

غونچاچی — غومان. اسیره. چوری. ماده کاو کوساله بغوز. غوناچی. اینك.

غونده — برنوع کزنده جانور اسمیدر. سیوری سینك. پشه. اورمجك دشتی. بی.

غونك — بیوك سیاه کلاغ. کلخات. زاغ کلان.

غیدان — قپچاق صحرالرنده واقع بر مملکتدر.

غیدغید — دیر دیر چوق کلام سویلوب ملال کتورمك. خاتون مرمری.

—« مثال »—

« نی بلادور آلیش اولدوم اول زنی»

«غدغدا یلاب کیچه اویدورمس منی»

غیترجان — کان. رباط. سرای قوس. ظن.

غیشه — صویتاقلرنده بولنان قامیشلق. وغغه ساز. وسلنك کوشك خس. بوشان.

غشاوه — خشاوه. ایکندن یابانی اوت طوبلك. ایقلاق. خس خاشاکدن بری اتمك.

غیلجایماق — کندیسندن کیتمك. مبهوت ومدهوش اولمق. بیخود دانه سویلك. عبث یره کولمك.

غین — اداتدر. امر حاضرلرك آخرینه ملحق اولور. اورغین تورغین. کبی.

غینجی — یم توربه سی. کوبکلری قاچرمق ایچون بوغازلرینه طاقدقلری فلقه قولاده حلقه. دولو. مملو غنجا غنج.

—« مثال »—

« ای وادی ایمن ایچرا قوبچی »

« ایت مین سنکا اوزقاشینکغه غنجی»

غینکشیماق — کسکین برشیئی استشمام ایده رك اکصرمق وعطسه ایتمك. کوپك هاولایه هاولایه قاچمق.

غینه وکینه — حرف تصغیر. کتاب غنه. خورد ترك کینه.

—« مثال »—

«قهر ایله تهدید بیدل لارغه باری چین غینه. مهر ایله هر وعده کیم قیلدی باری اوتروك کینه»

غیرام — چغال جنجالی جنکره. تریق. کورش وقیمار واوبونده مخالفت ایدان.

غیجیم — قاورم. اوج. قبضه. دسته. ایزمك. غجیملمك. سقمك. قسمك.

—« مثال »—

« قوه تنی کورونك اول او باشینی»

« بر غجیم لب ایزدی اول خشخاش نی»

غیجیلاماق — آوجلامق. ایل ایله برشیئی ایزمك. قاورامق. سیقمك. ییجمك.

فصل فا

فارسنك — فرسنك • كفه ميزان وترازوبى عدل ودنك اتمك اوزره بر طرفنده قونيلان داره • وسنك برابرى •

فارياب — تركستانده بر قريه اسميدر • ظهير فاريابى اندندر •

فاليش — بوستان توكوندوسى • فاليز • قاون لهسى • پياره يوى زمين كلك •

فالكو — بكجى • حمال • خدمتچى • مزدور • ملى • كراكش • دلال فاحشه • نوكرزن قحبه • پايكى • دله طناب •

فال — كهن • رمل • غيبدن خبر • نيرك • فالبين •

— « مثال » —

« خذ متيندا جان كومنكلومنى قويوب
عزم ايلاديتك • اى كونكلكامونس
وجايغه همدم بخشى فال •

فخسه — ياقسه • پاخسا • فخشه • كل وساده چامورولايدن معمول اولان ديوار •

— « مثال » —

«آى كيلوبدر ايمدى ايوان اوستيغه»
«يار كيلوبدور فخسه ديوار اوستيغه»

فرجى — خيمه • چادر • خركاه • قادنلرك ياپديقلرى وقوردقلرى چادرشب • فرنجى •

فرست — اصواتندندر • هوايه آتيلان بر شيئك ايتدكى صداسى • فرلايش •

فرغانه — تركستانده مشهور وعظيم بر شهر اسميدر • خوقند دخى ديرلر • انديجان مرغينان نمنكان اورەدەدر •

— « مثال » —

«لطف ايلادى بزلاركا خواوند تبارك»
«فرغانه زمين اجره بريب موى مبارك»

فرح — افغانستانده واقع بر مملكت اسميدر • هراته قريبدر •

فرفرك — فرفره • چرخ فلك • روزكاردن دونان شيئى • كاغذدن ياپيلمه • فرلداق •

فرفر — تاتار • چاپار • پوسته جى داك • عريضه جى چپر • قاصد • مژده جى مخبر •

فرنكى — بر نوع طوپچى آلتيدر • علت زخم • پيل • بادزخم • بادفرنكى •

فره — يلدرجين وكپلك كبى بعضى قوشلرك ياورولرى پك اوفاق پليچ • چرخ وطولاب خراس جيقر ديشلرى •

— « مثال » —

« ناديده ايرور بو چرخ اعلا »
« بر فرەسى سيم ويرى طلا »

فريسه — يشيل عكه • كوركور كراك • زاغ كبود يشيل وماوى بر قاش اسميدر •

فريك — بر اوفاق شيئى معناسنه • فره • فاره •

فريك — كلابه طولابى چرخ مدور • كلب •

— « مثال » —

« فريك كبى كلدى كتى اول يار »
« تورمادى يانده اول ستمكار »

فسلدو — فصلدى • كيزلوكلام • خس خس • فس فس • سخن جاكاى • پنهانى •

فشرفشر — انسانك قولاغنه ياقندن سويلانيلان كيزلوكلام • فجر فجر • فس فس •

— « مثال » —

« فشر فشر ايلك ايشى »
« بويله اوتار ياز و قيشى »

فشك	دستك• تکیه• پشتیبان• فشنك• کوربه• جره• کدی• موشك• تمه• تمل•
فشن	آغر یوکلك اشاغی سنه یوارلق براغاج قویه‌رق اشبو اغاجك اوزرنده مذکور یوکی یوارلیه‌رق برمحلدن دیکر محله نقل اولنمسی• فشنك دستك• —« مثال »— « هیچ قورقولماس آتیك طاقندن » « ارقه‌سنده فشن دستکی بار »
فکر	قرمزی• دوزکون• غازه• غالیه مستغرق•
فلفس	ضعیف• سست• عاجز• ناتوان• قری• قرت• چلفس• تنبل لاوبال•
فله‌فله	درجه درجه• مرتبه مرتبه• زینه زینه• —« مخدوم قلی »— « کونده کفن بیچر بواجل هیهات » « نه‌بلادور هیچ قوتقارمس بو صیاد » « فله‌فله اشاغی دوشر آدمی زاد » « بوکون کوردیکلارینك ایرته قالمدی »
فومماك	ایناتماق• اعتقاد و اعتماد ایتمك•
فوته	قوشاق• کربند• بیل باغ• خدمه بلنه طوتان ایپك پشتمال• فورین• —« مثال »— « یاریم سن یاریم سن » « نی طرفه نکاریم سن » « قیرمز فوته‌نی اوشلاب » « آیدین کیجه کیلکایسن »
فله	غوزه• قوزه• ایپك تخمی• بوجك غوزه‌سی• بموق وپخته غوزه‌سی• ابریشم
فیر	اصوآتدندر• شدت• خلجان• عجله معنالرینه مستعملدر•
فیشقیرماق	صویی اغزه الوب ترشش ایتمك• بوسکورمك• فیشقیرماق• فاشیدن•
فیقو	جعل• خنغا• قانیماق چوش•

فخال	بوغدای• اربه اوتی و اغاجی• ساق• صاپ و پایه‌سی• مخال پایه• ایری سمان• —« مثال »— « کیچورمس هیچ کشینی آتیزی بیلا بریدین • فخال پایه‌سیدین اوتماکز اود هقانیك »
فخخك	اجوف• هوپه• بوش• سرسری• فرفر آدم• کوالك کوشك خالی•
فولاد	پولاد• تبان جوهردار تیمور آهن• —« نوایی »— « کونکلی مهر ایلار عیان کورکاج رقیبنك یوزینی• کورماکونجاز ازکی چیقماس جوهری فولادینك »
قاآن	خاقان• پادشاه• حکمدار• صاحب سلطنت• اولوالامر• برحکمدار اسمی• —« مثال »— « قنی خانلار وقانی جنکیز خان » « که اوکدای قنی ایردی اول جون قاآن »
قاآنماق	تلهب ایتمك• علولنمك• آتش المق• شعله‌لنمك• الانکه• شعله•
قاب	ظرف• غلاف• محفظه• جلد لفافه• پوشش• چناق• اایاق• جوال• —« مثال »— « قاب ایچنده قوی کبراول داروینی » « نوش آتینك هرکیجه برمقداربنی »
قابا	حنظل• ایتی بولك• هندقوینی• جسیم قلین• غفص• درشت• غوس
قابارجوق	تنجاله• آبله• کورچیان• اوچوق• چفقان• جبوشك• دونبل•
قابارجوغلانماق	انتفاخ ایتمك• قابارمق• آبله‌لنمك• قبله چقارمق• اجوق• تبخال•

قاباق — ایلرو• اوك• حضور• پیش• سرپوش• غطایه• قپق• کوز قپاغی• بالای چشم• کدو• قباق اویني و تفنك انداز لق ایتمك توی و دکونده مشهوردر•

—« مثال »—

« کوتورا الماغوم قاباغیمني »
« کیشی دیك کیم همیشه چیککای بنك »

قاباقوشلوق — ظهره قریب اولان وقت• یولنچاشتگاه• ناشتا وقتی• وقت چای• قوشلوق•

قاباقولاغ — قولاق ترزنده اولان برنوع شیش• کوزه• دسته دار• قولب

قابل وقبل — محاصره• ابلوقه• قل• لشکری اورته یه آلمق• حصار و قشله‌ی سارمك•

—« مثال »—

« کرکیشی قالسه قل ده ناتوان »
« حق تعالی دن تیلار دایم امان »

قاپاماق — اورتمك• بندوستر• محاصره ایتمك• آبلوقه ایلك• جورمك•

قاپالماق — تحصن و تستر ایتمك• محاصره یه کیرمك• مسدود اولمق• انزوا و انسداد ایتمك•

قاپان — خنزیر• طوکز• خوك• چوچقه• دونغوز

قاپچورته — پولاد ایله تیموری قاریشدیروب اریدەرك انکله قلیچ و بچاق و خنجر کبی آلت قاطعه اعمال ایتمك•

قاپچوق — کیسه• خلته• جیب دستی• بورمه خلته• چنته• همیان• پاره کیسه سی•

—« مثال »—

« یولدوزی اول آسمان دن اله دور »
« هرنه تاپسا قاپچوقیغه سالادور »

قاپقاچاق — ظرف• غلاف• لحاف• پرده• کورفه•

قاپلی پلاو — اوزبك پلاوی• غیر از پلوصافی و چلو•

قاپقارماق — اغلاق• اصفاق• اطباق و املا ایتمك•

—« مثال »—

« یتار هر لحظه مژکانی خیالی جان ارا اوه کیم• الار دور جان ستان اوقلر بو اول اوقلر غه قابو دور »

قاپو — باب• ایشك• دروازه• مقصد• فرصت• درارك• دربار• آستانه• در• بوسه خانه

—« مثال »—

« قدیمی عبد دیر نینك بو بنده »
« قاپو نکده بر غلام زرخریده »

قاپورچاق — بالغك پوللری• پلوس پولکچه• پولس ماهی• پولك سمك•

قابورغا — قبورغـه• کوکس یان کیکرنك هیت مجموعه سی• شش قبورغه• التی کموك•

قاپا — تفا• سر• باش کله• رأس•

قاپارماق — قبارمق• انتفاخ ایتمك• شیشمك او فرلنمك

قاپاغان — قاپیجی• صیاد• الیجی• طیور خاطفه• برتیجی حیوانات• آلت صید• قپان طور شبکه• طوطی قوشی•

قاپاقلاماق — قاب و قپاق ایله برشیئی اورتمك• احاطه و محاصره ایتمك• مستحکم ایلك•

—« مثال »—

« ایاغیم نینك قملی ضعف دین انداقکه قم »
« قاپاقالغان تیری دوری داقملدان ینکلیغ »

قاپان — غایت بیولنچکی• میزان محلی• قنطر• ترازوی بزرك• خفلك• قفغان• دوزاق•

قاپتان — خفتان• قفتان• طوزاق• دام• شبکه•

—« مثال »—

« خرقه آنینك جسمی داقاپتان بولوب »
« قاپتانی تن جسمی آینك جان بولوب »

قاپساماق — شامل و حاوی اولمق• شهر و قلعه‌ـه یی عسکر له حصر استیلا ایتمك• احتوا واستغراق ایلك• احاطه محاصره•

قات

قاپغاماق — احاطه • اشتمـال • محاصره ایتمك • قاپلامق • اطرافنی چیویرمك •

—« مثال »—

« نیچه کوندین -ونك اولغای امکانی »
« قاپغاماق بوایکی چیریك آنی »

قاپلاماق — استیعاب احاطه و اشتمال ایتمك • اطرافی قاپاتمق • محاصره •

قاپلان — ببر • پلنك • شیر • اسد • لیس • غضنفر • ارسلان • بارس • یولبرس •

قاپلامه — مستود • بتون اورتی • روی پوش •

قاپلوباغه — طاش باغه • طوس بغه • سنك پوشت • تاش بقه • قاپلو بغه • بقه •

—« مثال »—

« تاشبقه کبی یوزی چوتوردور »
« سرتاسری یوس بتون قوتوردور »

قاپماق — خطف ایتمك • غصب نهب و یغما • بخش کرده کرفتن • باصوب الموق • ضبط •

قاپچی — الیجی • صیاد • غاصب • بخش میکرده کی زبردست • زورآور •

قاپو — باب • دروازه • ایشك • آستانه • بوسه خانه • دربار • قاپی • در •

—« مثال »—

« برقپو مسدود ایسه یوز قاپی
اچیق دور دوام • قطـع امید
ایلام تامقصد حاصل اولمسه »

قاپوزاغ — قابوق • قشر • پوست • دری • چلد • تیری •

قاپیق — مستور • اورتی • قپانیق • پوشیده • یاپلش •

قات — طبقه • مرتبه • صره • درجه • طاق • بار • مره • دفعه • یان • طرف • کنار • قطعه • پاغانه • زینه • سپا • نردبان •

—« مثال »—

« برقته اوتوردی پادشالار »
« آلتدا طلب قلیب کدالار »

قاتر

قاتارماق — نیزه حربه ایله صانجمق • مزراق اورمك • سونکی ایله سوقق •

قاتاغ — طابیه • سپر • استحکام • مترس • شینك • جنده ول • سد چنك و حرب •

قاتاغان — قوندوز خطه سندن طوایف اوزبکیه دن بر قبیله اسمیدر • قاتغان • یساق منع • تعطیل • سد • قدغن •

قاتانغور — بچمسیز اولان آدم • یاقی شیقسز • قلیق سیز • بدشکل بدافت •

قاتراماق — تعجیل و تسریع و شتاب ایتمك • سرعتله یوریمك • قوشمك • بات بات • تیز تیز • چابك چابك • چاپمك •

قاتر داماق — سرتجه اولان شیلر بر برینه طوقانه رق سس چیقارمق • آواز کورلتی صدا •

قاتغان — قاتوب قالمش اولان شیئی • سخت • سرت • قاق • قتق • سرد • قد بد •

قاتلا — دفعه • مره • قات قات • نوبت • کره •

—« مثال »—

« ینه ببر قاتلا هم کورکای جمالین »
« سماع ایتکای روان آسا مقالین »

قاتلامه — دیو شیرمك • قاشی قات قات قیروب بوکمك • برنوع یاغلی اتمك • بورك • پاجه • فتله •

—« مثال »—

« قاتلاما کربولماسا مهمان ایچون • ای اوغول بار یاغلی چالپك دن کیتور »

قاتلانماق — اکلنمك • اصبار و تحمل ایتمك • خمیده واهمال اولمق • بوکولمك • پیچ و تاب •

قاتلاو — برنوع سرور • شادمانی • لشکر کیرو کیلسی • قیتشی • عودت • برکشتن •

قاتمر — قاتلو مضاعف • قاتمر چیچك • برشیئك انجارمسی قات قات اولمق • کل خیرو • خطمی • قوی قرمزی •

قاچ وقانچه

قاتماق — الحاق• علاوه• ضم• زیاده• ترفیق• تخلیط• تردیف ایتمك• مزج• جمرا کردن

—« مثال »—

«عاشق زارینك منم اویناتمكین»
«مست اوسون دیب میكا افیون قاتماكین»

قاتناشیق — مرور و عبور• آمد ورفت• کیدیش کیلیش• ایکی طرفدن بارمه کلمه•

قاتناماق — بالدفعات کیدوب کلمك• مرور وعبور• آینده ورونده• کلان کیدان•

قاتولوق — غلیان• جوش• طغیان• امواج• قوشولمه• اجنبیدن بر فرقه اسمیدر•

قاتیخ — قاتیق• دوغ• یغورت• ماس جورغات• دوکون خرجی ایچون دامادطرفدن قاتین پدره کوندریلان خرج• عطیه•

—« مثال »—

« کر دوپیشیم ده تولاشور سن مدام »
« سین بیله ترده بیدیك نان وقیتغ »

قاتیش — قاریشق• قاتیم• ممزوج• مخلوط•

—« مثال »—

« قاتیشتی ایکی چیش دریاخروش »
« اوروشدین اجل قلزومی اوردی جوش »

قاتیغ — قاتی• سرت• سخت• قوی• درشت• متین• قاق• داش کبی•

قاتیقلاشماق — بکشمك• سرپلشمك• بر برینه قارشمق• ارارشمك• همراه اولمق• مخلوط•

قاتیلیش — قاریشق• مخلوط• مجموع دواب• همراهی• برابری• برهم شدن•

قاچ وقانچه — اداتدر• چند• کم• نه قدر کبی• استفهامدر• جند جبز جندکس• جه قدر

—« مثال »—

« بر قنجه کیشی ایلنده شمشیر »
« بر قانجه صیده کان ایله تیر »

قاچین

قاچار — سریع الحرکت• قاچان وفرار ایدن• قچاق• پرنده• دونده• معتبر بر قبیله•

قاچاشلیغ — قاچقلق• فرار• انهزام• کریز• عزیمت• درتاز• رجعت قهقرا•

قاچاغ — فراری • قاچقین • کریزنده غلام بنده• فراری• عبد کریزپا•

قاچان — قچان• نه وقت• نه زمان• پهلو• ارقه ده بولنسان کوچك کیکلر • طوایف اتراکدن بر قبیله اسمیدر•

قاچانغچه — نه وقته قدر• نه وقتده نه زمانه دکین•

—« اکهی »—

«کاه عتاب ایتیب کهی ناز قیلیب قاچانغچه خسته کونکل غه قیلغوسی چوربیلا جفا کورینك »

قاچتك — قاچیجی• فراری• منهزم•

—« مثال »—

«بیری بیلکایول دور بیری اوتغه یول»
«بوزولغاچ روان تاشقاری قاچتك اول»

قاچغاق — قاچیق• هزیمت• بوزغون وفراری• عزیمت ایده جی•

قاچغون — فراری منهزم• قاچاق• کریزنده•

قاچغوبجی — قاچیجی• فرار ایدیجی• می کریختکی•

قاچماق — هرب وفرارا ایتمك• چکنوب صاوشمق• قورتلق• اجتناب واستنکاف ایتمك• خلاص بولمق•

قاچو — فرار• انهزام• هرب و جنك جدال• قلدن قاچملك• کریختن• روی کردان شدن• محاربه دن دونمك

قاچیقماق — قاچوب صاوشمق• پراکنده وپریشان اولمق• بریانه چارلق• بوزچاورملك•

قاچین — صوبوللرینك تغملرك نهر سدلرینك شکافلرندن کلان صو صپر ندیسی• یك یك کریز لشکر• بر بر فرار•

قاریغلغ

قاداق — میخ • چیوی • مسمار • خرپچه • میخجه • نعل‌بند • پیوندجی • کاسه‌جینی قداغ ایدیجی • یمه‌یجی • قداقجی •

قاداقلیغ — چیولی • محلی • محکم • قوی • مضبوط • پیوندزنده • یماقلی •

قاداغن — جار • تنبه • منع • یساق • قطغن •

—« غریب »—

« باغ ایکاسی باغنی ایتمه قاداغن »
« منیم یاریم باغ سیرینه کیلادور »
« نرکس کوزونك یوموب قیاباقاغیل »
« منیم یاریم کل سیرینه کیلادور »

قاداماق — چیولك • میخلمك • پرچین ایتمك • مسمارلمق • امر • تاکید •

—« مثال »—

« قادالغان اوقلریندین جسم
افکاریمنی سنغاندور • کیل ایمدی
« نالهٔ زاریمنی سنغاندین تماشاقیل »

قادانه — مجرملرك ایاغندن اوریلان پای‌بند قید • زنجیر • قیدوانه • ایشکیل • کشن • کنده • طومروق • بوغه •

قار — برف • ثلج • بوز •

قارا — باق • نظر ایت • نکاه‌کن • سیاه • اسود • بر • قوری • بر • خشکی • دکزکناری • ساحل • لب‌دریا • اداق

—« مثال »—

« یوز یغه چیکیب پرده یاریم قرا »
« بوغم ایلادی روزکاریم قرا »

قاریلغ — اختیارلك • قوجه‌لك • پیرلك • طوایف اتراکدن برقبیله‌نك اسمیدر • چنکیز خانك کوجستاندن حین عودتنده بوقبیله یولده قارده قالدقلری ایچون بونلر بویله قارلیق توسیم اولنمشلردر •

قراسو

قراغریق — برنوع خسته‌لکدر • قراموق • قزاموق

قراباتاق — برنوع مرغ آبی اسمیدر •

قراباش — جاریه • کوکه • بلبل هزارداستان • خاتون سیاه‌سر • زن •

—« مثال »—

« منیك رفیقدم قره‌باش »
« جوخدیمز ومنکا یولداش »
« هم قرداش هم سرداش »
« جدا اولمم اندن برکون »

قرابوغاز — برنوع قوش • بحر خزر کنارنده بر موضع اسمیدر •

قراتاریغ — برنوع طاری اسمیدر • طریق وارزن •

قراتاوق — معروف ومشهور قریه بکزر برنوع قوش اسمیدر • قره‌ساج دخی دنیلور •

قراتیاق — بیوك صوپه • باشی بوزوقلرکو اوباشلرك محاربه تیاقلری • قره‌کلتك • معونه عسکری

قراتغو — قوشجیلر • صیادلر • قوشلرك توکدن یاپدقلری برنوع آلتدر •

قراتمغا — ترکستان پادشاهلرینك فرمانی • یرلیغ •

قراچروك — شونیز • برنوع سیاه‌دانه • چوره‌اوتی •

قراچریك — سیاره عسکری • باشی بوزوق • سپاه • الانقیل قویروق دخی دیرلار •

قراخان — طوایف ملوك • مغول خانك اولادلری • واسکندر ذوالقرنینك معاصری بولنان هندپادشاهلرنك بری •

قرادوزن — طنبور • ساز • نغمه • دوتار • غژك •

قراسو — ترکستانده برایرمق اسمیدر •

—« مثال »—

« قراسودن بربر آشتی »
« عسکری کرویه قاچتی »
« سردارلار باریب اولاشتی »
« اوروسنینك حالنی کورونك »

قراقیر

قراشنیه — ماتم کونی• یوم الیأس• نوحه ایامی•

قراقات — زرشك طعمندن فلفل بیوکلکنده ناردان برشیئی در• تخم سماق کبی•

قراقوروت — برنوع پنیر در• ویو غورت قوریسی•

—« مثال »—

« عقلی برشی یتمس »
« قند قوروتی فرق ایتمس »
قولارسنك هیچ یره کیتمس »
« نادان ایله همراه بولدم »

قراقوش — عقاب• عنقا• سیمرغ• هما• دولت قوشی

قراقولاغ — غول• اوماجی• دیو• برنوع قورت آلاجه‌لی• آدم هوشیار• کوش انداز• مخبر بزرکان• ندیم وکلا•

قراموغ — بوغدایك ایچنده بولنان سیاه دانه‌لر• ایت اوزومی• لوپك•

—« مثال »—

« کدالار جون کیذارلار بای ایچنده »
« قراموغ دانه‌سی بوغدای ایچنده »

قراکونلوك — ماتم• یأس• حزن وغم کونی• روزسیاه

—« مثال »—

« برقراکون باشمه توشدی مینك »
« ماتم وغم بولدی یولداشیم مینك »

قراکیك — یبانی طونکوز• صوغان دشتی آهوی صحرا

قرایمیش — قرامش وسیاه لنمش• قاب قره• سیم سیاه• املوك دینیلان برنوع میوه•

قراسودا — مالیخولیا• جنونیت• دلیلك• تلبه لیك• آس آس• قره‌قان• سودای• خون•

—« مثال »—

« کلدی هیچ برکیشی کنیکاشیمه »
« برقراسوداتوشوبدور باشیمه »

قراقیریم — ترکستانده برولایت اسمیدر•

قراقیر — دشت قپچاقده واقع برمحلك اسمیدر•

قراقق

قراکول — ترکستانده بخارا جهتنده برمملکتدر• بخارای یتی تومان قراکول یتی بریم تومان درلر• سیاه قوزی تریسی عجم کلاه بغنه‌سی اورادندر•

قراقالپاق — مغول جنسنه منسوب براولوسدر که میانکالات بخارا وخوارزمده جیحون نهرینك کنارلرنده مسکوندرلر•

قراقاش — ترکستانده برمحلی اسمیدر• سیاه ابرو

قاره‌باسماق — اویقو ایچنده هجوم ایتمك• بغتةً ودفعةً حمله ایتمك• یکباره بخش•

قاراراق — سیاه‌راق• چوق اسود• قب قره•

قارارامق — صکره‌دن قره اولمق• اوزاقدن قره‌مق

قاراراشماق — کورنمك• دشمن وغیره اوزاغدن کورونمك• نمایش• قره‌مق•

قاراغ — کوز قرارتمق• جسارت ایله باقمق• شدت وسطیر ایله قره‌مك•

قاراغای — سیاه• خال• خط• کوز• نظر• نقش• کنار• قیغاج باقمك• کورش• نهب• غارت• غصب• تاراج•

—« نوایی »—

« ای قراغینکغه سرمهٔ مازاغ »
« ماطغی مرکبکغه قویمای داغ »

قاراقچی — حرامی• غارتکر• غصاب• خرسیس• قلتبان• اوغری• دوزد•

—« مثال »—

« کونکل‌لار نقسدینی تاراج ایتار کاپایما غونك برقع• انیکدیکدورکه یوزباغلار قراقچی کاروان کورکاج »

قراول — مشه‌اورمان• پته‌اغاجی• توقای یغاجی• قراغول• دیده‌بان• کزیجی• طولاشیجی• پاسپان• نکهبان• بکجی• عسکر قولی•

قراقاق — نهب وغارت ایتمك• یغما وتاراج•

قرالاماق — خط بویامق• کیر وسیاه لتمك•تلویث• تسوید•یازملك و مشق ایتمك•سیاه مشق•

—« مثال »—

«کیمکاسالدیم کور کوزوم قرالغودین
عشق ایچرا کیم•قان ارا پنهان کوزوم
آق وقراسین کورمادیم»

قاراماق — باقق•نظر و نکاه ایتمك•امعان•کوزتمك•

—« مثال »—

«قارا دیدیم قارا مدینك• قره زلفینك
تار امادینك• عاشق لیغ غه یار امادینك•
مین سینی سیودیم قره کوز»

قاراش — نظر•تبصیر•امعا•نکاه•باقیش•

—« اکهی »—

«جانینی عشق اهلی نینك آلغوسی بیر
نظاره دور• ای پری فتان کوزینکدا اکر
بو دور اوغرین قاراش»

قارچین — صاریق• سله• عمامه•دستار•سلاح پری• ترکمان لرنك قره اوده قوللاندیکلری تك خورج•

قارت — قوجامش• پیرو اختیار اولان• رشته خسته لکی• زشت• چرکین• قوری• یابس خشك• قاق قدید•

قارتماق — کیجل وجراحتدن دوشان قارتلش شیی•قارت قارت قاشینق•

—« مشرب »—

«احسان وسخاوت بیله عمرو منی قاروتغای
«اسلام چراغی بیله کوزینی یاروتغای»

قارتوق — شاخ• حجامت• بوی نوز• قرن•

قارته — آتك روغنی•ایچ یاغی• قارت قازی• اویون کاغدی• اسکامبیل•

قارچناق — خسیس• بخیل• کوزی آچ اولان• مفلس• مسکین• طماع• دنی•لئیم•

قارچیماق — خسیس وبخیل اولمق• لئیم لق ایلك•

طماع لیك ایتمك• آچ کوز•

قارچه — بر نوع کوچك ملون قوش اسمیدر•

قارچیغای — باز•طوغان•قارتال•قیرغی•چه پك• جغل بای• شهباز•

—« مثال »—

« کرك خیلی غه قارچیغای درمیان »
« الار چوژه ینکلیغ بو بیرماکیان»

قارچیماق — قازیق •قاشیمق•قرغیجله تراشلق•

قارداش — برادر•طوغان•اخی• قرنداش•اکه• اوکه•اپه•اغااینی•

—« حکمت »—

«آتا انا قرنداش قیان کیتی فکر قیل»
تورت ایاقلی چو بین آت بر کون سینکا یتارا

قارس — شال قوشاق•طوقومه بیل باغ•فوته• روم جانبنده بر مملکت اسمیدر•میان بند•

قارساق — سنجابدن بیوك قارنی چیل بر نوع حیوان اسمیدر• تیلکی• مانی•

قارسماق — آلته اورمق•یاترمق•چکنمك•

قارشو — مقابله•قبل•حذا•روبرو•ترکستانده بخارایه قریب بر شهر اسمیدر نخشب نسف دخی دیرلر عمر النسفی اورادندر• •اول طرف اول جانب• بقه• طرف•

—« مثال »—

« قرشیدان یاریم کوروندی آی دیك »
« کاشکی بولسام یانده بای دیك »

قارغا — عکا•قرغه•غراب•زاغ•زغن•کلاغ•

قارغابوکن — مسموماتدن بر نوع دارو اسمیدر • کوچه له•تنکه کبی بیاض مدور•

قارغاش — نزاع•غوغا•مجادله•شورش•قاریشق•

—« مثال »—

« نی مردود لیغ کیم بولور ایل ایشی »
«تون و کون آتینك جانینك قارغاشی»

قارغاماق — بددعا• لعنت• سب وشتم ایتمك•

—« مثال »—

« لطفنی کیم قارغادی یارب بلاغه
اوچرا دیب• کیم سینیك دیك تاش
باغرلیق بی‌وفاغه اوچرا دیب»

قارغیش — حقارت•نفرین •لعنت ایتمك•بددعاء انتظار ایتمك• قارغامك •

—« مثال »—

« قرغیش آلغنجه دعاآل غین‌دعادور
کیبا• یاوز اولور هر کیشی آلسا
اولوغلاردین دعا»

قارقاشوق — دوه‌نك طوپاغی• صغانی • تیوه‌نیك ترناغی•تویه‌نك‌تویاغی •

قارقوناق — اغیل• قاجه‌مان• مرعالرده حیوان ملجأی•احاله•چوره•قوتان•طویله•

قارلانغوج — قرلانغچ • ابابیـل • قارلوغاج • قراشتورك• قلدرغاج•

قارلاش — مفلس• تهی‌دست• بی‌سرمایه• فقیر الحال اولان• بی‌قدرت عجزه

—« نوایی »—

«نقدجان بیرلا نوایی می‌تو تار میخانه‌غا•
هر قیچانکیم کونکلنکااولشوخ قرلاش
ایورول »

قارلیغ — طوایف اتراکدن بر قبیله اسمیدر• خیوه حکمدارلری خوارزمیلر اکا منسوب‌در •قالوق‌دخی‌دینولور•

قارماق — قارموق• قلاق•بالیق ایکنه‌سی•خورته قلاب•شصت• صوقق •قورجاقلامق• خلیدن•

—« حکمت »—

«اون‌اوچده‌نفس‌وهواقولغه‌آلدیم•
نفس باشیغه بوزمینك بلا قار ماب
سادله‌یم•تکبرنی‌اپاق‌آستین‌باسیب آلدیم•
اون‌تورتومده‌توپراق‌صفت‌بولدوم‌منا

قارماماق — قاورامق• پیشرمك• جنجك•بردن قوتولماق•عجله‌اغوش

قارماشماق — آلت‌اوست‌اولمق• زیرو زبر شدن • قاریشماق• ارالشمك• بهم‌شدن•

قاری — اختیار• پیر• قوجه• عجوزه• بر قولاچ• ایکی ذراع•قاری• حافظ کلام‌الله•قوراغ•

—« مثال »—

« مصحفی یادایلاکان »
« قاری قرأن ایدی »
« آق وقرانی بیلان »
«طرفه‌سوات‌خان‌ایدی»

قاریلیغ — اختیارلق•قوجه‌مش•پیراولان•

—« مثال »—

«قایغوجی‌باغیرغه‌حزن‌داغی قارلیغ »
«سالغوجی غم وبلاسراغی قاری‌لیغ»

قاروچه — بازو•قولك اوستی•قاریش• کتف‌وشانه•

قاریش — اچیق‌لك‌باش‌پارمق اوجندن‌سرچه پارمق‌اوجنه‌قدراولان طول•شبر• بلك وجب •

—« صوفی »—

« بیرقاریشلیغ یولغه‌کیرسانك قویغه
بی بولداش قدم• بیر مویزالدینکدا
بولساآنی‌بی‌همدم‌یغه»

قاریشلاماق — قاریش ایله اولچمك•سایمك‌وجب‌ایتمك

قاریق — اختیار• قوجه• پیر• فانی‌قاری•

—« نوایی »—

« ای‌نوایی حزن ایلا اوتنکارقاریلیغ
محنتین• کیم ییکیت‌لیك باردی عیش
وعشرت ایامی بیلان»

قایقماق — پیراولمق• اختیـارلنمق• قاریلنمق• مسن اولمق•قرت‌لنمك‌فانی‌شدن

قاریلاماق — اختیارلق•پیرلق•مسن•سال‌خورده•

قاریماق — اختیار وپیرلنمق• عجوز اولمق • قوجه لنمق•مسن•موی سفید•

—« مونس »—

« بسکه هجرینك شدت اندوهی تأثیر
ایلا میش• یتمیشام اولماکغه قاریب
کرچه بارایردیم ییکیت»

قارین وقارون — حجامت شاخی•بوی نوز•قرن •

قارنی یاروق — ترکستانده مینکقشلاقك جنوبنده بر موقع اسمیدر• بر نوع یملکدر•علاج

قارنجه — نمل•مور•مورجه• قرنجقه•

قارینچغه — کوچك قرنجه• مورجه•صغیر نمل•

قاریندا‌ش — برادر•قرداش•اخی•اکا اوکه•

—« مثال »—

« بر کیجه مهمان اول جانم قرنداش»
«ایکی میرقونوشوب قرداش بولالی»

قاز — بط•وزه•علیجوم• قوقوشی•

قازقناتی — فن حرب اصطلاحیدر•سیرك•صف صف دیزلمك•دسترس•

قزاق — قذاق • بی خانمان• بخارا وخوارزم شمالنده دشت قبجاق کبیرده مسکون عظیم بر اولوس وقبایل اسمیدر•

—« مثال »—

« زال دیدی کیم قزاق ایر کانداشاه »
«تیغ چیکیب کیم چیکار ایردی سپاه»

قازاقچی — خرسس•حرامی•قطاع طریق•قلتبان• •اوغری• راه‌زن• چپاول •

قازاقاق — خرسزلق•حرامی لق• قطاع طریقلك ایتمك•کز کینجیلکه چیقمق•یول کسمك•

قازاقلق — جنك ایامی سفرده عسکرولشکرك حالی•

قازالاق — چکاوك• کافته• کاواك• مغاك•جوف

قازان — روسیه‌ده ایالت مرکزی بر شهر اسمیدر•نوغی•قزانو غزان قومی•

—« مثال »—

« جمله‌سی ایردی مسلمان بی کمان »
« سبریا وشهر بلغار وقزان »

قازانج — تجارت• کسب• تمتع• سوداکارلك• بیع وشرا ایتمك• صناعتدن قزانمق• فائده ایتمك•کسب کارنفع •

قازغان — بیوك تنجره•قزان•دیك کلان•دیکر کبیر•

قازغانماق — قزانمق• اکتساب ایتمك•انتفاع کار• سودومنفعت•تمتع •

—« مثال »—

« جسمی بیرلا باریب یاتیب کیلدی »
« دوست خیلینی قاز غائیب کیلدی »

قازماق — قازمق• حفر وحرث ایتمك• چوقور یاپمق• اویمق•کندن•عمیق•

قازمه — قازه‌جق آلت•کولنك•محکوك ومنقوش شیی•بیل•کتمان•تبر•تیشه•چاپه •

قازناقلیق — محکوك• منقوش• محفور • قازلمش اولان خاتم واسلیمی • کنده کاری • منبت‌شده• اویمه•یورمه•

قازوق — اوجی سیوری دکنك واغاج• بیوك میخ•کوندر•دارودیرك اغاجی• کل میخ•

قازی — قزی•آت ایتنك صوجوغی•باستورمه•

—« مثال »—

«قازوقزی وقوزی وقیزوقیمیز کیر اك»
•ای مردمان شهرهری بارجه میر کیراك»

قازیندو — تلاش• رنده • غایت اینجه یونقه • قزغان دیبی•قرغیج دیك• قرندی•

قاسمار — برنوع علتدر• اقوتمه• خسمار• موی خورك• سوخته نی•شرنچه کبی

—« مثال »—

« خاسماردن اولدی اول پریزاد »
« یتسا اجل قالمس آدمی زاد »

قاسماق — قازیندی • قازغان دیبی • چیکوب طارلتمق • قیصمق • سقماق • صیقشترملق

قاسماق — قازیندی طوتمق • قازغان دیبی یانمك • تدکیر • تحت دیك کرفتن • قرغاج •

قاسناق — ایلك • غلبورك اطرافنده کی اولان حلقه • ومدور تخته سی وامثالی کبی • کردش •

—« مثال »—

«نی دف زروسیم ایله ملون»
« قسناق طلا ایله مزین »

قاسنی — برنوع صمغدر • بیرز • قنه • جوره اوتی دانه سی • زغبر • کاسنی • بیخ •

قاش — نزد • قارشو • اوك • حضور • برابر • ابرو • حاجب • مقابل روبرو •

—« مثال »—

«مخیل نینك الدیداز ینهار احساندن
کپورمانکلار • خسیس نینك قاشیدا
بیهوده سماندین دم اورمانکلار»

قاشاغو — قاشو • قاشاغی • قشان • قشو • تیمار آلتی •

قاششاق — فقیر • مفلس • کدا • بی خانمان • بی بیضاعت • قشاق • پاره سیز سر و پابرهنه •

—« مثال »—

« قشـاق فقیر وناتواندور »
« لکین کورو ناکلی پهلواندر »

قاشانك — سیاه • قرانکغو • تاریك • ظلمت • ضعیف • اتسز اولان • سرکش آسب • درشت • زرنك • بدخوی آت •

قاشانماق — خارومال ایتمك • حیوان آغنه یه رق تبول و تکیف ایتمك • ایشه ملك شاشیدن •

قاشقالداغ — برنوع چایر قوشی • سونه • آلمه باش • مرغ آبی • اوردك • طورنه • چولك •

قاشقاماق — تلهب ایتمك • پارلامق • علولنمك شعله لنمك • شاقرشاقرقانمق • جوش •

—« مثال »—

«جسم ارا بیربیرلاری قالدی بوتون»
«پاره پاره چونکه قاشقالغان اوتون»

قاشقرالماق — کیجه اورته یی قرالکلو باصمق • شب دیجور • تاریك • قرانغو کیجه • ظلمت •

قاشقه — آلنده بیاض نشان اولان چارپای • و آت • بهادر • قهرمان • هر دائم اوك صره ده کیدن • محاربه اثناسنده آتك جبهه سنه طاقیلان آلت • نشان قوطاس • طومار •

قاشوق — قاشیق • شوربه ایچمك استعمال اولنان اویوق تخته پارچه سی • معلقه • چمچه •

قاشیماق — قشاو وطرناق ایله خارومال ایتمك • خاریدن • مالیدن • تیمار ایلك •

قاق — کونش وآتشدن قورومش اولان • قوب قورو • قاون قاق • صوتوپلانجك محل وموقع • سیلاب یاغوریری •

—« مثال »—

«بلخ ایل نینك طاقتی هم طاق ایدی»
«پارچه قاون حسرتیدین قاق ایدی»

قاقا — بابا • ابی • پدر • دده • بیوك قارداش • اغابك • اکه • خندان روی • لالا •

قاقالاغان — زیاده • باغیرمجی طاوق وسائر • زیاده حی قیرماق • بسیار چاغ زدند •

قاقالاماق — طاوق یورطلر کنسس ایتمك • قیقردامق

قاقیرداغ — جز • جیرز • قوبروق یاغینی اریدیرکن اخرنده قلان یانمش شحم پارچه لری • ققیرداق • قوروسبی • قدید • خشك •

قاقرماق — قاقردامق • قوروشیلرك سس وآوازی • اغاج دالّلری قدیدو ناشف وخوشك اولمق. قاقشاق همه بی دود •

قاقرمه — قوری وقدیدشیلرك آواز وصداسی • شوقون ایتمك • حیقرمه •

قاقشاق — ترکستانك طوایف اتراکدن برقبیله

اسمیدر • زیاده سیله اغلامك •

قاقشالاماق قورومق • قاق وقدید اولمق • خشك شدن • برنوع اوتون • سزاق •

قاقشال اوتونی کندی کندینه قورویوب پارچه لنان اودون • سکساول اودونی کبی •

—« نوایی »—

« جسم ارابیر یرلاری قالمای بتون »
« پاره پاره اویله کیم قاقشال اوتون »

قاقلجم —— شرار • جرار • علم معاش جوق بیلان •

قاقم —— آس • صنکسـار • سموره مشـابه قره قویروقلو بر حیوان اسمیدر • دریسندن کورك یاپارلر • قره قولاق •

—« مشرب »—

« سائیشام سنجاب وقاقم درکهینك
تویراغنی • ساطنت زربفتی دوریانیده
نقش بوریا »

قاقاج —— قوری بالق • کباب ماهی •

قاقاق —— قرع • ضرب ایله کیرو کیتمك • تپمك الچارپق • اکسرچاقق • میخلمك •

—« مثال »—

« اندەنوشیروان کیرك باقغای »
« باشینی ارغاتیب اوچ قاقغای »

قاقیش —— قاقاقلك • آزار • عتاب • تعزیر • تهور • قرع • دق • نهز • دفع • اورمق • دورتمك

قاقه —— ترکستانده برنوع جبه وعبا • ترکمن جکمنی • یوکدن بیازی اهاری •

—« مثال »—

« باشیدا بیر تاپاك ایکنیدا دوربیر قاقه »
« تو پچاقه چون پینارسه اوز کاسینه باقه »

قاقیشلاماق حربه ایله صـانجمق • دورتمك ایله ضرب ودفع ایتمك • نیزه وسنان ایله سنچمك

قاقیغانلیغ — طارغین • متخـاصم • متهور • متعزر • منتقم • کوچنملك • مغموملیك • خفه کی •

قاقیماق —— طارلمق • ازارلمق • تعزیر وعتاب ایتمك • دورتمك • دکه لمك •

قالاماق وخالاماق بکنمك • انتخـاب واختیار ایتمك • مزاجنـه موافق بولمق • آتش یاقمق وتلهب ایتمك • طوپلامق • ییغماق •

—« مثال »—

« کامیم اولدورکه کویوب عشق اوتیغه
بولسام کول • قوروغان جسمیم اوتون
یانکلیغ اول اوت ایچرا قالانك »

قالپاغ —— قالپاق • کلاه • بورك • کله پوش • تیلفك •

—« مثال »—

« شاه آنی بیل کیم باشی قالپاغدا »
« بذل ایثار آفاقه بیرور چاغدا »

قالبور —— ایلك • غربال • پرویزن • غربیل •

—« مثال »—

« غالبرده سو تورماس چیغیل ده سیل »

قالتاغای — قلب • دغل • جاهل • کاهل • متکاسل •

قالتاق —— اکر • اکرك • اغاجی • قماقی زین •

قالتاق —— ادبسز • حیاسز • بی عار • اوطانمز • عارلنمز • ناموسسز • جرار •

—« حکمت »—

جاندین کیچمای هوهودیکان باری یالغان
بو قالتاقدن سورمانك سؤال یولدا قالغان
حقنی تابغان اوزی پنهان سوزی پنهان
اول سبیدین التمش اوچده کیردیم یرکا

قالتبان —— قورومساق • اوغری • حرامی • خرسز • قطاع الطریق • ساریق •

—« مثال »—

« یوکنی یولغدتاشلاب قوولغان بیر
کار واندین قاچ • قاپیب آل یخشی
یولنی قالتبان بیرله یماندین قاچ »

قالتراماق — دترەمك • لرزان اولمق • اوشومکدن

تهزز ایتمك • ارتعـاش • رعشـه • تتره‌ماق • ورجه • لرزه •

—« مثال »—

« سیم دیك کوکسی یوزه ییتـکاج
قولیمنینك رعشه‌سی • اویله دورکیم
مفلس ایلکی قالترار زر اوستیدا »

قالدورماق — قالدیرمق • رفع و بر دار ایتمك • تحمل • تسریع • تسریب • اویاندرمق • یوقاری • قالدرمق بالا آتمك •

—« مثال »—

« قامتیم خم بولدی قالدور لطف ایله »
« ورنه کون کودین بتر دورقامیتم »

قالدرغاج — برنوع اوفاق قوش • ابابیل • قراشورك •

—« مثال »—

« دریانینك اول یاقنده قوروغ یغاج »
« اوستیندا الحمدا وقور قالدرغاج »
« قالدرغاج قناتلری قرا بولور »
« هریردا قری کیبر بلا بولـور »

قالقان —— اسباب جنك سپر • اکثر کركدیریسندن معمول • مدوردر • اوق کیچمز •

—« مثال »—

« تیغ وتبر ایله اوردی بات بات »
« قلقـان وقلیج صداسی هیهات »

قالقماق —— قیام ایتمك • خروج وعصیان ایتمك • خیرتن • بر پاشدن • قوفاق •

قالقیزماق — قالدرمق • قیام ایتدرمك • رفع ولغو وفسخ وحذف ایتمك • بر طرف ایلمك •

قالماق —— چین و مغول چنسندن بر اولوس اسمیدر • قالموق دخی دینور • اقامت وبقا • قرار واستقرار ایتمك • ساکن اولوب کتمامك •

—« مثال »—

« بر طرفی چورچوت قلماق تور »
« اول طرفی قـلزوم هم قافدور »

قالیش —— آزار • سرزنش • عتاب • تقریع • حقارت • توبیخ • چنك بدکوی •

قالین —— یوغان • تخین • غفس • متین • جهیر • سیق • کلیتلو • بریکوب بریره کلمش اولان شیئی • درشت قوی •

—« مثال »—

« باری اغزی داتیلبه ایت دیك بالین »
« عدد داولی ایت توکیدین قالین »

قالینلغ بیبارماق نامزد ایتمك • کلینك خانه‌سنه جهیز ومال کوندرمك • بندبست ایتمك •

قام —— طبیب • حکیم • دانشمند • فیلسوف •

قامچین —— قامچی • قرباج • تازیانه •

—« حکمت »—

« اوشال دمده بیش یوز قامچین سناب
اوردی • نی آه دیدی نی واه دیدی
بلینك دوستلار »

قاماشماق — کوز نورك تأثیرندن اختفاف اولمق • اکشی شیئلرك تأثیرندن دیشلر خرش ایتمك • تفریش • قاشمك

—« مثال »—

« رقیب کورسام دیش قاماشور یاریار »
« یوزیکه باقسام کوز قاماشور یاریار »

قامالاماق — احاطه • اشتمال • محاصره ایتمك • اطرافی چیویرمك • قامق •

—« مثال »—

« قاب قساب همه قوم جفاکار »
« امیرنی تو تدیلار اوقغه بیکبار »

قاملاماق — طبابت • حکیملك صنعتی اجرا ایلمك • فیلسوف اولمق • حذاقت ومهارت •

قل —— محاصره • احاطه • اشتمال • قامالاق •

قاملامیش — طبابت وحکیملك ایتمش اولان •

قامورقاموق هب • جمله • کافه • عامه • همه • تماسی • بتون • اسرو • جمع مکمل •

—« مثال »—

« قیلیب حکم کیم ملك سلطانلاری »

« قاموق خیل و کشور نگهبانلاری »

قامیش —— نی • قصب • غرو • بانکس •

قان —— دم • خون •

—« لطفی »—

« قان بولدی کونکل فراقینکزدین »

« جان کویدی هم اشتیاقینکزدین »

قانلیغ —— قاندار • قاتل • خونین • خوندار •

قانات —— قنات • جناح • بال • پر • کاریز • بلاق •

—« مثال »—

«قنات قاقیب اوچار قوشلار هواغه»

«قنت سیز من کرم قیل بی نواغه »

قاناتلانماق —— اوچمغه باشلامق • بال و پرواز ایتمك • جناح و قنتله بالایه صعود ایتمك •

قاناماق —— قان آقق • دم سیلان وروان اولمق • خون جاری شدن •

قانجوغه —— ترکش بندی • بکتورمه • قانجورغاه •

قانجیق —— دیشی • ماده • مؤنث • وفاسز • خائن • چفته لو • ایکی یوزلو اولان • مذور • کوپك اورغاجیسی • ماچه •

قاندا —— نره ده • نه یاندن • نه طرفده • قانده • قیسی یرده نه جانبده • قیده •

—« مثال »—

«قانده بارسنك ای شهنشه شادسن»

«جم حشم خاقان ملك آبادسن»

قانغال —— برنوع زره در • بیوك ایپ • رسمان • ارقن

قانق —— قانلی • قاتل • خونی •

قانقازین —— برنوع عربه اسمیدر • غلتك • عرابه •

قانقلی —— عرابه • طوایف اوزبکیه دن بر بیوك اولوس اسمیدر • ایکی تکرتکلو اوزون عربه • عرابه خوقندی •

—« مثال »—

«قنغی طرفدن کلور اول مه شیرین لقا»

«قیسی جهتدن چیقر اول صنم باصفا»

قانغی —— قیسی • هانکی • ادادر •

قانکشار —— حیوانات منخری • آت قولاغی • قارشو بهقارشو • قنطارلمك • تیمارلمك •

قانك —— طولو • مملو • پر • تکرلك • طبله • مدور شیئی • گردش قشاق •

قانتارماق —— قانه قانه صو ایچرمك • آتی صویه طویدورمق • وزن ایله باقمق •

قانماق —— اقناع • سیرآب و قانع اولمق • طویمق • اشباع • سیر شدن شاداب •

—« مونس »—

«لعل می کونینك زلالی بولمسه ای نوش لب • تشنه جانیم اوزکالار نوشین لبیدین قانمسون »

قانی —— قنی • هنی • نره ده • طوایف اترا کدن بر قبیله اسمیدر •

—« مثال »—

« قنی سروقد گلعذارم مینك »

« قنی دلبر نامدارم منیك »

قانیق —— می نوش • باده نوش آدم • برنوع ایراندر • طویغون • زیاد اچمك •

قانیقماق —— زیاده طویوب قانمق • اقناع اولمق • انانمك تصدیق ایتمك •

قاو —— قوروبوب چوروبوب اجوف وقوغوق اولان شیئی • چقماق ایچون قولانمش قوری اغاج توزی •

قاواق —— قوغوق • اجوف • کاواك • ایچروسی بوش اولان شیئی • درون خالی • تبرك • عرعر • سفیددار • مغاك •

قاوجون —— قاوچین • مهمان • مسافر • ترکستانده بر

قبیله اسمیدر • بر کوزلی خورج •

—« مثال »—

« کیم کرمین کور که بو حالی بیله »
«قاوچون آغیرلار کیشی مالی بیله »

قاوشاق — قوشاق • کمربند • کوشك • سست • بر طایفه اوزبك • بل باغ فوته •

قاوشاماق — قوشانمق • قوشاق باغلامق • میان بسته ایتمك • کوشلك • سست اولمق •

قاوغو — تعاقب • دفع وطرد • قاومك • پیش کردن

قاوغوجی — دفع وطرد ایدیجی اولان • قاوجی • سوریجی • نفی • بدرغه • سبیر • جلای وطن

قاوغا — قوغه • غوغا • محاربه دوکوش جنك وجدال • اورش • رزم جنجال •

—« نوایی »—

« لبنکغا ایلامیش اول خال عنبرین غوغا »
« نجوك کشکر اوزه ایلا کای جبین غوغا »

قاولاماق — قاوماق • دفع وطرد • تعاقب وتبعید ایتمك • سورمك • نفی •

—« حکمت »—

« بیرمغان خذمتیدا یوکوروب یوردوم • خذمت قیلیب کوزوم یو مای حاضر توردوم • مدد قیلدی عزازیلنی قاولاب سوردوم • اندین سوکرا اقنات قاقیب اوچدوم منا »

قاولوق — طورونك اوغلی • حفیدزاده • نبیره فرزندی ابیره • دوردنجی نسل •

قاووت — لبلبی • حموص • نخود • قاورلمش اولان اربه • و بغدای و بقله • مصر وجواری •

قاووجی — چوغولجی • نمام • سخن چین • غماز • غیبت جی • شکوه جی • فتان •

قاوور — قورمك • اصلسز • اساسسز • بریان • قره کوز رسملری کبی رسم • بوبك • زاچه •

قاووجاق — قره کوز رسملری • پسك • اویون صورتلری • زاجه • چوچوق اویونجاغی یلانجی رسم • بوبك اویونی چادر خیال •

قاوداق — قاورمه • یاغده قزاروب پیشمش ات • کوشت • بریان • قورداق • قیزارتمه •

قاوورسون — هنوز چیقمش قوش قناتی ویری • جناح • بال • قنت توك • پر •

—« مثال »—

« انکاداغی قاوورسون آیکش دین »
« منکاهم حله برك سبزه وش دین »

قاووسی — یوك • پشم • صاچ • شعر • موی • قیل • توی • یونك •

قاوورماج — قاورلمش بغدای • قاورمه • چواری بریان • وقورلمش مصر پتلاغی •

—« مثال »—

« خرمن بریده تزرو دوراج »
« یرتابه سیدین تیریب قورماج »

قاوورماق — تحمیص وکباب ایتمك • برشی قزارتمق • بریان ایتمك • تف برمك •

قاوورمه — قاورداق • قزارتمه ات • کوشت بریان •

قاووز — طاری بی دوکرکن دانه سندن آیریلان پوستی • قشر • برساز اسمی • غژك •

—« مثال »—

« هجردین اولدی نوای ساقیا توت جام می »
« ای مغنی سین نوا اهنکیدا توز کیل قووز »

قاووش — قوشاق • کمربند • فوته بلباغ میان بند • قورون واصل اولمق یتشمك •

قاووشماق — بربرینه تصادف ایدوب چاتمق • اولاشمق • راستلانمق • دوش کلمك • التقا وملاقی اولمق • اتصال واتصاف ایتمك • ارقه دن کده رك یتمك •

—« مثال »—

« قبا فلاك منی یاردن ایر دی نك »
« انصاف ایتیب شاه صنمه قوشتور »

قاپتا

قاووق —— شانه. ایچی بوش اولان. اجوف. قوف
قاغوق. باش کسوه سی. عمامه. ساریق.

قای —— حروف استفهام. قایسی. هانکی. قانغی.
قیده کی. نره ده کی.
—« مثال »—
« جملهٔ عالمدین ایرور آکه اول »
« قایده قدم قویسام ایرور همره اول »

قایا —— سرت ایری اولان طاش. صخره.
صلب. جبل. شیب. نشیب. یان طرف.
—« مثال »—
« قیا یاقغای مودیب محزون کونکل کوب
انتظار اولمه . محمد الله که مژکان
ناوکیدین بهره مند ایتی »

قایاش —— مهملاتندر. اوروق وقایاش دینور.
قسم واقربا. ال. شعبه. نصل. نژاد.
اوروغ. قبیله.

قایان —— قدیمده بر مغول عشیرتیدر. قانغی. هانکی
—« مثال »—
« قایان ایردیم قاپان چکتی جنونم »
« جنونم یاوه سوز بولدی فنونم »

قایسی —— قنغی. هانکی. نه طرفده کی. کدامین.
—« مثال »—
« قایسی بر کونیك یوزنکدیك مهر عالم
تابی بار. قایسی کولشن نیك جمالینکدیك
کل سیرابی بار »

قایپانماق —— احتجاب. خلوت. تستر وتحصن ایتمك.
محاصره یه کیرمك. مسدود اولمق. اخفی.

قایتا —— مکرراً. ینه. یکیدن. مرة. قایتماق.
دونمك. رجعت. عودة.
—« مثال »—
« توتما کیز بو اراده داغی مقام »
« قایتا کیز والسلام والاکرام »

قاریجی

قایتارین —— یکیدن بر دها. بشقه دفعه. بتکرار.
—« صوفی »—
« خدا هیچ یردا یوقنی ایلادی بار »
« یاراتسه قیتادین ایرمس بو دشوار »

قامیتان —— قیطان. یوکدن ویوقدن اورمه ایپ.
اتکه تارکنار. زه. زیب جامه.

قایتم —— کلیم. حنبل. قالی. پلاس.

قایتماق —— رجوع وعودت ایتمك. تحول. دونمك.
سوزندن رجوع ایلمك. انکار اولمق.
عدول. کرو کتمك.
—« مثال »—
« بولدی چون قایتماق سپاهینیك ایشی »
« بیلاکیلدی یوزایکی یوزجه کیشی »

قایتارماق —— کیرویه دوندرمك. ارجاع واعاده
ایتمك. ارقیه کتمك.
—« مثال »—
« هر کیشی حق درکهیغه قویساباش
امید ایله . ممکن ایرماس آنی قایتارغای
تهی درکاه دین »

قایداغ —— ناصل. نه کونا. نه جنس. نه طرز. نه
نیکلیغ. نه یولده.
—« نقشی »—
« نه مشکلدور اوسون بودهر ارادیو
وپری همره. رقیب بدنهاده همدم اولمش
اول صنم قایداغ »

قایراق —— چیرلام. بیلك طاشی. بلو.
—« مثال »—
« ایلدی اول کشوری تیغ ایله قتل عام »
« کونکلی ملایم ایماس میثن وقبر اقدین »

قایراماق —— بر سیئی بیلهمك. تسنین. کسکین
واوتکور ایتمك. بریده کردن. ایتی ایلمك.

قایری —— کیرو. ارقه. پشت. خلف. طبان. ظهر.

قاریجی —— بیلایجی پچاق ومقراضی طاش ایله

کسکین ایدیجی • الت قاطعه یی ایتی و تیز ایدیجی • بران •

قایزیلاماق — قایوب طبان ودیزلری اوزرینه دوشمك • قایمق • طایمق • تایریلماق •

قایریلماق — طایمق و قایمق • لغزیدن • کیرو چیویرلمك دوندرمك • موظف برایشه مأمور ومقید اولمق •

—« مثال »—

« آه تارتاردامکر جان پیچ اورار »

« اوق آتاردا هر قاچانکیم قایریلور »

قایغالدورق — مصفا • مبرا • صایقه لو • مصیقل •

—« مثال »—

« الارجوشتی بارجا قایغالدورق »

« سنان قوللاری دانیچوك کیم سبروق »

قایغاتماق — برطرفه چکیلمك • قایراماق • قولمق • طولو • مملو • معناسنه دخی کلور •

قایغناق — یمورطه ایله سبزوآتدن پیشوریلان طعام • یازیازی •

قایغو — غم وغصه • حزن وکدر • فکرو اندیشه خیالات • قصاوت •

—« نوایی »—

« منکامی نشاطین کوروب قایغورور شیخ »

« نشاط ایلارم مین کوروب انداقایغو »

قایغولوق — مغموم ومکدر • غمناك ومتفکر • محزون • دل شکسته • ابتر • درداندوه •

قایغوسز — فکرسز • ایشسیز اولان • بی غم وبی حزن • فارغ البال • تنبل سروآزاده • علاقه سیز • مجرد •

قایغورماق — ترویج • ملاحظه وحمایت ایتمك • غم یمك • برایشی یایمق • دوندرمك • قیدایتمك

قایماق — طایمق • زل وزلخ ایتمك • لغزش • زلق • شاشی کوز • سوت اوستنده اولان قایماق •

—« مثال »—

« اهسته یورایشده قیل تأنی »

« تعجیل ده قایماسون ایاغنك »

قاین — بدل • بی • عوض • آنك ایچون قاین اغا وقاین پدر دیمشلر • قاین اتا وقاین انا کبی • قاین اینی وقاین اغا •

قایناشلیق — قاینایجی • جوش وخروش • سبغان • فواره ایدیجی شیئی • غلیان • قاینار •

قایناق — قاینامش صو • آب جوش • یردن قیناپوب چیقان صو • پونکار • منبع • بولاغ • کاریز • چشمه عین •

—« مثال »—

« وصال کلشنی ای جان قوشی کوب ایستارسین • بودامکدارا کویا که اسرو قاینالدینك •

قایناماق — جوش ایتمك • نبعان • فوران اولمق • غلیان • احمرار ایتمك • کثرتله بولانمق • الوده اولمق • تموج •

قایناووق — قیناق بر • قاینامش ظرف غلیان ایدان تنجره • حایجوش • سماوار •

قایو — قانغی • هانکیسی • قیسی • کدام •

—« صوقی »—

« عزیز قیلسه قایو قولنی اوشل شاه »

« اکرچاه آستیغه توشسه تابارجاه »

قایوق — قویو • غلیظ • قالین • غفص •

قیق — زورق • فلکه • سلاپوریه • ماعونه • صندل • کشتی • اوجان • مرکب •

قپاق — غطایه • سرپوش • قاش ایله مژکان اراسی • اورتی بالاپوش •

—« مونس »—

« دردی منکا یتمیش قپاغینکدین که قیلورمیش • دفعیغه آینك روغن بادام تمنا »

قپش — مجلا کون وکوساله جلد ودیری• تسماه• قولان• چرم•

قپتورغای — چانطه• بیوك کیسه• تبره• جونتای خالته• طغارجیق• کولوار•

قپچاق — فرغانه طرفلرنده مسکون بیوك بر اولوس وقبیله در• دشت قپچاق کبیر معروفدر•

قپران — کاهل• سست• متکاسل• تنبل• کوشك• لاوال• بی پروا•

قپقرا — سم سیاه• دیجور• ظلمت• زیاده تاریك•

—« مونس »—

« ظلم اوتین ای شاه یاقه خلق اراکیم
ناکهان • قیلغای اول شعله دودی
روزکارینك قپقرا »

قپتال — یان• طرف• کنار• سمت• جانب• صوب• یانباش• یقین• یمین یسار• قپو• قیان• جهت• چیت• حد•

—« مثال »—

« قانجورغاسیدا کیك نمودار »
« قاپتالیدا ایردی صید بسیار »

قپچور — کاتبلر ایچون وبربلان معاش• وظیفه کتبه• دیوان• میرزا• نویسنده آلغوسی•

قتارك — ایکی آدم یننده اویناتیلان برلعبدر• اوج قتار مربع اویون• اکثری یرده جیزی چکه رك اوینرلر •

قچر — قاطر• بغل• استر• خچیر•

قچرجی — قاطرجی• کراجی• مکاره جی• کیراکش•

—« مثال »—

«قچرجی کیئور بر بولك استری »
« اوسون آت کبی زورتن هرری»

قدغن — یساق• منع• نهی• تعطیل• پایدوس• مرخص• قطغن •

قرا — خشنی• قره• سیاه• اسود• نظر• نکاه ایت• بق• اوزاقدن کورینان بر علامت• ظلمت• قرا کغو• تاریك •

قراجه — برنوع صاچ خسته لکیدر• سیاه مایل اولان• اسمر• برنوع چوبور• بازو•

قراجه لیق — قراجه علتنه مبتلا اولان• شیرپنجه • خلق عوام کوبلی صحرای• سوای ملا• خواجه• سید• شب تاریکی دیجور•

قراجی — چین وطوغری سویلیجی • اظهار ومافی البال ایدیجی• نظر ونکاه ایدان•

قراجیلیق — صداقت• طوغریلق• راستلك•

قرار — وزن• برحال• بروقت وبرهیئت وبرطرز • وبرطور •

—« نوایی »—

« هرنه بوت کیم وارایردی غار ایچره»
«ایکیسینك صالدی بیر قرار ایچرا »

قراغو — برنوع شکار قوشیدر•

قراقچی — قطاع الطریق • حرامی• خرسز• دوزد• حیدود• قلتمان • ساریق• اوغری • راهزن •

—« مثال »—

« رویمالمنی یودوردوم »
« قره تالکه یایدوردوم »
« سیویب الغانیارینی »
« قراقجی غه الدیردوم »

قراغلیغ — قحط غلاوزخبره• عقدبند• بازو•

—« مثال »—

«کیبن باغلاب قراغلیغ قوللارین رست»
«یارب چیکماکلیك آنی دارغه چست»

قرالتغو — قرالدی• قرارتی• قرینندی• خورو وریزه• تراش•

قرامتول — رنکی قره یه مایل اولان• سیاه• اسود• تاریك• دیجور شب•

قراموق — بوغدایك ایچنده بولنان دانه‌لر • لوپك •

—« مثال »—

« یماننك یخشی‌سی بولغونجه یخشی‌نك
یمانی بول • قراموق دانه‌سی
بولغونجه بوغداینك سمانی بول »

قرانغو — ظلمت • قراكغو • تاریك • مبهم • مستور •

—« مونس »—

«آچیب كلبم غه كیل ای دلبرا خورشید
یانكلیغ یوز • قرانغو اقشامیمنی
ایلا بو تدبیر ایلا كوندوز •

قراو — چی • شبنم • شوبدورم • چیغ • قیراق •

—« بایقرا »—

«اول یشیل تونا اوغ باشی اوزرا قریشی
بورکیدور • اولیه کیم توشکای
قراو سرو خرامان اوسته »

قریل چبانی — برنوع چباندر • جامه تون چکمن • جبه •

قرتل — عقابین زمره‌سندن انواعی چوق بر
جنس قوشدر • قرچیغای دخی دینور •
قیرغی • باز •

قرچه — برنوع قوش اسمیدر • مردم عوام •

قرچانكغی — برنوع علتدر • معروف •

قرس — صفقه • الی الهچاریمق • کفی کفه اورمك •
افسوس ایتمك • ندامت •

قرشی — اوته طرف • مزارستان • سرای همایون •
بخارا مضافاتنده نخشب ونسف
دیدیکلری بر شهر قدیم اسمیدر •

—« مثال »—

« قرشی طرفدن کیلا دور یاریمز »
« حور صفت قرشیکی دلداریمز »

قرغشون — قورشون • رصاص • سرب • قورغاشیم •

قرقره — برنوع بیوك توکلی وسورغوجلو
طورنه • سونه •

قراغاج — یکوم • قیراغاج • اقاصیه •

—« مثال »—

«قیراغاج اوستنده بر قوش اولتورور»
« اول مکر یاریم ساری عازم تورور »

قسرقند — بر نوع چالیدر • خس و خاشاك •

قساز — آت و دواب ایله تعیش ایدر بر نوع کهله •
کنه • بوجك •

قسرغه — قصرغه • کردباد • مدور هوا • قویان •
طوفلنك • کردش خاك •

قسناق — چنبر • قاصناق • تکرلك کبی آلتلر •
کردیش • غربال سایره •

—« مثال »—

« قسناق جون عود ایله عنبر ایدی »
« بزم وطرب دفله معطر ایدی »

قسناقجی — قاصناق یاپان اوسطا • کردیش ساز •
زغامه جی • دفساز •

قشمر — مسخره • مؤذی • شقه جی • رسوا هزال •
مذحك • کولدیریجی •

قشنك — زعم • کوزل • یاقشقلو • زیبنده • ذرنك •

—« مثال »—

« چیق نوای قریدینك حرمت ایله
میکدیدین • سودر انورلار کیشی
چیقماس لیك آیب بولساقشانك »

قعجور — ویرکو • خراج • باج • سالیانه • املاك •
طنابانه • عشر • دودبولی • اعانه •

قغنك — اغذا • ظهر طعامی • ناشتا چاشت •
قوشلوك • صباح قهوه‌التی‌سی •

ققسره — قامیشدن معمول باراق • کازه • خانه کپه •

—« مثال »—

« ققره‌دن بر کازه یایدم چولده »
« چون ذلیخادیك اوتوردیم بولده »

قلاغوز — رهبر • دلیل • یول کوستریجی •

—« مثال »—

«یوکین یوکلاب یولغا کیرکان مردان
بولور • قلاغوزسز یولغه کیرکان
حیران بولور»

قلاغ — قولاق• اذن• کوش• سمع•

—« صوفی »—

«سوقونولسون اوچ یولی باشدین ایاغ»
«بوروش یومق کیراکسا لغیل قولاغ»

قلای — ناصل• نه کونا• نه طرز• نجوك •

—« حکمت »—

«قوغ دنیا یغغانلارنی والله کوردوم»
اولار وقتده قلای سن دیب حالین سوردم

قلتراماق — دترەمك• صغوقدن اوشومك• رعشه
ناك اولمق• لرزه فراشه•

قلتریق — شالی • بوغدای واربەنك پوستنده
بولنان توکلر • توی قیلتیق•

قتین — ایصجاق• گرم حارا• سوزان •

قلتیق — بالق ایچنده بولنان اینجه تیکانلر•

—« مثال »—

باطرماتیق سیز بولماس• بایق قیلتیق سیز

قلجاو — هزل ومسخره ایدیجی • لطیفه کر •
شقه یجی• هذال• سوتری• کولدوریجی

—« مثال »—

« قیلجاولب کلاتور بر کیشی »
« چقمیش اغزندن ایکی تیشی »

قلقان — قلج محاربەسنده کندینی محافظه ایتمك
ایچون استعمال ایتدکلری بر نوع آلت
حرب• سپر•

—« مثال »—

« قلقانی سیاه کرکدن دور »
« شمشری نمونهٔ دکن دور»

قلماش — بیهوده سویلیجی• مزمز• سبسته کوی•

قلماق — بر نوع طایبه وسپردر• وبر قبیله‌در•
چنکیجی• خولته• زین• ایکر قلماق•

قللاق — چوقاق مثللو بر اغاجدر• ایران حلیسه•
کشکلك انکله خلط اولونور• قداق دخی
دیرلر• قلاق•

قلیه — بر نوع یاغله قاورلمش سبزه وات طعاملری
قلیه برنج قورمه زرزوات ایله مخلوط •

قاج — قاش• باصمه• شیت• جیت• حریر• بیز
صوف پرچه ادرس بی قصب دارای
آلاجه قلی• ششته احاری داکه مرمر•
شاهی• بوزنانکه شیرجه انواع
نساجی• بز زازی •

قار — قیمارباز• حرام لعباتلر • مثل ششخال
شطرنج تولەنردسه بوجول• اشیق
اویونی تسمه• نکه• قرطه قتارك خلوص
بوکبی شیلر•

قتو — برابر• معاً• مدعی ایله مدعی الیهك
حضور حاکمده مواجهه اولنمسنه دینور•
بخارا آمیرینك مهرینك اطرافنده شو
عباره محکوکدر •

—« مثال »—

« مظلوم حقینی بیرماك واجب بیل و
فرض ایلا • کر اوزکا سوزینك
بولسه قتوکیل وعرض ایلا»

قمچی — قامچی• قرباچ• تازیانه•

—« ربغوزی »—

«دین وشرعینك یولی نی دیب بارچه غه
کوندورمکین• تنکیری بیرمیش ایردی
ایلککندا رسالت قمچی سی»

قرغه — شکارکاه• صیدکاه• محل صیاد•

قغان —— بخارا طرفلرنده استعمال ایتدیکلری بر نوع اوزون ابریق • آفتابه • آبدسته • حنقه •

—« مثال »—

« • مهمانی کتوردی اویده قویدی »
« قغان ایله صوپانیده قویدی »

قغه —— ایکنه دان • سوزدان ابره یری •

قنات —— پر • بال • جناح • باز • قنت • کاریز •

—« مثال »—

« بر قنات سیز قوش کلیب دوراندی باشم اوستنه • آرزوایتدم توتای سیمر غدیك توشدی ایراق »

قنجیق —— دیشی کلب • سك ماده • اورغاجی کوپك • ایت وکوچکك ماجه سی • مؤنسی •

قنجاق —— بوکاول • دیوان بیکی • وکیل خرج • کهیا • کاشته • بکاول •

قنجورغه — قانجوغه • اوفاق حلقه • بوکترمه • فتراك

قند —— شکر • سکر • نبات • شهد •

—« مضمر »—

« زهر جشمی جان الورده نوش خند ایتی بس • ونه قاتلدورکه بیرمیش قند آغواوسننه »

—« دیکر »—

« قیلدی الخضرت علیغه نیجه پند »
« هر سوزی امتکایرور مثل قند »

قندغان — بیوك • کیوك • مغاك • غار •

قندهار —— آفغانستانده بر ولایت اسمیدر • صغوی • ودرانیلرنك محل حکومتی در •

—« مثال »—

« قندهار ایله بخارا کیتم »
« شاه نقشبندی زیادت ایتدم »

قندور —— شکردر • نازکانه خرام ورفتار •

قنقر —— بیوك چانغراق • چنك • زنکوله • جرس •

قو —— قاض مانند • بیوك بیاض بر نوع مرغ آیدرکه توکلرندن یاصدیق وبالین یپارلر • پرقو • قوش توی •

قوانماق —— اینانمق • انقیادواعتقاد ایتمك • کوانمك • اشانمق • یقین اعتماد •

—« مثال »—

« قوانمکین کیمه کنینیك اوزنکدین »
« بودینی کسه یه وفا ایلس »

قوالاماق — ارقه سندن قوومق • قاومق • دفع وطرد ایتمك • تعقیب •

قوالا —— سواحل ودریا کنارنده یاپلان عادی مساکن • بخاراده بر محل ایله دروازه اسمی در •

—« مثال »—

« خداغه هر ایشینك قیلسانك حواله »
« بولور جنت بواولتورغان قواله »

قوبا —— سیمیرمك • لحم وشم لندرمك • تسمین ایتمك •

قوپ —— قالقاق • قوم • خیر • قاق • تور •

—« مثال »—

« سحر وقتی قوپکانلارینك حالین بلینك »
« حق تعالی دیدارینی نصیب ایتکای »

قوپماق — قالقاق • ایری وجدا اولمق • اوزیلك • کیجه قالقمق • خوابدن بی دار اولمق • قیام

قوپا —— قوغه • دلو • دیکیر • قوغا •

قوپتی آلدی بر نوع عاشق اویونی • بازی بجل •

قوپاتلوق — بیوك چاشتکاه • ضحی • قوشلق وقتی • وقت ناشتا • وقت چای • نهاری وقتی •

قوپارماق — قطع ایتمك • اوزمك • جدا ایتمك • کندن • بریدن •

—« مثال »—

« قاشی اوچون جان بیرورمین دوستلار »
« طاق قوپارینك یاساغاندا مزار »

قوپاق —— ترکستانده بر ولایت اسمیدر • چنکیزخان

حين وفاتنده مملكتي تقسيم ايلديكي وقت بو قطعه‌يي ولي عهد بولنان اوكتاى قاآنه وير مشدر •

قوپال — قبا • بيچمسز • ياقشقسز • قاقق • قيام ايتمك • خبرتن •

—« حكمت »—

« انا ايدى قوپاليك اونك قوليكني كيساليك • خـذمتكا برا اليك راضى بولسون ديديا »

قوپان — بيوك • عظيم • جسيم • قوجامان • بزرك • كلان • مزخم • سند • پوصله • شقه • بيلد • جتى • پته • بتيك •

قوپغه — قوبا • قوغه • دلو •

—« مثال »—

« قوپغه سوبى آب زندكانى »

« اول سوبيله تازه حوت جانى »

قوپلا — خطاى ختن خاقانك برادرى اسمى • جين ماجين • پاى تختى قديم باجين پكين دخى ديرلر • فغفور خاقان هم دينولور •

قوپمق — يرندن قاقق • قيريلوب يرندن جدا اولمق • اغساس • خلع • انقطاع •

—« مثال »—

« يتيب مهوش نك الديندا ايراويتى »

« بتيكنى يركا قويدى داغى قوپتى »

قوپور — اويوق محل • نشيب • كاسه • قاپ • سفال • چناق كبي شيئلر • غولبه • ديكر •

—« مثال »—

« دمادم كوب مصفا سو كلادور »

« قپور و غلبه سى اما بجادور »

قوپورجوق — كوچك قوتى • ايلبه • قوتيچه •

قوپوز — قاون • خاربوز • بوستان • ساز • حب حب • تربوزك • بطيخ • شمام • ساز • كانه • غوك • قوز •

قوپو — ايرى • منقطع • قوپمش اولان • تخذ • قوپوق • جدا برچه قطعه يماق پراكنده مفصول • بازواز •

قوت — طالع • سعادت • اقبال • بخت • تجلى • زور • كوج قوى زبردست •

—« مثال »—

« دونيا ايشى بتكانده »

« دردالم بتكانده »

« بيلدان قوت كيتكانده »

« توبنك قبول اولورمى »

قوتلوغ — مبروك و مسعود • طالعلو اولان • مقبل ميمن • ميمون مبارك •

—« صوفى »—

« كليم ايلكيندا كي قوتلوغ عصايى »

« كهى كوپروك ايدى كه اژدهايى »

قوتاس — برنوع طاغ اوكوزيدر • قوپروغندن توغ بيداغ • سنجاق يپارلر • برنوع علم و ايشارتدر • آت و بكيرلك بويني وكردينه اسيلان علامت وتوماره دخى قوتاس ديرلر • خوطوز • بيراق • بلو • سنجاق •

قوتاق — رجليت • قبل • ذكريت • خايه • كير • چوك • وجود • آلت •

قوتالماق — خوطوزلنمق • كيمك • بزنمك • يسانمك • لباس پوشاك ايله زينت لنمك •

قوتانماق — مسعود • شادو ممنون اولمق • فرحلنمك • سوينمك • خوشوقت • خرم اولمق •

قوتان — سقاقوشى • آبيل • ماندره • آيك هاله سى • خشف • سقاى جانوران • اطراف احاطه لى قوپون ياتان ير •

قوتانلاماق — هاله لنمك • قرص قر • هاله طوتمق •

—« مثال »—

« آى قوتانلاب عجز اوجون بولدى حصارى تون كيجه • تونتى حسنو نكغه مسلم دنيا نيك ناحيتن »

قوتقارماق رها• تخلیص• تخلیه• اتمام• ابرام ایلك•

—« صوفی »—

«خالقا قیلدیم کناه بی عدد »
«جان بیرور حالتده سن بیر کیل مدد»
«نفس شیطان ایلا کیدین قوتقارماسنك»
«بولدی مشکل حالیمزغه یا احد»

قوتماق — قالمق• مکث• آرام• توقف• اسکان ایتمك• مکان مأوی ایلك•

قوتور — اویوز• جرح دار اولان• جرب• کر• چوتور• چیچك یوزلی•

—« مثال »—

«هریان یوکرورایدی اوروب آه»
«کیم بیر قوتورایتنی کوردی ناکاه»

قوتورماق — قودورمق• آزمق• قوتور علتنه مبتلا اولمق• خاریش اویوز•

قوتوز — قودوز• آزمش کوپك• ایت• قودرمیش کلب• سك دیوانه•

—« مثال »—

« کورونجه منی تلیه راب هر بری »
«قوتوز ایت کبی ساله دور هر ساری»

قوتوق — مهمان• مسافر• قونوق• تنکری مسافری

قوتولماماق رها و خلاص اولمق• تسویه و تخلیه• قاچمق• فرار•

—« نوایی »—

«سپهر آسیی دین سالم قوتولماغلیغ نی امکاندور • که مهر طشت تیغ وکولکوسی برق درخشاندور »

قوجاشلاماق مصافحه• مصانقه• آغوش لشمك درکنار ایتمك• تلاقی• اچلق لشمك•

—« مثال »—

« منکا اول جان یولو
قنی یولده یکسر »
«قوجاشلاشماق نه تك اولدی میسر»

قوچاق — آغوش• حجر• کنار• قوچ آدم غیور جسور• قوچه•

—« صوفی »—

«کم یمان کورسون سنی اورسون پچاق»
«یخشی لیق قیلسن انی قیلغیل قوچاق»
«کیم یمانلیق قیلسه قیلغیل یخشی لیق »
« یخشی لیق قیل یخشی قیل یخشی قیلیق»

قوچماق — کنار ایتمك • قوچاقلامق • احاطه واشتمال • معانقه ایتمك• دربر ایتمك• آغوش• قولتوغ لشمك •

—« مثال »—

« قوچوب ایتدی کوب التفات آنکا »
« یانکی باشدین بیریب حیات آنکا »

قوچه — پیر• اختیار• عجوز• کم پیر• مسن• قری کهن سال• اقسقال•

قوچین — چین لساندن منقولدر خانم و بانو دیمکدر• خاتون• قادین• اوبارق صاحبی اولان• برج سرطان• ترکستانده بر قبیله اسمیدر•

قوچ — قویون آیغری• کوسفند نر• قوچقار•

قوچالاق — بسالتلو• صلابتلو• شجاعتلو• قهرمان• قوچاق• قوچ•

قوچقار — قوچ• قویون آیغری• کبش• شجیع• صلابتلو• نر وایر•

—« مثال »—

« جلدین تاپتی قوزی و قوجقارلیق »
« ثورغه یتی اسد کردانلیق »

قوچی — بر نوع تخت رواندر• قاروچه• تخت روان بیجمنده قپالو عربه• معافه • هدوج• محمل• شبریه• شودوف•

قوخو — قوقو• رایحه• بوی• نکهت• شمیم• ایس

قودا — یکدیکرینه قز ویروب آلان قبیله• صهریت• باجاناق•

قودالاق — اجداد• اعمام• عشیرتك اولولری

وبيوكلرى . سركار سردار دره بيكى .

قودوساق — صاريق . قوغوق . دستار . عمامه . سله . قورساق .

قودوش — ديوث . هنود . درويش . چوكى .

قودوق — بئر . قويو . چاه . آبيار . بولاق . كاريز چشمه عين . مركب . قولان ياوريسنك يك اوفاغى . كوره خر بچه سى .

— « صوفى » —

« اوشال دمده بر آهو كلدى سوساب »
« تاشيب چيقتى قودوق نيك اغزيغه آب »

قودوقاق — ظالمانه حركت ايتمك . عدالت ايتمامك . غدار . جبار . غضبناك .

قودوسان — طارغين . ستمكر . ظالم . غدار . بى رحم . مروت سيز . كاهشناك .

قور — كربند . قوشاق . فوته . يلباغ . دوكون ودعوتده حلقه اوطورمق . محوط . حاشيه . سلاح . يساق . قراول . مايه . دام . آغ . طوزاق . سلاحلق .

— « مثال » —

« بيرى باغلاب برك نى تون اوزره ميانرنك قور . سرور عناسين كل رعناده پنهان ايلابان »

قور بيكى — تركستانده بر رتبه اسميدر . حراس . مستحفظ . عسس . جيب خانه مأمورى .

قورجى — سلاح شور . جبه جى . عسكر سواره . ميرشب . عسس . كوتوال . ضبطيه . محافظ بلده .

قوراق — يغمورسز . رطوبتسز . قوروجه . خشكى . قاق . بى آبى .

— « مثال » —

« اول قدر ياندى بدن چشمده هيچ نم قالمدى . يل قوراق كيلكاندميرالبته بى حاصل بولور »

قوران — سلاح . اسلحه . يراق . ادوات حرب . سيلاحخانه . جيبخانه .

قورانماق — طوزاق ودام قورمق . حيله وتزوير ايتمك . ومكر ايله مك .

قور باقغه — قوربغا . ضفدع . غوك . وزق . دمدع . بقه . كولته پوشك .

قور بان — كمان محفظه سى وظرفى . غلاف . قاب . قبن

— « مثال » —

« منم بنده امر وفرمان اولاى »
« كمان كيانينه قربان اولاى »

قورب — كنارلك قيريغى . لب شكسته .

قورت — كرك . ذئب . سرخان . دوده . كرم . محيى . بورى . قورت بمعنى خشكى . بوجك .

قورت قولاغى — بيلكوش بر كيا اسميدر . كوش فيل . رفيده برك .

قورت باغرى — قاغون . قافيه بر چيچك اسمى .

قورتغارماق — خلاص ورها ايلك . تخليه وتسويه واتمام

— « مثال » —

« باشيما ايش توشدى قوتغاركيل منى »
« سد اسكندر دين اوتكار غيل منى »

قورتغا — عجوزه . اختيار خاتون . قوجه قارى . كوبير . پيره زن .

قورتولماق — رها وخلاص اولمق . تتميم وتخليه .

— « مثال » —

« برايشدن قوتولدوم كه پايانى يوق »
« آنى سورساكيز حدى وسانى يوق »

قورتون — قورت . دوده . طرتيل . كرم .

قورچاق — صورت مخس . نكار . رسم . هيئت . زاجه . سليب . قليق . افت . اندام . قيافت

قورچالماق — قوجه مق . يك بويومك . زياده لنمك . چوق قاشيمق . بسيار خاريدن .

قورچوق — درويشلرك كلاهلرينه صاردقلرى پارچه . عمامه .

قورداش — خاله زاده • عموجه زاده • لغت چغتای ده برادر دیمك • قرداش •

قورداشانك — آتلرده اولان ایسیر می قان چبانی •

قوردوغلاماق — قویو نی قورته قاپدرمق •

قورساق — قوشلرك برنجی معده سی • زوده •

قورشاق — قوشاق • كمربند • بیل باغ • میان بند • فوته •

قورشاماق — قوشاق • احاطه و اشتمال ایتمك • اورته یه آلمق • مابین كرفتن •

قورغاتماق — شماطه • تموج • خروش ایتمك • غوغا كورلتی • شمطه •

قورغاوماق — احاطه • محاصره • محاوطه • حفظ ایتمك • اورتمك • اطرافنی قوشه ماق •

قورغاشون — قورشون • رصاص • اسرب • اوق •

—« مثال »—

« دمی كیم قهرینك اوتی توتمای آرام »
« ایریب كوك ایلا كیم برقورغاشون خام »

قورغاماق — حفظ وصیانت ایتمك • وقایه وحراست • كوزتمك • حمایه وطرفدارلك •

قورغال — ایكی نسنه نك محل التصاق وارتباطی • اجتماع • اتصال •

قورغان — حصین • حصار • قلعه •

—« مثال »—

« كوچوب قورغان ساری سوردی كنندین • سالای دیب كوك حصارینی كنندین »

قوروق — غورق • قبارمش • قیزمش • طاغوق • مرغ كرك • دشت بیابان صحرا • چی وخام اوزوم • غوره • فواكی •

قورغاق — قورقاق • خائف • محترز • ترسان • هراسان • یورك سیز •

قورقاق — خوف ایتمك • توحش وارتعاب • هراس • حذر واجتناب ایلك • جبانت • ترس • وهم • تلاش اندیشه •

—« مثال »—

« نی جنون وی اول قویاشدین ایرو هجران دشتیدا • كاه قورقوب سایه دین قاچماق كه آنی قاولاماق »

قورقو — خوف • دهشت • هول • وهم • تهلكه • ورطه • ترس • حذر • اجتناب •

قورقونج — قورقوش • مهیب • مخوف • موحش • قورقوله جق •

—« خجلت »—

« بیر سوز آیتور بولسلم آیتورمین بسی قورقونج بلا • قیده دور جرءت منكا ایلار كا تكرار الدیدا »

قورقونجلغ — قورقولق • خوفلو • ترسناك • مخاطره لو • مهیب • موحش • تهلكه لو • احتراز اجتناب واهمه •

قورقوزماق — قورقوتمق • اخافه وتهدید ایتمك • تدهیش • اوركدوروب قاچرمق •

—« مونس »—

« اوكوت ایلكه بیر كونجه مونس اوزینك آل • خلایقنی قورقوزغونجه اوزینكنی قورقوز »

قورقولدای — قورقولوق • بر نوع سرجه در • طولغای • صوفی طورغای •

قورماچ — قورماج • قورمه • مصر • دوره • جواری كنندم بریان • مصر بغدای •

قورماق — تنظیم جاغ ایتمك • توشیر • چكوب بند ایتمك • قودورماق • آلتی ساز ایلك • ترتیب وآراسته • جادر وسایره قورملك •

قورمساق — قلتبان • مختال • دلیل • دله • پیزه ونك • دیوس • قواد • كاركذار • جلب وفاحشه • زنا ولواطه میانه روی •

قورمه — اغاچ قاشیق • جمچه • مغلقه • قاشوق •

قورمیش — برشیئی قورماقلق • سازوچاغ و كوك

اچمكلك • نشـاندن • ركزاتمك•
اوتورتورمك•

قوروت — سوت قوريسى برنوع پنير • قيتغ وبوغوردلقديدىوقوريسى•
—« مثال »—
«اوزن قيسقه سنك وپارسانك فرقى يوق»
«بوشهرناپرسانده قندوقوروت برابر»

قوروتماق — برشيئك صوينى يوق ايتمك• انشفاف• حول ومرطوب شى خشك ايلمك•

قوروغ — خلوت • يساق اولان محل • قطغن وقدغن•خشكى•قاق•قورى•باغ•
—« مثال »—
« برقوروغ باشيم بيلا بولدوم روان»
«يولده كوردوم براداش غان كاروان»

قوروق — قورو• خشك• يابس• نحيف• لاغر• ساحل•كناردريا•اداق•

قوروقلوغ — قوريلق• خشكى•نحافت•قوراق محل• بيوست•خشكى•جاى بى آب•

قوروغ باشليغ — يالكز كندى باشنه اولان•مجرد•بى تعلق• سروازاد•يكه وتنها•

قوروقساى — صوبى قورمش وچكلمش جاى• دره ايچى• ايكى تاغ اراسى •
—« مثال »—
«قوروغلوغ اراخضراولوب رهبرى»
« تنكبز ايچرا الياس ايدى ياورى »

قوروقاق — قورومق•خشك وناشف اولمق•

قورولتاى — مشاوره ايچون اجتماع ايدن مجلس • شورا•مشورت كنك آش• جلسه• مصلحت •

قورومان — اوردونك ارقه سينى كوزتمكه مأمور اولان عسكر بلوكى•محافظه•جنداول•

قورومساماق — دلالت ايتمك•يول كوسترمك•هدايت ايلمك• راهبر ودليل•ييژه ونك•

قوروماق — انقباض وخشك اولمق•رطوبت چيكيلمك• يابس•قديد• قورى•

قوروشماق — قورونمق•خشك ويابس اولمق•
—« مثال »—
« لطف كرم مجرى لبالب توروب »
« برنيچه لب تشنه نك آغزى قوروب»

قورون — وقت• هنگام•زمان•دهر•ايام•عصر• قرن•دور•آوان•

قوريا — بقاسيز•ديوار بى پشتبان• باراقـه خرابه خانه•ويرانه•
—« مثال »—
« اوى ايچرا كلبم اورنيغه بوريا»
«كيليب باغ وبستان بوزوق قوريا»

قورين — فوته•ميان بند•قوشاق•كمر•
—« حكمت »—
«همت قورين قل خواجه احمد بيلكا باغلا
«جانينك قيناب زقوم چايناب عاشق بولكيل •

قوريشى — تارتار ايچى طيشى براولان كلاه• برك• قلفاق•تلفك•
—« مثال »—
« قريشى باشيده برناچيك خوب »
«ولى هر بولده شاطر ليكده مرغوب»

قوز — غوز• غوزه• سايه• ظل• كولكه• مايه•اورباق•

قوزاق — باقنده•نساجلق•مطلقا بوارلاق شيئى• سوقذاغى•حباب•قبارجق•آبله•

قوزالاق — عادتدن اوفاق اولان• ضعيف شيئى• كاله ايريش ممش نارس•

قوزاى — اصلا كونش اوغرامیان یر•كولكه• سايه• ظل•

قوزودوك — اشك ياوريسى• كره•خر• ابن الحمار• بچه مركب•چندر •

قوزغالان — شماطه • چوش • خروش • فساد • انقلاب • طلاطم • موج • قاریشیقلق •

—« مثال »—

« کلبم غه جو اقشام کیل زلفینك قیلیب آشفته • انجم سپهنك سیندور آفاق اولوسنیك قوزغات »

قوزغالماق — حرکته کلمك • جنبشلنمك • قیملدانمق • تموج • وخروش •

—« صوفی »—

« حکم چوبی برله قوزغالسون قزان »
« ایله غربیل وفادین بعدازان »

قوزغاتماق — حرکتلنمك • تموج وطلاطم اولمق • جوش وخروش • شماطه یه باشلاق •

قوزغالیشماق — هر طرفدن طلاطم وتموج ایتمك • یك دیکرینی ضرب ایتمك • غوغا ایدشمك •

قوزغون — تموج وطلاطم لنمش • انقلاب • شورش • آشوب • جست وخیز •

—« نوایی »—

« بروغمی ینا کونکلومکا قوزغلان سالادور • برودیما که بو آشوب نینك فلان سالادور »

قوزغون تینکیزی — آمو دریا • جیحون • سیحون • سردریا • قولزوم بحرین • ارس •

قوزی — قویون یاوریسی • قوزو • طوقلو • برج حمل • بره •

—« مثال »—

« قوی قوزی ایلقسی بسیار دور »
« هرنه درسانك مالی بی حد باردور »

قوزی قولاغی — اوشقون • اشقین • صیق خراسانی • بر نوع سبزوات •

قوسقاج — قصقاج • تیور جیلرك بیوك کلپتان کبی آلتی • کیرای کلان • انبور • کرپتون •

قوسقون — آتك قویروغنه یکروب اکرلرقه سنه مربوط اولان ایپ وقایش • قوشقون • قنجرغه بندی •

قوسماق — قی واخراج ایتمك • کردانیدن • استفراغ •

—« مثال »—

« آبروی یوق آدملار ابروی لیفی سوستورور • یسانك قویمان قول بیلا بر کون سینی قوستورور »

قوسندی — قوصوق شیئی • قاس • قی کرده •

قوش وقوشه — ایش • چفت • جنس • جوره شیئی •

—« عندلیب »—

ای درشك پری مهری جمالینك نه بلا خوب
« وی نیلوفری دیك قوشه خالینك نه بلا خوب »

قوش — طیر • پرنده • عصفور • جانور •

—« نوایی »—

« صید اولدی کونکل کوزلارینکا وه قوتولورمی • بیر قوش که انینك قصد یغا بولغای ایکی صیاد »

قوشخانه — منزل • مرحله • مسافه • کاروانسرای آرامگاه • فرامد •

قوشچی — قوشباز • طیر بسلایجی • اوجی • جفتچی • کوران •

قوش بیکی — ترکستانده وزیر مقامنده بیوك بر رتبه اسمیدر • صدر اعظم • باش وکیل •

—« مثال »—

« بو بر الطاف خاص شهریار کشور ارادور • بحمدالله حکیم قوش بیکی ملك بخارادور »

قوش اوزمی — چکردکسز اوفاق بر نوع اوزوم • سایه کی • کشمش •

قوش دیلی — دیش وبوداق • قره اغاج انواعندن بر اغاجدر • لسان العصفور • زبان کنندیشك •

قوشارتا — اورتاق•ارقداش•خاتون•نساء•شریك•

قوشتی — همراه• همرنك • رفیق• قولداش• یولداش•ارقداش •چوره•

—« فضلی »—

«قبول ایلا کاچ شاه دوران سوزین»

« دعا کولاراقوشتی فضلی اوزین »

قوشانت — عروسك خانه سندن دامادك خانه سنه کوندریلان هدیه وساتره•جهیز•

قوشلاغ — شکارکاه•صیدکاه• اولاق یر• قوشی چوق مکان•موقع صید•

قوشلاماق — طیراولامق•صیدشکارایتمك•آواولمك•

قوشلوغ — قوشلق•ضحی•چاشتکاه•ناشتاه• قبل الظهر•وقت چای•نهاری•

—« مثال »—

« قوش لوغ وقتی بولغانده »

« طعام یـك قیلغـانده »

« قارنینك تویوب تورغانده »

« غافـل بولما خـدادی »

قوشمار — برنوع قوش طوزاغی•باسمه•خفك• قپقان•دام•طور•شبکه•

قوشماق — الحاق •ضم• علاوه• ترفیق• قابت• ترتیب وتنظیم وانشادایتمك• اشعار• سویله مك•شتاب وتکاپو•

قوشولماق — لاحق•ملحق•یوکورمك• دویدن• منضم•علاوه•نمش•قاریشمق•

—« مثال »—

«یوزی وصلینك تیلاراپرسانك بدنینك

رشته قیلبب • جـبر ماشیب کاکلی

تاریغه قوشول کاکلیغه »

قوشناج — بیلیجی•رمال•فالجی• کاهن• چوکی مزنك جنکانی•فالبین•جفری•

قوشوق — برنوع تصنیف•قوشمه•ملحق•رقص هواسی اقسامندن برنوع تغنی در •

عاشقلرنك اوقودیغی شرقی وترکی اشعارلردر•

—« نوایی »—

« انکلامیین سوزدا تویوق بحرینی »

« قایسی تویوق بلکه قوشون بحرینی»

قوشوقلوغ — ممزوج•مخلوط•قاریشیق•آلوده•

—« مثال »—

«برقوشوق سویله دی اول عاشق زار»

« سازینك باشینه یغنالدی هزار »

قوشولدورغوجی — ضم والحاق ایدیجی•وصل•پیوند•

قوشولغوجی — ضم وعلاوه•اولوجی•همراه شدن•

قوشون — جریك• خلق• جند• عسکر• لشکر• یغین•جمعیت• اوردو•

—« مثال »—

« که بویانکلیغ ایرمیش الارهیاتی »

«قوشون ایلکاهر قایسی نینك شوکتی»

قوش وقوشه — جوره•جفت• قوشه شیئی• دوکانه• توام•برابربم•

—« مثال »—

«کلنی کوردوم کل ایچندا آنچه دور»

« بخشی لار آلیب باشیغه سانچه دور »

«بخشی نینك سانچغان کلی برقوشه کل»

« یمانلار باشدین ایاغه سانجادور »

قوشه میلتوق — چفته توفنك•قوشه قری قوش اوکوز• چفت جی•قوش حوض•

قوغ — قوف•جوف•کواك•شکاف•خالی بوش•

قوغا — قوغه•دلو•قوبه•قربه•

قوغلامه — آتشده قوورولمش شیئی• ارقه سندن قوولمك • پیشکردن • دفع • ردایتمك رخصت ویرمك •

قوغماق — قاوماق• دفع وطردایتمك• نفی وتبعید ایلك•بدرغه•بدرقه•

قوغورجاق قره کوز رسملری. اکلینجه‌لی رسملر. بویك. زاجه.

قوغوش — لغم. صویولی. نقب. ارالری بوش وقوغوق شیئلر. دوشمه کیریشلری. مقام خدمه چای خدمتکاران سپاه.

قول —— عسکر دوار. ید. ال. دست. ارش. ذرع. طرف.

—« صوفی »—

« خالقاپای ایشلریم باش ایلا غیل »
» خرمن رحمت منکاچاش ایلاغیل »
« موندا توفیقیم جراغین قولغه بیر »
« انده ایمانیم نی یولداش ایلا کیل »

قولاماق — برشیئی اوکنه سورب کیتمك. استعمال وصرف ایتمك. برشیئه معاونت ومحافظت ایلك.

—« حکمت »—

« دنیا عشقینك زاهد قولار تیلکا الماس »
« کیجه کوندوز مست حیران اوزکا کیناس

قول —— کوله. عبد. بنده. مملوك. اسار. غلام. دوغمه. ددك.

قوللوق —— عبادت. عبودیت. مملوکیت. خدمت. بنده. اسیای وسطی جه بر نوع تعظیم در

—« مثال »—

« بر بوسه منکا اول اتسا انعام »
« آیکوم انکا صد هزار قوللوق »

قوللوقغه کیرماك خدمتجی لکه داخل اولمق. استخدام اولنمق. برینك قاپی سنده خدمت آتمك.

قولاچ —— ایکی کز بر انسان طولی. ساع. مساحه. دو ذراع. قری.

—« مثال »—

« ای عمامنك یوز اللیك النی قولاچ »
« بیش قاریش فشنی ارقه دین واقیل »
« قیرق کزینی یوزا وستیغه قویوبان »

« صـوه باقوب سـیاق تماشاقیل »

قولاغ —— قولاق. اذن. کوش. دوره. مستدیر. سمع. اصغا.

قولاغ توتماق استماع. کوش ایتمك. قلاق ویرمك. ایشیتمك. دکلەمك. قبول عهد وشروط.

قولاغ سالماق قلاق آصمق. سمـع اعتبـار ایتمـك. کوش ایلك.

قولاغلانماق دوره ومستدیره اولمق. هوشیار اولوب قولاق سالمق.

—« مثال »—

« ایکی سی قیته قولاق لاشدیلار »
« هر نه عهد اولسا کیسوب بیجدیلار »

قولاقلاشماق طاریلق. ازارلمق. تقریع وسرزنش ایدنی دکلك. قولاق قویمق.

قولاماغلیغ — استدعا. طلب. استەمك. خواهش.

—« مثال »—

« زنده دل مجنون نینك اولمیش کونکلی چون لیلی غه جی . بس نی آسیغ آنی حیدین قولاماغلیغ ای عرب »

قولان —— یابانی آت. کوره خر. طوار. اسب دشتی. ایل وقولان ومیان بند سواری وحسان.

قولان قویروغی بر نوع کیاه اسمیدر. دم اسب یابانی وکوره خر.

قولانسه — زیر بغل. پرمقلر ارالرنده ظهـوره کلان تعفنات. بواصر.

قولاو —— پیکان. نوك تیر. اوق. خدنك.

قولای —— اسان. سهیل. سهولت. یسر. مشقتسیز. زحمتسیز.

قولباغ —— بلاك یوزیك. بلرزوك دست بند عساور. دست پوشك. بهله.

قولت —— بریوتوم. برلقمـه. برحورت. بردم. برجرعه. یك رشحه. سبقارمك.

— « مثال » —

« بر قولت سوایچرسا اولسز ایچماس »
« اور تاسیدین هیچ قیل کیچماس »

قولتورماج — اثواب و خفتانك چاکی • تون ولباس وجامه نك درزی • چاك کریبان رخنهٔ دامن • ایتك •

قولتوغ — قولتوق • تیه دست • زیر بغل • قیون •

— « مثال » —

« قولتوغین ینغاغ ایله تولدیلار »
« کوب خوش آمدلارینی انکا قیلدیلار »

قولچر — سخن چین • نمام • خبرکش غیبت جی • کذاب • دروغ کوی •

قولداش — همراه • همپا • یار • دستکیر • دوست • همدم • چوره جفت •

— « مثال » —

« کوزونك آچیب کو تار کیل باشینك آخر »
« که کیلیش بو حزین قولداشینك آخر »

قولداغوج — دستکیر • حامی • معاون • یاردمجی • مدوکار تکیه کاه • ارقه •

قولداماق — اعانه • حمایه • یاردم • مددکار •

— « مثال » —

« کرم ایلاب ایکی قولوم قولدا کیز »
« سوز اقلیمی ساری مینی یولدا کیز »

قولقنه — بر نوع جراحتدر • انسانك وجودنده وآت و قاطرلرك ایاقلرنده ظهوره کلور • زخم پیل علت فرنکی • قولغنه •

— « صوفی » —

« کورمکای کوز اغریغی سی وهم زکام »
« قولغنه هم ناخونه دورهم جذام »

قوللوقلوق — بیان تشکر • عبودیت • عرض خدمت ایچون مستعملدر • مملوکیت •

قوللوقجی — خدمتکار • خدام • بنده لیك ایدیجی •

— « مثال » —

« بنده هندساری قیلیب ترك و تاز »
« ایتیب کید قوللوق بیله چاره ساز »

قوللوقاق — استخدام ایتمك • خدمتده بولنمق • عبودیتده دوام و ثبات ایتمك •

قوللماش — یاوه و بیهوده کلام سویلیجی • هرزه کو • سپسته ساچمه •

قوللماق — استغفار • توبه • التماس • عفو طلب ایتمك • تأهل ایتمك ایچون بر قیز ارامق •

— « مثال » —

« بارچا عالم عاصی سین قولسانك باغشلار حق سینکا • کیم طفیلینك دور بو خلق اولین و اخرین »

قولوق — دستار • عمامه • صاریق • قاغوق • سله •

قولنجاق — طوایف جغتایدن بر قبیله اسمیدر •

قوم — رمل • ریك • زمپاره • چکس وچکه •

— « مثال » —

« ماری نیك قوملوك چولیده یورماکین »
« قزغین آتش ایچیده اولتورماکین »

قومسال — قوم قارشیق اولان اراضی • قوملوق • کشت ذراعت یری • آداق و لب دریا سواحل ریك آلود •

قوما — غوما • قول • اسرین • جاریه • چوری خلایق • کنیز • قرناق • بنده مملوك •

— « مثال » —

« بر قوماجورینی آلدی بایدن »
« اولغما کیلیش ایدی خطایدن »

قومارماق — احاطه • محاصره • استیلا ایتمك • قلده • قپالمك • حبسده قالمق •

قومارغال — محاصره • محیط • قلعه • قورغان •

قوماقجی — یاوه و بیهوده سویلیجی • مزمز • شقه جی • مسخره باز • رسوا • سپسته کو • کولدیریجی • مقلد •

قومال — مدور • مستدیر • کرد • یوارلق • لونده •

توغالاق•كوره ٔ ارض•

قومالاغ — يشكل•قويون و كچی نك و ديوه نك تيزك
وكوبره سی•پشق•نوری•زبيل•

—« مثال »—

«قوملاقنی كوروبان يول بولدی »
«يولجی كاروان ايچيده كل بولدی »

قومبول — دسته•فوج•كروه•بلوك•زمره•
فرقه•توب•توده•جماعه•خيل•يغين•

قوم‌سی — خبرويريجی • سمسار • غماز • مكار•
پوسته جی •مخبر•واقعه نويس•
مژده جی•عريضه جی•

قومشوم — تومشوق•طيور غاغه سی ومنقاری•
جونك•تول•

قومغان — ابريق•آفتابه•دستی•حنقه• آبدسته•
ققومه•

—« مثال»—

« آدم بی فضل مثل مانده »
«نی كبر الـسو بولمساقومغانده »

قوماق —— قويماق•وضع• ايقاع• ترك• ابراز•
اقامه ايتمك • نهادن• ماندن • زمين
ريكزار•آداق•

قومقه —— قماش•شيت•الاچه•چيت•باسمه•قلمی•

قوملاغ — قومسال•قوملويز• جای ريك آلوده•
اداق•ساحل• لب دريا•

—« مثال »—

«بوقوملوق دين او تماك عجب كاردور»
«جو هفت ريك خوارزم دوشواردور»

قومورسغه مورچه•قاريشجه•نمل•مور•

قومورقاق متوجه اولمق•توجيه وحركت ايتمك•
قيملداماق• مقصد جانبنه كيتمك•

قون —— ارامكاه• مسكن• اوتراق• مأوی•
انيش • وتوشش يری • امر توش
ودوش• فراءانزيل •

—« مثال »—

« كيل دل آرام بو منزلده قونالیم »
« اكلانيب بر زمان كيرو دونالیم »

قوناجين — ايكی يشار قصراق واينك• غوناجين•
كوساله ٔ ماده•اورغاجی اينك•

—« مثال »—

«سنی كوروب حيران قالديم شاشوردوم»
« غوناجينه بكزرهياتينك سنيك »

قوناش —— كره ٔ قرايله پروين يلديزلرينك حساب
مقارنه سنه ديـنور•

قوناغ —— او•خانه•موقتاً مهمان موقعی•مسافه•
منزل• مرحله• قونه جق يرِ• برنوع
اوفاق داری•ونوع ارزن•

—« كامل »—

«سوز ديسام كيم انكا قولاق سالور»
« نه كيم آنی كه بر قوناغه آلور »

قوناغليغ — منزل كاه•قونه جق محل ومسكن• ارام
كاه• مسافرخانه•سفر او قاصدو محترم
مهمانك محل اقامتی•

قونالغه —— محل نزول• مسكن• منازل• مرحله •
متاهل يری• يازلق وقيشلق مأواسی•

قونام —— برنوع علت•صاريجه وقاريجه ديرلر•

قونان وغونان ايكی اوچ يشار آت•طای•تاتی•دونان
دنجی ديرلر• اكرقويوب بر كوب ايتمكه
شايسته اولان حيوان •

قونجاق — طولانی الشكل طبق وكاسه• كوربه
ونوجوان • دلی‌قانلو• كنج• ييكيت•
اوغلان •بچه•

قوند —— آچيق•قوی•متين•محكم•كند•وتوند•
زور•زبردست•قوی هيكل•قوتلو•

قونداغ — كنده•طوپ شيشی• تفنك چقماغی نك
يری وصاپی • وصارلمش اطفال
ملبوساتی•پرپيچ •

قوندوز — افغانستانده بلخ جوارنده عظیم برشهر اسمیدر • اهالیسنه قتغان دیرلر • صرف ترکدر • سکلاب • سك آبی • ثعلب • کمچد •

—« مثال »—

« ساوغ آهمدین اولسانك بی تحمل
کورکا کیلتوریوز • کیم اندا آتلق ایتمش
مین مرتب تیکرا ای قوندوز »

قونده وغونده برنوع زهرلو اورومجك • بی • عنکبوت دشتی •

قونکشی — قومشو • جیران • همسایه • همجوار • بتشیك وبجار •

قونغارماق یرندن قیلـدا تمق • حرکت ایتمك • قوپارمق • بیخندن چکوب چیقارمق • کندن • از بیخ وبن •

—« مثال »—

« ای حسینی چرخ ظلمی بیله بولسامین
داغی • اشك طوفانی بیله گردون بناسین
قونغارای »

قونغر —— چامـورکبی • بوز واخضر اراضی • قینغیر • سرکش • زعم • معند •

قونغوراق — جنغرداق • زنك • زنکوله • جلاجین • جرس • زل • ناقوس •

قونوغ —— قونمق • محل • مسکن • جای توطن • مهمان ومسافره ویریلان پیشکش واطعمه لر •

—« مثال »—

« محبت نك بوستانیغه بلبل کبی »
« صحرا لارده ناله ایلاب قونغوم کلور »

قونغوز —— قونکور • خونفسان • جعل • برنوع سیاه بوجکدر • کبوسك • قوزغون • کوه کش •

قونقوش — کبر • متکبر اولان • صاحب غرور ونخوت • گردن کش •

قونق —— بیوك • عظیم • بزرك • جسیم • کلان وکته اولوغ • اولکان • کبیر •

قونك —— قارغه نك برنوعی • غراب • زاغ • وزغن • کلاغ • عکه •

قونقاش — صاچـلرده بولنان کپـك • سرکه • سبوسك • قوناق •

قونغورات — قونغوراسب • اخضر • کوك وترلان آت • طوایف اوزبکیه دن بربیوك اولوس اسمیدر •

قونماق —— ایتمك • توقف ومسافر اولمق • نزول ایتمك • فروزآمدن • توشوش • وتوشماق • این وقون •

قونوش —— قونوق • قونمق • نزول • نشست • منازل قر • وبروج • تکلم ایتمك • ومحبت • کب لشمك • سویلشمك •

—« مثال »—

« جون قونشدی وقوناق بردی منکا »
« نامه وسوغاتمی بردیم انکا »

قونوق —— قونولمش • مکدر • مغمـوم • متألم اولمش قونوشماش •

قونوقاق — مکدر ومغموم اولمق • تألم ایتمك • بریره قونمق • مهمان •

قوادماق — متغیر الالوان اولمق • رنکنی آتمق •

قوواق — طاغ بلی واورته سی • کمرکوه • وسط جبل • پکید • ایکی کوتل میانه سی •

قووان —— آری تکنه سی • زنبورك مسکنی • چلاك • شادی • نشاط • فرح • انبساط •

قوانجیلیق — سوینج • شادمانلق • مژده • خوش خبر • افتخار • بشـارت • قـوانمك • خورسند اولمق •

—« مثال »—

قوانمکین دوستونکغه • سمان تیقار پوستونکغه

قووانق — صاچلر دن دو كيلان كپك• قوناق•
سركه•سبوسك•

قوانماق — كوانمك•اعتماد ايتمك•تفاخور وشو يتمك
شاد•خرم اولمق•

قووش — قوغوق•اجوف•قوق•كواك•منقور•
ايچى بوش اولان•مغاك•خالى•

قوى — قويون • غنم• حمل• كوسفند• امر
براقك•وماندن•پستى•زير•تحت•

—« مثال »—

« علم حكمت كم يملدين بردى روى »
«آج يورى كيل كوب يمه تو قليقنى قوى»

قوى يلى — سال تركان دائره سنك سكزنجى يليدر•

قويچى — چوبان•راعى•باده چى•

—« مثال »—

« قويغه بوريدين بولوب امانليق »
« قـويچى ايتى بيرلا پاسـبانليق »

قوى قوش — برنوع قوش اسميدر•

قويار — ملتقـا • مرج• ايكى چايك بر يرينـه
قويولديغى ير•چت•دوآبه جيحون•
سيحون نك ارل كولينه انتشارى كبى•

قوياش — كونش•شمس•آفتاب•خورشيد•مهر•
منير•ذكا بيضا •

—« مثال »—

« هم قوياشدين يار وق ضميرى آينك »
« هم فلكدين بيك سريرى آينك »

قوياق — جنكده مستعمل برنوع سلاحدر•

قويان — كردباد • مدور هوا• تپلنك• قيون•
طوشان ارنب•خر كوش•يوزا اوزرينه
اشاغى دوشان•

—« مثال »—

«يوزى قويان توشوبان مركبينك ايزى كا
ملك • يير اوزرا قرصنى قيلغـان
كبى كداى تلاش»

قويانغو — قويانج•عرق النسا علتى•رك قوين•

قويروغ — قويروق•دنبـال•دم•ذيل•دوبنـه
پس•كوت•

—« مثال »—

« برقويون كيلتوردى لار بر داقى وار »
« قويروغنده آلتى باتمان ياغى بار »

قويوشقان — آتك آردطرفى•قوشقون•پاردوم•

قويغون — دكزدن قريه يه قونلمش پارچه•كبركين
شيئى•ادوات•

قويلاماق — درين•عميق•چوقور• قازمق• قوى
وكاريز وچاه وپنكار كبى•

قويمان — برنوع ياغلى چورك•قتله بوغور ساق
ياچه•قت قت ياغلى نان واكمك•

—« نسيمى »—

« قاق شتيب آلديم قولندن برطبق
قويمانيني • زوريلان قيل كان شكار
كوب بويله لذت كيلتورور»

قويماق — قويمك•وضع•ترك•ابراز•ايقاع ايتمك•
دكمك•ريختن•ماندن•نهادن•

—« مثال »—

«اى اجل قوى كيم قوياى يوزيار نينك
كوينى غه كيم • قويغوديك دورمين
اجل كوينى غه ارمان بيرلا يوز »

قويتورق — مسافره باقك•مهمان نوازلق•حرمت
ورعايت ايتمك•

قويوق — قويو• غليظ• قالين• صبق• كثيف•
غفص•قلين•يوغان•

قويوم — التون وسائردن زينت ايچون ياپيلان•
اشيا•قيومجى•دوكه جى•ريخته كر•

قويون — كردباد•توپالانك•غبار• كوسفند•غنم•

—« امير »—

« تانك ايماس كرجلوه كر بولسه توتون

قیپ

یانكلیغ قویون، اوتلوغ آهم نی شراری
بیرله صحرا بولدی كول »

قویه —— قزیل قرمزی رنكلو، سرخ، احمر اللون

قویی —— كل نار، كلابی، سرخ، پنبه.
بئر، چاه، آبیار، قودوق. كاریز، براق
ترك ایت.

—« مثال »—

« نیچا ایلنی كیچا ياریب ایكونكل »
« قویغای اویقوغا یارب یار نینك »

قیا —— اجی، شور، تلخ، حداو، كج، تندو تیز.
طرف. جهت. كج توز، نهك.

—« مخزون »—

« قیا باقغای مودیب مخزون كونكل
كوب انتظـار ایردی . بحمد الله كه
مژكان ناوكیدین بهره مندایتی »

قیات —— طوایف اوزبكیه دن بر قبیله اسمیدر.

قیاغ —— غدار. جسور. شدید. رحمسز.
عدالتسز، ظالم.

قیان —— طرف. یان، جانب. صوپ. سمت.
جهات اربعه.

—« اكهی »—

«قیان تو تسانك قولاق مسموع اولوب
اواز نوشانوش . قیاقیلسانك نظر
بزم طرب دورانی یكساندور »

قیان —— سیل، طاغ و دره دن اقان صو، طرف.

—« مثال »—

« هر قیان كتسانك اولور الله مدد
كارنیك سنیك . خضر الیاس پیر
اولغوسی یارنیك سنیك »

قیپ —— اداتدر، اخذ قبض، قیپ قزیل. یعنی
محض قرمزی.

—« مثال »—

قیپ قزیل آی دیك بوزینكغه قاب قرا

قیچماق

خالینك بولای . كیجه لار یارینك
بولوب كوندوز كرفتارینك بولای »

قیپاماق — تعقیب ایتمك. اردنجه قـولامق.
كیروسـندن قوومق . ارقه سندن
یوكورمك. قوشمك.

قیچیماق — چمبر. مدور صارلمش تیمور. حلقه.
كردیش، قصناق، قولاده.

قیچاق —— كوزی عجله یوموب آچمق، اخذ و قبض
ایتمك، بر قبیله.

قیپه قیپه — پارچه پارچه. شرحه شرحه. لخت
لخت. بولك بولك، تكه تكه.

قیپیق —— ایران، چالاب، دوغ، چال.

قیتماق —— دونمك، عودت و رجوع ایتمك، كیرویه
كیتمك.

—« حكمت »—

« ایعدی غضب قیـلارنی سن مونده
ایتاسن مو . اول یرده وعده ایلاب
بول یرده قیته سن مو »

قیتلماق —— بیهوده و یاوه سوز سوئلك، سپسته كوی
هرزه، فج. لج.

قیچغیر —— چاغرمق، باغرمق، آواز و ندا ایتمك.

—« مشرب »—

« دوستلار آمین دینكیز مین بر خدا دیب
قیچقیرای، ایكی عالم سروری یا مصطفی
دیب قیچقیرای »

قیچغیریش — چاغریش، باغریش، فریاد فغان، نعره.
صیحه، سس.

—« نوای »—

« كونكل لار ناله سی ذولفونك كمندین
نا كهان كوركاچ، ایرور انداق كه
قوش لار قیچقو ریشقا یلار یلان
كوركاچ »

قیچماق — قاشیمق، خراش ایتمك، خار و مال.

قیچی —— بر نوع نبات اسمیدر • هندوبایه مشابه • اوت •

قیچی —— مقراض • مقاض • کاز • دوکارد •

—« مثال »—

« قیچی برلاشاربنی آلسون اول •
« لحیه سیکاشانه سنی سالسون اول »

قیچیردااماق تحتانی دیشلر ایله • سس و آواز ایتمك • دیشلری قیچیرداماق •

قیچیش —— غدغد • غلغلیچ قاشنمقه کلك • خاریش •

قیچیشماق کیچشمك • خارومال خراش « نوایی »

دیدی کوزوم قیچشور آیتیم که باده تاپیر • دیدی نه حاجت آبرور باده مست ابرور آنسیز •

قیچیغ —— کیچك • قاشیغق • خاریدن • شوخ « مثال »

« کمی که بزم ارابوکل کلزح ایله می
ایچی شور • حرارتی دین انیك ذوق
ایله تنی قیچی شور »

قیچیغلاماق تخدیس و تحریك ایتمك • کیچشلنمك • خاریدن • قتیغلك •

قیر —— دشت • یابان • صحرا • کوتل • اشهب • کوه • هامون • چول • حزیره • وادی • مرعا • بیر • بیله •

—« نوایی »—

« یوزنیکدن انجنم انجمدن قویاش
نور اکتساب ایلار • ایکدیکدور
قویاشدین آی وآیدین قیرکون غبرا »

قیراغ —— کنار • یان • جنب • چیت • لب •

—« مثال »—

« نشانی بی نشانلیق دین ایراق راق »
« مکانی بی مکانلیق دین قیراق راق »

قیراغو —— قراغ • ژاله • چی • چیغ • قراو • شبنم •

—« مثال »—

« حله » کافورکون اول خلعت خضرا
اوزه • سبزه جنت غه کویا توشتی رحتدین قیراق »

قیران —— بش غروش مقامنده ایران پاره سیدر • انجودن معمول تزیینات • قتال شدید مهلك • وبا •

قیراو —— قراغ • چی • ژاله • شبنم •

—« مثال »—

« ساج آغردی عدم آماده سی بول
بیع هوسینك • بیل خزاندین اثری
سبزه اوزا توشساقیراو »

قیرپندی — قرندی • خوردوریزه • اوفاق شیئلر دوکوندی • تراش • تلاش • میده • مویده • بلخته • یونقه • رنده • خورده سی •

قیربیق —— کلاهك دوره وکنارینه دیکیلان پوست • بره • قوندوز • سك آبی سنجاب • سمور کبی شیئلر •

—« مثال »—

« منیان آت اوزه هی هی نه کوزلدور
کیشدن • کج کله برکینیك اطرافینه
قویمش قربیق »

قیربیقتیکان کرپی • قنفد • خرپوشت • خارپوشت • کرپی تیکان •

قیرتیش —— برشیئك اوزرینه • هنوز چیقمش توك • توی • تیمور قنات سیجز • تراش • رنده • قیرغیج •

قیرجیلدااتماق دیشلرینی قیچیرداماق • کوشه‌لك • غیج • دندان خایدن •

قیرچیلاق — تخدیس و تحریك • یواش قلداتمق •

قیرغاول — سولکون • یبانی طووق • مرغ دشتی • مرغ بیتو • یازی باوانی طاوغ • تذرو •

—« مثال »—

« قیرغاول کبك هزاران ایرور »

« کور مو نخجیر فراوان ایرور »

قیرغو — آنچه قوشی باز قرچی غای شهباز . چپك . قیرغی .

قیرغیج — قزانك دیبنده قلان یانیق . قرماچ تحت دیك . قزان دیبی قیرندی .

قیرغین — انکسار . مهزومیت . تکاسل . شکسته لك . آفت خسته لك وباقوره له بلای عظیم . کشنده کی . اولت .

قیرغیز — قزاق طائفه سیندن در آسیای وسطی نك شمالنده مسکوندرلر . دشت قبچاق کبیر .

—« مثال »—

« جین یو یونده جور چوت قلماق تور »
« ایکی قرداش قیرغیز قبچاقتور »

قیرق — قرق . جهیل . اربعین . طوایف اوز بکیه دن بر قبیله اسمیدر . امر کیس یچ . وقطع .

قیرقیر — ترکستانده برقلعه اسمیدر .

قیرقلیغ — یوك . پشم . شعر . قرقلش نسنه . مقراض . دوکارد قیچی کاز »

قیرقاق — تراش ایتمك . یوك وقیل قوپارمق . بیق وصقالی دوزتمك .

—« حکمت »—

« قل خواجه احمد قیرقغه کیردینك نفسنکنی قیرق . موندایغلاب آخرتده بولغیل آریق . پوست ایمان شریعتدور مغزی طریق . طریق کیرکان حقدین اولوش الدی دوستلار »

قیرقیل — توك وصاچلری قیر اولان . بیاض ساچ . آق باش .

قیرقین — حبشی . سیاه عرب . کوله وجاریه .

قیرلاغان — طاعون علتی . وبا . قورله . قیرغین . بلا . وبا . اولت .

قیرلاماق — قیرده قالمق . صحراده و یابانده کیزمك . چول بیابانده یورمك

—« مثال »—

« کیجه کوندز طاغلارده قیرلاغان »
« حاجتنی ایلسون آسان اوغان »

قیرماچ — قرغیج . تنجره دیبنده قلان یانمش شیئلر . قرنتی .

—« مثال »—

« قرماچی ایلاپلو بی شوردی »
« کوماچی ایلاچلو کیتوردی »

قیرماچه — خس وخاشاك . پارچه وپاره شیئلر .

قیرمیز — دودالعبا غین . آل و لعل یاپدقلری بوجکدر . حبه بویه رنك . دانه .

قیرماق — کسر ایتمك . قطع وتجزیم ایتلك . اوفالامق . و پارچه پاره لمك . چوق آدم اولدرمك . قتل عام .

—« حکمت »—

انتمش اوچده موندا کیلدی قول پیر کاکیر
« هم جانینك مین جانانیك مین جانینکنی بیر »
« هو شمشیرین قولغه الیب نفسینکنی قیر »
« بیر وباریم دیداریتی کورارمین مو »

قیرناغ — کنیز . جاریه . خلایق . اسیره . جوری . غماء اودهلیك . ددك .

—« مثال »—

« قرناغی کر اولمسا بیل اوییده »
« آدم ایماس اول کیشی هر کوییده »

قیریغ — قریق . مکسور . شکسته . قطعه وجزو . سنیق قریلش .

قیریغلاماق — کناره چکلمك . چیدمه طورمق . ایراق .

قیریماق — اینجه شیئك کنارندن مقاضله قیرقق . کوزی آچوب قپامق . اشارت ایتمك .

قیزینتی — قرندی • اوقاندی • خوردوریزه • خورده •

قیز — بنت • کریمه • دختر • قزاولاد • عاجزه • امر قزمق • سرخ شدن • —« مثال »—

«چارسوبارادورقیزکینااویماق الادور
قیزکینا • مینک نازکرشمه لاریبلاسودا
قیلادورقیزکینا»

قیزاوغلان — باکره • بکر • خوجه وایره وارممش • قیز • بی شوهر •

قیزبالا — قزچوجق • مؤنث اولاد • دوختر اناث

قیزقرینداش — همشیره • ابلا • اوخت • اپه • قیزقرداش •

—« مثال »—

«قیزقرنداشی اوجون توی قیلیب»
«شادخرم لیلقیدین کوب یقیلیب»

قیزقوش — اغاج قاقانک یشیل نوعی •

قیزلیغ — بکارت • بنت • دوختری • بتو •

قیزغینه — قزجغاز • قیزجه • قیز کنیه • دارغین • آتشین کینه • دوخترک •

—« مثال »—

« قیزغینه قیرداقویادوریوزنی »
« سوداکرغه کورستادوراوزینی »
«سوداکرسوداغه کیتدی مال ایچون»
قیزغینه شیدای بولدی یار اوچون»

قیزارماق — قرمزی اولمق • احمرآ • حیا ایتمک • حجاب • قزاروب قزیل اولمق • رنکی تغیر اولمق •

—« مونس »—

«قویاشغه که قیزارماق کاه سارغارماق
ایروراندین • که وصفینک یاغیدابار
اول صفت یوزمینک کل رعنا»

قیزالاق — کلینجک چیچکی • قرمزی راق • افاق وکیجیک قیزچوچوغی • دوخترجه • بچه خورد ترک •

قیزاموق — خصیه علتی • حمایله قارشیق برجلد

خسته لکیدر • دانه دانه جیقار • مرض محرقدر •

قیزغانماق — قصقانمق • غضبلانمق • حدت ایتمک • رشک غبطه حسدایدرکیانمک •

—« مثال »—

«یاریب سویلانک قزغان مسون کل اندام
«اوزوم نردة بولسام کونکلوم آنده دور»

قیزغین — آتشـده قزان شیئی • تابنده قزمق ویامغضوب اولمق آتش اولمیش قوم •

قیزماق — حرارتلنمک • سخن اولمق • قزمق • قهرلنمق • غضب •

—« مثال »—

« قهرمان قافدی یوندن قیزغانیب »
« زیزه نی قولیکا آلدی قستانیب »

قیزمیق — تنجره دیبنده قلان شیئی • قرغاح • تحت دیکی • سخنی •

قیزیتماق — قزدرمک • آتشـده تسخین ایتمک • سیجاق لندرمک • حرارتلندرمک •

—« مونس »—

«مونسا کوپدور خریدارینک دکانینی
توزاب • دردوغم اجنـاسی بیرلا
عشق بازارین قزیت •

قیزیشماق — تلهب وعاولنمـک • رواج بولمق • شدتلنمک • حرارتدن تکلمه کرمک •

قیزیق — قزیش سخن کرم • حرارتلو • عجب •

—« مثال »—

« یتوردی بیر بر یکا نامهٔ شوق »
« قیزیق بولدی یته هنکامهٔ شوق »

قیزیقماق — قزلشیماق • کوکرمق • آزمق • حرسلنمک • اسرارایتمک • سرکرم • مشغول اولمق •

قیزیل — قرمزی • احمر • سرخ • التون • کوزل • آشکار • آل • قان • نار • آتش •

— « مثال » —

« بر قیزیل طلا ایچون هم اولدورور »
« بر سوز اوزره یغلاتور هم کولدورور »

قیزیل دلی — آزغین مجنون • قزغین • سرخ •

— « مثال » —

« نه آسمانی بلور تلبه نه یری »
« مونیك كبی قزیل دلی کورمدم »

قیزیل الا — بر نوع بالقدر • سمك • ماهی •

قیزیل اياق — بر نوع بیاض قوش اسمیدر • هجوم عام • بالدرچپلاق اونك اياق • سیاق • سرسری کیزان • جاپقون •

قیزیل بالچیغ — کل ارمنی • اوفاق ارمق • قزیل کیسائ •

قیزیمتول — رنکی قرمزی یه مایل • سرخ رو •

قیساج — قیصقاج • تیمورجیلرك بولك كلپتان كبی التلری • كرای كبیر • ماشه • بزرك • انبور •

— « مثال » —

« قسقاج ایله توتدی اول طرفدن »
« انبور ایله جیکدی بر طرفدن »

قیساق — قیصیجی الت • منکنه • کلپتان • قیصقیچ • کبراه انبور •

قیستاق — عجله • سرعة • جابو قراق • شتاب • شدت • تضیق •

— « مثال » —

« یغلامایه اوتی عمروم ایاشاهیم »
قیستاب کیلدی قراتغو لوق چیقغیل ماهیم

قیستاماق — شتاب و عجله و سرعت ایتمك •

قیسراج — قصراق • بیطل • دیشی آت • مادیان • اسب ماده •

قیسقارماق — قیستامق • عجله لنمك • سرعت ایتمك • شتاب • تیز • بات •

قیسقانماق — حسد • حقد • بغض و عداوت • رشك • دریغ ایتمك • غبطه • قیسقنیج •

— « مثال » —

« اغیار ایله من اولنور می یم یار »
« بر پرده تور الماس ایکی قیسقانج »

قیسقنیج — غبطه • غضب • غیرت • رشك • رقابت • قیصقانجی • کونداش •

قیسقه — قیصه • مقصور • کوتاه • مختصر • الچق • کلته • قصیر • پکنه • جوجه • قیسه •

قیسماق — صقشدرمق • قصمق • صقوب توتمق •

— « حکمت » —

« بونین قیسیب یغلاب ایدی شیأالله »
« فقیر مسکین اونده نه دیب هو اقیلسون »

قیسناق — قیصق • طاریول • کذرتنك • زقاغ • کوجه • رسته و بازار • راه تار •

قیسملاماق — اوجلامق • طوتاملامق • قبضه لمق • قریش لمق • اوشلاق • ایل لمك •

قیسیر — قیصر قصراق • عقیم • هیچ طوغرمز اولان • بوغوز اولمیان •

قیسیق — طاریر • ضیق • مخنون • قیصق سس •

قیسی — هنکیسی • قنغی • کدام •

— « نوایی » —

« قیسی یارنیك قامتی سروخرامانیك چه بار • قیسی کل شئنیك کلی اول لعل خندانیکچه یار »

قیسی — زردآلو • ایریك • مشمش • غولونك •

قیش — شتا • سرما • زمستان • برد • زمهریر • صوق خنوك • دی • اشقیرنیك •

— « مثال » —

« ظاهر ایتر اشبو قیش ایجرا عجب طغیان ساوق • کم اولوسنی قیلدی شاخ بید دیك لرزان ساوق »

قیش قیش — اصواندادرکیش کیش • قاومق ایچون مستعملدر

قیسق — اکری • کج • عوج • قوس • منحنی •

قیشلاق — قریه عشایرك آولی اولان اوه • ناحیه • کوی • قضا •

— « مثال » —

« بو قشلاق لریغی چپاول قیلب »
« یوروب طاغدن عزم کابل قیلب »

قیشلاماق — شتا ظهور ایتمك • مشتایه کیرمك • قشلمك

قیشماق — اکلمك • بوکلمك • معوج کج لنمك •

قیغاش — اکری • کج • عوج • مقوس • سس کورلتی سی • پاطردی و شماطه • غلا غله حیقرنك • غریو •

قیغرات وقیغات — طوایف جغتائیه دن ایکی مشهور قبیله اسمیدر •

— « مثال » —

« من تیلاب حسن ولی شاه تبلاب حسب و نسب • منکالولی بیله هندو آنکا قیغرات وقیغات »

قیغیز کییز — نمد • بچه • چول • یوکدن معمول قالین فرش • فلاس • کیکیز •

— « مثال » —

« مهمانی جاین ایتمشلار تمیز »
« براو توقور میشلار اوستی آق کیکیز »

قیق — قر قلش اولان • پسکل • خورده شیئلر •

قیقین — غایت اوفاق • سیوری بو نغه •

قیل — شعر • موی • صاج • ایت کن • یاپ •

— « مثال » —

« کر سنکا هرکم ایدر ساسین انکا »
« بخشی لیق قیل بخشی لیق قیل بخشی لیق »

قیلیغ — قیللو • ویلو • صاج و توکلو • خوی • خلقت • طینت • صورت شکل مشرب • وجدان • خوی •

— « مثال » —

« بو قیلیقده جوسنی کوردوم من »
« بو قیافتده بیان توردوم من »

قیلقویروغی — عساکر موظفه نك خارجنده اوله رق

طوپلایلان معاونه یه دینیلور • الامان •

قیلاقیلا — ایده ایده پایه پایه • کرده کرده •

قیلاو — بهادر • شجیع • پارلاق • کسکین • بران • جلالو •

— « مثال » —

« قادالغان اجین یلاوز پذیر »
« یاناجوشن اوستی کاچیبی حریر »
« تاموغ شعله سی بارجارنکین یالاو »
« یلنیب یالاوجلوه سیدین قیلاو »

قیلاولاماق — جلوه و پرداز ویرمك قلیجك اغزینی زیاده کسکین ایتمك • برداخت لمك • ایتی و بران ایتمك •

قیلباش — بر نوع پاره در • پلوس • اقچه • پول چقه •

قیلتیق — قلچیق • توکلر • بلیق ده بولنان اوفاق تکانلر شفتالو وسایر میوه لرده بولنان تویلر

قیلسیق — یوك مقاضی • بیوك مقراض قیچی • دوکارد • کاز •

قیلغولی — عامل • هر دائم ایشلیجی • قلیجی • یاپیجی • کارکر • ایدیجی • استا دکار •

قیلماق — ایتمك • ایلك • اولمق کبی • فعل عمومی یرینه مستعملدر •

— « مثال » —

« اول نه حکم اینسه آنی یاپمك کرك »
« هرنه امر اولسه آنی قطاق کرك »

قیلیچ — قلیچ • سیف • شمشیر • صمصام •

— « صوفی الله یار » —

« قلیجدین تیز ایرور قلدین اینچکا »
« پشیمانلار اوشال کون توش کای اینچکا »

قیلیش — فعل • عمل • ایش • کردار • ایتمك قیلمك کردن • یاپمك •

قیلیغ — قیافت • تمثال • طرز • رسم • صورت •

قیمه

خوی اطوار صورت•

—« مونس »—

«خلق خوشینکی قیل منکا ای شوخ
جانفرا• کیم خوبلارغه بخشی قیلیغ
دوربسی سزا»

قیلیغلی —— خویلی• مطبوع• مرغوب• خوش وقت وجاهتلو اندامlو•

قیلنیج —— قیلش•افعال•اطوار ایدلمش کرده شده

قیم قیم —— تکه تکه• پارچه پارچه• لخته لخته• دانه دانه• پاره پاره• بولك بولك• میده میده•

—« مثال »—

«قیم قیم قیلسالار هر کز انی سویلامم»
«تکه تکه ایتسالار سویلامکی اویلامم»

قیماج —— کجنکاه•احول کوز•قیشیق•الوس•

—« لطفی »—

«ای کوزی قیماج یانیمه کیل رحم
ایتیب افغانیمه•قیلغیل بلالیغ جانیمه
کوز اوچیدین باقیب قیا»

قیمشانماق —— یواشجه واصول ایله قلدانمق•آهسته حرکت ایتمك•یواش یواش یورمك•

قیماق —— قیمه ایتمك• اوفاق وایجه طوغرامق• ریزه ریزه کسمك• تقطیع ایلك•آدمه ستم ایتمك• بریسنه جانی فدا وقربان واعدام ایتمك•جانینه قیماق•

—« لطفی »—

«جانیمغا قیماسا نقاش صورت»
«نی معنیدین کوزینکنی قیلدی قیماج»

قیمماق —— اهتزاز وحرکت ایتمك • صاللانمق• جنبانیدن•قیلداماق•

قیمیق —— بالطه ضرباتیله اخشابدن فرلایان پاره وپارچه لر•قیپانیق بوشیده بسته•

قیمه —— قیلنلش وپاره لنمش ضرب لنمش ات ولحم•

قینجیر

غایت اینجه وپارچه اولان•میده لنمش• ریزه ریزه• کفته کی•

قیمیرلانماق —— قیلدانمق • صاللانمق • آهسته حرکتلنمك•جنبیدن •

—« حکمت »—

«رسولنی یالقان اورنی ینه اسیغ
توروبدر• سالیب کیتکان زنجیری
قیمیرلاشور ایردیا»

قیمیز —— آت ودیوه سودی•

—« نوایی »—

«ایاقیجی می اولماسا کیلتور قیمیز»
«قیمیز ایچمکا منتظر باریمیز»

قین —— ظرف•غلاف•اسلحه قابی• شکنجه• عذاب•مشقت•قصاص•دوشوارلق• زحمت ویرمك •

—« نوایی »—

جبه سی بوق ایردی چونکیم کوردیلار
«قلبنی قین اسمتیدا اولدوردیلار»

قیناق —— پرمقلرك چیکلار قیلوریری ومفاصلی• لسان مغولده عزیز دیمکدر•چینکیز خان بن اوغورخانك اوغلی اسمیدر•

قیناق —— شکنجه•تعذیب ایتمك•رنج والم ویرمك• شدید تعزیز تکدیر ایتمك•

قینالغودیك —— شکنجه یه مستعد•عذابه مستحق•

—« مثال »—

«بیر زمان دور عرم عزم را ایتیب اسوده
بول • بو لسانك ابنای زمان بی
دادیدین قینالغودیك»

قینیج —— میل•میلان• غنج• نملو• دریای غنج وکنك اسمی •تنج ودینج یرینه دخی مستعملدر•

قینجیر —— مفطر•عیبلو• سقط• چشم احول• الوس•چاشی•آلا کوز خیره•

کاناوکانه | کات

قیندرماق — لوم•قدح•استهزا•هجوم•ذم•ملامت انحرادتحریك ایتمك•تعیب ایلمك•

قیندره —— بر نوع قصب وقامیشدر • بانکس• ونی کبی در•نیستان نیزار•

قینغیر —— معند•جسور•شجیع•زعم•درشت•

—« مثال »—

«قرق آدم بر یانه قینغیر آدم بر یانه•سویله میشلار بو سوزی ایرته کیلارمردانه»

قینغیرایماق عنادایتمك • طاریلق • ازارلمق • سرکشلیك اتمك•

قینکر —— اخضر• کوك•کبود•سبز•یشیل•

قینلاماق — قیلیجه • قین یاپمق • غلافه صوقماق• بر مبهم ولازم شی قاب وظرف یاپمق• قصاص وزجر اتمك•

قینه —— ادآتدر تصغیریت ایچون مستعملدر• قینه قینه کبی •

—« مثال »—

« یار رعناچغنه•قدی برناچغنه »

—« دیکر »—

« کیلساکر کلبم سری لطف ایلاب اول دلبر کینه • قامتی موزون کینه خال لبی عنبر کینه »

قنی —— کنار• ساحل • چیت• لب• اداق•

قیوراق — طرف•یان•یك سو•جانب•یانباش• زیاده قیورلمش • فتان• جعد• کاکل• طره•مرغوله•چکل•پرچین•

قیوراماق — برشیئی بوکوب پیچ پیچ ایتمك•صاچلری لوله لوله بوکمك•حلقه وتابدار ایلمك• کره وبجعد•طره ومرغوله لی•

قیوریم —— قیورلمش اولان•کاکل لوله•لوله لری• کلاله•جعد•مرغوله•حلقه•طره•

قیی —— کنار•ساحل•طاغ اتکی• لب کوه • قییلوب کسلمش اولان قیه•

قییق —— اوجی کیسیك کنارلو•قیورمه•مقطوع

قیین —— مشکل • مشقت • زحمت • چتین • صعوبتلو•مقاض•مقراض•قین•قاب• ظرف•غلاف•قیین•دشوار•

قین —— استنطـاق • ضرب لت ایله اقرار آندرمك•قصاص•زجر وعذاب اتمك• قصاص ۳۲ نوع دیمشلر•ضرب اتمك• بریری برمی وبورغی ایله دیلـك باشینه یاغی سیجاق دوکمك کبی•

—« مثال »—

« اوتوزایکی قیینی اجرا ایتدیلار »

« اوتهمتن هیچ اقرار اولمدی »

فصل کا

کابل —— اصلی زابل • افغانســتانك پای تختی وطاغلق خطه سی • قندهار جلال آبادغزنی قوندوز انکانابعدر• اقلیم رابع ده وسط معموره ده واقع در• حالا بلخ وبدخشان هرات• انکدر•

کاناوکانه — بیوك•بزرك•کبیر•اولو• نساوامرده تعشق ایدرك پل وپاره صرف ایدانه دخی کانه دیرلر•عاشق•

—« مثال »—

« ابوطالب علی نیك اتاسیدر »

«قامواعرابی لارنیك کاتاسیدر »

کات —— خوارزمده بر قصبه اسمیدر•

— « مونس » —

« مونسا شاهینك دعاسین قیل که
عدلیدین آیینك • رشك جنت بولدی
خیوق کنج مسکوکات کات »

کاج — فریب • خدعه • حیله • تذویر • مکر •
تلبیس •

— « بایقرا » —

« چرخ کاجی بیرله چهرم کرچه بولدی
نیلکون • نی قیلا الغان کیشی بو نیلکون
طارم بیله »

کارنای — عسکرد دوکی • چالغوسی • وبوری
نوج ونحاس وبرنجدن وشاخدن
معمولدر • بجه • توملوك • کرنای
سورنای معروفدر •

— « مثال » —

« جولشکر ایتدی شو قوم وهیاهای »
« بویاندن غلغل کرنای وسرنای »

کاروان قیران — اخشام یلدیزی • زهره •

کاشغر — ترکستانده بیوك برقطعه نك کرسیسی
برشهردر • قشقر • دخی دینولور • چین
حدودنده واقع دریدی ولایت دخی
دیولار • ختن • یارکند • غوجه • ایله •
طورفان • سیرم • کل باغ • آق صو •

— « مثال » —

« کاشغرینك آغچه سی کوبتورور »
« حسنده بو دهرار مرغوب تورور »

کاغای وکی — عربه تکرلکارینك ایاقلری • پای غلتك •

کافری — افغانستانده طاغ ایچنده بیوك برقبیله
اسمیدر • هندوکوش طاغنه قریب
تیبت کاشغر بدخشان • کابل بیننده در •

کال — خوش کلام • التفات • پولتقه • شهرلرده
بولنان یاریق یرلر • سیل یوللری •
الدتمك حیله ونیرنك ایله قاندرمك •

— « مثال » —

« قوبندن قوی آتدن آت آلورکن »
« انکا هیچ مال برمای کال بردی »

— « دیکر » —

« خاتونه مال برما »
« کال بیرکین »

کالاوکله — مواشی • دواب • سوری • راعی • رمه •

کالار — کرتن کلار • حیله • کلته کلاز •
صویولغان • کرتن کله • یشیل باش •
کستن کله دخی دینولور •

کامه — کیجه • تون • لیل • شب • بیکاه • اقشام • لچر •

کان — چوق • کثیر • وافر • بسیار • معدن •
زیاده • تقیم • توب •

— « مثال » —

« حقسة لبنك ایمدیم طرف لذتین
کوردوم • کان توز ایکاندور بول
سینه میر تمکداندور »

کاوش — اوتلامقلق • قوندره • ایاق قابی • کفش •
پاپوج • کافتن •

کاوشاك — اوتلایجی • چرنده • سست کوشك •

کاوشاماك — بوشامق • منفك ومنحل اولمق • سقیز
کبی چینامق • بیوه ودیوه نك دیش
کوشمه سی •

کاواك — قواق • قوف • اجوف • قاغوق • خالی •
ایچی بوش اولان • مغاك •

— « مثال » —

« برنینك کاواکی بارهوشیار بول »
« دریانك کولاکی بیدار بول »

کاولاماق — قاریشدرمق • کومك ودرین قازمق •
تحری ایتمك • کاویدن •

کاورکا — بیوك طاول • کوس • نغاره • طبل •

— « مثال » —

« کاورکا دهرار اسالیب غریبوی »

« نیچوك کیم مست بو لغای نرەدیوی »

کبزه — اوموز کوراکی • شانه دست وآینه کتف • کوه‌زه‌دخی دینولور •

کبزه‌جی — کوره‌که باقوب کهانت ایدن بودالا • فال‌بین • شانه‌یه باقیجی • رمال • چوکی •

کبپشیك — کیله زخایری • وزن بیلك ایچـون قوللانیلان اولچك • کیله • زغامه • قضاق غربیل کبی • کشه •

کپنك — چوبان وقاطرجی جبه‌سی • عبا • یغمورلق • دکلای •

کپ — سوز • کلام سخن • کفتار • فقره • سویلشمك • صحبت •

—« مثال »—

« کوب کب اورمه سویله ماسن بی حساب • فحش لغو سوزلاردن ایله اجتناب »

کپه — قفره • قامیشدن وحصیردن معمول الاچوق • باراق • کلبه • کازه • چرتاق • ایو • قولوبه •

—« مثال »—

« ایلانغه کیسك وهم خاك مأمن »

« چیانغه کپه‌نیك استیدا مسکن »

کت — سدیه • اریکه • مصطبه • سریر • تخت عادی تذکره •

—« نوایی »—

« کت یوزیده دوشاك سالیب نیجه قات »

« آنده یاتغوزدی زار وخسته نی بات »

کتك — کومس • خانهٔ مرغ • طوق اویه‌سی • اشیانه • زجاج •

—« مثال »—

« هم ایل منزلینزشر کتی دیك بوزوب »

« تاوق اورنیغه جغد اولتور غوزوب »

کتون — کتان • کندیر • بذرانیج نك • زغیر •

کت هندی — بر نوع علاج وبویه‌در •

کته — بیوك • اولو • بزرك • جسیم • عظیم • اولوغ • کلان • اولکان •

—« مثال »—

« انبار کته بر طرف خمه بر طرف »

« خویش وتبار بر طرف عمه بر طرف »

کته‌قورغان — سمرقنده قریب بیوك بر مملکت • بیوك شهر دیمکدر نجارادن ٢٠ فرسخ برده واقع بر قلعه‌در •

کجك — اوردکلك قویروغنده قنه‌تنده بولنان کج توکلر • حلقه • طره •

—« نوایی »—

« قلاب محبتدور سرکشته کونکل لارکا »

« چون قوش سالیب اول جابوق باشیغه کجك سانجار »

کجه‌اویونی — بر نوع اویون • بجه بازی • بر شی توفراق یایوم ورقده کزلمك •

کجه — توتوله • پپه • بودالا • اوانیق • سرسری • احمق • پلتك •

—« نوایی »—

« نوایی اول یوزوقد شوقیدین ناکه نواچیك سم • دم اورماس بابل وطوطی که اولدر کجه بوپلتك »

کچه — نمد کیکیز پلاس یستنجیق یاپنجیق •

کچیکور — کیجیجی • آمر • عامیر • کسکور • میکذشته کی •

کجابه — تخته واغاجدن معمول دورت کوشه‌لی صندقه مشابه اوزری آچیق ظرفدر • اوزوم کجبه‌سی •

کدخدا — آمر • حاکم • بیوك وبزرك اولان • متاهل • وصاحب خانه اولان • آقسقال • ارباب • کدخدای درخانه • ایشك اغاسی • شهزاده بکزاده‌لری نظارتنده بولنان موی

سفید • اتکه • لالا • آغاز •

کدی —— قباق • دوبه • کدو •

کدوك —— کدیك • آلسیك • دیش لو کبی اولان • بر طرفندن جزؤی شکسته • رخنه • لب چاك •

کراك —— کرکدن • خرخیط • بر نوع قوش اسمیدر • کورکور کراك •

—« مثال »—

« کورمه یونجه کورکور کراکنی »
« آلمه تاك اوستنیدان هرکز خاکنی »

کرایت —— طوایف اتراکدن بر قبیله اسمیدر • اکثری شهر سبز و میان کالات بخاراده ساکن دیرلر •

کرامت —— بیوك اغاجه دینور • التنده قندیل یاقوب داللارینه خسته لق ایچون باغلانیلان بز پارچه لری اسلامبل و توابعاتنده یغمورنك محافظه سی ایچون ایجاد ایدلمش اولان بر نوع کرفیج و توله •

کرپی —— خارپشت • کرپك • کرپی تکان •

کرتی —— کاسبلرك حساب بللك ایچون یونتوب کسوب استعمال ایتدکلری اغاج • چتله • خط جوب • جوب خط • کرج ورخ خربوزه • روغن کوسفند • تیل تیل •

کرتمك —— آزجق کسمك • بر پارچه قوپارمق • چتله ایتمك • جرتمك • رخنه کسمك نشان علامت ایتمك •

کرتیك —— چتله • بر پارچه یونولمش اولان اغاج • چزیلمش اولان چوب خط حساب سردستی •

کرپیچ —— چی طوغله • خشت • کرامیت •

کرخن —— کرخت بی خود • مبهوت • بی درك • محو اولمق بی حوش • سرسری •

—« مثال »—

« مونسنی بسکه فرقتینك اندوهی
قیلدی سخت • کورکین منی غمیم
اثریدین بولور کرخت »

کرج —— دلم • پارچه • رخت • کرت •

—« مثال »—

« بر کرج قون دیك اولدی شیرین »

کرسن —— اغاجدن معمول بیوك طبق • قاب • ظرف • تکنه • کارسان • تغاره • چوبین •

کرسی —— واعظلره مخصوص یوکسك سریر • یوك تمل طاشی • اساس بیت ضدلی • اسکمله • کورسی دیش •

کرقکه —— زره • ساووت • اهن پوش • جوشن •

کرك —— لازم • احتیاج • کردن • کرتن کلاز • خرخیط •

—« مثال »—

« پرده کی اولدی ایکین ایچره کرك »
« اوچتی آجیب پرده لارین شب برك »

کرکاو —— امرود اغاجنه شبیه یبانی بر اغاج اسمیدر الاچوقلك اطرافنده کی چوپلره دینلور • ترکاو • ترسك •

کرلماك —— شدتله ترلدیه رك باصمق • کرکیتمك • ترنك ایتمك • دف طبل یه دیری کرملك •

کرکه —— بر نوع جبه دیر • البسه و چامه • تون •

کرکی —— بیوك بالطه • آمو دریا کنارنده بر مملکت اسمیدر •

—« مثال »—

« کرکی واقچه وشبرغانی »
« کیزدم کوردم آمو دریانی »

کرمك —— کنیشلنمك • توسیع ایتمك • بوجك تخمی غوزه • ابرمشیم •

کرنغورغ —— زنکلوله • چنغرداق • زنك • جرس • جانك • قونغراق • درای •

کروه — مریخ• بهرام• سبعهٔ سیاره نك بشنجی سی•
کریم — جومرد• سخی• الله تعالی نك اسمی در•
کزنك — مزه• بر نوع خستـالك• جراحت
هوا الئمك• نقل•
—« مثال »—
« حسرت ایلیکین تیشلاب ایچارمن
غمیدن قان• عیشیم نی خیال ایت بو می یا
اول کزکیم دین »
کزلیك — پچوك پچاق• قلم تراش کاردچه خورده•
کسل — خسته لك• مرض• علیل• علت•
—« حکمت »—
« قرق سیکیز دا عزیز جاندین بیزار
بولدم• کهنه دردی کسل قیلدی
بیمار بولدم• اول سبدین حقدین
قورقوب بیدار بولدوم• ذاتی اولوغ
خواجه م سیغینیب کیلدیم سنکا »
کسمك — دلم• پارچه• خرمنده طپراغه قاریشان
باشاق پارچه لری• تکرارا دو کلان
شیئی• کسیم• قطع• بهاسی بچیلمش
بریدن•
کسملك — غلاکه• اغاج کلید• طاش اوجاغی•
مغاره• اور• انبار زمینی• اووه•
کشیر — هاوچ چزر• سبزی• زردك•
ککره — بر نوع آجی اوت اسمیدر• دلتك•
—« اکهی »—
« دیمانك هجراندا بولغای تلخ کامین
می قیلور شیرین• بولور کامیغه می
معشوق سیز اولنوع کیم ککره »
ککیك — بخارا مضافاتنده شهرسبزك قدیم اسمیدر•
شهر کیش دخی دیرلر• قبایلی کینکس در•
ککلیك — آزماق• ککره مق• کیکرمك• کبك•
کلاج — مصراوندن پاپاش اتمك•
—« کامل »—
« او تکاردی روزه نی یبان اهل غنا شکر
« بیچاره لار سحر لیك وافطاره بر کلاج »
کلاس — کرتن کلر• کرتن کلاز• کلته کلاس•
صویول غان• کوکباشلك بر نوعی•
کلبار — کولوار• طغارجق• صقسی• سناچ
بورمه خلته •
—« مثال »—
« کوب پل آلدی برجه عام خاصدن »
« کولبارین تولدردی هر اجناسدن »
کلته — قیصه • قصیر • کوتاه• دومسز •
قورروقسز• الچق•
—« مثال »—
« عقلی کلته بوی کلته بر کیشی »
« بو تعجبدر اوزاتور هر ایشی »
کلچه — ماری ده ترکمان قبائلندن بر قبیله
اسمیدر• چورك کولچه اکمك بر نوع
مدور افاق نان اتمك• کولچه شیر
مال مشهور در• کولچه بر وارض• نان
دوره خورده• کردك•
—« مثال »—
« کولچه ینکاقلی دلبریم »
« بادام قباقلی دلبریم »
« برکینه باق بو حالیمه »
« پری سیاقلی دلبریم »
کلکی — پپه• تته• صاچمه صبان سوز• هرزه
سبسته• دوزمه•
کم — آز نقصان• اکسك• دون• کوتو• بد•
فنا• کنده •
—« مثال »—
« تیشلاریم دین ایکی دور دانه نی
چرخ ایلدی کم• رخنه لار بولدی
اجل کرکالی جان چیقالی هم »
کم کم — اندك اندك• آز آز• قلیل قلیل• آهسته
آهسته• ذره ذره• قطره قطره •

کم‌پیر — اختیار، عجوزه، قوجه‌قاری، کهن سال، پیره‌زن،

کملیك — شقاوت، بدکارلق، جفا، آزلیق

— « مثال »—

« کم لیکده کال »
« کوبلیکده زوال »

کال — قیمت، دکری، نرخ، شراب، باده، می، مدام، قرقف، چغیر،

کمیرته — اولمامش زردالو، خام اریك، دوچه،

کمیشك — قویروغنك کمیکلو یری، قویروق صوقومی، ککردك کمیوکلی یری دنبه، دومغازه،

کمیردك — دیشلری فوق الحد اوصوب خداسندن چیقان، اشکی دیش و تیش، ارتوق، زیاد،

کنارسکه — شکر، قند، سکر، نوات، نبات کله قند،

— « مثال »—

« قلیب پیش کش هدیه‌لار بات بات »
« کنارسکه‌لار ایله مصری نبات »

کنده — کوتو، بد، فنا، زشت، چرکین،

— « صوفی »—

« کیشی‌نینك هم نشینی بولسا کنده »
« یمانلاردین چیقار غیلی بنده »

کنجه — اختیارلقده تولدایدوب پك سویلیان چوچق، کنجه هندستانده بر مملکت اسمیدر،

کنج — دفینه، خزینه،

— « اکهی »—

« بی کنج عزت ایسما عالمدا محض فضل ایلا، کیم بو زمانه اهلیغه بولمیش دورور منظور کنج »

کنده‌راماق — تعفن ایتمك، قوقومق، چوریمك،

— « مثال »—

« کونکلاك ارامشك و عبیر و طرب »
« کونکلیدا یوزایتا اولوب و کنده‌راب »

کندیر — قناب، کتان، بذرالبنج، زغیر، بنج، تخم بنك،

کندیرلیك — کتان و کندیر اکیلان یر، ریسمان کندیر معروفدر الیقه لیف،

کندیك — کوبك، ناف، ایچ، مغز، میان، اورته یر کندیکی مکه مکرمه،

— « مثال »—

« کندیکندن یوقاری قویسون قولین »
« خاتون امامر دایسه اوشلاب بلین »

کنس — شاشقین، بودالا، اوانیق، متحیر، مبهوت، دلی،

کنك — کینج، متأخر، کنکیش، واسع، فزالی، پهن، فراغ،

— « مثال »—

« صحنی کرم اهلی کونکلی دیك کینك »
« بیل وسعت اراجهان بیله تنیك »

کنه — اوفاق مؤذیات، خورد وریزه حیوانات، بوجك، تخته بتی، تخته کنه، حالا اسیا وسطی ده کنه خانه نامیله بر حبس خانه واردرکه مجرم‌لری عذاب ایچون انکا اتارلر،

کنه اوتی — حب السلاطین، هند یاغی بوندن چیقاریلور، حب الملوك (دند)

کوکو — اصوات و نغمه‌دندر، قومری‌نك اوتمه‌وسیره‌مسی،

— « مونس »—

« چیکار ذوق سهی قدینك بیلا قمری فغان کوکو، توزار شوق کل رونینك بیلا بلبل نوا چه‌چه »

کوپ — چوق، کثیر، بسیار، وافر،

—« مثال »—

« اول ندوركم ذره ذره كان بولور »
« تخمى بر دور ميوه سى جندان بولور »
« اغزى بر دور تيلى ايكى جانى يوق »
« كوب كيشى بو معنى كا حيران بولور »

كوپراق — زياده راق اكثثار • بسيار تر •

—« نوايى »—

« نوايى اولسانى تانك بزم ايجيدا اباتراق »
« كه غصه جامينى دوران تو تار انكا كوپراق »

كوپلوك — چوقلوق • ازدحام • جمعيت • غلبه لك • كثرت • وفرت • بسيارى •

كوپچى — اكثريا • اكثرا وقانده • زياد اولمقدا اولان • كوپوسى • همه سى • جمله سى •

كوپچوك — كوچك • اوفاق • تكرلك • غلتك • وعرابه چرخى غلديرك •

كوپچيك — اكرك اوزرينـه قونيلان كوچك شيلته • زين پوش • كوتلوك •

كوپروك — كوپرى • صراط • جسر • پل • معابر •

—« صوفى »—

« خالقاديده مكا اشك زارى بير »
« كونكلومه دائم محبت نارى بير »
« آب كوثردين مينى شاداب ايتيب »
« هم منكا كوپروك اوتاردا يارى بير »

كوپسر — طولوم • قربه • مشك • خيك سناج • اشبو كوپسر ايله دريا ونهردن كلك كبى عبور ايدرلر •

كوپك — كلب • سك • ايت • كوچوك • كلاب •

كوپك — كسـب • كف • زبد • طفارة • لعاب • سنكار • كفك دريا • دكز كوپوكى •

كوپك طاشى — لوله طاش • دكز كوپوكى • كوبك طاشى • حمال مزدورك تنفس يرى • جاى توقف • ارقه داشى • سنك آسايش •

فرسنك • فرسخ •

كوپلاماك — چوقلشمش • تكثر وافر • چوق اولمق زياده اتمك • بسيار كردن •

كوپماك — شيشمك • انتفاخ اولمق • ورم كردن •

كوپورماك — غيظ ايتمك • قودورمق • شمر مغز زياده • مست اولوب اغزى كوپورمك •

—« مثال »—

« بهار بولدى چمنلار سبزه سوردى »
« تويه لار مست اولوب اغزى كوفوردى »

كوپون — طفل • چوجق • پسر • فرزند • اوغل • اولاد • مخدوم • بچه •

كوپى — يوغورتى ايران ايتمك ايچون قوللانيلان يابيق • پموقلى خرقه • تون وجامهٔ سير نجته • بردن بره يكباره معنى سينه •

—« مثال »—

« يغمور يغادور كوپى تونوم هول بولادور • بابام كوچادوراوينى ايچى چول بولادور »

كوپه — جوشن مثللو بر نوع لباس •

—« اكهى »—

« كدا او خرقه دا اولماك نيچوك كه پروانه • يوق اول كه حلهار اشاهد ايلاكيم كوپه لك »

كوپه — سراج وكفش دوز قندره جى لرينك بر شى دوز وپرچين اتمك ايچون استعمال آتديكلرى بر نوع كوپه جيكيج ومشته ودستك •

كوت — مقعد • ديب • دبر • كون •

—« مثال »—

« بو اويونك ارقه سيد التده فوته »
« بو اويونك صاحبى نيك كوتى كتده »

كوتلوك — اكرك وپالانك ارقه سنده ديكلان ميشين • طفل شيرخوره افاق چوجوقلرك آلتى نه قونولان اسكى لته بچوره •

كوچی

كوتاج — برنوع مطبوخدر• كوماج كبی•

كوتارماك — قالدرمق• بردار ایتمك• دفع وسلب ومحو ایلمك•

—« مثال »—

«چومزرع ایچرا ساچتنك هرنه دانه»
«همول دانه كوتاركونك هسجو دانه»

كوتاریملیك قالدرمقلك• عتابه صبر وتحمل ایتمك• بردوش ایلمك•

كوتالماك — قانقمق• خوشلنمك• مرغوب كورمك• بكنمك• پسند واستحسان ایلمك•

كوتاول — محافظ• پاسبان• بكجی• نكهبان• قلعه بان• كتاول• اریكه ناظری اورده بان• حرمسرای مقیدی•

كوتروم — مفلوج• اوتراق• شل• سبیل مانده• دوشكون برجامانده• ایلی اباغی توت میان

كوتل — طاغ• كوه• جبل• صعب المرور بند• پچید• سواری• بلند ناهموار•

—« مثال »—

«برنیجه كوه كوتل دن آشتیم»
«كابل لینك قورغانینه یتشتیم»

كوتماك — رمه صره یوروبه رك مواشی یی سورمك• رعی وارعا ایتمك• تعقیب ایلمك• باقمق ونظارت ایتمك•

كوتوك — كسلش اوماچه پارچه سی• طومروق• كونده• حطب• انا دفتری• كتب مجلات• بیخ وبن درخت بزرك•

كوچك — كوپك یاوریسی• بچه سك• ایت وكلاب• طفل وصیغره دخی اطلاق ایدرلر• برشی نك اساس وسلسله سی در•

كوچر — اربه نك دوزدینلی• یون طروق تقیمی• كوجن•

كوچی — طوایف اترا كدن برقبیله اسمیدر• زوری وقوتی•

كوربه

كوچوكلاماك كوپك یاوریلامق• بچه لمك كوچك بچه زایدن• سك•

كوچه — زقاغ• سوقاق• محله• قونار وكوچر بدوی كبی اولانلر• طریق• راه• یول• رسته•

—« بایقرا »—

«وه كه عشقینكدین جهان ایچرا فغانیم دورمنینك• بارجه كوی وكوچه ده بوداستانیم دورمنینك»

كوچمان — هر زمان كوچر اولان• بدوی• صحرانشین•

كوچه آشی — یباض مرجمك طعامی• جواری آشی بیاض تاری چورباسی• ماشابه ومرجمك شورباسی كبی•

كوداش — كوتولكدن بر شیئی• فنالیك ادبسزلیك امارەسی•

كوراداماك — پراكنده وپریشان اولمق• طاغلمق• تارومار تیت وبیت•

كوراش — كورش• صرع• رزم• طوتوشمق• كورش• كوشتین پهلوانلرك بربریله یقه یقه قوجاق به قوجاق سواشملری•

—« مثال »—

«رقیب ایله ایتما یراش»
«بركینه میدانده كورش»

كوراشماك — كورش طوتمق• پهلوانلر مسارعه ایتمك

كوراشجی پهلوان• كورش طوتوجی• بهادر• زورآور زبردست• كوشتین كیر•

كورالماج — اسكیمش وقاریمش چام اغاجی• درخت ارجه• تیرال اغاجی•

كوراماك — كورملك• كوركلنمك• طوپراغی سوروب برطرف ایتمك• كوركلمك•

كورپك — خفیف• سبك• ییكیل•

كوربه — یتاق یورغان• لحاف وشیلته بالاپوش

بره•تازه•نورس•نوجوان• علف نودمیده•

کورتون — پالان•اکر•سمر• جهاز•تو قوم اسب وخر•پالانك وجیاز•

—« مثال »—

«بونه تخت بونه هودج نه سریر بونه کت»
نه جهاز بونه خطب تیوه ده کرتن کورتون

کورتوك — برنوع مطبوخ در•

کورچك — کوراك•خاك انداز•براوجی یصی آلت آتش وخاکستر کشی• فراش•

کورشماك — کوسترمك•ارائه وابراز ایتمك•اظهار ونمایان•نموده کردن•

—« مضمر »—

«ساوق آهیم بیلا هجرینکدا عالم فصل
دی اولدی•یوزینك کورساتکیل ای
کل رخ نکاریم کیم بهار اولسون»

کوراك — کورمك• کوراك•عسکر والمانی بوقلمه ایدوب نظردن چکورمك• کوروك• سپاه عسکری تعداد ایتمك باقق•بخارایه قریب برموقع اسمیدر•

—« مثال »—

« کوروك کوروب »
حساب آلدی•یوزمینك دیب دفترغا

کوترك — پوست•فربه•سمیز•پوستق•

کورکا — برنوع بوری وسورنی اسمیدر»کبکز• نمد• یکه• نوغ •

—« مثال »—

« ینه کره نای وکورکا اونی »
«قیلیب آشکارا قیامت کونی »

کورکان — کوران• کورلمش کورمکه شـایان• مشاهده اولنمش نمایش کورینش امیر تیمورك لقبی در•

—« حکمت »—

«حکمت یادی تکبرنی اویین بوزدی»

« مشایخ لاربو حلقـه نی کورکونك توزدی »

کورکو — صوطولومی•قربه•مشك•خیك•

کورکولداماك — کورولتی ایتمك•طـاریلق وآزارلمق• حد تلنمك• اظهار غیظ وخشم ایتمك•

کورکه — الاچوقك اطرافی• کردخانه سیاه قره ایو•واویوك دوری•

کورنك — کورنش• کوسترش•نمونه• عبرت• تجربه•عادت• حسب العاده معتـاد• مسبوق الامثال•بزم صحبت•

کورنلیش — منظر•منـظره• دیدار• ظاهر حال• صورت• کوسترش•نمایش• تفاخر•

کوروك — ال کوروکی•منفاخ•دم• حملاج•

—« مثال »—

«وقتی ییله قیلدی خروس اون عیان»
« قیلادی برلحظه کوروك وماکیان»

کوروکساماك — جان وکوکلدن طلب ایتمك•آرزو•رجا وخواهش• تمنی• ابرام•

کوروکلنمك — اوفوریله رقیانمق•شعله وتهلب ایتمك•

کورولدو — کورولتی• شماطه•پاطیردی• غوغا• آوازبلند ایله سس•

کوره ماك — کورك ایله پوپلامق• آتشه هوا اورمك•

کمور — قوری یکمش کور•اخکر• قاولانمش شیئی•آتش•سیاه انکشت زغال•

کوز — یازایله قیش بینی•مـوسم حزیف•کوز فصلی تیره ماه یغیم تیرم• چشم عین مردم•

—« مثال »—

« کرتا یسام اول بهار فصلین »
«سارغار غامین اویله کیم کوزك مین»

کوزل — یانمش ویاقیلش علفدن قلان پارچه• خس وخاشاك کدن دو کیلش بلخته•

کوزکو — آینه• مرأت• عینك•

—« نوایی »—
« تو تقلی لمعهٔ رخساریغه جانان کوزکو »
سوددور بسکه قالوبدور آنکا حیران کوزکو »

کوساو — نیم سوخت• محروق حطب پارچه سی• کساو• آتش قاریشتریجی چوب•

کوسکو — براوجی یانوب سو کتمش کوتوك• کونجه کنده• اوجه•

—« مثال »—
« تیر• لار لطف ایلابان تو تاسا صفا اهلین برین• یاروماق بیرلا اوجی شمع اوزنی تو تماس کوسکو•

کوستبك — سبل دینیلان کور صیچان• بر قباربغی•

کوسترماق — ارائه• ابراز واظهار ایتمك• عیان ونمایان ایلك• نشان دادن•

کوستك — بند• زنجیر• باغ• عوق• غل• سلسله• اغلال• قید•

کوسم — قویون سوریلرینك اوکنده کیدن چپچی لرسرکده• اوکنده کوس کوس کیدن قولاغوز قویون• وبوز•

کوسماك — قویق• منقطع اولمق• کوجمك• اغبرار ایتمك•

کوشك — برسنه لك دیوه یاوریسی• قولاغنه پنهان کلام سویلك•

—« مخدوم قلی »—
«آق مایه الدیر سه الدن کوشا کین»
« چوجوغنی ایزلامایین بولورمی»

کوشه کی — اجتناب• انزوا• اختفا• پنهان اولمق• کزلی سویلك اهسته تکلم اتمك قولاغینه سویله مك•

کوك — مانی• ازرق• کبود• آسمان• سما خشخاش بیخ• ریشه• اصل• چاغ• تندرست• منشاء• ابتدا• کوکسنك صدا اوآواز•

—« مثال »—
«بیغلانك ای شمع وصراحی که اولا ریمنی بیلیب• مطرب نوحه سرانوحه کوکین چالدی ینه »

—« حکمت »—
«اخکر قیلیب کولین کوکه ساور دیلار تاغ وتوزلار انا الحق دیب کویار ایرمیش »

کوکانال — بر نوع شکار قوشیدر• قرتال وجرغ کبی• غلواج•

کوك بوری — یشیل قورد• بوری یوز ذئب اخضر•

کوکانك — محل اصلی• وطن ینبع• یرلو• مجاور ومقیم• مسکن• سلاسل قیدبند اتمك بربرینه چنبر ایدرك باغلمك•

کوکانه — زنجیر• قید• بند• غل• سلاسل• کوستك•

—« مخدوم قلی »—
«عشق داغی آسدی کوکانبوینندن»
« کوك تترایوب چکه بلمز بو دردی »

کوکایین — موزیات حیوانانك برنوعیدر• دیوه وآته یاپیشور• پشه وسنك•

کوکنه ماك — سازچالمق• اهنك وترنم ونغمه ایتمك•

—« مثال »—
«ساقیامی تولا بیر عربده استار کونکلوم• ای قلندر چالاباشلار اوکوزو کوکنه قوپوز »

کوکچاك — کوزل• مرغوب• خوش• حسنلی• بخشی صورتلی توزقلقلی•

کوکراك — سینه• کوکس• صدر کوکل یورك بغیر•

—« مثال »—
«خنجرینك جانیمغه یتی کوکرا کیم کا سانجیلب• ناوکینك باغیمغه اولتوردی عیادتغه کلیب»

کوکشون — اختیار• پیر• قوجه• چوق یاشلو•

موی سفید پیر فانی.

کوکل — ایمدریمجی. سود ویریمجی. رضاعه. مکیدن. شیر خوره. کوکه.

کوکلاماك — یماق و پارچه دیکمك. برشیئی برشیئه دیکیش ایله بندور بطایتمك. سازکوکی دوزوب آهنك ایتمك.

—« مثال »—

«دیدیم ترانهٔ جانبخش مطرباسین خود. فراق ساری توزوب اولتورودکوکی چالدینك »

کوکتاش — سودقرنداش. رضاعی شیر خوره.

—« مثال »—

« بولوب نسبتدا ابل کوکتاشی آینك»
« طریقت بابی دا قرداشی اینك »

کوکم — سرد بر شجردر. خوخ الدب. خزیران

کوکور — کاشغرلسانجه چناق و کاسه دیمك. ساغر. اباق.

کوکورتلی — خیوه طرفلرنده بر موقع اسمیدر. جهیون وآمو دریا کنارلرنده.

—« مثال »—

«کوکورتلی دن کاروان کوجتی. خیوه شهرینه یتشتی. مهترد نکلارین آجتی. ذکات دیبوب الماسونی.

کوکوز — مرغوب. مقبول. هدیه یه لایق اولان. پسندیده وارمغانه شایان.

کوکوم — باقر دستی. کوم. کوزه. مبس.

کول — احمق. نادان. شاشقین. بودالا.

—« مثال »—

«کوزیاشی بیله رومالینی هول قیلسه بولور. بهانه بیلان عاشق نی کول قیلسه بولور.

کول — رماد. اخکر. آتش نار. اوت.

کولاچ — برنوع حلوا وطاتلی ناندر.

—« مثال »—

«نان جوینی فقرایلیکا خوش توروربسی. شه سفره. نوالیداقندین کولاچدین»

کولبار — ساناج. کولوار. درویشلرك ارقه لرینه طاقدیقلری طولومدن طوربه.

—« حکمت »—

«اوزینی شیخ الور کولباری خالی»
« یکرمی بشکه یتمای ماه وسالی»

کولکا — سایه. ظل. کولانکه.

—« مثال »—

«کیچه کوندوز لطف واحساندر ایشی»
«کولکاسنه کیجی نوریوزمینك کیشی»

کولکاج — کولیجی. متبسم. ضاحك. خنده کر. قهقهه زن.

کولچه — مزرعه قطعه سی. تارلاتقسیمی. برچه برچه کشت زراعت یری.

—« اکهی »—

«بیر بوزیده اکهی یوقدور سنکا بیر کولچه یبر. بارچه عمر نکده نی حاصل ایلاسانك میر آبلیغ »

کولغچه — هردورلو کومدلو طوپ شیئی. یغنتی. توده. کومه.

کولك — کولاك. طلاطم. امواج. روز کار. باد. درین وقلپلو قوغه.

—« مثال »—

« کیمه آغزی دیما کم عشق داکوکسوم چاکی دور. موجه سی یوقدور آیك اشکیم سیلی کولاکی دور »

کولکو — کولیش. قهقهه. ضحك. خنده. کولمك. تبسم. غلجایمك.

—« مثال »—

« عقل آغزیغه کیلتوروب کولکو »
« کوز یکار وحیتیك سالیب اویقو»

كول كوك — مضمحل• مفلس• خراباتی • رندی وبكزی كل كبی اولان•

كولماك — كولمك• تبسم وخنده ايتمك• ضحك•

—« نوايی »—

«مونينكديك مهر كوركاج شاد اولوب
كولكان زهی غافل• بو يانكليغ كولكو
ساری مهر سالغان اسرو نادان دور »

كولكان — كولان• ضحاك • متبسم • خنده كر • كوليجی•

كولوك — باركير• يوك حيوانی• ديوه• آت• مركب•

كولوم — ضحك• تبسم• خنده•

—« مثال »—

« كل ديك كولوملو غنچه ما بير كون
يولوقاديم • آی لاردا بير هم اوچرا
ماديم بخشی يوزيكا »

كولومساماك — طوداقلر تبسم ايتمك• يواش ولطيف ضحك• كولمه•

كوماج — برنوع اتمكدر• دشت يابانده چوبان وباديه نشينلر يپارلر• كومه دخی ديرلر•

كوماك — ياردیم• حمايه• اعانه• امداد ومعاونت•

—« امير »—

«كوز ايله كونكلومنی تاراج ايتكوديك
غم لشكری • ساقيا يتكور منكا بر
نيچه ساغردين كوماك »

—« كامل »—

« ترك انی راجی قيتاميش ايردی »
« ليك اندك انكا كومك بردی »

كومبور — طنطنه وآواز بلند ايله چيقان سس•

كومبورلماك — كوم كوم اوتمك• ارسلان وديو• مثللو حيوانات كومبورديسی • زمزمه• همهمه • طن طنه •

كوماس — طاوق كومسی• كتك دخی دينور•

كومله — ييغندی• بريكندی• دپه وكونبذ• تل•

جمع اولمش مزخرفات•

كومور — فحم• انكشت• زغار•

—« مثال »—

« سيب سيه كومور كبی رنكی انيك »
« هيچ كتماس يايقاسنك رنكی انيك »

كوموردا ماك — كومبورلمك• دبدبه وطنطنه ايتمك• صدای دهشتدار•

—« مثال »—

« ای يارانلار مسلانلر تاغلار كومور
كومورلندی • هر طرفدين قار
سلداشيب تاغلار كومور كومورلندی »

كومورماك — انی كيكدن ديش ايله قوپاروب يمك• كيمورمك •

كوموش تپه — بحر خزر كنارنده واترك وكوركان طرفلرنده يوموت تركمنلرينك مسكنی برموقع در•

كوموك — كوك• عظم• استخوان• كيوك•

—« مثال »—

« كيوكلاريم قيرسه لار »
« ايتلاريمی تيل سالار »
« كويكلاره برسالار »
« هنوز منكا آز ايرور »

كوموكلوك — كوميلی• مخفی• مدفون• پنهان• مستور• پوشيده• كيزلی•

كومولدوردك — آت وديوه نك كردانده اصدقلری مرجان حلقه سی• قلاده• كردنليك•

كون — آفتاب• كونش• شمس• كوندوز• نهار• خورشيد• قوياش• روز• يوم •

—« كامل »—

« يوز شكر كه كوردوم بو كون اول
ماه لقانی • منيك لطف ايله يانيمدين
اوتوب بولدی روانی »

كونليك — يوميه• بركونك وظيفه سی• مخصصات روزمره• كونده لك•

کوندا

کونجیلیك — بر کونلك، کوندهلك، کرا ایله ایشلایان عمله ولشبر، حمال، مزدور، کوندهلیك جی، کاریکر، روزمره.

کنباتار — غروب، مغرب، کونشك باتیجق طرفی، کونجقرك مقابلی.

کونداش — قادین اورتاقی، ایکی خاتون بر آدمك نکاحنده بر خانه ده بولنمسی.

—« مثال »—

« ایکی کونداش اورشتیلار »
« بر ایراوجون توتشتیلار »

کونتوغار — شرق، مشرق، کون چیقیش طرفی، کون باتار مقابلی، کون چیقار، آفتاب بر امحل شغق.

کون چیچکی — آی چیچکی، آفتاب پرست، بر نوع چیچکدر، یوزی کونشه مایل در، کون دوندی، کل قویاش.

کون قولاغی — بر نوع چیچك مدور قلقان کبی.

کوناش — پك صیجاق کون، ایام باحور، کونش، قویاش، شمس، آفتاب.

—« مثال »—

« چون مهراوتیدین سمندر اولدی سرطان، آتشکده دیك توتاشتی کلزار جهان، ایرماس بو ایسیغ کوناش دا چیقماق لکین، خوشدور کشیکا بولسا ساوق سایه مکان »

کونای — مشرق، کون طوغار، شرق، کون چیقار، محل شفق و طلوع، آفتاب براه.

کونجی — کونجید، صوسام، سمسم.

—« مثال »—

« کنجیت کبی میده میده ایتی »
« دارولر ایجینه آنی قاتی »

کوندا — کنده، کوتوك، مجرملرك ال و ایاقلرینه اوردقلری کونده و بوغه و بند، اسیای

کونکلاك

وسطیده کونده خانه معروفدر حبس خانه دیمکدر، بهریوم، بهر کون.

کوندالاتماك — تدویر ایتمك، یوارلاتمق، کنده خانه وحبس خانه یه قویدرمق.

کوندالانك — کج، موج، اکری، قوس، پیچ، اراه، واورتیه قونیلان مناسبتسیز واسطه وحایل، ایکی نرسه میانسینه ظهور ایدان نامناسب برشیئی، وآلت.

کوندالیك — کوندهلیك، یومیه اجرت، وظیفه، جرایه، روزی، عطاء، مسافر ومهمان مخصصاتی.

—« مثال »—

« قصر ایچون سعی ایتیلار لیل ونهار »
« کندهلیك له ایشلادی منیك مردکار »

کوندوز — نهار، روز، یوم، کون.

کوندوق — ابریق، دستی، آفتابه، کوندوك، قومغان، حنقه دخی دنیلور.

کونکا — توز، غبار، کرد، طوپالانك، چنك.

کونکاج — هزل، هرزه، مسخره، شوخی.

کونکراماك — کندی کندینه اثنای حدتده طاریلق، مرلدانمق.

—« مثال »—

« هرنی حق امری دورور شکر ایلاقیل کم قیلاق، بنده دین بخشی ایماس خواجه ایشین کونکرانیان »

کوککو — کوکل، یورك، قلب، فؤاد، میل، رضا.

—« مثال »—

« جلوه جلوه هر طرف یوزجامه کلکو ندوربو کون، ای کونککول مردانه بول عاشق اولار کوندوربو کون »

کونکلاك — کوملك، قمیص، پیراهن، کورته کوبلك.

—« نوایی »—

« تری جسمیم داهریان تازه داغی قان

«ایله کویا • قزامجنونغه تیکمیش لالهلار
بیراغیدین کونکلاك »

کونکلوك — بخور • آتشــه یاقیلان کوزل قوقولو
صمغ • کندر سنبل • کونش طوغارکن
بت برستلرك بخور ایتدکلری لبان •

کونکوس — متحیر • مبهوت • سرسری • شاشقین •
سراسیمه • تلبه • دیوانه •

کونماك — کومك • دفن ایتمك • اوستینی اورتمك •
کتم ایلك • قایل ورضا اولمق •

کوندلماك — عادت • الفت پیدا ایتمك • آموخته اولمق •
راضی لشمق •

—« مثال »—

«اولوکنی یوب کفن ایلب کومونك تیز
« فغان نالهدن هم ایله پرهیز »

کوزقارغا — برنوع کرتن کلاز • سویلغان کلته کلاس •

کونی — حقد • حسد • قسقانج • رشك • غیرت •
غبطه • غنیم • بدکردار • فنا •

کویاو — کویکی • داماد • صهر • کیاو • عروس •

—« مثال »—

« بیر نعشغه سالدیلار ایکاونی »
« جانسیز کیلینو اولوك کویاونی »
« کیلین کویاو یورغالب اویکاکیلدی یاریار
« ینی قشلاق اولوسی تویغه کیلدی یاریار »

کویاولاماك — بریسنی داماد ایدینمك •

کویدورکی — آتش چبانی • دمل • خسمار • سوختنی
کویدیر بجی •

—« نوای »—

« عاشق بولارده بلدم مین ناتوان خسته
کیم • هجر اولسه غم کوید وکیسی
وصل اولسه یار اولتور کوسی »

کویکانك — برنوع قارتال جنسندن شکار قوشیدر •

—« مثال »—

« عقاب وکویکانك نی قیلسالار قید »

« قاچان قیلغای آنینك صید ینی بو صید »

کویکوجی — یانیجی • مستهلك • محترق • سوختنی •

کویلانماك — حاده اولمق • حرارتلمك •

کویماك — یانمق • محترق اولمق • قرانمق • سوختن •

کویدورماك — یاندرمق • احراق ایتمك • یاقمق •

—« فضلی »—

« چشم سیاه زاغنکز کوید یرادور
مزاغنکز • بیزنی بو کویکاسالدینکز
سیز بیلینکز خدا اینکز »

کویمانماك — بهانه و تعلل ایتمك • سبب و وسیله بولمق •

—« مثال »—

« یار کوییدین اوتاردا باشیمایاغسا بلا »
« اندا ایلارمین توقف هرجهتدین
کویمانیب »

کوینك — کوملك • پیراهن • قمیص • کورته کویلك •

کویناکجی — اوفاق کوملك و قمیص • آت اوستنه
قونیلان جول دوری • دیکدیکه •

کوینوك — اوفاق قاب • سوت طولوغی • کودوشه

کویوك — یانمش و محروق اولان شیئلر •

—« مثال »—

« تیشی برمیش سنی اول آج ایمس »
« بر کویوك نانغه محتاج ایمس »

کی — برنوع شکار قوشیدر •

—« مثال »—

« کی دا داغی بار دور اولوغ بال وپر »
« بارمو هما خاصیتی دین اثر »
« کیانیان القابی »
« کدام معنی سنه دخی کیلور »

کیپ — غایت • پیوسته • مربوط • منقعد اولان •

کیچك — غیجیق • قیجیق • افاق خورده • صغیر •
کیچکینه • ریزه •

—« مثال »—

« عقل آلدی بر پری روکیچ کینه »

« ماه طلعت برسمنبر كيچ كينه »

كيپر — اوقنك اوجنه وضع اولنان پيوك پيكان ·

—« مثال »—

« چونكه سالدى ايكى قوليغه شكال »

« كيپر آتيب بوغوزلادى فى الحال »

كيپلاشماك — يك متلاحق اولماق · پيوسته ومربوط اولماق · يقين اولوب سوز سويلك كپورمك · تكلم ·

—« مثال »—

« كب اورمانكلار بخلينى الديده اهل

كرمدين سيز · نچوك خوشنود

اوسون برجايده اسلام ايله دين سيز »

كيپرى — كربى · قربيق دخى دينور · خار پوشت · كرپتكان ·

كيتارماك — كيدرمك · دفع وازاله · رفع وفسخ ايتمك · تميزلمك · پاك ا تمك ·

—« مثال »—

« دلدن كوتارور دردغمى فكروخيالى »

« نى حال كياوريتسه منكا يار وصالى »

كيتولوك — ازاله ودفعى لازم وواجب اولان · تبعيد اتمكه شايان ·

كيتمان — پيوك اينلى قازمه · كولونك وكلند · چپا · كتمن ·

—« مثال »—

« الله ديكين جان بر كين »

« كتمن اوركين نان بركين »

كيتماك — كيتمك ورفتار · ذهاب · خرام · حركت وعزيمت · جريان وسوق اولمق · كشتن ·

كيتورماك — كتورمك · آوردن · جلب ايتمك · حاضر نمودن · قتوا تمك ·

—« مثال »—

« قيامت كون عذاب اوچون كيتور

كايلار · اوشل وقتده حالينك سنك

معلوم اولور »

كيچتكان — بر نوع دوائى وعلاج نباتدر · چقير تكان كبى ·

كيچ قرون — اخشام اوستى · وقت زوال وغروب وقت شام بيگاه · شب ·

—« نوايى »—

« كراوتار يوزمينك صعوبت برلا

كوندوز محنتى · واى يوزمينك واى

مين بيدلكا بولغاى كيچ قرون »

كيچ — شب · پچه · نمد · لبد · پلاس كيكيز ·

كيچيك — كوچك · صغير · خورد · اوفاق · طفل · بچه · بوته بله · ياورى ·

—« راجى خوازرمى »—

« نظر قيلماق كيچيك لاركا اولوق لقنى

زيادايلار · سليمان مورلارغه كوز

سالور ايردى كرم برلا »

كيچيم — رزم ميدانده آته كيديريلان زره · ساوت · ديكديكه ·

كير — پاس · چرك · وسخ · ارقه · ظهر · پوشت · زنك · امرآل ·

—« مثال »—

« عذرانى ارب اورار اوزونى »

« كرباسميش اينك قاش كوزونى »

« وامق بوروشده تاغلارده »

« عذراجن ايحرم باغلارده »

كيراك — لازم · كرك · لابد · احتياجلو · دركار ·

—« مثال »—

« قيو مرديكه محشر خوفيدين

تربولسه مژكانى · كراك ياش

اورنيغد آقغاى دوامت ديده دين قانى »

كيرپيچ — طوغله · خشت · اجور · چيك · شاقه · كراميد · توله ·

كيريه — كورپه · يورغان · اورتى · لحاف · بالاپوش · چادرشب ·

—« مثال »—

« کانم نی مراداتمه دیم من »
« بر کریه ایچنده یاتمه دیم من »

کیرپیك — مژکان • مژه • کرپك • ناوك • پیکان •

—« اکهی »—

« بیرباقوب هوش وخردنقـدینی
غارت قیلـدی • کوزی کافرکینـهٔ
کیرپیکی نشترکینهٔ »

کیرتاك — اصـواتدندر • خرتلاق • کیکرتاك •
بوغوز • حلقوم • کلو • غرغره •

کیرتماك — بیچاق ایله چیزوب چتلهیه نشان ایتمك •
خفیف کدمك • خط چوب وچوب خط
بر نوع چیزغی وکرتمك حسابی •

کیرج — جص • ساروج • کچ • آهك •

کیرکوزماك — کیردیرمك • ادخال ایتمك • صوقمق •

—« محزون »—

« فلك هر کیمنی اعلا رتبه قیلسه بی سبب
ایرماس • قویاشنی یبرکا کیرکوز
ماك اوچون بیلکیم بلندایتی »

کیرماك — عقده • دوکوم • باغ • کره • بند • جین •
توکون •

کیرماك — کیرمك • داخل اولمق • تبادر ایتمك •
کریشمك • درآمدن • تخم کرمك • بجك
تخمی • قورت فله • غوزه •

کیرناشماك — کیرشمك • صیغیشماق • برلشمـك •
جایلشمك • تقملك • جای شدن •

کیریاس — قپو • در • آستانه • دروازه • قاپو • باب •

—« مثال »—

« یتی وکوردی بیر بیلك کیریاس »
« طاق وایوان انکاسپهر اساس »

کیریال — قاغا ـ دینیلان حیوان •

کیریش — کرمك • مدخـل • مقـدمه • کریزکاه •
درامد • اهنك ونغمه • زه • کمان وکمانچه •

پرده تنبورودوتار •

—« اکهی »—

« نخم بولیب ایل قدی صاغوق شدتیدین
یا کیبی • اشك مدی تو نکلابان تاقدی
انکاسیمین کیریش »

کیریشمال — قبطی • چنکانه • مزنك • جوکی • لولی •
سخن دان تقل جی • صاحب زیرنك •

کیریشماك — کیرشمك • مداخله • مبادرت • وموافقت
وتعمیق ایتمك •

کیز — کیکیز • کچه • نمد • لبد • چول • فلاس •

—« ادا »—

« چون مین مجنون باشین اطفال تاشی
سـیندورور • آه اوتی ژولیـده
ساچیمدین انکا کیزکویدورور »

کیزتورلوق — نمدوکچه دن انشا اولنمش قرا اوی •
خانه سیاه او تاو • الاچوق • اوتاق •
ایو • خیمه • چرکا •

کیزاك — کزش • خرام • رفتار • سیاحت • عزیمت
کزمك • کیزك کزك نقل مزه معنی سنه دخی
کیلور •

—« مثال »—

« نباتدین کیزاك ایتسانك ایجار ده باده ناب »
« لبنکغه یتکاج اولوراول نبات لعل
خوشاب »

کیزلاماك — کزلمك • اخفا وستر ایتمك • کتم وپنهان
ایلك • صـاقلامق • پوشایندن •
چاکا کردن •

—« مثال »—

« نی چون اوزم کزلرم اغیاردن »
« اجتناب ایتمك کیراکدورماردن »

کیزلاتماك — اخفاوپنهان ایتدرمك • کتم کونانیدن •
یاشنورمك • کزلتورمك •

کیش

کیزلانماك — احتجاب ایتمك • اخفاو پنهان اولمق • مستور اولنمق •

کیزماك — کیزمك • سیر و تماشا • تفرج و سیاحت وسفر ایتمك • کشت وگذار •

— « مثال » —

« باغبان باغینك ایشیکنی آچیب قوی »
« مینك یارم کزیب باغه کیلادور »

کیساك — کلوخ • یاپشمش قاتی طوپراق پارچه سی • خاك طوده • کیسك •

— « نوایی » —

« فیل اوزلوکونك کیسا کین پایمال بیرلا غبار • یوق ایرسه بالچوق اولور فسق سوبی بیرلا کیساك »

کیستن — پیاز دینیلان بر نوع حرب التیدر • کرزك شکلنده اولور •

کیسکولاماك — قوربون و قربان ذبح ایتمك • سر بریدن • کسمك به صدقه کشتن •

کیسماك — کسمك • قطع و جدا ایتمك • تفریق • جزم • حل • فصل ایلمك • بیچمك وبودامق •

کیسشماك — مقاطعه • مقاوله • قرار ویرمك • بازارلق یاپمق • جنك وقتال ایتمك • سوزلشمك • ایجار •

کیسوك — مقطوع • مجزوم • کسك • بولنکلمش • پرچه لنمش •

کیدی — اثواب • ثوب • لباس • جامه • تون • کسوه • پوشاك •

کیش — شهر سبزك اسم قدیمی و امیر تیمورك محل مولودی بر شهردر •

— « نقشی » —

« کیش ملکینی سین سین ارجندی »
« سادات وسعید وسربلندی »

کیش — قاقم • ثمور • سنجاب • قوندوز •

کیك

— « خجلت » —

« قویدی تاکیش بورکینی اول سیمبر باش اوستینه • نی بلالار توشتی آنی عشقیدین باش اوستینه »

کیش — قوروبوغورت • یاغسز پنیر • قوروت • چکه وچکیده • سوزمه یوغورت خلاصه سی •

کیش — کیم • اورتی • لحاف • پرده • کورفه یورغان •

کیشن — زنجیر • پای بند • بوغه • ایشکیل •

— « حکمت » —

« دوزخ آیتورمین ارتوق منافقلار منده بار • منافقلار بوینیدا اوتدین ایشکیل کیشن بار »

کیشناماك — آتلر آکصرمق وکشردی ایتمك • قشقرمق له کشنمك •

کیشی — کسنه • کسه • کس • ارکك • رجل • آدم • ذات • شخص •

— « مثال » —

« دل آرام حالنی سورمس »
« هیچ کیشی دردمی بلمس »
« غم تکرامدن ایرلمس »
« چاره سز درده دوشوب من »

کیشیك — بورمه لو • چتاللو • دوشاخه • جتل •

کیشیماك — اکلمك • بوکلمك • اکری وانحنا اولمق • دوتا • خم شدن • متواضع •

کیفته — ضرردیده • متضرر • خسارکون • فایده سز •

کییك — کییك • اثواب • لباس • جامه • آهو • نخجیر • غزال •

— « مونس » —

« یالانك کون حالیدین بولغای خبر قایدین صغوق تونلار • سنکا ای

شدکه کیکونك توبتو سنجاب ایله
قوندوز »

کیکورماك کیمك • کیدیرمك • التباس ایتمك •
اثوابلندرمك • پوشانیدن •

کیکورلوك — اثواب • لباس • جامه • کییم •

—« مثال »—

« یاندیلار شهری ساری یول باشلاب »
« بیر ایکی ایسکی کیکولوك تاشلاب »

کیکیرتاك — خرتلاق • ككرتك • حلقوم بوغاز • نای •

کیکیرماك — ككیرمك • جشن آجل • معده سی بوزوق
اولانلرك اغزندن ریح كلمك • جشاء ایتمك •
آروك ویرمك •

کیکیز —— کبز • نمد • کچه • لبد • پلاس •

کیل —— افعال معاونه دن اولوب بعض فعللرك
آخرینه علاوه اولنور • کیلتور کیل
وسو بله کیل کبی • کیل اوزان • بیاه •

کیلماك —— كلمك • ورود • وصول والحاق اولمق •
تبادر • بیاه •

—« غازی »—

« حال دلیمی سورغالی ای سیم تنم کیل »
« ای سیم تن ظالم بیدادفنیم کیل »

کیلتورماك کتورمك • احضار وایصال • ایراد
وپیدا • سوق واقامه ایتمك • تقرر •

—« مثال »—

« سپاهی ظلم ایله چون کیلتوردورزور »
« جهان ملکیغه سالیب غارت وغور »

کیلو —— کلیس • تصادف • وصول • قدوم • كلمك •

کیلورتاك — فاصله • اراالق • مابین • اورته لق • واز •
یله • کشاد •

کیله —— حبوبات اولچوسی • برنوع میوه در •
اولچك • بیاه •

—« مثال »—

« غارتینده زری کوب چالدیلار »

« کیل ایله اولچاك اتیب آلدیلار »

کیلی —— برنوع یوکه هوندر • سوق • اوغور •

کیلیش —— کلیش • وصول • قدوم • روش • آمدن •
کام خرام • رسیدن •

—« مثال »—

« تویه کیلور کولدور کولدور »
« منیك یارم اونده دورور »

کیلین —— کلین • عروس •

کیم —— لجام • لکام قانتارمه • یوین • یوکن جلو •
ذرکن • یولار • باشلیق • جلو •

کیم —— که • معناسنده هر کیم کبی • استفهام ایچون
قنغی شخصدر دیمك • کیم کلدی که آمد •

—« نوایی »—

« بیل واغزینك آلدی تن وجانی کیم »
« انکا اشکار ونهانم فدا »

کیماك —— کیمك • لبس • پوش ایتمك •

کیرجاك — کرتلك • بورون • کوز • قولاق •
قیقرداغی •

کیرسه —— کسنه • کسه • کیم • کی کدام

کیسان —— طابه علوملك جزؤدان یاپدقلری
فرایض رقیمنه لازم اولان برنوع
چرمدر • میشین • کسان •

—« مثال »—

« تاج ایله کسوت که ترتیب ایلابان »
« باری کیسان یر لاتذهیب ایلابان »

کیلداش — رفیق • یولداش • ارقداش • همپاه •

کیور —— کور • فحم • انکشت • زغار •

کیور —— ثوب • لباس • جامه • کسوه • قوشام •

—« مثال »—

« کیورشام ودم آنداصبحدم بیل »
« شهاب اول کوره دین جققان علم بیل »

کیورماك — اخفا ایتمك • کیزلمك • قاچیرمق • پنهان
کردن • جرغلمك خابیدن •

کیمه —— کمی • سفینه • کشتی • فلك • زورق • مرکب غراب • اوجان • جهاز •

—« مثال »—

«چون بیل اوزاعتدالیدین آشتی»
« زورق اول کیمه بیر لایانداشتی»

کین —— خلق • ارقه • ورا • ظهر • پوشت • عقب • حقد و حسد • بغض و عداوت •

—« مثال »—

«بیر مین بیلامین تنکری بیلور هیچ کیشی بیلماس • تون کیجه تانك آتغونچه بوکورکان ستمم نی • ای بادصبا باریبان الیتـه دکای سین • کین کیتـه دور ایلکاری قو یسام قدمم نی »

کینت —— تل • تیمور • چنکل • ربط • کوی و قصبه • قشلاق • کند •

کینك —— کنیش • واسع • بول • فراخ • کلان • کته

—« مثال »—

«که انیك اغزی تارایدی توبی کینك»
« اغزی روزنجه توبی اوی بیلا تینك»

کینکاش — مشورة • مصلحت • شورای • انجمن • یغین • جلسه •

—« فضلی »—

«ایکی ظالم قاشلر بنك باش ایندیریب قتلیم اوچون • روبرو اولتوردیلار بیر بیر کا کینکاش اوسنینه»

کینکاشماك —— مشورت و مصلحت ایتمك • عقد تفکر •

—« مثال »—

قاشلاری باش بیر قیلیب غمزه سی بیرلا کینکاشیب • اول بری جان و دل آلیب بری قصد عمر ایتار»

کینکالماك —— کنشلنمك • فراخ و توسیع اولمق • بول •

کینچه —— رجعت قهقری • اردنجه • ارقه سنجه •

—« بایقرا »—

«ای حسینی یار سیز سین بیلکون عالم ارا»
« قوپ عدم سر منزلی عزمین قیلیب کینچه بار»

کیووماك —— ادخال و تقدیم ایتمك • ایچرو یه صوقق • وضع و القا ایلك •

—« مثال »—

«تاراج ایتیبان دین تاقیبان بوینوغه زنار • یوزبیلغی جاکفار حمایغه کیووردی »

کیوانی —— کتخدا خاتون • آیم • امراخانملر نك کارکذاری • خانه خلیفه سی •

—« مثال »—

«کرایماس شهزاده نیك بوانه سی»
«لیك ایرور بر معتبر کیوانیسی »

کیوه —— رنك • بویا • لون • صبغ •

فصل کاف فارسی

کا —— اشارت مضاف الیه در • قدغه کبی •

کاکا —— لالا • دایه • طایه • اغا • اتکه • شهزاده لر تربیت کری • پاسبان • حرم سراه

—« مثال »—

«کاکاسینه بردی آت وانجام»
«لالاسینه بردی کوب سرانجام»

کاز —— یتاق • بشیك • سدیه • مهد • مقاض • قیچی • دو کارد • یعنی مفت • بلش •

کاوشاماك —— چکه اوینادوب آغزده شیئی اوکوتمك • سرت شیئی یومشاق اولمق • رخوایتمك • کوشمك • جنیمك • خاییدن •

کاوشاك —— یومشاق • رخو • سست • قابران • نونده • ملایم • بوش •

کیرماك —— هلاك اولوب وفات ایتمك • حیوان کبی

کپ

چاتلامق • مردن • اولمق •

کبه —— حامله خاتون • باراقه • حبله • بوغوز •

— « مثال » —

« هرایشه کربول نسامقدوردور »

« کیبه دوراما بودم معذوردور »

کدایش —— خاتونلرنك حامله اولدقلری اثناده یبه جك نسنه یه طالب اولمقلری • آرزو ایتلك • آش برویور •

کدك —— برقوش درجسیم حیوان • لازم • لابد • مقتضی • واجب •

کرایت —— طوایف اتراکدن بر قبیله اسمی • عرابه اسبابندن برآلتدر •

کرکاك —— وجوب • اقتضا • لزوم کوریمك • ارقه‌دن دورتمك • کیرماك • ترنك اتمك •

کرنغورغ —— جانغرداق • جلاجل • قونغراق • جنغرداق زنکوله • زنك • جرس •

کروه‌لشماك طوپلانمق • بیغلمق • بریره تجمع اولمق • کروه • انبوه •

کز —— کره • مره • دفعه • مرتبه • ایب • ارشین • اندازه • ذراع • درت قریش • یلغن جوبی •

— « صوفی » —

« سیدابرار دستارین ایشیت »

« هفته ده بتی کز ایردی ای یکیت »

« جمعه وعیدین ده اون ایکی کز »

« باغلار ایردی اول شهنشاه اعز »

کزلاماك —— یایك کریشنه طاقوب قورمق • کرماك • برشیئی اولچمك وارشونلمك • اندازه وذراع لمك •

کپ —— سوز • کلام • سخن • فقره • کیجه صحبتی وضیافتی • انجمن وجمعیت • صحبت • کپ •

— « مشرب » —

« من کپ اورسام طاقت ایتماس کوه قاف »

کوبه‌لك

« آسمان آهیم ایله بولغای شکاف »

ککیز —— بورونك ایچی • کیك یری • لغد • بوغازك خیشوم طرفی • حلقوم • نمد • بکد •

کلنجك —— صنکسار کروهندن غایت کچوك انجه نوعی • بر طرز سیهان •

کلنجك چیچکی قیزالاق کلی • چول وصحرا لاله‌سی • لاله دشتی • شقایق •

کوك —— عظم • کیك • استخوان • سوکك •

— « مثال » —

« یاقیب کوزوم قاره اولدی »

« یورك بغرم پاره اولدی »

« کوکلارم پاره اولدی »

« نه بولدی یارم کلدی »

کنك —— دلسز • ابکم • لال • الکن •

— « نوایی » —

« یوق بووادی ایچرا عجز خاموشلیق »

« کنك وکر بولماقلیغ وبیهوشلیق »

— « مونس » —

« ناله قیلسه قدویوزینك شوقیدین

« مونس اکر قری اوزوبنی اونوتغای

بلبل اولغای کنك ولال •

کوانچ —— قوانماق • افتخار ومباهات ایتمك • کوانمك •

کوانماك —— کوانمك • اعتقاد واعتماد ایتمك • تفاخور ایتلك • قوانمك •

کوبك —— اورته • ایچ • مغز • وسط • قرن • نسل • مرکز • نافه خطای • مشك • کیندیك • وسط ارض ودوبنی کوبکی مکهٔ مکرمه • مردمك چشم •

کوبك ساریغ کدیدن بیوك بر نوع حیواندر • دریسندن کورك یاپیلور • تین ومانی کبی •

کوبه‌لك —— کلبه بك • برنوع خوردپرنده • کزنده آت چیبنی • پشه کلان • ایت مکسی •

کوتماك — اردی صری یوروریه‌رك حیوانی سورمك • تسریب • ارعاء اتباع • تعقیب ایتمك • کوتورمك • ارسال ایلك • اوزاتمك • واصل ایلك •

کوچ — نقل • اشیاء منقوله • رحلت • هجرت • تحویل مکان •

—« مثال »—

«آخر بو جهاندن رحلت ایتدی»
«کوچ ایتدی اخیر تغه کیتدی»

کوچن — قونار کوچار بدوی مثللو اولان خلق • کوچان اولوس • قبایل ترکانیه کرد قرغیز • قذاق قپچاق ایچنده جاریدر • مزنك وجوکی وچنکانی دخی بوکبی‌در •

کوچکانماك — کوجمك • منکسر اولمق • مغموم مکدر قالمق • دارلمك •

کوچلانماك — کوچ وقوته کلمك • زور اولمق • قوی لنمك

—« مثال »—

« یارم کوجه نور مندن »
« بر موچی آلدم اندن »

کوچماك — ارتحال واندراس • مهاجرة وانتقال ایتمك • یوکلنمك •

کوچن — کرکسه بکزر بر نوع قوشدر • خطب • وجهاز شتر • بویونجه • چفت اوکوز عرابه آتی‌نك بوینـه قونیـلان کردش کبی آلت مدور • بویون تو روق •

کوچوم — کوکم ومیشه کبی بر نوع سرت اغاجدر • سالقم قیر اغاج آت کستانه سی کبی •

—« قوشوق »—

« حوض یانده یکوم بر لان تیرك »
« کب لشیب او لتور مکا یارم کیرك »

کوچون — کوچین • کوچ ایله اضطراری • زور بازو • قوت •

—« نوایی »—

«قوس آنکا بیر یا که چوتار تیب کوچون»
«آستی فلك تاقی غه منشور اوچون»

کوچه — بیاض مصر داریسندن مطبوخ بر نوع طعام • کوجه آشی چواری • آق باش • کوجه رسته وبازار • یول وطریق • کوچه وماشابه آشلری اسیای وسطی ده مشهوردر •

کوربزلوك — جربزه‌لق • مکارلق • کربزلك • زوربه‌لق • زبردستلق •

کودونك — قاشلر منکنه ایله جلا وصیقل ویریجی آلت کوندوك کر • برداز کر •

—« مثال »—

« مکر سانسیز قاشی ایتدی برداز »
« کودونك کرلار تقانوق ایلدی باز »

کوربك — بر نوع قاون اسمیدر •

کورستماك — کوسترمك • ابراز • ارائه • اظهار ایتمك نشان دادن •

—« مثال »—

« بر بلا کیلدی وکیجدی خیر دور »
« حق تعالی بر ینه کورستمسون »

کورشلوك — دبدبه‌لو • شانلو • اعتبارلو • مصبر • دوربین • کورمکه شایان •

کورك — حسن • ملاحت • کوسترش • دماهن کر • تعداد عسکر ونوکر • بربرالمانه باقلق • صای •

کورکابای — صاحب حسن وجمال • زیاده کوزل اولان • مه‌لقا • عروس • کلین •

—« مثال »—

« بو دبدب کورکابای برلا »
« بو ولوله جمال برلا »

کورکانماك — صاحب جمال اولمق • کوزللشمك • تجمل وحسن پیدا ایتمك •

كوركان — جيل• كوزل• حسنلى• خاندان• خاقان• ايران ايله تركان باديه لرى اراسنده كى نهرك اسميدر• كوركان تركنلرى• استر اباد جوارلرنده مسكون تركنلره دينور• كوران و ديدن معنى سنه دخى كيلور•

—« مثال »—

« يولنده سمندر كبى كويكان بارمو »
«منديك غم هجرنده كوروليكان بارمو»

كوركاى — حسن• كوزللك• جمال• ملاحت• كوريجى• ميديده كى•
كوركوز — علامت• اثر• نشانه• امردر• كوستر ديمك• نشان ده•
كوركوزماك — اشارت و اظهار ايتمك• كوسترمك• ارائه و ابراز• نمايش ايلك•
كورولوك — كوروب اعتماد اولنه جق شيئى•
كورماك — رؤيت و مشاهده• تسويه و تجربه ايتمك•

—« مثال »—

« همسايه نيك قيزينى كور »
« قاشى بيلا كوزينى كور »
« اولنده بيردى كونكل »
« آخرنده نازينى كور »

كوران — عسكر حلقه سى• قلعه تعليم• منوره•
كورنيش — ملاقات• استقبال• صورت ديدار• منظره• نمايش• سپاه و عساكرى مرتب كورمك تشريفات اصولينه باقك• اورون و مسندنشين كسانه حكمدار نظر ايلك•
كورنك — تجربه• معتاد• مسبوق الامثال• نمونه• موستره• كوسترش•
كورنك — بزم• صحبت• جمعيت• مجلس•
كوروملوك — صاحب حسن• كوسترشلى•
كورونكلاشماك — صحبت و مكالمه ايتمك• قيل وقال و محبت ايلك• كب لشمك•

—« نقشى »—

« ايرلار بيلان كورونكلا شكان مرد اولور • يامان بيلان صحبت توتكان طرد اولور »

كوز — ديده• عين• چشم• بصر• نظر• منبع• پونكار• بولاغ• كاريز• مغاره• تيره ماه• خزيف•

—« ميلى »—

« كوز قراقيطه غير قانى غه »
« قانم ايچ قانه قانه اى قره كوز »

كوزاتماك — نگاه و انتظار ايتمك• رقيب و حذر•
كولازماك — كوزتمك• آرزو و انتظار ايتمك• باقك• ترييه•
كوزاك — كوز موسمى• خريف• خزان وقتى• كهنه بهار• تيرماه• يغيم تريم وقتى•
كوزتوتماق — بكلمك• انتظار ايتمك• اميدوار و طمع ايلك• آرزو و خواهش•
كوزكو — آينه• مرآت• نظاره• عينك•

—« مونس »—

« تيره دور كونكول اسروكوز لكيم غباريدين • صيقل ايت بوكوزكوغه كول قيليب حمد يارب »

كوزل — ايى احسن• خوش• زيبا• خوب• حسنا• رعنا محبوب• برنا• مرغوب•
كوزلوك — عينك• نظاره• كوزكو•
كوزن — اورواورر كبى ديكيش• خيط• رفو•
كوزنك — كوزم• حيوان نقشى•
كوزه — لافزن• سپسته كو• ساچمه سويليان• بيهوده كوى• كوزه دسته•
كوزهماك — اورواورور كبى ديكمك• بورمه لمك•
كوسترماك — كورستمك• نشانـدادن• ارامه و ابراز ايتمك•
كوشك — يومشاق• رخدشيلر• مست قابران•

—« مثال »—

«سنکا تسلیم ایدر اولسم ملکی»
«بجه‌ر الملك سنی کوشلك کورامن»

کوشماك — کوچمك • مهاجرت • انتقال ایتمك • کوچمان بادیه‌دن یازیه کیدان قبایل •

کوك — ماوی • ازرق • کبود • اسمان • سما • کوك یعنی خشخاش کوکنار • کیف صفا • یخشی •

کوکتاش — سمرقندك قلعه‌سنده امیر تیمور کورکانك تخت قدیمسی اولوب کوکدن زراندود برطاشدر •

—« مثال »—

«بو شجاعت بیرلا کیم صید ایتدی سلطان شیرینی • تانك ایماس اولتورسه دولت بیرلا کوك تاش اوسته»

کوکومتول — کوکه مایل • یپ یشیل کبی •

کوکجك — کوزل • خوش • ایی • نغز • خوب •

کوکارماك — ماویلشمك • اغاجلر بیر اقلمك • سبزلنمك • یشللنمك • نمو اتمك •

کوکراماك — ازغیلقله کوپرمك • نهایت غیظ ایتمك • مست اولمك • نعره اتمك •

کوکراشماك — ازغیلشمك • کوپرشمك • سربستانه •

کوکروس — دوه و ارسلانك فریاد و صداسی •

کوکله — کوکل • قلب • یورك • دل • برنوع ایت سینکی • جیبن • مکس •

کوکوس — کوکراکده‌خی دینیور • سینه • کوکس • صدر • یورك •

کول — بیوك کول بحیره • دنکیز • لیمان • خلیج • ارل دنکیزی •

—« مثال »—

«تم تم تاموب کول بولور»
«هیچ تابمسه جول اولور»

کوماماك — قاپی‌نك ارقه طرفی • پس در •

کومول — دفن اولمك • یره باتمك • زیر زمین •

—« مثال »—

«کومولور اول ثوب خون آلود ایله»
«بولغوسی احوالی بهبود لیغ ایله»

کومکوك — بوس بتون • ماوی • صرف کبود • فیروزه رنك • کیموختی • آسمانی رنك •

—« مثال »—

«ضرب جوب ایله تیاقدن یك سر»
«کوم کوك اولمیش یوزی و کوزی آنیك»

کوش تپه — بحر خزر واترك کنارنده کورکان ملحقاتنده ترکمانیه‌نك یموت قبیله‌سنك برمسکن مخصوصی در •

کونانماك — کون کورمك • کون کبی مجلا اولمق • صو کوللنوب چوق اولمق • تجمع اتمك •

کویماق — یانمق • احراق اولمق • سوختن •

کیماك — ادات مکسوردر • مثلی • مثللو • طبق • طبق • تکی و تك • مانند •

کیچ — دنك • مبهوت • کیج • دور •

کیچ قرون — آخشم اوزری • شب • نمازشام • کیچ وقت • اقشام وقتی • بیگاه •

—« مونس »—

«کرقویاش دیك سالمسانك کوندوز اویمغه پرتوی • کیله‌ای شبکرد یانکلیغ باشیم اوزره کیچ قورون»

کیچکا — قفانك و کردنك ارقه طرفی • اکسه • عسکرنك ارقه‌دن کلن تاپری وقول وتوبی • ارقه ویکسه • پس کردن • پشت سر •

کیچماك — عبور • تفوق • سرایت • تقدم • تفاوت • تجاوز • مرور • برطرف اتمك • ذهول ایتمك • ترك اتمك •

	لاچین
	—« مثال »—
	« کنج غرلت بهشت ابر ورمونس »
	« کیچه جهاندین دخی اولوسدین قاچ »
کیچه ——	شب• لیل• بجه• اقشام•
	—« مثال »—
	« کیچه کلبه‌غه پنهان کیلسون اولمهوش امیر ایدم • بو لطف مرحمت نی بیلسون اغیار خوش کیلدینك »
کیچی ——	قیچیق• شوخ شنك• عشوه‌کر• دلبر• کیچی• بوز• ایچی• سرکا• بوزغاله• خروب» کیچه قولاغی• قرن• شاخ•
کیچی بویوزی / کیچیت ——	بجید• داریول• راه‌تنك• دره‌وتاغ یولی• جریت• جرید•
کیچیش ——	قیچیق• غیچیق• خارش• کر• جرب• قیچشماق• خاریدن قشو کردن•
کیچیك ——	کوچك• حقیر• صغیر• خرد•

	لاق لاغ
	—« مثال »—
	« بر کیچك دلداره عاشق بولمیشم »
	« بریری رخساره عاشق بولمیشم »
کیراك ——	لازم• لابدکرك• درکار•
کیراکلیك ——	لزوملو• اقتضالو• درکارلو•
کیراو ——	کرورهن• پی• ابونه• استدلال•
	—« نوایی »—
	«چون مغجبه الدیداقیلار سجده بیرو »
	«یوق عیب مصلاسی انك میغه کراو »
کیز لاماك ——	اخفا• ستر• کتم ایتمك• پنهان ایتلك•
کینك وکنکاش	مشورة• مصلحت• مشاوره• مذاکره• شورا• انجمن•
کینکالماك ——	فراغ بولمق• توسیع ایتمك• کینکش لانماك مشاوره‌لنمك •
کیدورماك ——	ادخال• وضع• تقدیم ایتمك• کیکورمك آریغ وآروك دادن•

فصل لام

لا ——	اداتدر• آه• ایواه• افسوس• وتحسر مقامنده مستعملدر•
	—« مثال »—
	«لبینك فکری باغریمنی قان قیلدی لا»
	«چوقان قیلدی کوزدین روان قیلدی لا»
لاپ ——	اداتدر• صرف• بتون بتون معناسنه بردنبره• لاپه• یعنی یکباره•
لابا ——	صولوجه پشمش طعام • لزوجتلو• قویوجه شیلره دینور• شوله تیرید•
لاچین ——	یاضلو• شاهین• قدیم بر ترك عشیرتیدر• صارب• مشدید• تازی• کوربجی•
	—« مونس »—
	«بعض آلیب قارچیغای بعض ایتالکو

	ایلکیکا • لاچین وشونقار اینیب بعضیلر ایلکیدا قرار»
لاش ——	لاشه• جیفه• جسد• مرده•
	—« نوایی »—
	« ولکاچ ایتین ای خسته نوایی ورقی بینك »
	« چون کورسام ایتی آلیبد الاشینك ساغینورمین»
لاشماق ——	باشه• چیقمق• اغراشمق•
	—« نوایی »—
	« ای نوای عشق صحراسیغه چون قویدونك قدم • تا نیچوك لاشکای سین اولیابانی یوق وادی بیله »
لاق لاغ ——	لاخ • اسم مکان داتی • قوملاغ• اولاق کبی•

لاق لاغ — بازی، هزل، ظرافت، لکك، لقلق.

لاواشی — عموماً یصی شئیلر، بر نوع یاصی واوزن اکمك، یاصی کوموش کوبلجه سی.

لای — کل، چامور، طین.

—« مثال »—

«قاریاغدی لای بولدی کوچه لار»

«عشقیدن بیزار بولدیم کیجه لار»

لایلاماق — چامورلامق، صیوامق، انداوه ایتمك کیل سورمك.

لاین لایی — ادات، کلمه اخرینه تشبیه معناسیچون کبی، وقدر یرینه داخل اولور، اوغورلایین، بنجلایین کبی.

لبا — اختیار، مسن، مدبر، ناظر، مربی.

لباشاق — قاعده، اصول، ارتباط، انضباط.

لته — قاش، انواع بافته، پچاوره، شرموته، اکثر مستعمل، بافته یه اطلاق اولنور.

—« مثال »—

« حیله سی بولدور بو اسمانی بتیب »

« لته غه لته نی تاشغه بیر کتیب »

لچك — حریر مندیل، باش اورتوسی، یشماق کبی آسیای وسطیده مستعملدر.

—« صوفی »—

« لچك آرتوق بزینك دستار میزدین »

« ایران لار عار ایتر کردار یمزدین »

لچلماق — منازعه، مجادله، غوغا ایتمك لجاج.

لقادان — یاریم اویو دلمش تخم، بیضه، یومورته.

لق ولك — ایچی بوزوق، ورطه، وفوا که لوك.

لنك لونك — فوطه، پشتمال، پشکیر.

—« مثال »—

«لیك صادق یلی کاباغلاب لنك»

«سوغه کیردی نیچون که بحر ده چنك»

لنکر — یایوان، طبراق، ونحاس قاب، قروانه، بویك چناق، تقاره وکارسان، مدور

تکنه، صحن، لنکری.

لو — خم، پجمرده، سست، لونده، سلق، یورت، لاوبال، میل ناك.

لاولاو — علولی، لهاب ایله پرتو آتش، شدتلی النکه.

—« مونس »—

«جانیمه توشدی یوزینك فرقتدین ایلا آلاو، کیم سونکاك لارنی آننك حرقتی اورتار لاولاو»

لوك — ایری، بیك پرچه عزمت لو، طوپلانمش مدور توده.

لوچه — باغچه ایریکی، حجره، کوز، محل، تاپچه، رواقچه.

لوچ — چپلاق، برهنه، عریان، لوخت.

—« حکمت »—

« ایاووستلار یاشم یتی یکرمی اوچ »

«یالغان دعوی طاعتلرم برچه سی یوج

«قیامت کون نی قیلغای مین برهنه لوچ»

«اولسبب دین حقغه سیغینب کیلدیم منا»

اوچچك — شفاف توی سیز، جیلالی، پرلاق بر نوع شفتالو، وخوخ.

لورس — قبار وستایی، بادیه نشین وصحرایی.

لوغ لوك — لیغ، لیق، عادت نسبتدر، الوغ لیك کبی احباب لق، جوره لیغ کبی.

لو — صارقیق، آصیلغان، سلقو، کوشك، مایل، منهی، آویزان، صالقوم، خم.

لوك — ایچی بوزولمش قاونو، ورطه، ایری، بطال، قوی، آغیر، تنبل، نرتیو، وشتر.

—« مثال »—

«یانابر اوستادچابك ایردی »

«که هم لوك صنعتی هم نازك ایردی »

لوکچه — کوشك، بوش، بی پر وآدم.

لوك لوك — یورتاق آت، وایشك غیر یورغه رهوان

لوکالوکا — لوپ لوپ• پارچه پارچه• طوپ طوپ•

لولی — چنکانی• قبطی• رقاص• بازنکر• کوچك• هیز• جلب• فاحشه•

لوم اوم — یومشاق• ملایم• نرم• موم وسایر ملایم شیدن یاپل مش یلان جی لؤلؤ ومرجان•

لوی — پلنك• ارسلان• برج حوطه دخی اطلاق ایدرلر• سال ترکان دایره سینك اوچنجی سیدر•

لونکی — لنك• چولاق• طوپال• اقساق•

لؤلؤ ولولی — فاحشه چنکانی• قبطی• جلب• اروس پی زن رقاص• شرمونده•

لیارا — افغان لسانجه یول• راه• طریق دیمکدر•

لیجاق — کشمش ایله مخلوط بر نوع طعامدر• ینجمان• معجون•

لیك لیك — لق لق• لکلك• یواش یواش• آهسته آهسته• قیب قیب• کم کم•

—« مثال »—

« تاغدن اینار لیك لیك بر کیشی »
« کیجه کوندوز یورومکدور ایشی »

فصل میم

ماچ وموچی — بوسه• اوپوش• قبله• پوس•

—« مثال »—

« کوبلا کینك بار دور تبرنیکدین »
« کوپلر یو کوردیم ایترینکدین »
« بر موجی بیر آق یوزینکدین »
« من سنی سودیم قره کوز »

مارداچ — باغداش• اوتوریشی• چارزانو• مربع• بارداش قورمك•

مار یماق — هاولامق• حورملك عف عف ایتمك•

ماری — مروشاه جهان شهرینه دینیلور• قبایل ترکانیه نك پای تختی در•

—« مثال قوشوق »—

« مارینیك یولینده یوردوك کیجه لار »
« قرشومیز غاکیلدی ترکان بچه لار »

مسکه — روغن تازه• تازه تره یاغی• سمین• دحن•

ماشاب — بر نوع قبا وقلین• شالدر•

ماشمل — سیق• اجلف• قوی مشمع بر نوع تیری

ماغ — باش قنات وقویروق لرینك اوجی هب بررنك اولان کوکرجین کبوتر• کفتر• وهمام قوشی•

—« مثال »—

« چونکه خورشید صندلی ماغی »
« اوچوب آچتی قاناتنی داغی »

ماقارمقر — دلی قانلو• جوان• زبانه لو• دللی• میل اوزره دونرایپ• کنج• یکیت• رسمان چرخ وپریك ومقره•

ماقتا — ستایش• وسنا• وصف مدح• ماختامك•

ماقتاماق — مختمك• مدح ثنا ایتمك• تعریف• توصیف ایتمك• ذکر جمیل• ستایش ایتمك• اوکمك•

مالا — دیوارجی• وصیواجی سور کوسی• ماله• انداوه• خرمن دوینی• ساپه•

مالای — خذمتکار اوشاق• یتم• ادم• نوکر•

—« مثال »—

« قذ اقدین بوملی آلدیم بو یولده »
« قشنك قتیغ لیغیدین قالدی چولده »

مامور — طمور• رك• ریشه• تامور• عرق• تیره• قبیله• اوروغ• کوك• بن• اوزلوك اوزك

ماموغ — پوق• پخته• پنبه• قطن•

—« مثال »—

«كنه شعله سين چون چيكيب اول ناموغ
كويوب ابور رحت نيچوك كيم ماموغ»

ماناب —— اصلزاده• اصالت• بكذاده لك•

مانتوى —— قيمه لو يوفقه طعامى • منتو تو شبره • قولاغ بوراكينه مشابه كفته لو خمير ايشى كاشغر جانبنده مستعمل در•

مان مانق — ايرى • قوجه باشلوشى • شاشقين• حيران آدم• احمق• كول•

مانك —— اوچ سنه لك قوزى وبره•

مانكدورماق يورور كن وجودينى صاللامق•

—« مثال »—

«قايتى كيلكان يولى بيرلان يوروب»
«كبك خرامين يرى بير مانكدورب»

مانكراماق— حيوانات تفردوتأوه ايتمسى• سسلنمك• بغيرمك•

—« مثال »—

«حل مانكراب قويوب تورآلديدا باش»
«كه بولساق ايكيمز قربان سنكا كاش»

مانكلاى ومنغلاى آلين• ناصيه• چين• پيشانى• ايله رويه كيدن عسكر• مقدمه• طليعه• يشداد•

—« نوايى »—

«اويدى مانكلايينى قوچوب آنى رست»
«مونجه سوزنى چونقل قيلدى درست»

مانكماق — صاللانه رق يوريمك• خرام ايله كزمك

مانكيش — خرام• رفتار• نازايله حركت يوروش•

—« مثال »—

«بيرمانكيشى دابويوز لطافت»
«يوق يوق كه ساچيب جهانغه آفت»

مانقيشلاق اصلى مينك قيشلاق در• بحر خزرك جهت شمال شرقيسنده واقع بر محل اسميدر• منقشلاق•

مانماق —— صوبه اكمكى باتيرمق• تريد ايتمك•

مانيكنيت — منغيت • طوايف اتراكدن بر قبيله اسمى اولوب بخارا حكمدارلرى بو قبيله يه منسوب در•

مانه ——— يول باشنده ديكيلان نشان طاشى• سنك فرسخ كبى•

ماولاماق — كديه ماوايتمك • حره وپشكى حاوتمك• سسلنمك• ماولتمك•

ماوى —— ارزق• آچيق كوك• صورنكى• آسمانى•

ماى —— ياغ• ماى لامق• ياغلامق• مايلانمق• سمرمك• سمين• دهن•

مايده —— ميده• اينجه• خرده• ريزه• اوفق لمك• سفره• اينجه دوغرەمك•

—« مثال »—

«قيمه قيمه ميده ميده قيلسالار»
«سوزبر مينك سوزبر الله بر»

مايده لاماق تجزى ايتمك• خرده خرده• ريزه ريزه ايتمك• اوفالتمق• ميده ميده ايتلك قيمك•

مايروق —— ضعيف• لاغر• نارين• جلف• خيده يانباش• كج مايل•

مايرن —— ياسى بچاق• سقط• عيبلو•

—« نوايى »—

«بنفشه نى بويى خوشدر دماغى مونجه اولوغ • كيم اول سنينك بولينكا هندويى دورودميروق»

ماين ماينق — بينى دماغ مغرسر• بينى•

مايوق —— اچيلامش چيچك • غنچـه • ملـول ناشكوفته كل•

—« مثال »—

«لبلارنيكنى كيم اوچوق توتميش همول هيئت بيله • آغزنيك آنداق بسته دور كيم توشماميش اندين مايوق»

متيار —— شكايت• شكو• غيبت•

متيارماق — تشكى• تظلم ايتمك• غماز•

متیز —— سریع، چابق، بات، تز.

محل —— وقت، هنگام، ایام، مکان.

—« مثال »—

« امر ایتدی بو محلده اولتورونك»

هر نه سویلارسه سیزه سیز تیك تورونك

مخ —— اوپوش، بوسه، موبجی.

مخانیك —— اوطه نك اورته سنده یاقیلان اوجاق، وکلخان، باجه، تنور.

مختاماق —— ثنا، توصیف، استحسان ایتمك، ستایش.

مخو —— پیس، برص، اویوز، قاشو کرپکی دوکلان آدم، مسکین، جذام.

مدد —— اوزبك لساننده زروزیور نسایه دیمك در، نمایش، همت یاردیمجی، ارقه تمه.

مرد —— شعبان آینه دینور، ادم دخی ایرکك.

مردار اغاجی —— بر نوع ز قوم اغاجی، مور اغاجی، آل مورد شجری.

مرغاول —— شجیع، بهادر، قهرمان، زبردست، زورآور پهلوان تهمتن.

مرغینان —— فرغانه ده بر شهر اسمیدر، مرغیلان، صاحب هدایه اوره دندر.

مرکن —— تفنکجی، میلتق انداز، نشانه جی.

—« مثال »—

«یانیده بار ایردی بی حد مرکان»

«آتیلار شهره تفنك چقتی فغان»

مرل ومرال —— آهو، کیك، غزال، نخچیر، کیك.

—« مثال »—

«کویا صیدلاردین اول چنكل»

«واقع ایردی تولا بو غوومرل»

مروی —— تکه ساریق صالور ترکمنلرینك استناد کاهلری بولنان مشهور مروشاه جهان. ماری دخی دیرلر.

مریو —— غالبك حین حربده اللرینی اوزاده رق ایرادایلدیکی کلمهٔ ظفریه در.

مز —— غوزه، کورك پخته، مز، بیض، ایت ایچنده اولان لونده تفلاق ایت بر میوه هندی که اویس القرنی دخی دینولور. مز، موز، بوز، یخ، قار.

مسقارماق —— بزله، مسخره، لطیفه ایتمك، استهزا ایتمك، مزاقه آلمق، کولمك، تبسم ایلمك، مسقره، توتمك.

مستان —— صاوروق آدم، خمار.

مسکه —— تازه یاغ، صاری یاغی، تره یاغی، سوت ایراندن تازه النان دهن وشمین.

—« مثال »—

« مسکه یاغیله قاروشتوردارونی »

«حب قیلیب یوت ایله سون راحت سنی»

مشیل —— یوزی دوز، جلالو، اینجه کون، مشین، چرم، سختیان.

مش مشه —— غوغا، نزاع، مجادله، چنك وجدال، شورشر، کورولتی، غلاغوله، کشمه کش.

—« مثال »—

« ایکی طرف مشمشه نی آرتوروب »

« جنك قیلب بر برینی اولتوروب »

معقول —— یخشی، پسندیده، عقله قریب، عقل ایله منفهم اولان، مناسب، خوب، ایی، کوزل، نغز.

مغول —— اصلی مونکقول، تاتارستانده قدیم بر اولوس اولوب جینه تابع ایلاتی بك چوقدر جمله سی اوزبك تاتار نوغای کبی حالا ترکی زبان اولوب اسیای شرقیده خطا وختن ملحقاتنده مسکوندرلر.

مکن —— تاتارستان صوغیینی آهونك بیوك جنسی.

مکه کی —— اوزبك لساننده کوپه دیمکدر، حلقه کوشوار، ایسرغه، قولاقتاش.

ملش —— طوایف اتراکدن بر قبیله اسمیدر.

قیون• رمد• چفته قوزیلق• خوش خرام•کوزل•زیبا•رعنا•

—« مثال »—

«ای نوایی نیلای ایل ترخان ایله برلاسنی»
«کیم بوروکونکلومکا حالاامالش اول شوخ ملش»

منداغان — برآلت حربدر•کولله ومرمی انداختی ایچون استعمال اولنور•

منطل — باشی طوپارلاق• چوقاق• وعصا• دکنك•کلتك•تپاق• کوشك اغاج•

منطه — بنفشه•منکشه•بنفشیج•کل بونفش• موررنکی کل وچیچك•

منمنلیك — انانیت•کبر•غرور•نخوت•سرکشلك•

—« مخدوم قلی »—

«منمنلیك ایتمغین فانی دونیاده»
«سندین الوغ نیچه یارانلر کیچدی»

منه اورماق — چوق سویلك• چکه یاریشدرمق• غدغد دردزیاده سوزی اوزادمك• قصه وافسانه کبی کشال اتمك•

منی — مین ومن بن دیمك•انه•

مو — می کبی حرف استفهامدر• مو• میاو• کوربه وکدی وحره پشك مولهسی وبغرمسی•

موچاك وموچك — کوچك جانور• بوجك• اوپوش• بوسه•موچی•سیوری سینك•قورت قومورسغه•

—« مثال »—

«تیر اوتاردهنفس یوزنی قاچورماق نی ایدی • میل قتلاس دور الوك کیمسادین آلاقغه موچوك»

موچلکا — ورق•سند•حجت•کوچك ورقپاره سجیل•پته•بنیك•محضر•خط•شقه•

موجنه — بادم واریك کبی بعض میوهلرك مغزی

ودانهسی• چکردك• تخم•قشر•بذر• موجانه• دانه•

موجودلوق — حاضر• موجود وتهیه اولان شیئی• مهیاوارلیق اسبابی•

موجوماق — اختیارلقدن قدخمیده اولمق• منحنی القامت سن آدم•خواجهمش•

موچول — موچو•کوچك ورقپاره•سند•شقه•

—« مثال »—

«کتورغان مالیمی آلدی فلکا»
«ذکات ایلب موچول بردی قولومکا»

موچه — شغل•عمل دیوانی•خطنویس میرزانك روزنامه شغلی•وقایع یومیه•کتابت•

مور — ماوی ایله کوك اراسی ده اولان رنك•

مورچل — قوله• بورج باری قلعه کنکرهسی• کبل برج•

—« مثال »—

«اولاشتی مورچل بندین قیلیب شق»
«جریك اطرافیغه قازدوردی خندق»

مورقی — التهجی ارقه•جدسادس•پشت ششم•

موری — باجه•بوری•جدول• ترکستانده بر ولایت اسمیدر• مور• اوجاق• آتش دان•بج•

—« مثال »—

«تیشوکلاربورنیده وحشت تنوری»
«تنوری یوق نقط اوزنیغه موری»

موز — بوز• انجماد یخ• قایماق آغاجی• میوه• ویس القرنی•

—« مثال »—

«تورشبستان ایچره صحبت کیم اشارت می غدهدور • شمع کافوری که آستی شوشه موزلار برلادی»

موزوق — قورقاق•خائف• ترسنده•

موشت — یومروق•توقات•دست•

—« حکمت »—

« آغزین آچیب هر ایشککامینی سوردی »
«همت بیرسنك شوم نفسیمنی موشلاسیم من

موسون — بوز • انجماد • یخ • قار • برف • ثلج •

موش — قورشونلو فشنك • وزنه • فاره • سیچان •

موشك — کدی • قطی • هره • کربه • فیشك • آتش بازی • موشك حوای ایزاردوك • چرخ فلك مهتابی •

—« مثال »—

« اکرچه ایرور موشك آنق ایشی »
« بولوتماموقین اورتاآلماس کشی »

موشوك — فشنك • موشك • فیشك •

موصلوق — مصلاق • دایماقار بورو • صواق چشمه • کوکرچین سودی • بورغی • بوری آب •

موغ — بوغ • بخار • غم اندوه • بلوت غمام • ابر • آه و درد •

—« مثال »—

« کیچی کیرای جان کوناهمدن منیك »
«قورقونکیز موغلوق لوآهمدن منیك»

موغول — مغول • صافدرون • صافدل • مغول بالاده ذکر اولندی •

موغولچین — بیاض • آق • صاف • براق • شفاف مجلا •

موك — کیزلی • کیزلنمش • مستور • مخفی • پوشیده •

مول — بول • کنیك • واسع • خیر سیز •

—« مثال »—

« کفلارنیك آیینی چوبرماك بولوب »
« مول مونکاحاتم آنکابرماك بولوب »

مولدور — شنبم • چی • نم ریزه •

—« مثال »—

«تیشلاری لعل ایچیندا رشتهٔ دور»
« منکاحیوان سویی ارامولدور»

—« دیکر »—

« کولموبان ایلك یاش دوکوب در دیك »
« کل خندان یوزیدامولدور دیك »

مولدوراماق — حیرت و تفکر انلق ایله باقوب یاش توکماك • اغلامك •

موان — قماش • جانفس پارچاسی • حریر دارای • ادرس • شاهی پرجه •

مولوزمولوس — ملیز • قارسیق صویی • قارشیق شی اخلاط وسوپرندی • آب کنده • اریه وداری قارشیق بوغدای • قارشیق حوبوبات خرمن آلتی • مزبله •

موئله — مهد • صالنجاق • باربندی • الوانج • کهواره • بیشك •

مولوی — عالم کامل • درس وکیلی مقامنده اك بیوك مدرس • هندوستانده علمای بنامه اطلاق اولنور • افغانستانده خان ملا • بخارا جانبنده اعلم درلر •

مولا — رب • سید • افندی • صاحب • خدای متعال • ایکه ولی خواجه •

—« مثال »—

« بلخده بار ایردی بر صاحب خصال »
« مولوی و عالم و صاحب کمال »

مولاومولام — خواجه وخوجم • آخوند • آخوندم • اوستاد • اوستادیم •

—« مثال »—

« بر نصیحت سنکاقلای تنکلاغیل »
« ملانیك ایتکانن قیل قیلکانن قیلما»

مولی — خرسز • خبر سیز • آدم • بی فایده • یره مز • موله • مهمل •

موناومنه — اشته • انه • منه • منه اورماق • چوق سویلك • چکه یاریشدرمق • لاتقیف سوزاتمك • لوند • تنبل •

—« مثال »—

« انا منا دیکونجه »
«یخشی یمان بیلکونجه»

موندو

« كته كيچيك كوركونجه »
« زبروزبر ايدرلار »
مونچه —— بو قدر • بو نجه • شو نجه •
—« اكهی »—
«نازواداوغزه سی قتليم قيلورلار دمبدم»
« ومونجه آفت مو بولوربير آدمزاد اوستنيه »
مونتوق — سقط • جولاق • ناقص • الوجود • بر اعضاسی اكسيك آدم • چونتوق •
موندا —— بوراده • شوراده • موندين • بورادن • مونداغی • بوراده كی • مونجه •
—« صوفی الله يار »—
« مونده توفيق چراغيم قولغابير »
« انده ايمانيمنی بولداش ايلاغيل »
مونداق — شنداق • شويله جه • بويله جه • بونك كبی •
—« راجی »—
« حق كيمكا برسه عزت خار اولمغی نه ممكن »
« قوی ای حسود مونداق بيهوده ايش نه حاجت »
موندای — مونك ديك • مونداق • بويله شويله •
—« مثال »—
« موندين پادشة طالعی اونك »
« كمه ميشدورنه كيلور موندان سونك »
موندو —— مزراق شكلنده برنوع سيخ خصم واعدا صبورينی منع ايچون خندقك اطرافنه وضع اولنان آلت • شكاری وصيادلق وحوش وسباعی صيد ايله دكلری آلت واسباب •
—« مثال »—
« ديمه بوسپه نی خيل هندو »

مونكورغاماق

« چين دشتی كيبك لاريكا موندو »
موندوغی — برنوع سيخدر • نيزه ومزراق شكلنده يتم جه نيزه دنجی دينولور •
مونغال —— قلماق اولوسنه منسوب برقبيله در • چين حدودلرنده ساكيندرلر •
مونكان — آقچه • نقود پاره • پول وپيسه • طلا ونقره • زر • آلتون • قزيل •
مونكغول — مغول • تركستانده قديم ومشهور بر شهردر • قبايل كثيره دن معدود بر قوم در •
مونكو —— بر پادشاه اسميدر • فغفور وخاقان نسلندن برسلاله در •
مونكوشی — زاويه • بوجاق • كوشه • پناه • متكا •
مونك —— درد • غم • الم • كدر • مغ كبی •
—« نوايی »—
« تيش بيلا مونكلوغ كونكل دين مدعی چيكدی اوقين • راست ايت يانكليغ كه سائلنيك عصاسين تيشلادی »
مونكلاق — غمناك اولمق • غم يمك • اندوه ليك اولمق • مكدر خاطر دردالم حزن صاحبی اولمق •
مونكايماق — مأيوس قالمق • تغمم • تألم ايتمك •
—« مثال »—
« كيمسا ياری برلا خوشتور غم داشيب ومونكداشيب • يات كاهی چرماشيب اولورسه كاهی ياند اشيب »
مونكرامان — ناله • فرياد • فغان ايتمك • احوالندن شكايت ايلك • راز دل ايتمك •
—« مثال »—
« بربريله مونكلاشديلار تانك آتغونجه »
« اوخلامدی هيچ بريسی سوز بتكونجه »
مونكورغاماق — مونكر ايتمك • بكا ايدركبی سوزكداز كريشمك • محرون لتمك •

مونكلايماق — مغموم • مكدر • مأيوس • دورملك • دوشونمك • تفكره دالمق •
—« مثال »—
«غم هجرانیدین مونكلای دی بر ذات»
«تعشق بر بلادور صونكی هیهات»

مونكلاشماق — مونكراشماق • سوزكدازی سويلشمك همرازاولمق •
—« مونس »—
«مونكلاشغالی بركسه تاپیلس غمینك
ايچره • همدرد تمناسيدين ايدى
تارى قيب مين »

مونكور — بوينوز • شاخ • قرن •
—« خرد »—
« كوزازرق ساقال ساريغ وتيره يوز »
«چیقیب بارچانينك مانكلايى دامونكوز »

مونوغان — پك مسن • پير • اختيار آدم • آقسقال • قد خميده • كهن سال •

مويمول — كونكا نالڭ دخی دینیلور • بر نوع تربيه قبول ايتمز خيرسيز طوغان • وتولد ايدان انسان •

موين — بويون • كردن • دراى •

ميتن — بويوك • كريتان • سنك تراش آلتی • مصران • ميتين • غايت سردمخاوط تيمور • مستحكم ومتانتلى ومضبوط • بر • وسد • —«كرامی»—
« اولجه بغير بغه قيلور غم نيشيدين
هجران غمی • تاغنيك بغريغه متين برله
فرهاد الماس »

ميچين — بيچن • ميمون • مبارك ميچين يیلی • سال تركان دايره سنك طقوزنجی سیدر • سال بيچن •

میچان — برنوع ميوه در • مجانه ميوه چكردكی دانه • تخمی • چكيدی • بذری •

ميده — اوفاق • پارچه • ريزه • دانه • خورده •
—« مثال »—
«ايكی كوزينك اولتورور ايكی لبينك
بير كای حيات • حسنيك باريداپارا
يارغوچاقنی ميده تارت»

ميشه — ميشه زار اورمان • غابه بيشه • چاليلق • پته زار • چنكل • توغای • چكلك •

ميسه — چمن • چراكاه • مرعی • ميسه زار • سبزه • اوتلاق • يشيلك •

ميش ميش — اولمش زردالو • بش مش اريك • فواكی
—«وحشی»—
«كوب مكتبه لعل وبار بردی»
«ميش ميش ايله شيره باربردی»

ميشيق — كدی • كربه • حره پشك •

ميغ — بيق • بروت • موی لب • شارب •

ميكان — اصكی می • می دوساله • قرقف • جغير كهنه • مثلث •

ميكچين — طاغ طوكزی ياوروسی • مجكای •

ميكنيك — خال • دانه • مكنيك • بنك •
—« اذری »—
«ميكنك ايرنينك يوزونك ای رشك
«اخوان • بلال وكوثر وباغ جناندور »

ميلان — ايلان • وبرلان • مع • بامعناسنه در • همراه برابر • كبی

ميلتق — تفنك • فلتنه • قادر انداز •
—« مثال »—
«اول مركان هم اوروی ميلتق له»
«سودرادی ايبق نی برايلی له»

ملك — كنار • يان جيت • حد • لب • ادرس • آلاجه نك ايكی طرفی

مين — بين • ضمير شخص در • من • بن ديمكدر •
—« واله »—
«مين داين برزار بولغان بار موكين»

«بر کل استاب خار بو لغان بار مو کین»

مینجاغ — بنجوق • مینجاق • خرز • شبه • سرجه •

—« مثال »—

« علاقه باری غه سراسر ایپلك »
«درو لعل و فیروزه مینجاغی تك»

مینجشماك — حرف اندازلق ایتمك • منازعه • مجادله ایتمك • سن من سنتك منتك • کفت کوی •

میندا‌و — یغر • یاغر • اکردن آتك ارقه صرتنده کی یاره • جراحت • زخم •

مینغلای — آیش • پیشانه • طلیعه • آتك جبهه •

—« مثال »—

«بر خدادیب کعبة الله باره من»
«هر نه کیلسا منکلایمدن کوره من»

مینك — بینك • الف • هزار • طوایف اوزبکیه دن بر قبیله اسمیدر • خال • دانه • بنك •

مینکیز — بکز • چهره • وجه روی •

—« مثال »—

«مینکیزلاری کل کل مژه لاری خار»
«قپاغلاری کینك کینك آغزلاری تار»

مینکیزاماك — بکزمك • مشابهت • لطابقت • مماثله ایتمك عدیل • نظیر اولمق •

—« میلی »—

« کیم قاشینکنی هلاله مینکزا بتی»
«آنی عشق اهلی کیج نظر دیدی لار»

مینماك — بنماك • سوار اولمق • راکب •

—« مونس »—

« عشق ایلی قتلین ایستاسنك معرکهٔ جنون ارا • غمزه قیلیچنی چیکیب ناز سمندی اوزره مین»

مینیاك — اتك جلاونی براقیویرمك • بوش براقق • صالیویرمك • لجام کیم سیر قومك •

میه — بیه • مغز سر مینی •

فصل ن

ناجان — طوقاقلو • بیوك بالطه • تبر بزرك •

ناجو — بر آغاجدر • نارون کبی •

—« مثال »—

«بولوب هر شجر نخل ناجو کبی»
« نی ناجو که بو چرخ مینو کبی»

ناخنه — بر نوع آت خسته لغی • آت بر ننی کیسه رك علتی دفع ایدرلر •

—«اخکر»—

« کوردی دیدی ناخنه اولمیش بو آت»
«بو رننی کیس اوقلا آنی اویات»

نارکه — جرکه • وحلقه قورمق • دوره آتمك •

ناری — ونارین • اوته کیچ • طاغدین ناریسی • طاغك اول طرفی • ناریراق • اولطرفراق •

—« خمسه »—

« ناری یوزدادارای انجم سپاه »
«باشی اوزرا اکردون کبی بارگاه»

—« مثال قوشوق »—

« بو لطرف باقیب کیلاتور بر پری »
«چوره جان یارم کیلاتور کیت ناری»

نارین — قلعه • ایچ حصار • ترکستانده بر دریا اسمیدر • قندوزده دخی بر موقع در • نارین سرت • تند • ترنك •

ناروان — نردبان • مردوان • سلم نیه پایه • ناشپوتی ارمرودك بر قسمیدر • بو ساغه • پیلم پایه •

ناغاچی — جد • طایی • طغایی دای •

ناغوونغو — نیچون • نه خیل نه کونه • نه یانکلیغ جه

طریق • حرف سوآلدور • چراه •

—« صوفی »—

«برحاله تورماغان کیشی تیلپك نغو کیبار»
بیر بیر کابیقاکان سوز آغزدین نغو چیقار

ناقیچی — قاضی نائبی • ندیم • نواب •

ناو — نو • ناوه • ترناوه • میراب • ترنو •

نیك — نبابر میوه اسمیدر • سیو ال • ال واپاقه فضله چیقان • دمله • آرتیق • آبله •

نبیره — حفیده طورون • اولادنك اولادی •

نایزا — نیزه • مزراق • وسنان • قره غای •

—« مثال »—

«نیزه سنی قولکده آلدی اول زمان»
«کلدی میدانکاقوشوب شیر جیان»

نایمان — نیمن اوزبکلره قارشمش بر طایفه اسمیدر که اصلی تاتار عشیرتلرینه منسوبدر • مغول لسانجه سکز دیمکدر میانکالات بخارا و سغد ثمرقند جوارنده مسکوندرلر

نیتاس — استراحت • راحتلق • آسایش • دینج و تنج اولمق •

نتنك — نه عجب • نه کوزل • نه خوب • نه یخشی • نه تانك •

نسنه — شی • نمرسه • نیرسه • نیمه نسیل • ندر • ندور • جه جیز • کدام •

نسخب ونخشب — بخارا و شهرسبز بینده قدیم بر مملکت اسمیدر • نسف • وقرشی مشهوردر •

نسوخ — خوجند طرفنده بر ناحیه اسمیدر معرکه چرکه حلقه و دام شکاری •

نطس — سوریلغش ترلااوتی قورودلمش اراضی شدکار • بوش یر • سورلمش و هیده تلش زمین و تفراق •

نقاره — نغاره • نار • نعره • طبل • دول •

—« مونس »—

«نوبت سلطنت ایرور بیرکابو نعره»

حزین • اوتی سپهر اوجیدین ولوله نقاره مز»

نقب — لغم • حفر • تذر • بر توله • راه در یز زمینی • یر آلتندن صویولی •

—« کرامی »—

«نقب اوروب فتح نی آسان ایتدی»
«قلعه نی خاك ایله یکسان ایتدی»

نقره — کوش و سیم • فضه •

—« مثال »—

«لطفی مسکین غه کورکوز ساعدینکنی لطف ایله • بوکدادین نقره نی ینکیکنده پنهان قیلا غیل»

نقش — مقام • موسیقی • شعبه • وتفرعاتی مشکلات تلقین تغنی و ترنم اصولی • نغمهٔ داودی •

نکنده — قباشی اوبولغالامه • یورمه دوزی • کوکلده مه • ایری کورفه دیکشی چاتمه •

نوقات — باشاق • نخوچه جین • ترلانك ایکنی بیجولوب اندیكدن صکره قالان بغدای دو کوندی سینك طوپلانمسی •

—« مکنون »—

«آچلقده ایدی کدای ینکلیغ»
«نوقان ایله اولدی بای ینکلیغ»

نوتوقچی — جالاغانه شبیه بر شکار قوشی در •

—« مثال »—

«مناسب ایماس قاری باشیغه تاج»
«توماغه نوتوقچی غه نی احتیاج»

نوجه — ایری بیوك جسیم بر قوش • طیر •

نوجه قوشی — بر نوع بوقلمون قوشدور •

نوری — کوبره • پیسلیك • فشقی • کونك • مزخرفات • قاضورات حیوانات • سوپرنتی •

نوکر — چاکر • ملازم • خادم المان • بنیم • ملی •

—« مثال »—

« پادشاه نیك نوکری بسیار ایدی »

چین و هند و هر اولوسدن بار ایدی »

نوغای —— مغول‌لردین منفك اولان بر قبیله اسمیدر که حالا مسلمان و ترکی زبان اولوب اکثریا قزان مملکتنده مسکوندرلر •

نویات —— قیلوقلر حکمدارلرینی بو عنوان ایله یاد ایدرلر • قلماق •

نویان نوین سپه سالار • سردار • سرعسکر • شاهزاده

نه —— ادات دور • اصلی نی • قنغی • نیمه • هنکسی قیسی دیمکدر •

—« فضولی »—

« نه سندندور نه بندندور نه چرخ کینه وردندور • بو دردسر خمار نشئهٔ جام قدردندور »

نه —— نقدر • نه مقدار • نه طور • نه چور • نکونه

نه‌دکلو —— ادات دور • نه • قنغی • نیدین • نه دور • قنغی سبب ایچون • نیکا • نیچون • نه سبب دین • نیکه کیم • اویله کیم •

—« نوایی »—

« طوبی شاخ سدره دورکوینك کیاهی نیکه کیم • عشاقه عشقه آهیدین هردم تاپار آب هوا »

نی —— شکار قوشلاری نیك کردننه آصدوقلاری جلقو یه چیغاول • کردنلیك •

نیارسا —— اصلی نه • ایرسا • نیمادر • نی در • نمرسه

نیتادور —— اصلی نه • آیتادور • نه قیلادور • نه ایشلایدر • نه یاپر •

—« مثال »—

« نه ایتادور بو رقیبی بلام »

« نه قیلادور بو خبیثی بلام »

نیتاش —— فراغت • استراحت • بی تشویش • میلکون • مخیر • فارغبال •

نیتان —— نه کونه • نصل • نوتوك • نجوك • نه ینکلیغ •

—« نوایی »—

« جسمه جو نوای نیك پیکانی کذر قیلدی • بلمان که سنان ایمدی باغریغه نیتاك سانجار •

نیتوك —— نه چوك • نه کونه • نصل • نه طریق • نه یولده دیمکدر •

نیتوری —— نصل • جوکونه • چه طرز • نه یولده •

—« مثال »—

« بو نه تور و طرز و رفتار »

« بو نه شکل و نی تمایل »

نیچاغ —— نه وقت • نه زمان • نه ایام

نیچون —— نصل دور • نه وجه دور • نکونه •

—« نوایی »—

« ای نوای عشق صحراسیغه چون قویدونك قدم • تا نیچوك بارکای سین اول پایانی یوق وادی بیله »

نیچو کلاشماك استشاره ایتماك و استحصال رأی ایلك و مشورت قیلق •

نیچه —— نه مقدار • چوق کیفیت و کمیت ایچون •

—« جلی ترکمان »—

« نیچه آدم بو دینی یه کلیب کیتی »

« بو ل فلك هیچ کیمه وفا ایتمه دی »

نیرسون و نه ایرسون —— دکل معناسینه • نی • لا • کبی • یوق •

نیرمردن —— تمیز تخم • پاك تخم • نیزه • مزراق • نیش خورت • آتیك • پس مانده سی •

نیشه —— نیچه • نه طرز • نه • نه مثال • نه کونه • قاچه و نه قدر معناسنه دخی کلور •

نیمته —— براز • بر پارچه • بر بولك • اندك •

نیمه —— هیچ بر شی معناسنه • نیته کیم • نیمرسه نسنه که • نه وار • هر نه که •

—« نوایی »—

« مصالح که در کار دور هر نیمه »

«الیب ساز قیلغای لار اوج مینك کیمه»

نیلسون — نه یاپسون • نه ایتسون • نه قیلسون •

—« مخدوم قلی »—

« زمانه زمانه عجب زمانه »

« زمانه نیلسون فعلی یمانه »

نیم — نه شیئم • نه نرسم کبی • نه ملکم • نه مالم • نه واریتم • نه سامانم • نیم بار •

—« مثال »—

« هیچ نیم یوق سرف ایتاین بولنده »

« بر غریب بن قانلی یاشمدین بشـقه »

نینناك — مردمك • کوزبه کی • مردم چشم •

کوبك دیده •

نینك — روابط مفعول دورکه کبی •

—« امیر »—

«ضوبر نینك قدین کا نسبتی یوق»

«نچوك کیم سرو برله تینك ایماس تال»

نیوچون — نه ایچون • نه سبب • نه دکلو • نه دیعاك • نه قیلاق • نه ایتماك • نه کونه • چرا •

—« مثال »—

« فلك ایلدی روز کاریم قرا »

«که صبغ مس بو دردە نه چون و چرا»

فصل واو

وارساقی — قوشوق • اولنك • سبرنی من • عشوله • منظومه برشی اوقوماق • ترکی • مانی • شرقی •

—«مثال»—

«سوزو کداز برله عاشق غربنی کوردی»

«سازینی قولکا الیب بر ورساقی اوقودی

وای وای — واخ واخ • افسوس وندامت وحسرت ایتماك • نالش •

—« نوایی »—

«هر کیمه بر دردیتیشـسه ناایلاج دیر

وای وای • حرف علت قویدیلر آت واو الیف ویای نی»

—« دیکر ختنی »—

« حرف علت اوچ زورکم جمع قیلسه

وای بولور • هرکشی تکرار قیلسـه

ضرف ایچنده بای بولور»

وای — کلمهٔ تحسین و تعجب وی نره دور ظهور ایتسه نیکه وای نره جکده تقدیر زهی کبی محللرده استعمال اولنور •

واقیر واقیر — فقیر فقیر قانیماق در • اوست اوستینه جوش ایتماك • قینا ماق • قینار جوشار کبی

واقیلاماق — چوق سویلاماق • وقوق ایتمك • عناد ایتمك • بیهوده عبث سس چیقرماق •

وخوه — واخ وآه معناسنده در • تحسر و تأسف ایچون مستعملدر •

—« مونس »—

« یوزیم اوزره یول ایتیه هرساری

اشکم اوبوب رخ رخ • کرم قیل بو

اسیرینك اونجه یغلاتماق نی دوروه وه»

ورساقی — تاتاردین برعشیرتدور • برنوع قیه باشی • عاشق لیق ایله ترکی چاقیرمك • تغنی ایتمك • وارساقی یه مراجعت •

ورجه — اسیتمه • بزکك • حماعلتی • قاق شتمه • نیترتمه • تب محرق • تب لرزه •

—« مثال »—

« ورجه توت سابر کشینی اکر »

«حب کونین ایتسون استعمال»

هاووه

وسه — طوانه وضع اولنان اوفق ديركلر كبى ارالرينه قونيلان قيسه اغاچ پارهلرى. وسه چفت. بورياپوش خانه مشهوردر.

وسمه — اوسمه. قاش رنكى. قاش بويه‌سى.

— « وزير » —

« اولوسنى سجده كاترغيب ايشـار كا
خضره بولدى. ديماس مين وسمه ليق
قاشينه مينارنك محرابينك »

وشنه — اكشى كراس نوعى آلوبالوايريك دوچه. وشنه سياه. اورك.

ووه — كوپك وچقالك هاولامه‌سى هورمه‌سى سسى. عف عف. كلمهٔ تحسين آفرين دخى اولور. په په دخى دينولور.

— « نقشى » —

« باغه خرام قيلدى اول يارسرو قامت »
« ووه بونه تماشـا په په بونه قيامت »

هاب وهب — ادادر. همه. كافه. قاطبه. جمله. عموماً بتون. يكباره.

— « مثال » —

« هب بخشى يمانى بيلغوچى اول »
« هب لطف ايله قهر ايتغوچى اول »

هاركن — يورغون. مسيرا. ارغنيه. زبون. مانده.

هارماك — يورلمق. خسته اولمق. بى تاب اولمق. كلال كلك. تعب چكمك.

— « نوايى » —

« يول يورماكدين تون وكون هارمايين »
« هر بلاكيم كيلسه بوزقايتارمايين »

هارون — آزغين آت حشرى قشنك.

هاو هاوو و هاووه — اوت. بلى. آرى. يكى. طوغرى. معقول مناسب كوزل. ايى. اعلا.

— « نوايى » —

« هاو ديسه شه غه نقص راجع ايدى »
« يوق ديمك خود خلاف واقع ايدى »

هاى هى — ادادر. تنبيهه. استعجال. صاقين

هرات

ايچوندر.

— « اكرم » —

« بوتوى بوتماشاهى هى نه دلكشادور »
« اطرافدن كلانلار هپ ياروآشنا دور »

هاى هوى — ايضاً. باغرشمه كورولتى زريلتى هوا وهوس.

— « كرام » —

« هاى هوى ايله كيچوردوم عمرى »
« هاى هوى اخيرتدن قورقه من »

هاى تولكون
هاى تولوم — دكونلرده اوقونيلان شرقيلره ترديف اولنور اولنكده اوقونيلان ياريار شرقيسى كبى.

هاى هاى اولنك
هاى اولنك — قذاق وقره قلقاق قرغيز قپچاق توى ودوكونلرنده تركى وشرقى يرينـه اوقولقده اولان ياريار قافيه‌لى اولنك وقوشوقدر. — « مثال » —

« هاى هاى اولنك جان اولنك اولنك
كوبتور ياريار. اولانك ايتكان تيلنكدين
منكا اوبتور ياريار »

هايداماق — سوروب آقين ايتمك. هاى هوى ايتمك.

— « صوفى » —

« كاوهمت بيلا آنى نجه سن »
« هيدا آنى ميده خوب بولغونجه سن »

هايقرماق — باغرمق. چاغرمق. فرياد فغان ايتمك.

— « اكهى » —

« كونكل تيلكان مراديغه يتسا كشى »
« يابارچه مرادلرنى تركايتسا كشى »
« بوايكيسى بولماسا ميسر موندا »
« باشنى آليب هايقريبان كيتسه كيشى »

هايقلاماق — تميز تفريق ايتمك. آيرتلامق. انتخاب ايتمك. خلص وجدا.

هرات — مكسوردر. افغانستان. توابعانده خروسان ده واقع هرى ولايتى نينك مركز مشهورى برقلعه اسميدر. قديمده آريا واربان دينوردى. اوه

معناسنده صنکره بو اسم ایرانیلرک داغیلدیغی ولایتلرک جمله‌سنه تعمیم وعراق شکلیله تقریب اولندی.

—« نقشی »—

« قنده‌هارایله هراتی کوردوم »

« دکن وبلخ‌ده کوب اولتوردوم »

هراول — طلیعه. مقدم. پیشاد عسکری. قلاوز.

هرای — فریاد. فغان. استغاثه نفیر.

هرباتن — غلبه‌لك. جمعیت. ازدحام. هجوم. یغین. کثرت. کوپلك.

هرت‌پرت — اتباعدندر. غیرت. استعجال جارجاپك

—« مثال »—

« هارت‌پرت آتیغه مندی اول زمان »

« بی‌نهایت اولجه کیلتوردی همان »

هرطمان — جبی. شبنم. ژاله.

هرقاق — هولایان حیوان. کوپك هورمسی. هورمك هورکك.

هرل — ترلاسورمکلك. جوبه وچاپه وکتمان وبیل ایله دوراتمك. شدکار ایتلك.

هزاره — افغانستان ملحقاتنده. خلوم. ایلك. جبل هندوکوش. بامیان. بلخ وقندوز میانه‌سنده مسکون اصل مغول طایفه‌سیدر غلجای. وهزاجات دخی دینولور.

هقلاوق — اقلاغوب. جوب وتیراوقلو. اوقلوا. تیرآش. اقلا. اوق.

هلاکو — اصلی قولاخو. قولدآت. علم اولور.

هلاکوخان — بن تولی‌خان بن جنکزخان که مشهوردر بغداد شام کابل ایله اکثر بلادی تسخیر ایدرك وفاتی ٦٦٣ عمری ٤٨ ایام سلطنتی سکزسنه‌در خواجه نصیر طوسی انك امریله مراغهٔ تبریزده بررسدخانه بنیاداتمشدر.

همول — همان هم اوهم بو. آن کس.

—« صیقلی »—

«همولدم یغلادی افتاده بنده»

« یتشدی باشی اوزره خضرزنده»

هنك — شقا. لطیفه هزل. مطایبه. مسخره. بازی

هندك — خندق. اور. زهکش قلعه. جار. جر. حفر. عمق اطراف قلعه‌ده قازیلان خندك. وچوقور زهکش.

هوب — خرمن سورملك هرکله وحیوان ایله خرمن دوکنك بغدای سماندن جدا وتمیز ایتلك.

هوپلاماق — لوپ لوپ بوتمق. جمع ایتمك. خرمن دوکملك بردن بوتمك.

هوپوش — برنوع بیوك کرته کلادور. بیوك چاپاسه دور. صوبولغان. کلته کلاس کبیر.

هوپوشك — برنوع قوشدر. هدهد قوشی طورغای دخی دیرلر. پوپ قوش.

هوپوقاق — باتمق. غرق اولمق درین صوه کتمك چوملك. باتب باتب چقمق.

—« نسمی ترکان »—

«دریاتاشدی پاره‌پاره»

«اوجان قریلدی نه چاره»

«غرق اولدوم تنکری ساقلادی»

«هوپوقوب کناره چیقدیم»

هوراتماك — تبعید ایتمك طرد ایتلك بدرقه نفی. جلای وطن. بدرغه سورکون.

هورال — اوزاق. بعید. دوردراز. محمل سوز.

هورکاتماك — اخافه ایتمك. قورقوتمق طلب‌دن منع اتمك. شدتنی تسکین ایتلك.

هورکوج — رم. وحشت. خوف. اورکوج.

—« نقشی »—

«جیدآلمای قاجدیلار بردنبره هامون. صحراغه • منیلك شیداالیغمدین هور «کوبان مجنون ایله فرهاد»

هورماك — پوف ایتمك. سوندرملك دم ونفس ایتلك.

یاب یب

هورماق — هولامه • کوپکلر صیجه ایتمك •
—« خجلت »—
« اویقونکامانع اکر بولماسا اول کوی •
ایچرا • یوکوروب ایت لار ایلا کیجه
تانك آتقونچا هورای »

هوروك — ضیافت • طوی • سرور شادمانی دوکون
تماشا • کورنك • معرکه •

هورون — تنبل • متکاسل • تنکیر • تن پرور • لوند
آغیر خوش یاقز •

هوكا —— قامبور • هوكلك • بوکری • قامت خمیده •
هور کوچی جیقان آدم •
—« مثال »—
« باقه و باغه ایتی کوشت بولماس »
« هوكلك و قیسقه دن دوست بولماس »

هوکونماك — خلاص • رها ایتمك بترملك • بولنه قومق •
بجرك • اتمام ایلك •

هولانماق — اول اولمق هول • مرطوب اولمق •

بیان لتماق

اسلتمك نم لتمك • تر شدن •

هول —— اصلاق • مرطوب نم کشیده •
—« صوفی »—
« نیچوککیم دوتدی طوفان نوح تاغی »
« ولیکن بولمادی هول نوح ایاغی »

هونه —— کییك • اهو • صیغین صوغان ارککی •
مرال نخجیر • غزال • جیره •

هونی —— صونی • قیف چلغور صوغان یابانی
بیوك شاخلی کیك •

هونبلاماك یایك کریشنه اوق نصب ایتمك تیری
جله • کانه وضع ایتمك آتمه یه حاضر اولمك

هیران —— ایران مضطر سرکردان ایشنی غایب
ایتمش حیرتده قالمش •
—« رامی »—
« مدتی دورای پری بولنکده هیرانینك
منم • زار و دل افکار محزون دیده
کریانینك منم »

فصل یا

یا —— حرف ندا • یاخود معناسنه • تعبیر تردید
فصل جدا ایری فرق • شرط • و قضا و قدر
معنالرینه • کنایه و ندا ایچون ذیر مستعملدر
کمان قوس دخی اطلاق اولنور •
—« ریغوزی »—
« یا آلها قادر اسن سن جهانی خلق ایدان »
« کبریا سن تنکری سن کون و مکانی خلق •
ایدان »

یاب یب —— مر آب • آهسته • سز دور ایدن صو •
اریغ جه • اوفاق ارماق • یاپجه • چوبجه •
سکزیاب • اخلده قبایل ترکایه ده تکه
ایچندنده مشهوردر •

یاباق —— یپاق لبد • اینجه یوك تفتیلك تیبت پت • پتو •

یابان —— بیابان • قیر • طشره • خارج صحرا • دشت
هامون • یات آدم بیکانه • شب مانده
یوغان آش • بیات •

یابانی —— اهل بوستانی • وحشی بیکانه • دشتی •
طاغی • غریب یات • روستای •
—« مثال »—
« یابانی سنیك ایشینك بیلاماس »
« ایت دیکان ایشنکنی اول قیلالماس »

یابانه —— هذیان • خلط • پراکنده • بیکانه • صحرایه
دشته • یابانه اطلاق اولونور •

یبان لشماك کوندرمك • ارسال ایتمك یبارمك

موجنه

راهی ایلمك • اسرا اتمك • فرستادن •

—« مثال »—

« شرح غم اشیت هم ایت ارسال رقعهٔ »
« یوق عیب دوستلار یبار یشماك مر اسله »

یاپو — بیکر • یوك آتی • پلتره مناسب تیخ ودبغ آت قوتلو حیوان •

—« رونق »—

« یاپولره پلتری قلیب بار »
« ایلکاری باردی سوی کوهسار »

یاپ — ادا تدر • یاب یالکز کبی • چوی خورد یاپجه بول تاپ قیل پیدا یت • بنیاد اتمك اساس ویر دیرمك ایجاد •

—« کرامی »—

« اولوغ امریدین اتما کین اجتناب »
« نه حکم ایلسه قولیغ ایت انی یاپ »

یاپا — اوجی پرماق یاریقلو کورك • خرمنلری صاوردقلری دیرنك • اتی • سه شاخه دوشاخه • یابه •

یاپالاق — یاپا ایله خرمن صاورمق • کورك • ظرف تنك • پهن یلفاق • ییالاق •

یاپراق ورق • برك • فلیز • طبقه • کاغد •

یاپماق — قپامق • سد ایتمك • قپاق • اعمال ایتمك • یاپشلاق • قپانمق • معمول متین اولمق •

—« حکمت »—

« یتی یاشده ارسلان یابام ایز لاب تاپدی »
« هر بر کوروب پرده بیر لابو کوب یاپدی »
« محمداه کوردم دیدی یوزوم اوپدی »
« اول سبدین آنقمش اوچده کردیم برکا »

یاپو — هیکل • بنا اساس کار بنیاد •

یاپورغان — لاله یپراغی مشابه سنده اولان براوت ورق • یفراق برك •

—« مثال »—

« آه اوتی اوچقونلاری کیم چرخ اوروب • لاله یاپورغانینی یل ساوروب »

یاپوشغان — لزوجتلو • یلمیشك یاپشمك • لصق اولمق •

موشت

برنوع چسپك اوت اسمیدر یاپشاق دخی دیرلر •

یاپوشماق — ملاصق • مطابق • ملحوق اولمق جسپیدن یاپشمك • سالورمك •

—« لطفی »—

« پل نه حاجت دور یاپوشتور ماق کل رخسار یغه • زیب برمیش عارض رعنا سیغه اول خال لار »

یاپوغ — آت جوشنی • اوزون کبه • یغمورلق • باستوروق • یاپنجاق • جول ینکسیز • بیوك ابا • کلینلرك یوزینه یاپشدردقلری زینت • پولکجه • پل • تنکه دخی دینولور •

—« زینت »—

« بو اوتاق جوبلاری طوبادندور »
« یاپوغی اطلس ودیبادندور »

یاپی — یاپوك • دامن کوه • طاغ اتکی • بنا • عمارت • بجید • خانه وایو بینا اتمك •

—« مثال »—

« بو جهانده مردن یاپی قالور »
« بی وفا نامردلاردن نی قالور »

یاپنجی ویاپنجاق اوزون قیللو کبه • یغمورلق • باستورك چول • دیکدکا •

یات یاد — یاد غریب • یانجی • مضر • مخالف • بیکانه • خاریجی •

یات یراغ — مهمات حربیه • اتش خانه • قورخانه • جیبخانه • اسلحه • عسکر آلاتی •

—« مثال »—

« یتیشمای اندا یات ایل نیك ایاغی »
« نی یات ایل کیم اوزوب یات اوتنی داغی »

یاتاغ — دوشك • فراشت • مکان میت • خسته • افتاده • حرامی وحشرات مسکنی •

یاتاغان — بیوك بجاق • شاف • کارد بزرك • سکین کبیر • سیلابه خنجر •

یاتسی — یاتە جق وقت•عشا•یاتسو نمازی•وقت خفتن•نماز خفتن• یستو•

—« مثال »—

« یسی دن صنکره اوقویو زبر کره »
« سوره اخلاصی ای مردسره »

یاتغورماق — یاترمق •بریانه اککک• میل اندرمک• یان یاترمک•

یاتقون — چوق یاتمش•بریانه مائل•یاتغین•افتاده•

یاتلاماق — یادرغامق•بیانجی عدا ایتمک •استکراه ایتمک•ابا•

یاتالاق — مریض •علیل•اسیر فراش•خسته صاحب علت• افتاده• ناتوان•

یاتلیغ — مجهول یات آدم•یانجی•عدو•مشئوم• بدبخت•

—« خمسه »—

« اکرچه بار ایدیم بانو غدیات لیغ »
« اولار دمدا اویاتلیغ مین اویاتلیغ »

یاتماق — بسیط اولمق•یره اوزانمق•طوع ایتمک• بیتوتت ایتمک•خسته دوشمک •تمایل• ایلمک•یاتمک•

یاتوغان — قوجاغه یاتلاق•سازلق•قانون• سنتور•موزقه•رباب غژک•

یاتوغانجی — نوازنده•سازنده•سنتورچالان•مطرب نغمه کر•موسیقی دان• یاتیق •

یاتوق — یاصی•صوقابی •صراحی •چال ایران بری یایق•کوپی•

—« مثال »—

« راست قیل آهنک نوا وحجاز »
« توز یاتوغی بیر لاشیدور غانی ساز »

یاتیش — حکمدارک یاندیغی اوطه یی قراغول بکلەینه دینور•محرم یاساول خواصدن مناوبه طریقله حکمدار اطرافنده یاتان• کسانه یاتشیجی دینولور•

یاتیق — یاتغون•یاتیجی•یاتشمیش•

یاداویده — حجر المطر•یده طاشی•سنک یده•

—« نوای »—

« یاداتاشیغه قان تیکاج یاغین یاغقاندین
ای ساقی یاغار یامغور دیک اشکیم جون
بولور لعلینک شراب آلود »

یاداغ — تردد و مثلل دایمی•دوام•همیشه•

یاداق — یورلمق•ضعیف •ناتوان اولمق •خار اولمق• لاغر•

—« مثال »—

« کوروب ضعیف مینی تهمت ایتما جور و
نککاکیم یادایتی هرنی مینی یوقساجور و
نککایادامان »

یار — یارلمش•اوچروم•ورطه •هاویه•یر• جری•رفیق•دوست•جور•دوکانه• یاراتمق•یوروتمق• مخلوط•

—« مثال »—

« یارآلدیده یوروژشوم رقیب »
« آنی کوردوم یوراکم یارلدی »

یاراو یاره و یرا — جرح•ریش•کزند•جریحه• یره•

—« نوایی »—

« کونکولنی قیلیب دور یراعشق اوقی »
« ترحم اینینک کیم دلافکار لارمیز »

یاراتمک — قوه دن فعله کتورمک•خلق•احداث• ابداع•خطر•انشا•تکوین ایتمک•

—« نقشی »—

« مونجه عالمنی یراتغان بیروبار »
« یرکوکنی خلق ایتان پروردکار »

یاراسیق — شبپره•شپلک•خفاش•

یاراش — مصالحه•باریش•ایل دوست اولمق•

—« مثال »—

« ایلینک کا دیکیل کیم بوکیلکان رسول »
« یاراشینک دیدی سوزنی قیلدیم قبول »

یاراشیق — صلح • باریشق • مناسب • زیب آرا آرا • لبـاس وجامه زیب آدم • یاره‌شقلی •

—« مخمور »—

« اول قیرمزی تون‌قامت دلجـویه یارشمیش • مشـاطه لیک اول زلف سمن بو یه یارشمیش »

یاراشمیش — مناسب • زی بنده • شایان •

یاراشماق — بارشمق • صلح ومصالحه ایتمک • موافقت ایدرک کوزل اولمق • سابق مثللو دوست اولمق • رفت آمد •

یاراغ — سلاح • آلت لازمه • مناسب • مفید • شمشیر خنجر وآلات حرب •

—« مثال »—

«بو اندیشه دین حاصل او لغاج فراغ»

«سپه زینتین ایلار ایردی یراغ»

یاراقلیغ — سلاحلی • اسبابلی • آلاتلی •

یاراغلانماق — تشمر ایتمک • آماده اولمق • حاضرلنمک • سلاح ایله مهیا اولمق •

یاراماق — یارلق ایتمک • نفع • کار • فایده ایتمک • کارکر اولمق • لیاقت کوسترمک •

—« مثال »—

« بو دم کر اجازت بیرورسین بارای »

« کیلای ایلاکیم هر ایشینکا یارای »

یاربو — چوجق • کودک • طفل • صغیر بچه • یاوری • بوته • بلا • نورسیده • معصوم • دانه • خورد ترک کیچکینه •

یاربوز — ککیک کبی • براو تدرجیق • دلتک •

یاربی — یاریسی • نصف • نیم • یاریم بچق • نیمه •

—«قوشوق»—

« یاربی سی برینج یاربی ماشدود »

« کوجه یانک لیغ قاریشیق بر آشدور »

یارغاغ — دباغی اولمامش دری • قذاق ومغوللرک دریدن دیکدکلری کرک ولباس • پوستین •

—« حسین بایقرا »—

سنبلونکغه بیر خطایی بنده در مشک ختن • کر دلیل ایستار ایسانک بار دور لباس یارغاغی »

یارغو — مصادره • تعذیر بالمال • ضبط اموال واملاک ایتمک •

—« مثال »—

« بوکیلماکدین ایردی غرض بومنکا »

« که بو لغای جنابینکدا یارغو منکا »

یارغوجاق — ال دکیرمانی آس • تکیرمان خراس •

—« نوای »—

«حضم ایتار فکرین هم ایتکیل فرض اینای نانینک اوجون • قیلسـه چرخ انجمنی دانه آی وکون نی یارغوچاق »

یارغوجی — امیر دیوان • بر منصبدر • قاطع • فاصل ایدیجی • حکم • فرمان •

یارغیلامق — تسکین • فصل ایتمک • دعوا کسمک •

یارغی — یارغو • مصادره • املاک • تضمین •

یارقانات — شب پره • خفاش • شبلک •

یارلغاش — هدیه • هبه • تحفه • احسان • ارمغان • تنسوق • برکذار • بخشش • جود وکرم عطاء • یادکار •

یارلی — فقیر • سائل • کدا • مسکین •

—« مثال »—

« اسلام اوچون اوارمیارلی بولدیم »

«دین اوجون زارا اولوب یوکوردوم»

یارلیغ — منشور • فرمان • یارلیق • توقیع • نامهٔ همایون • علی رتبه • منصب •

—« مثال نثری »—

« یارلیغ نامه وانشاسی یبلان »

« چغتای لفظی نینک املاسی بیلان »

یارلیغا — رحمت • مغفرت • عفو • یالقانماق •

یاروغ

احسان•عنایت حق•

یارلیغاماق — آمورزش•رحمت اتمك• عفو•

—« صوفی »—

« خالقا یارلاقا خلق عامه نی »

« اورته ده مین دیك معاصی خامه نی »

« حشرده هر کیمکه کیلسه بیر بیتیك »

« آنده بر کیل اونك قولیغه نامه نی »

یارلیغان — آمرزش•رحمت•ایدلمش•معفو•

یارماق — سکه•پاره بیاض•التون•یامو•

—« خمسه »—

« جان نی یارمق غه صاتدی خـواجهٔ

خس•کیم بو سودانی تاجر ایتکای و بس »

یارلماق — پاره لنمك•پارچه •تکه اولمق •جدا• شدن•

یارمانماق — طرمالانمق•تراش خراش•

—« مثال »—

« آلتی یتی قاتلانو شار یارمانا »

« تو شتی او شول نام باشیغه یارمانا »

یارمچه — قابل انشقاق بچمه اولمیان اودون•

یارماق — ایکی بولوك آیرمق•شق•صدع•قسم• قطع•فصل•یری•خرق اتمك•

—« مثال »—

« یری یارمق برله بولشد کارقیل »

«قوش سوروب توزایله کشت و کار قیل»

یاردورماق — یاردرمق•ایکی بلوك آیرتمق• پاره جدا اتمك•برابر قسمت•

یارمه — قابل•انشقاق•یارمه شفتالو•تراشه اوتون هیمه هیزوم•اودون•

یاروغ — روشن•شکاف•آیدین•چاتلاق•شق• فرجه•جبال•ایشق•

—« مثال »—

« بیلك ذاتی شوکتدا جمشید دین »

« یاروق رأیی فکرتدا خورشید دین»

یازماق

یاروغلیغ — آیدینلق•روشنلك•ضیاء•

—« نوایی »—

«ای جمالینك نوریدین روشن ازل دین

تا ابد• ذره یانکلیغ اول یاروغلیغ ایچره

سرگردان خرد»

یاروماغور — مزمز•دونقسز•بر شیئنك سقلی•یرەمز بیهوده•غیر مقبول•

یاروماق — مجـلا اولمق• روشن• ایدین اولمق• یاروتماق• ایشـیقلندیرمق• شعله ضیادار ائلك•

—« خمسه »—

«یاریت عالمنی مهرینك ظاهر ایله »

« میغیم بو شـام هجریم آخر ایله »

یاروشماق — یاروشلاق•یرەشیق آلمق•روشن آیدین•

یاری — اورته لامه•نصف وسطی بچق•یاریسی•

یاریش — سبق•مسـابقه•برابری•امتحان تجربه قوشمك دونفر برضـد یکدیکر• تازباز جرید•بریسی تقدم اتمك•

یکه یاریم — برر•یاریشر•یعنی پراکنده و پریشان•

یاریم — نصف•یاریسی•بچق•نیمه•

یارین — فردا•ایرته•یارنکی کون•کلی جك کون

یارینداسی — فردایس•یارینکی کونی• ایرته•

یارینغی — یارینکی کون•فرداسی•ایرته•بو کره•

یاز — تابستان•صیف•جوزا•سرطان•کر•

یازغورماق — مقصر اتمك• سوچلی اتمك•قباحتلو•

—« بایقرا »—

«اول پری کوزدین چو مخفی دور همیشه

و نیچه•ایستاب آنی تا باسا مجنون

کونکلنی یازغورای•

یازماق — یایمق•دورستلمك•بسط اتمك•تحریر• کتابت•قید•مشق•ضبط دفتر اتمك• نوشتن•املا• یتمك•

تجرید•نویسنده•

یازوق — گناه•قباحت•سوچ•

—« حکمت »—

«یازوق بیلان یاشیم یتی یکرمه بیش•
سبحان ایکام ذکرا وکراتیب کوکسومنی
تیش• کوکسومده کی کره لاریم سین
اوزنیك یش•اول سببدین حق غه
سیغینیب کیلدیم منا•

یازی — سبز•ونباتاتدن خالی دشت•یازلق یر•

یازیغلیغ — یازولو•نوشته کی•مقررشده•حکم•

یازیم — سرنوشت•خط ازلی•روزی مقدر•

یاس — ماتم•عزا•یأس•مایوس•احزان•کدر•
ملول•غمکین•

—« ساق »—

«اغیار ایله برابر اول رشك حور کیلدی»
«قیلدیم تشکر اما یأس فطور کیلدی»

یاساق — نظام•اصول•قاعده•ذکون•تنبیه•
منع زجر (یساغ چنکیز) دولت تاتار
ومغول نظامات اساسیه سی• سیاست
قانونامه سی (یساغ تیمور) اتراکله
اداره ملکیه دستوری العمل لریدر•

یاسال — صف•دیزی•برابرالسته•

—« مثال »—

«یوروش رسمی دا بولماس ایردی
اوسال•کوچار داباروردابار ایردی
یسال»

یاساماق — یاپمق اعمال•ابداع•انشا•تصنیع• بناء
انشاد•تزیین ایتمك•

یاسار — یاساتماق یاپدیرمق• تزیین ایتدیرمك•
توزر•بنیاد•ساختن•

—« مثال »—

«نرکس آلور اولساباده دین کام»
«تاریخ تیری سیدین یاسار جام»

یاسامیشی — نظم•ترتیب•یاپمش درست اتمش•هنر
صرف ایتمش•ایجاد ایلمش•

یاساتمیش — کیتمیش• لباس کیمش• اثواب لنمیش•
البسه در برایتمش•زینت لنمیش•

یاسانجاق — تکیه گاه • یاصدیق • وساده•متکا•
یاصدانغاج•بالش•

یاسانك — کنیش•وسیع•توزنلك•ترتیب ایتمك•

—« مثال »—

«کورونوریوزی کوزکوا ایجره بوزوق»
«اوزون بوقسا یاسانك کیجیك یااولوق»

یاساو — صف•دیزی•ترتیب•

—« مونس »—

«کوزلارینك قتلیم اوچون غمزه قیلیجین
تارتیب • مژه لاردین یاسامیش هر
ساری قصد یمغه یاساو»

یاساول — یساقجی • یساق مأموری• محافظه•
مأموری قواص • آسیای وسطی ده
یساوللر تیاق ودکنك ایله خدمت میریده
کذر لر•

—« مثال »—

«مصفا ایدلمیش رهوراسته»
«یساوللار ایتمش صف آراسته»

یاستاماق — ویاتسانمق بالش ایتمك•دوزلتمك•تسویه
ایتمك•طیانمق•تکیه ایتمك•سویتمك•

—« مضمر »—

«قوللوق اوجون آستانینك یاستانیب
یاتغان اولوس•شهر طورانده بریدور
ملك ایراندین بری»

—« مثال »—

«دوکانه جان بولدی توی»
«توی یستوغه باشنك قوی»

یاستانجاق — ارقه ویروب راحت لنمك•یاصدانغاج•
تکیه گاه•سویانمك•اسوده•

یاستوق — بالش•یاصدیق•اتکااولنه جق•دساده•
متکا•بالین• تکیه•

یاستانماق — دیانمق•سویانمك•تکیه ایتمك•
—« نقشی »—
« نازایله قولینکنی قویعاییلنیکا »
« قیلغایاستانماق بولورموای نکار»

یاسقاماق — یاتسامق • تکیه ادیمك • متکابولمق•
تعذیز اتمك•دیاقلمك•دوکمك•

یاسماق — یاتسامق• آراسته اتمك • صف صف
دیزمك • برابراتمك پوشش لنمك•
البسه کییوب زینت لنمك•
—« شرق »—
«یول اوستنده تورمکارفلار یسالدی
یسالدی• شاه‌پسـ دی کورمکا صفلر
یسالدی یسالدی»

یاسموق — عدس•مرجمك•ماش•جواری•

یاسون — استخوان•کیك•عظم سویك•

یاسی — یصی•یهن•عریض •کنك•دوز•یلفاق
—« مثال »—
« یصی یوزلی کوزلاری تاربر کیشی »
«قلوق صفت چولده یوروب کیلادور»

یاش — چوچوق•حداثتلو•اصلاق•تازه•تر•
کوریه• رطوبتلو • نمناك یشیل •
دموع•اشك•سرشك•
—« مخدوم قلی »—
« اکرپرسین و کریاش»
«سرینك خلقه قیلا یاش»
« سرصقلایان محك داش »
«زریانده یللو دور »

یاشایغ — طفولیت•رطوبت• کیچیك•یاشلیغ•
خوردسال•بچه•

—« مثال »—
«آکهی بیل کیجه وکوندوز ایشیدور
آه فغان • کیمکه کیم اوچراسا بیر
یاش غینه دلبرکینه»

یاشار — اوج یشاربیش یشارکبی یور•کهن سال
اولمق•ترقی وزیاد•

یاشارماق — اشك آلوده اولمق•نمناك اولمق•سرشك
دوکمك•کوزیاشی آقیتمك•
—« مونس »—
«رخشینك نی بویان سورایاقی توفراقنی
سال • کوزمکاکه هجران ستمیدین
یاشاریب تور »

یاشاماق — معمراولمق • امرارعمر ایتمك• ترقی •
ایزدیاد• بیومك •

یاشماق — یشماق• طرز مخصوصده اولان نسا
اورتوسی•یاشامق•اورتمك•اورتمك•
طوتمق•لچك•سرانداز•

یاشمتول — یشیله چالاررنك•سبزواری•

یاشورماق — اورتمك•پنهان•اختفا ایتمك•
—« مونس »—
«یاشورغالی عارضینك قویاشن»
« اشك ایتی کوزیمنی اختر افشان»

یاشوروق لوغ — مختفی •کیزلو • پنهان پوشیده مستور
مکتوم• جاکا•

یاشورون — کزلی•مخفی•پنهان•
—« مکنون »—
«هرنیجه کیم راز عشقنك یاشورورمین
ایل اراه بیرمحل سیرآه ایله بارین عیان
ایلارکونکل

یاشونماق — اورتمك• پنهان اولمق• اختفا ایتمك•
(یاشولماق)•ایضا بوکبی در•
—« مثال »—
« تاغ ارا باشندی بوزرین غزال»
«مشك ختن ساچتی نسیم شمال»

ياشيق ويشيق — ويشيق عضلاب • ياغزات • چندر سنكير • شيلوق • پى •

—« افسوس »—

ياشيق كوشنك شور باسنده تات اولماس
« غما هر جند آيم اولسا ذات اولماس »

ياشيل —— تازه • سبز • خضرا • اخضر • يشيل • كبود • كوك •

—« مخدوم قلى تركمان »—

« ايكنى آق ردالى يشيل نقابلى »
« اوغراشدى من بيله برايرنى كوردوم »

ياشيل باش — يشيل باش • كوك سر ديمك • بر نوع اوردك اسميدر • كوك كرانكبى •

ياشين —— برق • صاعقه • يلديرم • چقماق • رعد •

—« صوفى الله يار »—

« عنايت قيلسه بعضى آدميزاد »
« اوترآندين ياشندك بعضى چون باد »

ياغ —— روغن • سمين • دهن • شحم • روح • جوهر

—« مونس »—

« هرنچه توكسام اشكنى درديم اوتى بولور فزون • كويا اول اوتغه ايلاميش عشق غمى بوسونى ياغ »

ياغچامور — ياغچمور • اتمك • جورك • طحن • وياغ ايله ياپلور رنجبر طعامى •

ياغدوو ياخدو — نور • ضيا • ايدينلق • روشنلك •

—« نوايى »—

« مهر عالمتاب ارابولسا جماليك كوز كوسى • كيجه هم كوندز كبى قيلغان جهانى ياغدوسى »

يغاغ —— درخت • شجر • چوب • يغاج • سنك • فرسنك • تاش چاقريم ساعتله يول و فرسخ

—« حكمت »—

« خراسانده تورت بوز ياشنى پاشاديلر »
« يكرمى تورت يغاج هر كون اوچار دوستلار »

ياغدولوق — شانه • مشط • طراق • ايدينلق • روشن ليك • نور و ضيا • تركى بختى •

ياغرين —— ياغير آتك اوموزلرى آراسنده ياغلو يرى • ارقه طرفى • يرەلى يغريرى •

—« مثال »—

« اولمش اول يابو بتون جرك يغير »
« توك انكازريغ نى ياسور چغير »

ياغلاغوماق — طلا آلاتى تدهين • قائنجاق ايتمك • تذلين ايتمك • اطعمه يه ياغ قومق •

ياغلاميش — ياغلامق فعلى • مغوللرده ايلك • اول بردلى قانلونك شكاره كيتديكى وقت بيوك بارمقنى ياغ ايله صورتلروبوكا ياغلاميش تعبير ايدرلر •

ياغلباى قوشى — بر نوع قوش اسميدر • ميدان حربده دخى علمك اياقنه ايلك اوچه باشنه كتورلديكى حالده بونده دخى علمى ياغلاميش تعبير ايدرلر •

ياغليق —— بزپارچه سى انواعى واردر • منديل • دستمال • جوره • رويمال • قلاغى •

—« مثال »—

« بازار بارادور قز كينه »
« ياغليغ آلادور قيز كينه »

ياغماق —— نازل اولمق • يوقاريدن دوشمك • يغمور • قار • طولو • دوكولمك •

—« نوايى »—

« ساچسا انجم دين فلك باشيغه يوز منيك درناب • ژاله غم بيل كديا غدورغاى بر آفتليغ سحاب »

یاغمور — مطر • باران • رحمت • باریش • یاغیش •

—« مثال »—

« یاغمور یاغار دانه دانه »
« هربری مثل دوردانه »

یاغی — دشمن • یاانجی • فقیر • باغی • غنیم • یو • اعدا • بیگانه

یاغیر — آتك اوموزلری اراسنده یاغلویری • آت یاغری • اوموزلرینی اکر اوروب پیدا اولان یاره • جراحت

—« مثال »—

«بر یغیر آت منکا انعام ایلدی»
«دهرداوزینی بدنام ایلدی»

یاغیز — سیاه • قیر • شبدیز •

یاغیز قره — قرا یاغیز • سیاه • طونلو • آت • قره سیاه • مشکین • اشهب •

یاغیش — یاغمور • باران • رحمت • مطر •

—« نقشی »—

« یاغیش یاغیبان تاغ دره کم بولدی »
« آمو ایله ارس بحری معدوم اولدی »

یاغیقماق — دشمن اولمق • اظهار عداوت ایتمك • اعدا • یو اولمك •

یاغین — یاغیش • یاران رحمت • مطر •

—« نوایی »—

حیکیب قوس قزحدین یا کونکول لارز خمینه آتینك • یاغین مدی خدنك و قطره سولار انده پیکاندور»

یافراغ — یاپراق • برك • ورق • ورت •

یاق — سمت • جانب • کنار • کریبان • قرب • یقین • طرف • سوزان •

—« حکمت »—

«قرق یتی ده یتی یاقدین الهام یتی»
«ساقی بولیب جام شراب خواجم تو تتی
«شیطان بیله نفس هوا اوزی کیتتی»
«ذاتی اولوغ خواجم سیغنیب کیلدم سنکا »

یاقایقا — کریبان • طرف • دست بکریبان • کنایه از جنك جدل •

یاقارماق — عجز • الحاح ایتمك • التماس رجا ایلمك •

یاقالاماق — طوتمق • یاقه • پاچه • قاورامق • صارلمق • مسئول طوتمق • ایله کیجدرمك.

یاقتو — نور ضا • ایدینلق • روشنایی • بختی •

—« کامی شاشی »—

«مهر یاقتو سید اذره بولماغان دیك آشکار»
«یوزتو من منیك مهر پنهان دور یوزونك یاقتو سیدا »

یاقتورماق — طوتشدرمق • یاپشدرمق • تصدیق • قبول ایتمك • مناسب •

یاقماق — احراق ایتمك • اشعال ایتمك • سوختن •

—« مثال آگهی »—

« قالمغای کل بولمیان بار و یوقیم »
«کربو ایوسه عشوه اویتن یاقشینك»

یاقین یقین — قریب • زود • یاغوق • یاوق • جوار • نزدیك • نواحی • حضیر •

—« فضولی »—

« یقمدور که مقصودم اولور حاصل سنکا یتسم • بحمد الله بکا سندین ینکا رهبر یقیندر »

یاقینلاشماق — تقرب • اقتراب • مقارنت ایتمك • یقین اولمق • همجوار • همسایه •

يالك — جناح • كنار • قرب • جوار • نزد • جهت • سمت • يان •

يلاغ — حيوانانك صولاديغى بر طاش تكنه

—« آكهى »—

«هوس جام جم ايتمان آكهى مى نوش ايتار چاغدا • كه جام جم مينكايار ايتلارى سينكان يالاغى بس »

يال — پارلاق • دوز • مسطح •

يالايمق — التماع • تيز • درخشان اولمق •

يالاماق — ليس ايتمك • ديل ايله سيلك •

—« مثال »—

«كور بنور بوكه يوزى صفحه سيد الب اوزه خال • بير غلط نقطه دوراى جان وكونكل آنى يالانك »

يالانغاج — چپلاق • عريان • برهنه لوج لوخ •

—« مونس »—

« كه تونيم دشت كاهى تاغ ايتاكى »

« من شيدانى ديمانكيز يلانغاج »

يالانغرات — بر نوع بيوك فاره سيچان وموش بزرك • سيچقان • يومران •

يالانك — برهنه • عريان • ديكيلامش قاش • آلاجه • جاى ميدان واسع • برقت • بر طبقه يلنك قت • يلنك توش • يلنكى كبى در • امرلى سيدن • يلك • سيلك •

—« مثال »—

« ظاهر قيلبان اول لب خندان اوزه خط »

« خالنك توشوب اول خط اوزه انداق كه نقط • خواه اولسون الار راست رقم خـواه غلط • الماق يلاب آرزو دورور منكا فقط »

—« آكهى »—

« تا جنون دشتيغه كير ديم قيلوبان باشنى يالانك • صرصر اهم ايله توتتى جهانى تو يالانك »

يالانكاچ غوبجى — عريان ايديجى • چپلاق وصو يغوبجى •

يالانكاچلاماق — عريان • برهنه ايتمك چپلاق قيلماق ساده • ايتمك • تجرد ايتمك • لوج ولوخت ايلمك •

—« مثال »—

« حكم قيلدى كه آچيكيز رسنين »

« يالانكاچ لاب عذاب ايتار كاتنين »

يالانلاشدورماق — عريان ايتدرمك • چپلاق قيلدرمق • لوج ولوخت ايلهمك •

يالانكساماق — بر شيئك پينه دوشوب ارامق • ارقه سنه اينكسه سينه ظهرينه دوشدرك جوست جو ايتمك •

يالانون — بر يره سرعتله عسكر سوق ايتمك • لشكر ارسال ايتمك • چريك وقوشون والمانى اوردو كاهه كوندرمك • صلات سرباز باشى بوزوق نوكر عطف ايتمك •

يالانلاماق — پارلاماق • درخشان اولمق • يالوارمق رجا ايتمك پر خنده اولمق شعشعه لنمك • لمعان يلديرهمق •

يالا و يالاوز — كلاهك اطرافنه طوتيلان قرمزى ايپك پارچه سى • بيراق • علم •

—« آكهى »—

« عشق ملكى شهى مين خيل بلادور سپهم »

« مد آهيم علم شعله سى دورانكا يالاو »

ياپلارماق — يالوارمق • تملق ايلك • رجا تضرع • التماس ايتمك •

—« صوفى »—

« تنق زنجير ايتارلار كردنيغه »

« ترحم بولماغاى يالبارغانيغه »

يالپاق — پهن • كنيش • يالپوق • ياصى يايوان • رقيق تنك • واسع •

—« مثال »—

« او يالپاق كاسه دن چيقتى بر آواز »

«ديدى بردن خداغه يالبرينك باز»

يالتاق ــ مداحنه جى• ايكى يوزلو• خوش آمد كوى يوزه كولوجى•

يالتاقاتماق ــ مداحنه ايتمك• اوخشامق مدح ايتمك• وصف ايلـمك• بريسنه پيرو اولمق وتبعيت اتمك• تقل وپو لتقه جى•

يالتاقليغ ــ مداحنه• ثناو ستايش ايتمك• روشن ليك

يالتراق يالدراق يالدراق• ستاره• سهيل• روشناى پرلاق شعشعه•

—« مثال »—

«قبه سى طلار واق زرفشان»

«يالدورار اول كنبذ كردون نشان»

يالچوق ــ ايلچى• سفير• رسول وكيل• ميانه رو•

يالچيماق ــ بره بولمق• راحت اتمك• سايه سنده يكنمك•

يالچى ــ دوزلنمش• تيزلنمش• يولنه قونلش•

يالداماق ــ اتك يالندن طوتمق• كردننه ايل قومق• مساس اتمك•

يالدوز ــ يالديز• يالدراق• پارلاق شيئى• حلالى•

—« مثال مخمور »—

«بس كاغدى بخشى خطى اعلا»

«يالدوزلادى اولدى عين طلا»

يالدوزلاماق تذهيب• تزيين ايتمك زينت ويرمك•

يالديراماق ــ پارلامق• درخشان• لمعان ايتمك• اوزاق دن شعشعه لى ومطلا كورنمك شوقلى جلالى•

يالديرايش ــ پارلايش• براق• روشن• لمعان• پرتو•

يالغان ــ يالان• كذب• بهتان• دروغ•

—« نوايى »—

«وكر يلغانغه آخر بولسه راجع»

«بس اول سوز واقع اولمش غير واقع

—« مثال »—

«يالغان اولسه ملايمت آميز»

«وحشت انكيز چيندين انكلا عزيز»

يالغوز ويالينكوز يالكز• عارى• ساده• تنها• تك•

—« صوفى الله يار »—

«عمل نينك نفعى هم ايمان بيلاندور»

«قچان يالغوز عمل قيلغان بيلاندور»

يالغين ــ سراب• شبه بى آب•

يالقاماق ــ معاونت ايتمك• امداد ايلمك• ياردىم• قوت ويرمك دست كيرليك ايلمك•

يالقيماق ــ دبشى حيوان قيزمق• كوشتمك•

—« مثال »—

«بولارايلكامينينك عشقيم ايشيدين»

«قولاغيم يالقيبان ايل قارغاشى دين»

يالقيتماق ــ تصديع• تعجيز ايتمك• التجا وتضرع• ابرام ايلمك يالورمك•

يالماغوز ــ يبوب طويمز دايم آج قاريب ساريلب يبحى• جوع•

يالمان ــ تيز• تند• تيزلك• بران رخشنده•

يالى ــ دريا كنارى• لب دريا ساحل اداق•

يالين ــ پرتو شعله آتش الوافروخته رجا التماس تضرع يالوارمق تملق كرمى وشدت نار•

—« نوايى »—

اوت يالين ديك رخش هر يانكم سوروب

«اول چاقين بيرلا جهانى كويدروب»

—« مثال ديكر مونس »—

«رخش همت مين توتوب محكم يالين»

«يار ايزيدين يت كرم قيل ديب يالين»

«يوق وباريمنى ياقيب كل ايلادى»

«عشق اوتيدين كوككاچرماشغان يالين»

يالينقات ــ يالكز• مجرد• منفرد• رقبت برتك•

يالينك ــ يالينجق عريان• برهنه• لوج چيلاق• لوخ• بى لباس•

يالينلاماق ــ افروخته اولمق• پارلامق الاولنمك• شراره ملك•

یالنماق — یالنیلك • اوینار • علو • شعله • لهب • النکه پرتو • یالوارمق • صاحبی اوخشامق رجا ایتمك • تملق ایلك •

—« مثال »—

« سنکا نیچه یالیغیب یالبارایین »
« نی کیم کیلسا باشیمغه خوش کورایین »

یام — منزل یار کیری • چالك عسل • بر میل • یمچی قوغان • ثمرقند ایله خوجند بیننده بر مملکت در •

یامچی — تاتار • قاصد • پوسته جی و داکچی و عریضه جی مزده جی چاپار • خبرجی •

یاماج — طاغه یمانمش کبی پارچه بر • کدیك علاوه لی موقع جبل •

یاماغ — یماغ • منضم • معاون • پارچه دکك • یماق تکه اوله ملك • پاره قومك •

—« مثال کامل »—

« ای خوش اولکیم کیا دور فقر تونین »
« انکا یوز رقعه سخاوت یمالیب »

یاماغلیغ — پاره و پارچه قونلمش لباس و جامه • ژنده درویشان و قلندران •

یامان — کوتو • خبیث • مضر • فنا • مسلط • بد •

—« نوایی »—

« یامان بخشی نی تنکری دین انکلا غیل »
« یامان نی یامان بخشی نی بخشی بیل »
« یامان نی اکر بخشی قیلسانك کان »
« ایرور بخشی نی هم دیکان دیك یامان »

یامانلاماق — فنا سویلك • مضرت ایراث ایتمك شکایت لنمك •

یامغور — یاغمور • باران • یاغیش • رحمت • مطر •

—« فضلی »—

یار قتیغ کونکلی اشکیمدین ملایم بولمادی
« سود قیلماس هر قچان یامغور یاغار تاش اوستیکا »

یان — یاك • طرف • جنب • کنار • جوار • معیت • نزد • جهت • عند • سوی • پهلو •

—« مثال ذوقی »—

« برباق بو یانه سودیکیم »
« او یما زمانه سودیکیم »
« قالمه زیانه سیودیکیم »
« زلیخا جان جیکی جیکی »

یانا ینه یتا — اداتدر • ینه • کینه • دفعه دیکر بار • بشقه •

—« مثال »—

« بولا الماس ینه کون توسن کردونغه سوار • سین بولوب چهره کشا سیکر اسه آستنکرا بدو »

—« دیوانه »—

« نیچه دیدیم عشق او تینه یانمیون یان ای کونکل • یانمیوب یاندینك یالیغه شمدی هریان ای کونکل »

یانده کی — نزدنده • عندنده • قرینده • اطرافنده • جنبنده

—« مثال امیر »—

« زلف شبرنکی ایاغی اوزره قویماق لیقغه باش • سایه ینکلیغ سرنکون سروقدی یاندادور »

یانابی — ایچندن بر بشقه سی • دیکری • غیری •

یاناشا — یقین • قریب جوار نزد جنب الصاق ایتمك

یاناشماق — و یاقتاشماق • یاتشماق • تقرب ایتمك • یاقین • انطباق • انتساب • ربط ایتمك •

—« مثال ادا »—

« ینیشمس سنکا مرض و دادیم منیك »
« انیك چون یناشمق مرادیم منیك »

یاناماق — بلولنمك تیز بران ایتمك قبراقلمك •

یاناغان — بلولنمش • تیز • بران • تندایتی • کسکین •

یاناق — بنداق یاندیق • بیاضجه • دیکین • خار • تیکان • تکن •

—« مثال »—

«تویه که یانتاق درکار بولسابوی نینی
اوزاتور»

یابو —— چین اقچه‌سی وکوشی کولولهٔ آت تویاغی مثللو نقره•یامو• یابو•

—« مثال »—

«چین ماچین یاموسی بسیار دور»
«نقره وطلاسی بی حد باردور»

یانباش —— یانی باشنده•قربنده•نزد•جنب کنار دوش•پهلو•

یانجاق —— یانکچ یانپوری کیدن حیوان•برکستوان آت طاقیمی•چوقال زره•

یانجغای — برشیئ ریزه ریزه ایده‌جك آلت• قیه‌جق اسباب•

یانجماق — دوکمك اوفالتمق•ریزه•نرم ایتمك•

—« حکمت »—

«ایانادان معنی بول دیب آیدی بیلدیم»
«آندین سونکرا جوللار کیزیب کیاه
ییدیم•روزی قیلدی غرازیلنی توتوب
میندیم• لنکر توکوب بیلین باسیب
یانجدم منا»

یانچوق —— کیسه•جیب•خلته همیان جانطه•قب چوق•باسلیش جیالمیش•

یانداش —— اشنا•احباب•دوست•تقرب ایتمك قطارده بولمك یتك آت•

یانداشماق — همدوش•هم پهلو اولمق•

—« مثال »—

«ولی تا ایاس ایدی بوایشکا چاره»
«که یانداشتی بلوره سنك خاره»

یانداشتماق یانداش ترملك تقرب آندرمك یاقین ایتمك•

یانغو —— یانغین•حریق• شراره•عکس•صدا• آواز•طاغ صداسی•

یانغولاماق یانقیلامق•طاغلر صداه ایتمك•عکس

ایتدرمك•انعکاس ایتمك•

یانغی —— طرف جنب•پهلو•کنار•یان•

یانقاغ —— جوز•قوز•چارمغز•

—« صوفی »—

«ریاضت میوه‌سیدر مثل ینغاغ»
«که جندی ظاهری شیخ باطنی
یاغ»

یانك یانکی — نو•تازه•یکی•جدید•

—« مثال »—

«ایمدی بوتکان سرو دیك هرساری
قدی جلوه کر•یانکی توغقان مهر یانکلیغ
حسن روزافزون یکیت»

یانکا —— جانب•سمت•یانجه کیدن• صاغدیج قادین•ینکه• دیزه خدمتجی شب• عروس صویغون•

یانکاچیغ — ایکی طرف•طرفین•دوجانب•

یانکاراق — بوطرفراق•بوجانب راق•

یانکاغ —— یانان•خد•عارض•عذار•جوز• غوزه•رخسار•روی•

—« مونس »—

«ای پری کللیل پری کیم آل ینکاغینك نی
اوپای•که یوزنیکدن بوسه ایلاب که
سقاغنیکنی اوپای»

یانکسیلاماق بریسنی تقلید ایتمك•پیرو مقلد مسخره•

یانکشاماق زیاده سویلك•چکه یاریشدیرمق• کیوزه لك ایتمك•

یاکشاق — اغیرنی یایوان•طاتسز•کیوزه•

یانکلا —— دکلو•مثللو•مانند•

یانکلیغ —— دکلو•مثللو•کبی•

—« مثال »—

«پیل رشته‌سی جان زاریانکلیغ»
«جان پرده‌سی ایجره تاریانکلیغ»

یانکلاماق — تازه‌لنمك•تجدد ایتمك•

یاواش

—« مثال »—

«شاخ طربم بو دم قیلیب کل»

« باشیم اوزا یانکلاب آچیلیب کل»

یانکماق —— غلط سوزلك ٭ سهو وخطا ایتمك ٭ یانکلیش ٭ یانکلماق ٭

—« مثال جزمی »—

«وصلینی توقع ایتدیکم یار»

«بالله بو دکل یانکلمه زنهار»

یاکلتماق — شاشرتمق ٭ تغلیط ایتمك ٭ غلط ایتدرمك ٭ سهو آتدرمك ٭

یانکیش یانکلیش سهو ٭ خطا ٭ غلط ٭ ملال ٭ غفلت ٭ سقیم ٭ باطل ٭ زعم ٭

یاکیلتماج — یاکلتمه ٭ بیلمه جه ٭ تکرلمه ٭ اوشوك افسانه

یانکی —— یکی ٭ جدید ٭ نو ٭ تازه ٭

یانکیلاماق تجدید ٭ تعبیر ٭ ترمیم ٭ تکرار ایتمك ٭

یانماق —— محروق اولمق ٭ اتش زده اولمق ٭ بشمك کویمك یانمك حریق ٭

—« کامل »—

«یانورده هردم اینب اسر ومشفقانه دعا ٭ اکرجه لطف ایله قیلدینك منکا وداع اما»

یاندورماق— یاقمق مومو قندیلی ایقاد ایتمك ٭

—« نوایی »—

«نوایی اور تابان اوزلوك قدم بو یولغه قوی یعنی ٭ که هر همراه کیم بولغای تجردمانعی یاندور»

یاوا —— غایب ٭ ضایع ٭ فقط ٭ یبانجی ٭ دشمن ٭ عدو

—« مونس »—

«نوش توشیدین یاشیمه قیلدی غاو دردو غمینك ٭ کیشی دیك کیم قاب غای درت طرفیدین آنی یاو»

یاواش —— یواش ٭ حلیم ٭ خفیف ٭ نظیف ٭ طیب ٭ آهسته خاموش ٭ خرام ٭ سیکن ٭

یاووز

یاوچی —— ضیافته ودوکونه دعوت ایدیجی ٭ توی ٭ سرور ٭

یاواشماق — حلیم ٭ نظیف ٭ ساکن اولمق ٭ ملایم نرم ٭ صاحب تمکین ٭

یاوان —— لذتی غریب ٭ بی مزه ٭ لذتسز ٭ ساوق ٭

یاوغان آشی آش کیجه دن قالمه بیاد طعام شب مانده ٭

—« مونس »—

«خوشدورور خوان قناعت ارایا وغان واوماج ٭ بولماسا بولماسا آلتون طبق وآنده پلاو»

یاوچین —— مسافر ٭ مهمان ٭ قونوق ٭

—« مثال »—

«کیم کرمین کورکی بو حالی بیله»

«یاوچین آغیرلار کیشی مالی بیله»

یاوروق یاوری حیوان بچه سی ٭ ویاوری ٭ بلا بوته ٭

یاوشان — دیکنلو باتارشیلر ٭ برنوع اوتدر ٭ اودون نوعندن ٭ شیح ٭ درمنه ٭ خس خاشاك ٭ سلنك کبی ٭

—« مثال »—

«منیك اکندنی قویسه برتش اولمس»

یاوشان سلنکدن آتش اولماس»

یاولاق —— دشمن نستان ٭ عدوسی چوق اولان محل ٭ عجیب ٭ غریب ٭ هنکامه ٭

یاولاماق — محاربه ٭ مزاربه ایتمك ٭ دشمنی یکمك ٭ غالب کلك چنك وجدال ٭ یاوی قاچرمق قرمق کسمك ٭

یاوماق —— پارچه پارچه ٭ ریزه ریزه ایتمك ٭ پاره لتمك ٭ دشمن قرمق غلبه اتمك ٭

یاو ——— دوشمن اعدا غنیم ٭

—« مثال »—

بو مثل اویله که یاو قاچسه بهادور کوبه لور

یاووز ——— یا کبر اعلانیك خوب ٭ کوزل مستثنا ٭

یابانك

یاووشقاری — یاقین٭قریب٭نزدیك٭بهم همره برلیك٭

یاووغ —— نامزدلك٭نشان٭یاوق٭

—« مثال »—

«یاناردا ایرتا کونی قیلماین کیچ»

«یاووق بارماقغه تابمای مصلحت هیچ»

یاووقلاشماق — نامزد ایتمك٭ یاداولمق٭ یاوقلانمق٭ تقرب ایتمك٭ یقین٭

یاوماق یاووشماق — ایضاً٭تقرب ایتمك٭یقین کلمك٭

—« مثال »—

« چو بو قدر بیر نظر قیلماقغه تابی»

«چیقار غمغه یاوشور جان خرابی»

یاووتماق — تقریب ایتمك٭یاوق ایلتمك یانه کوتورمك

یاوونکماق — تبدیل ٭ تحویل ایتمك ٭ دوندرمك٭ تقلیب ایلتمك٭قریب اولمك٭

یاوه —— بیهوده سوز٭ حرزه٭صاچمه کلام٭ سپسته غیر مربوط٭

—« مثال راجی خوارزمی »—

«اویال اویال اویال ای راجی اشبو سوزلاردین٭مکر مکر مکر ایتمش سن اوزکا یاوه هز»

یای —— اوقلك کمانی٭قوس ٭کمان ٭یازك کمالی٭ تابستان٭موسم صیف٭

—« امیر فرغانه عمر خان »—

« نی فکریك بار ایدی کل‌لار تیریب بویداشغه آسماقدین ٭ تغافل یایی ایکی مقوس قاشغه آسماقدین»

یایا و یایاق — پیاده٭عساکر پیاده٭ پیانك٭

—« نوایی »—

«شه خیال ایتی کیم ایرور ناکام»

«یایاق ایتمك بونوع یولغه خرام»

یایاقلاماق — ماشیا حرکت ایلتك ٭راحل اولمق٭ پیاده کتمك٭

یایانك —— یاکش مشی٭پیاده سلت یورومك ٭

یایمه

یای اوغلاق — برج عقرب ٭ بجی بوینوزی٭میوه٭ بویان٭اصل السوس جکیت ودانه سی٭

یایچی —— چارجو ایله بخارانك مابینده واقع بر قصبه اسمیدر٭یای یایان اصناف ٭ کمان کر٭هرشی یاپیجی یاپان استاد٭

یایداق —— ساده٭ چوشنسز آت ٭اسب برهنه ٭ چولاق حیوان عریان بی جبدوق٭

یایقالماق — یایله یایله خرام ایلتك٭ نازایله پهن پهن یول یورویمك٭سالـلانه سالـلانه رفتار ایلتك٭ آهسته ٭

یایقانماق — یقانمق٭اغتسال ایتمك٭صوه کرمك آب بازی٭غسل٭

—« مثال وزیر »—

«یایقانمغه کیردی اول پری روی»

«آیینه مثال بولدی اول جوی»

یایقرا —— تهدید٭شدة کورولتی باغریش٭شمته٭

یایقین —— سراب٭شوره زارده نمود آب٭چول بیابانده صومثالی کورینان سراب٭

یایلاق —— یایلامحلی٭صحرا بادیه کوجان یری یایلا٭

یایلا —— یای موسمنده اوتوریلان سرین طاغلر صفیهٔ جای کرما٭بومبی ده بونه کثیر مخاب جانبنده شمله٭مکه مکرمه ده طایف کبی٭

یایلاماق — یایلایه چیقمق٭یابان٭

یایلامیشی — موسم یای٭یایلاقه چیقمق٭دله وصحراده خیمه نشین کوچه‌مان٭

یایماق —— تبسیط ٭نشر٭اشاعه٭بسط ٭ فرش٭ تمدید٭تفریش ایتمك٭کشاد ایلتك وپهن کردن٭اعلان واعلام٭

—« مثال »—

«اوستام سن اوستام سن آنده بهانه٭»

«آوازنك یایلدی جمله جهانه»

یایمه —— صاتجیلرك اوفاق سرکیسی٭خورده وات جی٭یایمه جی٭

يابنى —— خفيف•يونكل•سبك•

يايق —— تركستانده‌واقع بيوك برنهراسميدر•
كوف•وايران ظرف•دوغ وجالابى•
چيقه‌يجك‌يجى•

ييلار ييلار يورپور•يواش‌يواش•

يتول —— ير•اراضى•ملك• غبرازمين‌توفراغ•

يتيم —— بى‌پدربى‌مادر•اوكسيز•يكه •خدمتكار•
اوشاق•اجرتله طوتيلان رنجبر •
مزدور•ملى •

يتماك —— الويرمك • كافى•دامى اولمق•واصل
حداولمق•بى‌كس•

يتى و يتى يدى•هفت•سبع•

يخشى —— كوزل ايو•مرغوب•نيك•
—« كوراوغلى »—
«يخشى نينك يوزى جنتدور»
«اونى كورماك غنيمتدور•يمانينك ايشى
منتدور• زربيرسه آليجى بولما »

يخشيلاماق ايوايتمك • نفع تيكورمك فايده •

يدك —— يدكداش معيتده كيدان رديف شيلر
خصوصاً آت يدكى• اسب نمايش •
يتيك •

يدماك —— ياپشوب چكوب كوتورمك•دلالت
ايتمك•چكمك •

يراتماك —— تبعيد ايلك•دورويدا •

يرماق —— آز آيرمق • تشقيق• تقليق ايلك•
جدا كردن•

يركماك —— نفرت ايتمك•طعامدن بزمك‌ذم‌قدح
ايتمك ربط اتمك‌تركشمك•قطار•

يراغ —— اسلحه•آلت حرب‌اسباب‌سپاهى‌كرى
نيزه‌تفنك‌شمشيروساير•
—« مثال نواى »—
«اقاراباشلادى‌باش‌وتوكولاباشلادى

تيش•سفريراغنى توتكين‌كه توشتى
باشينكا ايش»

يرنه ييرنه — انشته•شوهرهمشيره•

يسال —— صف‌چكمك بردوزى دورمق‌الاى
چكمك•آراسته•
—« نواى »—
اى كه مژكاندين يسال‌تارتيب كونكل
لارقصديغه•كوزيوموب آچقونجه
اشبوخيلنى قوزغاتما كوپ»

يستهله‌ماك — تلويث • تدنيس • ترذيل ايتمك•
پيسله‌مك• تنجيس اتمك•

يغاك —— يوك•پشم•توى•قيل‌چنك•موى•

يلقون يلقين قورتمش سيغش اوركلك •مرغوب•
مرهوب•كز•طرفة‌العين•يولغين•

يلنك —— بى‌پروافراخ محل•اغاجدن‌بنالى‌برمكان
—« مونس »—
«نى‌عجب قيلسام يوليد ايكرزاريمنى
خاك•كيم چقيب دورشهسواريم آتلانيب
مست يلنك»

يلو —— ركن•علم•اشارت‌طوغ•

يليم —— ياپشقانلق•لزوجت•زلج•توتقال•صمغ•

يمدان —— برنوع دارى اوندن رقيق پشورلمش
طعام‌هدر•

ييم —— ييم•ييمك•آت‌يمى‌خورالك‌حيوان•

يناكان —— كركدان•كرك•

ييار —— مسك•مشك‌نافه•كوبك•
—« حكمت »—
«ييارايدى كوكردى صحرامعطربولدى
برقوليكابويوردى چقيب كوركيل ديدياه»

يواشا —— ازغين اتلرك قولاقلرينه اوزيلان
آلتدر•عره‌بك•

يويان —— الداتمق•اكلندرمك•مشغول ايلمك•

— « حكمت » —

« الارنى كونكلى اوچون قزانكااوت
ياقار من • خاطريكا باقارمن بويان
سونلار ديديا »

يوبقه —— خفيف • ضعيف • رقيق • آچلش خمور
پيراغى • يوفقه •

— « مثال » —

« يوبقه شق ايرماق ايجرا مرغوب »
« نوك قلمنكنى يارغوديك خوب »

يوت —— قارازدحامى • توده كون •

يوتال —— سرفه • سعال اوكسورك •

يوتالماق — سرفه ايتمك • اوكسورمك يوتلمك •

يوتغون — كرداب باد • حلقه آب • جوش خروش •
يوتالمق يوته مق •

يوتغونماق — بوغازده يوتاركبى يايمق •

يوتم —— جرعه • يودوم • برايچيم • جزئى شيى •
برقلت • برآز •

— « مثال » —

« بريوتوم صوكسيه برمزيحيل »
« كرچه اولسا اغنيادن اول رذيل »

يوتماق —— بلع • اكل • ابتلاع • تحمل • سكوت
ايتمك • يوتماك •

— « مثال » —

« مين يوتوب خونابه ييل لار ايل چيكارلر
جام عيش چاره يوق اولكم ازلدين
بخت نافرجامنى »

يوع —— جوع الكلب • يالماغوز • ييب ايجيب
دويماز • يوحادثى دينولور •

يوخسول — فقير • محتاج • كدا • سايل ديلانجى
يوق سيزلك •

يوخو —— خواب اويقو • نوم •

— « فضولى » —

« بووصاله يوخواحوالى ديماك ممكن ايدى

« اكراولسيدى يوخوديده كرپانمزه »

يوراك —— فواد • قلب • دل • يوراك •

يور —— حركت ايت • كيت • قوش • رفتار •
يورى • روح • رو •

— « مثال » —

« كورونك يول انتظاريني هميشه
خسته دل ايلاب • يوروبدور دربدر
دايم كه عمريم بى حساب اويتى »

يورت —— مسكن • مأوى • وطن • ممالك ولايت •

— « مثال قوشوق » —

« يورت ايكاسى يورتينك كتيب بارادور »
« مغول سانسيز قوشون يلان كيلادور »

يورتاق —— قباء اشكين • لوك لوك ولوكه •

يورتاول —— اونكده ايلغار ايله كيدن سوارى •

يورتاغل —— المان يشدادى •

يورتجى — قلاوزكبى • يول باقجى اردو • كاروانك
محل نزولنى تعيين ايدن مأمور • كاروان
باشى نك تابعى اولان يولجى •

يورتغا —— مزارستان • كورستان • قبرستان
پوشته زار • مزارليق توربه • ولايته
دخى اطلاق اولونور •

يورتماق — دوراتى كزمك • قباءاشكين يورومك •
لوكى • يورتاق •

— « مثال راجى » —

« يورته يورته هلاك بولدم من »
« قوشمه دن دردناك اولدم من »

يورته —— سرعت حركتله يول يوريمك •
قوشمه • جاپمه •

يوردى —— ايكنه دليكى • سم الخياط • سوفار •
شكاف سوزن مغاك ارء •

يورغا —— اشكين همعله • يورغه تاز • جفته
قوشماك • يورومال •

یوروشماك

—« ضرب المثل »—
« تارتنك دیك اورملاب »
« بو دانه دیك یورغلاب »

یورغالاماق — قورت كیدیشی قوشمق •
—« نوایی »—
« یورغالامق وقتی چوسالیب اایاق »
« كبك دری آلدیدا آندا قكه زاغ »

یورغون — بی تاب • تعبناك • مانده • حلاك •
—« نادر »—
« بوكون نازایله اول مهوش سفردن
كیلدی یورغوندور • قرارمیش رنك
رخساری قویاشدن طرفه كلكون دور »

یوركوزماك — تسییر • روانه • سوق ایتمك • یوروتمك •
تردد ایتمك • راهی ایلتك • اوزادمك
تشییع ایتمك • سالی ویرمك •

یوركوشماك — یوكورشماك • قوشماك • چالشماك •
سرعت لشمك • یوكورشمك خیزلشمك •
—« رونق »—
« خرام ایتیب یوسف اوتوب كیتوردی »
« زلیخا لرقدسندن تیز یوكوردی »

یورماق — عدحمل ایتمك • فال خبرایلك • كوزل
تعبیرایلك • نیك سویله مك •

یوروش — یوریش • مشی • رفتار • صولت • هجوم •
—« حكمت »—
« كرسفر قیلسانك ویاقیلسانك یوروش »
دوشمن اوسنیكا یوروش قیل نه توروش »

یوروشلوك — رفتارلو • رهوان خوش قدم •

یوروشماك — صولت ایتمك • حركتلك • سفره كتمك
لشكر والمان عزیمتی •
—« اكهی »—
« هرقچانكیم ایلدنیك دشمن سارینغه سن
یوروش • یوزینكا اجدی خدا فتح
وظفرابوابنی »

یوزلاشتیرماك

یوروك — اصلی یوكروك در • سریع • سبكبار •
تیزرفتار • چالاك تند چافار • قوشی جی •
—« مثال »—
« بودونیاده یوروك اتغه منكوجیلار »
« حربی كونی مبارزلیك قیلغوجیلار »
« الماس فولاد او تكور قیلیچ چالغوجیلار
« اجل كلسه بیك وخانی قوبماس ایرمیش »

یوروماك — مشی حركت ایتمك • یایان كیتمك • یورومك
كزمك • جولان •

یوركان — یوروكان یوروبحی • یورمال • پاره •

یورون — برچه یماق • بولك تكه •
—« مثال »—
« مست مین لیك او تامین تكهٔ تاج ایلسا
شیخ • دیركوی اراخرقه دین اكرتوشسا
یورون »

یورونجغه — یورونجه • یورونجقه سه بركه اوت •
علف •

یوز — صد • میهٔ وجه چهره • سطح • روی
رخ • صوده • خواصنك ایتمك یوزمك •
آسیای وسطی ده بر قبیله اسمی در •
—« راجی »—
« انی فتان كوزی یوزفتنه ایله آلدی
كونكل • یوزی كلدور ساجی سنبل
بدینی نقره • خام »

یوزلاشماك — برشیئه یوزطوتمق • یوزه ابلاغ ایتمك
رو برو •
—« مثال غازی »—
« كونكل كوركاج یوزینك نی میل
كلزارارم قیلماس • نی كل زار ارم یاد
كل فردوس هم قیلماس »

یوزلاشتیرماك — مواجهه ایتمك • روبرو كلمك • محاكمه
اولمق •

یوس — ادائدر• یوس یوارلاق کبی • یوس یومری کبی•

یوسقلی — سابقده پادشاهلرك کیدکلری قرمزی دیه لو اوتاغه• یعنی بر نوع جیغه وتاج•

یوسك — چل• زغ• قراوشنبم شلدور•

یوسون — کندی کندینه حاصل اولان طرز• اسلوب قاعده•

—« مثال »—

« اوزونکنی بیل کشی سری پیلان سنکاندور ایش• خطای یوسونیدور بولکدلوطه جلی مویو»

یوسونلوغ — بوکونه• بوطرزده• بو اسلوبده• بوقانون قاعده ده• بورویشده• ذکون رسم طور رفتار•

—« مثال »—

«اکرچه حکم قیلسانك نیجه کونلوغ»

« منکابرامر بربولسون یوسونلوغ»

یوش — غوغاجی• نزاعجی• شمه‌نجی دعواجی•

یوغان یوغون — ضخیم• سطبر• عظیم• جسیم• قالین• کولوفت• غفص•

—« مثال »—

«بریوغان اغاجنی حاضرایتدیلار»

«بوتیرك دیب بلنحه قیتیب کیتیلار»

یوغروش — تخمیر ایتمکلك• اون وسایر• یوغورمك خمیرایلك•

یوغورماق — تخمیر• تعجیه ایتمك جاتمك• قاریشدرمك قتیق ویوغورت تعبیر ایتمك فال خیر•

—« مثال نقلی »—

«یوغوردیلار همه داردینی فی الحال»

« قاتیشتردیلار انکا ایکی قت بال»

یوقوم — یومشق• نرم• ملایم یوفقه•

یوق — لا• نه• نست• مافی• نی•

—« مشرب »—

«منیك قانم سبیل یوقدورمونی بیل»

«قولونکدین هرنه کیلسا ایرتراغ قیل»

یوق کیشی، یوق کیمسنه — یوق آدم• کبی نبود• کسی نست•

یوقا یوفقه — یوفقه• تنك رقیق نازك• اینجه•

—« مثال مونس »—

«یوفقه شق ایرمق ایجره مرغوب»

«نوك قلینك نی یارغودیك خوب»

یوق یوق — لا لا• نی نی• نه دیکل دیکل• ایمز ایمز• ایماس ایماس• یوخ یوخ کلمه لری کبی نفی در نفی در•

—« رباعی نوایی »—

«دیدیم ذقنینك توتوب نیکاغینکدین اوپای• کوز قاشینکا سور توبان قپاغینکدین اوپای• کلدیك یوزونك ایسلابان دوداغینکدین اوپای• یوق یوق کدا کردیسانك ایاغینکدین اوپای»

یوقاری، یوقغاری — طرف اعلی• فوق سمت• بالا•

یوقلاماق — برشیی تحقیق وتفتیش ایتمك تجسس ایلك•

یوقانی — برشیی بر مأنه‌رق بیهوده وقت غایب ایتمك•

یوقسول — یوخسول• یوقسزلیك عدم قدرت بی بضاعه فقیرلیك•

یوقلاماق — وجود وعدمی تحقیق ایتمك• تحری ایتمك• تجسس ایلك جست وجو تفحص•

—« مثال وحشی »—

«ایتمه وفاشرطنی سین ساقلاکین»

«والله سرکشته نی بریوقلاکین»

یوقاق — سرایت ایتمك• بولاشمق•

—« مثال »—

«مکررمن دا امری بولدی طاری»

«که یوقتی کونکلونکا آنینك غباری»

یوقوش — عقبه• قرار• جانب بلندی• یوکسك یر•

یوقی یوقعه — تپه• کوتل• مرتفع محل•
یوخی اویقو• اویخی خواب نوم•
—« نوایی »—
«نظر غا کیلکالی اول ایکی نرکس جادو»
«کونکلده یوقتور ورآرام کوز کاهم یوخو»
یوك —— حمل• بار• احمال• اثقال• دنك اشیا•
—« کامل خوارزمی »—
«سین که مقصد حرمی طوقی غه ایرسانك
طالب• فقر یولیغه کیر اوزلوك یوکین
یوزدن سالیب»
یوك کی —— مرتفع • عالی• وآلا• بلند • اریکه
یوقاری•
—« مثال واله »—
«کورمق اوجون عالمی قویوب کام»
«یوکسك یره جیقدی اول کل اندام»
یوکسوك — برماق اوجنه طاقیلان سو یوجه
انکشتکین• انکوشت ترین• اویماق•
دست پانه•
یوکلاماك — اشیای حمل ایتمك• نقل قالدرمق• بار
ایتمك دنك قالدیرمق•
—« نوایی »—
«اول بر یوش ایروراندا غ نازك»
کیم قویاش پرتوی دور جسمیغا یوك»
یوکورجی — زوجه نك کوچك برادی•
یوکوش — چوق• وافر• فراوان• زیاده•
—« فضولی »—
« بو دردکه آزدکل یوکوشدر »
« هم صبرایده یم که صبر خوشدر »
یوکوشماك — تعظیم ایچون دیز چوکمك•
یوکورماك — یورومك• مستی حرکت ایتمك• قطع
طریق ایتمك•
—« فضلی »—

«کیلدی یادینك کونکلیمه اشکیم
یوکورودی هر طرف• طفل غه عادت
دورور کیلکاندا مهمان اوینا ماق»
یوکوروش — قصد• اهنك قوشمك دویدن خبر کردن•
یوکوروك — •سریع• سبکپا•
یول بیرماك — تخلیه سبیل اتمك عفو ایدلمك سالیورمك
یول —— سبیل• طریق• راه• مسلك• صراط
مذهب نظام• قانون• رسم• دستور•
ذکون• نسق• یوسون• اصول• قاعده•
خط• جزکی•
—« مثال »—
« ذره کبی بی قرار نیك اولدیم »
« یولینك اوزه من غبار نیك اولدیم »
یولاشماق — ارسال• ترحیل• تسییر• اسبال• تشییع
ایتمك• اوزاتمك•
یول اتان — مروشاه جهانك شرقنده قبایل ترکا
بنده دن سالور طایفه سنك اقامت کاهی
اولان بر قلعه در (بند سلطان سنجره
قریبدر•
یولار —— زمام• مهار• لجام لکام •
یولاق —— دوسر• سلت• ثقلت •
یولاووج — پیغمبر• رهنما• مرشد• راهبر• رسول
قلاوز• دلیل ایزچی یول بلیجی•
یولبارس — ارسلان• قاپلان پلنك•
یولداریم — یلدیریم• برق• سانقه چقماق رعد•
یولداش — یول ارقداشی• رفیق• همپا• وفیق•
« الله یار »
«بولماغیل نامردکا یولداش سن»
«کیم که مردبولسا انکا ایرکاش سن »
یولداماق — رهنمالق ایتمك• یول کوسترمك• ارائه
طریق ایلمك•
—« مثال »—
«کرم ایلاب ایکی قولوم قولدا انکیز»

يولوم

«سوزاقليمي ساري ميني يولدانكيز»

يولدوز — يلديز • كوكب • نجم • اختر • ستاره يلديز رسمنده ضعتلو شيلر • سياره •

—« مثال نوايي »—

«يوراك قاني سرشكيم بيرله كوزدين
جيقتي غم شامي • كيجه درياده رهبرليق
قيلور ساحل ساري يولدوز»

يولدوزقورتي حباحب • شبتاب •

يولغون — يولوك • يوزي توكلري يولنمش ناپاك • يلغن • كزاغاجي • دبو لغه • ايلغاى •

—« مثال »—

«قانليغ باشيم قوروغ بدنيم عيب قيلما كيز
«يولغين يغاجينك ياغي اجيغ علاج دور»

يولماق — زورله قوپرمق • دخولياب اولمق كلك •

—« مثال »—

« كيجك ايركانيمدين يولوب قاشيمه»
« اولوغ مدعا سالدنيكز باشيمه »

يولوق — يولغون • يولونمش سويلش • ملاق اولمق • كوروش • كوروجي • ديدن • واخوردن •

—« مثال ادا »—

«يولده يولوقدي مجنون بر قيل خيال
قيلديم • اولزاري كوردوم انداق
بيخود بولوب ييقلديم»

يولوقماق — اوغرامق • ملاق •

—« مثال »—

كيلور بير كاروان اول يول بيله راست»
«يولوقوشتي شهنشه بيرلا بي خواست»

يولوقتورماق اصابت ايتديرمك • كوروشتورمك • واصل اولمك •

يولوقوشماق تصادف آندرمك اصابت آندرمك ملاقي اولمك •

يولوم — معبر آب • راه ديدن طريق اصول •

يومرو

—« خمسه نوايي »—

«يولده سه بو يولده نظامي يولوم»
«قولده سه جامي ايله خسرو قولوم»
«دهر فنا ايچره الار اولدي كم • مينهم
اولاي رابعو هم كلبوهم»

يولون — كيكك ايليكي •

يوماق — غسل ايتمك • تميزلەمك • ارتمق يايقه مق پاكلمك • لوله يوق ايكرمك ايچون حاضرلنمش صارلمش توپ پنبه • خربوز شكلنده يوماق •

—« مثال »—

«كرايرورسينك مز دقيل عشق او تيدين
باغرينكي سو • كبرو نخوت چيركيدين
اول سو بيله ايلكينكي يو»

يومالاتماماق يوارلاتمق • يومالاماق •• يوارلامق •

—« اكبي »—

« يوق مجالم حركت ايله كوديك
اي احباب • ميني سودراب يولي
طوپراغيغه ايلتيب يومالانك»

يومالاق — طوپ طوپارلاق • يومرو طوپ • يوماق • لونده •

يومران — سيجقان فاره • برنوع بيوك سيچان موش •

—« مثال »—

« فسون بيرلا يومراننی شبر ژيان »
« كوزني صلابتده بير نبان »

يومرنجي — موش كير اولان برقوش •

يومرالتقازيغ برنوع بيوك فاره درقومده چولده بولونور اياغده دبك دورور •

يومرو — محدب • كروي • كبرده مدور توپه لاق • لونده •

—« مثال »—

«اول بدبختي يولدن توتيب باريلار»
«يومروق بيلان باشين اوروب يار ديلار»

یوك

یومروق — مشت • موشته • اللك یوملشی • یومرو توقات •

یومروکلو — خراب • ویران کهنه فسرده افتاده ییقیغ یقلیش •

یومشاغ — نرم • سهل • لین • ملایم • یاواش • سست کوشك •

—« مثال نامق »—

« قلبی یومشاق پاك دل آدم ایدی »
« صاف طینت با کرم حاتم ایدی »

یومشاماق — سرت شیئی تأثیر حرارتله وصوده نعومت کسب ایتمك • کیوشدمك • رقت ایتمك •

یوماق — یوقدن یوکلش • کاغددن وبزدن یومروطوپ • کلوله •

یوممق — صیقوب قپامق • اغماز • خست ایتمك • کوز قپمك یوشیدن چشم •

—« مثال وامق »—

« کوز یوموب بو جهان فانی دین • بر نیچه شیر مردلار کبی »

یومورتغه — یومورقه یورطه • بیضه • تخم مرغ •

—« مثال عزمی »—

« بر یومورتقه دن جو آخر اولدی بای »
« صبر تمکین دن اونکا بردی خدای »

یومورماك — یوملوب • یوارلاق اولماق • حب تو تمك مدور ایتمك کردایلك • غلوله •

یوم — کوزیوم چشم پوش قپ • پوشان •

—« مثال هویدا »—

« طالب دنیا هویدا بولغیل اول حق طلب • یوم کوزونیکنی دونیا دین تنکلا پشیمان بولما کین »

یوموش — یوموك • جشم پوشیدن کوز قپمك •

یوموق — قپالو • شیشوب قپانمش • قپادلمش •

یوك — چهره • زینت • زیور • آراستکی •

یو والاماق

—« حسین بایقرا »—

« تیرلاکان مهوش یوزونك یونك ایله لطف یار کیم • کورمادوك اول خوب لوق هر کز کل سیراب ده »

یونت — یبانی قصراق • خرکله ایله کزن مادیان •

یونت ییلی — آت • ایلقی یلی یعنی سال ترکانینك یدنجی سیدر •

یونجه — بونجه • مونجه •

یونده — یونندی قصابه •

یونك — یوك ویایقماق •

یونماق — تراش ایتمك • رنده ایله وکسرله طاشی قرمق اویمق • قلمله وطراقله آلوب شیلوب تمیزلمك •

—« مثال »—

« کریمخشی یونولمسه قلملار »
« شك یوقکه یمان توشار رقملار »

یونه — کیجه • وکو بجوك • تکلی • بلاده مه نوعی • اکر اسبابی تیکی • چرکین • چرکی •

—« مثال »—

« کیب زینی آلتون لجامی دخی »
« بولوب یونه زرین ستامی دخی »

یو — ایل اولمیان • دشمن • عدو • غنیم •

—« مثال »—

« اوشال غملیك کونکل نی ایلاکای شو »
« نکولار اورته نده ایلاغای یو »

یووا — آشیانه • خانه مرغان •

—« مثال »—

« قوش یووا سین سانمکین سر کشته مجنون باشینی • خاروخس جمع ایلامیش کرداب دریای جنون »

یووالاق — یوارلاق • یوماق •

یوولاماق — یوارلامق • غبلایدن •

یووالاماق — یوارلمق • دورملك •

یوورقان —	یورغان• لحاف• کورفه یالاپوش• اورتی•باستوروق•
	—« مثال »—
	«کراوچارسن سنده بولسون یوزقنات یورغانینکاباق ایاغنیکینی اوزات»
یووسغه —	غسل موتی•مرده‌شوی• غسال جنازه• اولی یایقایجی•
یoووش —	قلم•کلك•خامه•
یوووندو —	آب غساله•یویندی•صحن طبق یایقمه صوی یوندی•جرکاب•
یویان —	یالان•کذب•دروغ•یلغان•
یویان یالغان	صرف کذب•دروغ ابدی یلان•
یویماق —	یویقاماق•مکرر یومق•غسلی پاك ایتمك• طاهر ایتمك•
ییب —	ایپ حبل رسمان•خیط•قتیم•
	—« مثال »—
	«ماموقی دورپیله دین آرتوق ظریف»
	«ییب لاری کتان تیلی دین هم لطیف»
ییپار —	مشك•نافه•کوبك•مسك•
	—« حزین »—
	«سنبلی رشك آور مشك تتار»
	«ساچلری غبطه کش بوی ییپار»
ییپارماك —	ارسال•تسیار ایلك•کوندرمك•ییارلمك
	—« مونس »—
	«شرح غم ایشیت هم ایت ارسال رقعه»
	«یوق عیب د وستلار ییبار بشماکم اسیله
ییپلیك —	ایپلیك•خیط•ریسمان حبل•
	—« مثال اعلم »—
	«ر ییپلیك ایله باغلادی اتیك قولونی»
	«آلدی ایلیدن جمله مال ویولنی»
ییپوتماق —	تبدیل تحویل ایلك•
	—« مثال »—
	«فراقینك بیمیدین غم شامی یوق بیر ییردا

	آرامیم• کیجه بیر کوب ییپوتکای کیم که بارقصدی دابیر دشمن»
ییتار —	کافی•وافی•شافی•ایل ویرور•
ییتاك —	یدك•آت•ترکشماك•
ییتکازماك —	یتشدرمك • ایصال • اخبار ایتمك• واصل ایتمك•
	—« نوای »—
	«قویوندیك وصل دشتدین کرای لیلی منی سوردنیك•دیکاج سرکشته مجنونم باشمنی کوککایتکوردنیك»
ییتیم —	ایکی یا ایله یتیم معناسنه• اپی پدر بی•مادر اوکسوزچوجوق•
	—« فضلی »—
	«کوزنی حسنونك تابیدین اوزیاشی قیلدی بی نصیب•بولسابی طالع یتیم بورنی قانارآش اوستنیده»
ییتکورماك —	ارقه‌دن کوندرمك ارسال ایتمك•
ییتماك —	یدك آت•الویرمك•کافی وافی اولمق• واصل حد اولمق•ونمایش آی یده‌مك• جکوب کوتورمك•
	—« نوایی »—
	«بیر ملازمغه حکم قیلدی که بات»
	«مینیب آتینك غه ییت ینکا برآت»
ییتشماك —	وارمق•درك•حاصل•رسیده اولمق• اولاشمق•واصل اولمق• کالله ایرمك یشمك•
ییتی ییدی	یدی•هفت•ییتی اتا•یدی فلك• وسبعه سیاره•درت اتا•عناصر اربعه کبی•
	—« نوایی »—
	«جنس بشریوق آکهنیك»
	«خورشید خاك درکهنیك»
	«کوك مهدارا طفل رهنیك»
	«ییتی اتا و تورت اتا»

ییراد

ییتیك — بتی• غایب کم شد،• واصل رسید•
کسکین بران• یدك ویتك آت• کورنیش•
نمایش حیوانی•

یتیکان — نبات النعش یلدیزلری• سبعه سیاره•
هفت دادران نجمی• یتی قرداش •

ییدانیك ویدك یدك• قطار سلطنت آتلری اسب نمایش•
ییدانیك بوسون دعای بد مقامنده در •تلف اولسون•
کوردیکنك بواوسون دیمك •
برقار غیشدر•

ییدماك — یدمك• ردیف اتمك• چکمك• حاضر
برابر کزدرمك•

ییر — تراب• زمین• ارض• محل• مقام• جای•
منصب• جاه• مأموریت• قره ییر• قبر•
ییر یورت• املاك• مسکن• ییرلو• یلی•
متوطن•

—« مثال غازی »—

« هر ییر یکااوت تیکور کان زمان»
« اوییدین کوبورداب یتی آسمان »

ییرازوق — ییه جك• آزوقه• زادراحیله •توشه
سود• نفع• یراق• اسباب آخرت•

—« راجی »—

« کیر کونك قره ییر آستیغه آخر سنکا
یوق سودا کر• چیقسانك فلك کا ایلا بان
ایوانلر ایوان اوستینه»

ییراغراماق ایراقلامق تبعید•

ییراق — اوزاق ایراق• ك•

—« فضلی »—

«اکرچه بولدی تنی ریش وداغ داغ
تراق • هنوز ایماس آنی کیسوسیدین
ییراق تراق»

ییراو — خواننده• مغنی • مطرب طرازنده
نغمه کر • موسیقی دان• عاشق•
قوشوقچی• حافظ•

یلشماك

ییرتلاس — چاك• چاك• شکافته• حیاسیز• بی شرم•
بی حجاب• عارسیز• چاپقون• بیباك•

ییرتماج — رخنه لباس چاك جامه• شکاف• کرجه•
درز کریبان•

—« مثال نایلی »—

«ییرتماجندن توتوب جاك ایلدی»
«یوسوفی بویولده غمناك ایلدی»

ییرتماق — یرتماق• بنیادا تمك وجوده کتورمك
نمودا تدرمك کماله اریشدرمك•

ییرتوق — یرتیق• چال چاك فرسوده• متفرق دریده
عصمتسز• آلفته• پرده دریده• جلب•
فاحشه• اورسپی•

ییرتجی — درنده• سبع• جانور چنکال دار• دد•

ییرلاماق — ایرلامق• تغنم ایتمك عادت قدیم اوزره
شرقی وبیت اوقوب پیاله المك•

—« مثال نوا »—

«ساقی آلیب کیل قدح خوش کوار»
«ییرلای آلیب تارنای آنی خواجه وار»

ییرلاماك — یرلشدرمك• محلنه وضع ایلك• یرینه
قومك یکسان ایلك•

—« مثال مونس »—

« که یربولدی کوك اورنیدا استوار»
« یراورنیدا افلاك توندی قرار »

ییرماق — شق اتمك یرمق جاك اتمك کفاندن ایرمك

—« مثال رمزی »—

«لبین ییریب اغزین یرتینك کافرینك»
« دین ودیانه قرشو سوکسون»

ییریماق — ییه له جك نسنه• خوراکی• زادوراحله
توشه• ذخیره•

بیریق — شق • فلق• فتق • کدك کبی فرجه•
منشق• لبجاك•

ییریك — طعامدن نفرت ایدیجی دیکسنمك• سکانمك

ییشماك — واز• آچق• کشاد ایلك• مفتوح

ییغلاب

—« مثال »—
«دلیل ایرور که کونکل لارنی قیلیش
اولغای سین آزاده بوکیم سلاسل زلفونك
تو کونلاری یشیلیب دور»

ییشلماك — آچیلماق، کشاده اولمق، وا، مفتوح، یله.
—« مثال »—
«ایپك لیك اکنه باشینك اوزره دور
سرمایه سودا ، ایپك لار کیم یشیب
سن جسم لار زخمیغه کیم گویا»

ییغ — حاضر، مهیا، آماده، جمع.
—« مثال کرامی »—
«اوزقتلنی ایلامیش ایدی ییغ»
«پنهان قیلیب ایردی زهرلیق تیغ»

ییغاج — یغاج، واغاج، تیاق جوب فرسخ.
—« مثال »—
«تا کوروندی آلارقرالری هم»
«قالمادی بربیغاج ارالری هم»
« یغاج بر فرسنك در و بعضی یرده
برقولاج اعتبار اولونور»

ییغلاغور — اغلایجی، گریان، ییغلامك بکاایدیجی.
—« لطفی »—
« مدعی کورمك تیلار کولکانده
تبشینك کوهرین، کورمیش اول دریغلا
لو کوزلاری عمان بولغان»

ییغلاماق — اغلامق، گریه ایلمك، اسالهٔ دموع
ایتمك، بکاایلمك.
—« مخزون »—
« شکرلبلر تبسم قیلسه لر کونکلونکی
آلدیرمه، مینی ییغلاتدی آچیغ هر قچان
اول نوش قندایتی»

ییغلاب — بکاایلب گریه کرده.

ییغین

—« مثال هویدا »—
«جهاندن بخشی لیق کورمای کورنك کیم
فاطمه زهرا، یزیدینك دستی دین یغلاب
همیشه دادخواه اوتی»

ییغماق — کلیتله ادخار ایتمك، تراکم ایتدیرمك،
بریکدرمك، بهم آوردن.
—« مثال »—
«ییغیب ارمن ایلین فرخنده حاکم »
«قیلیب فرهاد اوچون رد مظالم»
—« دلاور »—
«ییتی رزم جایی یغه طی ایتیب تو من منزل
بی حساب لشکرنی ییغنابان شه عادل»

ییغیکز — جمع ایدیکز توب وتراکم ایدکیز توب
کوب، بسیاری.
—« کامل »—
«اطفال ایتاك کاناش ییغیکز کیم منی
بوکون، دیوانه لیغ کاتیکو رادوربی
قرارلیغ»

ییغناق — جمعیت، جمع، کثیر، جم غفیر، غلبه لك
اذدحام، تجمع یغین.
—« مثال مونس »—
«مال کیم شیخ مکر ایله ییغنار، منی نی اندین
حلال دیب دورلار»

ییغنت — فیل، پیل.

ییغی — یغین، گریه، بکا، اشك، سرشك، یاش.
—« مونس »—
«سوز دالبینك و ییغیدا چشمم»
«بار دورلار ایکیسی کوهر افشان»

ییغین — جمعیت ، توده، یغینلو ، کلیتلو ،
کومه لو، هجوم .
—« مونس »—
« خط که یوزینك قیراغیدین باش
چیقاریب دورای صنم ، روم اوزه
کیلدی کبی هند سوادیدین یغین»

ییقنتی — مندرسات، انقاض، خرابه، ویرانی، کهنه فسرده،

ییقلغور — افتاده، ویران، خراب، ودخی حقارت معنی سینه کیلور، ییت، اوآره ودفع اولکبی،

ییقلماغور — متین، رحین، ییقلمیجی ییقلماز، نمی غلطیده کبی،

ییقماق — هدم، تخریب، ویران اتمك، برآدمی منکسر ایتمك، کونکل ییقماق، برشی ویران وخراب اتمك،

ییقو — منهدم، خراب، برطرفه مائل اولان ییقلمش غلطیده کبی جای ویران،

ییك — زبون، بد، فنا، ناخوش کنده شوریده بدمعامله،

ییکن — قرنداش اولادی، عموجه، خاله، طایی تیزه، یکنی، همشیره زاده چغتای جه چین دخی دینولور، خورده کی تناول کرده،

ییکولوك — یمکلك، خوردنی، یملکه صالح شیئ،

—« مثال »—

«تون کا ییکین طعام وصحبت ایدی»

«ییکولوکلار کا زیب وزینت ایدی»

ییکیت — دلی قانلی ییکی یتشمش، کنج، حد بلوغه ایرمش ار، جوان، شاب، مرد شجیع، دلیر، توانا

—« مونس »—

«سن ایرورسین سنیه مزنی چاك چاك ایتکان ییکیت، جانمزنی ظلم تیغیدین هلاك ایتکان ییکیت»

ییکیرانمك — ایکرنمك، دیکسنمك، نفرت، استکراه ایتمك، تسکنمك، چکلمك،

ییکیرماك — کیکرنمك، آرولك ویرمك، اکیرمك رشته چکمك چرخ ایله ایپ وحبل وریسمان کشیده اتمك،

ییکیرمی — ایکرما، ایکی اون، عشرون عشرین، بیست، یکرمی،

ییکین — خوب، مرغوب پاکیزه تمیز، یاوز

ییل — ریح، باد، روزکار، شمال،

—« نوایی »—

«دیمای بست اولدی افغانیم ییلیدین نخل عیشم کیم، بونخلیم ارهسی مهلك فغان ایمراخر اشیمدور»

ییلاك — ملتان، ییلاق دوه، یاوروسی، نجشد، یلك،

—« مایل »—

«کونکلا کینك برك کل واوسنیدا کلرنك ییلاك، کل کبی جمینك اوزه ایلاکه کلکون کونکلاك»

ییل — سنه، ال یل عام، اون ایکی آی ایله فصول اربعه،

ییلاماق — اوق یایلك اوزینه قومق، یای لنمك قوس وکانی دولدروب حاضر اتمك بر کردن، جیله اتمك،

ییلاماك — پارلامق، درخشان، لمعان، نور افشان، اولنشورمك ایله پارلتمك،

ییلان — حیه، مار، افعی ایلان،

—« مثال مونس »—

«قان توککوچی اوقلار کا عدوساری اتارسین، اغیرلاریدین اوت ساچیب اوچقوچی ییلاندور»

ییلان اوتی — ایلان اوتی، دافع سموم بردوادر،

ییلانغاج — دستنبو، شمامه، زاموو زاموجه چپلاق وعریان معنی سنه دخی کیلور،

ییلانك — ضعیف، یونکل، چست چابك، خفیف ساده پیاده ایاغی چپلاق،

—« مثال نوای »—

«عشق سرکشته سی سیریغانی حاجت

ييلاك

مركب• پويه قيلاسمو قويوننى اياغى بو
لسا يلانك»

ييلانه اغوويرن — ييلانه بكزر بر حيـوانـدر• سـنكساره
مشابه طويل سوسار قوندوز كبى•

ييلپكوج — يلپازه• بادبيزك• يالپاغوج مروحه•

—« مثال كلشنى »—

« عشقيم آرتى نسيم زلفينكدن »
«يالپكوج اوتنى ايلاغاى بسيار»

ييلچى ليق — برسنه لك• يتم خدمتكار قورقبان قولچى
ملى• ساليانه جى• برسنه لك نوكر•

—« مثال شوقى »—

«ييلچى ليق جون توتمش ايرويم بريتيم»
« منسليب ايتى اول اوغرى راحتيم »

ييلديز — كوكب نجم ستاره اختر يولدوز•

—« امير فرغانه »—

«بنا كوشيده كوش آويزنى كويا ايمس
بلاديم• شرف برجيده يلديز در غلطان
اولدى اوخشايدور »

ييلقران — برنوع طاعوندر• قوله ره وبا• وبلا
قران قرغين• اولت•

ييلقى — ايلقى• خركله• طوار اسب آت•

—« مثال امنح »—

«ايلقى لارايچنده يخشى بر آت»
«دلدلدن اليب مكر كه ذريات»

ييلكا — جادر دشتى جركا• شاميانه سايه بان• جتر•

ييلكان — شراع• بادبان• اوجان قندى• يلكن•

ييلكو — استره• پاكو موس الت سرتراش •

ييلكين — نعل• آت نعلى• چقه اسب•

ييلماق — قاجيغاق• قورقماق• محترز ترسناك
اولمق• خوف اتمك•

ييلماك — استعجال ايتمك• سرعتله حركت ايتمك•
قوشمق دويدن•

يينك

—« مثال خرم »—

« بلنده ياتارسنك صاقين ييل آلور »
«چو قورده ياتارسنك سنى سيل آلور»

ييلو — اهالى• خلق• جماعت• يغين• ازدهام•

ييم — ييم• ييك• آت تماغى• آت ييمى• طوار
بوغازى• —« مثال نسيمى »—
«ييم بردى منيك آتمه برتوربه ايچنده »
«قوناق زغير ماش چكيد جمله ايچنده»

ييمداش — بريرده ييم ييان• برابر طعام ايدان•

ييماك — اكل• تناول• استهلاك ايتمك•

—« مثال »—

« اول ييب آنينك غمين هميشه »
«ذكرين قيلورا يردى ورد وپيشه»

ييتوك — ييندى• طعمه• خوراك•

ييرولكو — خراب• ويران• مندرس• منهدم•

ييروماك — انهدام• تخريب• ويران ايتمك•

—« مثال »—

ييرولور باشيغه كويا كيم فلك خمخانه سى
«اول قوياش هم خانم ايركان نى قاچان
يادايلاسام•

ييليك — زادراحله آت بوغازى و ييمى• بركيجه
ليك طعام•

ييميش — فاكهه• ميوه• ثمر• كشمش• محصول•
فواكى• مويز• كزك•

—« مثال كاهى »—

« منكاساقيا باده نى تيز ييتور »
«چغير له برابر ييميش نى كيتور»

ييمشان — ياوشان• برنوع خفيف اوت وكياه در•

يينك — آستين• لباس• المامى•

—« لطفى »—

«لطفى مسكينغه كوركوز ساعدينكى
لطف ايلا • بوكـدادين نقره نى
يينكينكدا پنهان قيلاغيل »

ینکی

ینکا —— صاغدیج • قادین • کنه • دایه خاتون ینکه • انکه • کیوانی •

ینکماك —— یوتمك • غالب اولمق • مظفر اولمق • اوتمك • یتمك • بردن •

—« مثال عزمی »—

«حسن دعوی سیغه قول یینکدین چیقار
«یوزیده بیضا چیقار غانلارنی یینك»

ینکی —— یانکی • جدید • نو • تازه • محدث • مجدد • یینکی • آستنی • ینغی •

—«مثال»—

« تو یکابارسانك تویوب بار »
« ینکی تونینك کیب بار »

—« مثال غازی »—

کورستمکین تسبیحینکی دام وریادیرلار انی • بو سجده نی ای زاهد ایینکیکدا پنهان ایلاکین»

ییکنی یتتی

ینکیرتماك — یکیلتمك • تجدید ایتدیرمك • خفیف لتمك سبك کردن تازه • ونو •

ینکیل —— یونکل • سبك • خفیف • زبون •

—« مثال »—

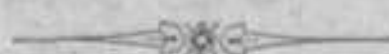
«کیرو ادی • عشق ایچرا یینکیل راك بو یولدا • اوزلوك یوکینی تاشلاغان ایل اهل زهی دور»

ینورتماك — تجدید تعمیر ایتدیرمك • تازه یکی و ینغی ایتلك نو کردن •

ییکتی یتتی —— تمام اولدی • نهایت بولدی • تمت • واصل اولدی • یتشتی • یتتی • یدی • سبعه • هفت • یتی فقط ایلو یردی • بس •

—« مثال لمؤلفه نقشی »—

« بویر کاجه ایلدیم سرانجام »
« قیلدیم چغتای لسانین اتمام »
« کلکیم اوجی بو محلکا یتی »
« ختم اولدی لغت بو یردا یتی »



❊ له الحمد والمنه اشبو لغت کتابی دارالخـلافهٔ علیه وپای تخت ❊
❊ قسطنطنیه ده هجرت نبویه نك بیك اوچیوزبجی سـنه سی ❊
❊ محرم الحرامك اواخرنده ختامه رسیده اولدی بعض آثار ❊
❊ ادبیه وآسیای وسطی احوالنه دائر اولان جلد ثانیسی ❊
❊ دخی دردسـت طبع اولـوب بعـونه تعـالی ❊
❊ عهد قریبـده آنك دخی اتمـامی الطـاف ❊
❊ آلهیـدن مأمولـدر ❊

تمت



(مهران) مطبعه سنده طبع اولنمشدر

اشبو چغتای لسانده (ا ت غ ق ی) حرفلری سائر حروفاتدن زیاده استعمال اولنور

(مثلا) (بیلمك كیلمك) كبی عباره‌لر (الف) ایله یازیلور (بیلماك كیلماك) كبی .
(دیلمك دیكمك) كبی عباره‌لر (ت) ایله یازیلور (تیلاك تیكماك) كبی .
(كیتمك كیلك) كبی عباره‌لر (غ) ایله یازیلور (كیتماغ كیلماغ) كبی .
(ایتمك بیتمك) كبی حرفلر (ق) ایله یازیلور (ایتماق بیتماق) كبی .
(ال كل) كبی حرفلر (ی) ایله یازیلور (ایل كیل) كبی .

* وینه لسان چغتاییده جزء لاینفك ولازم ملزوم قبیلندن یعنی كلمه ثانیسی الفاظ مهمله‌دن اولمیوب بر معنایی افاده ایتمكده اولان لغتلر دخی مستعمل اولمغله بر وجه آتی ذكر اولنور .

(آلا بولا) (اكه اوكه) (اتا و بلا) (اپاق وچپاق) (آفت واندام) (لج ویج) (تیت ویپت) (چت وپت) (جیق وفیق) (حش وپش) (جیم وجیق) (چق وچوق) (چقر وچقور) (تق وتوق) (چلاق پلاق) چروك مروك) (چكه وپوكه) حرام وحریش) (رسوا وردی) (تقور وتقور) (افیل تافیل) (حلتانك پلتانك) (تلك پلك) (انكر منكر) (فقور فقور) (الپنك تلپنك) (سكه وسمات) (كروفر) (غر وغور) (جنك وچنك) (عر وعور) (قروقور) (ككر و كوكور) (یله ویابه) (تم وتوم) (درد ودامنه) (كن وككن) (بجه وكجه) (لته وپوته) (بولك وسولك) (پرچه و پرات) (جنی منی) (الیق‌مایق) (تهمت وشلتاق) (قلیق ملیق) (شلاقی ملاقی) (دعوی وداستان) (شیخ و ترنك) (میده وموبده) (كول ومول) (كنكور كونكر) (یغین وتریم) (قیقم وسیقم) (لنك ولوند) (جنكور جونكور) (غلدر ومیلدر) (دول ولوله) (فجر وكجور) (ایزوجو) (چولق چوجق) (جوری وجولبی) (شاخ وشبه) (كورلتی وزرلتی) (كش وفرخش) (های وهوی) (اچیق وصاچیق) (قیصر وناخونه) (امان وزمان) (شلدور وشولدور) (كل وكور) (كش وفرخش) (آلوغ وسالوغ) (بل ومل) (هوا وهوس) (جر وبر) (غیم وغج) (ایلچی وتواجی) (هنك ومنك) (یازوبابان) (یكه ودوكه) (ایره وشیره) (كو

وکوم) (زهر وزقوم) (ایل وتوقوم) (چیغ وفیغ) (ایکین وتکین) (جغان وفغان) (ایل وسبیل) (اسیر وابیر) (اوشاق وتوشاق) (اوفاق وتوفاق) (مول وسول) (چلق وپلق) (جنجال وخنجال) (ردوبدل) (آچر وصچار) (قرن وقورن) (تقر وتقر) (غوره وشوره)

(قاعدهٔ انشا و یرلیغ ونامه وکتابتده قوللانلقده اولان بوکبی لغت وعبارهلر)
(دفتر ثانیده مفصلاً درج وعلاوه اولنهجقدر)

اشبو لغتلره شاهد ومثال

کیلدی بهار یامغوری نغمهٔ شر وشر قیلب — کوچتی واوچتی ترمه لار تاغ آرا طر وطر قیلب
یامغوری نیر مسی یلان یخ نی تیشلدی کوکراکی — اوچتی قویاش نی تیغیدین قار تسر تسر قیلب
جمجوخ قوزی قرنی لار چیقتی چوتور چوتور بولوب — کهلك قرغه بجه سی اوچتی تپر تپر قیلب
بس که شمال خبر لادی هرساری کروکرایتب — ضربی بیله درختلار سیندی شقر شقر قیلب
تام اوزه چیقتی بچه لار بی بی های هوی دیب — باد برك اوچوردیلار کوکساری درودر قیلب
دملاری توغ یلاو یدیك شب شب وشلب شلب ایتب — پرپره کی کریلیان فش فش وفر وفر قیلب
قوشنی چیلر کشی بو کون یعنی منارنی للك لکی — تولیغه خس نی نی ایتب کیلدی ککر ککر قیلب
موسم عیش نوش دور دوستلاریم نشاط اوچون — سبزه یوزیغه آت قویونك یرنی چقر چوقیر قیلب
چاپینك وایلغه کیلتورونك بربت نازنین نی کیم — قوچاق ایله قبورغه سی سینسه قسر قسر قیلب
دفع قیلینك بر ایکی کون آدمليغ تکلفین — مست ایشك کبی چاپنك هنك هنك عروعر قیلب
یاد قیلینك زمان زمان (عالم) بینوانی هم — پاختهدیك فغان چکنیك چر جر وقر وقر قیلب

مثال دیکر

بولدی بهار موسمی چیقدی درختکا نرت نرت — یانکی ایشان بولوت کبی ایلدی آنچه خرت خرت
برنجه نی فریب ایله آبنی نان وقوی قویوب — ایلغا کرامت ایلبان طوزدی بساط غرت غرت
هرساریدین یغیلیب ایل نذر نیاز جمع اولوب — شهرنی توتدی شهرتی باردیلار انده سرت سرت
کور ایله شل هجوم ایتب کتیلار آنکا شوق ایله — یاتدیلر آنده کیر باصیب تته لاپ اوزنی قرت قرت
باردی بقارنیس آنی کورکالی بی بقامو دیب — کرچه بقامی یوق ایدی قورقدی کوروب بو شرت شرت
غلغله سالدی شهر ارا یوقکه تمام دهر ارا — مست بولوب چو جهر ارا آتاشلب اوزنی پارت پرت
یتی تنزل آنکه چون سرلری بولدی تیز فاش — حضرته چون کتوردیلر قالدی هیچ چرت چرت
برمه کشیکه قول کونکل اکلامای آیك حالنی — کوربو ایشانك اشلارین موندا غ اولورمی کرت کرت

مثال دیکر مونس خوارزمی

حق غه تو کل ایلابان بر کانیکا قناعت ایت   رزق ایزیدا قیچ ایرور ایلاماکنیك ناقیر تو قور
هرنه جهاندابار ایسه سلك ایتاکنیکنی باربدین   تنکری یار اتمامیش سنی ییغماق ایچون قاقیر قوقور
یغلهسحرلار اون جیکیب اشك ندامتی توکوب   بیهوده کولماکنیك نیدور طفل کیبی شاقر شوقور
توزره آخرت نی توزطاعت ایلا که آدمی   اوشبو جهانغه کیلامیش توزماك اوچون چاقیر چوقور
دوست خیالی برلهسین ایلا خموشلیغ شعار   سوزلاماك اسر وزشت دور قور بقه دیك واقیر وقور



اشبو توام قبیلندن اولان آتیده کی مرکب لغتلر دخی مستعملدر بونلر بر بوندن منفك اولور ایسه کلیمهٔ ثانی سی بر معنای افاده ایتمز وکلیمه نك اولی فتحه یا ضمه یا کثره اوقونورسه دیکری دخی عیناً اوکبی در

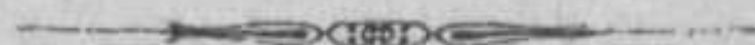
پت‌پت * تم‌تم * لولو * ول‌ول * صرصر * لم‌لم * مرمر * وه‌وه *
په‌په * ته‌ته * چه‌چه * هی‌هی * بی‌بی * عرعر * شوشو * غدغد *

(مثال مونس خوارزمی)

آلوریوزجانی هر باققاندانی کوزلار دوروروه‌وه   منیك اولوك تیر کوزور هر سوزدانی لب لار دور په‌په
یوزیم اوزره یول ایتمیش هر ساری اشکیم اویوب رخ رخ   کرم قیل بو اسیرنیك مونچه یغلاتماق نیدور وه‌وه
فراقنیك شدتبدین کوزلاریمدین قان آقار تم‌تم   کوروب آنی رقیب کینه ورهردم کولار قه‌قه
ایتار خورشید وشلار شرم دین انجم کیبی صف‌صف   سپهر حسن اوجی اوزره تاکیم سین سین ای مه‌مه
چیکار ذوق سهی قدنیك بیله قمری فغان کوکو   توزار شوق کل رونیك بیله بلبل نوا چه‌چه
تیار باشیغه هجرینك تیغی وغم تاشلاری تب‌تب   نه بولادی وصلدین مرهم یتورسانك زخمیمه که‌که
قیزارمیش می ایچیب مینسز چمن دیك عارضنیك کل کل   یوراکیم باغلامیش قان غنچه یاکلیغ سنسیز ین ته‌ته
جهان ملکی وفاسیز دور جفادین بوق قلور بر بر   قانی شه شیر غازی خان قانی سلطان انوشه شه
یوکورور هجر دشتی ایچرا مونس ایلاکیم صرصر   انکا وصلینك ساری باشقارمادی بو بخت کم ره‌ره

تمت

فی ۱۳۰۰ سنه



صحیفه	سطر	خطا	صواب
١٢	٢٨	استیغتیغه	استیغه
١٢	٢٦	اس‌سیر	اسیسر
١١	٧	اریقلیغ صو	اریقلیغ سو
١١	٨	اریغیر	اریغیرق
١٤	١٧	فیروزه	فیروزه
٢٣	٢	این	اتن
٢٣	٢٨	زرخلی	زرهلی
٢٩	٥	لابغی	بی‌معنی
٣٦	١٠	داب	اب
٤٢	٣٠	دوشمکان	توشمکان
٤٦	٧	کوبك	کوپك
٤٨	٢٦	وقتینده	وقتینده
٩٩	١	ایمش	ایمش
٥٦	١٧	ایکرامك	ایکرامك
٥٦	٢٨	هویداس	هویدا
٥٨	١	بیل تور	ایلتوبیلتور
٥٨	٤	کپك‌ون	کیکدن
٥٨	٢٧	اژدرها	اژدها
٦١	٨	یوریکلك	بوریکلك
٦١	١٣	ایعدلك	امکلك
٦٣	١	رقیق	رفیق
٦٣	٢١	شمشار	شمشاد
٦٤	٢٣	اوك	اوکه
٦٥	٢٠	تقریق	تفریق
٦٨	٣	تقوق	تفوق
٧٢	١	کدو	کدو
٧٤	٣	مترب	مطرب
٧٥	٧	نیارسی	نبارسی
٧٥	١٢	تقنك	تفنك
٧٨	٥	کل یازی	بودنه نینك
٧٨	٩	بور	بور
٨٠	١٤	بر نومعه	بر نوع
٨٥	٢٣	الغاوجی	بولغاوجی
٨٦	٣١	وسمه	اوسمه
٨٦	٣١	مش	میش
٩٣	٦	مسحد	مسقت
٩٥	٢١	موص	موس
٩٧	١	ماخو	مخو
٩٨	١١	تابولماس	تاپوشماس

صحیفه	سطر	خطا	صواب
١٠١	٨	قر	تاقر
١٠٢	٦	احساس	احسان
١١٩	١٠	نختی	تختی
١٢١	١٩	تقه	تقوی
١٢٤	١٠	اغشمپتول	اغتتول
١٢٧	١٧	نوملوکی	توملوکی
١٢٨	١١	نحت	بخت
١٢٨	١	خیمه باشی	خیمه‌نك‌باشی
١٣٠	٢٦	دشتامی	دشنامی
١٣٠	١١	زمزنینك	زمزم‌نینك
١٣١	٢٩	رشح	ریشه
١٣٦	١	ازرو	آرزو
١٤٢	٢	خانه‌سیده	خانه‌ده
١٥١	١٣	چمکیده	چکیده
١٥٣	٩	قولیان	قلیان
١٥٥	٢١	دورانه	دوکانه
١٥٧	٢٤	ستکدان	سنکدان
١٦٣	٢٥	غفب	غضب
١٦٥	١٨	ذکورة	ذکوة
١٦٥	١٦	فروز	فیروز
١٦٦	١٠	زیین	زین
١٦٦	٩	سهیون	سیهون
١٦٧	١٣	اشردن	اثردن
١٦٧	١٦	انغامی	انعامی
١٦٧	٢١	کرب	کوب
١٦٧	٢٣	سیغاد	سیغار
١٦٨	١٢	قیس	قیسی
١٧٠	١	میر	دمیر
١٧٢	٣٢	دولتلو	دولتو
١٧٤	٢٧	وتزه	ویزه
١٧٥	٢٧	ارمنه	ارنه
١٧٦	٢٩	اولمادك	اولماکین
١٧٦	٢٢	رزشك	زرشك
١٧٧	٥	نارورن	ناروان
١٧٨	٢	کیتك	کتمك
١٧٩	٢٦	ویخ	دیخ
١٨٠	١٨	جلینك	جم‌لیك
١٨٣	٣٢	سنجاقی	سجاقی
١٨٤	٤	تبلشوك	تیشوس

صحیفه	سطر	خطا	صواب
١٨٤	١٠	قصمت	قسمت
١٨٤	٨	جكمك	چكمك
١٨٤	٢٦	سچپك	سچمك
١٨٥	١٢	دونی	دونیا
١٨٥	٢٢	دشی	فرشی
١٨٦	٢٧	مشلكاب	مشكاب
١٨٦	١٥	ناهیت	ناهند
١٨٧	٣	دكناهسنكساری	دكناه كاری سنكسار
١٨٨	١٧	سو تچین	سوپچین
١٨٩	٧	یواېده	یولده
١٩٢	٢٦	ورز	زجر
١٩٤	٢٠	سوی‌سیز	سوسیز
١٩٥	١٣	دتهف	تلطف
١٩٦	٢	دارد	داروا
١٩٦	٥	مسارت	سارت
١٩٦	٩	خوجند	خوجنده
١٩٨	٣٢	ثمانین	ثمانیه
٢٠٢	٩	سس	سسی
٢٠٧	١٦	شتمتهسی	شمته‌سی
٢٠٨	١٢	غرك	غوك
٢٠٨	٢٢	بسار	بسیار
٢١٣	١٩	قایو	قابی
٢١٨	١٧	نازیش	قاریشی
٢١٨	٢٥	فاریشلاماق	قاریشلاماق
٢٢٧	٣٠	خور وریزه	خورد وریزه
٢٢٨	١١	شوبدورم	شد روم
٢٣٠	٧	سوزدان	سوزندان
٢٣٧	٥	قومشون	قوشوق
٢٤٤	١٥	كل كلرخ	كل رخ
٢٤٧	٣١	قاومق	لماوق قاومق
٢٤٩	٤	حدتلنمك	حر كتلنمك
٢٥٥	١٤	خذاسندن	حذاسندن
٢٥٨	١١	كورشماك	كورسماك
٢٥٨	٢٣	دفترغا	دفترغا سالدی
٢٥٨	١٣	حملاج	حملاج كورك لماق
٢٦٢	١٣	شغق	شفق
٢٧٧	٩	ستحسان	استحسان
٢٧٨	٢٢	یج	پیج
٢٧٩	٢	موشلاسم	موشتلاسم
٢٨١	٢١	اخوان	خوبان
٢٨٣	٣	ربز	زبر
٢٨٤	٣٣	لیمه	كیمه
٣٠٠	٢١	كللبل	كلكیل
٣٠٥	١٩	ذواضیك	غواصلك
٣٠٨	٣٢	اول	او
٣١١	٣٢	سكانمك	سسكانمك

